

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Asuman COŞKUN ABUAGLA

ROMA DÖNEMİ
KÜÇÜK ASYA PROCURATORLARI

Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2012

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Asuman COŞKUN ABUAGLA

ROMA DÖNEMİ
KÜÇÜK ASYA PROCURATORLARI

Danışman
Prof. Dr. Mustafa ADAK

Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı

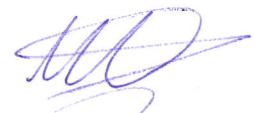
Doktora Tezi

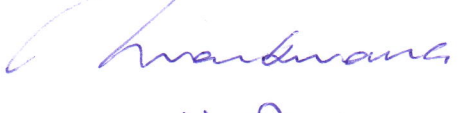
Antalya, 2012

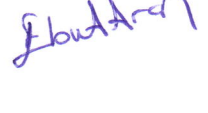
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Asuman ÇOŞKUN ABUAGLA'nın, bu çalışması jürimiz tarafından Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. A. Vedat Gelgin

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Mustafa Adak

Üye : Prof. Dr. Burhan Varkıvanç

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ebru Akdoğan Arca

Üye : Yrd. Doç. Dr. Burak Takmaz

Tez Konusu: Roma Dönemi Küçük Asya Prokuratorleri

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi 27/09/2012

Mezuniyet Tarihi :.../...../2012

Prof. Dr. Mehmet ŞEN
Müdür

.....

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	iv
EPİGRAFİK METİNLERDE KULLANILAN İŞARETLER.....	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
ÖNSÖZ	viii
ARAŞTIRMA TARİHİ	ix
ÇALIŞMANIN AMACI-SINIRLARI-İÇERİĞİ.....	xv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

PRINCIPATUSLUK DÖNEMİNDE ROMA EYALET SİSTEMİ

1.1 Augustus ve Eyalet Düzeni	3
1.2 Roma İmparatorluk Dönemi Vergi Sistemi.....	6

İKİNCİ BÖLÜM

PROCURATORLAR

2.1 Procurator'luk Sisteminin Kuruluşu	12
2.2 İmparator ve Procurator	17
2.3 Kariyer Basamakları (Cursus Honorum)	19
2.4 Procurator Olarak Seçilme Ölçütleri	20
2.5 Azatlı Procurator'lar	22
2.6 Procurator'luklara Göre Belirlenen Ücret Dereceleri	25
2.7 Procurator'luk Sisteminin Çöküşü.....	28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜÇÜK ASYADA TESPİT EDİLEN PROCURATORLUKLAR

3.1 Asya Eyalet Procurator'u.....	31
3.1.1 Vali Yetkisiyle Hareket Eden Asya Eyalet Procurator'u	34
3.1.2 Asya Eyaletinde İmparatorun Malî İşlerinin İdaresiyle Görevli Procurator	35
3.1.3 Asya, Frigya ve Karya Eyaletinde İmparatorun Özel Mülkünün İdaresiyle Görevli Procurator	36
3.2 Asya Eyalet Oyunlarının İdaresiyle Görevli Procurator.....	36

3.3 Asya, Bitinya, Galatya, Kapadokya, Likya, Pamfilya, Kilikya, Kıbrıs, Pontus, Paflagonya’da Gladyatör Okullarının İdaresiyle Görevli Procurator.....	37
3.4 Asya Eyaletinde %2,5’luk Liman Vergisini Toplamakla Görevli Procurator.....	37
3.4.1 Asya ve Bitinya Eyaletinde %2,5’luk Liman Vergisini Toplamakla Görevli Procurator	39
3.5 Asya, Likya, Pamfilya, Frigya, Galatya Eyaletlerinde ve Kiklad Adalarında %5’lik Miras Vergisinin Toplanmasıyla Görevli Procurator	40
3.5.1 Frigya Bölgesinin Procurator’u	42
3.5.2 Mermer ve Taş Ocaklarının İdaresiyle Görevli Procurator	43
3.5.3 Frigya ve Karya Bölgesinin Procurator’u.....	45
3.6 Kilikya Eyaletinin Procurator’u.....	45
3.6.1 Kilikya Eyaletinde İmparatorun Özel Mülkünün İdaresiyle Görevli Procurator	47
3.7 Bitinya ve Pontus Eyaletinin Procurator’u	47
3.7.1 Bitinya ve Pontus Eyaletinde Nüfus Sayımıyla Görevli Procurator.....	50
3.7.2 Bitinya, Pontus ve Paflagonya Eyaletinde İmparatorun Özel Mülkünün İdaresiyle Görevli Procurator	51
3.8 Pontus, Bitinya, Pontus İç Bölgesinde ve Paflagonya’da %5’lik Miras Vergisinin Toplanmasıyla Görevli Procurator	52
3.9 Galatya Eyaletinin Procurator’u	52
3.9.1 Galatya ve Pamfilya Eyaletinin Procurator’u.....	53
3.9.2 Galatya ve Paflagonya Eyaletinde Nüfus Sayımıyla Görevli Procurator	53
3.10 Kapadokya Eyaletinin Procurator’u.....	54
3.10.1 Kapadokya ve Küçük Ermenistan Eyaletinde Nüfus Sayımıyla Görevli Procurator	55
3.11 Likya ve Pamfilya Eyaletinin Procurator’u.....	55

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EDEBÎ ve EPİGRAFİK KANIT (TESTIMONIUM)

4.1 Asya Eyalet Procurator’ları	57
4.1.1 Vali Yetkisiyle Hareket Eden Asya Eyalet Procurator’ları	151
4.1.2 Asya Eyaletinde İmparatorun Malî İşlerinin İdaresiyle Görevli Procurator’lar	163
4.1.3 Asya, Frigya ve Karya Eyaletinde İmparatorun Özel Mülkünün İdaresiyle Görevli Procurator’lar	168
4.2 Asya Eyalet Oyunlarının İdaresiyle Görevli Procurator’lar	170

4.3 Asya, Bitinya, Galatya, Kapadokya, Likya, Pamfilya, Kilikya, Kıbrıs, Pontus, Paflagonya’da Gladyatör Okullarının İdaresiyle Görevli Procurator’lar	171
4.4 Asya Eyaletinde %2,5’luk Liman Vergisini Toplamakla Görevli Procurator’lar	173
4.4.1 Asya ve Bitinya Eyaletinde %2,5’luk Liman Vergisini Toplamakla Görevli Procurator’lar	176
4.5 Asya, Likya, Pamfilya, Frigya, Galatya Eyaletlerinde ve Kiklad Adalarında %5’lik Miras Vergisinin Toplanmasıyla Görevli Procurator’lar.....	180
4.5.1 Frigya Bölgesinin Procurator’ları	184
4.5.2 Mermer ve Taş Ocaklarının İdaresiyle Görevli Procurator’lar	204
4.5.3 Frigya ve Karya Bölgesinin Procurator’ları	212
4.6 Kilikya Eyaletinin Procurator’ları	213
4.6.1 Kilikya Eyaletinde İmparatorun Özel Mülkünün İdaresiyle Görevli Procurator’lar	222
4.7 Bitinya ve Pontus Eyaletinin Procurator’ları	223
4.7.1 Bitinya ve Pontus Eyaletinde Nüfus Sayımıyla Görevli Procurator’lar	237
4.7.2 Bitinya, Pontus ve Paflagonya Eyaletinde İmparatorun Özel Mülkünün İdaresiyle Görevli Procurator’lar	239
4.8 Pontus, Bitinya, Pontus İç Bölgesinde ve Paflagonya’da %5’lik Miras Vergisinin Toplanmasıyla Görevli Procurator’lar.....	243
4.9 Galatya Eyaletinin Procurator’ları	246
4.9.1 Galatya ve Pamfilya Eyaletinin Procurator’ları	278
4.9.2 Galatya ve Paflagonya Eyaletinde Nüfus Sayımıyla Görevli Procurator’lar	288
4.10 Kapadokya Eyaletinin Procurator’ları	289
4.10.1 Kapadokya ve Küçük Ermenistan Eyaletinde Nüfus Sayımıyla Görevli Procurator’lar	302
4.11 Likya ve Pamfilya Eyaletinin Procurator’ları	304
4.12 Görev Yeri Belirlenemeyen Küçük Asya Procurator’ları.....	325
SONUÇ	366
KAYNAKÇA KISALTMALARI.....	374
ANTİK KAYNAK EDİSYONLARI.....	377
KAYNAKÇA	379
ALFABETİK DİZİN	406
ÖZGEÇMİŞ	413

KISALTMALAR LİSTESİ

bkn.	bakın
cm.	santimetre
dn.	dip not
etc.	et cetera (ve diğerleri)
i.e.	id est (yani)
İ.Ö.	İsa'dan Önce
İ.S.	İsa'dan Sonra
ibid.	aynı yerde
km.	kilometre
krş.	karşılaştırın
Lat.	Latince
m.	metre
T.	Testimonium
vd.	ve devamı
vdd.	ve devamının devamı

EPİGRAFİK METİNLERDE KULLANILAN İŞARETLER

- [] : Metinde tahribat, kırılma ve bunun gibi nedenlerle oluşmuş eksikliklerin, yayıncı tarafından tamamlandığı yerleri gösterir.
- () : Metinde kullanılan kısaltmaların, yayıncı tarafından açıldığı yerleri gösterir.
- < > : Yayıncı tarafından metne yapılan ilâveleri ya da düzeltmeleri gösterir.
- { } : Yayıncı tarafından metinden çıkarılan yerleri gösterir.
- [|] : Yazıcı ya da bir başkası tarafından metinden çıkarılmış yerleri, yani metnin günümüze gelen biçimindeki silintileri (*rasura*) gösterir.
- . : Bir harfin altına konulan nokta, o harfin belirsiz olduğunu ya da farklı okunabileceğini gösterir.
- ... : Noktaların sayısı, birtakım izleri bulunan, ama kesin olarak belirlenemeyen harflerin sayısını gösterir.
- — : Metinde eksik harflerin sayısının belirlenemediği yerleri gösterir.
- v : Metnin özgün biçiminde bir harflik bir yerin boş bırakıldığını gösterir (*vuv: Üç harflik bir boşluk vb.*).
- vacat** : Metnin özgün biçiminde bir ya da birkaç satırlık bir bölümün boş bırakıldığını gösterir.
- | : Satır sonlarını gösterir. Bu işaret koyulmamışsa, metin bir satırdan oluşmaktadır ya da metnin satırları, yayında özgün biçimiyle gösterilmiş demektir.

ÖZET

Roma İmparatorluğu'nun kurucusu olan Augustus, senatör sınıfının gücünü azaltmak ve eyalet yönetimini daha iyi bir konuma getirmek amacıyla, atlılar sınıfının üyelerini de yönetime büyük ölçüde dahil etmiştir. Atlılar sınıfından atanan procurator'lar, Augustus'u takip eden üç yüzyıl boyunca hem merkezî yönetimde hem de eyalet yönetiminde devleti taşıyan en önemli direklerden biri olmuşlardır. Küçük Asya'da bulunan yüzlerce yazıt, imparatorun bizzat kendisi tarafından görevlendirilen bu procurator'ların, eyaletlerde valilerden bağımsız olarak vergi toplama, yol yapımı ve onarımı, sınır sorunları, asker toplama, kentlerin harcamalarını denetleme gibi görevleri üstlendiklerine ilişkin bilgiler sunmaktadır.

Procurator'lar sınıfı ile ilgili tek kapsamlı çalışma 1950'li yıllarda H. George Pflaum tarafından yapılmıştır. Bu çalışma tamamen prosopografik ağırlıklı olduğu yani procurator unvanıyla tespit edilen kişilerin sadece kişisel bilgilerine ağırlık verdiği için procurator'ların etkinlik gösterdikleri alanlar hakkında kısıtlı bilgiler sunmuştur.

Doktora tezi olarak hazırlanan bu yeni çalışma ile Küçük Asya'da görev yapmış olan procurator'ların etkinlik gösterdikleri alanlar belirlenmiştir. Bu sonuca ulaşabilmek için Küçük Asya'da bulunmuş procurator'lar, edebî ve epigrafik kaynaklar aracılığıyla tespit edilmiş ve bir corpus kapsamında bir araya getirilmiştir.

SUMMARY

Augustus, the founder of the Roman Empire, greatly included the members of the equestrian order to the administration of the Empire, in order to reduce the power of the senatorial class and to manage the provincial administration in a better way. Procurators, assigned from the equestrian order, beginning from Augustus throughout three centuries, became one of the most important pillars of the Empire both in the administration of the state and in provincial government as well. Numerous inscriptions found in Asia Minor give information about the posts of these procurators -who were appointed by the emperor himself and were working independently from provincial governors- such as tax collection, construction and repair of roads, border issues, collection of soldiers, supervision of the city expenses, etc.

The only comprehensive study based on procurators was made by H. George Pflaum in the 1950's. Because this study was completely based on prosopographical information i.e. personal information of procurators, it has provided limited information about procurators and their activities.

In this new study having been prepared as a doctoral thesis, the fields of procurators and their activities are clearly revealed. In order to attain this result, all procurators, who had worked in Asia Minor, were determined with the help of literary and epigraphical sources and were put together within the scope of a corpus.

ÖNSÖZ

Çalışmam sırasında değerli yorumları ve katkılarıyla bana her konuda yardımcı olan değerli hocam ve tez danışmanım Akdeniz Üniversitesi Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü Eski Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Mustafa Adak'a teşekkür ederim.

Asuman COŞKUN ABUAGLA

Antalya, 2012

ARAŞTIRMA TARİHİ

Uzun yıllar boyunca antik dünyaya ilgi duyan tarihçiler, bu konudaki meraklarını öncelikle Johann Georg Graevius tarafından kaleme alınan *Thesaurus Antiquitatum Romanarum*¹ ve *Thesaurus Antiquitatum et Historiarum Italiae*² adlı eserlerle gidermeye çalışmışlardır. 19. yüzyılın klasikçilerinden biri sayılan Theodor Mommsen'in Roma tarihi ve hukuku üzerine yaptığı çalışmalarla, Roma devlet yapısı ve idarî kurumları antik tarihçilerin büyük ölçüde ilgisini çekmeye başlamıştır. 1853 yılında Mommsen tarafından kurulan ve tümüyle Latince yazıtların toplandığı bir *corpus* olan *Corpus Inscriptionum Latinarum*³ epigrafi alanında, *Roma Tarihi*⁴ olarak bilinen ve İ.Ö. 44 yılından İ.S. 410 yılına kadar tüm Roma imparatorları, dönemin düşünce yapısı ve kurumları üzerine ayrıntılı bilgiler verdiği çalışması, tarih alanında yeni bir çıkır açmıştır. Bu çalışmalar, Mommsen'in ardılı sayılan epigrafist ve tarihçi Otto Hirschfeld'in *Untersuchungen auf dem Gebiete der Römischen Verwaltungsgeschichte*⁵ adlı eseriyle ve daha sonra *Inscriptiones Galliae Narbonensis Latinae*⁶ ve *Inscriptiones Aquitaniae et Lugdunensis*⁷ adlı *corpus* çalışmalarıyla devam etmiştir. Hirschfeld, *Die Kaiserlichen Verwaltungsbeamten bis auf Diocletian*⁸ adlı çalışmasıyla, Roma İmparatorluk yönetiminin hemen hemen bütün bölümlerini ele almış, yaptığı sistematik analizlerin yanı sıra, *procurator*'luk kariyeri üzerinde durmuş ve Roma idarî yapısının tarihsel sonucunu çıkarmıştır. Eser, Roma idarî yapısı üzerine zengin bir araştırma sunmasına rağmen özellikle *procurator*'ların farklı görev dağılımlarına dair kesin bir sınıflandırma sunmamaktadır. Bu bakımdan *procurator*'luk kariyerinde görülen hiyerarşik düzene ait bilgi ve yapılandırma bakımından eksikleri bulunmaktadır. Bu konu üzerine araştırma yapan bilim adamları, Roma atlı sınıfının gelişimine dair Wilhelm Liebenam tarafından kaleme alınan *Beiträge zur Verwaltungsgeschichte des Römischen Kaiserreichs*⁹ adlı eserin de söz konusu eksiklikleri gideremediğini düşünmüşlerdir. H. George Pflaum'dan önce, onun gerçek selefi sayılan Alfred Von Domaszewski bu konuya dair *Die Rangordnung des Römischen Heeres*¹⁰ adlı kitabında, her

¹ Bkn., Graevius 1694-1699.

² Bkn., Graevius 1704-1725.

³ Bkn., CIL (On yedi ciltten oluşan *corpus*'un ilk bölümü, 1853 yılında yayınlanmıştır. Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften tarafından *corpus*'un güncellenmesine ve yeniden basılmasına devam edilmektedir).

⁴ Bkn., Mommsen 1896.

⁵ Bkn., Hirschfeld 1876.

⁶ Bkn., Hirschfeld 1888.

⁷ Bkn., Hirschfeld 1889.

⁸ Bkn., Hirschfeld 1905.

⁹ Bkn., Liebenam 1886.

¹⁰ Bkn., Domaszewski 1908.

kademe için izlenen askerî terfî rütbelerini temel alarak *procurator*'luk aşamalarının küçük bir şemasını vermiştir.¹¹ Ancak, sonuçlar zaman dizinsel bir gelişim sergilemediği için, inandırıcılıktan uzak olmuş, dolayısıyla bu eser de bilim adamlarından beklenen etkiyi görmemiştir. Hayatının büyük bölümünü *procurator*'lara ilişkin araştırmalara adanmış Pflaum, atlı sınıfından *procurator*'lar üzerine 1950 yılında yayınlanan ve *procurator*'luk sistemini tanıtmayı amaçladığı *Les Procurateurs Équestres Sous Le Haut-Empire Romain*¹² adlı ilk çalışmasıyla, bu alanda çalışan bilim adamlarına esin kaynağı olmuştur. Pflaum, iki ana bölüme ayırdığı bu çalışmasının ilk bölümünde, Augustus döneminden itibaren Septimius Severus döneminin sonunu zamansal sınır olarak belirleyip, tüm Roma eyaletlerinde *procurator*'lukların nasıl ortaya çıktığını, zamanla bunların nasıl arttığını *-legatus Augusti propraetor'larla karşılaştırmalı bir tablo vermek suretiyle-* atlı sınıfından *procurator*'ların *praeses* olarak eyaletlere nasıl yerleştirildiklerini ve bu sistemin nasıl geliştiğini anlatmıştır. Çalışmanın ikinci bölümü, imparator Claudius döneminden itibaren Septimius Severus döneminin sonuna kadar atlı sınıfının askerî kariyerine ilişkin geniş bir bilgi vermektedir. Pflaum, çalışmanın bu bölümünde atlı sınıfı üyelerinin eyaletlere gönderilirken nasıl ücretlendirildiklerini, yaş sınırı, görevde kalma süresi ve terfî ölçülerini, verdiği örneklerle açıklamaya çalışmıştır. Çalışmanın sonunda bu bilgilerin tümünü içeren ayrıntılı bir tablo vermiştir. Bu tabloda atlı sınıfı üyeleri aldıkları ücretlere göre sıralandırılmışlardır.¹³ Pflaum, bu çalışmasının ardından *Les Carrières Procuratoriennes Équestres Sous Le Haut-Empire Romain*¹⁴ adlı üç ciltlik bir *corpus* çalışması yapmıştır. Son derece ayrıntılı bir çalışma olan bu üç ciltlik *corpus*'un 1960 yılında ilk iki cildi, 1961 yılında ise son cildi yayınlanmıştır. 1982 yılında yine aynı başlık altında *Supplément*¹⁵ olarak bilinen bölüm tamamlanarak yayınlanmıştır. Atlı sınıfından üç yüz elli yedi kişinin kariyerine ilişkin yazıtlardan, belgelerden ve yorumlardan oluşan ilk iki cilt tamamen prosopografik ağırlıklıdır. Yine aynı isimle yayınlanan üçüncü cilt, öncelikle birinci ve ikinci ciltte eksik olan ve gerekli görülen eklemeleri ve düzeltmeleri *-addenda et corrigenda-* içermektedir. Roma'da, İtalya'da ve eyaletlerde görev yapan atlı sınıfı üyelerinin *procurator* olarak yaptıkları görevlerin, görev yerleri listesinin *-fasti procuratorum equestrium-* geniş bir yelpazede verildiği ve kullanılan kaynakların gösterildiği ayrıntılı bir dizinden oluşmaktadır. Pflaum tarafından yapılan bu çalışmalar, bazı bilim adamları tarafından övülürken bazı bilim adamları tarafından da eleştirilmiştir. Bunlardan biri olan Fergus Millar, Pflaum'u eleştiri yağmuruna tutmuş görünmektedir.¹⁶ Pflaum'un ilk tezi,

¹¹ Bkn., Domaszewski 1908, 141-142.

¹² Bkn., Pflaum 1950.

¹³ *Sexagenarius* (60.000 sesters), *centenarius* (100.000 sesters), *ducentarius* (200.000 sesters), *trecenarius* (300.000 sesters).

¹⁴ Bkn., Pflaum 1960-I, II ve 1961-III.

¹⁵ Bkn., Pflaum 1982.

¹⁶ Bkn., Millar 2004, 151-159.

kimi zaman atlı sınıftan *procurator*'ların unvanlarıyla kimi zamanda bu kişilerin isimleriyle birlikte görülen *trecenarius*, *ducenarius*, *centenarius* ve *sexagenarius* olarak belirlenmiş yıllık ücretlerin, zamansal bir çerçevede atlı sınıfı kariyerinin temel yapısı olarak kurulmuş olduğunu öne sürmesidir. Millar öncelikle söz konusu terimlerin Commodus dönemine kadar belgelerde görünmediğini¹⁷ ve Pflaum'un, bu terimlerin Augustus döneminde varolduğunu savunmasının yetersiz olduğunu belirtir.¹⁸ Bunun ardından bu kadar kapsamlı bir *corpus* çalışmasında Pflaum tarafından azatlı *procurator*'ların tümüyle görmezlikten gelindiğine¹⁹ ve Pflaum'un bu

¹⁷ Bkn., Millar 2004, 153.

¹⁸ Bkn., Pflaum 1950, 29-30.

¹⁹ Millar'a göre, Pflaum tarafından kaleme alınan *Procurator* başlıklı makalede, Pflaum'un -1277-1278 numaralı *sütunlar*- azatlı *procurator*'ların nadiren *procurator Augusti* unvanına sahip olduklarını düşünüp, atlı sınıftan *procurator*'larla azatlı *procurator*'lar arasında temel bir ayrım olduğunu iddia etmesi gülünçtür. Millar'a göre, *Acastus Aug(usti) lib(ertus) procurator provinciae Mauretaniae* (*Acastus*, Augustus'un azatlısı, *Mauretania eyaletinin procurator'u*) olarak anılan bir kişinin, *procurator* kelimesinden sonra yeniden *Aug(usti)* olarak anılması gerekli değildir, bu durum üslup açısından da uygun olmayacaktır; ayrıntılı bilgi için bkn., Millar 2004, 153-154. Weaver, Millar'ın bu iddiasını yetersiz bularak, yazıtlar aracılığıyla, adlandırma dizininde açıkça görülen ve kendi iddiasını destekleyen kanıtlar sunmuştur. Weaver'e göre *Aug(usti) liberti* olarak *nomen* ile birlikte görülen yazıtlarda, statü göstergesi doğal olarak *nomen* ile kişi *cognomen*'i arasında gelmektedir ve azatlı *procurator*'lara ilişkin yazıtlarda durum şu örneklerde görüldüğü gibidir: CIL XI, 3612: *Ti(berius) Claudius Aug(usti) lib(ertus) Bucolas praegustator, triclin(i)arc(ha), proc(urator) a munerib(us), proc(urator) aquar(um), proc(urator) castrensis*; CIL VI, 8498: *M(arcus) Aurelius Aug(ustorum) lib(ertus) Prosenes a cubiculo Aug(usti), proc(urator) thesaurorum, proc(urator) patrimoni, proc(urator) munerum*, etc.; AE 1927, 104: *Ama... Aug(usti) lib(ertus) vestitor Augu(sti), proc(urator) Orondici*. Weaver, bu durumun atlı sınıfı üyelerinin unvanlarında da görüldüğünü ve *proc(urator) Aug(usti)* unvanının, söz konusu yazıtta birkaç kez ve sıklıkla tekrarlandığını kanıtlamak için şu yazıtları örnek olarak gösterir: ILS 1327: *L(ucio) Iulio Vehilio Grato Iuliano praef(ecto) pr(aetorio), praef(ecto) ann(onae), a rationib(us), praef(ecto) classis praet(oriae) Misenat(is), praef(ecto) classis praet(oriae) Ravennat(is), proc(uratori) Aug(usti) et praep(osito) vexillation(is) tempore belli [Britannici], proc(uratori) Aug(usti) provinciae Lusitaniae et Vettoniae, proc(uratori) Aug(usti) et praeposito vexillationis per -----, proc(uratori) Aug(usti) et praef(ecto) classis Ponticae, proc(uratori) Aug(ustorum) et praep(osito) vexillationis per Achaia et Macedoniam et in Hispanias adversus Castabocas et Mauros rebelles praeposito vexillationibus tempore belli Germanici et Sarmat(i), praef(ecto) alae Tampianae, praef(ecto) alae Herculanae, trib(uno) cohort(is) tertiae August(ae) Thracum, donis militaribus donato ab imperatoribus Antonino et Vero ob victoriam [belli Parthi]ci item ab Antonino et [Commodo ob vic]tor(iam) belli Germanic(i)*; ILS 1338: *praef(ecto) cohortis, trib(uno) militum, praef(ecto) equit(um), censitori Brittonum Anavionens(ium), proc(uratori) Aug(usti) Armeniae Maioris, Ludi Magni, hereditatium et a censibus, a libellis Aug(usti), praef(ecto) vigilum, praef(ecto) Aegypti M(arcus) Taminius Ce[-----]*; ILS 1341: *L(ucio) Valerio L(ucii) f(ilio) Qvir(ina) tribu) Procvlo praef(ecto) cohort(is) IIII Trachvm Syriacae, trib(uno) milit(um) legion[is] VII Clavdia[e p(iae) f(idelis)], praef(ecto) classis Alexandrin(ae) et potamop[h]y[l]laciae, proc(uratori) Avg(usti) Alpivm maritvmar(um), delectatori Avg(usti), procu[ratori] provinc(iae) vlt(er)ior(is) Hispan(iae) Baetic(ae), proc(uratori) provinc(iae) Cap[p(adociae), Pafl]ag(oniae) Gal(atiae), proc(uratori) provinciae Asiae, proc(uratori) provinciarvm trivm Galliar(um) r[.....] Aug(usti), [prae]fecto [ann]on(ae), [prae]fecto Aegypti, r(es) publica*

procurator'ların -görev yaptıkları yerler ve görevleri açıkça belirtildiği halde-²⁰ atlı sınıftan *procurator*'ların yardımcılar olduklarına inanmış olduğunun altını çizer. Millar, bu eleştirisine kanıt olarak gösterdiği alıntılarda,²¹ atlı sınıftan bir *procurator*'un azatlı bir *procurator*'dan önce anıldığını kabul etmiş, ancak azatlı *procurator*'larla atlı sınıftan *procurator*'ların görevlerinin benzer ya da aynı olmadığını göstermek için böyle durumların yeterli olmadığını eklemiştir. Yine aynı bölümde Millar, Pflaum'u, CIL VI, 8443²² numaralı yazıtta açıkça belirtilen kanıtı görmezden

Malacit(anorum) patrono d(ecreto) d(ecurionum); ILS 1359: [Q(uinto) Cosconio M(arci) f(ilio) P]oll(ia) Fronton[i] praef(ecto) fab]r(um) a co(n)s(ule) a[dl]ecto, praef(ecto) coh(ortis) [I Ant]i(ochensium), trib(uno) mil(itum) l[eg(ionis) I] Ital(icae), proc(uratori) Avgvst(orum) [ad ve]ctig(al) [XX her(editatium) p]er Pontvm et Bithy[niam e]t Pontvm mediterr[ane]vm [et Pap]hlagoniam, proc(uratori) Avg(ustorum) item [ad ve]ctig(al) XX her(editatium) per Asiam Lyciam [Phr]ygiam Galatiam insvlas [C]ycladas, svbpraef(ecto) ann(onae) vrb(is), proc(uratori) Avg(ustorum) ad vectig(al) ferr(ariarum) Gallic(arum), proc(uratori) Avg(ustorum) et praef(ecto) prov(inciae) Sard(iniae), optimo et rarissimo praesidi P(ublius) Sempronius Victor, optio praetori; ILS 1385: Cn(aeo) Pompeio Sex(ti) f(ilio) Quir(ina tribu) Homullo Aelio Gracili Cassiano Longino p(raefecto) p(raetorio) bis leg(ionis) X Fretens(is) trib(uno) coh(ortis) III vig(illum), trib(uno) coh(ortis) X urb(is), trib(uno) coh(ortis) V pr(aetoriae) donis donato ab imp(eratore) Torq. Phal. Armill. cor(ona) aur(ea) hast(a) pur(a), proc(uratori) Aug(usti) provinciae Britanniae, proc(uratori) Aug(usti) provinc(iae) duarum Lugud(uni) et Aquit(aniae), proc(uratori) Aug(usti) a rationibus, heredes; ILS 1409: L(ucio) Egnatuleio P(ublili) f(ilio) Gal(eria tribu) Sabino pontific(i) Palatuali, proc(uratori) Aug(usti) XXXX Galliarum, proc(uratori) Aug(usti) ad epistrategian Thebaidos, proc(uratori) Aug(usti) ad census accipiendos Macedoniae praef(ecto) gentis Cinithiorum trib(uno) leg(ionis) IIII Scythicae, leg(ionis) [----] Geminae, flam(ini) Aug(usti) C[ol(oniae) Thysdritanae] Egnatuleia P(ublili) f(ilio) Sabina [-----] L(ucius) Egnatuleius Sabinus [-----]; ILS 1410: C(aio) Sextio C(aii) f(ilio) Papiria Martiali trib(uno) mil(itum) legionis IIII Scythicae proc(uratori) Aug(usti) ab actis urbis proc(uratori) Aug(usti) inter mancip. XL Galliarum et negotiantis proc(uratori) Mace[d]oniae qui ob memoriam T(iti) Sexti Alexandri fratris sui inlatis h(erede)s L. mil. rei pub(licae) col(oniae) suae Mactaritanae Epulaticium ex usuris curialibus die natali fratris sui quodannis dari iussit ob quam liberalitate eius statuam universae curiae d(onum) d(edit) pec(unia) sua posuer(unt); ILS 1412: P(ublio) Cominio P(ublili) f(ilio) Cl(audio) Clementi praef(ecto) classium praet(oriarum) Misenens(is) et Ravenn(atis) praeposito a cens(ibus) proc(uratori) Aug(usti) XX her(editatium) proc(uratori) Aug(usti) provin(ciae) Lusitan(iae) proc(uratori) Aug(usti) prov(inciae) Daciae Apolensis subpraef(ecto) ann(onae) proc(uratori) Aug(usti) ad famil(iam) glad(iatoriam) trans Pa(dum) proc(uratori) Aug(usti) XX her(editatium) per Hisp(aniam) citer(iorem) omnib(us) equestrib(us) milit(iis) func(to) pontiff(ici) patron(o) coloniar(um) Conc. Aquil. Parmens. venafr. ordo. Conc.; ayrıntılı bilgi için bk., Weaver 1965, 460-469.

²⁰ Bkn., Pflaum 1950, 34 ve 1960-I, 114.

²¹ Bkn., Tac. ann. 13. 1: *Ministri fuere P. Celer eques Romanus et Helius libertus, rei familiari principis in Asia impositi.*; Plin. epist. 10. 84: *Nicaeensis, qui intestatorum ciuium suorum concessam uindicationem bonorum a diuo Augusto adfirmant, debetis uacare contractis omnibus personis ad idem negotium pertinentibus, adhibitis Viridio Gemellino et Epimacho, liberto meo, procuratoribus ut aestimatis etiam iis, quae contradicuntur, quod optimum credideritis, statuatis.*

²² Bkn., CIL VI, 8443: *Ti(berius) Claud(ius) Aug(usti) lib(ertus) Saturninus proc(urator) XX here(ditatum) prov(inciae) Achaeae.*

gelerek, eyaletlerde toplanan %5'lik miras vergisini -*vicesima hereditatium*- en erken Hadrianus dönemine tarihlendiği ve bu görevi yapmış olan *procurator*'ların tümünü içeren bir liste vermediği konusunda eleştirir. Buna ek olarak Pflaum'ı, atlı sınıfındaki terfi yapısının son derece sabit olduğunu ve bu yapı içinde açık örneklerin izlenebildiğini iddia ederken, iddiasına kanıt olarak duruma ilişkin formülleştirilmiş kesin kurallar göstermediği konusunda eleştirir. Millar, tüm bu eleştirilerine rağmen, ilgili bölümün sonunda Pflaum'un, yaptığı çalışmayla Roma İmparatorluğu üzerine yapılan araştırmalara çok büyük bir katkı sağladığını kabul etmektedir. Pflaum'dan sonra bilim adamlarının ve araştırmacıların, sadece *procurator*'luk konusu üzerinde yoğunlaşmaktan ziyade genel olarak Roma atlı sınıfı ve bu sınıfın Roma idarî yapısı üzerindeki etkilerine ilişkin çalışmalar yapmayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Buna ek olarak konu üzerinde çalışırken çoğunlukla Pflaum'dan alıntılar yaparak ve geniş ölçüde ondan yararlanarak *procurator*'lara ilişkin kısa ve özet bilgiler verdikleri görülmektedir. Dolayısıyla *procurator*'lar konusu üzerine yapılan yayınların, çoğunlukla makale niteliğinde oldukları ve tek bir kişi üzerinde yoğunlaşmış, yani prosopografik ağırlıklı oldukları görülmektedir. Temel olarak Roma idarî yapısı ve atlı sınıfı üzerine ve *procurator* unvanlı bir kişiye ilişkin yaptığı prosopografik ağırlıklı çalışmalarla²³ tanınan Werner Eck, yakın tarihte *Government and Civil Administration* başlığı altında topladığı ve dört bölüme ayırdığı çalışmasında, öncelikle atlı sınıfı üyelerinin, senatonun ve kamu çalışanlarının Roma idarî yapısı üzerinde gösterdikleri etkiyi ve imparatorla olan ilişkilerini ortaya koymuştur.²⁴ Bu çalışmanın özellikle üçüncü bölümünde,²⁵ atlı sınıfı üyelerinin, imparator azatlılarının ve kölelerinin görevlendirildiği idarî alanlara ve -geniş ölçüde Pflaum'dan yararlanarak- Augustus döneminden Commodus dönemine değin *procurator*'luk yapısına, türlerine ve sayılarına ilişkin yararlı bilgiler bulunmaktadır. P. A. Brunt, farklı yerlerde yayınlanmış on sekiz makalesini topladığı kitabının²⁶ -hemen hemen her bölümde verdiği kısa bilgilerle ve ilgili alıntılarla *procurator*'lara değinerek- özellikle sekizinci bölümünde, *procurator*'ların yasal olarak yargı yetkilerinin olup olmadığını tartışmış, bu konuya ilişkin bilgiler ve örnekler vermiştir.²⁷ Azatlı *procurator*'lar üzerine yaptığı çalışmalarıyla bilinen P. R. C. Weaver,²⁸ imparator azatlılarının ve kölelerinin Roma idarî yapısı üzerindeki etkilerini incelemiştir. Bu konuya ilişkin yazdığı kitabında,²⁹ azatlı *procurator*'lara ilişkin ayrıntılı bilgi vermiş³⁰ ve onların Roma idarî yapısında gelebilecekleri en üst dereceyi,

²³ Bkn., Eck 1994, 559-576 ve 1996, 67-78.

²⁴ Bkn., Eck 2008, 195-266.

²⁵ Bkn., Eck 2008, 238-265.

²⁶ Bkn., Brunt 1990.

²⁷ Bkn., Brunt 1990, 163-187.

²⁸ Bkn., Weaver 1965, 460-469.

²⁹ Bkn., Weaver 1972.

³⁰ Bkn., Weaver 1972, 267-281.

konuya ilişkin alıntılarla tartışmıştır.³¹ Peter Eich, Almanca olarak yazdığı eserinin³² dördüncü bölümünü, tamamen *procurator*'luk sistemine ayırmış görünmektedir.³³ Eich, güçlü senatörlerden oluşan idarî kadroyu, Caesar ve *triumviri* zamanını yorumlayarak, Cumhuriyet döneminden itibaren böyle bir sistemin var olup olmadığını, Roma İmparatorluk döneminde özellikle bir eyalet *procurator*'unun, *legatus*'lara ve *proconsul*'lara bağlı bir görevli mi, yoksa bağımsız bir görevli mi olduğunu tartışmıştır. Beşinci bölümde *procurator a rationibus*'un görev alanı ve işlevi üzerinde durmuş, dokuzuncu bölümde ise mülk *procurator*'luğunun yapısını eyaletler genelinde incelemiştir.³⁴ Eser *procurator*'luk sistemini oldukça geniş bir çerçeveden ele almasına rağmen, ancak konusunda uzman kişiler tarafından okununca anlaşılabilir bir dile ve tekniğe sahip görünmektedir.

³¹ Bkn., Weaver 1972, 259-266.

³² Bkn., Eich 2005.

³³ Bkn., Eich 2005, 85-154.

³⁴ Bkn., Eich 2005, 290-314.

ÇALIŞMANIN AMACI – SINIRLARI – İÇERİĞİ

Edebî ve epigrafik kaynaklar incelendiğinde, Augustus dönemiyle birlikte senato ve imparator eyaletlerinde *procurator* unvanlı pek çok kişinin görev yapmış olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, bu kişilerin imparator tarafından *procurator* unvanıyla neden eyaletlere gönderildikleri, *procurator* olarak ne tür görevler yaptıkları ya da bu unvana sahip olmak için hangi aşamaları geçtikleri soru işareti olarak kalmaktadır. Yaptığı ayrıntılı çalışmayla *procurator*’ları bütün eyaletler genelinde inceleyen Pflaum, bu sorulara yanıt bulmaya çalışmış, ancak sadece atlı sınıfından olan *procurator* unvanlı kişileri ve onların kariyer yapısını incelemiştir. Daha önce Küçük Asya genelinde *procurator* unvanlı kişilerle ilgili ayrıntılı bir çalışma yapılmadığı için, amacımız öncelikle epigrafik kaynaklarda sürekli olarak karşımıza çıkan *procurator* unvanının ve *procurator*’lukların neye göre ve hangi statüdeki kişilere verildiğini anlaşılır kılmak, ikinci olarak *procurator* unvanlı kişilerin Roma İmparatorluk döneminde Küçük Asya’da hangi alanlarda etkinlik gösterdiklerini tespit etmek, üçüncü olarak tespit edilen bu noktaları, prosopografik olarak incelenen *procurator*’lardan oluşmuş bir *corpus*’ta toplamaktır. Bu sonuca ulaşabilmek için gerek antik gerek modern literatür ve epigrafik kaynaklar taranmış, Küçük Asya’da etkinlik gösteren *procurator* unvanlı kişiler, prosopografik olarak incelenerek bir *corpus* kapsamında bir araya getirilmiştir. Çalışmamızın bölgesel sınırı Küçük Asya olup zamansal sınırı, imparator Augustus’tan itibaren, İ.S. 3. yüzyılın ilk yarısını kapsamaktadır. Dört bölüme ayrılan bu çalışmanın birinci bölümünde, Augustus’un yarattığı yeni eyalet düzeni ve vergi sistemi üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde, *procurator*’luk sisteminin kuruluşuna ilişkin verilen genel bilginin ardından, imparatorla onun bir bakıma ajanları olan *procurator*’lar arasındaki ilişki, imparatorun bu kişileri hangi amaçlarla ve hangi alanlarda görevlendirdiği, bu kişilerin devlet görevlerine nasıl seçildikleri, terfi edildikleri ve ücretlendirildikleri incelenmiştir. Bölümün sonunda *procurator*’luk sisteminin çöküşü ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, Küçük Asya’da tespit edilen *procurator*’luklar üzerinde durulmuş ve gerekli açıklamalar yapılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise araştırmanın desteklenmesi için antik kaynaklar ve yazıtlar aracılığıyla oluşturulan edebî ve epigrafik kanıt *-testimonium-* bölümü yer almaktadır. Belgeler, Latince ve Yunanca asıllarından Türkçe’ye çevrilmiş, çevirilerden sonra ilgili *procurator* hakkında bilgi vermek amacıyla yorum bölümü ve çalışmanın son bölümüne de alfabetik bir dizin eklenmiştir. Daha önce Küçük Asya genelinde *procurator*’lara ilişkin böyle bir araştırma ve çalışma yapılmamıştır. Bu nedenle umudumuz, bu araştırmanın daha sonra *procurator*’lar üzerine çalışmayı düşünen herkese ilk örnek olarak yararlı olması ve kolaylık sağlamasıdır.

GİRİŞ

Latince özen göstermek, dikkât etmek anlamına gelen *procurare* fiilinden türeyen *procurator* sözcüğü, öncelikle varsıl Romalıların büyük miktardaki paralarının ya da kırsal kesimdeki malikânelerinin idaresiyle görevlendirdikleri ve genellikle azatlılardan seçtikleri kişiler için kullanılmaktaydı. Bu bakımdan onların, özel kişilerin emrinde çalışan gözetmenler oldukları söylenebilir. Özel kişilere hizmet eden bu tür *procurator*'lar, gerek Cumhuriyet döneminde gerek İmparatorluk döneminde sayıca artarak varlıklarını sürdürmüşlerdir. Chr. Schäfer tarafından 1998 yılında yayımlanan monografik eserde bu özel *procurator*'lar hakkında ayrıntılı bilgi bulunmaktadır.¹ *Procurator* kelimesi imparatorluk sistemindeki memurlar için kullanıldığı zaman, imparatora ait işleri yöneten memur anlamına gelmektedir. Bu bakımdan, onların imparatora ait hazinenin *-fiscus-* temsilcileri olduğu söylenebilir. Roma Cumhuriyet döneminde devlet işleri sadece senatör sınıfının kontrolündeydi ve atlı sınıfının devlet yönetiminde herhangi bir önemi ya da rolü yoktu. Bu sınıf ilk olarak Caesar'la birlikte önem kazanmaya başlamış, Augustus'la birlikte Roma devlet yönetiminde oldukça etkin bir konuma gelmiştir. Augustus, imparatorluk yönetiminin bütün yükünü sayıca az olan senatör sınıfının taşıyamayacağını farkettiğinden atlı sınıfı üyelerini pek çok göreve getirdi. Yine de bu sınıf, senatör sınıfının altında yer alan ikinci sınıfı temsil etmeye devam etti. Augustus döneminde yeterli geliri olan özgür doğumlu bütün yurttaşlar atlı sınıfı üyesi olabilirlerdi. Bu durum *-senatör sınıfıyla karşılaştırıldığında-* onların sayıca daha çok olmalarını ve o sınıftan farklı bir model oluşturmalarını anlaşılır kılmaktadır.² Roma'da kökleşen ve yerleşen senatör sınıfından ailelerin aksine, atlı sınıfı bütün imparatorluğa yayılmıştır. Augustus, senatör sınıfına nazaran atlı sınıfını kendisine ve imparatorluğa daha sadık, politik açıdan daha az tehlikeli ve tehditkâr bulduğu için onları devlet hizmetinde çok çeşitli görevlere atamaktan çekinmemiştir. Bunun için öncelikle atlı sınıfına giriş koşullarını düzenlemiş *-400.000 sesters değerindeki gelir düzeyinin sağlanması şartıyla-* asil doğumlu olmasalar bile düzgün karakterli Roma yurttaşlarına atlı sınıfı üyeliğinin kapılarını açmıştır. Kıdemli *centurio*'ları, kırsal kesimden zengin kişileri, nadir de olsa azatlıları ve mal-mülk bakımından daha alt sınıfı temsil eden kişileri bu sınıfa kabul etmekle onların sayısını artırmıştır. Atlı sınıfı üyeleri, imparatorun kendilerine verdiği bu değer karşısında ona sadakâtle bağlanmışlardır. Kendilerine verilen askerî ve sivil görevler sayesinde *-senatörlerle karşılaştırıldıklarında-* daha çok bilgi ve tecrübe kazanmışlar ve yaptıkları hizmetin sadakâtle devam etmesi için teşvik edici ödüller almışlardır. Augustus, devlet yönetiminde imparatorun en önemli yardımcıları olduklarını hissettirdiği bu sınıfın üyelerine *-seçim koşulunu kaldırarak yeni*

¹ Bkn., Schäfer 1998.

² Bkn., Dunstan 2011, 227-228.

görevlere atanmaları için- imparatorluk hizmetinde yeni kariyer yolları açmıştır. Bunun sonucunda, atlı sınıfı üyeleri sadece düzenli ve koşullu askerî kariyer değil, sivil kariyer de yaparak devlet idaresinde etkin bir biçimde rol alabilmişlerdir. Örneğin genç bir atlı sınıfı üyesi, orduda yardımcı birliklerin kumandanı olarak nitelikli hizmetini tamamladıktan sonra devlet hizmetine girebilir ve imparator'un *procurator*'u olarak birçok eyalete gönderilebilirdi.³ Sadece atlılar *-equites-* sınıfından değil, azatlılardan da *-liberti-* seçilen ve atanmaları bizzat imparator tarafından yapılan bu *procurator*'lar, en başta imparatorun kendi eyaletlerindeki vergileri toplamakla ve gönderildikleri eyaletin finans işleriyle görevlendirilmişlerdi. Azatlı *procurator*'lar, imparatora ait mermer-taş ocaklarının ve emlak alanlarının idaresiyle görevli kişiler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. İmparatora ait malikânelerin, villaların, maden, taş ve tuz ocaklarının idaresiyle görevlendirilen bu tip *procurator*'lar, yapısal olarak ilk önce imparatorun özel hizmetlileri olmuşlardır. *Procurator*'lar bir bakıma imparatorun ajanları gibiydiler. Sadece imparatora hesap veren bu kişiler, *procurator Augusti* unvanıyla bilinmekteydiler. Bir bakıma bağımsız birer memur olan bu *procurator*'ların görev süreleri *-eyalet valilerinin görev süreleriyle karşılaştırıldığında-* bir yıl olarak sınırlandırılmamıştı⁴ ve görev alanları da bir eyaletin topraklarıyla sınırlı olmak zorunda değildi.⁵ Eyalet valisi onlara müdahale edemez, ancak haklarında rapor tutabilirdi. Aynı şekilde *procurator*'lar da eyalet valisinin işlerine müdahale edemez, ancak onun hakkında rapor tutabilirlerdi.⁶ Gerek atlı sınıfından gerek azatlılardan seçilen kişilerin, Augustus'tan sonraki imparatorlar tarafından da çok değişik *procurator*'luklara getirilmeleri, bu unvanın zamanla değer kazanmasını ve önemli bir makamı temsil etmesini sağlamıştır.

³ Hirschfeld, eyalet *procurator*'larının *-procuratores provinciae-* söz konusu eyalete *legatus* ya da *proconsul* atanmadığı zaman o eyalette vali olarak görev yaptıklarını belirtmiştir, bkn., Hirschfeld 1905, 374 vd..

⁴ Asya *proconsul*'unun görev süresi 1 yıl olarak belirlenmişti, ancak imparatorun atadığı *legatus*'ların görev süreleri değişebiliyordu.

⁵ İ.S. 98-102 yıllarında görev yapmış olan Gaius Cassius Salamalla, hem Galatya'da hem de Likya-Pamfilya'da *procurator* olarak hizmet etmiştir, ayrıntılı bilgi için bkn., *Gaius Cassius Salamalla*, T. 146; Sherk 1955, 400-414.

⁶ Bkn., Brunt 1983, 63.

BİRİNCİ BÖLÜM

PRINCIPATUSLUK DÖNEMİNDE ROMA EYALET SİSTEMİ

1.1 Augustus ve Eyalet Düzeni

Actium Savaşı'ndan sonra, Roma'nın tek yöneticisi olan Octavianus askerî, malî ve siyasî işlerin yeniden düzenlenmesine girişti. Bu girişimler, Roma dünyasını istikrara oturtmayı amaçlıyordu. Octavianus'un, Roma dünyasının yöneticisi olmasının ardından Roma senatosu kendisine Augustus unvanını verdi.⁷ Iulius-Claudius yönetimi, İ.Ö. 1. yüzyılın ortalarında Iulius Caesar'ın iktidara gelmesinden, İ.S. 1. yüzyılın ortalarına, imparator Nero'ya kadar yaklaşık bir asır sürdü. Augustus, önce Roma Cumhuriyeti anayasasını hâlâ işlevselmiş gibi göstermeye ve sonra İ.Ö. 27 yılında, resmen tüm yetkilerini Roma senatosuna bırakmaya çalıştı. Dikkatlice kurgulanmış bir şekilde o sırada büyük bölümü kendi taraftarları olan senatörler bu teklifi reddettiler. Roma Cumhuriyetinin ve halkının iyiliği için ondan yetkileri elinde tutmaya devam etmesini istediler. Sonuç olarak, senato ve Augustus arasında birinci uzlaşma olarak bilinen bir anlaşma sağlandı. Bu anlaşma ile Augustus, halkın otokratı olarak meşrulaştırıldı ve kendisine bir diktatör olarak görülmeyeceği teminatı verildi. Böylece Roma barışı -*pax Romana*- olarak bilinen uzun barış dönemi başlamış oldu. İ.Ö. 27 yılında Augustus, öncelikle eyaletlerin idaresini senato ile birlikte paylaştı. Bu şekilde farketirmeden senatonun yetki alanını kısıtlamış oluyordu. Bu tarihten itibaren Roma eyaletleri, senato eyaletleri ve imparator eyaletleri olarak iki gruba ayrıldılar.⁸ Eyaletlerin Augustus ile senato arasında nasıl bölüştüğü Cassius Dio ve Strabon tarafından ayrıntısıyla anlatılmıştır.⁹ Augustus, barış ve

⁷ Caesar'ın evlâtlık varisi olan Augustus, hâli hazırda imparator -*imperator*- unvanını kullanmasına rağmen, aile adının bir parçası olan Caesar adıyla çağrılmayı tercih etmişti. Flavius'lar döneminde Caesar adı artık bir aile adı olmaktan çıkmış ve resmî bir unvana dönüşmüştü.

⁸ Anadolu'daki Roma eyaletlerinin yönetimi, Augustus'tan önceki, yani Cumhuriyet döneminde ve Augustus'tan sonraki, yani imparatorluk döneminde olmak üzere ikiye ayrılmaktaydı. Çünkü Cumhuriyet dönemi Roma eyaletlerinin valileri yalnızca Roma senatosunda atanırdı ve o dönemin eyaletlerinin tümü senato eyaletleriydiler. Artık tüm Roma eyaletlerinin yönetimini tayin etmek senatonun elinde olmayacak, başta sınır eyaletleri olmak üzere bazı eyaletlerin valilerini atama yetkisi imparatora olacaktı; ayrıntılı bilgi için bkn., Kaya 2005, 22-25.

⁹ Afrika, Numidya, Asya, Hellas -*Achaea*- ve Epirus, Dalmatya, Makedonya, Sicilya, Girit -*Crete*- ve Kyrene, Bitinya-Pontus ve Sardinya eyaletleri senatoya aitti. Bu noktada Baetica eyaletinin de senatoya ait olduğu ifade edilmektedir. Bunun dışında Tarraconensis, Lusitania, bütün Galya, Coele Suriyesi, Phoeniaca, Kilikya, Kıbrıs ve Mısır eyaletlerinin ise Augustus'a ait olduğu belirtilmiştir. İ.S. 11 yılında, senato Dalmatia'yı -*Illyricum*- Augustus'a vermiştir. Bunun karşılığında Kıbrıs ve Galya Narbonensis senato eyaleti olmuştur. İ.S. 15 yılında ise Achaea ve Makedonya eyaletleri imparator eyaleti yapılmıştır; ayrıntılı bilgi için bkn., Cass. Dio, 53. 12, 4-8: ... αὐτὸς δὲ δὴ μόνος καὶ ὅπλα ἔχῃ καὶ στρατιώτας τρέφῃ. καὶ ἐνομίσθη διὰ ταῦτα ἢ μὲν Ἀφρικὴ καὶ ἡ Νοῦμιδία ἢ τε Ἀσία καὶ ἡ Ἑλλάς μετὰ τῆς Ἡπείρου, καὶ τὸ Δελματικὸν τὸ τε Μακεδονικὸν καὶ Σικελία, Κρήτη τε μετὰ Λιβύης τῆς περὶ Κυρήνην καὶ

huzurun egemen olduğu, savaştan uzak eyaletleri senatoya bırakırken, iç barış açısından istikrarsız, sınırlarında düşman bulunan, isyan çıkarma olasılığı olan eyaletleri kendisi almıştır.¹⁰ Augustus'un bu eyaletleri alması, onun Roma lejyonlarının büyük bir bölümünün kontrolünü ele geçirdiği anlamına geliyordu.¹¹ Augustus, emrindeki eyaletlerde işlerin yürütülmesi ve emirlerinin uygulanıp uygulanmadığının kontrolü için senatörlerini temsilci sıfatıyla *-legatus Augusti propraetore-* kendi eyaletlerine gönderdi.¹² *Legatus*'ların, eyaletlerdeki en önemli işlerinin adlî işler olduğu söylenebilir.

Βιθυνία μετὰ τοῦ προσκειμένου οἱ Πόντου, Σαρδῷ τε καὶ Βαιτικῇ τοῦ τε δήμου καὶ τῆς γερουσίας εἶναι, τοῦ δὲ δὴ Καίσαρος ἢ τε λοιπῇ Ἰβηρία, ἢ τε περὶ Ταρράκωνα καὶ ἡ Λυσιτανία, καὶ Γαλάται πάντες, οἳ τε Ναρβονήσιοι καὶ οἱ Λουγδουνήσιοι Ἀκυιτανοὶ τε καὶ Βελγικοί, αὐτοὶ τε καὶ οἱ ἔποικοι σφρων· Κελτῶν γάρ τινες, οὓς δὴ Γερμα νοὺς καλοῦμεν, πᾶσαν τὴν πρὸς τῷ Ῥήνῳ Βελγικὴν κατασχόντες Γερμανίαν ὀνομάζεσθαι ἐποίησαν, τὴν μὲν ἄνω τὴν μετὰ τὰς τοῦ ποταμοῦ πηγὰς, τὴν δὲ κάτω τὴν μέχρι τοῦ ὠκεανοῦ τοῦ Βρεττανικοῦ οὖσαν. ταῦτά τε οὖν καὶ ἡ Συρία ἡ κοίλη καλουμένη ἢ τε Φοινίκη καὶ Κιλικία καὶ Κύπρος καὶ Αἰγύπτιοι ἐν τῇ τοῦ Καίσαρος μερίδι τότε ἐγένοντο· ὕστερον γὰρ τὴν μὲν Κύπρον καὶ τὴν Γαλατίαν τὴν περὶ Νάρβωνα τῷ δήμῳ ἀπέδωκεν, αὐτὸς δὲ τὴν Δελματίαν ἀνέλαβε. Αἴτια bkn., Strab. 17. 3, 25: Αἱ δ' ἐπαρχίαι διήρηνται ἄλλοτε μὲν ἄλλως, ἐν δὲ τῷ παρόντι ὡς Καῖσαρ ὁ Σεβαστὸς διέταξεν. ἐπεὶ γὰρ ἡ πατρίς ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν προστασίαν τῆς ἡγεμονίας, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης κατέστη κύριος διὰ βίου, δίχα διεῖλε πᾶσαν τὴν χώραν καὶ τὴν μὲν ἀπέδειξεν ἑαυτῷ τὴν δὲ τῷ δήμῳ, ἑαυτῷ μὲν ὅση στρατιωτικῆς φρουρᾶς ἔχει χρειαῖ· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ βάρβαρος καὶ πλησιόχωρος τοῖς μήπω κεχειρωμένοις ἔθνεσιν ἢ λυπρὰ καὶ δυσγεώργητος, ὥσθ' ὑπὸ ἀπορίας τῶν ἄλλων ἐρυμάτων δ' εὐπορίας ἀφηνιάζειν καὶ ἀπειθεῖν, τῷ δήμῳ δὲ τὴν ἄλλην ὅση εἰρηνικὴ καὶ χωρὶς ὄπλων ἄρχεσθαι ῥαδία· ἐκάτεραν δὲ τὴν μερίδα εἰς ἐπαρχίας διένειμε πλείους, ὧν αἱ μὲν καλοῦνται Καίσαρος αἱ δὲ τοῦ δήμου. καὶ εἰς μὲν τὰς Καίσαρος ἡγεμόνας καὶ διοικητὰς Καῖσαρ πέμπει, διαιρῶν ἄλλοτε ἄλλως τὰς χώρας καὶ πρὸς τοὺς καιροὺς πολιτευόμενος, εἰς δὲ τὰς δημοσίας ὁ δῆμος στρατηγούς ἢ ὑπάτους· καὶ αὗται δ' εἰς μερισμοὺς ἄγονται διαφοροῦς, ἐπειδὴν κελεύῃ τὸ συμφέρον. ἀλλ' ἐν ἀρχαῖς γε διέθηκε ποιήσας ὑπάτι κας μὲν δύο, Λιβύην τε ὅση ὑπὸ Ῥωμαίοις ἔξω τῆς ὑπὸ Ἰούβᾳ μὲν πρότερον νῦν δὲ Πτολεμαίῳ τῷ ἐκείνου παιδί, καὶ Ἀσίαν τὴν ἐντὸς Ἄλως καὶ τοῦ Ταύρου πλὴν Γαλατῶν καὶ τῶν ὑπὸ Ἀμύντα γενομένων ἐθνῶν, ἔτι δὲ Βιθυνίας καὶ τῆς Προποντίδος· δέκα δὲ στρατηγικάς, κατὰ μὲν τὴν Εὐρώπην καὶ τὰς πρὸς αὐτῇ νήσους τὴν τε ἐκτὸς Ἰβηρίαν λεγομένην, ὅση περὶ τὸν Βαῖτιν ποταμόν, καὶ τῆς Κελτικῆς τὴν Ναρβωνίαν, τρίτην δὲ Σαρδῶ μετὰ Κύρνου, καὶ Σικελίαν τετάρτην, πέμπτην δὲ καὶ ἕκτην τῆς Ὑλνρίδος τὴν πρὸς τῇ Ἠπειρῷ καὶ Μακεδονίαν, ἑβδόμην δ' Ἀχαΐαν μέχρι Θετταλίας καὶ Αἰτωλῶν καὶ Ἀκαρνάνων καὶ τινων Ἠπειρωτικῶν ἐθνῶν ὅσα τῇ Μακεδονίᾳ προσώριστο, ὀγδόην δὲ Κρήτην μετὰ τῆς Κυρηναίας, ἐνάτην δὲ Κύπρον, δεκάτην δὲ Βιθυνίαν μετὰ τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Πόντου τινῶν μερῶν· τὰς δὲ ἄλλας ἐπαρχίας ἔχει Καῖσαρ, ὧν εἰς ἃς μὲν πέμπει τοὺς ἐπιμελησομένους ὑπάτικους ἄνδρας, εἰς ἃς δὲ στρατηγικούς, εἰς ἃς δὲ καὶ ἱππικούς· καὶ βασιλεῖς δὲ καὶ δυνάσται καὶ δεκαρχαὶ τῆς ἐκείνου μερίδος καὶ εἰσὶ καὶ ὑπῆρξαν αἰ.

¹⁰ Huzuru sağlaması için gelecek on yıl boyunca kendisine bağlanan eyaletler, aralarında İspanya, Galya, Suriye, Kilikya, Kıbrıs ve Mısır'ın bulunduğu Roma'nın fethedilmiş eyaletleriydi.

¹¹ Augustus, iç savaşlar yüzünden o güne kadar rastlanmamış sayılara ulaşan, yaklaşık elliye yakın Roma lejyonunun -*legio*- sayısını yirmi sekize indirdi. Özellikle içlerinde sadakât bakımından şüpheli görünen bazı lejyonları dağıttı, bazılarını da İkiz -*Gemina*- unvanıyla birleştirdi. İtalya'da barışı koruyabilmek için dokuz özel kıta -*cohors*- oluşturdu ve bunların en az üçünü Roma'da konuşlandırdı.

¹² İmparator eyaletlerinin valileri -*procurator*'lar ve *praefectus*'lar tarafından yönetilen veya bir süre yönetilmiş olan Kapadokya, İ.S. 72 yılına kadar Kilikya, Iudaea, Epeiros ve Mezopotamya gibi küçük eyaletler dışında- rütbelerinin *ex-praetor* ya da *ex-consul* olmasına bakılmaksızın *legati Augusti pro praetore* olarak adlandırıldılar. *Legatus*'ların

Çünkü İ.S. 2. yüzyıla tarihlenmiş olan bir yazıtta görülen *legatus dioeceseos Ephesiaca* unvanı, Asya eyalet valisinin, bir *legatus*'a daimi olarak bir *conventus*'un¹³ adli işlerinin yönetimini emanet etmiş olabileceğinin kanıtını oluşturmaktadır.¹⁴ Roma senatosu tarafından atanarak senato eyaletlerine gönderilen eyalet valileri *proconsul* olarak adlandırıldılar.¹⁵ Augustus'tan sonra da imparatorluk döneminde senatoya bırakılan eyaletlerin valileri olarak *proconsul* atama geleneği sürdürüldü. Ancak bu *proconsul*'lar, eski *consul*'lar *-ex-consul-* arasından seçildiler.¹⁶ İ.Ö. 23 yılında Augustus ile senato arasında ikinci uzlaşma olarak bilinen yeni bir anlaşma sağlandı¹⁷ ve Augustus'a *tribunus*'luk *-tribunicia potestas-* yetkisi verildi. Bu yetkiye göre Augustus, senato ve halkı kendi isteğiyle toplayabiliyor, senatonun eylemlerini veto edebiliyor, seçimlere başkanlık edebiliyor ve tüm toplantılarda ilk konuşma hakkına sahip oluyordu. Ayrıca, *ensor*'luk yetkisiyle genel ahlâkı kontrol edebiliyor, yasaları halkın yararına olmaları için tetkik edebiliyor, nüfus sayımı yaptırabiliyor ve senatodaki üyelikleri belirleyebiliyordu. Daha önce *praefectus*'ların kontrolünde olan Roma kentindeki tüm askerî güçler, artık Roma kentinin tek yetkilisi ilân edilen Augustus'un emrindeydiler. Augustus'a, tüm *proconsul*'ların üzerinde iktidar yetkisi de verilmişti. Roma'nın ilk *princeps*'i bu yetkiyle herhangi bir eyalete müdahale etme ve herhangi bir valinin kararını geçersiz kılma hakkını elde ediyordu.¹⁸ Hem senato eyaletlerinin valilerinin hem de imparator eyaletlerinin

görev süreleri, senato eyaletlerinin valileri olan *proconsul*'larınki gibi bir yıl olarak belirlenmemiş, sınırsız tayin edilmiştir. Buna rağmen görev süreleri, genellikle üç-dört yıl olmuştur.

¹³ Latince karşılığı *conventus*, Yunanca karşılığı *ἀγορὰ δικάων/ ἡ ἀγοραῖος/ ἡ ἀγοραία* olan bu sözcük, Türkçe'de *mahkeme/ duruşma* anlamlarında kullanılabilir. Her Roma eyaleti, *dioecesis* adı verilen idarî ve adli bölgelere bölünmüştü ve bütün eyaletlerde yasama yetkisi, yasaların uygulayıcısı olarak valilere verilmişti. Valinin bir beyannameye *-edictum-* dayanan sivil yargı yetkisi, onun veya bir temsilcisinin bu mahkeme/ duruşma bölgelerine her yıl düzenli olarak gelmesini gerektirmiştir. Vali, bu mahkeme/ duruşma bölgelerinin her birinde davalara bakmış ve diğer sorunlarla ilgilenmiştir; ayrıntılı bilgi için bkn., Doğancı 2007, 104-106.

¹⁴ Bkn., AE 1966, 428: *Imp(eratori) Caesari, divi Hadriani Aug(usti) f(ilio), divi Traiani Parthici nepoti, divi Nervae pronepoti T(ito) Aelio Hadriano Antonino Aug(usto) Pio p(atri) p(atriciae), pontifici maximo, trib(unicia) potes(tate) II, co(n)s(uli) II, optumo et indulgentissimo principi T(iberius) Iulius Candidus Caecilius Simplex leg(atus) dioeceseos Ephesiaca*; ayrıca bkn., Doğancı 2007, 65-66.

¹⁵ Cumhuriyet döneminde, bir eyalet bazen bir *ex-consul*, bazen de bir *ex-praetor* tarafından yönetiliyor ve bir *ex-praetor*'a kimi zaman *propraetor* kimi zaman da *proconsul* deniliyordu. Augustus, bu uygulamanın ikinci bölümünü değiştirdi. Artık *ex-praetor*'lara *propraetor* denilmeyecek yalnızca *proconsul* denilecekti. Dolayısıyla, senato eyalet valilerinin hepsi, *ex-praetor* ya da *ex-consul* olmalarına bakılmadan *proconsul* olarak adlandırıldılar.

¹⁶ Örneğin Asya eyaleti, imparatorluk döneminde senatonun *consul* eyaleti idi ve buranın yöneticisi, *ex-consul* olarak atanan bir *proconsul* idi.

¹⁷ Augustus İ.Ö. 23 yılında *consul*'luktan ayrılmış, ancak söz konusu anlaşmayı, *consul*'luk yetkisini *-imperium consulare-* koruyarak yapmıştır.

¹⁸ Bu yenilikler, Roma cumhuriyet geleneğine göre alışılmadık şeylerdi. Ancak, senato Caesar'ı öldürme cesaretini gösteren cumhuriyet yanlısı soylulardan *-patrici-* oluşmuyordu. Bu senatörlerin büyük bölümü iç savaşlarda ölürken,

valilerinin yardımcıları vardı. Senato eyaletinde görev yapan *proconsul*'un yardımcılarında biri, eyaletin malî işlerini yürütmek ve vergi denetimini yapmakla görevli olan *quaestor* idi. Roma halkının en eski yüksek kamu görevlisi olan *quaestor* da tıpkı eyalet valiliğine atanan *consul*'lar ve *praetor*'lar gibi halk tarafından seçiliyor, eyaletteki görevine ise senatoda çekilen kura ile atanıyordu. Dolayısıyla vali, eyalet yönetiminde kendisine yardımcı olacak *quaestor*'u seçme hakkına sahip değildi. Roma kentinde olduğu gibi *quaestor*'un yetkisi *-imperium-* valinin yetkisinden bağımsız, ancak valininkinin altındaydı. *Quaestor*'ların görevleri de valininkiyle birlikte sona eriyordu ve eyalette kalmış oldukları sürece yaptıkları işlerin hesabını Roma hazinesine vermek zorundaydılar. *Quaestor*'ların görev ve sorumlulukları imparatorluk döneminde de değişmedi. Vergiler, atlı sınıfı mensubu olan vergi tahsildarları *-publicani-* tarafından toplandı. Asya eyaleti bu amaçla kırk dört vergi bölgesine ayrılmıştı. Augustus, kendi kontrolü altında olan eyaletlerde *quaestor*'ları görevlendirmede. Bu eyaletlerde onların yerini, imparator tarafından kölelikten azat edilen azatlılar *-liberti/ libertini-* ile atlı sınıfı üyesi *procurator*'ların *-equites procuratores Augusti-*¹⁹ aldığı anlaşılmaktadır. *Procurator*'lar vergi işlerini eyalet valisinden bağımsız, doğrudan imparatora bağlı olarak yürütüyorlardı. Görev süreleri bir yıl ile sınırlı değildi ve görev alanları da bir eyaletin topraklarıyla sınırlanmayabiliyordu. Nitekim İ.S. 98-102 yıllarında hem Galatya'da hem de Likya-Pamfilya'da *procurator* olarak görev yapan Gaius Cassius Salamalla²⁰ bu duruma uygun bir örnektir.

1.2 Roma İmparatorluk Dönemi Vergi Sistemi

Daha en başından itibaren Roma Devleti'nin vergi sistemini *tributum* ve *vectigal* olarak iki farklı sözcük üzerine kurduğu anlaşılmaktadır. Servius kabilesi²¹ ile bağlantılı kullanıldığı için *tributum* olarak adlandırılan verginin, ilk kez *plebs*'ler tarafından verildiği söylenir.²² Livius bu ifadenin

senatodaki muhafazakâr cumhuriyetçilerin Cato ve Cicero gibi liderleri de çoktan yok olmuşlardı. Dolayısıyla Augustus, senatoyu güven vermeyen kişilerden temizlemiş ve kendi taraftarlarıyla doldurmuştu.

¹⁹ Augustus'un azatlıları *-Augusti liberti/ libertini-* olarak adlandırılan *procurator*'ların asıl görevi, imparator adına toprakların ya da toprağa bağlı her türlü ürünün ekilip biçilmesi ya da yetiştirilmesi, bu topraklara bağlı gelirlerin toplanması idi. Daha sonra bu *procurator*'lar, eyaletin ya da eyaletlerin finans ve vergi işleriyle görevlendirilmişlerdir. Bu anlamda onlar valilerin etkinliklerini tamamlayıcı görevler yapmaktaydılar. Ancak, özellikle *Principatus*'luk döneminin başlamasıyla *procurator*'lar imparator tarafından İudaea gibi küçük eyaletlerin yöneticileri olarak da atanmışlardır; ayrıntılı bilgi için bkn., Kaya 2000, 195.

²⁰ Bkn., Gaius Cassius Salamalla, T. 146.

²¹ Tribus, tribus m.: Kabile. Tribus Servianus: Servius Kabilesi.

²² Bkn., Varro ling. 5. 18: *Tributum dictum a tribubus, quod ea pecunia, quae populo imperata erat, tributim a singulis pro portione census exigebantur.*

kısmen doğru olduğunu,²³ ama *patricius*'ların²⁴ da aynı vergiyi ödediğini belirtir. *Patricius*'ların temelde devlet arazisine -*ager publicus*- ait olan mal varlıkları, nüfus sayımında -*census*- gerçek mülk sayılmadığı için, vergi olarak bunun sadece 1/10'unu öderlerdi, daha sonraki dönemlerde adını halk temsilcisi -*tribunus*- Spurius Thorius'tan alan *lex Thoria* yasasıyla bu duruma ilişkin bir çözüm yolu bulunmuştur.²⁵ Dolayısıyla bu verginin büyük bölümü *plebs*'lerin üzerine yıkılmakla birlikte²⁶ *patricius*'ların gerçek mal varlıkları üzerinden *tributum* vermediklerini düşünmek için hiçbir neden yoktur. Verginin kendisi devletin ihtiyaçlarına göre çeşitlilik göstermekteydi, kısmen savaş harcamalarını kısmen de kentin tahkim ihtiyaçlarını karşılamak için toplanırdı.²⁷ Verginin olağan miktarı -*Cato zamanında bu miktar binde üçe yükseltilmiş olsa da*- kişinin servetinin binde biriydi. *Tributum*, ürünler hesaba katılmaksızın eşya üzerindeki doğrudan vergiydi.²⁸ Bu vergiyi son derece ağır bir yük haline getiren şey onun sabit kalmadan sürekli oynamasıydı. Bu vergi, Servius Tullius tarafından kurulan bölgelere ve kabilelere göre artırıldı ve bu kabilelerin *tribunus*'ları tarafından daha sonra *tribuni aerarii* olarak adlandırıldı. Büyük sıkıntı durumlarında *tributum* artırılmadığı için, devletin anlık ihtiyaçlarını tedarik etmek üzere acil nakit para -*tributum temerarium*- toplanırdı. İ.Ö. 147 yılında Makedonya Savaşı'ndan sonra, Roma hazinesi fetihlerden ve eyaletlerden gelen gelirlerle dolduğunda, Roma yurttaşları *tributum*'u ödemekten muaf tutuldular ve bu durum Hirtius'un ve Pansa'nın *consul*'luklarına kadar bu şekilde devam etti. Ancak *aerarium* boşaldığı zaman *tributum* yeniden toplandı.²⁹ Bu zamandan sonra imparatorlar akıllarına estikçe yeni vergiler koydular. *Vectigalia* sözcüğü ise en erken dönemlerden itibaren Roma Devleti'nin bütün düzenli

²³ Bkn., Liv. 1. 43, 13: *Quadrifariam enim urbe divisa regionibus collibus qui habitabantur, partes eas tribus appellavit, ut ego arbitror, ab tributo; nam eius quoque aequaliter ex censu conferendi ab eodem inita ratio est; neque eae tribus ad centuriarum distributionem numerumque quicquam pertinere.*

²⁴ Bkn., Liv. 4. 60, 6: *Patres bene coeptam rem perseueranter tueri; conferre ipsi primi; et quia nondum argentum signatum erat, aes graue plaustris quidam ad aerarium conuehentes speciosam etiam conlationem faciebant.*

²⁵ Bkn., App. civ. 4. 27.

²⁶ Bkn., Liv. 4. 60: *Nihil acceptum unquam a plebe tanto gaudio traditur, etc.*

²⁷ Bkn., Liv. 6. 32: *Paruo intervallo ad respirandum debitoribus dato, postquam quietae res ab hostibus erant, celebrari de integro iuris dictio et tantum abesse spes ueteris leuandi feneratoris, ut tributo nouum fenus contraheretur in murum a censoribus locatum saxo quadrato faciundum, etc.*

²⁸ Arazi ya da ev gibi taşınmaz mallar= Taşınmazlar.

²⁹ Bkn., Cic. off. 74: *Danda etiam opera est, ne quod apud maiores nostros saepe fiebat propter aerarii tenuitatem assiduitatemque bellorum, tributum sit conferendum, idque ne eveniat multo ante erit providendum. Sin quae necessitas huius muneris alicui rei publicae obvenit (malo enim quam nostrae ominari neque tamen de nostra, sed de omni re publica dispuo), danda erit opera, ut omnes intellegant, si salvi esse velint, necessitati esse parendum. Atque etiam omnes, qui rem publicam gubernabunt, consulere debebunt ut earum rerum copia sit, quae sunt necessariae. Quarum qualis comparatio fieri soleat et debeat, non est necesse disputare; est enim in promptu; tantum locus attingendus fuit.*

gelirleri için kullanılmış genel bir terimdir. Bu sözcük Latince *veho* fiilinden türemiştir ve genel olarak ihraç ve ithal edilen mallar üzerinden ödenen vergileri ifade etmektedir.³⁰ Augustus'un yaptığı kamu gelir reformları, imparatorluğun gelecek başarısını olumlu olarak etkilemiştir. Augustus, yerel eyaletlerin kısmen isteğine bağlı olan ve toplamaları oldukça zahmetli, değişken ve taksit taksit olan vergilendirme yerine, imparatorluğun genişleyen topraklarının en uzak ve geniş parçalarını bir araya getiren tutarlı bir vergilendirme sistemi kurmuştur. Bu vergi reformu, Roma'nın yeni topraklarından elde edilen net geliri oldukça artırmış, gelir akışını dengelemiştir. Ayrıca, keyfi vergi talepleri sonucu ortaya çıkan gerilimlerin azalmasına, Roma ve eyaletleri arasındaki malî ilişkilerin düzenlenmesine yardımcı olmuştur. Augustus döneminde -*Cumhuriyet döneminin düşünce yapısı ve terimleri kullanılmakla birlikte*- vergiler biçimleri ve oranları bakımından kısmen değiştirilip eyaletlerden toplanmaya devam etti. Bir eyaletin malî değeri, yıllık nakit para toplamı olarak hesaplandı. Vergilendirmede ölçü olarak *census* sonucu ortaya çıkan ve her eyalet için belirlenen kotalar kullanılıyordu. Eyalet sakinlerinin ödediği vergiler, dolaysız ve dolaylı vergiler olmak üzere ikiye ayrılıyordu. *Vectigalia* sözcüğü, tüm hazine gelirleri -*imparator eyaletlerinde toplanan dolaysız vergiler ve senato eyaletlerinden toplanan tüm dolaylı vergilerin stipendium'u*- için kullanılmaya devam etti. Ancak, yeni bir sistem geliştiriliyordu, dolayısıyla şimdi *tributum* sözcüğü -*Cumhuriyet döneminde tributum temerarium olarak değil*- düzenli dolaysız vergiler için kullanılmaya başlandı. Buna ek olarak *tributum*, arazi üzerinden alınan vergi -*tributum soli*-³¹ ve arazi dışındaki mülk türleri üzerinden kişilerden alınan vergi -*tributum capitis*-³² biçiminde ikiye ayrıldı.³³ *Vectigalia* sözcüğü ise artık sadece dolaylı vergiler için kullanılır oldu. Eyaletlerdeki devlet arazisinden -*ager publicus*- vergi olarak alınan kira bedeli, Roma'nın en önemli gelir kaynağıydı.³⁴ Sicilya ve Asya gibi tahıl yönünden zengin eyaletlerden toplanan arazi vergisi, bazen ürünün 1/10'u olarak -*decumae*- bazen de sabit bir tutara çevrilerek alınmıştır. Asya eyaletinde şarabın ya da yağın 1/10'u olarak verilen bu tür vergiler, *decumani* olarak adlandırılan vergi memurları tarafından

³⁰ ... quae vehebantur: Taşınan şeyler/ mallar= Taşınırlar.

³¹ Türkçe'ye *toprak vergisi* olarak çevrilen *tributum soli*, en önemli dolaysız vergi türlerinden biriydi.

³² Türkçe'ye *kafa vergisi* olarak çevrilen *tributum capitis*, ikinci en önemli dolaysız vergi türüydü. Amacı, ticareti ve sanayiye vergilendirmektir. Herkesin ödediği bir vergi değildi, çünkü bu vergiden muaf tutulan bazı kurumlar vardı. İmparatorluk döneminde muafiyet hakkı -*immunitas*-, nadir görülmekle birlikte tümüyle vergiden muaf tutulmak anlamına da gelmiyordu. Genellikle bazı Roma kasabaları ve kurumları, bu muafiyetin tadını çıkarıyorlardı.

³³ İtalya bir eyalet değildi dolayısıyla *tributum soli* ve *tributum capitis*'ten muaf tutulmuştu. Bu ayrıcalıklı durum İ.S. 3. yüzyılın sonuna kadar bu şekilde devam etti, ancak imparator Diocletianus İtalya'yı eyalet yönetimiyle tanıştırdı, halk bu vergileri vermeye mecbur kaldı.

³⁴ Bkn., Cic. leg. agr. 1. 2: *Videte nunc proximo capite ut impurus helluo turbet rem publicam, ut a maioribus nostris possessiones relictas disperdat ac dissipet, ut sit non minus in populi Romani patrimonio nepos quam in suo. Perscribit in sua lege vectigalia quae xviri vendant, hoc est, proscribit auctionem publicorum bonorum. Agros emi volt qui dividantur; quaerit pecuniam.*

toplanmaktaydı.³⁵ Yine Asya eyaletinde erguvan balığı avcıları denizden tuttıkları balığın 1/20'sini vergi olarak vermek zorundaydılar.³⁶ Meyve satışının gelirinden belirli oranlarda yüzde alınması ve devlete ait meralarda hayvancılık yapanlardan *scriptura* adıyla alınan vergiler de Roma'nın gelir kaynaklarındandı.³⁷ İthal ve ihraç edilen mallar üzerinde güvenlik amacından ziyade, imparator hazinesi *-fiscus-* için koyulan gümrük vergisi de *-portorium-* dolaylı vergilerden biriydi. Bu verginin miktarı, imparatorluk içinde asla %5'ten fazla olmamıştır. Tuz ocaklarından alınan vergi *salinae* olarak bilinirken, maden ocaklarından alınan vergi *-metalla-* Romalılar yabancı ülkelere hakim olana kadar çok kazanç getirmemekteydi. Cumhuriyet döneminde o zamana kadar faaliyet gösteren İtalya'daki maden ocaklarının çalıştırılması, yabancı toprakların fethinden sonra senato tarafından yasaklandı. Fethedilen ülkelerin maden ocakları, tuz ocakları gibi idare edildi, bu da onların kısmen özel kişiler, şirketler ya da belirlenen kiranın ödenmesi koşuluyla kasabalar tarafından işletilmesine izin verildiği anlamına gelmekteydi. Dolayısıyla ya doğrudan devlet hesabına işletildiler ya da *publicani*'ye kiraya verildiler.³⁸ Ancak, kârın en büyük bölümünün *publicani* tarafından alınmaması için, madende çalıştırılması gereken işçi ya da köle sayısının sınırları her zaman *lex censoria* ile belirlenmiştir.³⁹ Aquileia'daki altın madenleri, Vercelli civarındaki Ictimuli'deki altın madenleri ve Carthago Nova civarındaki gümüş madenleri, Roma Devleti'ne kazanç sağlayan en önemli maden ocaklarındandı. Makedonya, Trakya, Illyricum, Afrika, Sardinya ve öteki yerler de oldukça üretken maden ocaklarına sahiptiler ve Roma buralardan da hatırı sayılır ölçüde gelir sağlamaktaydı.

³⁵ Bkn., Knibbe – Engelmann 1989, 199.

³⁶ Bkn., Knibbe – Engelmann 1989, 200.

³⁷ Bkn., Knibbe – Engelmann 1989, 203.

³⁸ En erken dönemlerde genellikle atlı sınıftan olan ve *publicani* olarak adlandırılan kişiler, Roma lejyonlarının ve ordunun ihtiyaçlarını sağlar, liman vergilerinin toplanmasını ve devlet inşaat projelerini denetlerlerdi. Cumhuriyet döneminde ve daha sonra İmparatorluk döneminde *publicani*'ye önceki görevlerine ek olarak vergi toplama görevi verildi. Söz konusu vergilerin toplanması, Roma'da senatodan onaylı sözleşmelerle garanti altına alınırdı. Onların vergi toplayıcıları olarak üstlendikleri bu rolün aslı, geç Cumhuriyet dönemine kadar ortaya çıkmadı. Cumhuriyet döneminin sonuna doğru, Roma topraklarının eyalet düzeyinde büyümesi ve genişlemesi, Roma toprak vergisini *-tributum soli-*, *publicani* için çok kârlı bir hale getirdi. Çünkü belirli bölgelerde toplanan vergi aynı kalmıyor, o bölgenin değerine göre birkaç yılda bir yükseltiliyordu. Vergiler toplandıktan sonra, *publicani* dönem sonu Roma'ya yaptığı ödemeler üzerinden kendi kârını alıyordu. Ayrıca, toplanan vergi, belirlenen tutar üzerinde olursa, bu *publicani* için fazladan kâr anlamına geliyordu. Zamanla *publicani* belirlenen vergileri keyfince artırmaya başlamış ve bunlardan bazıları, Roma'daki politikacıların oylarını etkileyebilecek güce ulaşmıştı. Roma'nın geliri, yapılan zamlardan ve *publicani*'nin Roma halkından zorla toplayarak elde ettiği kazançtan arta kalan toplamdan ibaretti. Etkin bir yönetim boşluğuna, bu kişilerin kazançlarını artırmak istemeleri de eklenince, vergi verenlere karşı insafsızca, ekonomi ve finans açısından da adaletsiz bir sistem yaratılmış oldu.

³⁹ Bkn., Plin. nat. 33. 4: ... *neque in alia terrarum parte tot saeculis perseverat haec fertilitas. Italiae parci vetere interdicto patrum diximus; alioqui nulla fecundior metallorum quoque erat tellus. extat lex censoria Victumularum aurifodinae in Vercellensi agro, qua cavebatur, ne plus quinque milia hominum in opere publicani haberent.*

Mezatta satılan her şeyin değerinin %1'i olarak alınan vergi *centesima rerum venalium* olarak adlandırılmaktaydı. Roma'da iç savaşa kadar var olmayan bu vergi, daha sonra *coactores* olarak adlandırılan görevliler tarafından toplanmıştır. Tiberius bu vergiyi 1/200'e *-ducentesima-* indirmiş ve Caligula bu vergiyi İtalya için tamamen kaldırmıştır. Cassius Dio'ya göre⁴⁰ daha sonra Caligula tarafından kaldırılan %1'lik vergi *-centesima-* Tiberius tarafından yeniden yürürlüğe koyulmuştur. *Quinquagesima* olarak adlandırılan ve köle satışlarından alınan %2'lik vergi, Cassius Dio'ya göre⁴¹ Augustus tarafından koyulmuştu. Bununla birlikte Tacitus,⁴² Nero zamanında kölelerin satışından %4'lük bir vergi alındığını ifade etmektedir. Eğer her iki metindeki ifadeler doğruysa, Augustus'tan sonra olasılıkla Caligula tarafından bu vergi artırılmış olmalıdır. Nitekim Suetonius, Caligula'nın pek çok yeni vergi türü getirdiğini belirtmiştir.⁴³ Azat edildiklerinde kölelerden alınan azatlık vergisi *-vicesima libertatis-* bir başka *vectigal* türüydü.⁴⁴ Miras yoluyla bir kişiden diğer kişiye geçen ve değeri 100.000 *sestres*'ten fazla olan gayrimenkûller için alınan %5'lik vergi *-vicesima hereditatium-* sadece Roma yurttaşları tarafından ödenmekteydi. Bir eyaletin, zafer kazanan imparator için ödediği ve *aurum coronarium* olarak adlandırılan altın paranın da yine *vectigal* türünden sayılması gerekir. Yabancı ülkelere koyulan vergi, Roma'nın genişleme döneminde devlet gelirinin en önemli koluydu. Bazen hemen toplanırdı bazen taksitle ödenirdi bazen de seçim vergisi *-her yurttaştan özellikle oy vermeden önce toplanan, sabit miktardaki vergi-* olarak değiştirilirdi. Bu vergi pek çok durumda *census*'a göre düzenlenirdi. Kilikya ve Sicilya'da bu vergi, bir kişinin *census* sonucu belirlenen gelirinin %1'i olarak alınırken, bu orana evler ve köleler üzerinden bir vergi

⁴⁰ Bkn., Cass. Dio, 58, 16, 1-2-3: ... αἱ δ' οὖν πλεῖσται τῶν οὐχ οὕτως ἀποθανόντων οὐσίαι ἐδημοσιοῦντο, βραχείας τινὸς ἢ καὶ μηδενὸς τοῖς κατηγορήσασιν αὐτῶν δίδομένου. καὶ γὰρ τὰ χρήματα δι' ἀκριβείας ἤδη πολὺ μᾶλλον ἐποιεῖτο. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τέλος τι διακοσιοστὴν ἔχον ἑκατοστὴν ἤγαγε, καὶ ἐκκληρονόμει παντὸς τοῦ καταλειφθέντος αὐτῷ· κατέλειπον δὲ δὴ πάντες ὀλίγου καὶ οἱ ἑαυτοὺς ἀναχρώμενοι, ὥσπερ καὶ τῷ Σεῖανῳ ὅτε ἔζη.

⁴¹ Bkn., Cass. Dio, 55, 31, 4: ... προσδεόμενος δὲ δὴ χρημάτων ἔς τε τοὺς πολέμους καὶ ἐς τὴν τῶν νυκτοφυλάκων τροφήν, τό τε τέλος τὸ τῆς πεντηκοστῆς ἐπὶ τῇ τῶν ἀνδραπόδων πράσει ἐσήγαγε ...

⁴² Bkn., Tac. ann. 13, 51: ... manet tamen abolitio quadragesimae quinquagesimaeque et quae alia exactionibus inlicitis nomina publicani invenerant.

⁴³ Bkn., Suet. Cal. 40, 1: Vectigalia nova atque inaudita primum per publicanos, deinde, quia lucrum exuberabat, per centuriones tribunosque praetorianos exercuit, nullo rerum aut hominum genere omisso, cui non tributum aliquid imponeret.

⁴⁴ Caesar zamanında İtalya'da yaşayan ve 200 *sestres* ya da bu miktardan daha çok malı bulunan bütün azatlılar, *octavae* olarak bilinen ve mallarının sekizde birini içeren bir vergi ödemek zorundaydılar; bkn., Cass. Dio, 50, 10, 4-5: ... ἔδοξαν μὲν γὰρ οἱ ἐξελύθοντες αὐτὸ πεποιημένα· πᾶσι γὰρ τοῖς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ αὐτῶν οὐσίαι καὶ πέντε μυριάδων οὐσίαν ἢ καὶ πλείω κεκτημένοις τὸ ὀγδοὸν αὐτῆς συντελέσαι ἐκελεύσθη, κάκ τούτου καὶ ταραχαὶ καὶ φόνοι καὶ ἐμπρήσεις ὑπ' αὐτῶν πολλὰ ἐγένοντο, καὶ οὐ πρότερόν γε κατέστησαν πρὶν ἢ τοῖς ὅλοις καταδρασθῆναι.

eklenirdi. Bazı durumlarda vergi *census*'a göre ödenmezdi, bu durumda bir arazi vergisine bağılı bulunurdu.⁴⁵

⁴⁵ Bkn., App. civ. 5. 4.

İKİNCİ BÖLÜM

PROCURATORLAR

2.1 Procurator'luk Sisteminin Kuruluşu

Augustus ile birlikte başlayan Roma barış döneminde *-pax Romana-* yapılan en büyük değişiklikler yeni hükümetle ilgili olanlardı. *Principatus*'luk döneminin hükümetinde öncelikle iyileştirilmesi gereken ve üzerinde durulması gereken konular şunlardı:

- Vergi idare sistemi.
- Ordu için gerekli kaynaklar.
- Yönetim alanında finansal tedbirler.
- Devletin yeniden elden geçirilme ihtiyacı ya da rehabilitasyon.

Augustus'un ilk plânı, senatörlere farketirmeden senatonun yetki alanını kısıtlamaktı. Dikkâtle kurgulanmış bir şekilde eyaletlerin senato ve imparator eyaletleri olarak ikiye ayrılmasıyla bu plân yavaş yavaş hayata geçirildi. İkinci plân, kendi eyaletlerinde kendi hazinesinin *-fiscus-* güçlendirilmesiydi. Hazineye giren ve hazineden çıkan hesaplar *-rationes-* dikkâtle tutulmalı ve derlenen hesaplar istediği zaman onun emrine sunulmalıydı. Bunun için maliye sekreterliği *-officium a rationibus-* adı verilen bir çalışma ofisi kuruldu. Augustus hiyerarşik bir düzende kurulan bu göreve öncelikle çok güvendiği kendi azatlılarını *-liberti Augusti-* yerleştirdi. Bir azatlı, kölelerden oluşturulan alt kadrosuyla hazine hesaplarından *-a rationibus-* sorumlu oldu ve *procurator a rationibus* olarak adlandırıldı. İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bu göreve atlı sınıfı üyeleri atandı. Azatlılardan ve kölelerden oluşturulan bir kadroyla imparatorun yıllık gelirinin ve giderinin *-imparator hazinesi tarafından ordu, donanma, yol, imparatorun ev halkı, vb. için yapılan harcamalar-* hesabı tutulmaya devam edildi. Augustus kendi eyaletlerinde kendi hazinesine ilişkin malî düzenlemeleri yaparken, malî idaresi senatonun elinde olan ve senato eyaletlerinden toplanan vergi gelirlerinin içine aktığı *aerarium populi Romani* bir çift *praefectus* tarafından idare edilmekteydi. Augustus üçüncü olarak hem kendi eyaletlerinin hem de senato eyaletlerinin malî yönetiminin güçlendirilmesi gerektiği hissini vererek, ama yine dikkâtle kurgulanmış bir şekilde senato eyaletlerinde vergi denetimiyle görevli *quaestor*'lara hiç dokunmadan bu eyaletlere kendi *procurator*'larını gönderdi. Bu *procurator*'ları o eyalette kendi mülkünün *-patrimonium-* gelirini *-reditus-* toplamakla görevlendirdi. Bu *procurator*'ların idarî alanı imparator mülkü *-patrimonium-* olmakla birlikte Domitianus dönemine kadar *patrimonium*'un idaresi *procurator a rationibus*'un doğrudan kontrolü altındaydı, tıpkı İtalya'da ve Roma'da olduğu gibi. Domitianus döneminin sonunda, *patrimonium* atlı sınıfından *procurator a patrimonio* olarak adlandırılan bir *procurator*'un

idaresine verildi.⁴⁶ Augustus, kasaba, köy gibi eyaletten küçük bölgelere de *-regiones-* çoğunluğu azatlı olan başka *procurator*'lar gönderdi. Böylece belirli bölgelerde belirlenmiş idarî alanlar için *procurator*'luklar yaratılmış oldu. Bu azatlı *procurator*'lar *-Augusti liberti-* bu tür bölgelerde imparator mülkünün *-patrimonium-* idaresiyle görevlendirildiler. Bu noktada onların işlevi ve görevleri tamamen eyalet *procurator*'larından *-procuratores provinciae-* farklıydı. Her ne kadar küçük bölgelerin *procurator*'ları olarak görev yapıyor olsalar da belgelerden tespit edilen, onların görev yaptıkları bölge ve halkına ilişkin olumsuz herhangi bir durumu doğrudan imparatora bildirme yetkisine sahip olduklarıdır. Küçük Asya'nın Frigya bölgesinde görev yapan bu tip *procurator*'lara ilişkin yazıtlardan, onların doğrudan imparatora söz konusu durumu bildirmeleriyle, imparatorun ilgili duruma müdahale ettiği anlaşılmaktadır. Frigya bölgesinde bulunan Yarışlı köyüne ilişkin yazıtta *-Takina-* o bölgede görev yaptığı anlaşılan azatlı *procurator* Aurelius Philocurius⁴⁷ bu duruma uygun bir örnektir. Söz konusu yazıtın içeriğinden anlaşıldığı üzere Takina halkı, Roma askerlerinin keyfi davranış ve çapulculuklarından şikâyetçi olmuştur. Köyün, imparatorluk malikânesinde bulunuşu, Takinalılar'ın şikâyetlerini resmî kanaldan değil, imparator azatlısı *procurator* Aurelius Philocurius aracılığıyla doğrudan imparatora iletilmesine olanak sağlamıştır. Yine aynı bölgeden bulunmuş diğer bir yazıt, Frigya bölgesinde bulunan Anossa ve Antimacheia adlı iki köy arasında zorunlu kamu seferi hizmetinden *-angareia-* dolayı çıkmış bir anlaşmazlığa, bölgede görev yapan azatlı *procurator*'ların doğrudan müdahale ettiklerini göstermektedir.⁴⁸ Küçük Asya'da özellikle Frigya bölgesi bu tür azatlı *procurator*'lar tarafından idare edilmiştir. Synnada'daki merkez ofise bağlı olarak çalışan bu *procurator*'lar tarafından imparator mülküne ait toplanan gelir *-reditus-* bu merkez ofise getirilir, buradan da Roma'daki imparatorluk hazinesine *-fiscus-* gönderilirdi. Böylece malî yönetim, yapısal olarak kamu maliyesi *-publicum-* ve özel maliye *-privatum/ domus Augusta-* olmak üzere ikiye ayrılmış oldu. Romalılar yabancı ülkelere hakim olana kadar maden ocaklarından *-metalla-* alınan vergi çok kazanç getirmemekteydi. Cumhuriyet döneminde o zamana kadar faaliyet gösteren İtalya'daki maden ocaklarının çalıştırılması, yabancı toprakların fethinden sonra senato tarafından yasaklanmıştı. Fethedilen ülkelerin maden ocakları, tuz ocakları *-salinae-* gibi idare edildi, bu da onların kısmen özel kişiler, şirketler ya da belirlenen kiranın ödenmesi koşuluyla kasabalar tarafından işletilmesine

⁴⁶ Domitianus döneminde bu görevi yapan ilk kişi Gnaeus Octavius Titinius Capito olarak bilinmektedir, bkn., CIL VI, 798; ILS 1448; AE 1934, 154: [I]mp(eratori) Caesari Nervae Traiano Aug(usto) Germ(anico) [Cn(aeus) Oc]tavius Titinius Capito praef(ectus) [coh(ortis), trib(unus)] mil(itum), donatus hasta pura corona [vallari, proc(urator)] ab epistulis et a patrimonio, [iterum ab epis]tulis divi Nervae, [eodem auctore] ex s(enatus) c(onsulto) praet(oriis) ornamentis, [ab epistulis tertio Im]p(eratoris) Caesaris Nervae [Traiani Aug(usti) Germ(anici), pr]aef(ectus) vigil(um).

⁴⁷ Bkn., Aurelius Philocurius, T. 87.

⁴⁸ Bkn., Aurelius Threptus – Philocurius – Novellius, T. 88.

izin verildiği anlamına gelmekteydi. Dolayısıyla ya doğrudan devlet hesabına işletildiler ya da *publicani*'ye kiraya verildiler. Ancak, kârın en büyük bölümünün *publicani* tarafından alınmaması için madende çalıştırılması gereken işçi ya da köle sayısının sınırları her zaman *lex censoria* ile belirlenmişti. Aquileia'daki altın madenleri, Vercelli civarındaki Ictimuli'deki altın madenleri ve Carthago Nova civarındaki gümüş madenleri, Roma Devleti'ne kazanç sağlayan en önemli maden ocaklarıydılar. Makedonya, Trakya, Illyricum, Afrika, Sardinya ve öteki yerler de oldukça etkin maden ocaklarına sahiptiler ve Roma buralardan da hatırı sayılır ölçüde gelir sağlamaktaydı. *Principatus*'luk dönemiyle birlikte bu tür maden ocaklarında çoğunluğu azatlı olan *procurator*'lar görevlendirilmeye başlandı. Küçük Asya'da özellikle Frigya bölgesinde bu tip *procurator*'lukların yapıldığı anlaşılmıştır. Dokimeion'daki mermer ocakları, çoğu azatlı olan bu tip *procurator*'lar tarafından idare edilmekteydi. Bu noktada Chresimus bu duruma uygun bir örnek olacaktır.⁴⁹ Roma barışı -*pax Romana*- ile başlayan ve öncelikle imparatorluğun malî idaresinde görülen değişimlerde, Augustus'un yeni yaratılan görevlere personel olarak azatlıları ve atlı sınıfı üyelerini yerleştirdiği anlaşılmaktadır. Bu da iyi kurgulanmış bir plândı. Çünkü görünüşte senatör sınıfı üyelerine hissettirilen şey, yeni devlet düzeninde yapılması ve değiştirilmesi gereken onca şeyi, sayıca az olan senatör sınıfı üyelerinin omuzlarına yüklemenin haksızlık olacağıydı. Oysa ki asıl gerçek, Augustus'un Caesar'ı öldürme cesareti gösteren bu sınıfın üyelerine ne olursa olsun güvenmediği ve bir daha asla güvenmeyeceğiydi. İşte gerek senato eyaletlerinde kendi mülkünün -*res familiaris principis*- idaresi gerek kendi eyaletlerinde kendi hazinesinin -*fiscus*- idaresi için öncelikle azatlıları ve atlı sınıfı üyelerini tercih etmesinin nedeni de buydu. İmparatorun hazine *procurator*'ları -*procuratores fisci*- statüleri gereği hem senato hem imparator eyaletlerinde valinin danışmanları -*consilarii*- gibi hareket ettiler. Örneğin Asya valisinin emrinde üç *legatus propraetore*, bir *quaestor* ve *quaestor*'un yanında Asya eyaleti imparator hazinesinin *procurator*'u -*procurator fisci provinciae Asiae*- vardı. İmparator eyaletlerinin *procurator*'larının inşaat projelerini yürütme ya da sonlandırma gibi valinin görevleri arasında yer alan etkinliklerde yer almaları yine Augustus'un plânlarından biri olabilir. Çünkü hazineye ilişkin herhangi bir bahaneyle -*causae fiscales*- *procurator*'lar -*procuratores Augusti*- imparator buyruğuyla -*mandata*- danışmanlar olarak bu eyaletlere gönderilmişlerdir. İ.S. 1. yüzyılın ilk yarısında *praefectus* rütbeli eyalet *procurator*'ları -*procuratores praesidiales*- Corsica, Iudaea, Noricum, Thracia ve Mauritania gibi oldukça küçük eyaletleri yönetmekle görevlendirildiler. Iudaea eyaletinin *praefectus* rütbeli eyalet *procurator*'u olan Pontius Pilatus bu duruma en uygun örneklerden biridir.⁵⁰ İmparator tarafından kendilerine ceza hukuku temelinde ölüm yetkisinin -*ius gladii*- verildiği bu tip *procurator*'lar, eyaletlerindeki

⁴⁹ Bkn., Chresimus, T. 94.

⁵⁰ Bkn., AE 1963, 104= 1964, 39= 1971, 477: [Kalendis Iulii]s Tiberieum [M(arcus) Po]ntius Pilatus [praef]ectus Iuda[ea]e [dedicavit].

yardımcı birliklere kumanda eder, medenî hukukta ve ceza hukukunda yargı yetkilerini kullanırlar ve eyaletin malî işlerini denetlerlerdi. İmparatorlukta baş gösteren kritik bir durumda -İ.S. 66 yılında *Iudaea*'da baş gösteren ayaklanmada olduğu gibi- lejyonların kalıcı olarak bu tür eyaletlerde konuşlandırılmasına karar verilirse, *legatus Augusti propraetore*, eyalet *procurator*'unun yetkisini ve görevlerini devralırdı. *Procurator*'ların başlangıçtaki asıl görevleri, imparator hazinesini -*fiscus*- yönetmekti. İmparator Hadrianus tarafından imparator hazinesinin yasal temsilcisi -*advocatus fisci*- olarak yeni bir görev yaratılınca, hazineye ilişkin hukukî konular, hazinenin bu yeni temsilcisine devredilmiş oldu.⁵¹ Böylece eyalet *procurator*'unun -*procurator provinciae*- yükü belki biraz azaltılmış oldu. Belgelerden bu yeni görevin bir sonraki aşama olan *procurator*'luğa geçişi kolaylaştırmak için yaratılmış olduğu düşünülmektedir.⁵² Çünkü *advocatus fisci* olarak görev yapan çoğu kişinin, daha sonra doğrudan *procurator* olarak görevlendirilmiş olduğu anlaşılmaktadır.⁵³ Senato ve imparator eyaletlerine eyalet *procurator*'u -*procurator provinciae*- unvanıyla atanan *procurator*'ların öncelikli görevleri hazineyle ilişkiliydi. Doğrudan imparator tarafından atanan ve yönettiği eyaletteki valinin maiyeti -*comites*- arasında yer alan bu *procurator*'lar, belgelerden anlaşıldığı kadarıyla aslında eyalet valisinin yaptığına benzer işleri yapmış görünmektedirler. Dolayısıyla statü ve unvan gereği eyalet *procurator*'luğunun diğer *procurator* tiplerinden ayrı incelenmesi gerekmektedir. Senato eyaletlerinde vali-*procurator* ikilisinin birlikte ya da sadece *procurator*'un tek olarak özellikle yol yapım çalışmalarında görev aldığını gösteren pek çok belge vardır. Bu konuya ilişkin ilk örneklerden biri Likya ve Pamfilya eyaletinden gelmektedir İ.S. 50 yılına tarihlenmiş bir yazıt, Galatya eyaletinin eyalet *procurator*'u -*procurator provinciae Galatiae*- Marcus Arruntius Aquila gözetiminde Likya- Pamfilya'da yapılan yol yapım çalışmaları hakkında bilgi vermektedir.⁵⁴ Diğer bir örnek Bitinya-Pontus eyaletinden gelmektedir.⁵⁵ İ.S. 58 yılında bu

⁵¹ Hadrianus dönemine tarihlendirilmiş bir yazıt nedeniyle bu görevin imparator Hadrianus tarafından yaratıldığı düşünülmektedir, ayrıntılı bilgi için bkn., Eck 2008, 246 ve bkn., AE 1975, 408: *L(ocus) p(ublice) [.....] C(aii) f(ilius) Pal(atina tribu) Iulius Festus, (duo)vir q(uinquennalis) Campanor(um) [..... pr]aef(ectus) coh(ortis) I Asturum, praef(ectus) al[a]e III Asturum [p(iae) f(idelis) c(ivium) R(omanorum), subpr]aef(ectus) vig(ilum), advoc(atus) fis[c]i, pro[c(urator)] di[v]i Hadriani.*

⁵² Bkn., Eck 2008, 246.

⁵³ Bkn., AE 1975, 408: *L(ocus) p(ublice) [.....] C(aii) f(ilius) Pal(atina tribu) Iulius Festus, (duo)vir q(uinquennalis) Campanor(um) [..... pr]aef(ectus) coh(ortis) I Asturum, praef(ectus) al[a]e III Asturum [p(iae) f(idelis) c(ivium) R(omanorum), subpr]aef(ectus) vig(ilum), advoc(atus) fis[c]i, pro[c(urator)] di[v]i Hadriani;* CIL VIII, 1174= AE 1980, 235: *Sex(to) Cornelio [Sex(ti) f(ilio)] Quir(ina tribu) [Repe]ntino, cl(arissimo) v(iro), p[raef(ecto)] pr[ae]t(orio) divi Antonini Pii et Imperatorum M(arci) [Aureli(i) Antonini Aug(usti)] Arme[ni]aci et L(ucii) Aureli(i) Veri Aug(usti) Arm[en]iaci Parthici maximi, ab ep[istulis], proc(uratori) XX hereditatium, ad]vocat[o] fisci, sacerdoti Caeni[n]ensi, colonia [Flavia A]ug(usta) [Puteoli].*

⁵⁴ Bkn., Marcus Arruntius Aquila, T. 115.

⁵⁵ Bkn., Gaius Iulius Aquila, T. 104.

eyalet Pontus ve Bitinya eyaletinin eyalet *procurator*'u -*procurator provinciae Bithyniae et Ponti*- olarak gönderilen Bitinya asıllı Gaius Iulius Aquila'ya Apamea-Nicaea arasında yol inşa ettirme görevi verilmiştir. Aynı eyaletten bulunan dört tane mil taşı, İ. S. 78 yılında Pontus ve Bitinya eyaletinin eyalet *procurator*'u -*procurator provinciae Bithyniae et Ponti*- Lucius Antonius Naso'nun bölgedeki yol yapım çalışmaları ile ilgilenmek üzere imparator tarafından görevlendirilmiş olduğunu gösterir.⁵⁶ İ.S. 85 yılına tarihli bir yazıt, imparator tarafından görevlendirilen *procurator* Titus Pacatus aracılığıyla Sinop'taki yol yapım çalışmasına ilişkin bilgi vermektedir.⁵⁷ İ.S. 161-211 yıllarına tarihli bir başka yazıt, Asya eyaletinin eyalet *procurator*'u -*procurator provinciae Asiae*- olarak görev yapan Publius Atilius Clarus ile *proconsul* Polus Terentianus'un gözetiminde bir yol yapım çalışmasının yapıldığını göstermektedir.⁵⁸ Yine buna benzer başka bir örnek İ.S. 196-212 yıllarına tarihli bir sınır yazıtından gelmektedir. Söz konusu sınırlar, *proconsul* Licinnius Nepos ve *procurator* Octavius Licinianus tarafından belirlenmiştir.⁵⁹ İmparator tarafından atanan bu *procurator*'ların asıl görevleri imparator mülküyle ilişkiliydi. Olasılıkla imparatorun en güvendiği adamlar arasından seçilen eyalet *procurator*'larının, o eyaletin hemen hemen bütün işleriyle görevlendirilmiş olmaları ekonomik nedenlerden kaynaklanmış da olabilir. Çünkü ilgili eyalete eyalet *procurator*'undan başka ayrıca bir *procurator* gönderilmesi, fazladan maaş ödemek anlamına gelmekteydi. Hazır eyalette bir *procurator* varken ve kendisine, imparatora en iyi şekilde kendini kanıtlama fırsatı verilmişken, diğer işler de onun tarafından yapılabilirdi. Bu işler, vergi toplamak, bağlı bulundukları eyaletteki askerî birliklerin ücretlerini ödemek, yol yapım çalışmalarını denetlemek, kamu yollarının bakımı ve onarımı ile ilgilenmek ve sınır anlaşmazlıklarını gidermek gibi aslında onların öncelikli olmayan işlerindendi. Zaman zaman yetki alanları görev yaptıkları eyaletin sınırlarını da aşabiliyordu. Nitekim İ. S. 55 yılına tarihli bir yazıt bu duruma uygun bir örnektir. İmparator Nero'nun emriyle Pisidya'daki Sagalassos kenti ile imparator mülkünün üzerindeki Tymbrinassos köyünün bulunduğu bölge arasındaki sınır, Galatya eyaletinin *legatus*'u Quintus Petronius UMBER ile Galatya eyaletinin *procurator*'u Lucius Pupius Praesens tarafından düzenlenmiştir.⁶⁰ *Principatus*'luk döneminin başında hazinenin ilk idarecileri olan azatlılar ve onların asları olarak alt kadrolarda çalışan köleler, atlı sınıfı üyelerinin *procurator* olarak atanmalarından sonra da aynı görevlerde çalışmaya devam ettiler, ama atlı sınıfından *procurator*'ların asları ve alt kadrolarda yardımcı *procurator*'lar -*subprocuratores*- ve yardımcılar -*adiutores*- olarak. Bütün hesapların, raporların, vb. kaydedilerek saklandığı eyalet arşivleri

⁵⁶ Bkn., Lucius Antonius Naso, T. 105.

⁵⁷ Bkn., Titus Pri..... Pacatus, T. 107.

⁵⁸ Bkn., Publius Atilius Clarus, T. 26.

⁵⁹ Bkn., Octavius Licinianus, T. 33.

⁶⁰ Bkn., Lucius Pupius Praesens, T. 131.

-*tabularia*-, arşivciler -*tabularii*- olarak bilinen köleler ve azatlılar tarafından yönetilmeye devam etti.

2.2 İmparator ve Procurator

Procurator'ların Cumhuriyet döneminden farklı statü ve görevlerle donatılmaları *Principatus*'luk döneminin ilk imparatoru Augustus ile başlamış ve ondan sonra gelen imparatorlar tarafından -sayı ve nitelik bakımından değişiklik göstermekle birlikte, Augustus tarafından oluşturulan yapı çerçevesinde- sürdürülmüştür. İmparatorların kendi eyaletlerinde ve özellikle senatoya bağlı eyaletlerde, doğrudan atadıkları bu tür özel görevlilere ihtiyaç duymalarının nedeni, özel işlerini çekip çevirecek ve yeri geldiğinde olup biten her şeyden kendilerini haberdar edecek, en önemlisi -ne olursa olsun- kendilerine sadık kalacak birilerine ihtiyaç duymalarından kaynaklanmıştır. Dolayısıyla imparatorun emirlerini yerine getirmenin temel görevleri olduğuna inanan bu kişiler -azatlılar ve atlı sınıfı üyeleri- imparatorun bir bakıma ajanları gibi hareket etmişlerdir. Augustus'tan sonraki imparatorlar da atlı sınıfından *procurator*'ları ve onlarla birlikte azatlıları, kendi istekleri ve çıkarları doğrultusunda kullanmaktan çekinmediler. Atlı sınıfı üyeleri de imparatora olan bağlılıklarını kendilerine verilen her fırsatta gösterdiler. İmparatorluğun idarî işlerinde azatlıları görevlendiren ilk imparator Claudius değildi, ama *princeps*'in gücünün merkezileşmesine ve sorumluluklarının artmasına paralel olarak idarî alanda çalışan azatlı sayısını artıran ilk imparatordu. Aslında bu durum -Augustus'un aksine- senatör sınıfına güvenen Claudius'un, onlara olan saygısından kaynaklanıyordu. Claudius, özgür doğumlu devlet görevlilerinin kendisinin dengi değilmişçesine kendisinin boyunduruğu altında hizmet vermesini istemiyordu. İdarî personelin *officia* olarak adlandırılan idarî daireleri ve kölelerden oluşan alt kadrosu vardı. Her dairenin başına başkan olarak bir azatlı getirilmişti. Bu azatlıların en etkililerinden biri olan Pallas *procurator a rationibus* olarak imparator hazinesinin kontrolünü elinde tutuyordu. Bu azatlılar o kadar etkiliydiler ki Britanya'nın işgâlinde önce azatlı Narcissus imparator Claudius adına askerler önünde konuşma yapmıştı. İmparatorun çevresinde kendisine sadık adamları olduğu kadar sadık olmayanlar da vardı. Claudius henüz tahta geçmeden önce ona edebî, hukukî ve tarihsel çalışmalarında bir araştırmacı olarak yardımcı olan ve bundan dolayı *procurator a studiis* olarak görevlendirilen Polybius ihanet suçuyla idam edilmeden önce imparatorun çevresindeki en önemli azatlılardan biri olmuştu. Aslında önceki imparatorların azatlıları ile Claudius'un azatlıları arasındaki fark düşündürücüdür. Çünkü bilinen azatlılar, imparatorun buyruklarını soru sormadan kayıtsız şartsız yerine getirmişlerdi. Claudius'un azatlıları ise onun gücünü ve yetkisini kullanarak onu sömürmüş görünmektedirler. İmparatoru ele geçirerek bir bakıma imparatorluğun kaderini de ele geçirmişler ve en önemli olaylarda rol oynamışlardır. Nero'nun haberi olmadığı aktarılsa da Agrippina'nın planıyla Asya eyalet valisi -*proconsul*- Iunius Silanus, imparator mülkünün idaresi için Asya'da görevlendirilen

-rei familiari principis in Asia impositi- atlı sınıfı üyesi Publius Celer ve onun yardımcı azatlısı Helius tarafından zehirlenmiştir.⁶¹ Celer'in davası *-imparator tarafından bilerek-* ölümüne kadar uzayıp gittiği için, mahkûm olmaktan kurtulmuştur. Buradaki en önemli nokta, en yüksek makamdan gelen isteklerin *-bu bir cinayet olsa da-* atlı sınıfı tarafından yerine getirilmiş olmasıdır. İmparator Domitianus Asya *proconsul*'u Sextus Vettulenus Civica Cerealis'i idam ettirince, onun yerine yeni bir *proconsul* atanana kadar Gaius Minicius Italus'u Asya *procurator*'u olarak vekaleten valilik *-procurator agens vice proconsulis-* görevine getirmiştir. Yani imparator doğrudan bir *proconsul* atamamış, bunun yerine atlı sınıfından güvendiği ve kendisine sadık kalacağını bildiği bir kişiyi bu göreve getirmiştir. Aslında bu örnekler bakıldığında imparatorların çoğunlukla senatör sınıfından seçilen *proconsul*'lara çok da güvenmedikleri ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucunda onların yerine hem azatlılarını hem de atlı sınıfı üyelerini gerek eyalet işlerinde gerek kendi özel işlerinde her fırsatta kullanmayı tercih etmişlerdir. Atlı sınıfından ve azatlılardan seçilen *procurator*'ların imparatora sadakâtle bağlandıkları bilinmekle birlikte, bu sadakâti yanlış hareketleriyle zedeleyen *procurator*'lar da yok değildir. Bu duruma ilişkin en erken örnek İ.S. 23 yılına tarihlenmektedir. Asya eyaletinde *procurator*'luk yapan Gnaeus Lucilius Capito, imparatorun mülk *procurator*'u olarak görev yaptığı halde, zorla *praetor*'un yetkisini ele geçirip askerî güç kullanmıştır.⁶² Böyle bir durum, kendisinin, imparatorun emirlerini küçümsemiş olduğu anlamına gelmekteydi. Çünkü o günlerde imparatorluk gelirini yöneten görevlilerin, âdet olan gelirleri toplamasından başka bir yetkileri yoktu.⁶³ İmparator Tiberius, Capito'nun sadece imparatorun köleleri ve mülkü üzerindeki *-in servitia et pecuniis familiaribus-* yetkiyi ele geçirmiş olduğunu söyleyip onun *vis publica* suçundan mahkûm edilmesini onaylamıştır. Yargılanma sonucunda suçlu bulunan Capito sürgüne gönderilmiştir.⁶⁴ Diğer bir örnek Kapadokya eyaletinden gelmektedir. İ.S. 51 yılında Kapadokya eyaletinin eyalet *procurator*'u olarak *-procurator provinciae Cappadociae-* görev yapan Iulius Paelignus,⁶⁵ eyalet yardımcı birliklerini toplayıp Ermenistan'ı *-Armenia-* yağmalar, daha sonra kendisini hediyelerle yanına çeken Rhadamistus'u, Ermenistan'ın yeni kralı

⁶¹ Bkn., Publius Celer, T. 5, 1.

⁶² Bkn., Gnaeus Lucilius Capito, T. 2.

⁶³ Bkn., Cass. Dio, 53. 15, 3: *καὶ τοὺς ἐπιτρόπους (οὕτω γὰρ τοὺς τὰς τε κοινὰς προσόδους ἐκλέγοντας καὶ τὰ προστεταγμένα σφίσις ἀναλίσκοντας ὀνομάζομεν) ἐς πάντα ὁμοίως τὰ ἔθνη, τὰ τε ἑαυτοῦ δὴ καὶ τὰ τοῦ δήμου, τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἱππέων τοὺς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀπελευθέρων πέμπει, πλὴν καθ' ὅσον τοὺς φόρους οἱ ἀνθύπατοι παρ' ὧν ἄρχουσιν ἐσπράσσουσιν.*

⁶⁴ Bkn., Cass. Dio, 57. 23, 4-5: *τοῦτο δὲ τὸν Καπίωνα τὸν τὴν Ἀσίαν ἐπιτροπεύσαντα ἐς τὸ συνέδριον ἐσήγαγε, καὶ ἐγκαλέσας αὐτῷ ὅτι καὶ στρατιώταις ἐχρήσατο καὶ ἄλλα τινὰ ὥς καὶ ἀρχὴν ἔχων ἔπραξεν, ἐφυγάδευσεν. Οὐ γὰρ ἐξῆν τότε τοῖς τὰ αὐτοκρατορικὰ χρήματα διοικοῦσι πλέον οὐδὲν ποιεῖν ἢ τὰς νενομισμένας προσόδους ἐκλέγειν καὶ περὶ τῶν διαφορῶν ἔν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ κατὰ τοὺς νόμους ἐξ ἴσου τοῖς ἰδιώταις δικάζεσθαι.*

⁶⁵ Bkn., Iulius Paelignus, T. 134.

olarak tanır. Suriye yöneticisi Ummidius Quadratus, bu sıra dışı durumu düzeltmesi için Helvidius Priscus'u bir lejyonla birlikte oraya gönderir. Ancak Priscus, Parth Savaşı'na neden olmaması için geri çağrılır. Her iki durumda da eyalet *procurator*'u olarak görev yapan kişilerin kendilerine verilen yetkilerin dışına çıkarak hareket ettikleri anlaşılmaktadır. Özellikle İ.S. 2. ve 3. yüzyılda imparatorların, gerek özel görevler gerek özel eyaletler için aynı kişiyi birçok kez aynı eyalete ya da benzer sorumluluk içeren görevlere atamış oldukları anlaşılmaktadır. Örneğin Asya eyaletinde liman vergisini toplamakla görevlendirilen bir *procurator*, Bitinya eyaletinde de aynı vergiyi toplamakla görevlendirilebilirdi⁶⁶ ya da bir eyaletin eyalet *procurator*'u olarak atanan bir kişi o eyaletin bütün işleriyle -*vergi toplamak, imparator mülkünü idaresi, vb.*- ilgilenebilirdi.⁶⁷ Bir kişinin belli bir göreve atanması, imparatorun kararıyla mümkündü. Söz konusu kişinin, görev için imparatora başvurmasının sonucu olarak, bu kişinin devlet hizmetinde daha çok görev almaya hazır olduğu belli olurdu.

2.3 Kariyer Basamakları (Cursus Honorum)

Devleti yöneten senatörler normal bir Roma yurttaşından iki bakımdan ayrılıyorlardı. Birincisi sahip oldukları bir devlet atıyla -*equus publicus*-, ikinci olarak varlıklarıyla *statu* bakımından. Bu nedenle, henüz bir atlı sınıftan söz etmek mümkün değildi. Atlı sınıfının oluşumu yolundaki son aşama, İ.Ö. 129 yılındaki devlet atlarının geri verilmesine ilişkin yasadır -*lex reddendorum equorum*-. Bu yasaya göre, devlet kariyerine giren her seçkin kişi -*nobilis*- sahip olduğu devlet atını devlete geri vermek zorunda idi. Böylece devlet atı, yönetimde bulunmayan Roma seçkinleri için özel bir sınıf işareti oldu. Gaius Gracchus'un yasaları da Roma atlı sınıfı açısından büyük önem taşır. Bu yasalarla atlı sınıfı siyasî bir önem kazanmış ve eyaletlerdeki vergi iltizamı ve yargı işleyişleri ile ilgili yetkiler atlı sınıfına verilmiştir. Cumhuriyet devrinin sonunda *imperium Romanum*, senatör sınıfından *magistratus*'lar ve *promagistratus*'lar ile artık yeterince yönetilemediği için, imparator Augustus, bunların karşısında, atlılardan oluşan kendine özgü bir devlet görevlileri sınıfı kurmuştur. İmparatorun, bu yeni görevlilere devletin maliye yönetiminde, yeni bürokraside, hassa alayı kumandanlığında ve Mısır eyaletinin valiliğinde ihtiyacı vardı. Atlı sınıfına katılma, imparator tarafından *ensor*'luk yetkisine -*censoriae potestas*- dayanarak, bir devlet atının -*equus publicus*- verilmesi ile olmuştur. Bu nedenle atlı sınıfı, imparatora sadakâtle bağlı kalmıştır. Böylece, atlı sınıfı devlet kariyeri, Augustus'tan itibaren, Roma Devleti'nin işleyişinde belirli bir görev alanı kazanmış oluyordu. Ayrıca birçok Roma atlısı, çoğu kez bir heyet ya da meclise tüm haklarıyla birlikte alınma anlamına gelen imparator *adlectio*'su yoluyla senatör sınıfına alınmış ve böylece atlı sınıfı, senatör sınıfının devlet kariyerine de girebilmiştir. Senatör sınıfının tersine, kesin çizgilerle belirlenmemiş

⁶⁶ Bkn., Gaius Furius Sabinius Aquila Timesitheus, T. 113 ve Lucius Titinius Clodianus signo Consultius, T. 76.

⁶⁷ Bkn., Gaius Furius Sabinius Aquila Timesitheus, T. 113.

olan atlı sınıfı devlet kariyeri, imparator Claudius'tan itibaren *tres militiae equestres* olarak belli bir düzen kazanmıştır.⁶⁸ Bu aşamaları geçen atlı sınıfı üyeleri, imparatorun yakın çevresinde özel *procurator*'lar, eyaletlerde maliye *procurator*'ları ve küçük eyaletlerin *procurator* unvanlı yöneticileri olarak görevlendirilmişlerdir. *Procurator* olarak görevlendirilmelerinin dışında, *praefectus praetorius*, *praefectus cohortis vigilum*, *praefectus Aegypti* ve *praefectus annonae* olarak bilinen en seçkin devlet görevlerine atanmışlardır.

2.4 Procurator Olarak Seçilme Ölçütleri

Senatör kariyeri kadar biçimsel bir düzende olmamasına rağmen, İ.S. 1. ve 2. yüzyıl boyunca, bir atlı sınıfı kariyeri gelişti. Bu durum imparatora, atlı sınıfından görevlilerin kariyerlerini biçimlendirmede oldukça geniş bir özgürlük sağladı, çünkü yasalar tarafından *-senatör sınıfının yöneticilik süresinin belirlenmiş olduğu leges annales'in aksine-* belirlenmiş herhangi bir kural, ayrıca, atlı sınıfı üyelerinin bir görevde ne kadar kalmaları gerektiğini belirten herhangi bir sınırlama da yoktu. Sonuç olarak, örneğin Mısır *praefectus*'ları genellikle iki ile dört yıl arasında görev yapmalarına rağmen, bu görev süresinin beş, altı hatta yedi yıl bile olduğunu gösteren kanıtlar bulunmaktadır. Bu durumun atlı sınıfına verilen diğer görevler için de aşağı yukarı geçerli olduğunu var sayabiliriz, bir tek hassa alayı kumandanlığı *-praefectus praetorius-* görevinin dışında. Çünkü bu görevi yerine getiren kişinin, imparatora karşı dürüstlükte ve bağlılıkta eşsiz, son derece önemli biri olduğu bilindiği için, bu görevi bırakmanın tek nedeni sıklıkla yaşlılık ve hastalık olmaktaydı. Bu nedenle, pek çok *praefectus praetorius*'un on yıldan fazla görevde kaldığını bilmek şaşırtıcı olmayacaktır. Nitekim, Antoninus Pius zamanında, Gavius Maximus, yirmi yıl boyunca *-İ.S. 138/139-158/159- praefectus praetorius* olarak hizmet etmiştir.⁶⁹ Belli kişilerin, bir dizi göreve atanmasının arkasında yatan gerçeği ayırdetmek kolay değildir. Kesin olan şey, uzmanlık bilgisinin ve teknik yeterliliğin, bu durum için önemli bir rol oynadığıdır. Senatör sınıfından görevlilerde olduğu gibi, bir adamın genel yetenekleri ve çeşitli görevlerde kazandığı tecrübe son derece önemliydi. İ.S. 2. yüzyılda imparatorlar, gerek özel görevler gerek özel eyaletler için eğitimli uzmanların işe yerleştirilmelerini düşündülerse *-ya aynı adamı aynı eyalete birçok defa atamakla ya da aynı adamı benzer sorumluluk içeren görevlere atamakla-* bunu başarmaları zor olmayacaktı.

⁶⁸ 1- Bir yardımcı kıtanın *praefectus*'luğu (*praefectus cohortis*),

2- Bir lejyonun askerî *tribunus*'luğu (*tribunus militum cohortis*),

3- Bir yardımcı süvari birliğinin *praefectus*'luğu (*praefectus alae*),

militia equestris olarak bilinen askerî görevlerdi. İ.S. 2. yüzyılın ortalarından itibaren dördüncü bir askerî aşama - *quarta militia-* olan *praefectus alae miliariae* ortaya çıkmıştır.

⁶⁹ Bkn., Hist. Aug. 8. 7-8: ... nam Gavius Maximus praefectus praetorii usque ad vicensimum annum sub eo pervenit, vir severissimus, cui Tatiüs Maximus successit. in cuius demortui locum duos praefectos substituit Fabium Repentinum et Cornelium Victorinum.

Bununla birlikte, sadece Mısır *praefectus*'lerinin bilinen kariyerlerinden değil, aynı zamanda *procurator a rationibus* ya da *procurator ab epistulis* tarafından yapılan görevler diziliminden de elde ettiğimiz kanıtlara göre bu durum gerçekleşmedi. Daha çok, uzun atlı sınıfı kariyeri süresinde, lejyonlarda ya da yardımcı birliklerde göreve başlayan bir kişinin, askerî, adlî, malî ve genel idarî görevler yaptığı anlaşılmaktadır. Bir kişinin belli bir göreve atanmasında, imparatorun kararı olasılıkla pek çok durumdan etkilenmiş olacaktır. Söz konusu kişinin, görev için imparatora başvurmasının sonucu olarak, bu kişinin devlet hizmetinde daha çok görev almaya hazır olduğu belli olabilmekteydi, dostların tavsiyesi de aynı derecede önemliydi. Bunların en önemlileri, bir süre imparatorun yakınında bulunmuş, gerek atlı sınıfından gerek senatör sınıfından olan ve en yüksek görevleri yapmış kişiler olacaklardı. Özellikle, uzun yıllar boyunca görevde olan hassa alayı kumandanları kuşkusuz oldukça etkili olabiliyorlardı. Antoninus Pius döneminde Gavius Maximus'un durumu buna uygun bir örnektir. Çünkü Antoninus Pius, diğer durumlarda terfiler düzenlemiş, ama atlı sınıfından bir *procurator* olan Censorius Niger'in, kariyerinde ilerlemesini açıkça engellemişti.⁷⁰ Tavsiye mektupları da *-epistulae commendaticiae-* kuşkusuz bu durumu etkileyen en önemli etkenlerden biriydi.⁷¹ Ancak, senatör sınıfı görevine atanmakta olduğu gibi, hem adaylar hem de onların destekçileri, gerekli olan ön koşulların gerçekten farkındaydılar. Bu nedenle, daha önce orduda belli bir tecrübe kazanmamış atlı sınıfından biri, Mauretania Tingitana'nın ya da Sardinya eyaletinin *procurator*'luğuna asla tavsiye edilmeyecekti, çünkü bir eyalet *procurator*'unun yöneticiliği için daima yardımcı birliklerin kumandanlığı şart koşulurdu. Genel tecrübe ve

⁷⁰ Bkn., Premier 1830, 6: Epistola 3: Antonino Pio, Fronto. *Si evenire posset, imperator, ut amici ac familiares nostri nostris moribus cuncta agerent, maxime vellem; tum, si non moribus, at saltem ut consiliis ubique nostris uterentur. Sed quoniam suum cujusque ingenium vitam gubernat, fateor aegre ferre me, quod amicus meus Niger Censorius testamento suo, quo me heredem instituit, parum verbis temperarit. Id ego factum ejus improbus sim, si defendendo purgare postulem : immemor amicitiae, nisi saltem deprecando sublevem. Fuit sine dubio Niger Censorinus verborum suorum inpos et minus consideratus, sed idem multarum rerum frugi vir et fortis et innocens. Tuae clementiae est, imperator, unicam hominis verborum culpam cum ceteris ejus recte factis ponderare. Ego quidem cum ad amicitiam ejus accessi cum aliis qui rem publicam strenua opera domi bellique promeruerant, etc.*

⁷¹ Bkn., Tac. ann. 16. 17: *Paucos quippe intra dies eodem agmine Annaeus Mela, Cerialis Anicius, Rufrius Crispinus, C. Petronius cecidere, Mela et Crispinus equites Romani dignitate senatoria. Nam hic quondam praefectus praetorii et consularibus insignibus donatus ac nuper crimine coniurationis in Sardiniam exactus accepto iussae mortis nuntio semet interfecit. Mela, quibus Gallio et Seneca parentibus natus, petitione honorum abstinerat per ambitionem praeposteram ut eques Romanus consularibus potentia aequaretur; simul acquirendae pecuniae brevius iter credebatur per procuraciones administrandis principis negotiis, etc.* Ayrıca bkn., Premier 1830, 22: Epistola 9: Antonino Pio Augusto, Fronto. *... Supplicavi tibi iam per biennium pro Appiano amico meo, cum quo mihi et vetus consuetudo et studiorum usus prope quotidianus intercedit. Quin ipsum quoque certum habeo et adfirmare ausim eadem modestia usum, qua Calpurnius Iulianus meus usus est. Dignitatis enim suae in senectute ornandae causa, non ambitione aut procuratoris stipendii cupiditate optat adipisci hunc honorem.*

kanıtlanmış yeterlilik zorunluydu ve yüksek bir makama atanması için kişiyi imparatora tavsiye edenler tarafından göz önüne alınmaktaydı. Nitekim, Galya Narbonensis'teki imparator mülkünün kontrolü için Marcus Aurelius tarafından yazılan bir atanma mektubunda, atanacak kişinin sahip olması gereken nitelikler dürüstlük *-innocentia-*, özveri *-diligentia-* ve deneyim *-experientia-*⁷² açıkça vurgulanmıştır. Diğer yandan, zaten oldukça yüksek makama ulaşmış atlı sınıfı üyelerinin daha alt makamlara atanamayacakları imparator tarafından bilinmekteydi. Yüksek kademelerdeki Palatium *-officia Palatina-* ve imparatorun yakınındaki *praefectus*'luk görevlerinde hizmet eden atlı sınıftan kişilerin sayısı pek fazla değildi. Dolayısıyla imparator, bu görevlilerin tümü hakkında kolayca izlenim sahibi olabiliyor ve böylece bu kişiler arasında yaptığı atamalar da çok kişisel nedenler için olabiliyordu. Atlı sınıfı görevlerine atanma örneklerinde böyle bir kayırmanın, özellikle bu yüksek görevlerde olduğunun bilinmesi gerekmektedir.

2.5 Azatlı Procurator'lar

İmparator Augustus ile birlikte gelişmeye başlayan sivil hizmette yer alan kişilerin çoğunlukla imparatorun kölelerinden ve azatlılarından seçildiği anlaşılmaktadır. Bunun nedeni onların sayıca çok fazla ve çok çeşitli alanlarda görevlendirilebilir olmalarıdır. Senatörler ve atlılar, resmî statülerini sosyal saygınlığa çevirebilir ve kendilerinden önce görev yapmış kişileri geçebilirlerdi, ama bu durum imparatorun azatlı *procurator*'ları için geçerli değildi.⁷³ Bununla birlikte, Iulius Claudius dönemi boyunca azatlılar, idarî gücü nasıl kullanacaklarını öğrenmişler ve inanılmaz servetlere sahip olmuşlardır.⁷⁴ Azatlı *procurator*'ların başlıca iki tür görev alanları olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki saray içindeki görevlerdi, bir diğeri ise imparatorluğun idarî işleri,

⁷² Bkn., AE 1962, 183 a: *Q(uinto) Domitio L(ucii) fil(io) Quir(ina) Marsiano proc(uratori) Aug(usti) patrimoni provin(ciae) Narbonensis proc(uratori) Aug(usti) ad ferrarias proc(uratori) Aug(usti) ad census in Gallia accipiendos provinc(iae) Belgicae per regiones Tungrorum et Frisavonum et Germaniae Inferioris et Batavorum praef(ecto) militum adlecto in decuris ab imperatoribus M(arco) Aurelio Antonino et L(ucio) Aurelio Vero Caesarib(us) cui cum ordo equestrem publico sumptu ponendam censusset L(ucius) Domitius Fabianus frater eius remisso Rei P(ublicae) sumptu de suo posuit. Exemplum codicillorum Caesar Antoninus Aug(ustus) Domitio Marsiano suo salut(em). Ad duenariae procurationis splendorem iam dudum te provehere studens utor opportunitate quae nunc obtegit succedere igitur Mario Pudenti tanta cum spe perpetui favoris mei quantam conscientiam retinueris innocentiae diligentiae experientiae vale mi Marsiane Karissime mihi.*

⁷³ *Officia Palatina* olarak bilinen saray görevlerinin azatlı başkanları ile birlikte azatlı *procurator*'lar, gerek unvanları gerek işlevleri bakımından atlı sınıftan *procurator*'larla kıyaslanmış ve bu durum sık sık tartışma konusu yaratmıştır.

⁷⁴ Bu durumla ilgili örnek, bir imparator azatlısına ilişkin İ.S. 117-138 yıllarına tarihlenmiş bir yazıttan gelmektedir. Bu azatlı, ancak kendi yaşamını idame ettirecek kadar parası olduğunu söylemesine rağmen, doğum yeri olan Seyit Gazi-Nacoleia- kasabasına, mirasından 200.000 sesters bırakmıştır.

özellikle maliye bölümlerindeki gözetmenlikte.⁷⁵ Saray içi işlerle görevli azatlılar bir bakımdan çok önemliydiler, çünkü bu azatlılar atlı sınıfına girerek kariyer yapabilmişler ve uzun süre önemli bölümlerin başkanlığında kalmışlardır. Azatlı *procurator*'lar, atlı sınıfından *procurator*'larla aynı statüde değillerdi, ancak eyalet yönetiminde kıdemli azatlılar olarak görev yapabilirlerdi. Kıdemli azatlı *procurator*'ların, yardımcı olarak görev yapmalarının kökeni, 1. yüzyıl mülk yönetimi içinde bulunmaktadır. En erken atlı sınıfı-azatlı *-equester-libertus-* ikilisinin örneği, İ.S. 54 yılına gönderme yapan Tacitus tarafından verilmektedir.⁷⁶ Helius'un azatlı *procurator* olarak görevlendirildiği açıktır ve atlı sınıfı üyesi Publius Celer'in görevi, imparator mülkü *-rei familiari principis in Asia impositi-* ile ilişkilidir. Bir atlı sınıfı üyesi ile bir azatlı arasındaki başkan ve yardımcısı olarak algılanan böyle bir ilişki, Virdius Gemellinus'un, imparator azatlısı Maximus'un ve imparator azatlısı Epimachus'un durumunda açıkça görülmektedir. Plinius'un imparator Traianus'a yazdığı bir mektupta Maximus, imparatorun azatlısı ve *procurator*'u olarak tanımlanmaktadır.⁷⁷ Bu mektupta Plinius, Paflagonya'da zorunlu olarak erzak satın aldırma görevi için altı askerin muhafız olarak verilmesini rica etmektedir. Büyük olasılıkla başka bir amaç için hali hazırda on kişilik askerî güvenlik gücüne *-beneficiarii-* sahip olan Gemellinus, imparator Traianus tarafından Plinius'a yazılan mektupta *procurator meus quem adiuvat Maximus, libertus meus* olarak anılmaktadır.⁷⁸ Maximus'un, Gemellinus'un yardımcısı olduğu ve Epimachus'un, Gemellinus'un yardımcı *procurator*'u olarak Maximus'un ardından gelmiş olduğu çok açıktır. Nitekim başka bir mektupta imparator Traianus hazine *-fiscus-* ile ilişkili bir konuda görüş almak üzere iki *procurator*'unun çağrılmasını istemiştir.⁷⁹ Atlı sınıfından *procurator*'larla karşılaştırıldığında azatlı *procurator*'ların bu tür görevlerde daha uzun süre kalmış oldukları bilinen bir gerçektir. İ.S. 1. yüzyılın sonunda atlı sınıfının üyeleri azatlılar ile düzenli olarak yer değiştirmekteydiler. Bununla

⁷⁵ Bu tür *procurator*'lukların zamansal gelişimi oldukça önemli görünmektedir. Yazıtlar aracılığıyla elde edilen kanıtlardan azatlı *procurator*'ların ölüm yaşlarının en az elli beş yaşını, en çok yetmiş yaşın üzerini gösterdiği anlaşılmıştır. Yaş verileri, bu *procurator*'ların kıdemli statülerde olduklarını göstermektedir. Bu da yaş sınırından dolayı *-iustum tempus-* bu görevlere kırk beş yaşından önce terfi edilemeyecekleri anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu kişilerin azat edilmeleri ile *procurator* olarak ilk kez atanmaları arasında yaklaşık on-on beş yıllık bir dönem olduğu anlaşılmaktadır.

⁷⁶ Bkn., Tac. ann. 13. 1: *Ministri fuere P(ublius) Celer eques Romanus et Helius libertus, rei familiari principis in Asia impositi, etc.*; ayrıca bkn., Publius Celer, T. 5; PIR², H 55.

⁷⁷ Bkn., Plin. epist. 10, 27, 1: *Maximus libertus et procurator tuus, domine, praeterdecem beneficiarios, quos adsignari a me Gemellino optimo uiro iussisti, sibi quoque confirmat necessarios esse milites sex. Hos interim, sicut inueneram, in ministerio eius re-linquendos existimaui, praesertim cum ad frumentum com-parandum iret in Paphlagoniam. Quin etiam tutelae causa, quia ita desiderabat, addidi duos equites. In futurum, quid seruari uelis, rogo rescribas.*

⁷⁸ Bkn., Plin. epist. 10, 28, 1: *... Cum adpristinum actum reuersus fuerit, sufficient illi duo a te dati milites et totidem a Virdio Gemellino procuratore meo, quem adiuuat.*

⁷⁹ Bkn., Plin. epist. 84: *... adhibitis Virdio Gemellino et Epimacho, liberto meo, procuratoribus.*

birlikte eyalet *procurator*'u *-procurator provinciae-* unvanı azatlılar için imparator Hadrianus döneminin sonuna doğru kullanılmaya başlanmış ve daha sonra devam etmiştir. Çünkü bu unvanla görev yapan azatlıların hemen hemen hepsi *-bir kişi hariç-*⁸⁰ İ.S. 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Eutactus'tan sonra en erken tarihli *procurator*'lardan biri Pannonia Superior eyaletinin *procurator*'u Probus'tur.⁸¹ Yetmiş bir yaşında ölen Probus, imparator Hadrianus döneminde *procurator* olarak atanmış ve imparator Antoninus Pius döneminde de aynı şekilde hizmet etmiş olabilir. Diğeri ise, İ.S. 124 yılına tarihlenen ve Girit *-Creta-* eyaletinin *procurator*'u olan Trophimus'tur.⁸² Titus Aelius Augustus'un eyalet *procurator*'u unvanıyla görev yapan azatlılarının *-T(iti) Aelii Aug(usti) lib(erti)-* hepsi Marcus Aurelius dönemine tarihlendirilebilir. Bu azatlılar, Syria-Palaestina eyaletinin *procurator*'u olan Restitutus,⁸³ Belçika eyaletinin *procurator*'u Saturninus,⁸⁴ hangi eyaletin *procurator*'u olduğu bilinmeyen Saturus,⁸⁵ yine aynı yazıtta Narbonensis eyaletinin *procurator*'u olan Lucianus ve Likya eyaletinin *procurator*'u olan Carpus'tur.⁸⁶ Lugdunum Galya'nın ve Frigya'nın *procurator*'u olan Crescens,⁸⁷ Marcus Aurelius dönemine ya da daha sonraki bir tarihe, Pannonia Superior'un *procurator*'u olan Tyrrhenus⁸⁸ ise Commodus dönemine denk gelmektedir. Daha sonra Britanya eyaletinin ve Frigya eyaletinin *procurator*'u Marcio,⁸⁹ Asya eyaletinin *procurator*'u Philippus,⁹⁰ Arabistan eyaletinin *procurator*'u olan ancak, adı tam bilinmeyen Dom...,⁹¹ yine Arabistan eyaletinin ve Kilikya eyaletinin *procurator*'u Faustus⁹² ve İ.S. 2. yüzyılın sonuna tarihlenmiş bir yazıtla ortaya çıkmış ve Kilikya'da *procurator*'luk yaptığı anlaşılmış

⁸⁰ Bu kişi, Asya ve Likya eyaletlerinin *procurator*'u olarak bilinen Eutactus'tur (*proc(urator) provinciarum Asiae et Lyciae*); ayrıntılı bilgi için bkn., Eutactus, T. 144.

⁸¹ Bkn., CIL XIV, 176: *M(arcus) Ulpius Augg(ustorum) lib(ertus) proc(urator) prov(inciae) Pannoniae Superioris*.

⁸² Bkn., CIL XIV, 51: *P(ublius) Aelius Aug(usti) lib(ertus) Trophimus proc(urator) prov(inciae) Creta*.

⁸³ Bkn., CIL VI, 8568: *T(itus) Aelius Augg(ustorum) lib(ertus) Restitutus proc(urator) prov(inciae) Syriae Palaest(inae)*.

⁸⁴ Bkn., CIL VI, 8450: *T(itus) Aelius Augg(ustorum) lib(ertus) Saturninus pr[oc(urator)] prov(inciae) Belgicae*.

⁸⁵ Bkn., CIL VI, 8569: *T(itus) Aelius Aug(usti) lib(ertus) Saturus proc(urator) pr[ovinc(iae)] ...; (... Aug(usti) lib(ertus) Lucianus proc(urator) provinc(iae) Narbonensis*.

⁸⁶ Bkn., Titus Aelius Carpus, T. 150; CIL III, 14179= IGRR III, 675: *T(itus) Aelius Aug(usti) lib(ertus) Carpus proc(urator) provinc(iae) Lyciae*.

⁸⁷ Bkn., Marcus Aurelius Crescens, T. 85; CIL IV, 3571= IGRR IV, 749: *M(arcus) Aurelius Augg(ustorum) lib(ertus) Crescens proc(urator) Lugduni Galliae, proc(urator) Phrygiae*.

⁸⁸ Bkn., CIL VI, 790: *Tyrrhenus Aug(usti) lib(ertus) proc(urator) Pannoniae Superioris*.

⁸⁹ Bkn., Marcus Aurelius Marcio, T. 95; CIL III, 348: *M(arcus) Aurelius Aug(usti) lib(ertus) Marcio proc(urator) prov(inciae) Britanniae, proc(urator) prov(inciae) Frygiae*.

⁹⁰ Bkn., Marcus Aurelius Philippus, T. 24; CIL X, 6571: *M(arcus) Aurelius Philippus Aug(usti) lib(ertus) proc(urator) Asiae*.

⁹¹ Bkn., AE 1930, 97: *M(arcus) Aurelius Dom... [Aug(usti) lib(ertus) proc(urator)] provinc(inciae) Arabiae*.

⁹² Bkn., Marcus Aurelius Faustus, T. 99; AE 1930, 96: *M(arcus) Aurelius Faustus Aug(usti) lib(ertus) proc(urator) provinciae Arabiae, proc(urator) provinc(iae) Cil(iciae)*.

Optatus⁹³ gelmektedir. Acastus,⁹⁴ Amandus,⁹⁵ adı bilinmeyen bir *procurator*⁹⁶ ve ...enus,⁹⁷ herhangi bir tarihe yerleştirilemeyen azatlı *procurator*'lar olarak bilinmektedirler. Bu azatlılara, imparator Aurelius dönemine tarihlendirilen Bassus⁹⁸ ve sadece belli bir bölgenin *procurator*'u -*procurator regionis*- olarak görevlendirilen azatlılar⁹⁹ eklenebilir. Yazıtlar aracılığıyla ele geçen kanıtlar, özellikle İ.S. 2. yüzyılın ikinci yarısında, azatlı *procurator*'ların görevlerinde gözle görülür bir artış olduğunu ortaya koymaktadır. Azatlıların İ.S. 3. yüzyıla kadar *procurator*'lar olarak görevlendirildikleri de yine yazıtlar aracılığıyla anlaşılmaktadır.¹⁰⁰ Yukarıda verilen örnekler, özellikle imparator mülkünün fazla olduğu Küçük Asya'dan gelmektedirler. Tezimizin içeriği sadece Küçük Asya ile sınırlı olduğu için, azatlı *procurator*'lar ile ilgili diğer pek çok örneğin, imparator mülkünün çokça olduğu Afrika eyaletinden -*provincia Africa*- geldiğinin bilinmesi yeterli olacaktır.

2.6 Procurator'luklara Göre Belirlenen Ücret Dereceleri

Tümü *honores* olarak bilinen senatör sınıfı memuriyetlerinin aksine, atlı sınıfı görevlerinin hepsi, başlangıçtan itibaren ücretlendirilmişti, tıpkı imparator azatlılarının -*liberti*- ve kölelerinin -*servi*- aldıkları sabit ücret gibi.¹⁰¹ Suetonius tarafından *procuratores ducenarii* olarak adlandırılan

⁹³ Bkn., Vitucci, diz. epig. 4, 943: *Optatus Aug(usti) lib(ertus) qui pr(ocuravit) ad anabolicum Alex(andriae) item in provincia Cilici(a) et ad rationem chartariam.*

⁹⁴ Bkn., CIL X, 6081: *Aug(usti) lib(ertus) proc(urator) provinciae Mauretaniae.*

⁹⁵ Bkn., AE 1927, 150: *Aug(usti) lib(ertus) proc(urator) provinc(iae) Arabiae.*

⁹⁶ Bkn., *Nomen Incertum*, T. 101; CIL III, 14158: ... [*Aug(usti) lib(ertus) proc(urator) prov(inciae) Cilic(iae), proc(urator) prov(inciae) Arabiae.*

⁹⁷ Bkn., *Nomen Incertum*, T. 140; AE 1910, 169: ...enus *Aug(usti) lib(ertus) proc(urator) Cappadociae.*

⁹⁸ Bkn., CIL VI, 8608: *Bassus Aug(usti) lib(ertus) proc(urator) tractus Carthaginiensis.*

⁹⁹ Bkn., AE 1908, 158: *M(arcus) Aurelius Aug(usti) lib(ertus) Inventus proc(urator) dioecesis Leptitanae*; CIL VIII, 12879: *Asiaticus Aug(usti) lib(ertus) proc(urator) regionis Assuritanae.*

¹⁰⁰ Bkn., *Lucius Didius Marinus*, T. 122; AE 1933, 282= IvPergamon III, 15: *Iuliam [Domn]am [Aug(usti) matrem c]astrorum et senatus L(ucius) Didius Marinus et Aur(elius) Takitus [Aug(usti)] lib(erti) proc(uratores);* bkn., AE 1933, 281= IvPergamon III, 14: *[M(arcum) Aurelium An]toninu[m August]um Pi[um Felicem et Iuliam Soae]miadem [et Iuliam] Mama[eam Augustas Aris]taenetu[s et] is Aug(usti) [lib(erti)] proc(uratores).*

¹⁰¹ Bkn., CIL VI, 8619: *[---?] Ianuario [lib(erto)] salutem. Functus es per annos ... ministerio officii memoriae in quo mihi probe et laboriose [et] ex disciplina mea operam praeuisti ut indulgentiae meae praerogativam tanto magis cura tua probaverit quanto plus amoris tuo ministerio sit mihi conciliatum, ideoque iustum arbitratus sum [adaequare te] ceteris proximis qui in ali[i]s stationibus quadragena millia n[ummos accipiunt] neque haec indulgentia cuiquam mira videri potest cum iudicium meum fidei labori sed[ulitati] tuae optimo iure tri[bui] a me intellegatur. Bene vale. [Ianuar]io lib[erto] salutem. [quoniam functus studio pecul]iare ministerio officii memoriae es et fides ac modestia qu[a] semper egisti et commendatio ...] magistri tui hortantur ut te ad splendidam voluptatum statio[nem] promoveam defero tibi officium ...] colliberti tui, nec dubito operam in[s]umpturum ut talem te [in eo] praebeas qualis esse debet qui a]d latus principum tam diu egerit. Bene vale.*

procurator’ların, imparator Claudius döneminden itibaren 200.000 sesters aldıkları bilinmektedir.¹⁰² İ.S. 2. yüzyıldan sonra yazıtlarda belli görevlerle bağlantılı olarak sıklıkla *sexagenarius*, *centenarius*, *ducenarius* ve *trecenarius* dereceleri görülmektedir.¹⁰³ Cassius Dio’ya göre bu ücret dereceleriyle Augustus döneminde tanışılmıştır.¹⁰⁴ Bununla birlikte sadece *procuratores trecenarii*

¹⁰² Bkn., Suet. Claud. 24. 1.: ... *in curia medius inter consulum sellas tribunicio subsellio sedebat. commeatus a senatu peti solitos benefici sui fecit. Ornamenta consularia etiam procuratoribus ducenariis indulsit.*

¹⁰³ Bkn., AE 1960, 167= 1962, 183; AE 1928, 97= IvEphesos III, 627: *τῆς πρ[ώτης καὶ μεγίστης μητρ]οπόλεως τῆς Ἀσίας καὶ δις νεωκόρου τῶν Σεβ(αστῶν) Ἐφεσίων πόλεως ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐτείμησεν Μ(ἄρκον) Αὐρήλι(ον) Μίνδιον Μαπτιδιανὸν Πωλλίωνα τὸν κράτιστον ἐπίτροπον τοῦ Σεβαστοῦ εἰκοστῆς κληρονομίῶν ἐπὶ Ρώμῃ[ς] καθολικὸν δουκηνάριον, ἐπίτροπον διοικητὴν Αἰγύπτου δουκηνάριον, ἐπίτροπον πατριμωνίου δουκηνάριον, ἐπίτροπον ὀχημάτων, τεμιθέντα παρὰ τοῦ κυρίου Αὐτοκρά[τορος Κομμόδου σ]αλαρίῳ δουκηναρίῳ, ἀρχιερέα Ἀσίας ναῶν τῶν ἐν Ἐφέσῳ κατὰ τὸ ἐξῆς ἡμερῶν πέντε, ἐν αἷς καὶ ἀνεῖλε ζῶα Λιβυκὰ εἰκοσιπέντε, ἀγωνοθέτην τῶν μεγάλων Ἐφεσίων, τρεῖς βειθυνιάρχην, ἀραβάρχηγιν Αἰγύπτου, ἀρχώνην τεσσαρακοστῆς λιμένων Ἀσίας κατὰ τὸ ἐξῆς δεκαετίας τρισίν, λογιστὴν πόλεων τριῶν ἐν Βειθυνίᾳ κατὰ τὸ αὐτὸ τῆς λαμπροτάτης μητροπόλεως Νεικομηδείας, Νεικέας, Προύσης· προνοησαμέ[νου] τῆς ἀναστάσεως τῆς τεμ[ῆς] .c.4. Σ[εργίου] Γαϊανοῦ [τοῦ . .c.7. .] αὐτοῦ; AE 1956, 124= AE 1959, 183= AE 1962, 390= AE 1976, 359: M(arco) Valerio Maximiano M(arci) Valeri Maximiani quinq(uennalis) s[ac(er)dotalis]/ f(ilio) pont(ifici) col(oniae) Poetovionens(ium) equo p(ublico) praef(ecto) coh(ortis) I Thrac(um) trib(un)o coh(ortis) I (H)am(iorum)/ civium R(omanorum) praep(osito) orae gentium Ponti Polemoniani don(is) don(ato) bel(lo) P(h)art(hico) allecto ab Imp(eratore) M(arco) Antonino Aug(usto) et misso in procinctu/ Germanic(ae) exped(itio)nis ad deducend(a) per Danuvium quae in annonam Panno(niae)/ utriusq(ue) exercit(uum) denavigarent praepos(ito) vexillation(um) clas(sium) praetor(iarum)/ Misenatis item Ravennatis item clas(sis) Brittanicae item equit(um) Afror(um) et Mauror(um)/ elector(um) ad curam explorationis Pannoniae praef(ecto) al(ae) I Aravacor(um) in procinc(tu) Germanico ab Imp(eratore) Antonino Aug(usto) coram laudato et equo et phaleris/ et armis donato quod manu sua ducem Naristarum Valaonem/ interemisset et in eade(m) ala quartae militiae honor(em) adepto praef(ecto) al(ae)/ contar(iorum) don(is) don(ato) bello Ger(manico) Sar(matico) praep(osito) equitib(us) gent(ium) Marcomannor(um) Narist(arum)/ Quador(um) ad vindictam Orientalis motus pergentium honor(e) centenariae dignitat(is) aucto salario adeptus procurationem Moesiae inferioris/ eodem in tempore praeposito vexillationibus et at(?) detrahen(dam) Briseorum latronum manum in confinio Macedon(iae) et Thrac(iae)/ ab Imp(eratore) misso proc(uratori) Moesiae super(ioris) proc(uratori) prov(inciae) Daciae Porolis/sensis a Sacratissimis Imp(eratoribus) in amplissimum ordinem inter prae(torios) allecto et mox leg(ato) leg(ionis) I Adiut(ricis) item leg(ato) leg(ionis) II Adiu(tricis) praep(osito) vexil(lationum)/ Leugaricione hiemantium item leg(ato) leg(ionis)/ V Mac(edonicae) item leg(ato) leg(ionis) I Italic(ae) item leg(ato) leg(ionis)/ XIII Gem(inae) item leg(ato) Aug(usti) pr(o) pr(aetore) [leg(ionis) III Aug(ustae)] don(is) don(ato) a nobilissimo/ [principe M(arco) Aurelio Commodio Aug(usto)] expeditione secunda Ger(manica)/ splendidissimus ordo Dian(ensium) Veteran(orum)] aere conlato.*

¹⁰⁴ Bkn., Cass. Dio, 53. 15, 5: ... τὸ μὲν γὰρ πάσαι ἐργολαβοῦντές τινες παρὰ τοῦ δημοσίου πάντα σφίσι τὰ πρὸς τὴν ἀρχὴν φέροντα παρεῖχον· ἐπὶ δὲ δὴ τοῦ Καίσαρος πρῶτον αὐτοὶ ἐκένοι τακτὸν τι λαμβάνειν ἤρξαντο. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐκ τοῦ ἴσου πᾶσι σφισιν, ἀλλ’ ὥς που καὶ ἡ χρεια ἀπῆται, ἐτάχθη· καὶ τοῖς γε ἐπιτρόποις καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ ἀξιώματος ὄνομα ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διδομένων αὐτοῖς χρημάτων προσγίνεται. ἐκεῖνα δὲ ἐπὶ πᾶσιν ὁμοίως ἐνομοθετήθη, μήτε καταλόγους σφῶς ποιῆσθαι, μήτ’ ἀργύριον ἔξω τοῦ τεταγμένου ἐσπράσσειν, εἰ μὴ ἦτοι ἡ βουλὴ ψηφίσαιτο ἢ <ὁ> αὐτοκράτωρ

olarak bilinen derecenin, genellikle Marcus Aurelius dönemi ile ortaya çıktığı söylenmektedir.¹⁰⁵ En yüksek atlı sınıfı görevlilerinden olan hassa alayı kumandanının -*praefectus praetorio*-, *praefectus Aegyptii*'nin ve *praefectus annona*'nın ne kadar ücret aldıkları bilinmemektedir. Bu görevlerin ortaya çıkışı, Augustus dönemine tarihlenmektedir ve bu görevliler, Claudius döneminden itibaren *procuratores ducenarii*'den daha yüksek ücret almış olmalıdırlar. Çünkü Marcus Aurelius döneminden itibaren, *procurator trecenarius*'un ücret seviyesi sadece daha kıdemli *praefectus*'lar için hali hazırda verilen ücretlerle benzerlik göstermektedir. *Principatus*'luk döneminin ilk yıllarından itibaren, *princeps*'e kişisel önemliliğine bağlı olarak hangi atlı sınıfı görevlisinin daha çok ücretlendirildiği ve Sicilya'da ya da Baetica'daki mülk *procurator*'u gibi belli görevlerin, derecesi belli bir ücret alıp almadıkları kesin değildir. Ancak, 2. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, belli görevlere ne kadar ücret verildiğinden emin olunmaktadır. Bu dönemden sonra, ücret kuruluşu belli bir düzene girmiştir. Dolayısıyla bu dönemle birlikte *procurator*'lar aldıkları ücretlere göre *centenarius*, *ducenarius* ya da *trecenarius* olarak adlandırılmaya başlanmış ve böylece atlı sınıfı görev yapısı içinde yerlerinin ne olduğu tespit edilebilmiştir. Buna göre, dört ücret seviyesi bulunmaktadır. En en düşük seviyeden en yüksek seviyeye göre bu ücretler şöyle dağılım göstermektedir:¹⁰⁶

Sexagenarius = LX : Yıllık 60.000 sesters ücret alan procurator.

Centenarius = C : Yıllık 100.000 sesters ücret alan procurator.

κελεύσειεν• ὅταν τέ τῳ ὁ διάδοχος ἔλθῃ, ἕκ τε τοῦ ἔθνους αὐτίκα αὐτὸν ἐξορμᾶσθαι καὶ ἐν τῇ ἀνακομιδῇ μὴ ἐγγυρο νίξειν, ἀλλ' ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἐπανιέναι.

¹⁰⁵ Bkn., Pflaum 1950, 71-76; Eck 2008, 261.

¹⁰⁶ Bkn., Hirschfeld 1876, 259-265: *Procuratores Sexagenarii* (LX= 60.000): *Advocatus fisci*; *subpraefectus classis* (İtalya'da); *subprocuratores* (eyaletlerde); *praefectus vehiculorum* (eyaletlerde); *procurator ad Minuciam*; *adiutor praefecti annonae*; *procurator ad annonam Ostiis*; *adiutores studiorum*; *ratio privata*'nın ast görevlileri (*procurator ad bona damnatorum*, *procurator XX hereditatium*, vb.); *promagister hereditatium* (Roma'da, 2. yüzyıl); *procurator bibliothecarum* (Roma'da, 2. yüzyıl). *Procuratores Centenarii* (C= 100.000): *Procurator alimentorum*; *procurator aquarum*; *procurator bibliothecarum*; *procurator hereditatium*; *procurator patrimonii privatae*; *procurator Ludi Magni*; *procurator monetae*; *procurator operum publicorum*; *procurator patrimonii*; *procurator portus*; *procurator summi choragii* (daha sonra *logista thymelae*); *subpraefecti annonae*-*subpraefecti vigilum*; *praefectus vehiculorum*; *procurator consiliarius*; *magister XX*; *procurator ferrariarum*; *procurator aurariarum*; *procurator rationis privatae* (=regionis privatae); *procurator Aegypti*; *iuridicus Alexandriae*; *procurator Pelusii*; *procurator Neaspoleos et Mausolei*; *praefectus classis* (İ.S. 1. ve 2. yüz yılda İtalya'da). *Procuratores Ducenarii* (CC= 200.000): *Praeses provinciae* ya da *procurator provinciae*; *procurator vice praesidis*; *procurator stationis hereditatium*; *procurator summarum rationum*; *procurator ab epistulis Graecis*; *idiologus ad Aegyptum*; *procurator XX hereditatium*. *Procuratores Trecenarii* (CCC= 300.000): *Procurator a rationibus*-*Procurator rationalis*-*Procurator rationis privatae* (Bu unvanlardan herhangi birine sahip olan procuratorlar, İ.S. 3. yüzyıla kadar *ducenarii* derecesindeydiler); *procurator a censibus*; *procurator a cognitionibus*; *procurator ab epistulis Latinis*; *procurator a libellis*; *procurator a memoriā*; *procurator a studiis*; *magister summarum rationum*.

Ducenarius = CC : Yıllık 200.000 sesters ücret alan procurator.

Trecenarius = CCC : Yıllık 300.000 sesters ücret alan procurator.

2.7 Procurator'luk Sisteminin Çöküşü

Principatus'luk döneminin başında azatlılardan ve atlı sınıfı üyelerinden seçilen *procurator*'lar devletin idarî alanlarında görevlendirildiler. İ.S. 2. yüzyıl boyunca yeni *procurator*'lukların oluşturulmasıyla atlı sınıfının görevlendirildiği *procurator*'luklar sayıca arttı.¹⁰⁷ Buna rağmen diğer antik dönem imparatorluklarının memur kadrosuyla karşılaştırıldığında atlı sınıfı üyelerinden seçilen iki yüzün altındaki *procurator*'un sayısı az olmakla birlikte,¹⁰⁸ azatlılardan seçilen, yerel düzeyde çalıştırılan ve çoğunluğu imparatorun mülkünü yöneten *procurator*'ların sayısı oldukça çoktu. *Fistula*'lar¹⁰⁹ üzerinde imparator mülkünün yöneticileri oldukları tespit edilen pek çok *procurator*'un adı bunu kanıtlar niteliktedir.¹¹⁰ Kuşkusuz yeni *procurator*'luklar, yönetim mekanizmasındaki boşlukları doldurarak yeterli olma ihtiyacına karşılık yaratılmış ve bu durum, imparatorluk yönetimi tarafından yeni görevlerin yaratılmasıyla teşvik edilmiştir. Buna karşın Severus'lar döneminde devlet idaresinde köleler ve azatlılar artık görevlendirilmezler. Örneğin atlı sınıftan *procurator*'ların alt kadrolarında çalışan *adiutores* ya da *subprocuratores* ortadan kaybolurlar ve bunların son örnekleri Severus Alexander döneminde görülür.¹¹¹ Onun ölümüyle

¹⁰⁷ Septimius Severus döneminde atlı sınıfının görevlendirildiği pek çok değişik *procurator*'luk oluşturulmuştur. *Trecenarii derecesindeki dokuz procurator'luk*: *Procurator rationis privatae, procurator a declamationibus Latinis, procurator a declamationibus Graecis, procurator a cognitionibus, procurator a libellis, procurator a censibus, procurator ab epistulis Latinis, procurator ab epistulis Graecis. Ducenarii derecesindeki yedi procurator'luk*: *Procurator operum publicorum et fiscalium sacrae urbis, procurator et praefectus provinciae Sardiniae, procurator tractus Byzaceni, procurator tractus Thevestini, procurator tractus utriusque Numidiae. Centenarii derecesindeki on üç procurator'luk*: *Procurator sacrarum cognitionum, a studiis centenarius, a commentariis praefecti praetoriani, procurator primae cathedrae, procurator hereditatum patrimonii privati= procurator rationis privatae (Romae), procurator (rationis) privatae Ariminensium, procurator rationis privatae regionis Tripolitanae, procurator (patrimonii) tractus Karthaginensis, procurator patrimonii regionis Leptiminensis, procurator ad functionem frumenti et res populi per tractum utriusque Numidiae, procurator provinciae Osrhoenes, procurator episcepsos (in Aegypto), procurator per Baeticam ad calendarium Vegetianum. Sexagenarii derecesindeki yirmi bir procurator'luk*: *Procurator XX libertatis, procurator ad bona damnatorum, procurator ad bona Plautiani, procurator silicum viarum sacrae urbis, procurator operis theatri Pompeiani, adhibitus in consilium praefecti praetoriani item urbi, procurator provinciae Mesopotamiae, procurator vectigalium populi Romani quae sunt citra Padum, procurator stationis privatae per Tusciam et Picenum, procurator XXXX portuum Asiae*; ayrıntılı bilgi için bkn. Pflaum 1950, 94-95.

¹⁰⁸ Bkn., Cascio 2008, 148-150.

¹⁰⁹ *Fistulae*: Roma'da su dağıtmak için kullanılan kurşun borular.

¹¹⁰ Bkn., Bruun 1991, 6.

¹¹¹ Bkn., Boulvert 1970, 453; Jones, Boulvert'in aksine imparator kölelerinin ve azatlılarının İ.S. 4. yüzyıla kadar idarî görevlerde kullanıldığını savunmaktadır, ayrıntılı bilgi için bkn., Jones 1949, 46-47.

Augustus tarafından kurulan idarî sistem çökmeye başlar. 3. yüzyıl krizleri¹¹² olarak bilinen ve Roma İmparatorluğu'nu oldukça zayıflatan karışık bir döneme girilir. Bu dönemde yirmi-yirmi beş imparator başa geçmiş, bunların hepsi ya suikaste kurban gitmiş ya da savaşta öldürülmüştür. Başlangıçta İ.S. 284-298 yılları arasında imparator Diocletianus da selefleriyle aynı kaderi paylaşacakmış gibi görünmektedir. Çünkü Diocletianus başa geçtiğinde Roma ekonomisi çökmenin eşiğindedir. Elli yıl süren iç savaş, Sasanilerle yaşanan çatışmalar, siyasî nedenlere dayalı hacizler ve halkın ordu tarafından yağmalanması, geniş çaplı yoksulluğa neden olmuştur. Vergiler düşüktür ve ordunun maaşına veya askerlerin sadakâtini sağlamak için verilen ikramiyelere gitmektedir. Bu durum ekonomiyi iyileştirilemez bir duruma sokmuştur. Diocletianus, yaşanan krizi engellemek ve imparatorluğun devamını sağlamak için bir dizi reform başlatır. Bu reformların arasında daha kolay yönetilmesi için imparatorluğun bölünmesi, imparator seçimi için yeni bir sistem, otokratik bir yönetim ve ekonomik reformlar vardır. Diocletianus tarafından başlatılan vergilendirme sisteminin yeniden düzenlenmesi, daha esaslı bir yönetim ihtiyacını doğurmuştur. Bu yönetim hem daha sınırlı bir çerçevede dağılacak hem de aynı zamanda daha tek biçimli olacaktır. Yeniliğin ana özelliği, yüzün üzerindeki eyaletin daha küçük sınırlara bölünmesidir.¹¹³ Diocletianus ilk olarak siyasal reformlara başlar. İ.S. 286 yılında Balkan kumandanı olan Maximianus'u *Augustus* olarak atar. İ.S. 293 yılında ise Galerius ve Constantius adlı iki kumandanını *Caesar* olarak yönetime katar ve onları *Augustus*'ların varisleri olarak belirler. Böylece dörtlü yönetim *-tetrarchia-* uygulamasına geçilmiş olur. İmparatorluk yine tek bir siyasî varlıktır, paylaşırlan sadece yetkililerdir. Bu paylaşım neticesinde Diocletianus doğuyu, Maximianus İtalya ve Afrika'yı, Galerius ile Constantius da Tuna eyaletleri ile Britanya ve Galya'yı alırlar. İdarî anlamdaki bu yetki paylaşımının ardından Diocletianus, eyaletleri daha küçük parçalara ayırarak bunları on iki mıntıka *-dioecesis-* altında birleştirir. Her eyaletin başına bir sivil vali ile bir askerî komutan *-dux-* atar. Eyaletler yine yöneticilerinin rütbelerine göre ayrılmıştır. Askerî idare yetkisinin eyalet yöneticilerinden alınıp askerî komutanlara *-duces-* verilmesiyle *legatus*'lar ortadan kaybolmuş ve geriye birkaç *proconsul* kalmıştır. Eyaletler pek çok durumda atlı sınıftan yöneticilere *-praesides-* verilmiştir. Bazı eyaletler yeniden birleştirilmiş ya da bölgesel olarak yeniden düzenlenmiştir. Pek çok durumda eyalet yöneticisinin görevleri maliye *procurator*'unun görevleriyle birleştirilmiş, buna rağmen *procurator*'lar bütün eyaletlerde gözden kaybolmamışlardır. Diocletianus'un, eyaletleri bu şekilde bölmesinin altında olasılıkla stratejik ve askerî nedenler bulunmaktaydı. Buna ek olarak eyalet yöneticilerinin gücünün sınırlandırılma arzusu da aynı nedenden kaynaklanmış olmalıdır. Eskiden

¹¹² 3. Yüzyıl Krizleri: İ.S. 235-284.

¹¹³ İmparatorluğun idarî bölünmesinin nedenlerini açıklayan ve İ.S. 4. yüzyılın ilk dönemlerine tarihlenen bir belge olan *Laterculus Veronensis*, önceki dönemlere kıyasla, eyalet sayısının kırk sekizden yüzün üzerine yani iki katın üzerine çıkmış olduğu bilgisini vermektedir.

quaestor'lara ve *procurator*'lara verilen yargılama yetkisi, kamu düzeninin kontrolü, malî idare ve hazinenin idaresi, merkez tarafından seçilen ve görevlendirilen kurumlarla yürütülmüştür. Eyaletlerin yeniden düzenlenmesinin daha başka önemli sonuçları da vardı. Bu yüzyılda, özellikle senato ve imparator eyaletleri arasındaki fark net bir biçimde ortadan kalkmıştır. Buna ek olarak Mısır, her bakımdan öteki eyaletlerle eşit bir konuma getirilmiştir. Eyaletler İ.S. 297 yılında altı tanesi batıda, üç tanesi Illyricum'da ve diğer üçü doğuda olmak üzere¹¹⁴ *dioecesis* adı verilen on iki büyük bölgeye ayrılırlar.¹¹⁵ Bu bölgelerin başına, atlı sınıfından görevliler atanmış ve bunlara hassa alayı kumandanının *-praefectus praetorio-* vekilleri *-vicarii-* adı verilmiştir. *Vicarii*, merkezî gücün temsilcileriydiler ve *praefectus*'lara düşen pek çok görevi yerel düzeyde yerine getirmekteydiler. Buna ek olarak *praesides* tarafından kumanda edilen askerî birlikler üzerinde de kontrol güçleri vardı. Eyalet yöneticilerinin davranışlarını denetlemekten başka *-Asya'nın ve Afrika'nın proconsul'ları dışında-* yıllık hububatın *-annona-* tahmilini ve toplanmasını da denetlemekteydiler. Bu nedenle mıntıklar, imparatorluğun en büyük hazine bölgeleri olmuşlardır. *Vicarii* olarak adlandırılan bu kişiler imparator hazinesinin *-fiscus-* kontrolü ile görevli olan *rationales summarum*'un ve imparatorun özel mülkünün *-res privata-* kontrolü ile görevli olan ve daha sonra *rationales rei privatae* olarak adlandırılan *magistri rei privatae*'ın görevlerini de ele geçirmişlerdir. Sonuç olarak bu yüzyılda *procurator*'lar tamamen gözden kaybolmasalar da onların görevlerinin büyük kısmının *vicarii*'ye verilmesiyle *procurator*'ların yetkileri ve etkinlikleri azami derecede azaltılmıştır.

¹¹⁴ 1- Britannia, Gallia, Viennensis, Hispania, Africa, Italia.

2- Pannonia, Moesia, Thracia.

3- Asiana, Pontica, Oriens.

¹¹⁵ Bkn., Kaya 2005, 213.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜÇÜK ASYADA TESPİT EDİLEN PROCURATORLUKLAR

3.1 Asya Eyalet Procurator'u¹¹⁶

İ.Ö. 129 yılında senato eyaleti olarak kurulan Asya eyaleti, İ.Ö. 27 yılından itibaren bir *proconsul* tarafından yönetilmekteydi. Bu düzenleme, Roma İmparatorluğu'nun idarî olarak yeniden düzenleneceği İ.S. 211 yılına kadar değişmemiştir. İmparatorun mülk *procurator*'u olarak eyalete gönderilen ve 200.000 sesters ücret alan Asya eyalet *procurator*'unun görev merkezi ve çalışma binası Efes kentindeydi. *Procurator*'un eyalette hizmet ettiği süre boyunca, kendisine bağlı ve emri altında -*sub cura*- pek çok çalışanı ve yardımcısı bulunmaktaydı.¹¹⁷ Senato eyaletlerinde görevlendirilen *procurator*'lar, en başta imparator mülkünün idaresiyle görevlendirilmişlerdi. Bundan dolayı onlar aslen imparatorun mülk *procurator*'u olarak görev yapmaktaydılar. Bu tür eyaletlerde vergi denetimini *quaestor*'lar¹¹⁸ yapmaktaydılar. İ.S. 2. yüzyılda senato eyaletlerindeki mülk *procurator*'larına vergi toplama görevi verilince, imparator eyaletlerinde vergi toplayan maliye *procurator*'ları ile aralarında fazla fark kalmamıştır. Bu bakımdan onlar imparator mülkünü idare etmekle görevli maliye *procurator*'ları kılınmışlardır. Asya eyaletinde görevlendirilen *procurator*'ların ilk örneklerinden biri İ.Ö. 20-17 yılları arasında görev yapmış olan Marcus

¹¹⁶ Procurator provinciae Asiae= 'Επίτροπος τῆς ἐπαρχείας Ἀσίας.

¹¹⁷ Bu görevlilerden bazıları *liberti* (azatlılar), *adiutores* (yardımcılar/ muavinler), *tabularii* (tabularia olarak bilinen eyalet evrak ofislerinin varlığı, Afrika'nın Kartaca ve Asya'nın Efes kentlerinde kesin bir şekilde kanıtlanmaktadır. Bu ofisler, eyalet *procurator*'larına yardımcı olmak adına kurulmuş ve *procurator* heyetlerinde görevli *tabularii* ve *commentarienses* tarafından yönetilmişlerdir, ayrıntılı bilgi için bkn., Doğanç 2007, 106.), *dispensatores* (haznedarlar), *cornicularii* (yaverler), *exacti* (vergi memurları) olarak bilinmekteydiler. Bu kişiler, eyalet *procurator*'u ile birlikte aynı merkezde kalıyorlardı ve kendilerine özel oluşturdukları birtakım cemiyetleri bulunmaktaydı. Söz konusu bu kadro, aslında sadece mülk *procurator*'una özel değildi, buna benzer bir kadroya maliye *procurator*'u da sahipti.

¹¹⁸ Eyalet valisi ile birlikte eyaletin malî işlerine bakmak için gönderilen Roma halkının en eski *magistratus*'u olan *quaestor*, eyalet valiliğine atanan *ex-consul* ve *ex-praetor*'lar gibi halk tarafından seçilir, eyaletteki görevine ise senatoda çekilen kura ile atanırdı. Bu nedenle vali, eyalet yönetiminde kendisine yardımcı olacak *quaestor*'u seçme hakkına sahip değildi. Roma kentinde olduğu gibi *quaestor*'un yetkisi, valinin yetkisinden bağımsız, ancak valininkinin altındaydı. Kural olarak *quaestor*'ların görevi, valinin göreviyle birlikte sona ermekteydi. Eyalette kalmış oldukları süre içinde yapmış oldukları işlerin hesabını validen bağımsız olarak Roma hazinesine vermek zorundaydılar. İ.Ö. 59 yılında çıkarılan *lex Iulia repetundis*, bu tarihten sonra eyaletlerde görev yapacak *quaestor*'ların hesaplarından birer kopyayı iki büyük eyalet kentinde bırakmaları koşulunu getirmişti. *Quaestor*'ların görev ve sorumlulukları imparatorluk döneminde de değişmemiştir; ayrıntılı bilgi için bkn., Doğanç 2007, 65.

Pompeius Macer'dir. Aşağıda Asya *procurator*'u olarak görev yapmış kişilerin listesi zaman dizinsel olarak verilmiştir.

Marcus Pompeius Macer (İ.Ö. 20-17)

Gnaeus Lucilius Capito (İ.S. 23)

Lucius Peducaeus Fronto (İmparator Claudius Dönemi)

Gnaeus Vergilius Capito (İ.S. 47-52)

Publius Celer (İ.S. 53/ 54-56)

Titus At..... Tiberinus (İ.S. 66-67)

Lucius Vinuleius Pataecius (İmparator Vespasianus Dönemi)

Vinuleius Valens (İmparator Vespasianus Dönemi)

Eutactus (İ.S. 79-81)

...lius Firmus (Flavius'lar Dönemi)

Titus Flavius Pergamus (Flavius'lar Dönemi)

Tiberius Claudius Clemens (Flavius'lar Dönemi)

Gaius Minicius Italus (İ.S. 88)

Tiberius Iulius Alexander Capito (İmparator Traianus Dönemi)

Calpurnius Celerianus (İmparator Hadrianus Dönemi)

Titus Petronius Priscus (İmparator Hadrianus Dönemi)

Titus Flavius Iuncus (İmparator Hadrianus Dönemi)

Atilius Cognitus (İ.S. 124)

Claudius Agrippinus – Pompeius Severus (İ.S. 127)

Valerius Eudaemon (İ.S. 128/ 129)

Lucius Valerius Proculus (İ.S. 132)

Marcus Gavius Maximus (İ.S. 132)

Titus Flavius Titianus (İmparator Hadrianus – Marcus Aurelius Dönemi)

Successus (İmparator Antoninus Pius Dönemi)

Sulpicius Iulianus (İ.S. 140 ve İ.S. 144)

Sextus Cornelius Dexter (İ.S. 148)

Gaius Iulius Antonius Tertyllinus (İmparator Marcus Aurelius Dönemi)

Tiberius Claudius Xenophon (İ.S. 195)

Vitellianus (İ.S. 196)

Publius Atilius Clarus (İmparator Septimius Severus Dönemi)

Aelius Aglaus (İ.S. 198 ve İ.S. 209)

Iulius Priscianus (İ.S. 198 ve İ.S. 209)

Aurelius Hermophilus (İ.S. 2. yüzyılın sonu)
 Quintus Aemilius Aristides (İ.S. 208/ 209)
 Dionysius (İ.S. 211-212)
 Lucius Didius Marinus (İ.S. 212-214/ 215)
 Lucius Lucilius Pansa Priscillianus (İ.S. 215-217)
 Appius Alexander (İ.S. 217-218)
 Octavius Licinianus (Severus'lar Dönemi)
 Tiberius Claudius Zoilus (Severus'lar Dönemi)
 Vipsanius Caecilianus Axius (İ.S. 218 ve İ.S. 222)
 Calpurnius Verus (İ.S. 222-235)
 Gaius Furius Sabinus Aquila Timesitheus (İ.S. ~235-236)
 Pontius Eglectus Iulianus (İ.S. 237)
 Iulius Iulianus (İ.S. 247-249/ 250)
 Iulius Proculus (İ.S. 276)
 Lucius Artorius Pius Maximus (İ.S. 284-305)
 Marcus Aurelius Rusticus (İ.S. 289-290)
 Geminius Tertyllus (İ.S. 293-305)
 Aurelius Euphrates (İ.S. 3. yüzyıl)
 Castrius Cinna (İ.S. 3. yüzyıl)
 Lucius Aemilius Decius Andromachus (İ.S. 3. yüzyıl)
 Scaurianus (İ.S. 3. yüzyıl)
 Marcus Caecilius Numa (Roma İmparatorluk Dönemi)
 Publius Rutilius Bassus (Roma İmparatorluk Dönemi)
 Salvius Rufinus Minicius Opimianus (Roma İmparatorluk Dönemi)
 Nomen Incertum (İ.S. 54-56)
 Nomen Incertum (İmparator Marcus Aurelius Dönemi)
 Nomen Incertum (İmparator Marcus Aurelius – Commodus Dönemi)
 Nomen Incertum (İ.S. 170)
 Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)
 Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)
 Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)
 Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)
 Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)
 Nomen Incertum (İ.S. 2. ya da 3. yüzyıl)
 Nomen Incertum (İ.S. 204)

Nomen Incertum (İ.S. 3. yüzyıl)

Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)

3.1.1 Vali Yetkisiyle Hareket Eden Asya Eyalet Procurator'u¹¹⁹

Belgelerden tespit edilerek aynı bölüm altında incelenmesi gereken bir diğer *procurator*'luk daha bulunmaktadır. Türkçe karşılığı *vali yetkisiyle hareket eden Asya eyalet procurator'u* olan bu görevin, Asya eyaletinde görülen ilk örneği Gaius Minicius Italus'tur. İmparator Domitianus Asya *proconsul*'unu idam ettirince, onun yerine yeni bir *proconsul* atanana kadar C. Minicius Italus'u Asya *procurator*'u olarak vekaleten valilik görevine getirmiştir. Pflaum ve Rémy, eyalet *procurator*'larının *procurator provinciae agens vice proconsulis* olarak görev yapmalarına ilişkin kendi görüşlerini belirtmişlerdir.¹²⁰ Pflaum, senatör sınıfindan valilerin *procurator* vekillerini üç tipe ayırmıştır:

- 1) Ölüm durumunda ya da siyasî nedenlerden dolayı görevden alınmış senatör sınıfindan valinin yetkileriyle donatılmış olan *procurator*. Pflaum ve Rémy, bu maddenin, olağanüstü durumlar altında pratik bir çözüm olarak değerlendirilmesi gerektiğini söylemişlerdir.
- 2) Daha kökten bir çözüm olan ikinci madde, gerçek bir eyaletin *procurator*'u olarak atanmasından önce, gerekli olan yasal bahaneyi yaratmak için kişinin vekil olarak özel atanmasına izin vermektir. C. Furius Sabinus Timesitheus, bu durumun bilinen en iyi örneğidir.¹²¹
- 3) İ.S. 3. yüzyılda *vir egregius agens vice praesidis* unvanıyla bağımsız bir vekillik oluşturulmuştur. İ.S. 235-249 yılları arasında *vir egregius agens vice praesidis Daciae Apulensis -v.e.a.v.p. Daciae Apulensis-* olarak hizmet eden Aurelius Marcus, bu maddenin en iyi bilinen örneklerinden biridir. Ancak, bu tip bir görev Gallienus dönemine özgü olmuştur.

Rémy tarafından *-İ.S. 88-282 yıllarını içine alacak şekilde-* yapılan araştırmada, Asya *proconsul*'u için beş yedek vekil örneği olduğu görülür: İ.S. 88 yılında C. Minicius Italus, İ.S. 198 ve 209 yılında Aelius Aglaus, İ.S. 224-235 yılları arası Sulpicius Rufus, İ.S. 235-238 yılları arası C. Furius Sabinus Aquila Timesitheus ve İ.S. 276 yılında Iulius Proculus. Tarihlerden anlaşıldığı gibi bir tek Aelius Aglaus *procurator Asiae agens vice proconsulis* olarak Severus dönemine tarihlendirilmiştir. Rémy, bu politikanın imparator Septimius Severus tarafından başlatıldığını ve özellikle

¹¹⁹ Procurator provinciae Asiae agens vice proconsulis= 'Επίτροπος τῆς ἐπαρχείας Ἀσίας τὰ τῆς ἀνθυπατείας μέρη.

¹²⁰ Bkn., Pflaum 1950, 135-139; Rémy 1976, 465-471.

¹²¹ Bkn., Rémy 1976, 465-471: *Senatör vekili olarak proconsul provinciae Africae Q. Aradius Rufinus, nadir örneklerden biridir.*

desteklendiğini söylemek için tek bir yazıtın yeterli kanıt olmayacağını düşünmektedir. Aşağıda bu göreve getirilen *procurator*'ların adları zaman dizinsel olarak verilmiştir.

Gaius Minicius Italus (İ.S. 88)

Vitellianus (İ.S. 196)

Aelius Aglaus (İ.S. 198 ve İ.S. 209)

Gaius Furius Sabinius Aquila Timesitheus (İ.S. ~235-236)

Iulius Proculus (İ.S. 276)

3.1.2 Asya Eyaletinde İmparatorun Malî İşlerinin İdaresiyle Görevli Procurator¹²²

Belgelerden tespit edilerek aynı bölüm altında incelenmesi gereken bir diğer *procurator*'luk daha bulunmaktadır. Türkçe karşılığı, Asya eyaletinde imparatorun malî işlerinin idaresiyle görevli *procurator* olan bu görevi, Asya eyaletinde ilk olarak Lucius Vibius Lentulus'un yaptığı anlaşılmaktadır. Augustus'un en önemli planlarından biri, kendi eyaletlerinde kendi hazinesinin *-fiscus-* güçlendirilmesiydi. Hazineye giren ve hazineden çıkan hesaplar *-rationes-* dikkâtle tutulmalı ve derlenen hesaplar istediği zaman emrine sunulmalıydı. Bunun için maliye sekreterliği *-officium a rationibus-* adı verilen bir çalışma ofisi kuruldu. Augustus hiyerarşik bir düzende kurulan bu göreve öncelikle çok güvendiği kendi azatlılarını *-liberti Augusti-* yerleştirdi. Bir azatlı, kölelerden oluşturulan alt kadrosuyla hazine hesaplarından *-a rationibus-* sorumlu oldu ve *procurator a rationibus* olarak adlandırıldı. İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bu göreve atlı sınıfı üyeleri atandı. Azatlılardan ve kölelerden oluşturulan bir kadroyla imparatorun yıllık gelirinin ve giderinin *-imparator hazinesi tarafından ordu, donanma, yol, imparatorun ev halkı, vb. için yapılan harcamalar-* hesabı tutulmaya devam edildi. İmparatorun ve bütün imparatorluğun malî durumunun kontrolü ile görevli olan *procurator a rationibus*, Marcus Aurelius döneminden itibaren kendi altında, *procurator summarum rationum* unvanıyla bilinen atlı sınıfından bir *procurator*'a sahip olmuştur.¹²³ İ.S. 3. yüzyıla kadar 200.000 sesters ücret alan bu *procurator*'ların ücretleri daha sonra 300.000 sesters olarak artırılmıştır. Aşağıda Asya eyaletinde imparatorun malî işlerinin idaresiyle görevli *procurator* olarak görev yapmış kişiler zaman dizinsel olarak verilmiştir.

Lucius Vibius Lentulus (İ.S. 109-112)

Fl...eus Boethus (İmparator Marcus Aurelius Dönemi)

¹²² Procurator a rationibus in provincia Asia= 'Επίτροπος τῆς ἐπαρχείας Ἀσίας ἐπὶ τῶν λόγων τῶν καθόλου= 'Επίτροπος τῆς ἐπαρχείας Ἀσίας τῶν καθόλου λόγων.

¹²³ Bkn., Pflaum 1961-III, 1019-1020; Eck 2008, 250.

3.1.3 Asya, Frigya ve Karya Eyaletinde İmparatorun Özel Mülkünün İdaresiyle Görevli Procurator¹²⁴

Asya *procurator*'unun yetki alanı Frigya ve Karya'yı da içine almaktaydı. Bu nedenle Türkçe karşılığı Asya, Frigya ve Karya eyaletinde imparatorun özel mülkünün idaresiyle görevli *procurator* olan bu görevi, Asya eyaletinde ilk olarak Tiberius Claudius Serenus'un yaptığı anlaşılmaktadır.¹²⁵ İmparatorun özel mülkünün yöneticisi olan ve *procurator rei privatae* unvanıyla da bilinen bu yüksek kamu görevlisi, Severus dönemiyle birlikte *procurator rationis privatae* ya da eyaletlerde daha çok *magister rei privatae* unvanıyla anılır olmuştur. *Res privata*'nın idaresi, tamamen yeni bir alanı şekillendirdi. *Patrimonium* fiilen hükümdarlık mülküne döndükten sonra, *res privata* imparatorun özel servetinin yeni bir türü oldu. *Patrimonium*'u, *res privata*'dan neyin ayırdığını ve bu görevin kuruluşunun gerçek nedeninin ne olduğunu söylemek zordur. Pflaum, bu yeni görev alanının, imparator Antoninus Pius döneminde var olduğunu savunmaktadır.¹²⁶ Daha sonra pek çok eyalette, ama özellikle İtalya'nın pek çok bölgesinde *res privata* özel göreviyle çalışan atlı sınıftan görevlileri bulmaktayız. Bu durum, imparatorun özel servetinin malî öneminin ne olduğunu göstermektedir. Buna rağmen, bu *procurator*'ların ne zaman atandıkları kesin olarak bilinmemektedir. Kuşkusuz görev yükündeki artış, bu durum için oldukça büyük bir rol oynamış olmalıdır. İ.S. 3. yüzyıla kadar 200.000 sesters ücret alan bu *procurator*'ların ücretleri, daha sonra 300.000 sesters olarak artırılmıştır. İmparator Constantinus dönemiyle birlikte bu unvan *procurator rationalis* ve daha sonra *comes rerum privatarum* olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Aşağıda Asya, Frigya ve Karya Eyaletinde imparatorun özel mülkünün idaresiyle görevli *procurator* olarak görev yapmış kişiler zaman dizinsel olarak verilmiştir.

Tiberius Claudius Serenus (İ.S. 197)

Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)

3.2 Asya Eyalet Oyunlarının İdaresiyle Görevli Procurator¹²⁷

Asya eyaletindeki oyunlarla görevli bu *procurator*'ların aldıkları ücret 60.000 sesters -*sexagenarii*- olarak belirlenmişti. İncelenen belgelerden, Küçük Asya'da bu unvanla görev yapmış sadece bir *procurator* tespit edilmiştir. Adı bilinmeyen bu *procurator*'un İ.S. ~3. yüzyılda Asya eyaletinde söz konusu görevi yaptığı anlaşılmıştır.

¹²⁴ Procurator rationis privatae provinciae Asiae, Phrygiae, Cariae= Ἐπίτροπος λόγου πραιβάτης τῆς ἐπαρχείας Ἀσίας, Φρυγίας, Καρίας.

¹²⁵ Bkn., Tiberius Claudius Serenus, T. 66, 1-2.

¹²⁶ Bkn., Pflaum 1982, 32.

¹²⁷ Procurator ludorum Asiae= Ἐπίτροπος λούδων Ἀσίας.

3.3 Asya, Bitinya, Galatya, Kapadokya, Likya, Pamfilya, Kilikya, Kıbrıs, Pontus, Paflagonya'da Gladyatör Okullarının İdaresiyle Görevli Procurator¹²⁸

İmparatora bağlı olan ve gladyatör oyunlarına *-munera-* gladyatör yetiştirmek amacıyla Roma'da kurulmuş olan *Ludus Magnus*, *Ludus Matutinus*, *Ludus Gallicus* ve *Ludus Dacicus* adlı dört önemli okulun yöneticileri, Roma'da atlı sınıfı üyeleri arasından seçilirlerdi. Zamanla bu okulların sayısı İtalya'da ve çeşitli eyaletlerde dikkât çekici bir şekilde artmaya başladı. Dolayısıyla, Roma dışındaki kasabalarda ve eyaletlerde, bu okullara başkanlık yapmak için yine atlı sınıfı üyelerinden seçilmiş kişiler *procurator familiarum gladiatoriarum* unvanıyla anılır oldular. Bu unvanla görev yapan *procurator*'ların aldıkları ücret 60.000 sesters *-sexagenarii-* olarak belirlenmişti. Aşağıda, bu unvanla görev yapmış kişiler zaman dizinsel olarak verilmiştir.

Sextus Pacuvius Restitutus (İmparator Marcus Aurelius – Septimius Severus Dönemi)

Lucius Didius Marinus (İ.S. 212-214/ 215)

Romanus Montanus (İ.S. 212 ve İ.S. 217)

3.4 Asya Eyaletinde %2,5'luk Liman Vergisini Toplamakla Görevli Procurator¹²⁹

Roma İmparatorluğu'nda, limanlara giren ve çıkan eşyadan alınan liman vergisi *-portoria-* ile limandan geçen eşyadan alınan geçiş vergisi, gümrük vergilerinin ilk örnekleri olarak kabul edilmektedir. Küçük Asya'da, eski çağda gümrük vergisi, en önemli dolaylı vergilerden *-vectigalia-* biriydi. Olasılıkla her kent, kara ya da deniz yoluyla sınırlarına ulaşan mallardan vergi alıyordu. Fakat, Roma İmparatorluğu'nda her eyalette uygulanabilecek standart bir gümrük kanunu yoktu. Roma Cumhuriyet döneminde bu konuda farklı zamanlarda farklı kanunlar çıkarılarak uygulanmıştır. Efes kentinde bulunan ve gümrük yasası ile ilgili olduğu anlaşılan *Efes gümrük yazıtı*, bu vergilendirmeye ilgili olarak çok ayrıntılı ve önemli bilgiler vermektedir.¹³⁰ Bu yazıt, İ.Ö. 1. yüzyıldan itibaren, gümrük vergisi hakkında Küçük Asya'da, özellikle Asya eyaletinde uygulanan kanunları açıklaması bakımından önemlidir. Bu yasa, vergilendirmeye tâbi olan bölgelerin sınırları, gümrük vergisi bürolarının nerelerde bulunabileceği, vergi toplayıcıların hak ve görevleri ile gümrüklerde alınması gereken vergi miktarları hakkında bilgi vermektedir. Yazıttan, İ.Ö. 75 yılında iç savaşlar sonucunda ekonomik sıkıntı içerisine düşen Roma Devleti'nin ihtiyaçlarının karşılanması için, gümrük vergisinin Asya halkının aleyhine ağırlaştırılmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu dönemde sadece Asya eyalet halkı değil, Kapadokya, Galatya ve Bitinya da

¹²⁸ Procurator familiarum gladiatoriarum per Asiam, Bithyniam, Galatiam, Cappadociam, Lyciam, Pamphyliam, Ciliciam, Cyprum, Pontum, Paphlagoniam.

¹²⁹ Procurator XXXX (=quadragesimae) portus Asiae= 'Επίτροπος τεσσαρακοστῆς (=μ') τῶν λιμένων Ἀσίας.

¹³⁰ Bkn., Gordon vd. 1993, 131-158; Gordon vd. 1997, 203-240.

Asya gümrük vergisine tâbi duruma getirilmiştir. Küçük Asya'nın batı kıyılarındaki İstanbul'un -Byzantium- ve Kadıköy'ün -Chalcedon- gümrük vergi istasyonları olarak kabul edilmesiyle gümrük vergi alanı kuzeye doğru genişletilmiştir. Gümrük vergisinin miktarı belirlenerek ithal edilen ya da ihraç edilen malların değerinin 1/40'ı kadar vergi alınması kararlaştırılmıştır. Gümrükte, ergenlik çağındaki bir erkek köle için -kız köleler için de aynı miktar geçerlidir- 5 dinardan fazla alınmayacaktı. Pontus'tan mal getirip götüren tüccarlar, ne tür mal taşıdıklarını bildirmek zorundaydılar. Kanun dışı geliş-geçiş, denizde ve gümrükte yanlış bilgi vermek yasaklanmış olup, bunun belirlenmesi durumunda taşınmakta olan malların vergi tahsildarlarına -publicani- bırakılması kararlaştırılmıştır. Pontus'tan gelen ve oraya giden gümrük vergisine tâbi olan mallar için yılda bir kez vergi verilecek ve bu, bütün bir yıl için geçerli olacaktı. Örneğin erguvan balığı avcıları denizden tuttıkları balığın 1/20'sini vergi olarak vermek zorundaydılar. Mallar, ancak kaydedildikten sonra gümrükten geçirilebilirdi. Pontus, Chalcedon, Dascyleum, Apollonia, Cyzicus, Priapus, Parium, Lampsacus, Abydus, Dardanus, Sigeion, Alexandria, Hamaetus, Assus, Gargarus, Proselene, Antandrus, Asturia, Adramytteum, Atameus, Pitane, Elaea, Myrine, Cyme, Phocaea, Erythrae, Smyrna, Colophon, Teus, Ephesus, Priene, Miletus, Iasus, Bargylia, Ceramus, Halicarnassus, Myndus, Cnidus, Phiscus, Caunus, Attalea, Aspendus, Perge, Magydus, Phaselis ve Side, Efes gümrük yazıtında belirtilen Küçük Asya'daki gümrük istasyonları olarak bilinmekteydiler.¹³¹ Herhangi bir malı deniz yoluyla ithal veya ihraç eden kişilerin, bu istasyonlarda bulunan vergi tahsildarlarına -publicani- kayıt yaptırmaları gerekiyordu. Herhangi bir bölgenin vergi toplama hakkını satın alan publicani, kayıtların düzenli bir şekilde yapılması ve çevrenin korunması amacıyla -kutsal alanlar dışında olmak şartıyla- sorumlu oldukları yerlerde ofis, gözetleme kulesi veya mesken yaptırabilirdi. Bu durum, deniz kıyısında ve iç kesimlerde bulunan bütün vergi toplayıcıları için de geçerliydi. Yapılan binaların etrafının çit ya da parmaklık çekilerek korunması gerekiyordu. Vergi tahsildarlarının sorumlu olduğu alanlarda yaşayan halk, ürettikleri şarabın ve yağın 1/10'unu publicani'ye vergi olarak vermek zorundaydı. Vergi kaçakçılığına fırsat verilmemekle birlikte yaz döneminde Asya eyaletine giren veya çıkan mallardan, scriptura üzerinden vergi alınmamaktaydı. Bu durum, hayvan sürülerinin -kış ve yaz ayları arasında otlak bulmak için- bir yerden başka bir yere kolaylıkla geçirilebilmesine imkân sağlamıştır. Vergi tahsildarlarının, kendi kullanımları için Asya eyaletine getirdikleri veya buradan götördükleri eşya -gemi ya da gemi malzemesi, kadın ya da erkek köleler, kitaplar, tabletler, hayvanlar- gümrük vergisine tâbi değildi. Asya eyaletinden ihraç edilen maden için 4 asses ödenmesi gerekiyordu. Eğer publicani malların ulaşmasını geciktirirse, madenleri taşıyanlar veya ortakları publicani'nin malına el koyma hakkına sahipti. Bu durumda publicani, geçişini geciktirdiği malın iki katını ödemek

¹³¹ Bkn., Erdemir – Gökbnar 2007, 230.

zorundaydı.¹³² Roma'luların gümrük yasalarını, Bergama krallığından devralarak Roma Cumhuriyet dönemi boyunca geliştirdikleri anlaşılmıştır.¹³³ Ancak, kanundaki boşluklar, vergi tahsildarları tarafından kötüye kullanılmış ve Roma idaresi altında Küçük Asya'da vergilerin tahsil edilmesiyle ilgili olarak pek çok sorun yaşanmıştır. Gümrük vergisinin *publicani* tarafından toplanması Roma İmparatorluk döneminde de hemen hemen aynı sistem çerçevesinde devam etmiştir. Belgelerde İ.S. 2. yüzyılın sonuna kadar *procurator quadragesimae* unvanıyla gümrük vergisini toplamakla görevlendirilen herhangi bir *procurator*'a rastlanmamıştır. Commodus dönemiyle birlikte *portorium* vergisi bizzat imparatorun *procurator*'ları tarafından toplanmıştır. Aşağıda, bu unvanla görev yapmış kişiler zaman dizinsel olarak verilmiştir.

Titus Flavius Asclepas (İ.S. 2. yüzyılın sonu)

Gaius Furius Sabinius Aquila Timesitheus (İ.S. 236)

Lucius Boionius Pansa Flavianus (İ.S. 3. yüzyıl)

Marcus Antonius Baebianus (Roma İmparatorluk Dönemi)

Ianuarius (Roma İmparatorluk Dönemi)

Marcus Aurelius Mindius Matidianus Pollio (Roma İmparatorluk Dönemi)

3.4.1 Asya ve Bitinya Eyaletinde %2,5'luk Liman Vergisini Toplamakla Görevli Procurator¹³⁴

Elimizdeki belgelerden Asya eyaletinde %2,5'luk liman vergisini toplamakla görevlendirilen *procurator*'ların Bitinya eyaletinde de bu vergiyi toplamakla görevlendirilmiş oldukları anlaşılmıştır. Bu nedenle bu *procurator*'luğun da aynı bölüm altında incelenmesi uygun olacaktır. Augustus, Bitinya'da eyalet vergi sistemini yeniden düzenlemiş ve *publicani*'nin vergi toplama uygulamasını kaldırmıştır. Bu düzenleme vergi sisteminin daha basit bir biçim almasını sağlamıştır. Bu yeni düzenlemeyle birlikte *tributum soli* ve *tributum capitis* olarak adlandırılan vergilerin toplanması kentlere devredilmiştir. Kentlerdeki meclisler *-βουλαί-* vergi toplama görevini kendi üyeleri arasından seçtikleri on kişilik *-δεκάπρωτοι-* bir komiteye vermişlerdir.¹³⁵ Bu komite tamamen Roma'ya özgü bir kurumdur. Sonuç olarak bunun sayesinde Roma imparatorluk hazinesi her yıl önemli miktarda vergi geliri elde etmiştir. Bu düzenlemelere rağmen sınır bölgeleri ve liman

¹³² Bkn., Erdemir – Gökbunar 2007, 231.

¹³³ Bkn., Erdemir – Gökbunar 2007, 231.

¹³⁴ Procurator XXXX (=quadragesimae) portus provinciae Asiae et Bithyniae= 'Επίτροπος τεσσαρακοστῆς (=μ') τῶν λιμένων Ἀσίας καὶ Βιθυνίας.

¹³⁵ Bkn., Doğancı 2007, 98, dn. 449: *Bithynia*'da ilk *dekaprotos*'lara *Prusias ad Hypium*'da İ.S. 3. yüzyılın başında *rastlıyoruz*; IGRR III, 61, 63, 69.

kentlerinde gümrük vergisi *-portorium-* gibi bazı dolaylı vergilerin toplanmaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Commodus dönemiyle birlikte *portorium* bizzat imparatorun *procurator*'ları tarafından toplanmıştır. Vergiler belirli bir miktara göre değil, yüzdeye göre alınmaktaydı. Bu oran da genellikle %10 idi.¹³⁶ Ancak *tributum soli* ve *tributum capitis* gibi vergiler ve vergi oranları her dört yılda bir *ensor* tarafından yeniden düzenlenmekteydi.¹³⁷ Toplanan vergilerin Nicaea'ya nakledilmesini sağlamak meclisin *-βουλή-* göreviydi.¹³⁸ Eyaletin başkenti Nicomedeia olmasına rağmen toplanan vergilerin Nicaea'ya gönderilmesinin temel sebebi, bu kentin eyaletin en kolay ulaşılabilen noktasında olmasıydı. Nicomedeia, Karadeniz'e geçiş imkânı sağlayan stratejik bir yol haritasının ve Avrupa'yı doğuya bağlayan ticaret yolunun üzerinde bulunmaktaydı. Nicomedeia limanı, İ.S. 2. ve 3. yüzyılda savaş gemilerine üs ve diğer gemiler için güvenli bir demirleme yeri olarak daha da önem kazanmıştır. Kent körfeze hakim konumdaydı ve limanı kullanan gemilerden vergi alınıyordu.¹³⁹ Her türlü deniz ticaretinin güvenli olarak yürütülmesini sağlayan çok sayıda görevlinin bulunması ve limanların kullanımından elde edilen gelirlerin İ.S. 3. yüzyıla kadar kentler ve daha sonra imparator tarafından görevlendirilen bir *procurator* tarafından toplanılmasına yönelik çeşitli düzenlemelerin yapılmış olması, Roma ile Bitinya-Pontus eyaleti arasındaki deniz kaynaklı ticaretin çok önemli olduğunu göstermektedir. Elimizdeki belgelerden İ.S. 3. yüzyılda Asya'da ve Bitinya'da gümrük vergisini toplamakla görevlendirilen iki *procurator* tespit edilmiştir.

Lucius Titinius Clodianus signo Consultius (İ.S. 234)

Gaius Furius Sabinius Aquila Timesitheus (İ.S. 236)

3.5 Asya, Likya, Pamfilya, Frigya, Galatya Eyaletlerinde ve Kiklad Adalarında %5'lik Miras Vergisinin Toplanmasıyla Görevli Procurator¹⁴⁰

Iulius-Claudius hanedanlığının sonunda, atlı sınıfı üyelerinin idarî alanlarda ne kadar rol aldıklarını söylemek zordur. Ancak, atlı sınıfından bir *procurator*'un idaresi altında ayrı bir görev olan *vicesima hereditatium*'un, imparator Vespasianus döneminde var olduğunu ve bu kişinin en azından Roma'da ve İtalya'da bu vergiyi toplamakla görevli olduğunu biliyoruz. Bu vergi, sadece Roma yurttaşları tarafından ödenmekteydi. Özellikle eyaletlerde kentlerin seçkin sınıfı arasında Roma yurttaşlığının büyüdüğüünün işareti olan bu vergi o kadar önemliydi ki her biri kendi kadrosuna sahip

¹³⁶ Bkn., Dion Chrys. 38. 26.

¹³⁷ Bkn., Stevenson 1939, 149-150; Langer 1981, 52.

¹³⁸ Bkn., Dion Chrys. 38. 26.

¹³⁹ Bkn., Dion Chrys. 38. 22, 32.

¹⁴⁰ Procurator ad vectigal XX (vicesimam) hereditatium per Asiam, Lyciam, Pamphyliam, Phrygiam, Galatiam= Ἐπίτροπος εἰκοστῆς (=κ') κληρονομιῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, Λυκίᾳ, Παμφυλίᾳ, Φρυγίᾳ, Γαλατίᾳ.

olan görevlilerin bu memuriyete atanması kaçınılmaz oldu. Bu görevliler, özel eyaletlerde ya da eyalet gruplarında sadece bu vergiyi toplamakla görevli kılındılar. Tarraconensis’de, Belçika’da ve iki Germania’da ya da Likya’yı, Pamfilya’yı, Frigya’yı, Galatya’yı içine alacak şekilde Asya’da ve Kiklad adalarında -*insulae Cyclades*-¹⁴¹ bu tür görevlilerin çalıştığı bilinmektedir. Ancak, bu görev bölümünün bütün eyaletlerde geçerli olup olmadığı belli değildir. Örneğin, Pannonia’da atlı sınıfından hiçbir *procurator*’un ya da imparator azatlısının bu vergiyle ilgilenmediği, ama Poetovio’da, sadece bir imparator kölesinin bu vergiyi toplamakla görevlendirildiği bilinmektedir.¹⁴² Marcus Aurelius ve Commodus dönemiyle birlikte dolaylı vergilerden -*vectigalia*- biri olan *hereditatium*, *procurator*’lar tarafından toplanmaya başladı. Dolayısıyla İ.S. 2. yüzyılın sonunda hemen hemen en önemli görevlerin, atlı sınıfı üyelerinin eline geçmiş olması, imparator azatlılarının önemli devlet görevlerinden tamamen çıkarılmış oldukları anlamına gelmemektedir. Asya’da, Likya-Pamfilya’da, Galatya’da ve Kiklad adalarında miras vergisinin toplanması, gerçekten atlı sınıfından bir görevlinin kontrolü altındaydı, ama bu görevlinin özel eyaletlerden ya da eyaletlerin sadece bir bölümünden sorumlu alt kadrolarda çalışanları vardı. Bu ast çalışanlar da genellikle imparator azatlıları olarak görülmektedirler. Örneğin imparator Traianus’un azatlısının *procurator* unvanıyla, Karya’daki ve Kiklad adalarındaki verginin toplanmasıyla ilgilendiğini ve imparator Antoninus Pius’un azatlısının Likya bölgesinde -*regio Lyciaca*- *subprocurator* olarak hizmet ettiğini gösteren kanıtlar vardır.¹⁴³ Bu azatlı *procurator*’lar, olasılıkla tüm bölge için atlı sınıfından bir *procurator*’a bağlıydılar. Atlı sınıfı üyelerinin bu tür görevlere getirilmeleri, daha önce imparatorluğun değişik idarî alanlarında görev yapmış olan azatlıların devlet görevlerinden tamamen çıkarılmalarına neden olmadı. Azatlılar -*atlı sınıfından bir procurator*’un kadrosunda ast çalışanlar olarak- çoğunlukla daha önce yaptıkları görevlerde kaldılar. Aşağıda söz konusu unvanla görev yapmış *procurator*’lar zaman dizinsel olarak verilmiştir.

¹⁴¹ Bkn., Pflaum 1950, 61-62.

¹⁴² Bkn., CIL III, 4065.

¹⁴³ Bkn., Marcus Ulpius Stephanus, T. 79; Maiuri 1925, 562: *D(iis) M(anibus) Ulpiae Verecundae optimae lib(ertae) co(n)iugi fecit M(arcus) Ulpius Aug(usti) lib(ertus) Stephanus procurator XX her(editatium) regionis Cariaes et insularum Cycladum, memoriae causa. Θεοῖς καταχθονίοις Οὐλπία Οὐερηκούνη Αγάθη ἀπελευθέρῃ καὶ συμβίῳ [ἐ]ποίησεν Μ(ᾱρκος) Οὐλπίος Σεβαστοῦ ἀπελεύθερος Στέφανος, ἐπίτροπος κ κληρονομιῶν περιόδου Καρίας καὶ νήσων Κυκλάδων, μν(ε)ίας χάριν.*; ayrıca bkn., CIL III, 14180= IGRR III, 676: *[D(is) M(anibus) T(ito) Aelio Aug(usti) l(iberto) Vitali, vice procuratoris XX hereditatium] reg(ionis) Lyciacaе, heres (herede) eius cura agente cum lib(ertis) eius Aelio Sosia et Aelio Epagatho. Θεοῖς Δ(αίμοσιν) Τ(ίτω) Αἰλῖω Σεβ(αστοῦ) ἀπελευθ(έρῳ) Οὐειταλίῳ, ἀντεπιτρόπῳ εἰκοστῆς κληρονομιῶν ἐπαρχε[ίας] Αἰλικίας, κληρο[νόμου] αὐ[τοῦ] ἐ[πι]μελοῦντος μετὰ ἐτέ[ρων] ἀπ[ε]λευθέρων αὐτοῦ Αἰλῖ[ου] Σωσ[ίας] καὶ Αἰλῖο[υ] Ἐπαγ[άθου].*

Quintus Petronius Novatus¹⁴⁴ (İ.S. 169-176 ya da 180-198)

Gaius Valerius Fuscus¹⁴⁵ (İ.S. 181)

Marcus Ulpius Stephanus¹⁴⁶ (İ.S. 2. yüzyıl)

Aurelius Quartus¹⁴⁷ (İ.S. 217)

Marcus Romanus Iuvenius¹⁴⁸ (Severus'lar Dönemi)

Quintus Cosconius Fronto¹⁴⁹ (Severus'lar Dönemi)

Gaius Furius Sabinius Aquila Timesitheus¹⁵⁰ (İ.S. 236)

Caecilius Arellianus¹⁵¹ (İ.S. 3. yüzyıl)

3.5.1 Frigya Bölgesinin Procurator'u¹⁵²

Frigya İ.Ö. ~116 yılında, Kibyra ve çevresindeki bölgeler de daha sonra Asya eyaletine eklendiler. Roma İmparatorluk döneminde Frigya'nın bir kısmı şehirler dışında, büyük çiftlikler olarak imparatorlara aitti. Bu bakımdan Frigya bir eyalet değildi, dolayısıyla buraya gönderilen *procurator*'ların eyalet *procurator*'larından statü gereği farkları bulunmaktaydı. İncelenen belgelerden kasaba, köy gibi eyaletten küçük bölgelere *-regiones-* çoğunluğu imparator azatlısı *-Augusti liberti-* olan *procurator*'ların gönderildiği anlaşılmaktadır. Bu *procurator*'lar, Synnada'da *-Şuhut-* bulunan merkez ofise bağlı olarak çalışıyorlar ve görev yaptıkları bölgede imparatorluk arazilerini *-örneğin Moytana ve Ipsina bölgesiyle¹⁵³ Takina civarındaki araziler-* ve dolayısıyla imparatorun mülkünü *-patrimonium-* yönetiyorlardı. Küçük Asya'da Frigya *procurator*'u *-procurator Phrygiae-* unvanıyla görev yapan bu azatlılar, imparatorun mülk *procurator*'uydular. Küçük bölgelerin *procurator*'ları olarak görev yapmakla birlikte belgelerden tespit edilen, onların görev yaptıkları bölge ve halkına ilişkin olumsuz herhangi bir durumu doğrudan imparatora bildirme yetkisine sahip olduklarıdır. Belgeler, onların bilgilendirmesiyle imparatorun ilgili duruma müdahale ettiğini kanıtlamaktadır. Aşağıda, Frigya bölgesinin *procurator*'u olarak görev yapmış kişiler zaman dizinsel olarak verilmiştir.

¹⁴⁴ *Per Asiam, Phrygiam, Lyciam, Galatiam.*

¹⁴⁵ *Per Asiam, Lyciam, Pamphyliam.*

¹⁴⁶ *Per Cariam et insulas Cyclades.*

¹⁴⁷ *Per Asiam, Lyciam, Pamphyliam, Phrygiam, Galatiam.*

¹⁴⁸ *Per Asiam, Lyciam, Pamphyliam, Phrygiam, Galatiam.*

¹⁴⁹ *Per Pontum et Bithyniam et Pontum Mediterraneum et Paphlagoniam.*

Per Asiam Lyciam, Pamphyliam, Phrygiam, Galatiam.

¹⁵⁰ *Per Asiam.*

¹⁵¹ *Per Asiam.*

¹⁵² *Procurator Regionis Phrygiae= 'Επίτροπος τῆς Φρυγίας.*

¹⁵³ *Regio Moeteana et Ipsina:* Kütahya Altıntaş'tan Afyon'un doğusundaki Akarçay'a kadar uzanan bu bölge, günümüz İhsaniye ile İscehisar ilçelerinin büyük bir kısmını içine almaktaydı.

Hesperus (İ.S. 125-126)

Papirius Paullinus (İmparator Hadrianus Dönemi)

Statilius Marcianus (İmparator Hadrianus Dönemi)

Marcus Aurelius Crescens (İmparator Marcus Aurelius Dönemi)

Marcus Aurelius Marcio (İ.S. 177-180)

Critobulus (Severus'lar Dönemi)

Aurelius Philocurius (İ.S. 212-217)

Aurelius Threptus (?)

Philocurius (İ.S. 213)

Aurelius Aristaenetus (İ.S. 218-223)

Novellius (İ.S. 237)

Aurelius Theon (İ.S. 249-251)

Tiberius Aelius Alypus (İ.S. 2. ya da 3. yüzyıl)

Aurelius Elpidephorus (İ.S. 2. ya da 3. yüzyıl)

Nomen Incertum (İ.S. 205-208)

Aelius Aelianus (İ.S. 3. yüzyıl)

3.5.2 Mermer ve Taş Ocaklarının İdaresiyle Görevli Procurator¹⁵⁴

Özel bir *procurator*'luk olarak yaratılan mermer ve taş ocaklarının idare *procurator*'luğu da bu bölüm altında incelenebilir. Roma İmparatorluğu döneminde, modern Afyon ili, Frigya bölgesinin bir parçasıydı ve Anadolu'daki komşu bölgelerden kuzeyde Bitinya, kuzeydoğuda Galatya, doğuda Lycaonya, güneyde Pisidya ve batıda Mysia Abbaitis olarak ayrılmıştı. İmparatorluk arazilerinin bulunduğu Moytana ve Ipsina bölgesinde mermer çıkarılan Dokimeion¹⁵⁵ mermer ocağı bulunmaktaydı. Bu ocağın limanlara uzak olması ve karayolu ulaşımındaki güçlükler nedeniyle mermer, kullanım yerine tam veya yarı işlenmiş bir şekilde gönderilmekteydi. Orta Anadolu'dan Roma'ya sevkıyatın yapıldığı ve ana depoların bulunduğu yer Synnada idi. Dokimeion'da üretilmiş olan mermer, burada son kez kontrol ediliyor ve üzerine ihracata uygun olduğu belirtilen bir numara işleniyordu.¹⁵⁶ Roma imparatorluk döneminin 1. yüzyılı boyunca mermer ocaklarının *publicanii* tarafından işletilmesi tercih edilmiştir. Bu işletme biçiminde ocaktaki bütün faaliyetlerden *publicanii*

¹⁵⁴ Procurator a marmoribus et lapicidinibus= Ἐπίτροπος τῶν λατομίων.

¹⁵⁵ Tek gözlü Antigonos'un generali Dokimos tarafından kurulmuş olan Dokimeon, bugün İscehisar olarak bilinmektedir.

¹⁵⁶ Bkn., Albustanlıoğlu 2006, 5: *Dokimeion mermer ocaklarının İ.Ö. 4. yüzyıldan başlayarak işletildiği düşünüliyorsa da genellikle bütün taş ocaklarında olduğu gibi burada da işletme faaliyetlerinin sürekli olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak Anadolu'da Roma egemenliği döneminde, ocakların kesintisiz bir şekilde işletilmiş olduğu söylenebilir.*

sorumludur. Dokimeion ocaklarının coğrafi konumu, limanlara olan uzaklığı ve kara taşımacılığındaki zorluklar nedeniyle ilk zamanlarda ocaklarda geniş kapsamlı bir üretim yapılamadığı düşünülmüştür.¹⁵⁷ Anadolu’da Roma egemenliğinin kurulmasından sonra imparatorluk merkezi ile Anadolu ve Yunanistan gibi eyaletler arasında yeni bir yaşam biçiminden kaynaklanan bir gelişme çizgisi izlenmiştir. Artan mermer ihtiyacını karşılamak amacıyla eski ocaklar genişletilip, yeniden organize edilmiş ve yeni ocaklar açılmıştır. Anadolu mermer ocakları -özellikle orta ve batı Anadolu bölgelerindeki ocakların faaliyetlerinde zaman zaman duraksamalar olmakla birlikte- hemen her dönemde işletilmiş, ancak Anadolu dışına taşan bir üretim potansiyeli ilk defa Roma İmparatorluk döneminde kazanılmıştır. Dolayısıyla İ.S. 1. yüzyılın son çeyreği ile 3. yüzyılın son çeyreği arasındaki iki yüz yıllık zaman dilimi içinde orta ve batı Anadolu mermer ocaklarının üretim potansiyeli büyük ölçüde Roma’nın ihtiyacına göre şekillenmiştir.¹⁵⁸ Roma’da mermer kullanımı ilk defa Augustus döneminde değil, daha önce Iulius Caesar tarafından Luna -Carrara- ocaklarının açılmasıyla başlamıştır. Augustus ve Tiberius birçok ocağı imparatorluk mülkiyetine geçirmiş ve buralarda uygulamaya konulan işletme yöntemleriyle, üretimin büyük ölçüde artması sağlanmıştır. Augustus döneminde Dokimeion mermer ocakları genişletilip yeniden düzenlenmiş, Mısır’da *Augusteum* olarak adlandırılan ocaklar işletilmeye başlamıştır. Flavius’lar döneminde ocaklar yeniden organize edilerek üretim ve ticaret kontrol altına alınmıştır. Akdeniz çevresinde yer alan imparatorluk ocakları ile özel mülkiyet kapsamındaki ocaklardan Roma’ya yapılan ihracatta *Portus* ana ithalat merkezi olarak kullanılmış ve burada imparatorluk mermer işlemlerinin yürütüldüğü merkezî bir mermer bürosu -*ratio marmorum*- kurulmuştur.¹⁵⁹ Augustus Mısır granit ocaklarının mülkiyetini Ptolemaios’lardan alırken, Anadolu’da Dokimeion ocakları imparatorluk mülkiyetine geçirilmiştir. Tiberius, Mısır taş ocaklarındaki gelişmeleri örnek alarak, imparatorluk yönetimi altındaki ülkelerde bulunan bütün maden ve taş ocaklarını İ.S. 17 yılında imparatorluk mülkiyeti kapsamına almıştır.¹⁶⁰ Dokimeion yazıtlarında İ.S. 92 yılından sonra imparatorluk idaresinin ocaklarda artık *controlor* olarak değil, işletmeci olarak yer aldığı anlaşılmaktadır.¹⁶¹ Araştırmamız sonucunda, azatlı bir *procurator* olan Chresimus’un İ.S. 1. yüzyılın sonunda *procurator a marmoribus* olarak ve yine bir imparator azatlısı olan Marcus Aurelius Marcio’nun İ.S. 2. yüzyılın ikinci yarısında *procurator marmorum* olarak Frigya’da görev

¹⁵⁷ Bkn., Albustanlioğlu 2006, 6.

¹⁵⁸ Bkn., Albustanlioğlu 2006, 13.

¹⁵⁹ Bkn., CIL XIV, 31.

¹⁶⁰ Bkn., Millar 1977, 189.

¹⁶¹ Bkn., Albustanlioğlu 2006, 99.

yapmış olabilecekleri tespit edilmiştir. Hirschfeld ve Strubbe Marcio'nun bu görevinin, Dokimeion'daki imparatorluk taş ocaklarının *procurator*'luğu olduğu üzerinde tartışmışlardır.¹⁶²

3.5.3 Frigya ve Karya Bölgesinin Procurator'u¹⁶³

Frigya'da mermer-taş ocaklarının ve imparator mülkünün idaresiyle görevli olan *bir procurator*'un, Karya'daki taş ve kömür ocaklarının *-örneğin Yatağan-* idaresiyle de görevlendirilmiş olması muhtemel olduğu için, incelediğimiz belgeler sonucunda Frigya ve Karya bölgesinin *procurator*'unun da bu bölüm altında incelenmesi uygun olacaktır. Bu görevin İ.S. 3 yüzyılda Aelius Aelianus tarafından yapıldığı tespit edilmiştir.

3.6 Kilikya Eyaletinin Procurator'u¹⁶⁴

Cumhuriyet döneminin eyaletlerinden biri olan Kilikya, Kilikya Aspera¹⁶⁵ ve Kilikya Kampestris¹⁶⁶ olarak iki bölüme ayrılmaktaydı. İ.Ö. ~102 yılında Milyas, Pisidya, Pamfilya ve Lycaonya, Kilikya eyaletinin özel bölümü oldular. İ.Ö. 80 yılında Pompeius tarafından Suriye ile birlikte Kilikya bölgesi Roma egemenliğine bağlandı. İ.Ö. ~64 yılında Pompeius, Kilikya'nın kıyı kentlerini yeniden düzenledi. Her iki Kilikya yani düzlük Kilikya ve dağlık Kilikya¹⁶⁷ onun yaptığı düzenlemelerle Kilikya eyaletinin parçaları oldular. İ.Ö. 49 yılında Frigya'daki üç *conventus*'un¹⁶⁸ Asya eyaletine iade edilmesinin ardından bu eyalet parçalanmaya başladı.¹⁶⁹ İ.Ö. 44 yılında Kıbrıs ve aynı yıl Suriye *-Syria-* eyaletine eklenen düzlük Kilikya, Kilikya eyaletinden koparıldı. Diğer bölgelerin İ.Ö. 38-36 yılları arasında Marcus Antonius tarafından komşu eyaletlere ve bağımlı krallara eklenmesiyle Kilikya eyaletinin parçalanma süreci tamamlanmış oldu. Augustus Kilikya'da

¹⁶² Bkn., Hirschfeld 1905, 170, 5 ve *Marcus Aurelius Marcio*, T. 90.

¹⁶³ *Procurator regionis Phrygiae et Cariae*= 'Επίτροπος τῆς Φρυγίας καὶ Καρίας.

¹⁶⁴ *Procurator provinciae Ciliciae*= 'Επίτροπος τῆς ἐπαρχείας Κιλικίας.

¹⁶⁵ *Cilicia Aspera*: Toros Dağları'nın orta kesimi, bu bölüm *taşlık Kilikya* olarak da adlandırılır.

¹⁶⁶ *Cilicia Kampestris*: Amanos Dağları'nın, dağlarla deniz arasında kuşattığı verimli bölge, *düz Kilikya* ya da *Çukurova* olarak da adlandırılır ve bugünkü Adana iline karşılık gelir.

¹⁶⁷ Düzlük Kilikya: *Cilicia Pedias*; Dağlık Kilikya: *Cilicia Tracheia*.

¹⁶⁸ Latince karşılığı *conventus*, Yunanca karşılığı *ἀγορὰ δίκων/ ἡ ἀγοραῖος/ ἡ ἀγοραία* olan bu sözcük, Türkçe'de *mahkeme/ duruşma* anlamlarında kullanılabilir. Her Roma eyaleti, *dioecesis* adı verilen idarî ve adli bölgelere bölünmüştü ve bütün eyaletlerde yasama yetkisi, yasaların uygulayıcısı olarak valilere verilmişti. Valinin bir *edictum*'a dayanan sivil yargı yetkisi, onun veya bir temsilcisinin bu mahkeme/ duruşma bölgelerine her yıl düzenli olarak gelmesini gerektirmiştir. Vali, bu mahkeme/ duruşma bölgelerinin her birinde davalara bakmış ve diğer sorunlarla ilgilenmiştir; ayrıntılı bilgi için bkn., Doğanç 2007, 104-106.

¹⁶⁹ Asya eyaleti sınırları içinde bulunan Laodiceia *-Goncalı-*, Synnada *-Şuhut-* ve Apameia *-Dinar-* *conventus*'larının eklenmesiyle Kilikya eyaleti, tarihinin en büyük topraklarına sahip oldu. Ancak eyalet, bu devasa sınırlarıyla birlikte varlığını uzun süre muhafaza edemedi, ayrıntılı bilgi için bkn., Kaya 2005, 18-19.

Roma barışını *-pax Romana-* yerleştirmek için kentleşmeye ağırlık verdi. Düzlük ve dağlık Kilikya'da emekli Roma askerlerini yerleştirdiği koloniler kurdu. İ.S. 17 yılında Tiberius, düzlük Kilikya'yı Suriye eyaletine kattı. İ.S. 38 yılında Caligula, Komagene krallığını ve doğu Kilikya'yı Suriye eyaletinden ayırarak, başına IV. Antiochus'u getirdi. Claudius ise Kilikya'nın batısında değişiklikler yaparak, bölgeyi Frigya'ya bağladı.¹⁷⁰ IV. Antiochus, bölgeyi İ.S. 72 yılına kadar yönetti. İmparator Vespasianus'a kadar çok küçük bir Roma eyaleti olarak kalan Kilikya, yapılan yeni düzenlemelerle imparator eyaleti yapıldı ve İ.S. 72 yılına kadar *praefectus* ya da *procurator*'lar tarafından yönetildi.¹⁷¹ İ.S. 72 yılında Vespasianus, düzlük ve dağlık Kilikya'nın da içinde bulunacağı şekilde Kilikya'yı *praetor* eyaleti olarak yeniden düzenledi. Bu tarihten itibaren Kilikya *praetor* rütbeli *legatus*'lar *-legati Augusti proprae-tore-* tarafından yönetildi.¹⁷² Eyaletin başkenti, eskiden olduğu gibi Tarsus idi.¹⁷³ İ.S. 2. yüzyıl sonlarına doğru Commodus'un ölümüyle birlikte, bütün Roma İmparatorluğu'nda iktidar mücadeleleri kendini göstermiş ve bu mücadeleler Kilikya'ya kadar sıçramıştır. İki Romalı general Septimius Severus ve Pescennius Niger arasındaki uzun süreli çekişmeler İ.S. 194 yılında Issos'ta yapılan savaşla sona ermiştir. Septimius Severus'un bu savaşı kazanması, karışıklık dönemine son vermiş ve Severus'lar döneminin Roma üzerindeki idaresi başlamıştır. Roma İmparatorluğu'na askerî bir eyalet olarak hizmet eden Kilikya'da görev yapan Kilikya eyalet *procurator*'unun merkez ofisi Tarsus'ta bulunmaktaydı. Bu eyalete atanan *procurator*'ların öncelikli görevi imparator hazinesine ilişkin vergileri toplamak, askerlerin ücretlerini ödemek ve *proconsul* gözetiminde eyaletin her tür sorunuyla ilgilenmekti. Aşağıda, Kilikya eyaletinin *procurator*'u unvanıyla görev yapmış kişiler zaman dizinsel olarak verilmiştir.

Gaius Iulius Proculus (İ.S. 55)

.... Scribonianus (İmparator Hadrianus Dönemi)

Titus Varius Clemens (İ.S. 148)

Marcus Arruntius Frugi (İ.S. 2. yüzyılın ilk yarısı)

Marcus Aurelius Faustus (İmparator Marcus Aurelius Dönemi)

Pannonius Avitus (İ.S. 212)

Tiberius Claudius Plotinus (İ.S. 212-217)

Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)

¹⁷⁰ Claudius döneminde, dağlık Kilikya'nın batısında imparator onuruna *Leartes* ve *Karrallia* kentlerinde imparatorluk tapınakları yapılmıştır, ayrıntılı bilgi için bkn., Söğüt 2001, 480.

¹⁷¹ Bkn., Kaya 2005, 23-24.

¹⁷² Bkn., Magie 1950-I, 1596.

¹⁷³ Bkn., Haensch 1997, 267 vd.

3.6.1 Kilikya Eyaletinde İmparatorun Özel Mülkünün İdaresiyle Görevli Procurator¹⁷⁴

Belgelerde Kilikya eyaletinde imparatorun özel mülkünün idaresiyle görevli *procurator* olarak geçen bir diğer *procurator*'luğun yine aynı bölüm altında incelenmesi uygun olacaktır. İncelenen belgelerden bu görevin İ.S. 3. yüzyılda Caecilius Arellianus tarafından yapıldığı anlaşılmıştır.

3.7 Bitinya ve Pontus Eyaletinin Procurator'u¹⁷⁵

İ.Ö. 75-74 yıllarında Bitinya kralı IV. Nikomedes¹⁷⁶ tıpkı III. Attalus'un yaptığı gibi bir vasiyetle krallığının varisi olarak Roma'yı tayin eder. Böylece Roma senatosu, merkezi İzmit -*Nicomedeia*- olan Bitinya eyaletinin kurulmasına karar verir.¹⁷⁷ İ.Ö. 63 yılında Mithridates'in intiharından sonra Pompeius, krallığın Bitinya ve Pontus eyaleti olarak düzenlenmesini tamamlar. Bu tarihten sonra eyalet, batıda İzmit -*Nicomedeia*-, doğuda Amasra -*Amastris*- olmak üzere iki başkentli olup Bitinya-Pontus eyaleti adıyla anılır ve bir Romalı *proconsul*'un idaresine verilir.¹⁷⁸ Ancak Paflagonya'daki Taşköprü -*Pompeiopolis*- ve Merzifon -*Neapolis*- kentlerinin toprakları, bu yeni eyaletin içine alınmamıştır.¹⁷⁹ Bunun nedeni, Pompeius'un sınırların düzenlenmesinde merkezî modeli temel almaması, idarenin yerel otoritelere bırakılmasını tercih etmesidir. Çünkü bu şekilde toprakların küçük bölgelere ayrılması, vergilerin düzenli ve güvenli bir şekilde toplanmasını sağlayacaktı.¹⁸⁰ Belgelerden İ.S. 1. yüzyılda Roma'nın bu bölgedeki *quaestor*'lara düzenli olarak *Pontus et Bithynia* eyaletinin *quaestor*'u unvanı verdiği anlaşılmaktadır.¹⁸¹ Caesar Bitinya'da bulunduğu sırada eyalet içi düzenlemede bir takım değişiklikler yapmıştır. Bu değişikliklerin en önemlisi *publicani*'nin kaldırılması olmuştur. Bu tarihten itibaren kentler artık doğrudan eyalet valisine vergi ödemeye başlamışlardır.¹⁸² Augustus'un Roma İmparatorluğu'nu yeniden düzenlemesinden sonra Bitinya *proconsul*'larla yönetilen bir senato eyaleti olmuştur. Bu dönemdeki *proconsul*'lar *praetor* rütbesindeydiler. Dolayısıyla, Bitinya-Pontus eyaleti, senatonun *praetor*

¹⁷⁴ Procurator rationis privatae provinciae Ciliciae= Ἐπίτροπος λόγου πριβάτης τῆς ἐπαρχείας Κιλικίας.

¹⁷⁵ Procurator provinciae Bithyniae et Ponti= Ἐπίτροπος τῆς ἐπαρχείας Βιθυνίας καὶ Πόντου.

¹⁷⁶ IV. Nikomedes Philopator, İ.Ö. 94-75.

¹⁷⁷ Bkn., Liv. per. 93: *Nicomedes Bithyniae rex populum Romanum fecit heredem, regnumque eius in provinciae formam redactum est.*

¹⁷⁸ Bkn., Bosch 1940, 92.

¹⁷⁹ Bkn., Strab. 12. 3, 38.

¹⁸⁰ Bkn., Macro 1980, 665.

¹⁸¹ Bkn., ILS 981: *C(aio) Caesio T(iti) f(ilio) Cl(audio) Apro praef(ecto) coh(ortis) Hispanor(um) eqvitate trib(uno) milit(um) quaestori pro pr(aetore) Ponti et Bithyniae aedili pleb(is) Cer(ialti) pr(aetori) legat(o) pro pr(aetore) provinciae Sardiniae. D(ecurionum) d(ecreto);* ILS 983: *C(aio) Dillio A(uli) f(ilio) Ser(gia) Vocvlae trib(uno) milit(um) leg(ionis) I IIIIviro viarvm cvrandar(um) q(uaestori) provinc(iae) Ponti et Bithyniae trib(uno) pl(ebis) pr(aetori) leg(ato) in Germania leg(ionis) XXII Primigeniae, Helvia T(iti) f(ilia) Procvla vxor fecit.*

¹⁸² Bkn., Doğancı 2007, 79.

eyaleti idi.¹⁸³ İ.S. 54 yılından Vespasianus döneminin sonuna kadar eyalette vali olarak sadece iki *proconsul* görülmüştür.¹⁸⁴ Diğerleri *propraetor* idiler. İmparatorluk devrinin başından itibaren önce Parth, sonra Sasani'lerden kaynaklanan tehdit ve tehlikeler, imparatorların doğu sınırı üzerindeki ilgisinin artmasına neden olmuştur.¹⁸⁵ Claudius döneminde imparatorluğun doğusunda yürütülen savaşlar nedeniyle oluşan tahkimat sorununu düzenlemek için Bitinya eyaletine sıklıkla *procurator*'ların gönderildiği anlaşılmaktadır.¹⁸⁶ İmparator Nero İ.S. 64 yılında eski Pontus eyaletinin büyük bir bölümünü yeniden Bitinya eyaletine katmıştır.¹⁸⁷ Bu eyalet, Vespasianus döneminde İ.S. 78 yılında kısa bir süreliğine imparator eyaleti statüsüne getirilmiştir.¹⁸⁸ İmparator Traianus eyaletlerin yönetimiyle yakından ilgilenmiş ve İ.S. ~109 yılında Bitinya'yı imparator eyaleti yapmıştır ve bu durum Antoninus Pius dönemine kadar devam etmiştir. Bu dönem boyunca eyalete vali olarak imparatorun *legatus*'ları gönderilmiştir. *Praetor*'lar arasından seçilen bu *legatus*'lar, *proconsul* rütbesiyle valilik görevine atanmışlardır.¹⁸⁹ Traianus döneminde özellikle kritik durumlarda imparatorluk valilerinin senato tarafından görevlendirilen valilerin yerlerini aldıkları anlaşılmaktadır. Buna en uygun örnek İ.S. 109 yılında Traianus tarafından seçilip özel görevle Bitinya'ya gönderilen Plinius'tur. Plinius, senatonun onayıyla *legatus Augusti pro praetore consulari potestate* unvanıyla eyalete gelmiştir. İmparatorun onu görevde tutmasıyla en az iki yıl

¹⁸³ Bkn., Kaya 2003, 84.

¹⁸⁴ Bkn., Doğancı 2007, 81: *Bu proconsul'lardan biri imparator Nero'nun gözdelelerinden Petronius Arbiter idi. Ayrıca bkn., Tac. ann. 16. 18: De C. Petronio pauca supra repetenda sunt. nam illi dies per somnum, nox officiis et oblectamentis vitae transigebatur; utque alios industria, ita hunc ignavia ad famam protulerat, habebaturque non ganeo et profligator, ut plerique sua haurientium, sed erudito luxu. ac dicta factaque eius quanto solutiora et quandam sui negligentiam praeferentia, tanto gratius in speciem simplicitatis accipiebantur. proconsul tamen Bithyniae et mox consul vigentem se ac parem negotiis ostendit. dein revolutus ad vitia seu vitiorum imitatione inter paucos familiarium Neroni adsumptus est, elegantiae arbiter, dum nihil amoenum et molle adfluentia putat, nisi quod ei Petronius adprobavisset. unde invidia Tigellini quasi adversus aemulum et scientia voluptatum potioem. ergo crudelitatem principis, cui ceterae libidines cedebant, adgreditur, amicitiam Scaevini Petronio obiectans, corrupto ad indicium servo ademptaque defensione et maiore parte familiae in vincla rapti.*

¹⁸⁵ Bkn., Doğancı 2007, 82.

¹⁸⁶ Bkn., Lucius Antonius Naso, T. 105; Tac. ann. 12. 21: *Traditus posthac Mithridates vectusque Romam per Iunium Cilonem, procuratorem Ponti, ferocius quam pro fortuna disseruisse apud Caesarem ferebatur, elataque vox eius in vulgum hisce verbis: "non sum remissus ad te, sed reversus: vel si non credis, dimitte et quaere." vultu quoque interrito permansit, cum rostra iuxta custodibus circumdatus visui populo praeberetur. consularia insignia Ciloni, Aquilae praetoria decernuntur.*

¹⁸⁷ Bkn., Wesh-Klein 2001, 252-253.

¹⁸⁸ Bkn., McElderry 1913, 118.

¹⁸⁹ Bkn., Kaya 2005, 24.

eyalette kalmıştır.¹⁹⁰ Antoninus Pius, Bitinya-Pontus eyaletinin yönetimini senatoya geri vermiştir. Onun zamanından Marcus Aurelius dönemine kadar eyalet yeniden *praetor*'lar arasından seçilip *proconsul* olarak atanan valilerce yönetilmiş ve senatonun *praetor* eyaleti olmuştur.¹⁹¹ İ.S. ~162 yılında Marcus Aurelius, Bitinya-Pontus'u kalıcı olarak imparator eyaleti statüsüne getirmiş ve eyaleti kendi atadığı *legatus*'lar aracılığıyla yönetmeye başlamıştır.¹⁹² İ.S. 269 yılına kadar senatör sınıfından *legatus pro praetor*'lar tarafından yönetilen Bitinya-Pontus eyaleti, Diocletianus döneminden önce atlı sınıfından atanan valilerle tanışmıştır.¹⁹³ Bunların ilk örneklerine İ.S. 279 ve İ.S. 282-283 yıllarında rastlanmıştır.¹⁹⁴ Bitinya'nın askerî açıdan önem kazanmaya başlamasıyla, imparatorların buraya gönderdiği *procurator*'ların sayısında bir artış olduğu anlaşılmaktadır. Bitinya'nın Roma lejyonlarının geçtiği bir güzergâh olması buradaki ulaşımın önemini artırmıştır.¹⁹⁵ Epigrafik belgelerden tespit edildiği üzere, ilk zamanlar buraya gönderilen *procurator*'ların öncelikle yol yapım çalışmalarında görev aldıkları görülmektedir. Örneğin, İ.S. 58 yılında eyalete gönderilen C. Iulius Aquila, Apamea-Nicaea arasında yol inşasının idaresiyle,¹⁹⁶ Vespasianus döneminde İ.S. 78 yılında eyalete *procurator* olarak gönderilen L. Antonius Naso da yol inşasının idaresiyle görevlendirilmişlerdir.¹⁹⁷ Naso'nun, imparatorluk yolları için ayrılan fonu kullanmada senato valisinden bağımsız olarak hareket etmesi, kendisinin *procurator* olarak imparator tarafından atanması ve yaptığı işlerle ilgili olarak sadece imparatora hesap veriyor olmasıyla bağlantılıdır. Bu dönemde Bitinya'da basılan ve yol yapımında çalışan işçilere maaş olarak dağıtılan sikkeler üzerinde Antonius Naso'nun adı görülmektedir. İ.S. 53-54 yılında Bitinya'ya *procurator* olarak

¹⁹⁰ Bkn., ILS 2927: *C(aius) Plinius L(ucii) f(ilius) Ov(f)entina tribu) Caecilivs Secvndvs co(n)s(ul) avgvr legat(us) propr(aetore) provinciae Ponti et Bithyniae consvlari potestat(e) in eam provinciam ex S(enatus) c(onsulto) missvs ab imp(eratore) Caesar(e) Nerva Traiano Avg(usto) Germanico Dacico p(atre) p(atria) cvrator alvei Tiberis et riparvm et cloacar(um) vrb(is) praef(ectus) aerari(i) Satvrni praef(ectus) aerari(i) milit(aris) pr(aetor) trib(unus) pl(ebis) qvaestor imp(eratoris) sevir eqvitym Romanorvm trib(unus) milit(um) leg(ionis) III Gallicae Xvir stlitib(us) ivdicand(is) thermas ex HS [] adiectis in ornatvm HS CCC (milibus) et eo amplivs in tvtelam HS CC (milibus) t(estamento) f(ieri) i(ussit) [item in alimenta] liberator(um) svorvm homin(um) C HS XVIII (centena) LXVI (milia) DCLXVI rei p(ublicae) legavit qvorvm increment postea ad epvlvm pleb(is) vrban(ae) voluit pertinere [] item vivvs dedit in aliment(a) pveror(um) et pvellar(um) pleb(is) vrban(ae) HS [D (milia) et] item bybliotheam et in tvtelam bybliothecae HS C (milia); Sherwin-White 1984, 82.*

¹⁹¹ Bkn., Kaya 2003, 84 ve 2005, 24.

¹⁹² Bkn., Magie 1950-I, 1487; Millar 1966, 160; Kaya 2003, 84.

¹⁹³ Bkn., Petersen 1955, 56.

¹⁹⁴ Bkn., Petersen 1955, 49.

¹⁹⁵ Bkn., Doğancı 2007, 101.

¹⁹⁶ Bkn., *Gaius Iulius Aquila*, T. 104, 4.

¹⁹⁷ Bkn., *Lucius Antonius Naso*, T. 105, 2-3-4.

gönderilen Iunius Cilo'nun yine askerî nitelikli görevler yaptığı anlaşılmaktadır.¹⁹⁸ Aynı tarihlerde Parth kralı I. Volagases, Armenia topraklarını işgâl etmiştir. İmparator Claudius bu dönemde Bitinya'yı savaşa hazırlayan Iunius Cilo'nun görev süresini, eyaletin isteğine karşı olsa da, iki yıl daha uzatmıştır.¹⁹⁹ İmparator Claudius döneminden itibaren askerî önemi ön plana çıkmaya başlayan Bitinya-Pontus eyaletinin bu özelliği İ.S. 3. yüzyılın sonuna kadar artarak devam etmiştir. Eyalet toprakları doğuya yapılan askerî seferlerde ordunun ikmal merkezi olarak kullanılmıştır.²⁰⁰ Tüm bu veriler ışığında bu eyalete gönderilen *procurator*'ların öncelikle askerî görevler üstlendikleri, askerlerin ücretlerini ödedikleri, yol yapım çalışmalarının idaresiyle görevlendirildikleri anlaşılmaktadır. Bitinya-Pontus eyaletinin gerek stratejik gerek ekonomik açıdan önemi, imparatorların buraya gönderdikleri *procurator*'larına olağanüstü yetkiler vermiş olduğunu, hatta bu *procurator*'ların *procurator provinciae Bithyniae et Ponti* unvanıyla eyalet *proconsul*'u ile hemen hemen aynı seviyede hareket etmiş olduğunu göstermektedir. Aşağıda, Bitinya-Pontus eyaletinin *procurator*'ları zaman dizinsel olarak verilmiştir.

Iunius Cilo (İ.S. 53-54)

Gaius Iulius Aquila (İ.S. 58)

Lucius Antonius Naso (İ.S. 78)

Gnaeus Pompeius Proculus (Flavius'lar Dönemi)

Titus Pri..... Pacatus (İ.S. 85)

Virdius Gemellinus (İ.S. 111)

Aurelius Ophellius Maior Macedo (İmparator Hadrianus Dönemi)

Fl[---eus] Boethus (İmparator Marcus Aurelius Dönemi)

Publius Sallustius Sempronius Victor (İ.S. 234)

Gaius Furius Sabinius Aquila Timesitheus (İ.S. 236)

3.7.1 Bitinya ve Pontus Eyaletinde Nüfus Sayımıyla Görevli Procurator²⁰¹

İncelenen epigrafik belgelerden, Bitinya *procurator*'larının belli aralıklarla nüfus sayımı yapmakla görevlendirildikleri belirlenmiştir. Dolayısıyla Türkçe karşılığı Bitinya-Pontus eyaletinde nüfus

¹⁹⁸ Bkn., *Iunius Cilo*, T. 103.

¹⁹⁹ Bkn., Bosch 1935, 83-84; *Iunius Cilo*, T. 103, 1-2.

²⁰⁰ İmparator Vespasianus ile başlayıp Caracalla ile süregelen doğu seferlerinden dolayı yapılan ağır harcamalara rağmen, Severus'lar döneminde Bitinya eyaletinin malî durumunun diğer eyaletlerden daha iyi olduğu görülmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri, eyalet topraklarından geçen askerî birliklere ödenen maaşların gelir olarak eyalete geri dönmesidir. Diğre bir neden, eyaletin askerî birliklerin geçiş noktası olmasından dolayı ulaşım şartlarında oldukça iyi bir duruma gelmiş olmasıdır. Ayrıntılı bilgi için bkn., Doğancı 2007, 103.

²⁰¹ Procurator ad censum agendum Ponti et Bithyniae= 'Επίτροπος ἐπὶ κῆνσον Πόντου καὶ Βιθυνίας.

sayımı yapmakla görevli *procurator* olan bu görevin aynı bölüm altında incelenmesi uygun olacaktır. Bu *procurator*, verginin temelini oluşturan nüfus sayımını yapmaktaydı. Ancak, farklı vergi toplayıcıları değişik bölgelerden sorumluydular. İncelenen epigrafik belgelerden Marcus Aemilius Bassus adlı *procurator*'un İ.S. 120 yılında bu unvanla görev yaptığı anlaşılmıştır.

3.7.2 Bitinya, Pontus ve Paflagonya Eyaletinde İmparatorun Özel Mülkünün İdaresiyle Görevli Procurator²⁰²

Türkçe karşılığı, Bitinya, Pontus ve Paflagonya eyaletinde imparator mülkünün idaresiyle görevli *procurator* olan görevin de aynı bölüm altında incelenmesi uygun olacaktır. İmparatorun Roma'daki ve İtalya'daki mülkünün *-patrimonium-* yönetimi, uzun yıllar boyunca imparatorun malî işlerini idare eden *procurator a rationibus*'un kontrolünde olmuştu. Buna rağmen Domitianus döneminin sonunda *patrimonium* bölündü ve atlı sınıfından bir *procurator*'un²⁰³ idaresi altına koyuldu.²⁰⁴ Belki İ.S. 2. yüzyılın ikinci yarısında, sadece İtalya'nın özel bölgelerindeki mülkler için atlı sınıfından görevlilerin atanmış oldukları görülmektedir ve bu görevliler, eğer bölgelerde imparator adına hareket ediyorsa, Roma'daki mülk *procurator*'unun yardımcıları olabilirler.²⁰⁵ Bu *procurator*'ların görev alanları, başlangıçta imparatorun özel mülkünü *-res privata-* de içine almaktaydı, ancak Septimius Severus dönemiyle birlikte imparatorun özel mülkü *procurator rei privatae* tarafından yönetilmeye başlandı. *Procurator patrimonii (vel) rationes privatae* hazineden ayrı olan imparator malikânelerini idare ediyordu ve Bitinya, Pontus ve Paflagonya'dan sorumlu idi.²⁰⁶ İncelenen epigrafik belgelerden Gaius Furius Sabinius Aquila Timesitheus adlı *procurator*'un İ.S. 236 yılında bu unvanla görev yaptığı anlaşılmıştır.

²⁰² Procurator patrimonii in provincia Bithynia, Ponto, Paphlagonia= 'Επίτροπος πατρινωνίου ἐν τῇ Βιθυνίᾳ, ἐν τῷ Πόντῳ, ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ/ Procurator rationis privatae in provincia Bithynia, Ponto, Paphlagonia= 'Επίτροπος λόγου πριβάτης ἐν τῇ Βιθυνίᾳ, ἐν τῷ Πόντῳ, ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ.

²⁰³ *Procurator ab epistulis* unvanıyla bilinen bu kişi, imparatorun yazışmalarıyla görevliydi.

²⁰⁴ Domitianus döneminde Cn. Octavius Titinius Capito, bu görevi yapan ilk kişi olarak bilinmektedir; bkn., CIL VI, 798= ILS 1448= AE 1934, 154= Pflaum, 1960-I, 60, 143: *Cn(aeus) Octavius Titinius Capito praef(ectus) cohortis, trib(unus) mili(tum), donat(us) hasta pura corona vallari, proc(urator) ab epistulis et a patrimonio, iterum ab epistulis divi Nervae, eodem auctore ex s(enatus) c(onsulto) praetoriis ornamentis, ab epistul(is) tertio Imp(eratoris) Nervae Caesar(is) Traiani Aug(usti) Ger(manici), praef(ectus) vigilum Volcano d(edit) d(edicavit).*

²⁰⁵ Bkn., Eck 2008, 249.

²⁰⁶ Bkn., Torchia 1969, 60.

3.8 Pontus, Bitinya, Pontus İç Bölgesinde ve Paflagonya'da %5'lik Miras Vergisinin Toplanmasıyla Görevli Procurator²⁰⁷

İmparatorun verdiği talimatlar doğrultusunda *procurator*'lar bazen sadece tek bir eyalete bazen de birden fazla eyalete ya da bölgelere gönderilmekteydiler. Daha önce Asya, Likya, Pamfilya, Frigya ve Galatya'da %5'lik miras vergisinin toplanmasıyla görevlendirilmiş bir *procurator* olarak karşımıza çıkan Quintus Cosconius Fronto'nun, yine Severus'lar döneminde Pontus, Bitinya, Pontus iç bölgesinde ve Paflagonya'da da aynı vergiyi toplamakla görevlendirilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

3.9 Galatya Eyaletinin Procurator'u²⁰⁸

Principatus'luk dönemi eyaletlerinden ilki İ.Ö. 25 yılında Augustus tarafından kurulan Galatya eyaletidir. Bu eyalet, imparatorlarca atanan *ex-praetor* ya da *ex-consul* rütbeli *legatus*'lar tarafından yönetilmekteydi. Eyaletin sınırları, kuruluşunu izleyen yıllarda genişletildi, ancak güney sınırları her zaman değişkenlik gösterdi. Kilikya, Thrakeia, Pamfilya ve Likya bölgeleri, bazen eyalet sınırları içinde bazen de eyalet sınırları dışında yer aldı. Nero'dan itibaren Kapadokya ile birleştirilen Galatya, Galatya-Kapadokya eyaleti adıyla sınır eyaleti statüsüne getirildi. Birleşik eyaletin *ex-consul* rütbeli *legatus*'larla yönetilmesi, imparator Traianus zamanına kadar devam etti. Bu süre içinde Galatya-Kapadokya eyaleti, Roma'nın doğu sınırını savunma görevini üstlenen iki eyaletten biri oldu. Traianus, Kapadokya'yı Galatya'dan ayırdı. Böylece Galatya eyaleti, sınır savunma hattından uzak bir eyalet olarak kaldı.²⁰⁹ Birleşik eyaletin doğu sınırını oluşturan Fırat Nehri boyunca, birisi Malatya'da *-Melitine-* diğeri Satak'ta *-Satala-* olmak üzere iki lejyon karargâhı kuruldu. İ.S. 43 yılında Likya ile birleştirilerek ayrı bir eyalet yapılan Pamfilya, İ.S. 68-69 yılında Galatya eyaletine eklenmiş, İ.S. 72 yılında bu eyaletten ayrılarak yeniden Likya eyaletiyle birleştirilmiştir. İ.S. 147 yılında Şerefönü *-Komana-* de dahil olmak üzere Pisidya bölgesi Galatya eyaletinden ayrıldı ve bu bölge Likya-Pamfilya eyaletine eklendi. İ.S. 250 yılında *provincia Galatia-Pontus* adı altında kısa bir dönem tek bir valinin yönetimi altında birleştirilmişti, aynı yüzyılda Roma atlı sınıfı üyesi C. Iulius Senecio, *procurator provinciae Galatiae item vice praesidis eiusdem provinciae et Ponti* unvanıyla görev yapmıştır.²¹⁰ Aşağıda, bu unvanla görev yapmış kişiler zaman dizinsel olarak verilmiştir.

²⁰⁷ Procurator ad vectigal XX (vicesimam) hereditatium per Pontum, Bithyniam, Pontum Mediterraneum, Paphlagoniam= 'Επίτροπος εικοστῆς (=κ') κληρονομιῶν ἐν τῷ Πόντῳ, ἐν τῇ Βιθυνίᾳ, ἐν τῷ Πόντῳ Μεδιτερρανεῶ, ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ.

²⁰⁸ Procurator provinciae Galatiae= 'Επίτροπος τῆς ἐπαρχείας Γαλατίας.

²⁰⁹ Bkn., Kaya 2000, 14.

²¹⁰ Bkn., Wesch-Klein 2008, 228.

Marcus Arruntius Aquila (İ.S. 50)
 Gaius Cassius Salamalla (İ.S. 98 ve İ.S. 102)
 Iulius Publius (İ.S. 117)
 Valerius Eudaemon (İ.S. 128/ 129)
 Titus Furius Victorinus (İ.S. 142)
 Claudius Valerianus (İmparator Marcus Aurelius Dönemi)
 Stephanus (İ.S. 184)
 Glycerinus (İ.S. 2. yüzyıl)
 Aufidius Iulianus (İ.S. 209-211)
 Lucius Didius Marinus (İ.S. 212-214)
 Sergius Paulinianus (İ.S. 222-235)
 Gaius Claudius Firmus (İ.S. 244-260)
 Gaius Iulius Senecio (İ.S. 253-260)
 Titus Aelius Amiantus (Roma İmparatorluk Dönemi)
 Nomen Incertum (İ.S. 13-15)
 Nomen Incertum (İ.S. 1. yüzyıl)
 Nomen Incertum (İ.S. 2. yüzyıl)

3.9.1 Galatya ve Pamfilya Eyaletinin Procurator'u²¹¹

Türkçe karşılığı Galatya ve Pamfilya eyaletinin *procurator*'u olan bir diğer *procurator*'luğun aynı bölüm altında incelenmesi yararlı olacaktır. İ.S. 43 yılında imparator Claudius tarafından Likya ile birleştirilen Pamfilya, Likya-Pamfilya adı altında tek eyalet haline getirilmiştir. Bu dönemde eyaletin başkenti Patara idi. İ.S. 68-69 yılında Galatya eyaletine eklenen Pamfilya, İ.S. 72 yılında bu eyaletten ayrılarak yeniden Likya eyaletiyle birleştirilmiştir. Aşağıda Galatya ve Pamfilya eyaletinin *procurator*'u olarak görev yapmış kişiler zaman dizinsel olarak verilmiştir.

Sextus Afranius Burrus (İmparator Claudius – Nero Dönemi)
 Lucius Pupius Praesens (İ.S. 54-55)

3.9.2 Galatya ve Paflagonya Eyaletinde Nüfus Sayımıyla Görevli Procurator²¹²

Galatya ve Paflagonya eyaletinde nüfus sayımıyla görevli *procurator* olarak bilinen bir diğer *procurator*'luğun yine aynı bölüm altında incelenmesi yararlı olacaktır. Nüfus sayımına *-census-*

²¹¹ Procurator provinciae Galatiae et Pamphylicae= Ἐπίτροπος τῆς ἐπαρχείας Γαλατίας καὶ Παμφυλίας.

²¹² Procurator ad census accipiendos provinciae Galatiae et Paphlagoniae = Ἐπίτροπος ἐπὶ κῆνσον τῆς ἐπαρχείας Γαλατίας καὶ Παφλαγονίας.

ilişkin ayrı bir görevin, imparator Traianus ya da Hadrianus döneminde ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu görevi yapan kişinin unvanı *procurator a censibus* olarak bilinmekteydi. Erken dönem kaynaklarda, senatör ya da atlı sınıfına kabul edilmek isteyen kişilerin, bu sınıflara giriş için ön koşul olarak belirlenen malî durumlarının uygun olup olmadığını tespit etmekle görevli olan ve imparatorluğun adli görevlileri olarak bilinen *procurator a censibus*'un görevi, diğer görevlerle -a libellis ya da hereditatium gibi- bağlantılı görünmektedir.²¹³ Sadece İ.S. 2. yüzyıl boyunca bu idarî sorumlulukların kalıcı olarak ayrıldığı ve iki farklı görevliye verildiği anlaşılmaktadır.²¹⁴ Ancak, eyaletlerde nüfus sayımı yapma görevi uzun ömürlü olmadı. Bu görevler, kişinin kariyeri içine dahil edildiler, ama atlı sınıfı kariyer yapısının kalıcı özelliği olmadılar. Aşağıda, bu unvanla görev yapmış kişiler zaman dizinsel olarak verilmiştir.

Publius Gavius Balbus (İmparator Hadrianus Dönemi)

Nomen Incertum (İ.S. 223)

3.10 Kapadokya Eyaletinin Procurator'u²¹⁵

Kapadokya, Roma'nın sınır eyaleti olma özelliği taşıyordu. Kapadokya kralı Archelaus İ.S. 17 yılında ölünce, imparator Tiberius merkezi Kayseri -Caesarea- olan Kapadokya eyaletini kurdu. Eyaletin idaresine de *procurator* rütbeli yöneticiler atadı.²¹⁶ Bu eyalete ilk kez Tiberius'un *procurator* gönderdiği bilinse de belgelerde bu ilk *procurator*'un kim olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.²¹⁷ İ.S. 51 yılında eyalet *procurator*'u unvanıyla Kapadokya'ya gönderilen *procurator*'un Iulius Paelignus olduğu kesindir. İ.S. 34 yılında Küçük Ermenistan'ın bir bölümü Kapadokya eyaletinin sınırlarına dahil edildi. İ.S. 54 yılında burası Aristobulus'un krallığı oldu. İ.S. 72 yılında Galatya ile Kapadokya birleştirilerek Galatya-Kapadokya eyaleti kuruldu ve İ.S. 107-113 yılları arasında Traianus'un Kapadokya'yı ve doğu Pontus'u yeni bir eyalet olarak düzenlemesine kadar bu biçimiyle kaldı. Küçük Ermenistan, Kapadokya'nın İ.S. 113 yılında yeniden ayrı bir eyalet yapılması üzerine bu eyaletin sınırları içine katıldı. Bu tarihte Kapadokya eyaletinin sınırları her iki Pontus bölgesi ve Tavion'un da eklenmesiyle çok genişlemiştir. Eyaletin en önemli kentleri Mazaca

²¹³ Bkn., Eck 2008, 249.

²¹⁴ Bkn., Pflaum 1961-III, 1021-1022, 1025; Eck, Hadrianus dönemine tarihlenen ve Efes'te bulunmuş bir yazıttan, Titus Petronius Priscus'un (bkn., T. 14) sadece a libellis olarak anıldığını ve bunun olasılıkla onun unvanının kısaltılmış biçimi olabileceğini düşünmektedir: AE 1993, 1477: T(ito) Petronio T(iti) f(ilio) Pal(atina) Prisco a libellis imp(eratoris) Hadriani Caesaris Aug(usti) proc(uratori) Asiae et Syriae), ayrıntılı bilgi için bkn., Eck 2008, 249, dn. 41.

²¹⁵ Procurator provinciae Cappadociae= Ἐπίτροπος τῆς ἐπαρχείας Καππαδοκίας.

²¹⁶ Bkn., Wesch-Klein 2008, 279-281.

²¹⁷ Bkn., Cass. Dio, 67. 17, 17 vd.; Tac. ann. 2. 42, 2 vd.; Suet. Tib. 37. 4 ve Cal. 1. 2; Strab. 12. 1, 4.

-*Caesareia*-, Archelais ve Pontus'taki Neocaesareia (*Cabeira-Diospolis*) idi. Bu eyalete *procurator provinciae Cappadociae* unvanıyla gönderilen ve *Caesarea*'daki merkez ofiste görev yapan eyalet *procurator*'larının -*Iulius Paelignus* örneğindeki gibi- öncelikli olarak askerî görevler üstlenmiş oldukları anlaşılmaktadır. Aşağıda, Kapadokya eyaletinin *procurator*'ları zaman dizinsel olarak verilmiştir.

Iulius Paelignus (İ.S. 51)

Gaius Iulius Proculus (İ.S. 55)

Lucius Valerius Proculus (İ.S. 132)

Marcus Arruntius Frugi (İ.S. 2. yüzyılın ilk yarısı)

Maesius Rufus (İ.S. 161 ve İ.S. 169)

Titus Desticius Severus (İ.S. 164)

Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)

Nomen Incertum (İmparator Marcus Aurelius Dönemi)

3.10.1 Kapadokya ve Küçük Ermenistan Eyaletinde Nüfus Sayımıyla Görevli Procurator²¹⁸

Türkçe karşılığı Kapadokya ve Küçük Ermenistan eyaletinde nüfus sayımıyla görevli *procurator* olan diğer *procurator*'luğun da aynı bölüm altında incelenmesi uygun olacaktır. Elimizdeki belgelerden İ.S. 110 ve 115 yıllarında Quintus Baienus Blassianus'un bu unvanla görev yapmış olduğu anlaşılmaktadır.

3.11 Likya ve Pamfilya Eyaletinin Procurator'u²¹⁹

Likya'nın kuzey doğusunda Pamfilya, kuzeyinde Frigya ve Pisidya, batısında ise Karya bölgesi bulunmaktadır. Likya stratejik konumundan ötürü Roma için çok önemliydi. Mısır'dan Roma'ya tahıl taşıyan gemilerin, Kıbrıs ve güney Anadolu kıyılarından geçerek Roma'ya ulaşmaları için Likya limanlarına uğramaları gerekiyordu. İskenderiye'den -*Alexandria*- gelen tahılın, Likya'nın liman kentleri Patara'da -*Demre*- ve Andriace'de -*Myra*- geçici olarak depolanması için tahıl depoları yapılmıştı. Limanlardan geçiş ve gümrük vergisi -*portorium*- alınmaktaydı. Roma, Likya'yı kendi içinde bağımsız bıraktığı sürece, bu gelirler Likya kentlerinin kasalarına girmekteydi. Roma eyaleti olmadan önce karışık bir dönem geçiren Likya birliğinin istikrarı,

²¹⁸ Procurator ad census accipiendos provinciae Cappadociae, Armeniae Minoris= 'Επίτροπος ἐπὶ κῆνσον τῆς ἐπαρχείας Καππαδοκίας, Ἀρμενίας Μικρᾶς.

²¹⁹ Procurator provinciae Lyciae et Pamphyliae= 'Επίτροπος τῆς ἐπαρχείας Λυκίας καὶ Παμφυλίας.

imparator Claudius'un başa geçtiği yıllarda tamamen bozulmuştu.²²⁰ Claudius tarafından İ.S. 43 yılında Likya'ya gönderilen Quintus Veranius, burayı Roma eyaleti olarak düzenlemiş ve İ.S. 43-48 yılları arasında bu eyalette vali olarak görev yapmıştır. Likya'nın ele geçirilmesinden sonra askerî açıdan güvenliğin sağlanabilmesi için eyalette çok yönlü yol yapım projeleri gerçekleştirilmiş, iki yıl süren çalışmaların ardından Likya'da ulaşılmayan köy ya da kasaba kalmamıştır. İmparator Claudius, yeni Likya Meclisi'ne ve oluşan yeni soylu sınıfa Roma yurttaşlığı hakkı tanımıştır. İ.S. 43 yılında tek eyalet olarak kurulan Likya'nın, Pamfilya²²¹ ile birleştirilmesi İ.S. ~72 yılında imparator Vespasianus tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu tarihten itibaren Pisidya'nın da büyük bir kısmını içine alan bu eyalete düzenli şekilde *procurator*'lar gönderilmiştir. İ.S. 160 yılına kadar imparator eyaleti olarak kalan Likya-Pamfilya, bu tarihten sonra senato tarafından yönetilmiştir.²²² Aşağıda, *procurator Lyciae et Pamphyliae* unvanıyla görev yapmış kişiler zaman dizinsel olarak verilmiştir.

Gaius Pompeius Planta (İ.S. 74-76)

Eutactus (İ.S. 79-81)

Lucius Vienus Longus (İ.S. 81-84)

Gaius Cassius Salamalla (İ.S. 98 ve İ.S. 102)

Caelius Florus (İ.S. 117)

Valerius Eudaemon (İ.S. 128/ 129)

Titus Statilius Apollinarius (İmparator Antoninus Pius Dönemi)

Titus Aelius Carpus (İ.S. 2. yüzyılın ilk yarısı)

Creperius (İ.S. 198-211)

Tiberius Claudius Plotinus (İ.S. 212-217)

Nomen Incertum (İ.S. 198-209)

Nomen Incertum (İ.S. 3. yüzyıl)

²²⁰ Bkn., Wesch-Klein 2008, 281-284.

²²¹ Galatya eyaletinin kuruluşu ile birlikte Pamfilya bu eyalete dahil edilmiş, İ.S. ~72 yılına kadar da Galatya eyaletinin valileri tarafından yönetilmiştir.

²²² Likya-Pamfilya eyaleti, İ.S. 160 yılına kadar Augustus'un temsilcileri *-legatus Augusti propraetore-* tarafından yönetilmiştir. Marcus Aurelius ve Lucius Verus'un Parth'lara karşı girdiği savaşta, ordunun Kilikya boğazından Suriye'ye nakledilmesiyle bu eyaletin askerî önemi azalmıştır. Bunun üzerine Marcus Aurelius, Bitinya eyaleti ile Likya-Pamfilya eyaletini senato ile değiştirmek istemiştir. Bu nedenle İ.S. 160 yılından sonra Likya-Pamfilya eyaleti, senato tarafından yönetilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EDEBÎ ve EPIGRAFİK KANIT (TESTIMONIUM)

4.1. Asya Eyalet Procurator'ları

T.1. Marcus Pompeius Macer (İ.Ö. 20-17)

1) Strab. 13. 2, 3.

... Θεοφάνης, οὗτος δὲ καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ ὑπῆρξε καὶ Πομπηίῳ τῷ Μάγνῳ κατέστη φίλος μάλιστα διὰ τὴν ἀρετὴν ταύτην, etc. ... υἱὸν τε ἀπέλιπε Μάρκον Πομπήιον, ὃν τῆς Ἀσίας ἐπίτροπον κατέστησέ ποτε Καῖσαρ ὁ Σεβαστός, καὶ νῦν ἐν τοῖς πρώτοις ἐξετάζεται τῶν Τιβερίου φίλων.

ÇEVİRİ : ... İşte bu Theophanes siyasete atıldı ve sağlam karakteri sayesinde Pompeius Magnus ile çok sıkı bir dostluk kurdu, vb. ... Marcus Pompeius adında bir oğul bıraktı. Augustus Caesar'ın Asya *procurator*'u olarak atadığı bu kişi şimdi (imparator) Tiberius'un dostları arasında (*karakteri bakımından*) sivrilmiş biri olarak öne çıkar.

2) Suet. Iul. 1. 56.

Feruntur a puero et ab adolescentulo quaedam scripta, ut *laudes Herculis, tragoedia Oedipus*, item *Dicta collectanea*: quos omnis libellos vetuit Augustus publicari in epistula, quam brevem admodum ac simplicem ad Pompeium Macrum, cui ordinandas bibliothecas delegaverat, misit.

ÇEVİRİ : Çocukluğunda ve gençliğinde *Hercules'e Övgü*, *Oedipus Tragedyası* ve *Özlü Sözler* gibi bir takım eserler yazdığı söylenir. Augustus kısa ve basit mektubunda bütün bu kitapların yayınlanmasını yasakladı ve bu mektubu kütüphanelerin idaresiyle görevli *curator*'u Pompeius Macer'e gönderdi.

3) Ov. Pont. 2. 10.

Ecquid ab impressae cognoscis imagine cerae haec tibi Nasonem scribere uerba, Macer, auctorisque sui si non est anulus index, cognitane est nostra littera facta manu? An tibi notitiam mora temporis eripit horum nec repetunt oculi signa uetusta tui? Sis licet oblitus pariter gemmaeque manusque, exciderit tantum ne tibi cura mei, etc.

ÇEVİRİ : Macer, hiç tahmin eder misin, balmumu tabletin görüntüsünden Naso'nun bu sözleri senin için yazdığını? Eğer yüzük efendisinin tanığı değilse, ellerimle yazdığım mektubu tanır mısın? Ya da zaman aşımından tanıdığını inkâr edersen, öyleyse gözlerin eski sembolleri yeniden hatırlayamaz mı? Bana karşı olan sevgin yok olmadığı sürece, yazılanı da çizileni de unutabilirsin, vb.

LİTERATÜR : PIR² P 625; White 1992, 210-218; Schäfer 2000, 11

YORUM : Atlı sınıfı üyesi Marcus Pompeius Macer, Anadolu'da en erken *procurator*'lardan biri olarak bilinmektedir. Macer, imparator Augustus tarafından önce Asya eyaletinin *procurator*'u olarak atandı. Daha sonra Roma'da devlet kütüphanelerinin yöneticisi *-curator a bibliothecis-* olarak görev yaptı. Biyografi yazarlarının Ovidius'un dostlarından biri olarak kabul ettikleri Macer, bir yandan siyasi kariyeriyle meşgul olurken diğer yandan Roma edebiyatının çemberinde kendisine ün sağladı ve Ovidius ile sıkı bir dostluk kurdu. Macer'in babası ya da büyük babası olduğu düşünülen *Mytilene*'li Theophanes, Pompeius'un en yakın sırdaşlarından biri olarak bilinmekteydi. Strabon, Theophanes'in Marcus Pompeius adında bir oğul bıraktığını ve Caesar Augustus'un bu kişiyi Asya *procurator*'u olarak atadığını nakleder.

T.2. Gnaeus Lucilius Capito (İ.S. 23)

1) Tac. ann. 4. 15.

Idem annus alio quoque luctu Caesarem adficit alterum ex geminis Drusi liberis extinguendo, neque minus morte amici. is fuit Lucilius Longus, omnium illi tristium laetorumque socius unusque e senatoribus Rhodii secessus comes. ita quamquam novo homini censorium funus, effigiem apud forum Augusti publica pecunia patres decrevere, apud quos etiam tum cuncta tractabantur, adeo ut procurator Asiae Lucilius Capito accusante provincia causam dixerit, magna cum adseveratione principis non se ius nisi in servitia et pecunias familiares dedisse: quod si vim praetoris usurpasset manibusque militum usus foret, spreta in eo mandata sua: audirent socios. ita reus cognito negotio damnatur.

ÇEVİRİ : Aynı yıl Caesar, Drusus'un ikiz çocuklarından birinin kaybıyla ve buna eş değer bir felâket olarak bir dostunun ölümüyle büyük bir acı yaşadı. Dostu, iyi ve kötü günlerdeki sırdaşı, Rodos'ta inziva günlerinde kendine dost ve senatörlerden biri olan Lucilius Longus idi. Senatörler, bu mütevazî kişi için *censor*'lara uygun bir cenaze töreni yapılmasına ve harcamaları, kamu gelirinden yapılacak bir yontunun Augustus *Forum*'unda dikilmesine karar verdiler. O zaman her şey (her konu), bunların önünde ele alınıyordu o derece ki Asya *procurator*'u Lucilius Capito eyaletin suçlamasından ötürü davasını onların önünde savunmak zorunda bırakıldı, kendisine köleler ve imparator mülkünün gelirleri dışında hak vermemiş olduğunu söyleyen imparatorun şu büyük iddiasıyla: *Eğer o, praetor'un yetkisini zorla ele geçirdiyse ve askerî gücünü kullandıysa, bu durum, benim emirlerini küçümsemiş olduğu anlamına gelmektedir. Eyalet sakinleri dinlenmelidir.* Böylece dava incelendikten sonra sanık mahkûm edildi.

2) Cass. Dio 57. 23, 4-5.

ἀφ' οὗ δὴ καὶ ἐξεστηκέναι τινὲς αὐτὸν τῶν φρενῶν ὑπώπτευσαν. οὐ μέντοι καὶ ὄντως παραφρονεῖν ἐκ τούτου ἐπιστεύετο· τὰ γὰρ ἄλλα καὶ πάνυ πάντα δεόντως διώκει. τοῦτο μὲν γὰρ βουλευτὴ τινι ἀσελγῶς ζῶντι ἐπίτροπον ὥσπερ τινὶ ὀρφανῷ προσέταξε· τοῦτο δὲ τὸν Καπίωνα τὸν τὴν Ἀσίαν ἐπιτροπεύσαντα ἐς τὸ συνέδριον ἐσήγαγε, καὶ ἐγκαλέσας αὐτῷ ὅτι καὶ στρατιώταις ἐχρήσατο καὶ ἄλλα τινὰ ὡς καὶ ἀρχὴν ἔχων ἔπραξεν, ἐφυγάδευσεν. οὐ γὰρ ἐξῆν τότε τοῖς τὰ αὐτοκρατορικὰ χρήματα διοικοῦσι πλεον οὐδὲν ποιεῖν ἢ τὰς νενομισμένας προσόδους ἐκλέγειν καὶ περὶ τῶν διαφορῶν ἔν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ κατὰ τοὺς νόμους ἐξ ἴσου τοῖς ἰδιώταις δικάζεσθαι.

ÇEVİRİ : Bu davranışından ötürü gerçekten delirmiş olduğuna inanılmadı çünkü bütün başka meselelerin baştan sona beceriklilikle üstesinden geldi. Örneğin, hovardaca hayat süren bir senatörün başına bir *procurator* atadı, tıpkı bir yetimin durumunda olduğu gibi. Asya *procurator*'u Capito'yu senatonun huzuruna getirtti ve onu, askerleri görevlendirip kendisini en yüksek komutanmış gibi göstermekle suçladıktan sonra, sürdürdü. Çünkü o günlerde imparatorluk gelirini yöneten görevlilerin, âdet olan gelirleri toplamasından başka bir yetkileri yoktu ve dava durumunda, yasalara göre sıradan yurttaşlarla eşit şekilde *Forum*'da mahkemeye çıkmaları gerekiyordu.

YORUM : İ.S. 23 yılında Asya eyaletinde *procurator*'luk yapan Lucilius Capito, kötü yönetiminden dolayı eyalet tarafından suçlanmış ve davasını, senato önünde savunmak zorunda kalmıştır. Tacitus ve Cassius Dio, imparator Tiberius'un, Capito'ya verdiği yetkilerin sadece *in servitia et pecuniis familiaribus* ile sınırlı olduğunun altını çizerler. Capito, kendisine verilen yetkinin dışına çıkmış ve açıkça suç işlemiştir. İmparatorun mülk *procurator*'u olarak görev yaptığı halde, zorla *praetor* yetkisini ele geçirmiş ve askerî güç kullanmıştır. Dolayısıyla böyle bir durum, kendisinin, imparatorun emirlerini küçümsemiş olduğu anlamına gelmekteydi. Çünkü o günlerde imparatorluk gelirini yöneten görevlilerin, âdet olan gelirleri toplamasından başka bir yetkileri yoktu.²²³ Tiberius, Capito'nun sadece imparatorun köleleri ve mülkü üzerindeki yetkiyi ele geçirmiş olduğunu beyan etmiş ve kendisinin *vis publica* suçundan mahkûm edilmesini onaylamıştır. Yargılanma sonucunda suçlu bulunan Capito sürgüne gönderilmiştir.

T.3. Lucius Peducaeus Fronto (İmparator Claudius Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : İ.S. 41-54

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 107 cm.; genişlik: 58 cm.; derinlik: —; harf boyu: 2-2.5 cm.

²²³ Bkn., Cass. Dio, 57. 23, 4-5.

EDİSYON : IvEphesos III, 703; McCabe, Ephesos 1421, 1; AE 1971, 459

LİTERATÜR : PIR² 6, 223; Haensch 1997, 320.

YAZIT :

- Λούκιον Πεδουκαῖο[v]
 2 Φρόντωνα ἐπίτροπ[on]
 Τιβερίου Κλαυδίου Καί-
 4 σαρος Σεβαστοῦ Γερμαν[ι]-
 κοῦ Χαρμίδης Χαρμί-
 6 δου καὶ Χαρμίδης Περεΐτου Τραπ[ε]-
 ζοπολεῖται δικαιοσύνης ἔνεκεν.

ÇEVİRİ : Trapetzopolis yurttaşları(ndan) Charmides'in oğlu Charmides ve Peritus'un oğlu Charmides,²²⁴ Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus'un *procurator*'u Lucius Peducaeus Fronto'yu doğruluğundan (doğruluk severliğinden) ötürü (onurlandırdılar).

2) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : İ.S. 41-54

TÜR : Onur yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 107 cm.; genişlik: 58 cm.; derinlik: —; harf boyu: 2-2.5 cm.

EDİSYON : IvEphesos III, 703A; McCabe, Ephesos 1422, 1; AE 1971, 459

YAZIT :

- L(ucio) Peduca[eo Frontoni procuratori Ti(berii)]
 2 Claud[i Caesaris Augusti Germanici].

ÇEVİRİ : Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus'un *procurator*'u Lucius Peducaeus Fronto'yu (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

YORUM : Lucius Peducaeus Fronto, Asya eyaletinde imparator Claudius'un mülk *procurator*'u olarak görev yapmıştır.²²⁵

²²⁴ Lucius Peducaeus Fronto'yu onurlandıran Charmides'in oğlu Charmides ve Peritus'un oğlu Charmides kuzen olup, Caria'daki Trapetzopolis kentinin yurttaşlarıdır. Olasılıkla her ikisi de Efes'e gelmişler ve söz konusu dava lehlerine sonuçlanınca, *procurator* Fronto'yu, verdiği doğru karardan ötürü onurlandırmışlardır; ayrıntılı bilgi için bkn., AE 1971, 459.

²²⁵ ... ἐπίτροπ[on] Τιβερίου Κλαυδίου Καίσαρος Σεβαστοῦ Γερμαν[ι]κοῦ; bkn., AE 1971, 459= IvEphesos 703-703 A: [procurator Ti(berii)] Clau[dii Caesaris Augusti Germanici].

T.4. Gnaeus Vergilius Capito (İ.S. 47-52)

1) Tac. hist. 3. 77.

Interim ad L. Vitellium servus Vergilii Capitonis perfugit pollicitusque, si praesidium acciperet, vacuum arcem traditurum, multa nocte cohortis expeditas summis montium iugis super caput hostium sistit: inde miles ad caedem magis quam ad pugnam decurrit.

ÇEVİRİ : Bu sırada Vergilius Capito'nun kölesi, L. Vitellius'a kaçtı (sığındı) ve eğer yardım alırsa, boş bir kale vereceğini vaad edip gecenin geç saatlerinde hafif silahlı *cohors*'ları dağların en yüksek doruğu üzerinde (tam da) düşmanların olduğu yere yerleştirdi. Askerler buradan, savaştan çok katliama doğru koştular.

2) Tac. hist. 4. 3.

Capuae legio tertia hiemandi causa locatur et domus inlustres adflictae, cum contra Tarracinenses nulla ope iuvarentur. tanto proclivius est iniuriae quam beneficio vicem exolvere, quia gratia oneri, ultio in quaestu habetur. solacio fuit servus Vergilii Capitonis, quem proditorem Tarracinensium diximus, patibulo adfixus in isdem anulis quos acceptos a Vitellio gestabat.

ÇEVİRİ : III. lejyon kışı geçirmek için Capua'da yerleştirilir ve Tarracina'lılara karşı hiçbir biçimde yardım edilmediği için seçkin aileler bundan etkilenirler. Minnettarlık yük, öç almak kazanç olarak görüldüğü için iyilikten ziyade kötülük yapmaya o derece meyillidirler. Vergilius Capito'nun Tarracina'lılara ihanet ettiğini söylediğim kölesini, Vitellius'tan aldığı aynı yüzükleri takmışken dar ağacında asılı görmek (onlara, biraz da olsa) avuntu verir.

3) EYALET : Girit

BULUNTU YERİ : Kos (*Asklepieion*)

DÖNEM : İmparator Tiberius Dönemi

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : AE 1934, 90; AE 1995, 1439; Eck 1995, 251-254

YAZIT :

[ό] δᾶμος ἀνέθηκεν Γν-

[αῖ]ον Καπίωνα Τιβερ-

[ίου] Καίσα[ρ]ος Σεβαστ-

[οῦ θε]οῦ ἐπίτροπον, [ἀρε]-

5 [τᾶς ἔ]νεκα καὶ εὐνοίας

[τᾶς ἐς αὐ]τόν.

ÇEVİRİ : Halk Meclisi, tanrısai Caesar Augustus Tiberius'un *procurator*'u olan Gnaeus Capito'yu, kente yaptığı iyiliklerden ve hayır severliğinden ötürü onurlandırdı.²²⁶

- 4) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Didim (*Didyma*)
 DÖNEM : İ.S. 37-41
 TÜR : İthaf Yazıtı
 EDİSYON : IvDidyma, 148; McCabe, Didyma 235; Robert, Hellenica 7, 209; SEG 36, 1057; Pflaum 1960-I, 13, 1
 LİTERATÜR : Herrmann 1986, 68; Demougin 1992, 679
 YAZIT :

- [Αὐτοκράτορα Γαῖον Κ]αίσαρα Γερμανικὸν
 [Γερμανικοῦ υἱ]ὸν θεὸν Σεβαστὸν vacat νεοπο-
 ιοὶ οἱ πρῶτως νεοποιήσαντες αὐτοῦ
 ἐπὶ ἀρχιερέως Γναίου Οὐεργιλίου Καπίτωνος
 5 τοῦ μὲν ἐν Μειλήτῳ ναοῦ Γαίου Καίσαρος τὸ πρῶ-
 τον, τῆς δὲ Ἀσίας τὸ τρίτον καὶ Τιβερίου Ἰουλίου Δη-
 μητρίου νομοθέτου υἱοῦ Μηνογένους ἀρχιερέως
 τὸ δεῦτερον καὶ νεωκόρου τοῦ ἐν Μειλήτῳ ναοῦ vacat καὶ
 Πρωτομάχου τοῦ Γλύκωνος Ἰουλιέως τοῦ ἀρχινεοποι-
 10 οῦ καὶ σεβαστόνεω<ι> καὶ σεβαστολόγου vacat ἐκ τῶν ιδί-
 vacat ων ἀνέθηκαν. vacat
 Πρωτόμαχος Γλύκωνος Ἰουλιεύς vacat Νέων Ἀρτέμω-
 νος Μειλήσιος φιλογάϊος vacat Θεόπομπος Θεοπόμ-
 που Ἀσκληπιογένης Περγαμηνός vacat Σωχάρης Σωχάρους
 15 Ἀντιοχεύς vacat Πειθίας Πυθέου Κυζικηνός vacat Διοκλῆς
 Μοῖτα Ἀπαμεύς vacat Γλύκων Εὐάρχου Λαοδικεύς vacat Ἱεροκλῆς
 Ἀρτεμιδώρου Καισαρεύς vacat Δαϊμένης Ἀντιγόνου Ἀδραμυ-
 τηνός vacat Πυλάδης Πανταλέοντος Φιλομηλεύς vacat Ἀσπά-
 σιος Ἀριστοκλέους Ἀλικαρνασσεύς vacat Ὀλυμπιανός
 20 Ποπλίου Ἱερώνυμος Ζμυρναῖος vacat Ἑρμιππος vacat Ἑρ-
 μίππου Σαρδιανός vacat οἱ φιλοσέβαστοι vacat

²²⁶ Yazıtı düzelterek yeniden yayınlayan W. Eck, burada onurlandırılan kişinin Gnaeus Lucilius Capito değil, Claudius döneminde *procurator*'luk yapmış olan Gnaeus Vergilius Capito olduğunu tespit etmiştir, bkn. Eck 1995, 251-254.

γραφέντων τῶν ὀνομάτων κατὰ κλῆρον vacat

ÇEVİRİ : Germanicus'un oğlu, imparator Gaius Caesar Germanicus tanrısai Augustus'u, ilk kez onun tapınağını yapan tapınak işçileri, Gnaeus Vergilius Capito'nun Milet'teki Gaius Caesar tapınağının birinci baş rahipliğinde, Asya'daki tapınağın ise üçüncü kez baş rahipliğinde ve Menogenes'in yasa koyucu oğlu Tiberius Iulius Demetrios'un ikinci baş rahipliğinde ve Milet'teki tapınağın tapınak bekçiliğinde ve Glykon'un oğlu tapınak işçilerinin başı hem doğru düşünen hem doğru konuşan Protomakhos Iulieus, (onurlandırdılar) (bu yapıyı) (adadılar). Glykon oğlu Protomakhos Iulieus, Artemon oğlu, yurt sever Miletli Neon, Theopompos oğlu Pergamonlu Theopompos Asklepiogenes, Sokhares oğlu Antiokheialı Sokhares, Pytheos oğlu Kysikoslu Peitias, Moitas oğlu Apamealı Diokles, Euarkhes oğlu Laodikeialı Glykon, Artemidoros oğlu Caesarealı Hierokles, Antigonos oğlu Adramytteonlu Daimenes, Pantaleon oğlu Philomelalı Pylades, Aristokles oğlu Halikarnassoslu Aspasios, Poplios oğlu Zmyrnealı Olympianos Hieronymos, Hermippos oğlu Sardesli Hermippos, imparator sevenler, (yapılan) oylamaya göre isimlerinin yazılmasına (karar verildi).

5) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Mazın Kalesi (*Amyzon*)

DÖNEM : İ.S. 41-47

TÜR : İthaf Yazıtı (*Imperator Claudius için*)

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 77.5 cm.; genişlik: 53 cm.; derinlik: 16 cm.; harf boyu: 2.5-3 cm.

EDİSYON : Robert, Amyzon 69; McCabe, Amyzon 62, 1, 1; Pflaum 1960-I, 13, 4

YAZIT :

1. 1. [T]ιβερῖοι Κλαυδίῳ Καίσα-

ρι Σεβαστῷ Γερμανικῷ[ι]

καθιερώθη ἐγ μέρους

ὑπαρχόντων Εὐξένου

2.1. τοῦ Μενίππου κατὰ τὸ ἐπί-

κριμα τὸ Γναίου Οὐεργιλίου

[K]απίτωνος τοῦ ἐπιτρόπου.

ÇEVİRİ : Menippus oğlu Euxenus'un bıraktığı arsadan, *procurator* Gnaeus Vergilius Capito'nun buyruğu üzerine, ... Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus'a (bu heykel) adandı.

6) EYALET : Girit

BULUNTU YERİ : Kos (*Asklepieion*)

DÖNEM : İ.S. ~43
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : SEG 45, 1067; Eck 1995
 YAZIT :

- 1 [ό δ]ᾱμος ἀνέθηκεν Γν(αῖον)
 [Οὐεργίλι]ον Καπίωνα Τιβερ(ίου)
 [Κλαυδίου] Καίσα[ρ]ος Σεβαστ(οῦ)
 [Γερμανικ]οῦ ἐπίτροπον
 5 [ἀρετᾶς ἔ]νεκα καὶ εὐνοίας
 [τᾶς ἐς αὐ]τόν.

ÇEVİRİ : Halk Meclisi, Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus'un *procurator*'u Gnaeus Vergilius Capito'yu, erdemlerinden ve kente gösterdiği hayır severliklerinden ötürü onurlandırdı.

7) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Didim (*Didyma*)
 DÖNEM : İ.S. 47-54
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvDidyma, 149; McCabe, Didyma 221
 YAZIT :

- vacat ὁ δῆμος ὁ Μιλησίων
 2 τὸν ἑαυτοῦ εὐεργέτην
 Γναῖον Οὐεργίλιον Γναίου
 4 υἱὸν Φαλέρνα Καπίωνα
 [τὸν] ἐπίτροπον Τιβερίου Κλαυδίου
 6 [Καί]σαρος Σεβαστοῦ Γερμανικοῦ,
 [ἔ]παρχον Ἀσίας καὶ Αἰγύπτου
 8 vacat

ÇEVİRİ : Milet Halk Meclisi, Gnaeus'un oğlu, Falerna bucağından Gnaeus Vergilius Capito'yu, Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus'un *procurator*'unu, Asya'nın ve Mısır'ın *praefectus*'unu, kendi hayırseverini (onurlandırdı).

8) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Didim (*Didyma*)
 DÖNEM : İ.S. 47'den sonra

TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 77 cm.; çap: 92 cm.; harf boyu: 3 cm.
 EDİSYON : Ricl – Akat 2007, 29-32
 YAZIT :

Ὁ δῆμος ὁ Μιλησίων
 Γναῖον Οὐεργίλιον Γναίου υἱὸν Φα-
 λέρνα Καπίωνα, χιλίαρχον, ἔπαρ-
 χον ἐπὶ Ῥώμης, ἐπίτροπον Ἀσίας Τιβε-
 ρίου Κλαυδίου Καίσαρος Σεβαστοῦ Γερ-
 μανικοῦ, ἔπαρχον Αἰγύπτου, [τ]ὸν
 ἑαυτοῦ σωτῆρα καὶ εὐεργέτην.

ÇEVİRİ : Milet Halk Meclisi, Gnaeus'un oğlu, Falerna bucağından, askerî *tribunus*, Roma'da *praefectus*, Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus'un Asya (eyaletinin) *procurator*'u ve Mısır'ın *praefectus*'u, kendi kurtarıcısı ve hayırseveri olan Gnaeus Vergilius Capito'yu (onurlandırdı).

YORUM : Didim'de Apollo Tapınağı'nın güneyinde bulunmuş ve şimdi Balat'taki Milet Müzesinde korunan bu yeni onur yazıtı, İ.S. 47'den sonraki bir yıla tarihlendirilmektedir. Yazıttan, Roma İmparatorluğu'nda önemli idarî görevler üstlenmiş bir bürokrat olan *-pek çok yazıt ve papirüs aracılığıyla tanınan*²²⁷ Gnaeus Vergilius Capito'nun Milet Halk Meclisi tarafından

²²⁷ Bkn., IvDidyma 148: *Milet'teki Caligula Tapınağının birinci kez, Asya'nın üçüncü kez baş rahibi (archiereus); Robert, Hellenica 7, 149: Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus'un procurator'u (epitropos), Asya'nın ve Mısır'ın praefectus'u (eparchos), εὐεργέτης; IvMilet I, 328: Mısır'ın praefectus'u (eparchos) ve Asya'nın procurator'u (epitropos), bir hamam adadı; POxy 3271= SEG 36, 1057: Mısır'ın eparchus'u ve Asya'nın epitropos'u, ilk Roma tiyatrosunu/ tiyatro sahnesini Nero'ya, Didymalı Apollo'ya ve (Milet) Halkına adadı; IvDidyma 84: İ.S. ~200 Milet'te τὸ Καπίωνος γυμνάσιον: [Ἀπόλλωνι Διδυ]μῶν εἰ ἀνέθηκεν [...c. 9...]νος Μένανδρος προφήτης καὶ κωτάρχης καὶ πάλιν ἀγωνοθέτης τῶν Μεγάλων Διδυμείων, ὑπὲρ τῶν τῆς προφητείας ἀναλωμάτων κοσμήσας τὸν τρίτον οἶκον τοῦ Φαυστινείου γυμνασίου τῷ παντὶ κόσμῳ μετὰ πάντα τὰ τῆς λειτουργίας ἀναλώματα· στεφανηφόρος, ἀρχιπρύτανις, βούλαρχος, γραμματεὺς, ἀγορανόμος, γυναικονόμος, ἀριστεύς, ἀγωνοθέτης τῶν Μεγάλων Διδυμείων, λειτουργὸς τῶν ἐν παισὶ λειτουργιῶν πασῶν, χορηγὸς τῶν ἀρίστων χορηγιῶν, ἀγωνοθέτης βασιλεὺς, προστάτης τοῦ μεγάλου γυμνασίου ἔτεσι δυσὶν καὶ τοῦ Καπίωνος ἔτεσι δυσὶν, προστάτης γερουσίας, ἐν τε πρεσβείαις καὶ ἐπιδόσεσιν ἀεὶ χρήσιμος γεγενημένος τῇ πόλει· υἱὸς καὶ ἔκγονος ἀρχιερέων, στεφανηφόρων, προφητῶν, ἀρχόντων, γυμνασιάρχων, γένους τῶν κτισάντων τὴν πόλιν; ibid. 278, τὰ Καπιτώνεια olarak adlandırılan oyunlar: vacat τύ[χη] v5 ἀγα[θ]ῇ vacat προφήτης εὐσεβή[ς] Οὐ[λ]πιος Ἀθηναγόρας αὐτοέτης αὐτεπ[ἀγγε]λ[ος] πανηγυρικός, βούλαρχος, ἀγωνοθέτης τ[ῶ]ν <v M>εγάλων Διδυμείων Κομμοδείων, [ἀγ]ωνοθέτης Καπιτωνείων καὶ ἄλλας ἀρχά[ς] καὶ] λειτουργίας τε[τε]λεκώς, ὃ καὶ ὁ θεὸς ἐ[π'] αὐ[το]ματισμῷ ἔ[χρη]σε· [τ]ῶν ἄλλων θεμισ[—] πα[ρ]ε[χ]ε[—] [—]ε[—] Λητο[3 – 4]ανευετα[—] πατρὸς Οὐλ[π]ίου Ἀθηνα[γόρου] — πανηγυριαρχήσαντο[ς] — διὰ] παντὸς τῶν πατέρων [γυμνασιαρχησάντων πάν]των τῶν γυμνασίων [—] μητρὸς Φλαβίας Κλεοσ[τράτης] ὑδροφόρου τῆς] Πυθίης*

onurlandırıldığı açıkça anlaşılmaktadır. Yukarıdaki söz konusu yazıt, en alt kademedен en üst kademeye seyreden görev listesiyle, Capito'nun erken dönem kariyeri hakkında oldukça değerli bilgiler vermektedir. *Tribunus militum* olarak askerî kariyerine başladığı anlaşılan Capito'nun, daha sonra sırasıyla *praefectus Romae*, *procurator Asiae Tiberi Claudii Caesaris Augusti Germanici* ve *praefectus Aegypti* olarak askerî kariyerinde üstün bir dereceye yükselmiş olduğu anlaşılmaktadır.

9) EYALET	: Mısır
BULUNTU YERİ	: Hibis
DÖNEM	: İ.S. 48
TÜR	: Ferman
EDİSYON	: Lewis 1954, 153-158
YAZIT	:

.....

Γναῖος Οὐεργίλιος Καπίτων λέγει vacat

- 15 καὶ πάλαι μὲν ἤκουον τινας δαπάνας ἀδίκους καὶ παραλογή-
ας ὑπὸ τῶν πλεονεκτικῶς καὶ ἀναιδῶς ταῖς ἐξουσίαις ἀπο-
χρωμένων γείνεσθαι, καὶ νῦν δὲ ἐν τῇ τῶν Λιβύων μάλιστα
ἔγνων ὑποθέσει ὅτι ἀναλίσκεται τινὰ ἀρπαζόντων ἀδε-
ῶς τῶν ἐπὶ ταῖς χρεῖαις ὡς ὑποκείμενα εἰς δαπάνας
- 20 καὶ ξενίας αὐτῶν τὰ μήτε ὄντα μήτε ὀφείλοντα εἶναι,
ὁμοῖος δὲ καὶ ἀνγαρειῶν ὀνόματι. διὸ κελεύω τοὺς
διοδεύοντας διὰ τῶν νομῶν στρατιώτας καὶ ἵππεῖς καὶ
στάτορος καὶ ἑκατοντάρχας καὶ χειλιάρχους καὶ τοὺς λοι-
ποὺς ἅπαντας μηδὲν λαμβάνειν μηδὲ ἀνγαρεύειν εἰ μή
- 25 τινες ἐμὰ διπλώματα ἔχουσιν. καὶ τούτους δὲ στέγηι μόνον δέ-
χεσθαι τοὺς διερχομένους, ὑποκείμενόν τε μηδένα μηδὲν πράτ-
τειν ἔξω τῶν ὑπὸ Μαξίμου σταθέντων. ἐὰν δὲ τις δῶι ἢ ὡς δε-
δομένον λογίσηται καὶ εἰσπράξῃ δημοσίᾳ, τοῦτον τὸ δεκαπλοῦν
ἐγὼ ἐκπράξωι οὗ αὐτὸς ἔπραξεν τὸν νομόν, καὶ τῷ μηνύσαντι
- 30 τὸ τετραπλάσιον μέρος δώσωι ἐκ τῆς τοῦ κατακριθέντος οὐσίας.
οἱ δὲ βασιλικοὶ γραμματεῖς καὶ κωμογραμματεῖς καὶ τοπογραμ-

Ἀρτ[έμυ]δος, π[—][—]; IvMilet I, 20: *Gnaeus Vergilius Capito, olasılıkla İ.S. 135/ 136 yılında archiprytanis olarak görev yapmış Capito'nun torunu olabilir*; Tac. hist. 3. 77 ve 4. 3.

ματεῖς κατὰ νομὸν πάντα ὅσα δαπανᾶται ἐκ τοῦ νομοῦ εἰς τινα
 ἢ πέπρακται παραλόγως ἢ ἄλλο τι ἀναγραφέσθωσαν καὶ ἐν ἡμέραις
 ἐξήκοντα ἐπιδότωσαν, οἱ δ' ἐπὶ τῆς Θηβαίδος διὰ τετραμήνου, εἰς τὰ
 35 λογιστήρια, καὶ πρὸς Βασιλείδην τὸν Καίσαρος ἀπελεύθερον, τὸν ἐπὶ
 τοῦ λογιστηρίου, καὶ τοὺς ἐκλογιστὰς πεμπέτωσαν, ἵν' ἐάν τι παρὰ τὸ δίκαιον
 λελογευμένον ἢ πεπραγμένον ᾖ, τοῦτο διορθώσεται.

ÇEVİRİ : Gnaeus Vergilius Capito beyan eder: Geçmiş zaman, yetkilerini edepsizce ve küstahça bir aç gözlülükle kullanan bu kişiler tarafından haksız ve mantık dışı yüklerin (harcamaların) yüklendiğini duydum ve geçenlerde özellikle Libya'lıların protestosu nedeniyle şunu öğrenmek için geldim: hizmet eden kişiler korkusuzca haraç aldıkları için, gerekli harcamalar ve gösteriler için nasıl para harcanıyor, izin verilmeyen ya da izin verilmemesi gereken yükümlülükler (yükler), aynı biçimde taşımacılık adı altında yapılan yükümlülükler (nasıl yapılıyor). Bu nedenle, köylere giden (yolculuk yapan) kişiler -eğer ellerinde benim resmî buyruğum yoksa- piyadeler, süvariler (atlılar), emir eri, yüzbaşılar, *tribunus*'lar ve geri kalan herkes, ne bir şey alacak ne de taşıma (yük hayvanı) talep edecek. Bu yolculara sadece barınak verilecek ve (bu yolcular), Maximus tarafından emredilen şeyden başka hiçbir şey talep etmeyecek(ler). Eğer herhangi bir kişi, ödeme yaparsa ya da verilen ödemenin hesabını verirse ve bunu devletten isterse, o kişi köyden ne aldıysa, ben ondan on katını alacağım ve (bunu) ihbar eden kişiye, suçlunun malından dört katını vereceğim. İmparatorluk, çiftliklerin ve köy bölgelerinin idarî yazmanları (bunu) ilân edecekler ve altı gün içinde rapor edecekler, Thebai'dekiler dört ay içinde, köye karşı bütün yükleri, eğer yasa dışı ya da başka türlü alınmış bir şey varsa, maliye bürosuna ve *basilides*'e, büronun başındaki imparatorun azatlısına (rapor edecekler) ve onlar denetleyici gönderecekler ki eğer herhangi bir hesap yasa dışı yapıldıysa ya da herhangi bir şey yasa dışı alındıysa, onu ben düzeltebilirim. Eğer buğday satın almak ya da barınak için herhangi bir para verilmişse, aynı şekilde bilgilendirilmek, benim isteğimdir. Çünkü ilk kez, başkalarından duyup öğrendim ki imparatorun fermanına karşı olarak bazı kişiler, barınak ya da barınak yerine para talep etmeye kalkışmışlar vb. Tiberius Claudius Caesar Augustus'un 9. yılında, *Choiak* ayı'nın 11. günü.

10) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Milet (*Miletos*)

DÖNEM : İ.S. 50

TÜR : İthaf Yazıtı

EDİSYON : IvMilet IX, 328; McCabe, Miletos 88, 1; SEG 4, 425; Pflaum 1960-I, 13, 3

YAZIT :

Αὐτοκράτορ[ι Τιβερίωι Κλαυδίωι Καίσαρι Σεβαστῶι Γε]-

2 [ρμανικῶι Γναῖος Οὐεργίλιος Γναίου υἱὸς Καπίτων Αἰγ]-
 ὑπτου καὶ τῆς Ἀσίας ἐπίτ[ρο]πος τὸ βαλανεῖον ἀνέθηκεν vacat

ÇEVİRİ : Gnaeus'un oğlu, Mısır'ın ve Asya'nın *procurator*'u (olan) Gnaeus Vergilius Capito, imparator Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus için bu hamamı adadı.

11) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Milet (*Miletos*)

DÖNEM : İ.S. 54-68

TÜR : İthaf Yazıtı

EDİSYON : Herrmann 1980, 175-185; SEG 36, 1057; McCabe, Miletos 86; IvMilet II, 5

YAZIT :

Αὐτοκράτορι [[[Νέρωνι]]] Καίσαρι Σεβαστῶ[ι]

2 καὶ [Ἀπόλλ]ωνι Διδυμεῖ καὶ τῶι Δήμ[ωι]

Οὐεργίλιος Καπίτων ἑπαρχος Αἰγύπτου

4 καὶ Ἀσίας ἐπίτροπος ἀνέθηκε]ν.

ÇEVİRİ : Mısır'ın *praefectus*'u ve Asya'nın *procurator*'u Vergilius Capito (bu tiyatroyu/ tiyatro sahnesini) imparator Nero Caesar Augustus'a, *Didyma*'lı Apollo'ya ve (Milet) halkına adadı.

12) POxy 39 (İ.S. 51)

ÇEVİRİ : İmparator Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus'un 12. yılında, Pharmuthi ayının 29. günü. Mısır'ın ve İskenderiye'nin *praefectus*'u, Gnaeus Vergilius Capito tarafından imzalanan (taburcu) rapor(u): Oxyrhynchus'un başkentinden, Dionysios'un oğlu, görüşünü zayıflatan katarakt hastalığından muzdarip, dokumacı Trypho. Muayene edildi ve (muayene) İskenderiye'de onaylandı.

YORUM : Milet'e yerleşen İtalik kökenli bir ailenin üyesi ve Milet yurttaşı olan Capito, bu bölgede çeşitli yerel görevler almıştır. Caligula Tapınağı'nın yüksek rahibi olarak görev yapmış ve İ.S. 47 yılında Milet'i yerle bir eden depremin ardından, kente yaptığı maddi yardım sonucu, kendisine dinsel onurlar verilmiştir. Milet yurttaşı olmasına rağmen²²⁸ -Thonemann, *Capito'nun Milet yurttaşı olmasından ziyade, Milet'te kalıcı olarak ikâmet etmiş olduğunu belirtir*-²²⁹ imparator Claudius'un Asya eyaletinin *procurator*'u ve İ.S. 47-52 yılları arasında Mısır'ın *praefectus*'u olarak hizmet etmiştir. Capito'nun babası, evlilik yoluyla, geç Cumhuriyet ve erken

²²⁸ Bkn., Demougin 1992, 569-571, 689; Campanile 1994, 50-51, 28; Herrmann 1994, 208-209= BE 1996, 57; Ricl – Akat 2007, 29-32; Robert, Hellenica 7, 209; Pflaum 1960-I, 32-33.

²²⁹ Bkn., Thonemann 2011, 252, dn. 37.

İmparatorluk döneminin en başarılı yerel ailesi olan *Iulii* içine girmişti. İmparator Augustus'un yakın dostu ve Asya eyaletinin yüksek rahibi olduğu anlaşılan Milet'li C. Iulius Epikrates adına diktirilmiş bir onur yazıtının bulunması, Capito'nun, Epikrates ile *-anne ya da baba tarafından dedesi-* kan bağı olduğunu ortaya çıkarmıştır.²³⁰ Dolayısıyla Capito, hem anne hem de baba tarafından zengindi ve Menderes Ovası'nda geniş arazileri vardı. Capito, bu zenginliğini kente karşı en iyi biçimde kullanmış görünmektedir. Nitekim İ.S. 54-68 yılları arasında Milet'te, ilk Roma sahne binasını inşa ettirmiş ve bunu Nero'ya, Apollo Didyma'ya ve Milet halkına adamıştır. Bununla ilgili yazıt, yapının ana kapısındaki iki arşitrav bloğunun üzerine eski Yunanca olarak yazılmıştır. Capito, o zamanlar Asya *procurator*'u idi ve Milet'teki hamamı, Claudius döneminin sonuna doğru adamıştır. Capito'nun Mısır *praefectus*'luğu ise İ.S. 47/ 48/ 52 yıllarına ya da biraz daha geç bir yıla tarihlenebilir. Tiyatronun yazıtında, bu ithafın verilen bir görev karşılığı hediye olarak adandığını düşündürtecek herhangi bir görev adı bulunmamaktadır. Capito, Asya eyaletinin üçüncü kez yüksek rahibi olduğu zaman, Caligula zamanına tarihlenen Didyma'da bulunmuş bir yazıtta, Capito, hali hazırda hayırsever *-euergetes-* olarak adlandırılmıştı. Donald McCabe'in ithaf yazıtı üzerinde yaptığı çalışmalarla bu hamamın, Nero dönemine tarihlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Capito'nun içinde yer aldığı bu inşaat çalışması İ.S. 47 yılında meydana gelen deprem nedeniyle hızlandırılmış olabilir. Capito'nun hayırseverliği, Commodus dönemine kadar devam eden ve Capito Oyunları *-Capitoneia-* adı verilen yerel oyunların kurulmasını da içerir. Capito hayırseverliği nedeniyle oldukça onure edilmiştir ve bu hayırseverlik Milet'te kendi onuruna resmî bir kültün kuruluşuyla son noktaya erişmiş olabilir. Görev yaptığı yıllar göz önüne alındığında, Demougin, Capito'nun İ.S. 52 yılında emekli olduğunu ve Tacitus'un söz konusu metnindeki varlığından dolayı İ.S. 69 yılında Terracina'da bulunduğunu düşünmektedir.²³¹ Eğer bu doğru ise, tiyatronun adanması, Capito'nun en yüksek görevlerinden sonra gerçekleşmiş ve kendi adına oluşturulan söz konusu kült kuruluşuyla bağlantılı olmalıdır. Capito araştırmamız için de oldukça önemli *procurator*'lardan biri olarak görünmektedir. Çünkü, kendisi imparator Claudius ve

²³⁰ Bkn., Herrmann 1994, 203-236= BE 1996, 57= IvMilet VI³, 1131: [Γ]άϊον Ἰούλιον Ἐπικράτη ἥρωα φιλόπατριν, πατέρα [Ἰ]ουλίας [τῆς θε]ίης Γυν(αίου) Οὐερυλίου Καπίτωνος, φίλον [- ca. 5-7 -]ον γενόμενον Αὐτοκράτορος Καίσα[ρος θε]οῦ υἱοῦ θεοῦ Σεβασ[τοῦ καὶ αἰτησάμεν[ον τῇ]ν τε ἀσυλίαν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὴν ἀπ[ο]γαι[ου]μένην χώραν ὑπὸ τοῦ Μαιάνδρου καὶ τοὺς γαιεῶνας καὶ τὴν ἀ[τ]έλειαν τῶν Διδυμείων καὶ τῶν νήσων, ἀρχιερέα Ἀσίας καὶ τῶν Ἰώνων διὰ βίου καὶ ἀγωνοθέτην διὰ βίου καὶ γυμνασίαρχον πάντων τῶν γυμνασίων καὶ πάσας τὰς λει[τουργίας] ἐπιτελέσαντα καὶ διὰ τε λόγον καὶ ἔργων καὶ ἀναθημάτων καὶ δωρεῶν κοσμήσαντα τὴν πατρίδα καὶ ἐπιχ[ορηγῆ]σαντα, εὐερ[γέτην] τῆς πόλεως κ[αθώ]ς τὰ περὶ αὐτοῦ ψηφίσματα περιέχει. Γάϊος Ἰούλιος Διαδούμενος τὸν ἀνδριάντα ἐμπρησμεν διαφορηθέντα ἐν τῇ γυμνασίῳ ἐπισκευάσας ἀποκατέστησε αἰτησάμενος ἀπὸ τῆς βουλῆς ψήφισμα περὶ τούτου.

²³¹ Bkn., Tac. hist. 4. 3.

Nero tarafından, Asya eyaletinden ve en azından iki kere memleketinde *procurator* olarak atanmıştır.

T.5. Publius Celer (İ.S. 53/ 54-56)

1) Tac. ann. 13. 1.

Prima novo principatu mors Iunii Silani proconsulis Asiae ignaro Nerone per dolum Agrippinae paratur, non quia ingenii violentia exitium inritaverat, segnis et dominationibus aliis fastiditus, adeo ut C(aius) Caesar pecudem auream eum appellare solitus sit: verum Agrippina fratri eius L. Silano necem molita ultorem metuebat, crebra vulgi fama anteponendum esse vixdum pueritiam egresso Neroni et imperium per scelus adepto virum aetate composita insontem, nobilem et, quod tunc spectaretur, e Caesarum posteris: quippe et Silanus divi Augusti abnepos erat. haec causa necis ministri fuere P(ublius) Celer eques Romanus et Helius libertus, rei familiari principis in Asia impositi. ab his proconsuli venenum inter epulas datum est, apertius quam ut fallerent.

ÇEVİRİ : Yeni *Principatus*'lukta ilk cinayet Nero'nun bilgisi olmadan Agrippina'nın kalleşliğiyle planlanan Asya *proconsul*'u Iunius Silanus cinayetiydi. Bu yıkımı Silanus tabiatındaki zorbalıkla kıskırtmamıştı, bilakis miskin ve öteki yöneticilerce öyle tiksnilen biriydi ki Gaius Caesar onu altın koyun diye çağırıp dururdu.²³² Aslında onun erkek kardeşi Lucius Silanus'un ölümüne neden olan Agrippina, kendisinin öç almasından, halkın genel görüşüyle henüz çocukluktan çıkmış ve imparatorluğu cinayetle ele geçirecek biri olan Nero'nun gitmesinden ve yaşını başını almış, temiz bir yaşamı olan, soylu biri olarak onun tercih edilmesinden korkuyordu yani Caesar'ların gelecek kuşaklarından olan birinin. Çünkü Silanus da tanrısal Augustus'un büyük büyük erkek torununun oğluydu. İşte ölümünün nedeni buydu. Cinayetin yardımcıları, Asya'da imparator mülküyle görevli Roma atlı sınıfı üyesi Publius Celer ve azatlısı Helius idi. Konukları aldatmak için herkesin gözü önünde olacak biçimde, bir ziyafet sırasında *proconsul*'a bunlar tarafından zehir verildi.

2) Ibid., 13, 33.

Idem annus plures reos habuit. quorum P(ublium) Celerem accusante Asia, quia absolvere nequibat Caesar, traxit, senecta donec mortem obiret; nam Celer interfecto, ut memoravi, Silano proconsule magnitudine sceleris cetera flagitia obtegebat.

ÇEVİRİ : Aynı yıl pek çok sanık vardı. Asya eyaletinin suçladığı bu sanıklardan biri olan Publius Celer'i, Caesar temize çıkaramadığı için, (onun) davasını, adam yaşlılıktan ölünceye kadar erteledi. Çünkü anlattığım gibi, Celer, *proconsul* Silanus'u öldürdüğü için bu cinayetin büyüklüğüyle başka alçaklıklarını gizliyordu.

²³² Pecus aurea: Altın koyun. Mecazî olarak *tiksnilen kişi* anlamında kullanılan bir deyim.

3) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İmparator Claudius Dönemi
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : (*Yazıt 3043*) Yükseklik: 37 cm.; genişlik: 26 cm.; derinlik: 37 cm.; harf boyu: 0.06-0.042 m.; (*yazıt 3044*) yükseklik: 43 cm.; genişlik: 33 cm.; derinlik: 22 cm.; harf boyu: 0.046-0.04 m.
 EDİSYON : IvEphesos VII, 1, 3043-3044; McCabe, Ephesos 1258; Keil 1951-3, 43-44; AE 1924, 79 a-b
 YAZIT :

1 P(vblio) Celer[i eqviti Rom(ano)]
 proc(vratori) [Caesaris n(ostri)]
 com[iti C(aii) Helvidi]
 [C(aii) f(ilii) Arn(ensis) Prisci q(vaestoris)]
 5 [provinciae Achaiae.

ÇEVİRİ : Gaius Helvidus'un yoldaşı, Achaia eyaletinin *quaestor*'u Arniensis bucağından Gaius Priscus'un oğlu, imparatorumuz Caesar'ın *procurator*'u (olan) Roma atlı sınıfı üyesi Publius Celer için ...

YORUM : İmparator Claudius, valilerin yeteneksizliklerini ve baskıcı uygulamalarını önlemek amacına dönük bazı tedbirler almıştı. Valilerin bir eyalete seçilmelerini takip eden Nisan ayının ortasından sonra Roma'da kalmalarını ve ayrıca görevlerini tamamlar tamamlamaz yeni bir göreve atanmalarını yasaklamıştı. Yine Claudius, senatoya *procurator*'ların yetkilerini arttıran bir kararı kabul ettirmişti.²³³ Bu kararla birlikte *procurator*'lar hem imparatorun mülkünü yönetmiş hem de *fiscus*²³⁴ için devlet gelirlerini toplamışlardır. Bu uygulamayla, Bitinya gibi senato eyaletlerinde valinin gücünün azaltılması ve bu gücü kötüye kullanmalarının engellenmesi amaçlanıyordu. İmparator Nero döneminde ise senato kararıyla *procurator*'lara verilmiş olan bu yetkiler ortadan kaldırılmıştır. Bundan sonra eyalet valisine yönelik malî davalarda, önce valinin savunması alınacaktı.²³⁵ Bununla birlikte Asya *procurator*'u olarak görev yapan Publius Celer hakkındaki dava, *procurator*'ların görevlerini hâlâ kötüye kullandıklarını göstermektedir. Tacitus,

²³³ Bkn., Tac. ann. 12. 60: *Eodem anno saepius audita vox principis, parem vim rerum habendam a procuratoribus suis iudicatarum ac si ipse statuisset ac ne fortuito prolapsus videretur, senates quoque consulto cautum plenius quam antea et uberius.*

²³⁴ İmparatorun özel hazinesi olan *fiscus*, eyaletlerin, imparatorla senato arasında paylaşılmasından sonra oluşturulmuştur. Zamanla imparatora bağlı eyaletlerin sayısının artmasıyla *fiscus* da önem kazanmıştır.

²³⁵ Bkn., Tac. ann. 13. 51: *Ergo edixit princeps, ut ... omissas petitiones non ultra annum resumerent; Romae praetor, per provincias qui pro praetore aut consule essent iura adversus publicanos extra ordinem redderent.*

İ.S. 54 yılında gerçekleşen Asya *proconsul*'u Iunius Silanus cinayetinin suçlularından, Asya *procurator*'u Publius Celer'in ve azatlı yardımcısı Helius'un yetkilerinin *rei familiari principis in Asia impositi* ile sınırlı olduğunu aktarmaktadır. Publius Celer'in kesin olarak hangi tarihte Asya eyaletinde *procurator*'luk yaptığı bilinmemektedir. Tacitus'un anlatımı temel alındığında, eğer cinayet İ.S. 54 yılında gerçekleşmişse ve bunu işleyen kişiler Celer ve yardımcısı Helius ise, bu tarihte Celer'in kesinlikle Asya eyaletinde *procurator* olarak bulunmuş olması gerekmektedir. Yine Tacitus'un anlatımından, Celer'in Asya'da, imparatorun mülküyle görevli mülk *procurator*'u olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır. Celer, İ.S. 47-48 yıllarında Mısır'ın *praefectus*'lüğüne atanmış ve İ.S. 52 yılına kadar bu görevde kalmıştır. Dolayısıyla, Asya eyaletindeki *procurator*'luk görevine, bu tarihten hemen sonra yani ya İ.S. 53 yılında ya da cinayetin işlendiği tarih olan İ.S. 54 yılında atanmış olmalıdır. Celer'in davası ölümüne kadar uzayıp gittiği için, mahkûm olmaktan kurtulmuştur. Kendisi, imparator Claudius'un yakın dostlarından biri olarak tanındığı halde, imparatoriçe Agrippina'nın güçlü etkisiyle kariyeri sona ermiş görünmektedir.

T.6. Titus At..... Tiberinus (İ.S. 66-67)

1) EYALET	: Asya
BULUNTU YERİ	: Işıklı Kasabası (<i>Eumeneia</i>)
DÖNEM	: İ.S. 66-67
TÜR	: Bina Yazıtı
ÖLÇÜLER	: Yükseklik: 70 cm.; genişlik: 53 cm.; derinlik: 24 cm.; harf boyu: 0.019 m.
EDİSYON	: MAMA IV, 334
YAZIT	:

- 1 κατὰ κέλευσιν [ἐπιτρό]-
 που πρεσβ[ε]υτοῦ [Ἀσίας]
 Τίτ[ου] Ἀτ[·6 Τίβε]-
 ρί[νου] δόγ[μα]τ[ι βουλῆς]
- 5 [καὶ δῆ]μου [ἐργε]-
 [πισ]τάται [τῆς πύλης τῆς]
 [βα]σιλικῆς Ἀπο[λ]λῶν[ιος]
 Ἀλεξάνδρου [κα]ὶ Ἐ[ρμείας]
 Ἀπολλωνίου τοῦ Γ[αίου Εὐ]-
- 10 μενεῖς τὴν ἐπα[νόρθωσ]ιν
 κα[ὶ] ἐπισκευὴν ἀ[ξίω]ς [τ]ῆ[ς]
 πό[λ]εως ἐποίησαντο· αν[ρ].

ÇEVİRİ : Asya'nın *procurator* elçisi Titus At..... Tiberinus'un buyruğuyla, Danışma ve Halk Meclisi'nin kararıyla, giriş kapısının denetmenleri Alexander'ın oğlu Apollonius ve Gaius Eumenes'in oğlu Apollonius'un oğlu Hermeias, kapının yeniden elden geçirilmesini ve kente lââyık şekilde onarılmasını sağladılar.

YORUM : Burada adı geçen yapı, kentin en görkemli giriş kapısı olduğu için muhtemelen *kral kapısı* olarak adlandırılmış olmalıdır. Nitekim Termessos'un ana yolu, yazıtlarda ἡ βασιλικὴ ὁδὸς olarak geçmektedir.

T.7. Lucius Vinuleius Pataecius (İmparator Vespasianus Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Hisarlık Tepe (*Troas*)

DÖNEM : İ.S. 69-79

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 116 cm.; genişlik: 63 cm.; harf boyu: (*satır 1*) 4.8-5.1 cm. (*satır 8*) 3.4-3.9 cm.

EDİSYON : McCrum – Woodhead 1961, 331, 1; Ivllion III, 105; Caskey 1935, 588-592; AE 1936, 253; Dunant – Pouilloux 1958, 83, 1; Pflaum 1960-I, 44

YAZIT :

ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
Λουκίῳ Οὐίνουλείῳ Πα-
ταικίῳ, ἐπάρχῳ σπεί-
4 ρης, χειλιάρχῳ λεγιῶνος
ἔκτης, ἐπάρχῳ εἵλης, ἐπι-
τρόπῳ Αὐτοκράτορος
Καίσαρος Οὐέσπασιανοῦ
8 Σεβαστοῦ ἐπαρχειῶν
Λιβύης, Ἀσίας, Θρακίης.

ÇEVİRİ : Danışma ve Halk Meclisi, kıta *praefectus*'u, VI. lejyonun askerî komutanı, kanat *praefectus*'u, imparator Caesar Vespasianus Augustus'un Libya, Asya ve Trakya eyaletlerinin *procurator*'u Lucius Vinuleius Pataecius'u (onurlandırdılar).

2) EYALET : Yunanistan

BULUNTU YERİ : Taşoz Adası (*Thasos*)

DÖNEM : İmparator Vespasianus Dönemi

TÜR : Mektup

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 47 cm.; genişlik: 96 cm.; derinlik: 13 cm.; harf boyu: 2.2 cm.
 EDİSYON : McCrum – Woodhead 1961, 457; AE 1979, 565-1; Dunant – Pouilloux 1958, 186
 LİTERATÜR : Mitchell 1976, 106-131
 YAZIT :

- 1 [Λουκίος] Οὐεινούλειος Παταίκιος ἐπίτροπος αὐτοκράτο[ρος]
 Καίσαρος Οὐεσπασιανοῦ Σεβαστοῦ, Θασίων ἄρχουσ[ι],
 βουλῇ, δῆμωι χαίρειν· καὶ πρὸς τὴν κολωνεῖαν ἐδικα[ι]οδότησα
 ὑμᾶς καὶ ἀπειλήφατε τὸ ὀφειλόμενον ἀργύριον
 5 καὶ τῆς ἀνγαρείας ὑμᾶς τὸ λοιπὸν ἀπολύω παρὲξ ὧν ἂν
 διὰ τῆς ὑμετέρας χώρας· ἃ δὲ Λούκιος Ἀντώνιος, ἀνὴρ
 ἐπισημότατος, κέκρικε περὶ τοῦ παρωχηκότος, οὐκ ἔδυν[ά]μην
 ἀ]νασκευασθῆναι· στρατιώτην ἔδωκα ὑμεῖν περὶ τῶν ὄρων,
 ὅταν αὐτὸς γέν<ω>μαι κατὰ τόπον στήσσω καὶ ἐν οὐδενὶ μέμψε[σ]θε·
 10 προθυμίαν γὰρ ἐκτενεστάτην ἔχω τοῦ ποιεῖν εὔ πάντας ἐπὶ Θ[ρακ]ίην,
 ὑμᾶς δὲ δὴ καὶ σφόδρα.

ÇEVİRİ : Lucius Vinuleius Pataecius, imparator Caesar Vespasianus Augustus'un *procurator*'u, Thasosluların yöneticilerine, Danışma ve Halk Meclisi'ne selam eder: Koloninize karşı sizi adil bir biçimde yargıladım ve (size) borçlu olunan parayı aldınız ve sizi, bundan sonra, ülkeniz sınırları dışındaki *angareia* hizmetinden muaf tutuyorum. Ancak, son derece seçkin biri olan Lucius Antonius'un geçmişe yönelik vermiş olduğu kararı değiştiremedim. Sınırların (tespiti) için bir asker görevlendirdim; bizzat ben orada bulunduğumda, (sınır taşlarını) dikeceğim ve sizlere hiçbir konuda herhangi bir olumsuzluk oluşmayacak. Çünkü Trakya'da (*siz Trakhialılara*) herkese ve özellikle sizlere yardım etmeyi gönülden arzu ediyorum.

YORUM : Alexandria Troas'lı olduğu söylenen²³⁶ Lucius Vinuleius Pataecius, kıta komutanı *-praefectus cohortis-* olarak askerî hizmetine başlamış, daha sonra lejyon komutanı *-tribunus legionis-* olmuştur. Ancak, İ.S. 70 yılına kadar yaptığı bu görevi, İspanya'daki VI. Victrix lejyonunda mı, Aşağı Germany'a'daki Novaesium'da mı yoksa Suriye'de VI. Ferrata lejyonunda mı yaptığı belli değildir. Son olarak *praefectus alae* görevini yerine getirmiş ve böylece düzenli olarak üç aşamalı *militia equestris*'i yapan ilk *procurator* olmuştur. İmparator Vespasianus tarafından önce Afrika'da eyalet *procurator*'u sonra Asya eyaletinde *ducenarius* derecesinde imparatorun mülk *procurator*'u olarak görevlendirilmiştir. Son yazıtta, Pataecius'un Thasosluların lehine aldığı kararlar, Balkanlar'dan Anadolu'ya geçişi sağlayan *Via Egnatia*'nın bakımı ve onarımı ile ilgili

²³⁶ Bkn., Pflaum 1960-I, 44.

olmalıdır. Bu yazıtlar, Pataecius'un bir *procurator* olarak yetki alanını açıkladıkları için, araştırmamız için oldukça önemlidirler.

T.8. Vinuleius Valens (İmparator Vespasianus Dönemi)

1) EYALET	: Asya
BULUNTU YERİ	: Sardis (<i>Sardeis</i>)
DÖNEM	: İmparator Vespasianus Dönemi
TÜR	: Mektup
ÖLÇÜLER	: Yükseklik: 90 cm.; genişlik: 52 cm.; derinlik: 17 cm.; harf boyu: ~2 cm.
EDİSYON	: Malay 1999, 131; AE 1999, 1534
YAZIT	:

- 1 Ἐπ[ιστολή]
 τῷ σωτήρι τῆς ἐπαρχείας ἀνθ(υπάτω)
 Ἀρρίῳ Ἀντωνείῳ παρὰ Ἑρμογένους
 τοῦ Δη<μη>τρίου Σαρδιανοῦ νεωκόρου
- 5 θεοῦ Μηνὸς Ἀσκηνοῦ Προπάτορος
 τοῦ ὄντος ἐν Σάρδεσιν·
 ἔχοντος, κύριε, δίκαια τοῦ θεοῦ ἐκ
 βασιλικῶν δωρεῶν καὶ ἐπικρίσεων
 ἐννόμων καὶ ἐπιτρόπων καὶ τῆς βουλῆς
- 10 καὶ τοῦ δήμου δίδοσθαι κατ' ἔτος
 ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως ὠρισμένα
 κὲ κεκριμένα ἐξ ἔθους * χ' εἷς
 τε τὰς θυσίας κὲ σπονδὰς τοῦ θεοῦ
 κὲ τοῦ αὐτοκράτορος [ν]είκης τε κὲ αἰωνίου
- 15 διαμονῆς κὲ τῶν ἀφθόνων καρπῶν
 κὲ δεδομένων τούτων ὑπὸ τῶν κατ'
 ἔτος ἀρχόντων, σήμερον μὴ διδομένων
 ὑπὸ τοῦ ἐνεστῶτος ἄρχοντος Αὐρ(ηλίου) Κτησίππου
 κὲ ἐπὶ τούτων τῶν θυσιῶν, δέομαί
- 20 σου τῆς τύχης κελεῦσαί σε τῷ ἄρχοντι
 Αὐρ(ηλίῳ) Κτησίππῳ δοῦναι τὰ ἐξ ἔθους
 διδόμενα * χ' πρὸς τὸ τὰς θυσίας τῷ θεῷ
 τὰς νενομισμένας ἐκτελεῖσθαι· ὑπέταξα
 δὲ κὲ τῶν πρὸ σοῦ ἀνθυπάτων κὲ ἐπιτρόπων

- 25 ἐπικρίσεις. Οὐενουλήιος Βάλης
 ἐπίτροπος Αὐτοκράτορος Οὐεσπασιανοῦ
 Σαρδιανῶν ἄρχουσι χαίρειν· τὰ ἐξ ἔθους
 εἰς τὰ τοῦ Μηνὸς μυστήρια χορηγούμενα
 εὐλογόν ἐστιν δίδοσθαι ἐκάστου ἔτους·
- 30 κὲ Ἀσπ[ρήν]ας ἀνθύπατος οὗτ[ω]ς.

ÇEVİRİ : Sardis’li Demetrius’un oğlu, Sardis’teki baş tanrı Men Ascanius’un tapınak bekçisi Hermogenes’in eyaletin kurtarıcısı, *proconsul* Arrius Antonius’a mektubudur: *Efendim! Krallar, yasal merciler, procurator’lar, Danışma ve Halk Meclisi tarafından verilen imtiyazlara göre, tanrının, kent magistrat’ları tarafından her yıl verilmesi belirlenen ve tanrı için kurban törenleri, sunu ve imparatorun zaferi ve sonsuz tanrısallığı ve bereketli ürünler için harcanmak üzere kararlaştırılan altı yüz denarii hakkı vardır. Bu (para) her sene magistrat’lar tarafından verilirdi, ama bugün görevde olan magistrat (=archon) Aurelius Ctesippus tarafından verilmiyor. Tanrı için adet olan kurban törenlerinin tamamlanması için, magistrat Aurelius Ctesippus’a her yıl verilen altı yüz denarii’yi vermesini buyurmanız için size yalvarıyorum. Sizin için önceki proconsul’ların ve procurator’ların kararlarını (mektubun) altına ilâştırdım. İmparator Vespasianus’un procurator’u Vinuleius Valens, Sardis yöneticilerine selam eder: (Tanrı) Men ayinleri için adet olan ödeneğin her yıl verilmesi uygundur. Proconsul Asprenas da aynı şekilde talimat vermiştir.*

YORUM : Yazıttan da anlaşıldığı gibi, Hermogenes Tanrı Men ayinleri ve birtakım başka şeyler için her yıl magistrat’lar tarafından adet olarak verilen paranın, magistrat (=arkhon) Aurelius Ctesippus tarafından verilmemesini, procurator’a ve proconsul’a bir mektupla bildirmekte ve onların yardımını istemektedir. Vespasianus’un procurator’u Vinuleius Valens (Οὐενουλήιος Βάλης) Sardis magistrat’larına tanrı Men ayinlerinin finansını karşılamalarını bir mektupla bildirmiştir. Bu yazıtı ilk yayımlayan H. Malay, procurator Vinuleius Valens ile ilgili durumun biraz sıkıntılı olduğunu belirtmektedir.²³⁷ Çünkü aynı dönemde Libya, Asya ve Trakya eyaletlerinde imparator Vespasianus’un procurator’u -ἐπίτροπος Αὐτοκράτορος Καίσαρος Οὐεσπασιανοῦ Σεβαστοῦ ἐπαρχειῶν Λιβύης, Ἀσίας, Θρακίας- olarak görev yapan L. Vinuleius Pataecius ile bu yazıtta adı geçen Vinuleius Valens’in iki farklı cognomen kullanılmış aynı kişiler olduğu düşünülmüştür.²³⁸ Bu benzetme Arrius Antoninus’tan önce görev yapmış olması gereken proconsul Asprenas için de geçerlidir. Bu benzetmede iki olası aday bulunmaktadır. Birinci aday, görev süresi İ.S. 86-87 yıllarına tarihlenen P. Nonius Asprenas Caesius Cassianus’tur, ikincisi ise görev süresi

²³⁷ Bkn., Malay 1999, 131; Lucius Vinuleius Pataecius, T. 7. 1, 2.

²³⁸ Bkn., AE 1999, 1534.

İ.S. ~107 yılına tarihlenen Asya *proconsul*'u L. Nonius Calpurnius Asprenas Torquatus'tur.²³⁹ Bu yazıttan Vinuleius Valens'in Sardis'teki tanrı Men Tapınağı'na imparator'un *procurator*'u olarak imtiyazlar verdiği anlaşılmaktadır. Böyle bir yetki Valens'in Asya mülk *procurator*'u olarak görev yaptığını göstermektedir.

Bkn., Eutactus, T.144

T.9. ...lius Firmus (Flavius'lar Dönemi)

1) EYALET	: Asya
BULUNTU YERİ	: Efes (<i>Ephesos</i>)
DÖNEM	: —
TÜR	: Onur Yazıtı
ÖLÇÜLER	: Yükseklik: 82 cm; genişlik: 39-48 cm.; derinlik: 49 cm.; harf boyu: 2.7-2 cm.
EDİSYON	: IvEphesos III, 855-855 A; AE 1982, 877
LİTERATÜR	: PIR ² F 166
YAZIT	:

- 1 [T(ito)] Fl(avio) Avg(vsti) lib(erto)
 [P]ergamo
 proc(vratori)
 [pr]ovincia Asiae,
 5 [pr]oc(vratori) reg(ionis) Syriaticae,
 [pr]oc(vratori) provinc(iae) Narbo[ne]nsis,
 item insvlae
 [Cyr]ni, acceptorem ve[hic]vlorvm,
 adivt(ori) proc(vratoris)
 10 [a]b ornamentis
 [adivtores] et tabel(larii) q(vi) s(vnt) svb cvra
 [_].li Firmi proc(vratoris) Avg(vsti).

ÇEVİRİ : İmparatorun *procurator*'u ...lius Firmus'un kadrosundaki yardımcıları ve ulaklar, Asya *procurator*'u, Syriatic bölgesinin *procurator*'u, Narbonensis eyaletinin *procurator*'u yine Korsika adasının *procurator*'u, taşıt (vergisinin) toplayıcısı, donatım *procurator*'unun yardımcısı, imparatorun azatlısı, Titus Flavius Pergamus'u (onurlandırdılar).

YORUM : Söz konusu yazıtın son satırında imparatorun *procurator*'u olarak adı geçen ...lius Firmus'un kim olduğu ya da nasıl bir kariyere sahip olduğu hakkında hemen hemen

²³⁹ Bkn., Malay 1999, 131.

hiçbir bilgimiz bulunmamaktadır. Kendisi, Flavius dönemi boyunca görev yapmış görünmektedir. Eğer Firmus, imparatorun *procurator*'u olarak Asya eyaletinde bulunduyorsa, kendisinin *ducenarius* derecesinde imparatorun mülk *procurator*'u olarak hizmet etmiş olduğu söylenebilir. Ayrıca, imparatorun *procurator*'u olarak bir ofisi ve emrinde çalışan bir alt kadrosu da olmalıdır. Nitekim, imparatorun azatlısı Titus Flavius Pergamus'un, Firmus ve onun alt kadrosunda çalışan yardımcılar -*adiutores*- ve ulaklar -*tabellarii*- tarafından onurlandırılmış olması, bu durumun kesin bir kanıtıdır.²⁴⁰

T.10. Titus Flavius Pergamus (Flavius'lar Dönemi)

1) EYALET	: Asya
BULUNTU YERİ	: Efes (<i>Ephesos</i>)
DÖNEM	: —
TÜR	: Onur Yazıtı
ÖLÇÜLER	: Yükseklik: 82 cm; genişlik: 39-48 cm.; derinlik: 49 cm.; harf boyu: 2.7-2 cm.
EDİSYON	: IvEphesos III, 855-855 A; AE 1982, 877
LİTERATÜR	: PIR ² F 166
YAZIT	:

- 1 [T(ito)] Fl(avio) Avg(vsti) lib(erto)
 [P]ergamo
 proc(vratori)
 [pr]ovinciae Asiae,
 5 [pr]oc(vratori) reg(ionis) Syriaticae,
 [pr]oc(vratori) provinc(iae) Narbo[ne]nsis,
 item insvlae
 [Cyr]ni, acceptorem ve[hic]vlorvm,
 adivt(ori) proc(vratoris)
 10 [a]b ornamentis
 [adivtores] et tabel(larii) q(vi) s(vnt) svb cvra
 [_].li Firmi proc(vratoris) Avg(vsti).

ÇEVİRİ : İmparatorun *procurator*'u ...lius Firmus'un kadrosundaki yardımcılar ve ulaklar, Asya *procurator*'u, Suriye bölgesinin *procurator*'u, Narbonensis eyaletinin *procurator*'u yine Korsika adasının *procurator*'u, taşıt (vergisinin) toplayıcısı, donatımla görevli *procurator* yardımcısı, imparatorun azatlısı, Titus Flavius Pergamus'u (onurlandırdılar).

²⁴⁰ Bkn., *Titus Flavius Pergamus*, T. 10.

YORUM : Söz konusu yazıtın Pergamus'un yaptığı son görevden ilk göreve doğru bir sıralama takip etmesi, kendisinin öncelikle imparatorun azatlısı olduğunu ve idarî kariyerine, donatım *procurator*'unun yardımcısı *-adiutor-* olarak başladığını, sonra, taşıklardan alınan vergilerin toplayıcısı *-acceptor vehiculorum-* olarak görevlendirildiğini, bu görevi takiben Korsika adasının ve Narbonensis eyaletinin *procurator*'u olduğunu, Suriye bölgesinin *procurator*'luğundan sonra ise imparatorun mülk işleriyle görevli *procurator*'u olarak Asya eyaletine atanmış olduğunu göstermektedir. Asya eyaletinde imparatorun mülk *procurator*'ları olarak görev yapan diğer kişiler gibi Pergamus da *ducenarius* derecesinde bir *procurator* olup, aylık olarak yaklaşık 200.000 sesters ücret almış olmalıdır. Pergamus'un, imparator azatlısı statüsüyle²⁴¹ Asya *procurator*'u olarak göreve getirilmesi, bize Asya ve Likya eyaletinin bir başka azatlı *procurator*'u olan Eutactus'u hatırlatmaktadır.²⁴²

T.11. Tiberius Claudius Clemens (Flavius'lar Dönemi)

1) EYALET : Galya
 BULUNTU YERİ : Korsika (*Corsica*)
 DÖNEM : İ.S. 77
 TÜR : Ferman
 EDİSYON : CIL X, 8038; McCrum – Woodhead 1961, 460; Abbott – Johnson 1976, 59
 YAZIT :

Imp(erator) Caesar Vespasianus Augustus

magistratibus et senatoribus

Vanacorum salutem dicit.

Otacilium Sagittam, amicum et procu-

5 ratorem meum, ita uobis praefuisse,
 ut testimonium uestrum mereretur,
 delector.

De controuersia finium, quam ha-

betis cum Marianis, pendent ex

10 is agris, quos a procuratore meo

Publilio Memoriale emistis, ut

finiret Claudius Clemens procu-

²⁴¹ Eck, Titus Flavius Pergamus'un, Flavius'lar döneminde etkin bir biçimde *procurator*'luk yaptığını ve onun köle kökenli oluşundan dolayı sadece *procurator* yardımcısı olabileceğini öne sürmüştür; ayrıntılı bilgi için bkn., Eck 2008, 255.

²⁴² Bkn., Eutactus, T. 144.

rator meus, scripsi ei et mensorem
misi.

- 15 Beneficia tributa uobis ab diuo
Augusto post septimum consula-
tum, quae in tempora Galbae reti-
nuistis, confirmo.
Egerunt legati
- 20 Lasemo Leucani f(ilius) sacerdos Aug(usti), Eunos Tomasi f(ilius) sacerdos
Aug(usti).
C(aio) Arruntio Catellio Celere M(arco)
Arruntio Aquila co(n)s(ule) IIII idus Octobr(is).

ÇEVİRİ : İmparator Caesar Vespasianus Augustus, Vanacinus'ların yöneticilerine ve senatörlerine selâm eder: Dostum ve *procurator*'um Otacilius Sagitta'nın sizi kontrol ediş biçiminden ve sizden elde ettiği kanaâttten dolayı mutluyum. Marianuslar²⁴³ ile *procurator*'um Publilius Memorialis'ten satın aldığınız araziler üzerindeki sınır anlaşmazlığına gelince, *procurator*'um Claudius Clemens'e sınırları düzeltmesini yazdım ve ona bir bilir kişi gönderdim. Tanrısal Augustus'un yedinci *consul*'luğundan sonra, kendisi tarafından size garanti edilen ve Galba zamanında elinizde bulundurduğunuz özel ayrıcalıkları onayladım. Bu olayla ilgilenen elçiler: Leucanus'un oğlu, Augustus'un rahibi Lasemo, Tomasus'un oğlu, Augustus'un rahibi Eunos (idi). Gaius Arruntius Catellius Celer'in ve Marcus Arruntius Aquila'nın *consul*'luklarında (İ.S. 77), Ekim ayının *idus*'larından önceki dördüncü gün (=12 Ekim).

- 2) EYALET : Asya
- BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
- DÖNEM : İ.S. 84-96
- TÜR : Onur Yazıtı
- ÖLÇÜLER : Yükseklik: 129.5 cm.; genişlik: 61.5 cm.; derinlik: 37 cm.; harf boyu: 3.2-2.5 cm.
- EDİSYON : IvEphesos III, 853; McCabe, Ephesos 1288; AE 1968, 489
- YAZIT :
- ἡ βουλὴ [καὶ ὁ δῆμος]
ἐτείμη[σαν]
Τιβέριον Κλαύδ[ιον]
4 Σεβαστοῦ ἀπελε[ύθερον]

²⁴³ Mariani: Mariana kolonisinin yurttaşları.

- Κλήμεντα
 ἐπίτροπον Αὐτο[κράτορος]
 Δομιτιανοῦ [Κ]αίσαρ[ος]
 8 Σεβαστοῦ Γερμανι[κοῦ,]
 διηνεκῇ ποιούμεν[ον τὴν]
 πρὸς τὴν θεὸν εὐσέβεια[ν]
 καὶ τὴν πρὸς τὴν πόλιν
 12 κηδεμο[ν]ίαν·
 [π]οιησαμένου τὴν ἀνάθ[ε]σ[ιν]
 τ[ο]ῦ ἀνδριάντος ἐκ τῶ[ν ιδίων]
 Παραμόνου τοῦ Ἀπο[λλ]ωνί[ου]
 16 τοῦ Ἑρμογένους ἀγδρὸς [ἐν πά]-
 σαις αἷς πεποιήται λ[ε]ιτο[υρ]γίαι[ς]
 [φ]ιλοτείμου.

ÇEVİRİ : (Efes) Danışma ve Halk Meclisi, imparator Domitianus Caesar Augustus Germanicus'un azatlı *procurator*'u (olan), tanrıçaya sadakâtle bağlı kalan ve kente ilgi gösteren Tiberius Claudius Clemens'i onurlandırdılar. Yiğitlik abidesinin dikilmesi (için gerekli olan harcamayı), her fırsatta cömert bir biçimde kamu hizmetleri yapmış olan yiğit Hermogenes'in oğlu Apollonius'un oğlu Paramonus'un kendi kesesinden yapmasına.

- 3) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Muğla-Dalyan (*Kaunos*)
 DÖNEM : İ.S. 1. yüzyılın sonu
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvKaunos, 124; SEG 44, 891
 YAZIT :

- 1 Ὁ δῆμος ὁ Καυνίων
 Τιβέριον Κλαύδιον Κολλείνα
 Κλήμεντα
 ἑπαρχον τεκτόνων, ἑπαρχον σπείρης
 5 τρίς, χειλίαρχον λεγεῶνος δίς,
 ἑπαρχον εἵλης, ἐπίτροπον τῶν Σεβαστῶν
 ἐπαρχείας Κορσικῆς, ἐπίτροπον
 ἐν Αἰγύπτῳ τοῦ ἰδίου λόγου.

ÇEVİRİ : Kaunos Halk Meclisi, üç kere *cohors* komutanı *-praefectus cohortis-*, iki kere lejyon komutanı *-praefectus legionis-*, Augustus'ların, Korsika eyaletinin *procurator*'u, Mısır'da *idios logos*'un *procurator*'u (olan), Collina bucağından, Tiberius Claudius Clemens'i (onurlandırdı).

YORUM : İmparator Claudius'un ya da Nero'nun azatlısı olan Tiberius Claudius Clemens, imparator Vespasianus'un Korsika eyaletinde²⁴⁴ *procurator* olarak görev yapmış, İ.S. 86 yılında İskenderiye donanmasının *praefectus*'u olmuş²⁴⁵ ve daha sonra imparator Domitianus'un mülk *procurator*'u olarak Asya eyaletinin başkenti Efes'te görev yapmıştır. Kaunos'tan başka bir yazıtta Clemens'in kızı onurlandırılmıştır.²⁴⁶

Bkn., Gaius Minicius Italus, T.61

T.12. Tiberius Iulius Alexander Capito (İmparator Traianus Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İmparator Traianus Dönemi
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvEphesos III, 684 B; McCabe, Ephesos 1219; Smallwood 1966, 6; CIL III, 7130; AE 1966, 445; Pflaum 1960-I, 75
 LİTERATÜR : PIR² 1, 139
 YAZIT :

- 1 Ti(berivm) Ivlivm C(aii) [f(ilivm)]
 Corn(elia) Ale[xan]-
 drvm C[apitonem]
 trib(vnvm) m[il(itvm) leg(ionis) III Cy]-
 5 renaic[ae, praefe-
 ctvm eq[vit(vm) alae]
 Avg(vstae), pr[oc(vratorem) Imp(eratoris) Ner]-
 vae Tr[aiani Caesa]-
 ris Avg(vsti) [Germanici]
 10 provin[ciae Acha]-
 iae, item [provinciae]

²⁴⁴ Bkn., CIL X, 8038.

²⁴⁵ Bkn., CIL XVI, 32.

²⁴⁶ Bkn., IvKaunos 125.

Asiae
 M(arcvs) Vlpivs [Avg(vsti) lib(ertvs)?]
 Repenti[nvs qvi dis]-
 15 pensa[vit in provin]-
 cia Asia [ob meri]-
 ta [eivs]
 h(onoris) [c(avsa)].

ÇEVİRİ : Asya eyaletinde para dağıtımıyla görevli Augustus'un azatlısı Marcus Ulpius Repentinus, III. Cyrenaica lejyonunun askerî *tribunus*'u, Augustus kanadı süvarilerinin *praefectus*'u, imparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus'un Achaia eyaletinin, yine (onun) Asya eyaletinin *procurator*'u (olan), Gaius'un oğlu, Cornelia bucağından Tiberius Iulius Alexander Capito'yu, hakettiği liyakâten ötürü (onurlandırdı).

2) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 98-101
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 98 cm.; genişlik: 53 cm.; derinlik: 53 cm.; harf boyu: 2-3.5 cm.
 EDİSYON : IvEphesos III, 684 A; McCabe, Ephesos 1218; AE 1966, 445
 YAZIT :

1 Ti(berivm) Ivlivm C(aii) f(ilivm) Corne[lia]
 Alexandrvn Capitone[m]
 trib(vnvm) leg(ionis) III Cyrenaic(ae), p[raef(ectvm)]
 eq(vitvm) alae Avg(vstae), proc(vratorem) Divi [Nervae]
 5 et Imp(eratoris) Nervae Traiani A[v(g(vsti) Ger]manici
 provinc(iae) Achaiae, [item]
 Imp(eratoris) Nervae Traiani Av[g(vsti) Germani]ci
 provinc(iae) Asiae
 P(vblivs) Terentivs Olympv[s]
 cvm Pavlo et [filiis].

ÇEVİRİ : Publius Terentius Olympus, Paulus ve oğullarıyla birlikte, III. Cyrenaica lejyonunun askerî *tribunus*'u, Augustus kanadı süvarilerinin *praefectus*'u, tanrısal Nerva'nın *procurator*'u ve imparator Nerva Traianus Augustus Germanicus'un Achaia eyaletinin, yine imparator Nerva Traianus Augustus Germanicus'un Asya eyaletinin *procurator*'u (olan), Gaius'un oğlu, Cornelia bucağından Tiberius Iulius Alexander Capito'yu (onurlandırdılar).

YORUM : Söz konusu yazıtlardan, Alexander Capito'nun, imparator Traianus'un Asya eyaletinde mülk *procurator*'u olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır.

T.13. Calpurnius Celerianus (İmparator Hadrianus Dönemi)

1) Dig. 48. 18. 1, 22.

Divus Hadrianus Calpurnio Celeriano in haec verba rescripsit: *Agricola Pompei Valentis servus de se potest interrogari. Si, dum quaestio habetur, amplius dixerit, rei fuerit indicium, non interrogationis culpa, etc.*

ÇEVİRİ : Tanrısıl Hadrianus'un, Calpurnius Celerianus'a yanıtıdır: *Pompeius Valens'in kölesi Agricola, kendisiyle ilgili sorguya çekilebilir. Eğer sorgulama yapılırken daha fazla şey söylerse, bu durum, sorgulamanın hatası değil, sanığa karşı kanıt olacaktır, vb.*

LİTERATÜR : PIR² C 257; Pflaum 1961-III, 1072

YORUM : Calpurnius Celerianus, ilgili kaynaklarda Asya eyaletinin *procurator*'u olarak geçmektedir.

T.14. Titus Petronius Priscus (İmparator Hadrianus Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : İmparator Hadrianus Dönemi

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 35 cm.; genişlik: 59.5 cm.; derinlik: 54 cm.; harf boyu 3.5-5.5 cm.

EDİSYON : AE 1993, 1477

LİTERATÜR : Eck 2008, 249, dn. 41²⁴⁷

YAZIT :

1 T(ito) Petronio T(iti) f(ilio)
Pal(atina) Prisco
a libellis Imp(eratoris) Ha-
driani Caesaris Aug(usti)
5 proc(uratori) Asiae et Syriae
[.....].

²⁴⁷ Eck aynı yerde, *patrimonium*'un idaresiyle görevlendirilen *procurator*'ların Domitianus'tan itibaren imparatorun (resmî) yazışmalarından -*ab epistulis*- sorumlu olduklarını belirtmektedir.

ÇEVİRİ : İmparator Hadrianus Caesar Augustus'un ihbarnâmeleriyle görevli (*procurator*'u), Asya'nın ve Suriye'nin *procurator*'u, Palatina bucağından, Titus'un oğlu, Titus Petronius Priscus'u (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

YORUM : İlgili yazıtta, Priscus'un, Asya eyaletinin *procurator*'u olduğu açıkça belirtilmektedir.

T.15. Titus Flavius Iuncus (İmparator Hadrianus Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : —

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 84 cm.; genişlik: 61 cm.; derinlik: 24 cm.; harf boyu: 3 cm.

EDİSYON : IvEphesos VII, 2, 4112; Smallwood 1966, 246, 12; Keil 1951-4, 1, 12; AE 1935, 167

LİTERATÜR : Dabrowa 1993; Eck 1999, 67-75

YAZIT :

- 1 T(itum) Flavium]
Iuncum
praef(ectum) coh(ortis) I
Pannoniorum, trib(unum)
coh(ortis) V Gemellae
5 civium Romanorum,
tribunum leg(ionis) X Fretensis,
praef(ectum) alae Gallor(um) veteranor(um),
donato ab Imp(eratore) Traiano
in bello Parthico hasta pura
10 et corona vallari, proc(uratori) Cilic(iae)
et Cypri, iuridicum Alexandriae
ad Aegyptum, proc(uratori)
provinc(iae) Asiae
decuriones et tabellari
15 et equites qui sunt
ad Lares Domnicos.

ÇEVİRİ : I. Pannonia *cohors*'unun *praefectus*'u, Roma yurttaşlarından oluşan V. Gemella *cohors*'unun *tribunus*'u, X. Fretensis lejyonunun *tribunus*'u, emekli askerlerden oluşan

- υιώνος, Τρ[αιανὸς Ἀδριανὸς Σεβαστός, ἀρχιερεὺς μέγισ]τος, δημαρχικῆς
 ἐξουσίας τ]ὸ ις', ὕπα-
 τος τὸ γ', Π[εργαμηνῶν τοῖς ἄρχουσι καὶ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δή]μῳ χαίρειν. [— —
 —] Ἀντωνίῳ
 Πολέμων[ι — — —]ων. ἐπρέ[σβευον Νυ]μφίδιος
 καὶ Ἰούλιο[ς — — —, οὗς τοῦ ἐφοδίου κρεῖνω ἀξίους. {I.S. 132 ya da daha
 geç} Α]ὐτοκράτω[ρ Καῖσαρ θεοῦ Τρ]αιανοῦ
 20 Παρθικοῦ [υἱός, θεοῦ Νέρουα υἱώνος, Τραιανὸς Ἀδριανὸς]ς Σεβαστός,
 [ἀρχιερεὺς μέγισ]τος, δη-
 μαρχικῆς [ἐξ]ου[σίας τὸ . . ', ὕπατος τὸ γ', πατὴρ πατρίδο]ς, Περγαμη[νῶν τοῖς]
 ἄρχο[υ]σι καὶ τῇ
 βουλῇ καὶ [τ]ῷ δή[μῳ χαίρειν. — — —]ΕΟΙΣΑΥΤΟ[. . .]ήσεσθε καὶ τὰς
 αἰτί-
 ας δι' ἃς ἐφυλα[— — —]ΠΕΥΣΑΣ[. . . . μ]ηδὲν ταραχῶδες
 χρῆσθαι τῇ Ι[— — — Ἰο]ῦνκος ὁ ἐπίτροπός μου.
 25 εὐτυχεῖτε. [— — — — —]ΙΟΡΟΣ, ἐπιψηφισαμέ-
 νου Τι. Κ[λ]αυδί[ου — — — — — τῇ]ς ἀρχῆς μὲν κατέ-
 στησαν [— — — — — μ]ετὰ ταῦτα αὐτοκρά-
 τες τ[— — — — —]ηγείται τὰ τοῦ με-
 γίστου [— — — — —]μα Τραιανοῦ ννν
 30 Ἀδριαν[οῦ — — — — —]δος αὐτὴ συνδιη-
 τημέν[— — — — —]Ε ἔργου βιαίου
 ΜΗΔΕΝ[— — — — —]. . Π[. .]ΡΟ καθὼς
 καὶ ὑπ[— — — — —] ἡμῶν με
 [— — — — —]. . ωνε
 35 [— — — — —]. .

{Noksanlığın ne kadar olduğu bilinmiyor}

Fragman f.1.

-]ΑΜ[—
 —]ΑΣΙΝ[—
 —]ΔΕΣΦΑ[—
 —]ΕΥΤΥ[—
 5 —]ΑΤΟΥΤ[—
 —]ν αὐτοκ[ρατ — — —] προ[— — —]

{vac.} [ἐπι]μεληθέν[των] {vac.}
] Ἑρωτιανοῦ, [Θ]εοδώρου, Τελεσφόρου, Τερπάν[δρου
 [τ]ῶν γραμματέων.

10

{Alt kısım}

Fragman b.1.

—]ΣΤ.[—
 —]OMEN[—
 [— — — στρα]τηγῶ[ν]
 [— — —]ν ἐκ τοῦ
 5 [— — —] θείου σή-
 [ματος(?) — — — ἐγ]γραφηθῶ-
 [σι — — —]ν ἄλιμμα
 [— — — ἐφηβ]άρχους δέκα
 10 [— — —] προβολῆς
 [— — —]ν εἰσεληλυ-
 [θ— — — μν]ήματος
 [— — — αὐτοκράτ]ορι(?)

Fragman c.1.

—]Υ
 —]MENH
 [— — —σ]αντες
 [— — — φ]ιλικῶν
 5 [— — —]ς συν
 [— — — μ]έρος αὐ-
 [τῶν — — — ἔσ]χηκε
 [— — —] ὄρων
 [— — — πα]ρὰ τὸ
 10 [— — —] τοῦ διὰ
 [— — —] Περγαμη-
 [ν— — — ἔ]πειτα δὲ η-
 [— — —]ων Τραιανοῦ
 [— — — τ]ῶι πλήθει δι-
 15 [— — —]ν ἐβεβαίωσεν
 [— — — τῶ]ν νέων παν-

[ηγυρικὸν γυμνάσιον — — —]ίου

Fragman 1. 1.

—]. A[—

—]. EP[—

—]ΦΙΣ.[—

—]. ΛΕΩ[—

5

—]TION[—

—]. ΚΑΘΙΣ[—

—]. ΑΡΕ.[—

—]Ο[—

Fragman m.1.

—]ΦΕ[—

—]ΤΕ[—

—]ΥΜΝ[—

—]. ΕΙΣ.[—

5

—]. ΤΡΑ[—

—]ΕΧΟ.[—

—]ΩΝΕ[—

—]. ΕΒΑ[—

—]ΠΑΤ[—

10

—]. .[—

Fragman n.1.

—]Ω[—

—]ΝΤΩ[—

—]. αι περὶ .[—

— ἐ]πετέθη τω[—

5

— Περ]γαμηνῶν τῇ [—

— τῶν] νέων ἐλεοχρεΐ[στι—

— ἐ]λαμβανεν τὴν [—

— ἀ]ναγκαῖον δὲ κρεί[νας —

—] λογιστοῦ τὴν [—

10

— τῇ]ι βουλῇι καὶ τῶ[ι δήμῳ —

—]τος τὸ Ε . . Α . [—

—] παραληψ[—

—].Ω . . [—

—]. [—

15

Fragman o. 1.

—]. . [—

—]ΥΙ[—

—].Ο . . [—

—].ΟΙΣ[—

5

—].ΖΜ . [—

— Τραι]ανοῦ Π[αρθικοῦ υἱός, —

— δημαρχικῆς ἐξ]ουσίας [—

—]ΕΙΣΩΣ[—

—].ΑΙΚΑΙ . [—

10

—]ΔΕΗΧΑ[—

—].ΜΑΕΠ[—

—]. . [—

Fragman p. 1.

—]Ω . [—

—]ΦΟΙ . [—

—].ΘΕΟ[—

—]ΑΡΧΙ[—

YORUM : Titus Flavius Iuncus²⁴⁹ yakın zamana kadar Aemilius Iuncus olarak bilinmekteydi. Bu isim, Efes'ten çıkan ve bu kişinin kariyer aşamasını *-cursus honorum-* içeren bir yazıtın ilk editörü olan J. Keil tarafından önerilmişti. Çünkü yazıtta sadece Iuncus *cognomen*'i bozulmadan kalmıştı.²⁵⁰ J. Keil, Iuncus'un Suriye'de bir *procurator* olan Aemilius Iuncus ile tamamlanabileceğini düşündü. Suriye *procurator*'undan başka, aynı ismi taşıyan üç tane senatör vardı, bunlar: İ.S. 127 yılının *consul*'u olan Tripolis'li L. Aemilius Iuncus, Asya *proconsul*'u L.

²⁴⁹ Titus Flavius Iuncus'un askerî hizmetini tamamlamadan önceki görevleri: *Praef(ectus) coh(ortis) II Pann(oniae), trib(unus) coh(ortis) V Gemella c(ivium) R(omanorum)*. Titus Flavius Iuncus'un askerî hizmetini tamamladıktan sonraki görevleri: *Praef(ectus) alae Gall(orum) veter(anorum), proc(urator) Ciliciae et Cypri, iuridicus Alexandriae, proc(urator) Asiae*.

²⁵⁰ Bkn., Keil 1932, 82-90.

Aemilius Iuncus ve Commodus dönemindeki *consul* Aemilius Iuncus idi. Akademisyenler, senatörler arasındaki aile ilişkilerinden şüphe etmemişlerdir. Onlar için ana problem, X. Fretensis lejyonunun *tribunus*'u ile Suriye *procurator*'unun ve İ.S. 127 yılındaki *consul* arasındaki ilişkileri çözmektir.²⁵¹ A. Stein X. Fretensis lejyonunun *tribunus*'u ile Suriye *procurator*'unun iki farklı kişi olduğunu iddia etti. Ayrıca Suriye *procurator*'u olan kişinin de İ.S. 127 yılının *consul*'u olan L. Aemilius Iuncus'un babası olabileceğini belirtti. Stein'in varsayımı, Atina'da bulunan ve J. H. Oliver tarafından yayınlanan bir yazıtla doğrulandı.²⁵² Pflaum AE 1967, 452'de yaptığı yorumda, Atina yazıtında²⁵³ geçen Iuncus adına farklı bir yapılanma önerdi. Pflaum'a göre söz konusu Iuncus, X. Fretensis lejyonunun *tribunus*'u idi ve tam adı T. Flavius Iuncus idi. Pflaum, T. Flavius Iuncus'un babasının, İ.S. 72 yılında Vespasianus tarafından kurulan Flavia Neapolis kolonisinin emekli askerlerinden biri olabileceğini iddia eder. T. Flavius Iuncus, İ.S. 127 yılının *consul*'u L. Aemilius Iuncus ile evli olan Varia Archelais'in kız kardeşiyle yaptığı evlilikle, Tripolis'li Aemilius Iuncus'un ailesinin içine girdi. T. Flavius Iuncus, askerî kariyerine II. Pannonia *cohors*'unun *praefectus*'u olarak başladı. Traianus'un Parth seferi sırasında, birliğe komuta etti. Bu sefer sırasında gösterdiği olağanüstü başarılarından ötürü, kendisine askerî nişanlar *-dona militaria-* verildi. Bu seferden sonra Roma yurttaşlarından oluşan V. Gemella *cohors*'unun *-cohors V. Gemella civium Romanorum-* *praefectus*'u, daha sonra X. Fretensis lejyonunun *tribunus*'u oldu. Askerî kariyerini, Galya'lı emekli askerlerden oluşan kanadın *praefectus*'u *-praefectus alae Gallorum veteranorum-* olarak tamamladı. İ.S. 1 yüzyıl boyunca bu kanat Suriye'de konuşlandırılmıştı.²⁵⁴ Iuncus, ordudan ayrıldıktan sonra, imparator Hadrianus tarafından Kilikya ve Kıbrıs *procurator*'luğuna atanarak, kariyerinde oldukça ilerledi. Bu görevi takiben Mısır'da İskenderiye'nin yargıcu *-iuridicus Alexandreae ad Aegyptum-* oldu ve son olarak Asya eyaletinin mülk *procurator*'luğuna terfi edildi.²⁵⁵ Titus Flavius Iuncus köken olarak, imparator Vespasianus tarafından kurulan ve emekli askerlerden oluşan Flavia Neapolis kolonisinden gelmektedir. Kendisi, atlı sınıfının düzenli kariyerini takip etmemiş tek kişidir. İmparatorun *procurator*'u olarak üç farklı görevde bulunmuştur: Kilikya'nın ve Kıbrıs'ın *procurator*'luğu, İskenderiye'nin *iuridicus*'u ve Asya eyaletinin *procurator*'luğu.

T.16. Atilius Cognitus (İ.S. 124)

1) EYALET : Asya

²⁵¹ Bkn., PIR² A 354.

²⁵² Bkn., AE 1967, 452= SEG 1973, 141.

²⁵³ Bkn., AE 1968, 136.

²⁵⁴ Bkn., CIL XVI, 4 a. 54; 35 a. 88.

²⁵⁵ Bkn., IGRR IV, 35; IvEphesos VII, 4112; Pflaum 1960-I, 282.

BULUNTU YERİ : İzmir (*Smyrna*)
 DÖNEM : İ.S. 124
 TÜR : Mektup
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 34 cm.; genişlik: 34 cm.; derinlik: 16 cm.; harf boyu: (*satır* 2-4) 0.021 m. (*satır 5 ve devamı*) 0.0135 m.
 EDİSYON : IvSmyrna, 594; McCabe, Smyrna 93; IGRR IV, 1398; SEG 28, 884
 YAZIT :

- 1 [-]·Ω[-]
 [νε]ωκόρον α, [θεολόγους -],
 [ύμ]νφδοὺς κδ ἐπ[ιστολῇ]
 [-] vacat τῇ ὑπογεγραμ[μένη vacat]
 5 [Μαν]ίῳ Ἀκειλίῳ Γλαβρίωνι, Γαίῳ [Βελλικίῳ Τορκουάτῳ]
 [Τεβ]ανιανῶ ὑπάτοις, πρὸ ἐννέα κ[αλανδῶν -·]
 [ἐν Σ]μύρνη· Ἀτειλίῳ Κογνίτῳ, Κα[- τοῖς]
 [ἐπι]τρόποις τοῦ κυρίου Καίσαρο[ς -]
 [··]·ΟΥ Λουκίου υἱοῦ Φαβία Ἄνθου [- ἐν τοῖς]
 10 [εὐτ]χεστάτοις καιροῖς τοῦ θεῶ[ν ἐμφανεστάτου Αὐτοκρά]-
 [τορο]ς Τραιανοῦ Ἀδριανοῦ Καίσαρο[ς Σεβαστοῦ πᾶσα ἡ]
 [-4··]υ οἰκουμένη θύει καὶ εὔχετ[αι ὑπὲρ τῆς αἰωνίου δια]-
 [μον]ῆς αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνεικῆτ[ου Ῥωμαίων ἡγεμονίας καὶ δι]-
 [οικεῖ]ται ὑπὸ ἀξιολόγων καὶ Ε·[- ἀνδρῶν -]
 15 [-]Ο·ΟΥΣ[-]Θ[-].

YORUM : Yukarıdaki ilgili yazıt dışında, imparator Hadrianus'un *procurator*'u olarak bilinen Atilius Cognitus hakkında elimizde başka hiçbir bilgi bulunmamaktadır.

T.17. Claudius Agrippinus – Pompeius Severus (İ.S. 127)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Geyre (*Aphrodisias*)
 DÖNEM : İ.S. 119-125
 TÜR : Mektup
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 89 cm.; genişlik: 81.5 cm.; derinlik:-; harf boyu: 1.4 cm.
 EDİSYON : SEG 33, 855; SEG 50, 1096; AE 1984, 869; AE 2000, 1441; Reynolds 1982, 15; Oliver 1989, 69
 YAZIT :
 [ἐπὶ Κλαυδίας Παυλεῖνῃ]ς τὸ α' vacat

- [Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ, θεοῦ Τραιανοῦ Παρθι]κοῦ υἱός, θεοῦ Νέρουα υἱωνός,
Τραιανός
[Ἀδριανός Σεβαστός ἀρχιερεὺς μέγιστ]ος δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ τρίτον ὕπατος
τὸ γ'
[Ἀφροδισιέων τοῖς ἄρχουσι καὶ τῇ βο]υλῇ καὶ τῷ δήμῳ vac. χαίρειν vac. καὶ
τῷ ψηφισ-
- 5 [ματι ὑμῶν ἐντυχὼν καὶ τῶν ὑμετέρων πρ]εσβέων ἀκούσας περὶ τῶν
χρηματικῶν δι-
[κων, [συγχωρῶ ὑμεῖν εἰ μὲν Ἑλλήν, Ἀφρο]δισιεύς φύσει ἢ τῶν παρ' ὑμεῖν
πολεῖ-
[?τευομένων] τις [ἐγκαλεῖται ὑφ' Ἑ]λλήνος Ἀφροδισιέως κατὰ τοὺς
ὑμετέρους
[?νόμους καὶ παρ' ὑμῶν ? καθί]στάσθαι τὰς δίκας εἰ δὲ τοῦνανάντιον Ἑλλήν
πα-
- 10 [ρ' ἄλλης πόλεως, κατὰ Ῥωμ]αίων νόμους καὶ ἐν τῇ ἐπαρχείᾳ ν. τοὺς μέντοι
[χρεώστας τῆς πόλεως ἡβειαι]ωτὰς ἢ ὅλως συνβεβληκότας τῷ δημοσίῳ ὑ-
[μῶν, [παρ' ὑμεῖν τὴν δίκην ὑ]πέχειν vac. ἐπεὶ δὲ στεφανοῦτε με στεφάνῳ
[χρυσῷ? ἀπὸ ··?λίτρ]ῶν ἴστε ὅτι παρητησάμην αὐτὸν μὴ βουλόμενος
[ἐπιβαρεῖσθαι ὑμετέρα]ν πόλιν ἐμοῦ γε ἔνεκα ν. εὐτυχεῖτε. ἐπὶ Κλαυδίας Παυλεινῆς.
[Αὐτοκράτ]ωρ Καῖσαρ, θεοῦ Τραιανοῦ Παρθικοῦ υἱός, θεοῦ Νέρουα υἱωνός
Τραιανός
[Ἀδριανό]ς Σεβαστός, ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ τρίτον
- 15 [ὑπατ]ος [τ]ὸ τρίτον, Ἀφροδισιέων τοῖς ἄρχουσι καὶ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ
[χαί]ρειν vac. τὴν μὲν ἐλευθερίαν καὶ αὐτονομίαν καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὑπάρξαντα
ὑμεῖν τὰ παρὰ τε τῆς συνκλήτου καὶ τῶν πρὸ ἐμοῦ αὐτοκρατόρων, ἐβε-
βαίωσα προσθεν. ἐντευχθεὶς δὲ διὰ πρεσβείας περὶ τῆς τοῦ σιδη-
ρου χρήσεως καὶ τοῦ τέλους τῶν ἥλων, καίπερ ἀμφισβητησίμου τοῦ
- 20 πράγματος ὄντος διὰ τὸ μὴ νῦν πρῶτον τοὺς τελώνας ἐπικεχειρη-
κέναι καὶ παρ' ὑμῶν ἐγλέγειν ὅμως εἰδὼς τὴν πόλιν τά τε ἄλλα τει-
μῆς οὖσαν ἀξίαν, καὶ ἐξηρημένην τοῦ τῆς ἐπαρχείας τύπου,
ἀπαλλάσσω αὐτὴν τοῦ τελέσματος καὶ γέγραφα Κλαυδίῳ
Ἀγριππείνῳ τῷ ἐπιτρόπῳ μου, παραγγεῖλαι τῷ μεμισθωμέν[ῳ]
- 25 τὸ ἐν Ἀσία τοῦ σιδήρου τέλος ἀπέχεσθαι τῆς ὑμετέρας πόλεως.
εὐτυχεῖτε ἐπὶ Κλαυδίου Ὑψικλέους ἥρωος. Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ,
[θ]εοῦ Τραιανοῦ Παρθικοῦ υἱός, θεοῦ Νέρουα υἱωνός, Τραιανός Ἀδριανός

- Σεβαστὸς, ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ ἕνατον,
 ὕπατος vac. τὸ τρίτον. Ἀφροδεισιέων vac. τοῖς ἄρχουσι καὶ τῇ βουλῇ καὶ
 30 τῷ δήμῳ vac. χαίρειν τοὺς πόρους οὓς ἀπετάξατε εἰς τὴν τοῦ ὕδατος
 καταγωγὴν βεβαιῶ. ἐπεὶ δὲ ἦσαν τινες πολεῖται ὑμέτεροι λέγον-
 τες εἰς ἀρχιερωσύνην ἀδύνατοι ὄντες προβεβλήσθαι vac. ἀνέπεμψα αὐ-
 τοὺς ἐφ' ὑμᾶς ἐξετάσοντας πότερον δυνατοὶ ὄντες λειτουργεῖν δια-
 δύονται, ἢ ἀληθῆ λέγουσιν. vac. εἰ μέντοι φαίνονται τινες αὐτῶν εὐπορωτέ-
 35 ροι, προτέρους ἐκείνους ἀρχιερεῖσθαι δικαῖον συνχωρῶ ὑμεῖν παρὰ τῶν
 ἀρχιερέων ἀντὶ μονομαχίων ἀργύριον λαμβάνειν καὶ οὐ συνχωρῶ μόνον
 ἀλλὰ καὶ ἐπαινῶ τὴν γνώμην. οἱ αἰρεθησόμενοι ὑφ' ὑμῶν ἐπιμελη-
 ται τοῦ ὕδραγωγίου περὶ ὧν ἂν γνώμης δέονται καὶ συλλήψεως δυνή-
 σονται τῷ ἐπιτρόπῳ μου Πομπηίῳ Σεβήρῳ ἐντυγχάνειν, ᾧ κἀγὼ γέγραπ-
 40 φα ν. εὐτυχεῖτε ἐπὶ στεφανηφόρου Τιβερίου Κλαυδίου Ὀπλωνος υἱοῦ ν. Ὑ-
 ψικλέους Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ, θεοῦ Τραιανοῦ Παρθικοῦ υἱὸς, θεοῦ Νέ-
 ρουα υἱωνὸς, Τραιανὸς Ἀδριανὸς Σεβαστὸς, ἀρχιερεὺς μέ[γιστος],
 δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ η', ὕπατος τὸ γ', vac. Ἀφροδεισιέ[ων τοῖς ἄρ]-
 χουσι καὶ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ ν. χαίρειν ν. ὥς ὑπε[...c.13...]
 45 ΚΑ ἀθρόοι προσαγορεύσαντες ΜΕ[...?...]
 ὕδατος καταγωγὴν τυχεῖν[...?...] Διογένους ὃν πρεσβ[εύτην ...?...]
 ὑμετερ[...?...]
 [...?...].

ÇEVİRİ

:

Satır: 13-27: Tanrısıl Traianus Parthicus'un oğlu, tanrısıl Nerva'nın torunu, imparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus, baş rahip, üç kez *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, üç kez *consul* seçilmiş (*İ.S. 119*), Aphrodisias'lıların yöneticilerine, Danışma (ve) Halk Meclisi'ne selam eder: Özgürlüğü, bağımsızlığı ve hali hazırda bulunan başka şeyleri, yasa yapmaya yetkili Meclis'te ve benden önceki imparatorların yanında sizin için ilk olarak (öncelikle) güvence altına aldım. Ancak, elçilik tarafından rica edilen, demir kullanımı ve çiviler üzerindeki vergi konusuna gelince, durum tartışma konusu olsa da -*çünkü vergi toplayıcıların bu vergiyi sizden toplamak için ilk girişimleri değil*- bununla birlikte, kentin(izin) başka türlü bir onura ve *provincia* muamelesinden öte bir şeye layık olduğunu bilerek, kenti(nizi) vergi vermekten başışık tutuyorum ve *procurator*'um Claudius Agrippinus'a, Asya'daki demir madenini kiralayan kişinin, kentinizden uzak durmasını haber vermesi için yazdım.

Satır: 27-41: Claudius Hypsikles'in *stephanephoros*'luğunda. Tanrısıl Traianus Parthicus'un oğlu, tanrısıl Nerva'nın torunu, imparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus, baş rahip, dokuz kez

tribun'luk yetkisiyle donatılmış, üç kez *consul* seçilmiş (*I.S. 125*), Aphrodisias'lıların yöneticilerine, Danışma ve Halk Meclisi'ne selam eder: Su kanalları *-aquaeductus-* için ayırdığınız parayı (fonu) onaylıyorum. Bir de baş rahiplik görevini üstlenmeye yetersiz oldukları zaman, (bu göreve) aday gösterildiklerini söyleyen bazı yurttaşlarınız olduğu için, (bu) kamu görevini *-leiturgia-* üstlenmeye yeterli olup olmadıklarını, (görevden) kaytarıp kaytarmadıklarını ya da doğruyu söyleyip söylemediklerini incelemeniz üzere onları size havale ettim. Bununla birlikte, eğer içlerinden bazıları bu görevi daha iyi yapacak gibi göründüyse (izlenimi verdiyse), baş rahiplik görevini, öncelikle onların üstlenmesi adil olacaktır. Parayı, gladyatör oyunları yerine baş rahiplerden almanız gerektiğini doğru buluyorum. Önerinizi sadece doğru bulmakla kalmıyorum, aynı zamanda övüyorum. Su kanalı için tarafınızdan seçilecek denetleyicilere tavsiye verilebilecek ve (onlar), kendisine yazdığım (kendisini bilgilendirdiğim) *procurator*'um Pompeius Severus'tan ihtiyaçları olan konularda yardım alabileceklerdir. Esen kalın.

2) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Siledik (*Stratonikeia*)
 DÖNEM : İ.S. 127
 TÜR : Mektup
 EDİSYON : CIL III, 7003; Smallwood 1966, 453; IGRR IV, 1156 a; SIG 837; Robert, Hellenica 6, 26; Oliver 1989, 79-81
 LİTERATÜR : Haensch 1997, 650
 YAZIT :

- 1 Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ θεοῦ Τραιαν[οῦ]
 Παρθικοῦ υἱὸς θεοῦ Νέρουα υἱωνὸ[ς]
 Τραιανὸς Ἀδριανὸς Σεβαστὸς ἀρχ[ι]ε[ρ]εὺς
 μέγιστος δημαρχικῆς ἐξο[υσί]ας
 5 τὸ ια' ὕπατος τὸ γ' Ἀδριανοπ[ο]λειτῶν
 Στρατονεικέων τοῖς ἄρχο[υ]σι
 καὶ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ χαίρει[ν].
 δίκαια ἀξιοῦν μοι δοκεῖτε καὶ ἀναγκαῖα ἄ[ρ]τι
 γεινομένη πόλει. τὰ τε οὖν τέλη τὰ ἐ[κ]
 10 τῆς χώρας δίδωμι ὑμεῖν καὶ τὴν οἰκίαν Τι[β.]
 Κλαυδίου Σωκράτους τὴν οὔσαν ἐν τῇ π[ό]λει
 ἢ ἐπισκευαζέτω Σωκράτης ἢ ἀποδό[σ]θω
 τινὶ τῶν ἐπιχωρίων ὥς μὴ χρόνῳ καὶ
 ἀμελῖαι καταριφθεῖη. ταῦτα ἐπέστειλα καὶ [τῷ

- 15 κ]ρατίστωι ἀνθυπάτωι Στερτινίων Κουάρ[τωι]
καὶ τῷ ἐπιτρόπῳ μου [Πο]μπίῳ Σεουή[ρωι].
ἐπρέσβευσεν Κλ. Κάνδιδος ὥι τὸ ἐφόδι[ον]
δοθήτω εἰ μὴ προῖκα ὑπέσχηται.
εὐτυχεῖτε. Καλάνδαις Μαρτίαις ἀπὸ [Ῥώ]μης.
- 20 Κλ. Κάνδιδος ἀπέδωκα τὴν ἐπισ[τολ]ήν
Λολλίῳ Ῥουστίκῳ ἄρχοντι τῇ πρὸ α' Ἰδ[ῶν]
Μαίων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ
ἐπιμεληθέντων Γ. Ἰουλ. Ἰππιανοῦ καὶ
Λολλίου [Ῥ]ο[υ]στικοῦ καὶ Γαίου Ἐπιλε-
- 25 . . Λ. ΚΤΟΥ.

ÇEVİRİ : Tanrısız Traianus Parthicus'un oğlu, tanrısız Nerva'nın torunu, imparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus, baş rahip, on bir kez tribun'luk yetkisiyle donatılmış, üç kez *consul* seçilmiş, Hadrianopolis-Stratonikea yöneticilerine, Danışma ve Halk Meclisi'ne selam eder: Bence doğru ve kentiniz için tam da uygun olan şeylere karar verdiniz. Bölgeden gelen gelirleri ve Tiberius Claudius Socrates'in kentteki evini size veriyorum, zamanla ve ihmalle boşa geçirilmeyecek şekilde, ya Socrates hazırlasın ya da (bölge) sakinlerinden birine versin. Bunları (bu kararları) hem haşmetli *proconsul* Stertinius Quartus'a hem de *procurator*'um Pompeius Severus'a gönderdim. Bu işe aracı olan (elçilik yapan) Claudius Candidus'a, eğer hediye sözü verilmezse, yolluk verilsin. Esen kalın. Mart ayının *kalend*'lerinde, Roma'dan (gönderildi). (Ben) Claudius Candidus, mektubu, yönetici Lollius Rusticus'a, Mayıs ayının *idus*'larından bir gün önce Meclis'te verdim. Gaius Iulius Hippianos'un ve Lollius Rusticus'un ve Gaius Epile.. (ile ilgilenmelerine).

YORUM : Birinci yazıtın bize verdiği bilgiler ışığında, mektupta adları geçen Claudius Agrippinus'un ve Pompeius Severus'un, imparator Hadrianus'un mülk *procurator*'ları olarak hizmet etmiş oldukları açıkça anlaşılmaktadır. Nitekim, imparator Hadrianus'un Lidya'da bulunduğu sırada Stratoniceia Halk Meclisi'ne yazdığı diğer mektupta da İ.S. 127 yılında Asya eyaletinin mülk *procurator*'u olarak görev yapan Pompeius Severus'un adını görmekteyiz.

Bkn., Valerius Eudaemon, T.148

Bkn., Lucius Valerius Proculus, T.136

T.18. Marcus Gavius Maximus (İ.S. 132)

1) Hist. Aug. 8. 7.

nam Gavius Maximus praefectus praetorii usque ad vicensimum annum sub eo pervenit, vir severissimus, c[ui] Tati Maximus successit. in cuius demortui locum duos praefectos substituit Fabium Repentinum et Cornelium Victorinum.

ÇEVİRİ : Son derece sert bir adam olan *praefectus praetorii* Gavius Maximus, onun yönetiminde (*imparator Antoninus Pius dönemi*) yirminci seneye ulaştığı için, Tati Maximus onun yerini aldı. Onun ölümüyle (de) (boşalan kadroya) iki *praefectus*, Fabius Repentinus ve Cornelius Victorinus, yerleştirildi.

2) M. C. Frontonis Epistulae ad Antoninum Pium, Epistola 4

Domino meo Caesari,

Niger Censorius diem suum obiit. Quincuncem bonorum suorum nobis reliquit testamento cetera honesto, quod ad verba vero adtinet, inconsiderato, in quo irae magis quam decori suo consuluit. Inclementius enim progressus est in Cavium Maximum clarissimum et nobis observandum virum. Ob eam rem necessarium visum scribere me Domino nostro patri tuo, et ipsi Cavio Maximo, difficillimae quidem rationis epistulas, etc.

3) M. C. Frontonis Epistulae ad Antoninum Pium, Epistola 7

Cavio Maximo, Fronto.

Cum gravitatem ... Dolor iracundiae conjunctus mentem hominis perturbavit ... Virtutibus ceteris iracundia venenum ac perniciēs fuit ... Sed nemo meum erga Nigrum amorem repraehendat, qui non tuum ante repraehendat. Postremo neque ego Nigrum propter te amare coeperam, ut propter te eundem amare desinerem: neque tu me a Nigro tibi traditum diligere coepisti. Quam ob rem tecum quaeso, nequid obsit amicitia nobis, quae nihil profuit. Iam si dicendum sit, deos testor me saepe vidisse Nigrum Censorium ubertim flentem desiderio tui atque huius discidii dolore, etc.

LİTERATÜR : PIR 2¹, 60; Hout 1999, 266/ 386

YORUM : *Hassa alayı kumandanı* -*praefectus praetorio*- olarak görev yapan Maximus, *imperator Antoninus Pius*'un en önemli ve etkili danışmanlarından biriydi. Kendisinin İtalya-Picenum'daki Firmum kasabasından gelen bir atlı sınıfı üyesi olduğunu bilmemiz dışında, İ.S. 129 yılından önceki kariyerine ilişkin bilgimiz oldukça azdır. İ.S. 129 yılında, *imperator Hadrianus*, kendisini Mauretania Tingitana eyaletine *procurator* olarak atadı. Maximus, Asya eyaletindeki *procurator*'luk görevini kabul edinceye kadar, yani hemen hemen İ.S. 132 yılına kadar bu görevde kaldı. *Procurator* olarak bulunduğu Asya eyaletinde, *proconsul* olarak görev yapan, geleceğin *imparatoru Antoninus Pius* (İ.S. 138-161) ile tanıştı. Burada kendisini Pius'a kanıtlamış ve onun

gözüne girmiş olacak ki normal terfî aşamalarından geçmeden, Marcus Mamertinus eşliğinde, oldukça önemli bir görev olan hassa alayı kumandanı olarak seçildi. Maximus'un, bu görevden emekli olduğu tarih İ.S. 158 yılı olarak bilinmektedir. Nitekim, elimizdeki kanıtlar da Gavius Maximus'un, Antoninus Pius döneminde, yirmi yıl boyunca (İ.S. 138/ 139-158/ 159), imparatora hassa alayı kumandanı olarak hizmet etmiş olduğunu göstermektedir.²⁵⁶ Bu uzun görev süresi, Maximus'un hassa alayı kumandanı olmasından başka onun imparatorun en yakın danışmanı ve dostu olduğunu da göstermektedir. Bu görevinden emekli olduktan sonra, imparator tarafından *consul* nişanlarıyla donatıldı. Çünkü Hadrianus gibi Antoninus Pius da *praefectus*'ları *consul* nişanları ve öteki zenginliklerle varıl etme siyasetini devam ettirmiş bir imparator idi. Maximus, emekliliğinden kısa bir süre sonra, İ.S. 158-159 yılları arasında ölmüştür. M. Cornelius Fronto'nun bazı mektuplarından da Gavius Maximus ile ilgili bir takım bilgilere ulaşmaktayız. Özellikle kendisinin bir zamanlar yakın arkadaşı olan C. Censorius Niger ile kendi kariyerinden ötürü arasının bozulmuş olduğunu anlıyoruz. Çabuk öfkelenen bir doğası olan Niger, öldüğü zaman, vasiyetinde, varlığının yarısından fazlasını Fronto'ya bırakmakla, onu şaşırtmış ve zor bir duruma sokmuştur ve aynı vasiyette, imparator Pius'un gözdesi olan hassa alayı kumandanı Gavius Maximus'un aleyhinde yorumlar yapmıştır. Oysa bir zamanlar iyi dostluk ilişkisi olan bu iki insanın, olasılıkla Gavius'un başarılı kariyerinden ve bu kariyeri kıskanan Niger'den ötürü, arası açılmıştı. Dahası *vir severissimus*²⁵⁷ olarak tarif edilen ve imparatorun daha önce *procurator*'u olarak görev yapan Gavius, imparator Pius'a, iş arkadaşı Niger'in aleyhine, onun çalışma şekli hakkında eleştiriler yapmış olabilir. Çünkü Censorius Niger'in, Noricum'da, Mauretania Tingitana'da ve başka eyaletlerde, imparatorun *procurator*'u -*procurator Augusti*- olarak görev yaptığını bilmekteyiz.²⁵⁸ Gavius'un bu eleştirileri, yerini bulmuş gibi görünüyor. Çünkü Pius, bilindiği kadarıyla, kadrosundaki herhangi bir elemanın disiplinsiz davranışlarını hoş görececek bir imparator değildi. Nitekim bizde, daha önce Pius'un gözde adamlarından biri olduğu intibasını uyandıran Niger, daha sonra onun öfkesine maruz kalmış görünmektedir.

T.19. Titus Flavius Titianus (İmparator Hadrianus – Marcus Aurelius Dönemi)

1) EYALET	: Galya
BULUNTU YERİ	: Lyon (<i>Lugdunum</i>)
DÖNEM	: —
TÜR	: Onur Yazıtı
EDİSYON	: CIL XIII, 99; Pflaum, 1960-I, 99, 1

²⁵⁶ Bkn., Hist. Aug. 8. 7-8.

²⁵⁷ Bkn., Hist. Aug. 8. 7.

²⁵⁸ Bkn., CIL XVI, 176; PIR 1¹ 327; PIR 2² 658, sf. 148; Hüttl 1936-II, 133; Pflaum 1960-I, 226.

YAZIT :

- [T(ito) F]l(avio) T(iti)
 2 fil(io) Q[uir(ina)] Titiano
 [pr]oc(uratori) Aug(usti)
 4 provinciar(um) [Lu]g(dunensis) et
 Aquitanicae, proc(uratori)
 6 [pa]trimoni, proc(uratori)
 pro[v(inciae) Ga]lat(iae) [et Pon](ti),
 8 proc(uratori) pro[v(inciae)].

ÇEVİRİ : Titus'un oğlu, Quirina bucağından, imparatorun Lugdunensis ve Aquitania eyaletlerinin *procurator*'u, imparatorun mülk *procurator*'u, Galatya ve Pontus eyaletinin *procurator*'u, ... eyaletinin *procurator*'u (olan) Titus Flavius Titianus'u (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

2) EYALET : Mısır

BULUNTU YERİ : Thebae (*Thebai*)

DÖNEM : İ.S. 126

TÜR : Adak Yazıtı²⁵⁹

EDİSYON : CIL III, 41; Pflaum 1960-I, 99, 2

YAZIT :

- T(itus) Fl(avius) Titianus
 2 praef(ectus) Aeg(ypti) audit
 Memnonem XIII k(alendas)
 4 April(es) Vero III et Ambibulo
 co(n)s(ulibus) hora I.

ÇEVİRİ : Mısır'ın *praefectus*'u Titus Flavius Titianus, Memnon'u dinledi. III. Verus'un ve Ambibulus'un *consul*'luklarında, Nisan ayının *kalend*'lerinden 13 gün önce (=20 Mart), 1. saat (=20 Mart 126).

3) EYALET : Mısır

BULUNTU YERİ : Tell el-Farama (*Pelousion*)

DÖNEM : İ.S. 126-132

TÜR : —

EDİSYON : Pflaum 1960-I, 99, 3

²⁵⁹ Yazıt, tanrı Memnon'un sağ ayağının üzerinde bulunmaktadır.

YAZIT :

[— — — τ]οῦ προγεγραμμένου [— — —]

2 [— — —] ἐπὶ Τίτου Φλαυίου Τίτ[ιανοῦ — — —].

ÇEVİRİ : Daha önce yazılan, Titus Flavius Titianus'un

4) EYALET : Mısır

BULUNTU YERİ : Batn Ihrit (*Theadelphia*)

DÖNEM : İ.S. 127-128

TÜR : Adak Yazıtı

ÖLÇÜLER : —

EDİSYON : Pflaum 1960-I, 99, 4

YAZIT :

1 ὑπὲρ Αὐ[τοκράτορ]ος Καίσαρος Τραιανοῦ
[Α]δριανοῦ Σεβα[στοῦ, ἐπὶ Τίτω[ι] Φλαουίωι
Τ[ι]τιαν[ῶι ἐπάρ]χῳ Αἰγύπτου,
Διοσκ[ούρο]ις σωτῆρσι ἐπιφανέσι θεοῖς

5 Νίκανδρος Πετесούχου ἀν[έ]θηκεν
ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν
τέκνω[ν, ἐπ'] ἀγαθῶι· (ἔτους) ιβ' Ἀδριανοῦ τοῦ κυρίου
Χοία[χ —'].

ÇEVİRİ : İmparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus adına, Titus Flavius Titianus, Mısır'ın *praefectus*'u iken, Petesuchus'un oğlu Nicandrus, (bunu), kendisi, karısı ve çocukları için, hayrına, kurtarıcı seçkin tanrılar Dioscur'lara adadı. Hükümdar Hadrianus'un 12. yılında, Khoiakh (=İ.S. 127-128).

5) EYALET : Mısır

BULUNTU YERİ : İskenderiye (*Alexandria*)

DÖNEM : İ.S. 128

TÜR : Resmî Liste

EDİSYON : Pflaum 1960-I, 99, 5

YAZIT :

Pagina I : Ἑρεννίαν Γεμέλλαν

Pagina II :

L(ucio) Nonio Torquato Asprenate II M(arco) Annio Libone co(n)s(ulibus)
idib(us) April(ibus) anno XII Imp(eratoris) Caesaris Traiani Hadriani Aug(usti)

mense

Pharmuthi die XVIII Alex(andrae) ad Aeg(yptum) descriptum et recognitum ex
tabula

profes(s)ionum quibus liberi nati sunt, quae tabula proposita erat in foro

Aug(usti), in

qua scriptum est M(arco) Claudio Squilla Gallicano T(ito) Atilio Rufo Titiano
co(n)s(ulibus) anno XII Imp(eratoris) Caesaris Traiani Hadriani Aug(usti) T(ito)
Flavio

Titiano praef(ecto) Aeg(ypti) profes(s)iones liberorum acceptae citra causarum
cognitionem.

Pagina III :

Tab(ula) VIII pag(ina) II amplioribus litteris scriptum est L(ucio) Nonio
Torquato

Asprenate II M(arco) Annio Libone cos(ulibus) et post alia pag(ina) IX VI
kal(endas)

April(es) C(aius) Herennius Geminianus IIS CCCLXXV fil(iam) n(atam)
Herenniam

Gemellam ex Diogenide M(arci) fil(ia) Thermuthario V idus Martias q(uae)
p(roximae) f(uerunt) etc.

ÇEVİRİ :

1. Sayfa : Erennia Gemella'yı (onurlandırdı).
2. Sayfa : Lucius Nonius Torquatus II. Asprenates'in (ve) Marcus Annus Libon'un *consul*'luklarında, Nisan ayının *idus*'larında (=13 Nisan), imparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus'un 12. yılında, *Pharmutis* ayının 18. gününde, Mısır İskenderiye'de doğan çocukların sicil listelerinin kopyaları çıkarılıp, incelenerek, bu levha Augustus Forum'unda gösterildi (anlatıldı), levhada, Marcus Claudius Squilla Gallicianus'un ve Titus Atilius Rufus Titianus'un *consul*'luklarında, imparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus'un 12. yılında, Titus Flavius Titianus Mısır'ın *praefectus*'u iken, bilgi edinme amacıyla çocukların/ çocuklara ilişkin sicil defterlerinin alınarak (kaydedildiği yazıldı).
3. Sayfa : (Levha 8, sayfa 2) Lucius Nonius Torquatus II. Asprenates'in (ve) Marcus Annus Libon'un *consul*'luklarında ve 9 sayfadan sonra, Nisan ayının *kalend*'lerinden 6 gün önce, Gaius Herennius Geminianus 2S 375, doğan kızı Herennia Gemella'yı (=27 Mart 128).

6) EYALET : Mısır

BULUNTU YERİ : Feyyum (*Faium*)

DÖNEM : İ.S. 133
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : Pflaum 1960-I, 99, 6
 YAZIT :
 Φλαουίωι Τιτιανῶι - - 1.53 [(Ἔτους)] ἰζ' Αὐτοκράτορος Καίσαρος Τραιανου
 2 Ἀδρια[νοῦ] Φαρμο(ῦθι) α
 Σεση(μείωμαι) Φαρμ(οῦθι) α.
 ÇEVİRİ : Flavius Titianus'u (onurlandırdı), imparator Caesar Traianus
 Hadrianus Augustus'un 17. yılında, *Pharmutis* ayının 1. gününde (=27 Mart 133).

7) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 150
 TÜR : Mektup
 EDİSYON : IvEphesos V, 1492; McCabe, Ephesos 200; Waddington 1867, 210; Wood
 1877, 5, 4; Newton 1883-1916, 492
 YAZIT :
 [Αὐ]τοκράτω[ρ Καῖ]σαρ θεοῦ
 Ἀδριανοῦ υ[ί]ός, θεοῦ Τραια[νοῦ]
 Π[αρ]θικοῦ [υ]ίωνός, θεοῦ Ν[έρ]ουα
 4 ἔκγονος Τ[ί]τος Αἴλιος Ἀ]δριανός
 Ἀντωνεῖνος Σεβασ[τός,] ἀρχιερεὺς
 μέγιστ[ος, δ]ημαρχικῇ[ς ἐξ]ουσίας τὸ
 ἡγ', αὐτοκράτωρ [τ]ὸ [β', ὑ]πατο[ς] τὸ δ',
 8 πατὴρ πατρί[δος Ἑ]φεσίων τοῖς]
 ἄρχουσι καὶ τῇ β[ουλῇ καὶ] τῷ δῆ[μω]ι
 χαί[ρειν·]
 εἰδότε μοι δηλο[ῦτε τὴν φι]λοτι[μίαν]
 12 ἣν Οὐή[δ]ιος Ἀντ[ω]ν[εῖνο]ς φιλοτιμεῖται
 πρὸς ὑμᾶς, ὅ[ς] γε κα[ὶ τὰς] παρ ἐμοῦ
 χάριτας εἰς τὸν [κόσ]μον α[ὐτῆς] τῆς πόλεως [κα]τέθετο
 [τ]ὸ ψήφισ[μα ἔ]πεμψεν Φλ[αουί]ος]
 16 [Τι]τι[ανός ἐπίτρο]πος
 [εὐτυ]χεῖ[τε].

ÇEVİRİ : İmparator Caesar, tanrıs al Hadrianus'un oğlu, tanrıs al Traianus Parthicus'un torunu, tanrıs al Nerva'nın soyu, Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus, baş rahip, on üç kez *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, iki kez imparator olarak esenlenmiş, dört kez *consul* seçilmiş, vatanın babası, Efes'lilerin yöneticilerine, Danışma ve Halk Meclisi'ne esenlik diler. Vedius Antoninus'un, benim adıma, kentinizi güzelleştirmek için yaptığı ve size karşı gösterdiği onursal saygınlığı bana bildirdiğiniz kararı, *procurator* Flavius Titianus gönderdi. Esen Kalın.

8) EYALET : Mısır

BULUNTU YERİ : Isna (*Latopolis*)

DÖNEM : İ.S. 164

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : CIG 4831 b; IGRR I, 1273; Bernand 1989, 19, 88474

YAZIT :

- 1 ἀγαθῇ τύχῃ πεπλήρω[ται — — —]
 (ἔτους) δ' Ἀντωνίνου καὶ Οὐήρου τῶν κυρίων
 Αὐτοκρατόρων, Μεσορί -', ἐπὶ Τίτου
 Φλαυίου Τιτιανοῦ ἐπάρχου Αἰγύπτου,
 5 ἐπιστρατηγοῦντος Τερεντίου Ἀλεξάνδρ[ου],
 στρατ[ηγοῦ]ντο[ς] Κλαυδίου Ἀπολλίναρ[ίου].

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! tamamlandı, yüce imparatorlar Antoninus'un ve Verus'un 4. yılında, Mesor, Titus Flavius Titianus Mısır'ın *praefectus*'u iken, Terentius Alexander'in *propraetor*'luğunda, Claudius Apollinarius'un *praetor*'luğunda ... (=Temmuz/Ağustos 164).

9) EYALET : Slovenya

BULUNTU YERİ : Celje (*Celeia*)

DÖNEM : —

TÜR : Adak Yazıtı

EDİSYON : CIL III, 5164; Pflaum 1960-I, 154, 1

YAZIT :

- I(ovi) O(ptimo)
 2 M(aximo) C(aius)
 An(t)onius Valens
 4 b(ene)f(iciarius)

Flavi Titian[i] pro(curatoris)
 6 Aug(usti) v(otum) s(olvit)
 l(ibens) m(erito).

ÇEVİRİ : İmparatorun *procurator*'u Flavius Titianus'un ayrıcalıklı askeri Gaius Antonius Valens, gönül rızası ile ve hakkıyla adağını, Iupiter Optimus Maximus'a adadı.

10) EYALET : Slovenya
 BULUNTU YERİ : Celje (*Celeia*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Adak Yazıtı
 EDİSYON : CIL III, 5172; Pflaum 1960-I, 154, 2
 YAZIT :

I(ovi) O(ptimo)
 2 M(aximo) Lucilius
 Finitus b(ene)f(iciarius)
 4 Flavi Titian[i] pro(curatoris)
 Aug(usti) v(otum) s(olvit)
 6 l(ibens) m(erito).

ÇEVİRİ : İmparatorun *procurator*'u Flavius Titianus'un ayrıcalıklı askeri Lucilius Finitus, gönül rızası ile ve hakkıyla adağını, Iupiter Optimus Maximus'a adadı.

11) EYALET : Mısır
 BULUNTU YERİ : Memfis (*Memphis*)
 DÖNEM : İ.S. 166
 TÜR : Bina Yazıtı
 EDİSYON : CIG 4701; IGRR I, 1112; Pflaum 1960-I, 154, 4
 YAZIT :

Ἀγαθῇ τύχῃ
 2 (ἔτους) ς'
 Ἀντωνείνου καὶ Οὐήρου
 4 τῶν κυρίων αὐτοκρατόρων
 ἡγεμονεύοντος
 6 Φλ(αουίου) Τιτιανοῦ,
 ἐπιστρατηγοῦντος
 8 Λουκκηίου Ὁφελλιανοῦ,

στρατηγοῦντος τοῦ νομοῦ Θεῶνος,
 10 ἀποκατέστησεν τὰ τίχη ἐπ' ἀγαθῶι,
 Παχῶν ιε'.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! Yüce imparatorlar Antoninus'un ve Verus'un 6. yılında, Flavius Titianus'un *praefectus*'luğunda, Lucius Ophellianus'un *propraetor*'luğunda, Theon bölgesinin *praetor*'u surları hayırına onarttı, *Pakhon* ayının 15. günü (=10 Mayıs 166).

YORUM : Flavius Titianus'un kariyeri hakkında elimize geçen birçok yazıt, onun öncelikle Lugdunensis ve Aquitania eyaletinin *procurator*'u olarak göreve getirildiğini, daha sonra imparatorun mülk *procurator*'u olarak Asya eyaletinde görev yaptığını kanıtlamaktadır. Flavius, Galatya'da ve Pontus'ta *procurator* olarak hizmet ettikten sonra Mısır'ın *praefectus*'luğuna getirilmiştir.

T.20. Successus (İmparator Antoninus Pius Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 138-161
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvEphesos II, 283; McCabe, Ephesos 1020; Wood 1877, 3; CIL III, 6070
 a= ILS 327

YAZIT :
 Matidiae
 2 divae Marcianae
 [A]ug(usti) nepti, divae
 4 Matidiae Aug(ustae) f(iliae), divae
 Sabinae Aug(ustae) sorori,
 6 imp(eratoris) Antonini Aug(usti) Pii
 materterae,
 8 bule et civitas
 Efesiorum
 10 c(uram) a(gente) Successo lib(erto) proc(uratore).

ÇEVİRİ : Azatlı *procurator* Successus'un gözetiminde, Efes Danışma ve Halk Meclisi Augustus'un torunu, tanrısallık Matidia Augusta'nın kızı, tanrısallık Sabina Augusta'nın kız kardeşi, imparator Antoninus Augustus Pius'un teyzesi tanrısallık Matidia Marciana'yı (onurlandırdı).

YORUM : Yazıttan da anlaşıldığı gibi Successus, imparatorun azatlısı ve mülk *procurator*'u olarak Asya eyaletinin başkenti Efes'te görev yapmıştır.

T.21. Sulpicius Iulianus (İ.S. 140 ve İ.S. 144)

1) EYALET	: Asya
BULUNTU YERİ	: Efes (<i>Ephesos</i>)
DÖNEM	: İ.S. 140-144
TÜR	: Mektup
ÖLÇÜLER	: Yükseklik: 1.02 m.; genişlik: 1.94 m.; derinlik: 0.02-0.03 m.; harf boyu: 0.06 (1. <i>satır</i>); 0.05 m. (2. <i>satır</i>); 0.045 m. (3. <i>satır</i>)
EDİSYON	: IvEphesos V, 1489; McCabe, Ephesos 195; Waddington 1867, 253; Wood 1877, 5, 2; Oliver 1989, 135 A–B
LİTERATÜR	: Haensch 1997, 649
YAZIT	:

- 1 Αὐτοκράτωρ Κα[ῖσαρ θεοῦ Ἀδ]ριανοῦ
 υἱός, θεοῦ Τραιαν[οῦ Παρθικοῦ υἱών]ός,
 θεοῦ Νέρουα ἔκγον[ος Τίτος Αἴλιος Ἀδρι]ανός
 Ἀντωνεῖνος Σεβασ[τός, ἀρχιερεὺς μέ]γιστος,
 5 δημαρχικῆς ἐξουσία[ς τὸ -, αὐτοκράτωρ τὸ β,] ὕπατος
 τὸ γ, πατὴρ πατρίδος Ἐφε[σίων τ]οῖς [ἄρχουσι καὶ τῇ] βουλῇ καὶ τ[ῶι δ]ήμῳ
 χαίρ[ειν]
 Περγαμηνο[ὺς ἀ]πε[δε]ξάμην ἐν τοῖς πρ[ὸς
 ὑμᾶς γ]ράμμασιν
 χρησαμένο[υς το]ῖς ὀνόμ[α]σιν οἷς ἐγὼ χρῆσθαι τὴν πόλιν
 τὴν ὑμετέραν [ἀπ]εφ[η]νάμην· οἶμαι δὲ καὶ Σμυρναίους κατὰ
 10 τύχην παραλ[ελ]οιπέναι ταῦτα ἐν τῷ περὶ τῆς συνθυσίας
 ψηφίσματι, τοῦ λοιποῦ δὲ ἐκόντας εὐγνωμονήσειν, ἐὰν
 καὶ ὑμεῖς ἐν τοῖς πρὸς αὐτοὺς γράμμασιν ὃν προσήκει
 τρόπον καὶ κέκριται τῆς πόλεως αὐτῶν φαίνη[σθ]ε μεμνη-
 [μ]ένοι. τὸ ψηφισμα ἔπεμψεν Σουλπίκιος Ἰουλιανὸς ὁ ἐπ[ίτ]ροπός μου.
 εὐτυχεῖτε.

15 [τὸ] δὲ ψηφισμα ἐποίησεν γραμματεῶν Πό(πλιος) Οὐήδιος Ἀντω[νε]ῖνος.

ÇEVİRİ : İmparator Caesar T. Aelius Hadrianus Antoninus Augustus, tanrısıl Hadrianus'un oğlu, tanrısıl Traianus Parthicus'un torunu, tanrısıl Nerva'nın büyük torunu, en yüksek baş rahip, ... kez *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, iki kez imparator olarak esenlenmiş, üç kez *consul*, vatanın babası, Efes'in yöneticilerine, Danışma ve Halk Meclisi'ne selam eder. Pergamon'luların size yazdıkları mektupta, benim, kentinizin kullanması için izin verdiğim unvanlarla ilgili durumu onayladım. Sanırım Smyrna'lılar bu unvanları ortak kurban törenine ilişkin

(olan) kararda, istemeden unuttular ve sanırım ki gelecekte seve seve kullanacaklar, eğer siz de onlara yazacağınız mektubunuzda söz konusu kentlerine olması gerektiği ve karar verildiği biçimde davranır görünürseniz. *Procurator*'um Sulpicius Iulianus, kararı bana gönderdi. Esen kalın. P. Avidius (Vedius) Antoninus yazmanlık yapıp, (bu) kararı kaleme aldı.

YORUM : Sulpicius Iulianus, Asya eyaletinde imparator Antoninus Pius'un mülk *procurator*'u olarak görev yapmıştır.

T.22. Sextus Cornelius Dexter (İ.S. 148)

1) EYALET : Kuzeybatı Afrika
 BULUNTU YERİ : Béjaïa (*Saldae*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : Smallwood 1966, 255; CIL VIII, 8934= ILS 1400; Pflaum 1960-I, 137, 1
 YAZIT :

Sex(to) Cornelio
 2 Sex(ti) f(ilio) Arn(ensi tribu) Dextro
 proc(uratori) Asiae, iuridico Alexandrae,
 4 proc(uratori) Neaspoleos
 et mausolei, praef(ecto)
 6 classis Syr(iacae), donis militar(ibus)
 donato a divo Hadriano
 8 ob bellum Iudaicum
 hasta pura et vexillo,
 10 praef(ecto) alae I Aug(ustae) Gem(inae) colonorum,
 trib(un) leg(ionis) VIII Aug(ustae),
 12 praef(ecto) coh(ortis) V Raetorum,
 praef(ecto) fabrum III, patrono
 14 coloniae
 P(ublius) Blaesus Felix 有 (centurio) leg(ionis) II Traian(ae)
 16 fort(is) adfini piissimo
 ob merita.

ÇEVİRİ : II. Traianus Fortis lejyonunun *centurio*'su (olan) Publius Blaesus Felix, Sextus'un oğlu, Amiensis bucağından, Asya *procurator*'u, İskenderiye'nin yargıcı, Neapolis'in ve Mausoleum'un *procurator*'u, Suriye donanmasının *praefectus*'u, Iudaea Savaşından dolayı tanrısal Hadrianus tarafından askerî nişanlarla *-saf mızrak ve sancak-* donatılan, I. Augusta Gemina

kanadının *praefectus*'u, VIII. Augusta lejyonunun *tribunus*'u, V. Raeta *cohors*'unun *praefectus*'u, *praefectus fabrum*, koloninin *patronus*'u (olan), son derece görev sever ortağı Sextus Cornelius Dexter'i, (yaptığı) hizmetlerden ötürü (onurlandırdı).

YORUM : Sextus Cornelius Dexter, imparator Antoninus döneminde yüksek rütbeli bir *procurator* idi. Dexter, atlı sınıfına ait olan askerî hizmetleri *-militiae equestres-* yerine getirdikten sonra, İ.S. 132-135 yılları arasında gerçekleşen Yahudi Savaşı'nda, Suriye donanmasının *praefectus*'u oldu. Donanmanın komutanıyken bu savaşta gösterdiği olağanüstü başarılarından dolayı *dona militaria* olarak adlandırılan askerî nişanlarla donatıldı. Daha sonra Neapolis'in ve imparator Hadrianus'un son yıllarında, İskenderiye'deki Mausoleum'un *procurator*'u oldu. Muhtemelen imparator Antoninus Pius'un ilk yıllarında da İskenderiye'nin yargıçı olarak hizmet etti. Bu görevden sonra Asya eyaletinin *procurator*'luğuna terfi edilmiş olmalıdır.

T.23. Gaius Iulius Antonius Tertyllinus (İmparator Marcus Aurelius Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İmparator Marcus Aurelius Dönemi
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.06 m.; genişlik: 55 cm.; derinlik: 50.5 cm.; harf boyu: 3.5-2.2 cm.

EDİSYON : IvEphesos III, 894; McCabe, Ephesos 1480; AE 1972, 579

YAZIT :

[ή βουλή καὶ]

[ὁ δῆμος]

ἐτείμησεν

4 Πει(ναρίαν) Παῦλαν

Ἀρατιανήν

ἱερῇν τῆς Ἀρ-

τέμιδος καὶ

8 θεωρὸν τῶν με-

γάλων Ὀλυμπί-

ων τὴν εὐγενῆ,

τὴν τειμὴν ἀνα-

στήσαντος Γ(αίου) Ἰουλ(ίου)

Ἀντ(ωνίου) Τερτυλλεῖνου

τοῦ συμβίου αὐτῆς,

12 ἀνδρὸς ἀπὸ ἐπιτρο-
πῆς δοικηναρίας.

ÇEVİRİ : (Efes) Danışma ve Halk Meclisi, (tanrıça) Artemis'in rahibesi, Büyük Olympia Şenliklerinin (onursal) elçisi -θεωρὸς- asil Pinaria Paula Aratiane'yi (onurlandırdılar); (onursal) yontunun dikilmesiyle, (kendi) kocası, *ducenarius* derecesindeki *procurator*, Gaius Iulius Antonius Tertullinus'un ilgilenmesine.

YORUM : Efes'teki Artemis Tapınağının rahibesi ve Olympia Şenliklerinin onursal elçisi olan Pinaria Paula Aratiane, Asya eyaletinde, imparatorun mülk işleriyle görevli, atlı sınıftan ve *ducenarius* derecesindeki mülk *procurator*'u Gaius Iulius Antonius Tertullinus'un karısıdır. Pflaum, Tertullinus'un *procurator*'luk zamanını, Marcus Aurelius dönemine tarihlendirmektedir.²⁶⁰

T.24. Marcus Aurelius Philippus (İmparator Marcus Aurelius Dönemi)

1) EYALET : Asya
BULUNTU YERİ : —
DÖNEM : İmparator Marcus Aurelius Dönemi
TÜR : —
EDİSYON : CIL X, 6571
YAZIT :

M(arcus) Aurelius Philippus

2 Aug(usti) lib(ertus)
proc(urator) Asiae.

ÇEVİRİ : Augustus'un azatlısı, Asya (eyaletinin) *procurator*'u, Marcus Aurelius Philippus.

YORUM : Marcus Aurelius Philippus hakkında elimizdeki yazıttan başka bir bilgi bulunmamaktadır. Yazıtta kendisinin imparatorun azatlısı ve Asya eyaletinin *procurator*'u olduğu açıkça belirtilmektedir.

T.25. Tiberius Claudius Xenophon (İ.S. 195)²⁶¹

1) EYALET : Asya
BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
DÖNEM : İ.S. ~195

²⁶⁰ Bkn., Pflaum 1957, sütun 1270.

²⁶¹ Bkn., Demougin 1990, 213.

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : IvEphesos III, 652; McCabe, Ephesos 1310; Wood 1877, 3; CIL III, 6575= ILS 1421; Hübner 1885, 600; Pflaum 1960-I, 222, 1

YAZIT :

- 1 [T(iberio)] Clavdio T(iberii) filio Papiria
Xenophonti
[pro]c(vratori) Avg(vsti) ad bona co[ge]nda
in Africa, proc(vratori)
5 provinc(ae) Asiae, svbpraef(ecto)
annonae vrbs, proc(vratori) Illyrici
per Moesiam inf(eriorem) et Dacias
tres, proc(vratori) argentariarvm Pannoniarvm
et Dalmatiarvm,
10 proc(vratori) Daciae Apvlensis, proc(vratori)
in Aegypto ad epistrategiam
septem nomorvm et Arsinoitvm,
proc(vratori) viarvm vrbs,
Salvianvs Avg(vsti) n(ostri) vern(a) dispensator
15 rationis extraord(inariae)
provinc(iae) Asiae.

ÇEVİRİ : İmparatorumuz Augustus'un kölesi, Asya eyaletinin özel muhasebesinin haznedarı (olan) Salvianus, Augustus'un Afrika'da müsadere edilecek malikânelerle görevli *procurator*'u, Asya eyaletinin *procurator*'u, Roma kentinin buğday tedarikiyle görevli *subpraefectus*'u, Aşağı Moesia'yı ve üç Dacia'yı içine alacak biçimde Illyra *procurator*'u, Pannonia ve Dalmatia gümüş madenlerinin *procurator*'u, Dacia Apulensis'in *procurator*'u, Mısır'da yedi stratejik köyün ve Arsinoitis kentinin *procurator*'u (ve) kentin yollarıyla görevli *procurator* (olan) Tiberius'un oğlu, Papiria bucağından, Tiberius Claudius Xenophon'u (onurlandırdı).

2) EYALET : Romanya

BULUNTU YERİ : Dacia Malvensis

DÖNEM : —

TÜR : Bina ve İthaf Yazıtı

EDİSYON : CIL III, 8042; Pflaum 1960-I, 222, 2

YAZIT :

[Imp(eratori) Caes(ari)]

- 2 M(arco) A[ur(elio)]
Commodo Ant[o]nino
4 Aug(usto)
sub c[u]ra Cl(audii) Xenophontis
6 proc(uratoris) Aug(usti) Zoticus
et Sal[vi]anus
8 ser(vi) vi[l(ici)]
posue[ru]n[t].

ÇEVİRİ : Çiftlik kâhyası köleler Zoticus ve Salvianus, imparator Caesar Marcus Aurelius Commodus Antoninus Augustus için, imparatorun *procurator*'u Claudius Xenophon'un gözetiminde (bu yapıyı) yaptılar (adadılar).

- 3) EYALET : Mısır
BULUNTU YERİ : İskenderiye (*Alexandria*)
DÖNEM : —
TÜR : Onur Yazıtı
EDİSYON : POxy 4, 718; Pflaum 1960-I, 222, 3
YAZIT :

[Τίβεριω Κλαυδίω Ξενοφῶντι,

- 2 [τῷ κρατίστῳ ἐπιστρατήγῳ].

ÇEVİRİ : son derece seçkin *praefectus* Tiberius Claudius Xenophon için
.....

- 4) EYALET : Mısır
BULUNTU YERİ : İskenderiye
DÖNEM : İ.S. 180
TÜR : Onur Yazıtı
EDİSYON : Pflaum 1960-I, 222, 4
YAZIT :

(ἔτους) κα' --- 13

- 2 Κλαύδιος Ξενοφῶ
τῷ κρατίστῳ ἐπιστρατήγῳ.

ÇEVİRİ : 21. yılında, son derece seçkin *praefectus* Tiberius Claudius Xenophon için (İ.S. 180).

YORUM : Septimius Severus'un Anadolu'daki ilk icraatlarından birisi, eyaletlere yeni valiler atamak olmuştur. Bu valilerden birisi, Q. Venidius Rufus idi. Bu kişi Kilikya eyaletinin valiliğine atandı. Bir diğeri, daha önce Moesia ve Dacia'da *procurator*, Roma'da buğday tedarikiyle görevli *praefectus -praefectus annonae-* unvanıyla görev yapmış Claudius Xenophon idi. Bu kişinin, yerini aldığı Asya eyaleti valisi, Asellius Aemilianus idi. İç savaşa Pescennius Niger'in generali olarak katılmış olan Aemilianus, Cyzicus yakınında Septimius Severus'un Tiberius Claudius Candidus ve Lucius Marius Maximus adlı generallerin komuta ettiği ordu ile yaptığı savaşta yenilmiş ve kaçarken yakalanıp öldürülmüştü. Böylece Asya eyaleti, bir *procurator*'a teslim edilerek Roma senatosunun eyaleti olmaktan çıkarılmış oldu. Bu eyalete bir *procurator*'un vali olarak atanmış olmasının nedeni, Septimius Severus'un Asya eyaletinde *-en azından imparator ilân edildikten sonra-* şahsen sahip olduğu malikâneler olabilir. Septimius Severus bu malikânelerle, muhtemelen öldürttüğü rakiplerinin ve onları destekleyen senatörlerin mülklerine el koyarak sahip olmuştur. Onun, pek çok Romalı senatörün mülkünü *-ousias-* almış olduğu, antik edebî kayıtlarda vurgulanmıştır.²⁶² Ayrıca bu eyalette vergilerin Roma senatosunun hazinesine gittiği malikâneler vardı. Çünkü Asya eyaletinin topraklarına Roma halkının mülkü olarak itibar ediliyordu. Açıkçası bu atamayla imparator, hem şahsen sahip olduğu malikânelerin kiralarnı almak hem de Asya eyaletinin gelirlerinin imparator hazinesine *-fiscus-* gönderilmesini sağlamak istemişti. Nitekim imparator, Asya eyaletinin *procurator* rütbeli bu valisini, diğeri rakibi Clodius Albinus'u ortadan kaldırdıktan sonra, Afrika Eyaletine aynı amaçla gönderdi. Tam olarak ona verilen görev *procurator ad bona cogenda in Africa* yani *Afrika'da müsadere edilecek malikâneler için procurator* idi.²⁶³ Ancak, eyalet yönetiminin bir *procurator*'a bırakılması geçiciydi. Claudius Xenophon'dan sonra eyalet, yeniden *proconsul*'ların yönetimine bırakıldı. Tiberius Claudius Xenophon, Roma'da ve Mısır'da *sexagenarius* derecesinde iki görev, eyaletlerde ve Roma'da *centenarius* derecesinde dört görev yaptıktan sonra, İ.S. 195 yılında Asya eyaletinin, *ducentarius* derecesindeki mülk *procurator*'luğuna terfi edilmiştir.

Bkn., Vitellianus, T.62

T.26. Publius Atilius Clarus (İmparator Septimius Severus Dönemi)

1) EYALET : Asya

²⁶² Bkn., Broughton 1959, 656, 905; Magie 1950, 681; Cass. Dio, 74. 8, 4: ... ὅτι ὁ Σεουήρος τὰς πόλεις τοὺς τε ἰδιώτας τοὺς μὲν ἐκόλαζε τοὺς δὲ ἡμείβετο, τῶν δὲ δὴ βουλευτῶν τῶν Ρωμαίων ἀπέκτεινε μὲν οὐδένα, τοὺς δὲ δὴ πλείους τὰς οὐσίας ἀφείλετο καὶ ἐς νήσους κατέκλεισεν. ἡγευρολόγησέ τε δεινῶς.

²⁶³ Bkn., Kaya 2006, 12A: Septimius Severus tarafından müsadere edilen malikânelerin idare edilmesi amacıyla yeni bir *procurator*'luk -procuratio rerum privatarum- yaratılmıştır.

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İmparator Septimius Severus Dönemi
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 99.5 cm.; genişlik: 51-54 cm.; derinlik: 53 cm.; harf boyu: 3-4.5 cm.
 EDİSYON : IvEphesos III, 621A; McCabe, Ephesos 1116; AE 1972, 585
 YAZIT :

Πό(πλιον) Ἀτείλιον
 2 Κλᾶρον
 τὸν κράτιστον
 4 ἐπίτροπον
 τῶν Σεβαστῶ[v]
 6 φιλοσέβαστον·
 Πό(πλιος) Αἴλιος
 8 Μαρτιάλης
 ἀσιάρχης.

ÇEVİRİ : Asya yöneticisi Publius Ailius Martiales, imparatorların haşmetli *procurator*'u, imparator seven Publius Atilius Clarus'u (onurlandırdı).

2) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Ören (*Keramos*)
 DÖNEM : İ.S. 201
 TÜR : Sınır Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 94 cm.; çap: 44 cm.; harf boyu: 1.5-3.5 cm.
 EDİSYON : AE 1991, 1508-1511; AE 1992, 1594 a; SEG 41, 938; Varinlioğlu – French 1992, 403-412
 YAZIT :

1 Imp(erator) [Caesar Sept(imivs) S]ev[ervs Pivs P]ertina[x
 Avg(vstvs) Arabicvs] Adia[benicvs] Parthic[vs
 p(ontifex) m(aximvs) trib]vniciae [po]testatis
 4 V[IIII co(n)s(vl) II p(ater) p(atriae) et] imp(erator) Caes(ar) M(arcus) Avr(elivs)
 An[toniv]s Avg(vstvs) pontifex max(imvs) et
 [[[Sept(imivs) Geta C]]]aesar Avg(vstvs) et Iv(ia) Domna
 A[vg(vsta) mater cast]rorvm [---].

- 8 Α[ὐτοκράτωρ Κ]αῖσαρ Λ. Σεπτίμιο[ς Σ]εουήρ[ος
Εὐσεβή[ς] Περτίναξ Σεβασ[τὸς] Ἀραβικ[ὸς]
Ἀδιαβην[ικὸς] Παρθικὸς ἀρχιερεὺς
μ[έγιστος, δ]ημαρχικῆς ἐξο[υσί]ας τ(ὸ) θ',
- 12 ὕ[πατος τὸ β'], π(ατήρ) π(ατρίδος) καὶ Αὐτο[κρά]τωρ
[Καῖσαρ Μ. Αὐ]ρ(ήλιος) Ἀντωνεῖνος Εὐ[σεβ]ή[ς] ἀρ[χιερεὺς]
μ[έγιστος καὶ [[Λ. Σεπτίμιος Γέτας
Καῖσα]]]ρ Σεβαστὸς καὶ Ἰολ(ία) Δό[μνα
16 Σεβα]στὴ μήτηρ κάστρων [---]
[αἱ ὁδοὶ ---] οντο καὶ κατεσκευάσθη[σαν]
ἐπὶ ἀνθ]υπάτου Πόλου Τερεντιαν[οῦ]
καὶ ἐπι]τρόπου Ἀτιλίου Κλάρου [---].

ÇEVİRİ : İmparator Caesar Septimius Severus Pius Pertinax Augustus Arabicus Adiabenicus Parthicus, baş rahip, dokuz kez *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, iki kez *consul* olmuş, vatanın babası ve imparator Caesar Marcus Aurelius Antonius Augustus, baş rahip ve Septimius Geta Caesar Augustus ve ordugâhın annesi Iulia Domna Augusta²⁶⁴, Polus Terentianus'un *proconsul*'luğunda ve Atilius Clarus'un *procurator*'luğunda, yolları 'lar ve yaptırdılar.

YORUM : Asya yöneticisi Q. Hedius Rufus Lollianus Gentianus'un ardından, Q. Aurelius Polus Terentianus yönetici oldu. Seçkin bir kişi olan P. Atilius Clarus, Septimius Severus döneminde Asya eyaletinde imparator mülkünün idaresiyle görevli bir *procurator*'du.

Bkn., Aelius Aglaus, T.63

T.27. Iulius Priscianus (İ.S. 198 ve 209)

- 1) EYALET : Asya
BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
DÖNEM : İ.S. 209-211
TÜR : Onur Yazıtı
ÖLÇÜLER : Yükseklik: 30 cm.; genişlik: 84 cm.; derinlik: 78 cm.; harf boyu: 4.5-4 cm.

²⁶⁴ Roma imparatoru Lucius Septimius Severus'un karısı ve Roma imparatoriçesi Iulia Domna (İ.S. 170-217), Severus'lar döneminin en güçlü kadınlarından biri olarak bilinmektedir. İmparatoriçe, Publius Septimius Geta'nın ve Caracalla'nın annesidir. İ.S. 193 yılında Severus imparator olduğunda, rakipleri Pescennius Niger ve Clodius Albinus'a karşı iç savaşa girmişti. Iulia Domna, doğu'da Pescennius Niger'e karşı olan mücadelesinde destek vermek için imparatora eşlik etti. Bu sefer sırasında da, ordugâhın annesi -*mater castrorum*- unvanıyla onurlandırıldı.

EDİSYON : IvEphesos III, 691-693; AE 1972, 581; AE 1982, 863; SEG 31, 956; Eck 1981, 246-248

LİTERATÜR : Demougin 1990, 213-223; Pflaum 1960-II, 1072

YAZIT :

M(ἄρκον) Ἰούλιον
 2 Σοῦραν
 τριβοῦνον λεγιῶνος
 4 υἱὸν Ἰουλ(ίου) Πρεισκιανοῦ
 τοῦ κρατίστου
 6 ἐπιτρόπου τῶν Σεββ(αστῶν)
 τὸν ἴδιον προστάτην
 8 Κάσσιος Εὐβίωτος
 ἱππεὺς Ῥωμαίων.
 M(ἄρκον) Ἰούλιον
 Σοῦραν.

ÇEVİRİ : Romalı atlı Cassius Eubiotus, üç imparatorun haşmetli *procurator*'u, Iulius Priscianus'un oğlu, lejyon tribunu'su (olan), kendi komutanı Marcus Iulius Sura'yı (onurlandırdı).

YORUM : Lejyon tribunu'su olan Marcus Iulius Sura, *procurator* Iulius Priscianus'un oğlu, senatör M. Iulius Sura Magnus Attalianus'un erkek kardeşidir. Yazıttan açıkça anlaşıldığı gibi, Iulius Priscianus, İmparator Septimius Severus, Caracalla ve Geta olmak üzere üç İmparator'a büyük olasılıkla mülk *procurator*'u olarak hizmet etmiştir.

T.28. Aurelius Hermophilus (İ.S. 2. yüzyılın sonu)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : IvEphesos III, 628; McCabe, Ephesos 1137; Wood 1877, 3, 1

YAZIT :

Αὐρήλιον
 2 Ἑρμόφιλον
 ἐπίτροπον
 4 τοῦ Σεβ(αστοῦ)
 Αὐρήλιος
 6 Φιλόνεικος

ἐκατόνταρχος

8 τὸν εὐεργέτην.

ÇEVİRİ : *Centurio* Aurelius Philonicus, imparatorun *procurator*'u (olan), hayır sever Aurelius Hermophilus'u (onurlandırdı).

YORUM : Aurelius Hermophilus hakkında, ilgili yazıt dışında elimizde başka bilgi bulunmamaktadır. İmparator *procurator*'u olan Hermophilus, *centurio* rütbesindeki Aurelius Philonicus tarafından onurlandırılmıştır. Hermophilus'un yazıtta hayırsever -εὐεργέτης- olarak belirtilmesi, onun Asya eyaletinde *procurator* unvanıyla yaptığı hayırseverlikleri vurguluyor olabilir. Bu nedenle Hermophilus'un Asya eyaletinde olasılıkla imparatorun mülk *procurator*'u olarak bulunduğu sırada ya da görevini tamamladıktan sonra onurlandırılmış olduğu söylenebilir.

T.29. Quintus Aemilius Aristides (İ.S. 208/ 209)²⁶⁵

1) EYALET : Kuzey Afrika

BULUNTU YERİ : Trablusgarp (*Tripolitania*)

DÖNEM : İ.S. ~3. yüzyıl

TÜR : Adak Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.53 m.; genişlik: 0.37 m.; derinlik: 0.30 m.; harf boyu: 1 cm. (*yükseklik*); 0.30 m. (*genişlik*)

EDİSYON : Bartoccini 1924-I, 1; Reynolds – Perkins 1952, 10; Pflaum 1960-II, 250, 1

YAZIT :

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

2 Q(uintus) Aemilius Aristides

iurid(icus) per Alexandr(iam).

ÇEVİRİ : İskenderiye yargıcı Quintus Aemilius Aristides, İupiter Optimus Maximus'a (adağını adadı).

2) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi

TÜR : Mezar Yazıtı

ÖLÇÜLER : (1. parça) Yükseklik: 0.23 m.; genişlik: 0.24 m.; derinlik: 0.14 m.; harf boyu: 0.02 m.; (2. parça) yükseklik: 0.05 m.; genişlik: 0.21 m.; derinlik: 0.13 m.; harf boyu: 0.02 m.; (3. parça) yükseklik: -; genişlik: -; derinlik: -; harf boyu: -; (4. parça) yükseklik: 0.120 m.; genişlik:

²⁶⁵ Bkn., Demougin 1990, 213.

0.230 m.; derinlik: 0.055 m.; harf boyu: 0.052 m; (5. parça) yükseklik: 0.100 m.; genişlik: 0.135 m.;
derinlik: 0.035 m.; harf boyu: 0.052 m.

EDİSYON : IvEphesos VI, 2204 A; McCabe, Ephesos 2131, 1

LİTERATÜR : PIR², A 334

YAZIT :

[Κοίντου Αἰμιλί]ου

2 Κοίντου υ[ιοῦ Ἀριστ]-

είδου ἐπι[τρό]που

4 [τῶν Σεβαστῶν]

[- proc(urator)?] Augg(ustorum)

6 [-] [- e]qes R[omanus -].

ÇEVİRİ : (Bu mezar) Quintus'un oğlu, imparatorların *procurator*'u, Romalı atlı
(*simfi üyesi*) Quintus Aemilius Aristides'in (mezarıdır).

3) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (Ephesos)

DÖNEM : İ.S. 204

TÜR : Mektup

EDİSYON : IvEphesos VI, 2121; SEG 4, 544; AE 1930, 81; Pflaum 1960-II, 250, 2

YAZIT :

1 Αἰμιλίῳ Ἀριστείδῃ τῷ κρατίστῳ Κλ(αυδία) Ἀντωνία Τατιανὴ χαίρειν. συγχωρῶ
σοι, κύριέ μου ἀδελφέ, ἐν ἡρώῳ τῷ ὄντι μοι ἐν Ἐφέσῳ πρὸ τῆς π[ύλης τῆς
Μαγνητικῆς τὴν ἐν δεξιᾷ? σορόν, ἐφ' ᾧ κη]-

δεῦσαί σε τὴν γυναῖκά σου. ἐγραψα τὴν ἐπιστολὴν διὰ δούλου μου Διονυσίου,

ἧ καὶ αὐτὴ ὑπέγραψα. ἐπὶ ὑπάτων Φαβίου Κεῖλωνος τὸ β' καὶ Ἀν[νίου

Λίβωνος, ἔχοντός σου ἐξουσίαν ἀντιγράψαι]

ἢ ἀποθέσθαι εἰς ὅποια ἂν βουλευθῇς ἀρχεῖα καὶ μὴ παρούσης ἐμοῦ. Κλ(αυδία)

Ἀντωνία Τατιανὴ ἔχουσα τέκνον δίκαιον ἐκέλ[ευσα — γενέσθαι — καθότι]

4 προέγραπται· καὶ ἔρρωσθαί σε, κύριέ μου, εὖχομαι. καὶ ἀπετέθη εἰς τὰ ἀρχεῖα
πρὸ ι' Καλ(ανδῶν) Δεκενβρίων Φαβίῳ Κίλ[ωνι τὸ β' Ἀννίῳ Λίβωνι ὑπάτοις].

ÇEVİRİ : Claudia Tatiane, haşmetli (*procurator*) Aemilius Aristides'e selam eder:
Sevgili kardeşim, Efes'teki anıt mezarımda, Magnetike kapısının önünde, sağ yandaki sandukaya senin ve karının gömülmesi konusunda seninle aynı düşüncedeyim. Bizzat imzaladığım mektubu, kölem Dionysius aracılığıyla gönderdim. Fabius Cilo'nun 2. ve Annius Libon'un consul'luklarında. Ben yokken, (mektubun) arşive koyulmasını istediğin şekilde, vekaletinin olmasına. Yasal bir oğlu

olan (ben) *Claudia Antonia Tatiane*, (mektubun) önceden yazıldığı şekilde (yazdığım şekilde) kalmasını istedim. Sevgili kardeşim, esen kalmanı diliyorum. (Mektup), Aralık ayının kalend'lerinden 10 gün önce, Fabius Cilo'nun 2. ve Annius Libon'un *consul*'luklarında arşive koyuldu (=22 Kasım 204).

4) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 208-209
 TÜR : İthaf Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.83 m.; genişlik: 2.06 m.; derinlik: 0.32 m.; harf boyu: 0.065-0.05 m.
 EDİSYON : IvEphesos VI, 2051; CIL III, 6071; Keil 1951-2, 51; Pflaum 1960-II, 250, 3
 YAZIT :

[Imp(eratori) Caes(ari) L(ucio) Septimio Severo
 2 Pio Pertinaci Aug(usto) pont(ifici)
 max(imo)] [trib(unicia) pot(estate),
 4 imp(eratori)] X[co(n)s(uli)] III,
 p(atri) p(atriae), pro[co(n)s(uli)],
 6 et [Imp(eratori) Caes(ari) M(arco) Aure]lio
 Anto[ni]no Pio Aug(usto),
 8 pontif(ici) maximo, [trib(unicia) pot(estate)],
 imp(eratori) II, co(n)s(uli) III,
 10 p(atri) p(atriae), proco(n)s(uli),
 et [[P(ublio) Septimio Getae],
 12 nobilissimo Caes(ari), co(n)s(uli) II]
 et [Iuliae Domn]ae, matri August[orum] et castrorum,
 14 [Aemilius Ar]istides procura[t]or
 imperio eorum dicatissimus.

ÇEVİRİ : *Procurator* Aemilius Aristides, en yüksek baş rahip, *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, on kez imparator olarak esenlenmiş, üç kez *consul*'luk yapmış, vatanın babası, *proconsul* imparator Caesar Lucius Septimius Severus Pius Pertinax Augustus için ve baş rahip, *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, iki kez imparator olarak esenlenmiş, üç kez *consul*'luk yapmış, vatanın babası, *proconsul* imparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Pius Augustus için ve son derece soylu Caesar, iki kez *consul*'luk yapmış Publius Septimius Geta için ve (bu) imparatorların

ve ordugâhın annesi (olan) Iulia Domna için onların buyruğuyla (bu heykelleri yaptırdı) (=İ.S. 208-209).

YORUM : Efes’li Quintus Aemilius Aristides muhtemelen İskenderiye’de *ducenarius* derecesinde bir görev olan *iuridicus* olarak hizmet yapmıştır. İ.S. 208/ 209 yılında ise Asya eyaletinin başkenti Efes’te Asya *procurator*’u unvanıyla bulunarak, imparatorun *ducenarius* derecesindeki mülk *procurator*’u olarak görev yapmıştır.²⁶⁶

T.30. Dionysius (İ.S. 211-212)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Sardis (*Sardeis*)
 DÖNEM : İ.S. 211-212
 TÜR : Bina ve İthaf Yazıtı
 EDİSYON : SEG 36, 1094
 LİTERATÜR : Demougin 1990, 213-223
 YAZIT :

[θεο]ῖς πατρίοις καὶ Αὐ[τοκ]ράτορι Καίσα-
 ρι Μ. Αὐρ. Ἀντωνίνῳ Εὐσεβε[ῖ] Σεβαστῷ καὶ]
 Αὐτοκράτορι Καίσαρι Πο. Σε [[πιτιμίῳ Γέτα]]
 Σεβαστῷ καὶ Ἰουλίᾳ Σεβαστῇ μητρὶ κ[άστρων καὶ τῶν]
 5 [Αὐτο]κρατόρων · καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ τῶν Σεβαστῶν καὶ ἰε-
 [ρ]ᾶ συγκλήτῳ · καὶ δήμῳ Ῥωμαίων · ἡ μητρόπολις τῆς
 Ἀσίας καὶ δις νεωκόρος τῶν Σεβαστῶν κατὰ τὰ δό-
 γματα τῆς ἱερᾶς συγκλήτου φίλη καὶ σύμμαχος
 [Ῥωμαίων] καὶ οἰκεία τῶν κυρίων ἡμῶν Αὐτοκ[ρατόρ]ων Σαρδιανῶν πό-
 10 [λις] · τὸ ἀλειπτήριον ἐκ θεμελίων σὺν παντὶ τῷ [λιθίνῳ κόσμῳ]
 κατεσκεύασεν ἐπὶ ἀνθυπάτου Τ. [[c.11-12, ἐπιτροπεύοντος τῆς Ἀσ[ία]ς
 Διονυσίου τ[οῦ κρατί]στου, λογιστεύ[ο]ντος τῆς πόλεως [c.13]
 [. . . . το]ῦ κρατ[ίς]του ἀνθυπάτου Ἑλλάδος. {vac.}
 ἐχρυσώθη δὲ τὸ ἔργον ὑπὸ τῆς πόλεως καὶ Ἀντωνί-
 15 ας Σαβεΐνης ὑπατικῆς καὶ Φλαβίας Πωλλίττης ὑ[πατικῆς]
 [λο]γιστεύοντος Ι. Ἀντ. Κοδράτου Ἀττάλου τοῦ κρατίστου.

²⁶⁶ Bkn., Pflaum 1960-II, 250.

YORUM : Dionysius İ.S. 211-212 tarihinde²⁶⁷ Asya eyaletinde mülk *procurator*'u olarak hizmet etmiştir.

Bkn., Lucius Didius Marinus, T.122

T.31. Lucius Lucilius Pansa Priscillianus (İ.S. 215-217)²⁶⁸

1) Cass. Dio 79. 21. 3-5.

... καὶ Λούκιος Πρισκυλλιανὸς ὑπ' αὐτῆς τῆς βουλῆς προβληθείς, οὕτω περιβόητος ἐπὶ ταῖς ἐπιχειρήσεσιν ὥσπερ καὶ ἐπὶ ταῖς τῶν θηρίων σφαγαῖς ὦν. ἔν τε γὰρ τῷ Τουσκούλῳ πολλοῖς ἀεὶ πολλάκις ἐμαχέσατο, ὥστε καὶ σημεῖα τῶν δηγμάτων αὐτῶν φέρειν, καὶ ποτε καὶ ἄρκτω καὶ παρδάλει λεαίνῃ τε καὶ λέοντι ἅμα μόνος συνηνέχθη. καὶ πολλὸν πλείους ἄνδρας, καὶ τῶν ἱππέων καὶ τῶν βουλευτῶν, ἐκ τῶν διαβολῶν ἐξώλεσεν. ἐφ' οἷς ἀμφοτέροις ὑπὸ μὲν τοῦ Καρακαλλοῦ μεγάλως ἐτιμήθη καὶ ἐς τοὺς ἐστρατηγηκότας ἐσεγράφη καὶ τῆς Ἀχαΐας καὶ παρὰ τὸ καθῆκον ἤρξεν, ὑπὸ δὲ τῆς γερουσίας ἰσχυρῶς ἐμισήθη, καὶ ἐπὶ κλητὸς τε ἐγένετο καὶ ἐς νῆσον κατεκλείσθη.

ÇEVİRİ : Danışma Meclisi tarafından sorgulanan, bizzat senato tarafından suçlanmış diğer kişi de Lucius Priscillianus idi. Bu kişi küstah tavrıyla ve yabanıl hayvanları öldürmesiyle tanınırdı. Çünkü Tusculum'da sık sık ve genellikle sayıca fazla olan yabanıl hayvanlarla dövüşürdü öyle ki onların saldırısından ötürü vücudu yaralarla doluydu ve bir keresinde yardım almadan aynı anda bir ayıyla, bir panterle, bir dişi aslanla ve bir erkek aslanla dövüş(müş)tü. Gerek atlılar sınıfından gerek senatörlerden daha çok adamı da yalan ithamlarla mahvetti. Her iki durumda da Caracalla tarafından epeyce onurlandırıldı ve Achaia'nın yöneticisi kılındı, ancak Halk Meclisi tarafından son derece nefret edilen biriydi. Mahkemeye çağrıldı ve bir adaya sürüldü.

2) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : İ.S. 198-209

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : IvEphesos III, 696 A 2; McCabe, Ephesos 1346, 1; Demougin 1990, 214-215

YAZIT :

1 [Lu]ci[o Lucilio]

²⁶⁷ Bkn., Demougin 1990, 222.

²⁶⁸ Bkn., Demougin 1990, 222.

[Pa]nsae Pr[isciliano]
 [pro]c(uratori) Aug(usti) pr[ovinc(iae) Ciliciae]
 [pro]c(uratori) prov(inciae) P[annoniae in-
 5 [feri]oris, proc(uratori) [aquarum]
 [-]s, proc(uratori) Lus[it]an[iae et Vet-
 [to]niae, proc(uratori) [p]rov(inciae) Asi-
 [ae, pa]tri sen[a]t-□
 orum [-]ntes Aug(usti) lib(ertus) decur(io)
 10 [collegii] tabellar(iorum).

ÇEVİRİ : Ulaklar cemiyetinin *decurio*'su olan Augustus'un azatlısı ntes, Augustus'un Kilikya eyaletinin, Aşağı Pannonia eyaletinin, ılıcaların, ...s, Lusitania'nın ve Vettonia'nın, Asya eyaletinin *procurator*'u (ve) senatörlerin babası (olan) Lucius Lucilius Pansa Priscilianus'u (onurlandırdı).

3) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : İ.S. 198-209

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.18 m.; genişlik: 0.51 m.; derinlik: 0.51 m.; harf boyu: 0.032-0.04 m.

EDİSYON : IvEphesos VII, 1, 3053; McCabe, Ephesos 1348, 1; AE 1937, 92; Keil 1951-3, 53; Pflaum 1960-II, 250, 2; Bosch 1967, 190; Demougin 1990, 213

YAZIT :

Λ(ούκιον) Λουκίλιο[v]
 2 Πρεισκιλλιανόν
 ἐπίτροπον Ἀσίας
 4 τὸν εὐβουλον καὶ
 πάντα ἄριστον
 6 Γάϊος Λαβέριος
 Παῦλος ὁ
 8 συνήγορος τοῦ
 ταμείου.

ÇEVİRİ : Hazinesinin avukatı Gaius Laberius, Asya'nın *procurator*'u, öngörülü ve her bakımdan mükemmel (bir kişi olan) Lucius Lucilius Priscillianus'u (onurlandırdı).

4) EYALET : Atina
 BULUNTU YERİ : Attika
 DÖNEM : İ.S. 198-217
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : Pflaum 1960-II, 249, 1; Raubitschek 1943, 81-87; SEG 41, 156, 1; AE 1947, 89; Demougin 1990, 214
 YAZIT :

[ή ἐξ Ἀ]ρε[ίου πάγο]υ βο[υλή καὶ ἡ]
 [βου]λή τῶν [φ' καὶ ὁ] δῆμος [ὁ Ἀθη]-
 [ναίω]ν Ἀ. Λου[κίλιον Πά]νσ[αν Πρεῖς]-
 κιλλιανὸν [τὸν κράτιστον(?) τοῦ]
 5 κυρίου αὐτοκ[ράτορος ἐπίτροπον]
 ἐπαρχείας Κιλικίας [· ἐπίτροπον Παν]-
 νονίας κατωτέρας· ἐπίτ[ροπον τῶν ἐν]
 [Ρ]ώμῃ ὑδάτων · ἐπίτροπ[ον Λυσιτανίας]
 [ὁμοίως δὲ Οὐεττο]νίας · ἐπίτ[ροπον Ἀσίας]
 10 [ἐπαρχείας(?) · πατέρα] συνκλητικῶν,
 [ἀρετῆς ἔ]νεκεν καὶ [τῆ]ς εἰς τὴν
 πα[τρίδ]α τὰς Ἀθήν[ας εὖν]ο[ί]ας χάρ[ιν],
 αἰτ[ησα]μένου κ[αὶ ἀναστήσαντος(?) Αὐρ.(?)]
 Θεο[φίλ]ου Ὁ Ὑβάδο[υ τὸν ἑαυτοῦ]
 15 [φίλον καὶ ε]ὐεργέτην.

ÇEVİRİ : Areios Pagos Meclisi, Beş Yüzler Meclisi ve Atina Halk Meclisi, yüce imparatorun Kilikya eyaletinin haşmetli *procurator*'u, Aşağı Pannonia'nın, Roma'daki ılıcaların, Lysitania'nın, aynı şekilde Vettonia'nın, Asya eyaletinin *procurator*'u, senatörlerin babası, Lucius Lucilius Pansa Priscillianus'u, yiğitliğinden ve Atina kentine yaptığı hayırseverlikten ötürü (onurlandırdı). Hybades'in azatlısı Aurelius Theophilus'tan, kendi dostunu ve hayırseverini (onurlandırmasının) talep edilmesine ve (heykelinin) dikilmesine ...

5) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 212-217
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvEphesos III, 697; McCabe, Ephesos 1347; Pflaum 1948, 46; Keil 1951-3, 54; Pflaum 1960-II, 249, 4; Demougin 1990, 214

YAZIT :

- Λ(ούκιον) Λουκεῖλιο[ν Πρεῖσκιλλι]-
 2 ανὸν συγκλ[ητικόν, υἰὸν]
 Λ(ουκίου) Λουκειλίου [Πάνσα Πρει]-
 4 [σ]κιλλιανοῦ τ[οῦ κρατίστου]
 [ἐ]πιτρόπ[ου Ἀσίας].

ÇEVİRİ : Asya'nın haşmetli *procurator*'u Lucius Lucilius Pansa Priscillianus'un oğlu, senatör Lucius Lucilius Priscillianus'u (onurlandırdı).

6) EYALET : Roma

BULUNTU YERİ : Apulia

DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl

TÜR : Mezar Yazıtı

EDİSYON : Pflaum 1960-II, 249, 3; CIL IX, 662-663; Demougin 1990, 216 (662)

YAZIT :

- Corn[el(iae)]
 2 Marul-
 linae, c(larissimae) f(eminae),
 4 Ser(vii) Cor(nelii) Scip(ionis) Orfi[t]i cos(ulis) [fi]lliae, Ni....
 Orfiti cos(ulis) sorori
 6 L(ucius) Lucilius Pansa Priscilianus [uxori]
 sanctissim[a]e fecit.

ÇEVİRİ : Lucius Lucilius Pansa Priscilianus, Servius Cornelius Scipio Orfitus'un kızı, consul Ni.... Orfitus'un kız kardeşi, son derece seçkin bir kadın olan mukaddes karısı Cornelia Marullina için (bu mezarı) yaptırdı.

7) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : IvEphesos III, 696 A 1; McCabe, Ephesos 1345; SEG 36, 1017

YAZIT :

- 1 L(ucio) Lu[cilio]
 Pansae [Prisciliano]
 proc(uratori) Aug(usti) [pr]ovin[c(iae) Ciliciae]

- proc(uratori) pro[vinc(iae)] Pan[noniae infer(ioris)]
 5 [pr]oc(uratori) aquarum [-proc(uratori)]
 Lus[i]taniae ·[-]·[-]
 proc(uratori) provi[nc(iae) Asiae]
 patr[i] sen[atorum, praesidi?]
 benignissim[o -]
 10 sanctissim[o -]
 [-] esv ·[-].

ÇEVİRİ : Augustus'un Kilikya eyaletinin, Aşağı Pannonia eyaletinin, ılıcaların, Lusitania'nın, Asya eyaletinin *procurator*'u, senatörlerin babası, son derece cömert ve saygıdeğer (bir kişi olan) Lucius Lucilius Pansa Priscilianus'u (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

- 8) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : McCabe, Ephesos 1349, 1; Demougin 1990, 215-216
 YAZIT :

- 1 L(ucio) Lucilio
 St(e)l(latina) Pansae
 Priscilliano
 proc(uratori) Aug(usti) prov(inciae) Cili-
 5 ciae proc(uratori) prov(inciae) Panno-
 niae infer(ioris) proc(uratori) aqua-
 rum urbis proc(uratori) Lusita-
 niae item Vettoniae pro[c](uratori)
 provinc(iae) Asiae patri
 10 senatorum stratura militum
 c(o)hor(tis) I Raet(orum) qui in
 officio eius deputantur.

ÇEVİRİ : Görev süresinde (Asya eyaletinin) merkezî biriminde bulunan I. Raeta *cohors*'unun askerleri, Augustus'un Kilikya eyaletinin, Aşağı Pannonia eyaletinin, ılıcaların, Lusitania'nın ve aynı şekilde Vettonia'nın, Asya eyaletinin *procurator*'u (ve) senatörlerin babası (olan) Stellatina bucağından Lucius Lucilius Pansa Priscilianus'u (onurlandırdılar).

YORUM : Atlı sınıfından olan Lucius Lucilius Priscillianus, Roma'da *procurator aquarum urbis* olarak görev yapmıştır. Priscillianus, Kilikya eyaletinde maliye *procurator*'u ve Asya eyaletinde mülk *procurator*'u olarak hizmet etmiştir.

T.32. Appius Alexander (İ.S. 217-218)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 217-218
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 117 cm.; genişlik: 50 cm.; derinlik: 50 cm.; harf boyu: 5-2.8 cm.
 EDİSYON : IvEphesos III, 616; McCabe, Ephesos 1108; AE 1982, 869
 LİTERATÜR : Demougin 1990, 221 (*dn. 54*)-222, (*dn. 59-60*)
 YAZIT :

Ἀππιον Ἀλέξανδρον
 2 τὸν κράτιστον ἐπίτροπον
 τῷ[v] κυρίῳ[v ἢ]μῶν
 4 [Ὁπελλίου καὶ Διαδουμενιανοῦ]
 τὸν πολλάκις δουκηνάριον,
 6 τὸν φιλόσοφον,
 τὸν ἀγνὸν καὶ δίκαιον
 8 καὶ πάσῃ ἀρετῇ κεκοσμημένον,
 Μ(ἄρκος) Αὐρ(ήλιος) Δάφνος φιλοσέβ(αστος)
 10 ἀσιάρχης συνφδός,
 πολλάκις ἀγωνοθέτης,
 12 τὸν ἐν πᾶσιν τῆς πατρίδος
 καὶ ἑαυτοῦ εὐεργέτην.

ÇEVİRİ : İmparator seven, Asya yöneticisi, sık sık *agonothetes*'lik yapmış, her fırsatta vatanının ve kendinin hayırseveri olmuş Marcus Aurelius Daphnus, efendilerimiz Opellius'un ve Diadumenianus'un sık sık *ducenarius* derecesindeki haşmetli, filozof, doğru ve dürüst ve her tür erdemle donatılmış (olan) *procurator*'u Appius Alexander'i (onurlandırdı).

2) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 217-218
 TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 122 cm.; genişlik: 51 cm.; derinlik: 47 cm.; harf boyu: 3.4-3 cm.

EDİSYON : IvEphesos III, 617; McCabe, Ephesos 1168; AE 1982, 870

YAZIT :

- Δησιδιήνην Κινκίαν
 2 τὴν κοσμιωτάτην
 γυναῖκα
 4 Ἀππίου Ἀλεξάνδρου
 τοῦ κρατίστου
 6 ἐπιτρόπου τῶν Σεββ(αστῶν)
 Ἰουλ(ία) Ἀττίκιλλα ἱέρεια
 8 τῆς ἁγιωτάτης Ἀρτέμιδος
 καὶ ἀρχιέρεια Ἀσίας ναῶν
 10 τῶν ἐν Ἐφέσῳ
 τὴν ἑαυτῆς εὐεργέτιν.

ÇEVİRİ : Kutsal Artemis'in rahibesi ve Asya eyaletinin Efes'te bulunan tapınaklarının baş rahibesi Iulia Atticilla, kendisinin hayır severi (olan), imparatorların haşmetli *procurator*'u Appius Alexander'in son derece görgülü karısı Desidienne Cincia'yı (onurlandırdı).

3) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : İzmir (*Smyrna*)

DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl

TÜR : Bina Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.55 m; genişlik: 0. 83 m.; derinlik: 0.76 m.; harf boyu: 0.01 m.
 (taş işçisinin imzası) ve 0.025 m.

EDİSYON : Herrmann – Malay 2003, 1-11

YAZIT :

- Ἀγαθῇ Τύχῃ
 Ἄππιον Ἀλέξανδρον
 τὸν κράτιστον φιλόσοφον
 4 καὶ πολλάκις δουκηνάριον
 καὶ ἡγεμόνα
 ἐπαρχίου Λουγδουνησίας
 Κυντίλιος Εὐμένης,
 8 πάππος συγκλητικοῦ
 καὶ ἀσιάρχης,

- τὸν ἴδιον εὐεργέτην,
καθὰ ἀγωνοθετῶν
12 τῶν πρώτων κοινῶν
τῆς Ἀσίας
ἀγόνων
τὸ πέμπτον
16 ὑπέσχετο
Ἀλφοκρατίων ἐπέγραψα.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! Bir senatörün ve Asya yöneticisinin dedesi olan Quintilius Eumenes, çok kereler *ducenarius* derecesinde (*procurator*) ve (Galya) Lugdunensis eyaletinin *praetor*'u olarak görev yapan, haşmetli filozof Appius Alexander'i, kendi hayırseverini, birinci Asya Oyunları'nda beşinci kez *agonothetes*'lik yaparken söz verdiği üzere (onurlandırdı). Bu yazıyı, ben Alphocraton yazdım.

YORUM : Atlı sınıftan bir yönetici olan Appius Alexander, kendisinin ve karısı Desidienne Cincia'nın onurlandırıldığı ve şimdiye kadar Efes'te bulunmuş iki yazıttan bilinmektedir.²⁶⁹ Buna ek olarak τὸν πολλάκις δοικηνάριον biçiminin kullanıldığı ve filozof olarak tanımlandığı Efes yazıtları, kendisinin iki imparatorun²⁷⁰ olasılıkla mülk *procurator*'u olduğunu göstermektedir. Alexander'in *procurator* olarak hangi görevi yaptığı, *ducenarius* sıfatının kullanımından dolayı *procurator provinciae Asiae* olarak belirlenmelidir. Bununla birlikte Pflaum, Alexander'i, *procuratores nescio cuius provinciae vel rationis* başlığı altındaki listeye dahil etmiştir,²⁷¹ ancak Alexander, Christol ve Drew-Bear tarafından önerilen kategoride olmalıdır.²⁷² Kendisinin, Galya Lugdunensis'in *legatus*'u -ἡγεμῶν- olduğu açık olmakla birlikte Appius Alexander atlı sınıfının bir üyesiydi, senato eyaletlerinde normal olarak imparatorun *praetor legatus*'u tarafından denetlenmesi gereken konumu, *procurator et vice praesidis agens* olarak hareket eden *procurator*'un konumu gibi olmalıdır, nitekim İ.S. 220 yılından itibaren seleflerinden bazılarının, hali hazırda bu konumda oldukları kanıtlanmıştır.²⁷³ Bu görevden sonra, İ.S. 217-218 yılları arasında Asya *procurator*'luğu görevine getirilmiştir. Söz konusu Smyrna Anıtı, olasılıkla yeni görevi için ayrılmak üzereyken kendisine ithaf edilmiştir. Appius Alexander'i onurlandıran Asya yöneticisi Quintilius Eumenes, Alexander için *hayırsever* -εὐεργέτης- sıfatını kullanmaktadır.

²⁶⁹ Bkn., IvEphesos III, 616 ve 617.

²⁷⁰ Bkn., IvEphesos III, 617: [τῶν Σεββ(αστῶν)] τῶ[v] κορίω[v ἡ]μῶν.

²⁷¹ Bkn., Pflaum 1961-III, 1101.

²⁷² Bkn., Christol – Drew-Bear 1982, 39, dn. 48.

²⁷³ Yöneticinin kim olduğunun bilinmediği ve ἡγεμῶν ἐπαρχίου Λουγδουνησίας kelime dizininin geçtiği İ.S. 3. yüzyıla tarihlenmiş bir yazıtta, söz konusu kelime dizini, *praeses provinciae Lugdunensis* görevine karşılık gelmektedir, bkn., CIL XIII, 1860.

Efes'te, Alexander'e ve karısına ithaf edilen anıtların, Efes'in seçkin ailelerinden birinin üyesi olan Asya yöneticisi M. Aurelius Daphnus ve Asya eyaletinin Efes'te bulunan tapınaklarının baş rahibesi²⁷⁴ olarak görev yapan karısı Iulia Atticilla tarafından dikilmeleri, Alexander'ın seçkin bir yönetici olduğunu göstermektedir.

T.33. Octavius Licinianus (Severus'lar Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Aydın-Güllübahçe (*Priene*)
 DÖNEM : İ.S. 196-212
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvPriene 230; McCabe, Priene 221, 1; ILS 9464; SEG 46, 1483; Growth 1996, 141-144

YAZIT :

Ἰουλίαν Σεβαστὴν μητέρα κά]-
 στρων ἢ λαμπροτάτη Πρ[ιηνέων]
 πόλις ἀπὸ τῆς τῶν φόρων δεκά[της, κα]-
 4 θὰ ὁ κράτιστος ἀνθύπατος Λικίν-
 νιος Νέπως καὶ ὁ τῶν κυρίων ἐπί-
 τροπος [[Ὀκτάβιος Λικινια-
 νὸς]] ὁ κράτιστος ὤ-
 8 ρισαν, λογιστεύ-
 οντος Διονυσίου Μη-
 νογένους φιλοσε-
 βάστου, ἐργε-
 12 πιστατοῦντος Τι(ίτου)
 Ῥωσκίου Ἰουλιά-
 δου.

ÇEVİRİ : %10 vergi veren görkemli Priene kenti ordugâhın annesi Iulia Augusta'yı (onurlandırdı). Haşmetli *proconsul* Licinnius Nepos ve imparatorlarımızın haşmetli *procurator*'u Octavius Licinianus sınırları belirlediler, imparator seven Dionysius Menogenes'in saymanlığında, Titus Roscius Iulianus'ın gözetiminde.

YORUM : Priene'de, *ἔργα στοά* ile *agora*'nın kuzeyindeki *ekklesiasterion* arasında orijinal yerinde *-in situ*- bulunan ve Iulia Domna için yapılmış bu heykel kaidesinde, Severus'lar

²⁷⁴ Bkn., IvEphesos, 616-617: ἀρχιέρεια Ἀσίας ναῶν τῶν ἐν Ἐφέσῳ.

dönemine ait iki kişiden bahsedilmektedir: İ.S. 198 ve 208²⁷⁵ yılları arasında atanmış Asya *proconsul*'u Licinius Nepos ve *damnatio memoriae* sonucu adı taştan silinmiş olan bir imparatorluk *procurator*'u. Von Prott, adın silinmiş olduğu yerdeki harf izlerini kaydetmiş, ancak Hiller von Gaertringen von Prott'un *IvPriene* için hazırladığı kopyayı yayına hazırlarken, makul bir tamamlama önerememiştir.²⁷⁶ C. Growthar tarafından yazıtın yeniden incelenmesi, silinmiş adın Octavius Licinianus olarak tamamen açığa çıkmasını sağlamıştır. Diğer bazı yazıtlarda²⁷⁷ Growthar, adı bugüne kadar bilinmeyen aynı *procurator*'un anılmasının olası olduğunu belirtmektedir.²⁷⁸ Octavius Licinianus'un neden *damnatio memoriae*'a uğradığı belli değildir. Yazıtta bahsedilen sınırlar, *proconsul* Nepos ve imparatorun *procurator*'u Licinianus tarafından belirlenmiştir (*ὥρισαν*). İmparator mülkünün bulunduğu bölgelerde ve eyaletlerde, herhangi bir bölgenin, arazinin veya çiftliğin sınırlarının belirlenmesi imparatorun mülk *procurator*'u tarafından yapılmaktaydı. Dolayısıyla söz konusu yazıtın bize verdiği bilgiler ışığında, Licinianus'un bölgede imparatorun mülk *procurator*'u olarak görev yapmış olduğu söylenebilir.

²⁷⁵ Bkn., Leunissen 1989, 149/ 233.

²⁷⁶ Bkn., Growthar 1996, 141.

²⁷⁷ Bkn., IvEphesos 813: [- - -] [A]ὐτοκράτορος Καίσαρος [M(άρκου) Ὀπελλίου] Σεουήρου [Μακρεΐνου] Εὐσεβοῦς Εὐτυχοῦς Σεβ(αστοῦ) καὶ M(άρκου) [Ὀπελλίου] [A]ντωνεΐνου [Διαδουμενι]- [ανοῦ] Καίσαρος ἐπίτρο[π]ον καὶ ἐπὶ διαγνώσεων [καὶ] τῶν Ῥωμαϊκῶν [ἐπ]ιστολῶν [-Aικ]ινιανόν; AE 1985, 804: [Ἀπόλλωνι Ἀρχηγέτῃ καὶ τοῖς θεο]ῖς ἄλλοις πατρίοι[ς καὶ] Αὐτοκράτορι [κυρίοις ἡμῶν] Ἀ(ουκίῳ) Σεπτιμίῳ Σεουηρῶ καὶ M(άρκῳ) Αὐρ(ηλίου) Ἀντωνεΐνῳ [Σεβαστοῖς ?] [[καὶ Π(οπλίῳ) Σεπτιμίῳ Γέτῃ Καίσαρι]] καὶ Ἰουλίᾳ Δόμνῃ Σεβαστῇ μητρὶ κάστρον καὶ τῷ σύνπαντι οἴκῳ αὐτῶν, ἡ λαμπροτάτη Ἱεραπολειτῶν πόλις ἐκ θεμελί[ων τὴν] πρώτην σκηνὴν τοῦ θ[ε]άτρου σὺν παντὶ τῷ κόσμῳ κατασκεύασεν [καὶ ἐσκού]τλωσεν ἐξ οἰκείων πόρων, ἀνθυπατεύοντος Κ(οίντου) Τινηίου Σακέρδω[τρ]ος, ταμίον δὲ καὶ πρεσβ(ευτοῦ) καὶ ἀντιστρατήγου καὶ λογιστοῦ τῆς πόλεως [M(άρκου)] Οὐλπ(ίου) Δομιτίου Ἀρισταίου Ἀραβιανοῦ, ἐπιτρόπων δὲ τῶν Σεβ(αστῶν) Αἰ[[λ(ίου) ---ου]] καὶ Αὐρ(ηλίου) Ἀριμνάστου, στρατηγούντων τῆς πόλεω[ς] τῶν περὶ Μόδεστον δῖς τοῦ [---]ωνος, ἐπι[μελ]ησαμένων Τ(ίτου) Φλ(αβίου) Ἀθη[---] Αἰλιανοῦ καὶ Δημητρίου Ζωσίμου πο(λιτευομένων). | Συνετέλεσεν δὲ καὶ πρὸς τὸν κόσμον τῆς τε πρώτης καὶ τῆς δευτέρας στέγης λίθου Δοκιμηνοῦ ἀπηρτισμένου [καὶ πρὸς ? τὴν προ]σάρτησιν παρ' ἐαυτῆς, πόδας ἑξακοσ[ίους πε]ντήκοντα τρεῖς, ἡ τέχνη τῶν πορφυραβά[φων]; IvEphesos 820 (isim belirtilmemiştir): [_]s, proc(vratori) [Avgg(vstorum)] [nostr]or(vm), item prae[sidi] [Alpiv]m Cottiar(vm) et Ma[rit(imarvm), prae(ecto)] [vehic]vlationis Panno[niae] [vtriv]sq(ve) et Moesia svp[er]ioris] [et N]orici, prae(ecto) al(ae) pr(imae) A[stvrvm,] [tri]b(vno) leg(ionis) XI Cl(avdiae), advoc(ato) f[isci, comiti] [Fvlvi Plavtiani] [pr(o) pr(aetore)] [c(larissimi)] v(iri) adfinis domin[orum] [nostr]orum Avgvstor[um] [Ly]cvs Avgvstor[um] [... a]divtor tabvl(arivs) pr[_] [.....]or ark(arivs?) mag(nvs) o[_].

²⁷⁸ Growthar, İ.S. 217-218 yıllarına tarihlenen IvEphesos III, 813 numaralı yazıtta, imparator Macrinus döneminde *procurator a cognitionibus* ve *procurator ab epistulis Latinis* olarak görev yapmış olan bu kişinin adının yazıtta [-]νιανόν olarak görülen harflerinin kolayca [Aικ]ινιανόν olarak tamamlanabileceğini, ancak öteki çözümlerin de olası olduğunu belirtir; ayrıntılı bilgi için bkn., Growthar 1996, 142.

T.34. Tiberius Claudius Zoilus (Severus'lar Dönemi)

1) EYALET	: Asya
BULUNTU YERİ	: Lidya-Sardis (<i>Sardeis</i>)
DÖNEM	: İ.S. ~200
TÜR	: Onur Yazıtı
EDİSYON	: IGRR IV, 1512; Buckler – Robinson 1932-VII, 60
YAZIT	:

- 1 Τιβ(έριον) Κλ(αύδιον) Ζώϊλον
 [τ]ὸν κράτιστον
 [ἐ]πίτροπον
 [τ]οῦ Σεβ(αστοῦ)
 5 [οἱ πε]ρὶ Αὐρήλ(ιον)
 [Σωκ]ράτην β
 [Φι]<λ>ιππιανὸν
 [ἄρ]χοντες τὸν
 [τῆ]ς πατρίδος [κα]ὶ ἑαυτῶν ἐν-
 10 εργέτην.

ÇEVİRİ : II. Aurelius Socrates Philippius'un kabinesindeki yöneticiler, vatanın ve kendilerinin hayır severi, imparatorun haşmetli *procurator*'u (olan) Tiberius Claudius Zoilus'u (onurlandırdılar).

YORUM : Claudius Zoilus, Asya eyaletinde imparatorun mülk *procurator*'u olarak hizmet etmiş olabilir.

T.35. Vipsanius Caecilianus Axius (İ.S. 218 ve İ.S. 222)²⁷⁹

1) EYALET	: Asya
BULUNTU YERİ	: Efes (<i>Ephesos</i>)
DÖNEM	: İ.S. 212-217
TÜR	: Onur Yazıtı
ÖLÇÜLER	: Yükseklik: 109.5 cm; genişlik: 53 cm.; derinlik: 53 cm.; harf boyu: 3-4.5 cm.
EDİSYON	: IvEphesos III, 739; McCabe, Ephesos 1408, 1; AE 1972, 588/ 596; Eck 1974, 166-167
LİTERATÜR	: Demougin 1990, 213/ 222

²⁷⁹ Bkn., Demougin 1990, 222.

YAZIT :

- ἀγαθῇ τύχῃ
τὸν τοῦ κ[υρίου] ἡμῶν]
Αὐτοκράτ[ορος Καίσαρος]
Μ(άρκου) Αὐρηλί[ου]
5 Ἀντωνίνου
εὐσεβοῦς εὐτυχοῦς
Σεβαστοῦ κράτιστον
ἐπίτροπον δουκηνάριον
Οὐιψάνιον Καικιλιανὸν
10 Ἄξιον
Μ(ἄρκος) Φούλβιος Πουπλικι-
ανὸς Νεικηφόρος
φιλοσέβαστος ἀσιάρχης
καὶ πρύτανις τὸν τῆς
15 πατρίδος καὶ ἴδιον εὐ-
εργέτην.

ÇEVİRİ : İmparator seven Asya yöneticisi, vatanının *prytan* üyesi, Marcus Fulvius Puplicianus Nicephorus, efendimiz imparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Pius Felix Augustus'un haşmetli, *ducenarius* (derecesindeki) *procurator*'u ve kendisinin hayırseveri Vipsanius Caecilianus Axius'u (onurlandırdı).

YORUM : Vipsanius Caecilianus Axius, İ.S. 218/222 yıllarında Asya eyaletinde *ducenarius* derecesinde mülk *procurator*'u olarak hizmet etmiştir. Yukarıdaki yazıtta adı geçen ve Asya yöneticisi olarak görev yaptığı bilinen M. Fulvius Publicianus Nicephorus,²⁸⁰ *procurator* Calpurnius Verus'u da onurlandıran kişi olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁸¹

T.36. Calpurnius Verus (İ.S. 222 – 235)

- 1) EYALET : Asya
BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
DÖNEM : İ.S. 222-235
TÜR : Onur Yazıtı
ÖLÇÜLER : Yükseklik: 108 cm.; genişlik: 72 cm.; derinlik: 63 cm.
EDİSYON : IvEpheos 3, 632; McCabe, Ephesos 1252; AE 1966, 444

²⁸⁰ Bkn., AE 1968, 481.

²⁸¹ Bkn., *Calpurnius Verus*, T. 36; AE 1966, 444.

YAZIT :

- ἀγαθῇ τ[ύχη].
 2 τὸν τοῦ κυρίου ἡμῶ[v]
 Αὐτοκράτορος
 4 Μ(άρκου) Αὐρηλίου Σεουήρου
 [Ἀλεξάνδρου] Σεβαστοῦ
 6 ἐπίτροπον δουκηνάριον
 Καλπούρνιον Οὐῆρον
 8 Μ(ἄρκος) Φούλβ(ιος) Πουπ[λι]κιανὸς
 Νεικηφόρος φιλοσέβαστο[ς]
 10 συνήγορος ταμείου
 τὸν ἴδιον εὐεργέτην.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! İmparator seven, hazine avukatı Marcus Fulvius Puplicianus Nikephorus, yüce imparatorumuz Marcus Aurelius Severus Alexander Augustus'un *ducenarius* derecesindeki *procurator*'u Calpurnius Verus'u, kendi hayır severini (onurlandırdı).

YORUM : Bu yazıtı, Verus'a ithaf eden Marcus Fulvius Publicianus Nicephorus,²⁸² İ.S. 200 yılına tarihlenen ve Efes'te bulunmuş bir onur yazıtından tanınmaktadır. Kendisi, imparator seven bir Asya yöneticisi ve *prytan* üyesidir ve Efes'te *advocatus fisci* olarak bulunmaktadır. Calpurnius Verus da imparator Alexander Severus döneminde Asya eyaletinin *ducenarius* derecesindeki mülk *procurator*'u idi.²⁸³

Bkn., Gaius Furius Sabinius Aquila Timesitheus, T.113

T.37. Pontius Eglectus Iulianus (İ.S. 237)

- 1) EYALET : Roma
 BULUNTU YERİ : —
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : CIL VI, 1608= ILS 1457; Pflaum 1960-II, 341
 YAZIT :

- [Po]ntio Eglecto Ivliano p(erfectissimo) v(iro),
 2 [magi]stro a studiis Avg(ustorum),

²⁸² Bkn., AE 1929, 123; SEG 4, 540; IvEphesos 444: ἀγαθῇ τύχη· Μάρκος Φούλβιος Πουπλικιανὸς Νεικηφόρος φιλοσέβαστος καὶ ἀσιάρχης καὶ πρύτανις ἐχαρίσατο συνεργασίᾳ{ς} ἀσκομίσθων διάστυλα β'.

²⁸³ Bkn., Pflaum 1950, 12, 236.

[pro]c(uratori) prov(inciae) Asiae, proc(uratori)
4 [ca. 81] proc(uratori) hered(itatium)

ÇEVİRİ : son derece mükemmel insan, imparatorların hukukî ve idarî çalışmalarıyla görevli *magister*,²⁸⁴ Asya eyaletinin *procurator*'u, miras vergisiyle görevli *procurator* Pontius Eglectus Iulianus'u (onurlandırdı).

YORUM : Söz konusu yazıttan, atlı sınıfından kişiler için kullanılan *perfectissimus* sıfatıyla anılan Iulianus'un, yazıtın kayıp bölümünden dolayı hangi eyalette olduğunu bilemesek de miras vergisiyle görevli bir *procurator* olarak hizmet etmiş olduğu anlaşılmaktadır. Kendisinin Asya eyaletinde *procurator* olarak görev yaptığı ise yazıtta açıkça belirtilmektedir.

T.38. Iulius Iulianus (İ.S. 247-249/ 250)

1) EYALET : Asya
BULUNTU YERİ : Aydın-Sultanhisar (*Nysa*)
DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi
TÜR : Onur Yazıtı
EDİSYON : SEG 52, 1098
YAZIT :

1 Ἀγαθῆι Τ[ύχηι]·
τὸν ἐπίτροπ[ον]
τοῦ Σεβαστο[ῦ - -]
Ἰούλιον Ἰουλιανὸ[v]
5 τὸν κράτιστον
καὶ ἐνάρετον
καὶ δικαιοτάτον
ἢ λαμπροτάτη
Νυσαέων π[όλις]
10 τὸν ἑαυτῆ[ς]
κτίστην κ[αὶ]
λογιστή[v].

²⁸⁴ Procurator a studiis: İmparatorun adlî etkinlikleriyle bağlantılı ve olasılıkla onun hukukî ve idarî işleriyle görevli imparatorluk görevlisi. Daha sonra bu *procurator*'un unvanı *magister a studiis* olarak anılmıştır.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! Nysa’lıların son derece ünlü kenti, İmparatorun haşmetli *procurator*’u, erdem sahibi ve son derece dürüst, kendi kentlerinin kurucusu ve sayman(1) Iulius Iulianus’u (onurlandırdı).

YORUM : Iulius Iulianus, iki Roma imparatoru zamanında hizmet etmiştir. Bu imparatorlar, Philippos ve oğlu, Decius ve oğulları ya da Valerianus ve Gallienus olabilirler. Iulius Iulianus, *procurator* olarak Frigya Pınarbaşı’nda iki köy arasında meydana gelen bir sınır anlaşmazlığını düzene koymuştur.²⁸⁵ Bu veriler Iulianus’un, imparatorun mülk *procurator*’u olarak görev yapmış olduğunu göstermektedir.

Bkn., Iulius Proculus, T.64

T.39. Lucius Artorius Pius Maximus (İ.S. 284-305)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 284-305
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvEphesos II, 307; McCabe, Ephesos 1070
 YAZIT :

B(ona) F(ortuna)
 2 piissimo atque indulgentissimo
 providentissimoque
 4 principi nostro G(aio) Aur(elio) Val(erio)
 Diocletiano p(io) f(elici) inv(icto) August[o]
 6 L(ucius) Art(orius) Pius Maximus v(ir) c(larissimus)
 proc(urator) Asiae numini maiestati
 8 eius dicatissimus.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! Asya’nın son derece ünlü *procurator*’u Lucius Artorius Pius Maximus, son derece dindar ve müşfik, sağduyulu *princeps*’imiz Gaius Aurelius Valerius Diocletianus Pius Felix Invictus Augustus’un tanrısal soyluluğu (tanrısal saygınlığı) için (bu anıtı yaptırdı).

YORUM : Yukarıdaki söz konusu yazıtın bize verdiği bilgiler dışında, Maximus’un kariyeri hakkında elimizde başka bilgi bulunmamaktadır. Kendisi, yazıtta Marcus Aurelius döneminde senatör sınıfı için kullanılan *vir clarissimus* sıfatıyla ve Asya eyaletinin *procurator*’u olarak anılmaktadır.

²⁸⁵ Bkn., French 1991, 51-68, levha 9.

T.40. Marcus Aurelius Rusticus (İ.S. 289-290)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Kütahya (*Kotiaion*)
 DÖNEM : İ.S. 289-290
 TÜR : İthaf Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 167 cm.; genişlik: 58 cm.; alınlık genişliği: 67 cm.; kaide genişliği: 100 cm.; derinlik: 62 cm.; harf boyu: 4-5 cm.; alınlık harf boyu: 10 cm.
 EDİSYON : Şahin – Türktüzün 2008, 139-145
 YAZIT :

Bona Fortuna
 2 Fortissimo ac piissi[mo]
 [I]mp(eratori) Caes(ari) Gaio Valerio
 4 Diocletiano p(io) f(elici) invicto
 Aug(usto), pontifici maximo,
 6 tribunicæ potestatis VII,
 p(atri) p(atriæ), procons(uli), restitutori orbis
 8 Marcus Aurel(ius) Rusticus, v(ir) p(erfectissimus), proc(urator)
 [p]atrimoni prov(incia) Asiae, d(evotus) n(umini) m(aiestatique)
 10 eorum.
 Ἀγαθὴ τύχη.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! En güçlü, en dindar imparator Caesar Gaius Valerius Diocletianus’a, dindar, bahtiyar (ve) yenilmez en yüce rahip, yedi (yıldır) hükümdar ve vatanın babası ve *proconsul* ve yeryüzünü yeniden düzenleyen Augustus’a; Marcus Aurelius Rusticus, mükemmel kişi, Asya eyaletinin sadece yüce şahsına ve majestelerinin buyruğuna tabi özel mülk *procurator*’u (sundu). Hayırlı olsun!

YORUM : Bu yazıt, imparator Diocletianus’un yedinci hükümdarlık yılında, yani İ.S. 289-290 yılında kaleme alınmıştır. *Procurator* Marcus Aurelius Rusticus, Küçük Asya yazıtlarında ilk kez karşımıza çıkmaktadır. Bu kişi, büyük bir olasılıkla Dalmatia eyaletinde bugünkü Bosna civarında ele geçen *M(arcus) Aur(elius) Rusticus v(ir) e(gregius) ducen(arius)* ile özdeş olsa gerektir. Adı geçen yazıtta Marcus Aurelius Rusticus, dostu Lucius Domitius için ithafta bulunmaktadır.²⁸⁶ Rusticus, büyük bir olasılıkla *ducenarius* görevinin ardından, Asya eyaletine Diocletianus tarafından mülk *procurator*’u olarak atanmış olup, ithaf yazıtını bu nedenle kaleme almış olmalıdır. Mysia Abbaitis, Frigya ve çevresindeki bölgeler, imparatorluk arazileri bakımından

²⁸⁶ Bkn., ILS 1443.

zengin olduğu için, bu arazilerin yönetiminden sorumlu *procurator*'lar yazıtlarda çok sık karşımıza çıkmaktadırlar.

T.41. Geminius Tertyllus (İ.S. 293-305)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 293-305
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvEphesos II, 310; McCabe, Ephesos 1073; AE 1966, 433
 YAZIT :

nobilissimo et piissimo
 2 Gal(erio) Maximiano
 invictissimo Caesari
 4 Gem(inius) Tertyllus v(ir) e(gregius)
 proc(urator)
 6 prov(inciae) Asiae dicatus
 numini eius.

ÇEVİRİ : Asya eyaletinin seçkin *procurator*'u olarak bilinen Geminius Tertyllus, son derece soylu ve dindar Galerius Maximianus Invictissimus Caesar'ın tanrısallığı için (bu anıtı yaptırdı).

YORUM : Yukarıdaki yazıt dışında Geminius Tertyllus'un kariyeri hakkında elimizde başka bilgi bulunmamaktadır. Yazıtta, Tertyllus'un Asya *procurator*'u olduğu belirtilmiştir. Bu bilgi, kendisinin Asya'da imparator mülkünün *procurator*'u olabileceğini akla getirmektedir. Yine yazıttan anladığımız kadarıyla, kendisi, İ.S. 305-311 yılları arasında hüküm süren ve Galerius olarak bilinen imparator Gaius Galerius Valerius Maximianus için bir anıt yaptırmıştır. Yazıtın tarihlendiği yıllar İ.S. 293-305 yılları arası olduğu için, bu anıtın Galerius'un tahta çıkmasının şerefine yaptırılmış olduğu söylenebilir.

T.42. Aurelius Euphrates (İ.S. 3. yüzyıl)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Milet (*Miletos*)
 DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : McCabe, Miletos 357, 1

YAZIT :

- 1 [τ]ὸν κράτιστον ἐ[πί]-
τροπον τοῦ Σεβαστο[ῦ]
Αὐρ(ήλιον) Εὐφράτην ἢ λαμ-
προτάτη Μιλησίων
5 πόλις τὸν ἐαυτῆς ε[ὐ]-
εργέτην, προνοησα-
μένου τῆς ἀναστάσεω[ς]
τοῦ ἀρχιπρυτανίδο[ς]
τὸ β Ἀντωνίου Ἀπολ-
10 λοδώρου ἀσιάρχου,
πατρὸς συνκλητικοῦ.

ÇEVİRİ : Görkemli Milet kenti, imparatorun haşmetli *procurator*'u, kendi hayırseveri, Aurelius Euphrates'i (onurlandırdı). Asya yöneticisi, senatör babası Antonius Apollodorus'un 2. *prytan* başkanlığında yontunun dikilmesiyle (ilgilenmesine).

YORUM : Bir sonraki yazıtta da görüleceği gibi, Milet kenti Asya yöneticisi Antonius Apollodorus aracılığıyla, imparatorun *procurator*'u Aurelius Euphrates'i onurlandırmıştır. *Procurator*'u niteleyen sıfat -κράτιστος-, Euphrates'in Asya *procurator*'u olarak görev yaptığını düşündürmektedir.

T.43. Castrius Cinna (İ.S. 3. yüzyıl)

- 1) EYALET : Asya
BULUNTU YERİ : Milet (*Miletos*)
DÖNEM : İ.S. 3 yüzyıl
TÜR : Onur Yazıtı
EDİSYON : McCabe, *Miletos* 377, 1
YAZIT :

- 1 [τ]ὸν κράτιστον δου-
κηνάριον ἐπίτρο-
πον τοῦ Σεβα-
στοῦ Κάστριον
5 Κίνναν ἢ λαμ-
προτάτη Μιλησί-
ων πόλις τὸν ἐαυ-
τῆς εὐεργέτην.

10 προνοησαμένου τῆς
ἀναστάσεως τοῦ ἀρχι-
πρυτάνιδος τὸ β Ἀντω-
νίου Ἀπολλοδώρου
ἀσιάρχου, πατρὸς
vacat συνκλητικοῦ.

ÇEVİRİ : Görkemli Milet kenti, imparatorun *ducenarius* derecesindeki haşmetli *procurator*'u, kendi hayır severi, Castrius Cinna'yı (onurlandırdı). Senatör babası, Asya yöneticisi Antonius Apollodorus'un 2. *prytan* başkanlığında yontunun dikilmesiyle (ilgilenesine).

YORUM : Milet kentinin, yine Asya yöneticisi olarak karşımıza çıkan Antonius Apollodorus aracılığıyla, imparatorun haşmetli sıfatıyla anılan ve *ducenarius* derecesinde bir *procurator* olan, Castrius Cinna'yı onurlandırdığı söz konusu yazıt -*procurator*'u *niteleyen sıfat ve procurator'un aylık olarak aldığı ücret nedeniyle*- Cinna'nın, Asya *procurator*'u olarak görev yaptığını düşündürmektedir.

T.44. Lucius Aemilius Decius Andromachus (İ.S. 3. yüzyıl)

1) EYALET : Asya
BULUNTU YERİ : Sakız Adası-Çeşme (*Kios*)
DÖNEM : —
TÜR : Onur Yazıtı
EDİSYON : McCabe, Chios 171, 1; CIG 2218; Pflaum 1960-II, 357 a
YAZIT :

[ό] δῆμος ὁ Χίων Λ(ούκιον) Αἰμύλιον Δέκιον Ἀνδρόμαχον,
2 ἐπίτροπον τοῦ Σεβαστοῦ, εὐνοίας ἕνεκα τῆς
vacat εἰς τὴν πόλιν vacat.

ÇEVİRİ : Kios Halk Meclisi, imparatorun *procurator*'u Lucius Aemilius Decius Andromachus'u kente karşı göstermiş olduğu iyi niyetinden ötürü (onurlandırdı).

YORUM : Yukarıdaki yazıt dışında, elimizde Decius Andromachus hakkında başka bilgi bulunmamaktadır. Yazıtın buluntu yeri, Andromachus'un, Asya *procurator*'u olarak görev yapmış olduğunu düşündürmektedir.

T.45. Scaurianus (İ.S. 3. yüzyıl)

1) EYALET : Asya
BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : İ.S. 198-209
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 92.5 cm.; genişlik: 44.5 cm.; derinlik: 50.5 cm.; harf boyu: 3-3.5 cm.
 EDİSYON : AE 1988, 1022
 LİTERATÜR : Haensch 1997, 645
 YAZIT :

[_]eiam .[_]
 2 clarissimam fem(inam)
 conivgem chariss(imam)
 4 Scavriani e(gregii) v(iri) [pr]oc(vratoris)
 [A]vg(vsti) provinciae [Asia]e
 6 Ivliivs Heraclivs
 centvrio leg(ionis) XI Cl(avdiae)
 8 princeps.

ÇEVİRİ : XI. Claudia lejyonunun *centurio*'su Iulius Heraclius, imparatorun Asya eyaletinin seçkin *procurator*'u Scaurianus'un son derece seçkin, son derece aziz eşini (onurlandırdı).

YORUM : İmparatorun azatlısı Scaurianus, Asya *procurator*'u olarak İ.S. 3. yüzyılda Efes kentinin surlarını inşa ettirmiştir. Söz konusu yazıt sayesinde, *procurator*'ların bu yüzyılda hâlâ var olduklarını ve ihtiyaç doğrultusunda bu tür görevleri yaptıklarını anlamaktayız. Scaurianus'un eşi, Macaristan'da bulunan XI. Claudia lejyonunun *centurio*'su olan Iulius Heraclius tarafından onurlandırılmıştır. Asya eyaletinde askerî birlik olmadığı ve dönemin karışık durumu da göz önüne alınırsa, bu kişinin, Balkanlar üzerinden gönderilmiş bir ordunun mensubu olma ihtimali yüksektir. Yazıttan da anlaşıldığı gibi, Scaurianus, Asya eyaletinde imparatorun olasılıkla mülk *procurator*'u olarak görev yapmıştır.

T.46. Marcus Caecilius Numa (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Naipli (*Magnesia*)
 DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi
 TÜR : Sınır Yazıtı
 EDİSYON : IvEphesos III, 157; McCabe, Magnesia 296, 1; Robert, Amyzon, 30-32; SEG 31, 973; SEG 33, 967
 LİTERATÜR : Haensch 1997, 650

YAZIT :

- 1 ἀγαθῇ τύχῃ·
ἐπιμεληθέντος Μ(άρκου)
Καικιλίου Νούμα ἐ-
πιτρόπου τοῦ Σεβασ-
5 τοῦ ἡ Ἀμυζονέων
πόλιν τὸ ἐπιβάλλον
αὐτῇ μέρος τοῦ Τρά-
χωνος τῇ Ἀσίᾳ κατεσ-
κεύασεν ἐπιμεληθέν-
10 των τοῦ ἔργου Ἴσονος
τοῦ Ἑρμίου ἄρχοντος
καὶ Μενίππου τοῦ Μενε[ί]-
του Νεικοφόρου τοῦ
γραμματέως.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! İmparatorun *procurator*'u Marcus Caecilius Numa'nın gözetiminde: Amyzon Kenti, Trakhon'un Amyzon Kentine düşen payını Asya eyaletinde hazırladı. Yönetici olarak, Hermius'un oğlu Ison'un ve yazman Nikephorus'un oğlu Meneitus'un oğlu Menippus'un bu işle ilgilenmelerine.

2) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi

TÜR : —

EDİSYON : IvEphesos V, 1799; McCabe, Ephesos 3517

YAZIT :

- 1 [—] secu[m —]
[—]es n(ostri) digna [—]
[—]actores Val(erii) Fel[icis —]
[—]m qui ex indu[lgentia —]
5 [—] ferrum in sple[ndidissimam Ephesiorum civitatem —]
[—] dir]exit novam re[m —]
[—]teri ex perpetu[—]
[—]edo Augustoru[m —]
[Cae]cili(us) Numa proc(urator) [Aug(usti) —]

10 [—]νικοῦ καὶ [—]
[—]ικὸς καὶ Ἀρπο[κρατίων —].

YORUM : Yukarıdaki ilk yazıt, Amyzon Kenti ile Trakhon arasındaki sınırın belirlenmesi ile ilgilidir. Trakhon, Efes ile Magnesia arasında dağlık bir bölgenin ismidir. Anlaşılan, yol yapımı kentler arasında paylaşılmış ve bu durum, imparatorun mülk *procurator*'u olan Marcus Caecilius Numa tarafından denetlenmiştir. Diğer yazıt fragman halinde olduğu için, kesin bir yorum yapmak mümkün değildir.

T.47. Publius Rutilius Bassus (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya
BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi
TÜR : Onur Yazıtı
EDİSYON : IvEphesos V, 1538; McCabe, Ephesos 1098
YAZIT :

[ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐτείμησαν Γ(άιον) Ἄντιον Αὐλὸν Ἰούλιον Αὐλοῦ υἱὸν]
[Οὐολτινία Κουαδρᾶτον, ὕπατον β, πρεσβευτὴν καὶ ἀντιστράτηγον]
[Ἀσίας δῖς, πρεσβευτὴ]ν καὶ
4 [ἀντιστράτηγον Α]ὐ[τ]οκράτορος
[Νέρου]α Τραιανοῦ Καίσαρος
[Σεβασ]τοῦ Γερμανικοῦ Συρίας
[καὶ πολλῶν] ἄλλων ἐπαρχειῶν
8 [ἀρε]τῆς ἕνεκεν καὶ τῆς πρὸς
[τῇ]ν θεὸν εὐσεβείας πρὸς τε
[τ]ὴν πόλιν εὐνοίας·
[τὴν ἀ]νάστασιν ποιησαμέ[νων ἐκ τῶν ιδίων Ποπλίου]
12 [Ῥουτειλ]ίου Βάσσου ἐπιτρόπου ε[-]
[καὶ Ποπλίου]ν Ῥουτειλίου Βάσσου τοῦ [υἱοῦ χιλιάρχου?]
[λεγιῶνος ἔκτ]ης σιδηρᾶς τῶν [καὶ φιλοτειμησαμένων?].

ÇEVİRİ : Danışma ve Halk Meclisi, iki kez *consul*'luk yapmış, iki kez Asya eyaletinin elçisi ve *propraetor*'u, imparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus'un, Suriye'nin ve bütün öteki eyaletlerin elçisi ve *propraetor*'u, Aulus'un oğlu, Voltina bucağından Gaius Antius Iulius Quadratus'u, yiğitliğinden, tanrıçaya (göstermiş olduğu) dindarlığından ve vatana (göstermiş olduğu) iyi niyetinden ötürü onurlandırdı. Yontuların, *procurator* Publius Rutilius

Bassus'un ve (onun) oğlu, VI. Sidera lejyonunun kumandanı Publius Rutilius Bassus'un ve ün sever kişiler (olan) keselerinden yapılmasına.

YORUM : Yukarıdaki yazıt dışında, Bassus hakkında elimizde başka bilgi bulunmamaktadır. Yazıtta Bassus *procurator* olarak anılmaktadır. Yazıtın buluntu yeri de göz önüne alındığında, Bassus'un olasılıkla imparatorun mülk *procurator*'u olarak hizmet etmiş olduğu söylenebilir.

T.48. Salvius Rufinus Minicius Opimianus (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : —
 DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi
 TÜR : Mezar Yazıtı
 EDİSYON : AE 1906, 80
 LİTERATÜR : PIR 5, 295
 YAZIT :

[Salv]io T(iti) f(ilio) P(apiria) Rvfi-
 no Vinicio Opimiano
 proc(uratori) provinc(iae) Asiae et
 iae C(aii) f(iliae) Ivstae
 parentibvs dvlcissimis ac
 pientissimus
s Opimianuvs filivs.

ÇEVİRİ : (Bu mezarı) son derece sevgi dolu ve son derece aziz ebeveynleri, Titus'un oğlu Papiria Bucağından Asya eyaletinin *procurator*'u Salvius Rufinus Minicius Opimianus ve Gaius'un kızı ia Iusta için oğulları s Opimianus (yaptırdı).

YORUM : Yukarıdaki yazıt dışında, Opimianus hakkında elimizde başka bilgi bulunmamaktadır. Opimianus, yazıtta açıkça Asya *procurator*'u olarak anılmaktadır. Dolayısıyla kendisinin, mülk *procurator*'u olarak hizmet etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

T.49. Nomen Incertum (İ.S. 54-56)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Pamucak
 DÖNEM : İ.S. 54-56
 TÜR : İthaf ve Bina Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 70 cm.; genişlik: 93 cm.; derinlik: 1.2-0.7 cm.; harf boyu: 5.5-9 cm.

EDİSYON : SEG 39, 1178; SE 799, 3; AE 1990, 935

YAZIT :

1 [-----]

[Arniensi procurator divi Cl]audi et [[Neronis]] [Claudi divi Claudi f(ili) Caesaris Augusti Germanici]

[huius monumenti basim et s]tatuas de sua pec[unia faciendos curavit

5 consecravitque]

[-----] Ἀρνησία, ἐπίτροπ[ος θεοῦ Κλαυδίου καὶ Νέρωνος Κλαυδίου θεοῦ]

[Κλαυδίου υἱοῦ Καίσαρος Σεβαστοῦ] Γερμανικοῦ τοῦ ἔργου [βάσιν καὶ ἀνδρίαντας ἐκ τῶν ιδίων]

10 ἀναθεῖς καθ[ιέρωσεν].

ÇEVİRİ : Tanrısıl Claudius'un ve Nero Claudius'un, tanrısıl Claudius Caesar Augustus Germanicus'un oğlunun Arniensis bucağından *procurator*'u, bu anıtın kaidesinin ve yontularının kendi kesesinden yapılmasını sağladı ve (onları) adadı (ithaf etti).

YORUM : Yazıtın bize verdiği bilgiler ışığında, adı bilinmeyen bu *procurator*'un olasılıkla Asya eyaletinde imparator Nero'nun mülk *procurator*'u olarak görev yapmış olduğu söylenebilir.

Bkn., *Nomen Incertum*, T.141

T.50. *Nomen Incertum* (İmparator Marcus Aurelius – Commodus Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : İ.S. 161-180

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : IvEphesos III, 818; Pflaum 1960-I, 169

YAZIT :

[-----]AC[-----]

2 [proc(vrator) Belgicae et dvar(vm) Germ]ania[rvm,]

[proc(vrator) prov]inciae [Asiae,]

4 [dioecete]s Aegypti, Cae[ninensis,]

[proc(vrator) X]X her(editativm) et a com[mentariis,

6 p]raef(ectvs) praet(orio), [praef(ectvs)]

[alae]ae ∞ (milliariae) [-----].

ÇEVİRİ : Belçika'nın ve iki Germania'nın *procurator*'u, Asya eyaletinin *procurator*'u, Mısır'ın haznedarı, Caeniensis'de %5'lik miras vergisini toplamakla ve raporlarla görevli *procurator*, hassa alayı kumandanı, ... kanadının praefectus'u, ...

YORUM : Adı bilinmeyen bu *procurator*, yazıtta Asya eyaletinin *procurator*'u olarak anılmaktadır.

T.51. Nomen Incertum (İ.S. 170)

1) EYALET : Roma

BULUNTU YERİ : —

DÖNEM : İ.S. 2. yüzyıl

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : CIL VI, 1564= ILS 1452; Pflaum 1960-I, 178; Stauner 2004, 163

YAZIT :

...ilio C(aii) fil(io)

2 [adlecto in amplissimvm] ordinem inter praetorios iudicio

[(13 l.) ab epist]vlis Latinis, procvtratori svmmarvm ratio[nvm],

4 [procuratori provinciae A]siae, iuridico Alexandreae, ab epistvlis [Graecis],
[procuratori provinciae] Macedoniae, ab commentariis Corneli Re[pentini]

6 pr(aefecti) pr(aetorio)].

ÇEVİRİ : Son derece seçkin bir sınıf olan *praetor*'lar arasına seçilmiş, ... yargıcı, Latince yazışmalarla görevli, malî işlerle görevli *procurator*,²⁸⁷ Asya eyaletinin *procurator*'u, İskenderiye'nin yargıcı, Yunanca yazışmalarla görevli (*procurator*), Makedonya eyaletinin *procurator*'u, hassa alayı kumandanı Cornelius Repentinus'un *commentar*'larıyla görevli (*procurator* olan) Gaius'un oğlu ilius'u (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

YORUM : Adı bilinmeyen bu *procurator*, yazıtta Asya eyaletinin *procurator*'u olarak anılmaktadır.

T.52. Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi

TÜR : Onur Yazıtı

²⁸⁷ Procurator summarum rationum: *Procurator a rationibus*'un astı olarak çalışan, malî işlerin idaresiyle görevli vekil.

EDİSYON : IvEphesos III, 861; Wood 1877, 10; EE IV, 68; CIL III, 7132

LİTERATÜR : Haensch 1997, 646

YAZIT :

[]

pr[ocvrotori]

2 pro[vinciae Asiae]

Pavlvs Av[g(vsti]

4 verna arka[rivs]

praeposito

6 ivstissimo.

ÇEVİRİ : Augustus'un (saray) kölesi, arşiv yöneticisi (*arcarius*) Paulus, son derece adil bir komutan olan Asya eyaletinin *procurator*'u ' (onurlandırdı).

YORUM : Adı bilinmeyen bu *procurator* hakkında ilgili yazıt dışında elimizde başka bilgi bulunmamaktadır. Yazıtın verdiği bilgiler ışığında, bu kişinin Asya eyaletinin *procurator*'u olarak hizmet etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

T.53. Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : IvEphesos III, 821; McCabe, Ephesos 1613; CIG 2981

LİTERATÜR : Haensch 1997, 320

YAZIT :

[- - -]

2 τὸν κράτιστον ἐπίτροπον

τοῦ Σεβ(αστοῦ) ἡ Ἀπολλωνία

4 τῶν πρὸς τῷ Ῥυνδάκῳ

πόλεις, τὸν ἴδιον εὐεργέτην,

6 ἐπιμεληθέντων τῆς

ἀναστάσεως κατὰ τὸ ψήφισ-

8 [μα] τῆς πόλεως τῶν περὶ

[-] Κορνήλ(ιον) Ἀπολλινά-

ριον

10 καὶ Αὐρ(ήλιον) Ροῦφον.

ÇEVİRİ : Apollonia Rhyndace'lilerin kenti imparatorun haşmetli *procurator*'u, kendi hayırseveri (onurlandırdı); kentin (aldığı) karar uyarınca (yontunun) dikilmesiyle'ların emrindeki yöneticilerden olan Cornelius Apollinarius'un ve Aurelius Rufus'un ilgilenmelerine.

YORUM : Yazıttan anlaşıldığına göre, *procurator* kentin yararına bir karar verdiği için onurlandırılmıştır. Yazıtın buluntu yeri, bize bu *procurator*'un Asya eyaletinde, imparatorun mülk *procurator*'u olduğu izlenimini vermektedir.

T.54. Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : IvEphesos III, 822; McCabe, Ephesos 1614; CIG 2980; Pflaum 1960-I, 193, 3

YAZIT :

[_]

2 [Σεβα]στῶν ἀπελεύθ[ερ?]-
ον, ἐπίτροπον εἰκοστ[ῆς]
κληρονομιῶν

4 Πρώτης Ἰταλίας.

ÇEVİRİ : (Efes Danışma ve Halk Meclisi) imparatorların azatlısı, Roma'da, İtalya'da %5'lik miras vergisini toplamakla görevli *procurator* (onurlandırdılar).

YORUM : Adı bilinmeyen bu *procurator* hakkında ilgili yazıt dışında elimizde başka bilgi bulunmamaktadır. Yazıtın verdiği bilgiler ışığında, bu kişinin imparatorların azatlı *procurator*'u olarak Roma'da ve İtalya'da %5'lik miras vergisini toplamakla görevli bir *procurator* olduğu anlaşılmaktadır. Yazıtın buluntu yeri, bu kişinin, imparatorun azatlı *procurator*'u olarak ve olasılıkla imparator mülküyle görevli bir *procurator* olarak Asya eyaletinde de bulunmuş olduğunu, Efes Danışma ve Halk Meclisi'nin bu kişiyi iyi tanıdığını göstermektedir. Nitekim yazıttan, her iki Meclis'in bu azatlıyı onurlandırdığı açıkça anlaşılmaktadır.

T.55. Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvEphesos III, 868; McCabe, Ephesos 1624
 YAZIT :

.....
 2 [-----] Σεβα[στῶν ἀπελεύθερος]
 [-----]ς ἐπίτρο[πος]
 4 [-----]σ[-----].

ÇEVİRİ : İmparatorların azatlısı s *procurator*'u.....
 YORUM : Adı bilinmeyen bu *procurator* hakkında, ilgili yazıt dışında elimizde başka bilgi bulunmamaktadır.

T.56. Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi
 TÜR : İthaf Yazıtı
 EDİSYON : IvEphesos V, 1750; McCabe, Ephesos 3510, 1
 YAZIT :

[- τῷ τῇς]
 2 ἐπαρχε[ίας -]
 [ἐ]πιτρόπῳ [-]
 4 φίλων ·[-]
 Μᾶ(ρκος) Οὐλ[π- ὁ γραμματεὺς]
 6 τοῦ δήμο[υ -]
 ἀποκα[τέστησεν -].

ÇEVİRİ : Halk Meclisi'nin yazmanı Marcus Ulp(ius) sevgili, ... eyaletinin *procurator*'u için (bunu) yaptırdı.
 YORUM : Adı bilinmeyen bu *procurator* hakkında ilgili yazıt dışında elimizde başka bilgi bulunmamaktadır.

T.57. Nomen Incertum (İ.S. 2. ya da 3. yüzyıl)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 2. ya da 3. yüzyıl

TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : McCabe, Ephesos 1433; SEG 34, 1104
 YAZIT :

[τῆς πρώτης καὶ μεγ]ίσ[της]
 2 [μητρ]οπόλεως τῆς Ἀσίας
 [καὶ δις] νεωκόρου τῶν Σεβαστ[ῶν Ἐφ]εσίων
 4 πόλεως ἡ βουλὴ καὶ ο [δῆμος]
 ἐτείμησαν
 6 [Φ]λαβίαν Χρυσάνθην τῆ[ν]
 [κα]ὶ γυμνασίαρχον, θυ[γατέρα]
 8 [_]ίου ἐπιτρόπου το[ἐκτελέσ]ασαν
 τὰ μυστήρι[α πάντα φιλο]τείμως.

ÇEVİRİ : İlk ve en büyük ana kent Asya eyaletinin ve Augustus kültlerinin iki kez tapınak bekçiliğini yapmış olan Efes kentinin Danışma ve Halk Meclisi, *gymnasium* yöneticisi ve *procurator* ius'un kızı, bütün kutsal öğretileri (gizemleri) ün sever biçimde yerine getirmiş olan Flavia Chrysanthos'i onurlandırdılar.

YORUM : Adı bilinmeyen bu kişinin, Efes kentinde önemli bir statüde olduğu anlaşılmaktadır ve kendisinin, imparatorun *procurator*'u olarak Asya eyaletinde görev yapmış olabileceği akla gelmektedir.

T.58. Nomen Incertum (İ.S. 204)²⁸⁸

EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 161-~260
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvEphesos III, 820; Wood 1877, 18; CIL III, 6075= ILS 1366
 YAZIT :

1 [_]s, proc(vratori) [Avgg(vstorvm)]
 [nostr]or(vm), item prae[sidi]
 [Alpiv]m Cottiar(vm) et Ma[rit(imarvm), praef(ecto)]
 [vehic]vlationis Panno[niae]
 5 [vtriv]sq(ve) et Moesiae svp[er]ioris]
 [et N]orici, praef(ecto) al(ae) pr(imae) A[stvrvm,]

²⁸⁸ Bkn., Demougin 1990, 213.

[tri]b(vno) leg(ionis) XI Cl(avdiae), advoc(ato) f[isci, comiti]
 [Fvlvi Plavtiani] [pr(o) pr(aetore)]
 [c(larissimi)] v(iri) adfinis domin[orvm]
 10 [nostr]orvm Avgvstor[vm]
 [Ly]cvs Avgvstor[vm]
 [... a]divtor tabvl(arivs) pr[_]
 [.....]or ark(arivs?) mag(nvs) o[_].

ÇEVİRİ : İmparatorların yardımcı arşivcisi, ... Lycus, efendilerimiz imparatorların *procurator*'u, aynı şekilde Cottia Alpler'inin ve deniz aşırı ülkelerin savunma *procurator*'u, her iki Pannonia ve Moesia Superior ve Noricum taşımacılığının *praefectus*'u, I. Asturia kanadının *praefectus*'u, XI. Claudia lejyonunun *tribunus*'u, imparator hazinesinin danışmanı -*advocatus fisci*-, efendilerimiz Augustus'ların yakını, son derece seçkin *propraetor* Fulvius Plautianus'un yoldaşı (olan) (onurlandırdı).

YORUM : Adı bilinmeyen bu *procurator* hakkında ilgili yazıt dışında elimizde başka bir bilgi bulunmamaktadır. Kendisi, yazıtta imparatorların *procurator*'u olarak anılmaktadır. Yazıtın buluntu yeri ve ilgili kaynaklar dikkâte alınacak olursa, bu *procurator*'un Asya eyaletinde mülk *procurator*'u olarak görev yapmış olduğu söylenebilir (*Bkn. Edisyon*).

T.59. Nomen Incertum (İ.S. 3. yüzyıl)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 80 cm.; genişlik: 52 cm.; derinlik: 52 cm.; harf boyu: 4-5 cm.
 EDİSYON : AE 1988, 1018; McCabe, Ephesos 1678
 LİTERATÜR : Haensch 1997, 645
 YAZIT :

v(iro) e(gregio) proc(vratori) Avg[g(vstorvm)?]
 2 provinciae
 Asiae
 4 eqvites et principales
 eorvm qvi
 6 depvtantvr in
 stratvra hvmanissimo
 8 praesidi.

ÇEVİRİ : görevi sırasında, merkez ofiste²⁸⁹ bulunan süvariler ve ileri gelenler, imparatorların Asya eyaletinin seçkin *procurator*'u, son derece insan sever (merhametli) bir yönetici olan ' (onurlandırdılar).

YORUM : İlgili yazıtın verdiği bilgiler ışığında, adı bilinmeyen bu kişinin Asya eyaletinin *procurator*'u olarak hizmet etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

T.60. Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : İzmir (*Smyrna*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Kararnâme
 EDİSYON : CIG 3203; IGRR IV, 1429; IvSmyrna, 709
 LİTERATÜR : Haensch 1997, 650
 YAZIT :

- 1 [— ἐὰν δὲ — αὐτοῦ κα]-
 ταψηφίσηται, ἀπ[οτεισάτω —]
 * (δηνάρια) , ε, καὶ πραξάτω αὐτὸ[ν? — ὁ ἐπί]-
 τροπος τοῦ Σεβαστοῦ [— δι]-
 ατάξει ταύτη εἰς τὸν ἀ[εὶ χρόνον? —]
 5 <Κλα>υ<δί>ου Κα<ρ>τε<ρ>ομάχου? TH[—]
 ΟΥ ἀν{τ}εξαλλοτρίωτον [— ἐν]
 Ζμύρνη ἱερoneικαι[—]
 Τ ἐκ τοῦ ψηφίσματος Τ[—]
 καὶ ἀπαλαιστρ[ο]ι[—]
 10 δηναρίων ἀνὰ [— Τιβερί?]-
 ου Κλαυδίου Κα<ρ>τε<ρ>ομ[άρχου — καθ' ἕκασ]-
 τον ἔτος ἀποκληρο[ῶν? — πεν?]-
 τακοσίων δηναρίων [— τοῦ Λαοδικε]-
 ῶνος μηνὸς τοῦς [τόκους — τοῦς αἰί]
 15 γεινο<μ>ένους ἐπι[—]
 λαμβάνειν ἕκαστο[ν —]
 δηνάρια πέντε κα[ὶ —]
 τῆς σοροῦ Υ[—]ΕΛΙΗΝ[— προ]-

²⁸⁹ Stratura: Asya eyalet *procurator*'unun merkezî çalışma binasında, askerlerin bulunduğu bir birim.

- νοεῖν δὲ τὸ σύστη[μα — τῆς δια]-
 20 μονῆς εἰς τὸν αἰεὶ [χρόνον. ἐὰν δέ τις μὴ]
 <π>ορίσῃ τὸ κ<ε>φά<λ>αιο[v — ἥ μὴ ἀποδῶ?]
 <τ>ὸν πόρον, ἀπο<τ>εῖς[άτω — προστεῖμον ἄρ]-
 γυρίου * (δηνάρια) ιτ', ἅτινα πρ[οχωρήσει —]
 τοῦ Σεβαστοῦ μηνὸς [ς — καθ' ἕκαστον ἔ]-
 25 τος? εἰς TONI[—]TOHMAΣ[—].

YORUM : Bu yazıt bir vakfin kuruluşu ile ilgilidir. Üçüncü satırda geçen *imparatorun procurator'u* (ondan parayı?) *temin etsin* ifadesinin, metin kaybindan dolayı ne anlama geldiği bilinmemektedir.

4.1.1 Vali Yetkisiyle Hareket Eden Asya Eyalet Procurator'ları

T.61. Gaius Minicius Italus (İ.S. 88)

- 1) EYALET : Roma
 BULUNTU YERİ : Aquileia
 DÖNEM : İ.S. 105
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : AE 1891, 91; AE 1893, 125; AE 1995, 571; CIL V, 875= ILS 1374;
 Smallwood 1966, 268; Pflaum 1960-I, 59, 1; McCrum – Woodhead 1961, 336
 LİTERATÜR : PIR² M 614
 YAZIT :

C(aio) Minicio C(ai) f(ilio) Vel(ina tribu) Italo IIII viro i(ure) d(icundo), praef(ecto) coh(ortis) V Gallor(um) equit(atae), praef(ecto) coh(ortis) I Breucor(um) equit(atae) c(ivium) R(omanorum), praef(ecto) coh(ortis) II Varc(ianorum) eq(uitatae), trib(un)o milit(um) leg(ionis) VI Vict(ricis), praef(ecto) eq(uitum) alae I sing(ularium) c(ivium) R(omanorum), donis donat(o) a divo Vespasiano coron(a) aurea hasta pur(a), proc(uratori) provinc(iae) Hellespont(i), proc(uratori) provinc(iae) Asiae quam mandatu principis vice defuncto procos(ulis) rexit, procurat(ori) provinciarum Lugdunensis et Aquitanicae item Lactorae, praefecto annonae, praefecto Aegypti, flmini divi Claudii decr(eto) dec(urionum). P(ublius) Tullius Max[imus? et --- M?]amula (quattuor)viri i(ure) d(icundo), III k(alendis) Iun(iis), s(enatum) c(onsuluerunt). Scrib(endo) adf[uerunt ---] Proculus, C(aius) Appuleius Celer, A(ulus) Iunius G[---] Sex(tus) Cossutius Secundus. Quod v(erba) f(acta) s(unt) in ho[norem C(ai) Minici Itali splendoris]ssimum virum quidquid consequi gratiae au[t] potentiae per summos honor[es] equestris dignitatis potuerit, it (sic), omne ad au[gendam et ornandam patria]m suam convertisse nec ullo se felicior[em] [credere officio quam ut pro ea la]boret, q(uid) d(e) e(a) r(e)

f(ieri) p(laceret), d(e) e(a) r(e) i(ta) c(ensuerunt). Cum C(aius) Minic[ius Italus, vir honestissimus, h]unc praecipuum virtutum suarum fi[nem duxerit et multis patriae fo]rtunam locis [a]mplificaverit et super cet[era omnibus sit notu]m sacratissimum principem Traianum A[ugustum decrevisse rogatu ei]us, ut incolae, quibus fere censemur, muneri[bus nobiscum fungantur e]t ut plenior indulgentiam maximi imper[atoris potuerimus obt]igisse, p(lacere) h(uic) o(rdini) adq(ue) e r(e) p(ublica) v(ideri) statuam aeream cum [basi marmorea ei poni decreto]mque nostrum basi inscribi quo testatiu[s sit pro meritis beneficii]sque tanti viri solvendo nos aliter [non esse nisi ut de eo publi]ce gloriemur. Censuer(unt) Ti(berio) Iulio [Candido II C(aio) Ant]io Quadrato II cos(ulibus).

ÇEVİRİ : Gaius'un oğlu, Velina bucağından, adlı yönetim üyesi -*quattuorvir*-, V. Galya süvari alayının *praefectus*'u, Romalı yurttaşlardan oluşan I. Breucia süvari alayının *praefectus*'u, II. Varciania süvari alayının *praefectus*'u, VI. Victrix lejyonunun askerî *tribunus*'u, Romalı yurttaşlardan oluşan I. süvari kanadının *praefectus*'u, tanrısai Vespasianus tarafından altın şeref madalyasıyla ve uçsuz mızrakla²⁹⁰ ödüllendirilmiş, Hellespontus eyaletinin *procurator*'u, Asya eyaletinin *procurator*'u -*ki bu eyaleti, öldürülen proconsul'un yerine princeps'in buyruğıyla yönetti*-²⁹¹ Lugdunensis, Aquitania eyaletinin, aynı şekilde Lactora'nın *procurator*'u,²⁹² *praefectus annonae*, Mısır'ın *praefectus*'u,²⁹³ tanrısai Claudius'un rahibi Gaius Minicius Italus. (Bu yontu), (Aquileia) Meclis üyeleri tarafından (diktilirdi). Publius Tullius Max[imus (?), -----]amula, adlı yönetim üyeleri (*quattuorviri*), Haziran ayının *kalend*'lerinden önceki üçüncü gün (30 Mayıs) (Aquileia) senatosuna danıştılar. (Kararın) yazımında hazır bulunanlar: [----] Proculus, Gaius Appuleius Celer, Aulus Iunius G[----], Sextus Cossutius Secundus. Mademki bu kişiler (*i.e. quattuorviri*) [Gaius Minicius Italus'un] onurlandırılmasına ilişkin söz aldılar (şunları söyleyerek) ne kadar ünlü olursa olsun ya da bu son derece mükemmel kişinin atlı sınıfı rütbesinde [üstlendiği en yüksek görevler süresindeki gücü ne olursa olsun], kendisi bütün bunları memleketinin güzelliğini artırmak için (kullandı) ve başka bir resmî pozisyonda, kendi memleketinin yararı için çalışan kişiden daha mutlu olmadığına inandı -senatörleri memnun eden şey bu durumla ilgili yapılanlardır, o halde karar verile: Mademki Gaius Minic[ius Italus ----] olağanüstü nitelikleriyle [--- --] üzerine aldığı bütün sorumlulukları yerine getirdi, o halde bu herkesçe bilinmelidir ki son derece

²⁹⁰ Hasta pura: Savaşta üstün başarı gösteren kişiye, cesaretinden ötürü nişan olarak verilen uçsuz mızrak.

²⁹¹ Bu *proconsul*, imparator Domitianus'un buyruğıyla İ.S. 89 yılında Asya'da ölüm cezasına çarptırılan Gaius Vettulenus Civica Cerealis'dir; ayrıntılı bilgi için bkn., Tac. Agr. 42: *Aderat iam annus, quo proconsulatum Africae et Asiae sortiretur, et occiso Civica nuper nec Agricola consilium deerat nec Domitiano exemplum. Accessere quidam cogitationum principis periti, qui iturusne esset in provinciam ultro Agricolam interrogarent.*; Suet. Dom. 10. 2: *Complures senatores, in iis aliquot consulares, interemit; ex quibus Civicam Cerealem in ipso Asiae proconsulatu, etc.*

²⁹² Bunların hepsi çeşitli bölgelerde, eyaletlerde ve eyalet bölümlerindeki maliye *procurator*'luklarıdır.

²⁹³ Gaius Minicius Italus İ.S. 101-103 yıllarında Mısır'ın *praefectus*'u idi; bkn., Stein 1950, 49-50.

kutsal efendimiz Traianus A[ugustus, onun isteği üzerine, karar verdi] ki nüfus sayımımız (*census*) içine giren yabancılar, bizimle (bizim gibi) sivil yükleri yerine getirmeliler ve (bilindiği üzere) Yüce imparatorumuzdan aldığımız sayısız cömert hayırseverlikler onun sayesinde oldu, bu durum senatoyu memnun etmiştir ve böyle büyük bir insanı (yaptığı hizmetlerden ve hayırseverliklerden dolayı) şereflelendirmekten başka bir yolumuz olmadığının bilinmesi için devletimize göre onun için mermer kaideli bronz bir heykel ve kaideye onun yazdığı kararımızın dikilmesine karar verilmiştir. Tiberius Iulius [Candidus'un ve Gaius Ant]jius Quadratus'un 2. *consul*'luğunda (=İ.S. 105).

2) EYALET : Mısır
 BULUNTU YERİ : İskenderiye (*Alexandria*)
 DÖNEM : İ.S. 100-101
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : CIL III, 12053; Pflaum 1960-I, 59, 2
 YAZIT :

C(aio) Minicio C(ai) f(ilio)
 2 Vel(ina tribu) Ital(o)
 praef(ecto) coh(ortis) [V]
 4 Gall(orum) eq(uitatae),
 I Breu[c(orum)]
 6 provinciar(um) Lugdunen[sis] et Aquitani[cae],
 pra[ef(ecto)] an[n(onae)],
 8 pra[e]f(ecto) A[eg(ypti)] IX.

ÇEVİRİ : Gaius'un oğlu, Velina bucağından Gaius Minicius Italus, V. Galya süvari alayının *praefectus*'u, I. Breucia Lugdunensis ve Aquitania eyaletlerinin, *praefectus annonae*, IX. Mısır *praefectus*'u için

3) EYALET : Roma
 BULUNTU YERİ : Ostia
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : CIL XIV, 4456; Pflaum 1960-I, 59, 3
 YAZIT :

[C(aio) Mini]cio C(ai)
 2 [f(ilio) Vel(ina) Ital(o) IIII]
 viro iur[e dic(undo), praef(ecto)]

- 4 coh(ortis) III equita[tae Gall]orum,
 praef(ecto) coh(ortis) I [Breu[c(orum)]
 6 eq(uitatae) c(ivium) R(omanorum), pra]efecto
 coh(ortis) II Var[c(ianorum) eq(uitatae), donis]
 8 donato a divo Vespasiano,
 [trib(un) milit(um) leg(ionis) VI Victr]icis,
 10 pra[ef(ecto)]

ÇEVİRİ : Gaius'un oğlu, Velina bucağından, adlî yönetim üyesi, V. Galya süvari alayının *praefectus*'u, Romalı yurttaşlardan oluşan I. Breucia süvari alayının *praefectus*'u, II. Varciania süvari alayının *praefectus*'u, tanrısal Vespasianus tarafından nişanlarla donatılan, VI. Victrix lejyonunun askerî *tribunus*'u, ... *praefectus*'u Gaius Minicius Italus

- 4) EYALET : Mısır
 BULUNTU YERİ : İskenderiye (*Alexandria*)
 DÖNEM : İ.S. 102
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : Pflaum 1960-I, 59, 4
 YAZIT :

- τῷ ἐνε[στ]ῶτι Τραιανοῦ Καίσαρος
 2 τοῦ κυρίο[υ] ε' ---
 [τ]ῶι κρ[ατ]ίστω[ι ἡγε]μονι
 4 Μινικίωι Ἰτάλῳ --- [ἡγ]εμῶν
 παραγεν(ό)μ(ενος)
 6 ἐπ(ι) τῶ(ν) τόπ(ων) διακο(ύ)σ(η) ἡμῶν.

ÇEVİRİ : İmparator Traianus Caesar'ın 5. yılında, ..., haşmetli *legatus* Minicius Italus'a *legatus* olarak hazır bulunup, arazilerimizde adaletle

- 5) EYALET : Mısır
 BULUNTU YERİ : İskenderiye (*Alexandria*)
 DÖNEM : İ.S. 103
 TÜR : Mektup
 EDİSYON : POxy 7, 1022; Pflaum 1960-I, 59, 5
 YAZIT :

C(aius) Minicius Italus Celsiano suo salutem ----- accepta VI k(alendas) Martias ann(o) VI Imp(eratoris) Traiani n(ostri).

ÇEVİRİ : Gaius Minicius Italus, Celsianus'a selam eder ---, (Bu mektup), efendimiz imparator Traianus'un 6. yılında, Mart ayının *kalend*'lerinin 6. günü alındı ... (= 19/ 24 Şubat 103).

6) EYALET : Mısır
 BULUNTU YERİ : İskenderiye (*Alexandria*)
 DÖNEM : İ.S. 103
 TÜR : Mektup
 EDİSYON : Pflaum 1960-I, 59, 6
 YAZIT :

Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς ----- Μινίκιος Ἰταλὸς Διογένηι καὶ Διονυσίῳ καὶ Ἀπολλωνίῳ στρατηγοῖς Ἀρσινόϊτου χαίρειν. - I. 20. (ἔτους) ἑκτοῦ Αὐτοκράτορος Καίσαρος Νέρουα Τραιανοῦ Σεβαστοῦ Γερμανικοῦ, Παχών κδ.

ÇEVİRİ : Cevaben yazılan mektup: Minicius Italus, Arsinoitus'un komutanların(dan) Diogenes'e, Dionysios'a, Apollonius'a selam eder. İmparator Caesar Nerva Traianus Augustus Germanicus'un 6. yılında, *Pakhon* ayının 26. günü (=19 Mayıs 103).

YORUM : Roma İmparatorluğu'nun ilk iki yüz yılında, Asya *procurator*'u iken, olasılıkla imparator Domitianus tarafından İ.S. 88 yılında öldürtülen *proconsul* Sextus Vettulenus Civica Cerealis'in yerine, *princeps*'in buyruğuyla eyaletin yönetimine vekillik eden Gaius Minicius Italus, bilinen ilk örneklerden biridir. Gaius Minicius Italus bu göreve İ.S. ~88 yılında ve imparator Domitianus döneminde geldi. Lugdunensis, Aquitania ve Lactora eyaletlerinin (*maliye*) *procurator*'u olduktan sonra, *praefectus annonae* ve Mısır'ın *praefectus*'u olarak en yüksek görevleri yerine getirdi. Üç kez *cohors praefectus*'u, daha sonra lejyon *tribunus*'u ve *alae praefectus*'u olduktan sonra Aşağı Germania'da görevlendirildi. *Cohors praefectus*'luğu sırasında imparator Vespasianus tarafından onur nişanına lâyık görüldü. Hellespontus eyaletinin maliye *procurator*'luğundan sonra, Asya eyaletinde söz konusu *proconsul*'un yerine *ducenarius* derecesinde *procurator*'luk yaptı. Daha sonra kariyerine normal bir biçimde devam etti. Minicius Italus'un *praefectus annonae* olarak görev yaptığı dönem, Traianus'un imparator olduğu dönemdir. Italus, İ.S. 101-102 yıllarında Mısır *praefectus*'luğu yapmışsa, bu göreve, doğal olarak Roma'nın buğday tedarikiyle sorumlu olan görevlisi -*praefectus annonae*- olarak devam etmiş olmalıdır. İ.S. 19 Mayıs 103 yılına kadar bu son görevde kaldığını, aynı yılın 30 Ağustos tarihinde bu göreve gelen halefi C. Vibius Maximus'un adının geçtiği İ.S. 104 yılına tarihlenmiş bir yazıt aracılığıyla bilmekteyiz.²⁹⁴

²⁹⁴ Bkn., Bernand 1960, 15: Anno VII Imp(eratoris) Caesaris Nervae Traiani Aug(usti) Ger(manici) Dacici C(aius) Vibius Maximus praef(ectus) Aeg(ypti) audit Memnonem XIII K(alendas) Mar(tias) hora (secunda et dimidia) semel et (tertia) sem[el]...

T.62. Vitellianus (İ.S. 196)

1) EYALET	: Asya
BULUNTU YERİ	: Işıklı Kasabası (<i>Eumeneia</i>)
DÖNEM	: İ.S. 196
TÜR	: Bina Yazıtı
ÖLÇÜLER	: Yükseklik: 0.57 m.; genişlik: 0.74 m.; derinlik: 0.17 m.; harf boyu: 0.055 m.
EDİSYON	: MAMA IV, 328
YAZIT	:

Imp(erator) Caes(ar) L(ucius) Septimi[us Severus]

- 2 Pius Pertinax Aug(ustus) A[rabicus Adi]-
abenicus tribunici[a potestate]
- 4 [IIII], imperator VIII, c[onsul II, pa]-
[ter] patriae, castra [praesidio(?)]-
- 6 rum terrae motu [conlapsa]
restituit

Vitelliano proc(uratore) A[siae].

ÇEVİRİ : İmparator Caesar Lucius Septimius Severus Pius Pertinax Augustus Arabicus Adiabenicus, dört kez *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, sekiz kez imparator olarak esenlenmiş, iki kez *consul* olmuş, vatanın babası, toprağın devinimiyle çöken muhafızların ordugâhını, Vitellianus'un Asya *procurator*'luğunda onarttı.

YORUM : Asya yazıtları, tarihlendirildiklerinde, genellikle *proconsul*'un görev süresine göre tarihlendirilmektedirler. Bu yazıt ise Asya *procuratoru*'nun, *procurator*'luk dönemine göre tarihlendirilmiştir. Aslında söz konusu yapı askerî işlev gördüğü için *procurator*'un imparator kasasından harcama yapması doğal görünmektedir, dolayısıyla *procurator*'un *proconsul* yetkisini kullanmasına gerek yoktur. Ancak tarihlendirme Asya *procurator*'u Vitellianus'un *vice proconsulis* olarak hareket ettiğini göstermektedir.²⁹⁵ İmparator'un özel temsilcisi olan baş *procurator*'un, senatör sınıfından bir *proconsul* için vekilliği, ilk kez Septimius Severus tarafından uygulanmıştır. Bu yazıt söz konusu uygulamayı kanıtlayan en erken örneklerden biridir.²⁹⁶

²⁹⁵ Bkn., MAMA IV, 328, 122.

²⁹⁶ Bkn., CIL XIII, 1807= ILS 1330.

T.63. Aelius Aglaus (İ.S. 198 ve İ.S. 209)²⁹⁷

- 1) EYALET : Asya
- BULUNTU YERİ : Alaşehir (*Philadelphia*)
- DÖNEM : İmparator Severus (İ.S. 197-211) ya da Philippus Dönemi (İ.S. 244-249)
- TÜR : Mektup
- ÖLÇÜLER : Yükseklik: 158 cm.; genişlik: 63 cm.; derinlik: 18 cm.; harf boyu: 2 cm.
- EDİSYON : Frank 1938-4, 656-659/ 903-916; Robert 1943, 116-117/ II. 4-54; Lewis – Reinhold 1955, 452-453; Freis 1984, 123; Levick 2000, 221; Kehoe 1988, 114; TAM V, 3, 1418; Hauken 1998, 3
- LİTERATÜR : Hekster 2008, 17; PIR² A 133 (*διέπων, [ὁ κράτις]τος, καὶ τὰ τῆς ἀνθυπατείας μέρη*); Haensch 1997, 650
- YAZIT :
- [...] ἀρ]ιθμὸν κγ' ὥς καὶ φρουμε[νταρι-]
- [..]ντας ἰδεῖν κατὰ διόδον τὴν ω[..... ..] οἱ [..]
- [...]ντος καὶ ἵνα δόξη τις τῆς τοσαύτης αὐτοῖς θ[ρα
- 4 [σύν]ητος ἀπιολογία καταλιμπάνεσθαι, ἐνέα σ[υλ]-
- [λαβόν]τες καὶ ἐν δεσμοῖς ποιήσαντες ἔφασκ[ον]
- [παραπ]έμπειν ἐπὶ τοὺς κρατίστους ἐπιτρόπο[υς]
- [τοὺς ὑμ]ετέρους διέπον<ο>ς Αἰλίου Ἀγλαοῦ [τοῦ]
- 8 [κρατίς]του καὶ τὰ τῆς ἀνθυπατείας μέρη. Κα[ὶ]
- [τὸ]ν μὲν ἓνα τῶν ἐννέα ἀργύριον ἐκπρα-
- [ξ]άμενοι ὑπὲρ τὰς χειλίας Ἀττικὰς λύτρον
- [τ]ῆς σωτηρίας ἀφῆκαν, τοὺς δὲ λοιποὺς κατ[έ]-
- 12 σχαν ἐν τοῖς δεσμοῖς, καὶ οὐκ ἴσμεν σαφῶς,
- θειότατοι τῶν αὐτοκρατόρων, ὁπότερον ζῶν-
- τας τούτους παραπέμψουσιν παρὰ τὸν κράτισ-
- τον Ἀγλαὸν <ῆ> καὶ αὐτοὺς διαθῶνται παράπλησι-
- 16 ον τοῖς φθάνουσιν. Ἡμε[ῖς] οὖν, ὅπερ ἦν δυνατόν
- ἀθλίοις ἀν[θ]ρώποις ἀφηρημένοις καὶ βίου καὶ
- συνγενῶν οὗτος ὡμῶς, ὃ δυνατόν ἡμεῖν ἦν, ἐ-
- δηλώσαμεν ταῦτα καὶ τῷ τῆς τάξεως επιτρό-

²⁹⁷ Bkn., Demougin 1990, 213.

- 20 πῶ ὑμῶν Αὐρ. Μαρκιανῶ καὶ τοῖς ἐν Ἀσίᾳ κρατ[ίσ]-
 τοις ἐπιτρόποις ὑμῶν. ἰκέται δὲ τῆς ὑμετέ-
 ρας γεινόμεθα, θεϊότατοι τῶν πώποτε αὐτοκρα-
 τῶν, θείας καὶ ἀνυπερβλήτου βασιλείας, καὶ
- 24 [το]ῖς τῆς γεωργίας καμάτοις προσέχειν κεκωλυ-
 [μ]ένοι τῶν κολλητιῶνων καὶ τῶν ἀντικαθεστώ-
 τῶν ἀπειλοῦντων καὶ ἡμεῖν τοῖς καταλειπομέ-
 νοις τὸν περὶ ψυχῆς κίνδυνον καὶ μὴ δυνάμενοις
- 28 ἐκ τοῦ κωλύεσθαι τὴν γῆν ἐργάζεσθαι μηδὲ ταῖς δε-
 [σ]ποτικαῖς ἐπακούειν ἀποφοραῖς καὶ ψήφοις πρὸς
 [τ]ὰ ἐξῆς. καὶ δεόμεθα εὐμενῇ ὑμᾶς προσέσθαι τὴν
 δέησιν ἡμῶν καὶ ἐπιθέσθαι τῷ ἐξηγουμένῳ τοῦ
- 32 ἔθνους καὶ τοῖς κρατίστοις ἐπιτρόποις ὑμῶν ἐκ-
 δικῆσαι τὸ τετολημένον, κωλῦσαι δὲ τὴν εἰς τὰ
 χωρία τὰ δεσποτικὰ ἔφοδον καὶ τὴν εἰς ἡμᾶς ἐν[ό]-
 χλησιν γεινομένην ὑπὸ <τ>ε τῶν κολλητιῶνων
- 36 καὶ τῶν ἐπὶ προφάσει ἀρχῶν ἢ λειτουργιῶν τοὺς ὑ-
 μετέρους ἐνοχλοῦντων καὶ σκυλλόντων γεω[ρ]-
 γοὺς τῷ πάντα τὰ ἡμέτερα ἐκ προγόνων προὔπε[ύ]-
 θυνα εἶναι τῷ ἱερωτάτῳ ταμείῳ τῷ τῆς γεωργί[ας]
- 40 δικαίῳ. τάληθῇ γὰρ πρὸς τὴν ὑμετέραν θεϊότητα
 εἴρηται. Ὡν ἐὰν μὴ ὑπὸ τῆς ὑμετέρας οὐρανίου δε-
 ξιάς ἐκδικία τις ἐπὶ τοῖς τοσούτοις τετολημέ-
 νοις ἐπαχθῇ καὶ βοήθια εἰς τὰ μέλλοντα, ἀνάγ-
- 44 κη τοὺς καταλελειμμένους ἡμᾶς, μὴ φέροντας
 τὴν τῶν κολλητιῶνων καὶ τῶν ΕΝΑΝΤΙΑΣ, ἐφ' αἷς
 προειρήκαμεν προφάσεσιν, πλεονεξίαν, κατα-
 λειπεῖν καὶ ἐστίας πατρώας καὶ τάφους προγονικο[ὺ]ς
- 48 μετελθεῖν τε εἰς ἰδιωτικὴν γῆν πρὸς τὸ διασωθῆναι
 φείδονται γὰρ μᾶλλον τῶν ἐκεῖ κατοικούντων οἱ τὸ[v]
 πονηρὸν ζῶντες βίον ἢ τῶν ὑμετέρων γεωργῶν-
 φυγάδας <τε> γενέσθαι τῶν δεσποτικῶν χωρίων, ἐν οἷς,
- 52 <κ>αὶ ἐγεννήθημεν καὶ ἐκ προγόνων
 διαμένοντες γεωργοὶ τὰς πίστεις τηροῦμεν τῷ δεσποτικῷ λόγῳ.

ÇEVİRİ : [---] geçip giderlerken görmeleri [---] ve gaddarca davranışlarına mazeret olarak arkalarında birtakım yanıltıcı nedenler bırakmak için dokuz adamı tutukladılar ve zincirlediler. Onları, sizin haşmetli *procurator*'unuza götürdüklerini söylediler, çünkü haşmetli Aelius Aglaus, vali olarak hareket ediyordu. Ve onu (adamı) salıverme bedeli olarak 1000 Attika *drakhmi*'sinden daha fazla aldıklarında, dokuz adamdan birini serbest bıraktılar. Yine de diğerlerini zincirlerle bağlı vaziyette tutmaya devam ettiler ve imparatorların en tanrısali, bizim -bu adamları canlı olarak haşmetli Aglaus'a götürecekler mi yoksa tıpkı daha öncekilere yaptıkları gibi öldürecekler mi- bu konuda açık seçik bir bilgimiz yok. Bu nedenle, iki yol belirledik. Birincisi: bu zalim yolda geçimleri ve akrabaları yüzünden mahrum bırakılmış, içler acısı durumdaki bu adamları takip etmek üzere olan, diğeri, olup biteni, hem kayıtlı görevli *procurator*'unuz Aurelius Marcianus'a hem de Asya'nın siz haşmetli *procurator*'una haber vermek üzere alınan yoldur. Gelmiş geçmiş imparatorların en tanrısali, icra memurları ve yardımcıları, geride kalan bizlerin de hayatlarımızı tehlikeyle tehdit ettikleri için, tarlalarda işimizden gücümüzden alıkonulan bizler, sizin tanrısali ve eşsiz haşmetinize, kendimizi ricacılar olarak takdim ediyoruz. Tarlada çalışmamızın engellenmesi sonucu, imparatorluk vergisini ve yakın gelecekteki talepleri karşılama konusunda aciziz ve sizden dilekçemizi almanız için müsait olduğunuzu göstermenizi hem eyalet yöneticisini hem haşmetli *procurator*'larınızı bu gaddarlığı cezalandırmakla, imparatorun mülklerine (yapılan) baskınları sona erdirmekle hem de icra memurları ve yüksek memurluk ya da kamu görevleri bahanesiyle çiftçileri alt üst edip soyan adamlar tarafından başımıza gelen bu yıkımı sona erdirmekle görevlendirmenizi rica ediyoruz. Şu nedenle, çünkü atalarımızdan sahip olduğumuz (bize kalan) her şey, tarım idaresi yönetmelikleri altında (önceden belirlenmiş), son derece kutsal Hazinenin isteğine tabidir. Yani, olayın gerçeği, sizin tanrısallığınıza bağlıdır (Her şey sizin vereceğiniz karara bağlıdır). Sizin kutsal sağ elinizden ve gelecek için desteğinizden (gelecek), bu canavarca zorbalıklar için bazı düzeltmeler, bize uygun değilse (bizim için uygun görmezseniz), icra memurlarının ve bahaneler uydurduklarını hali hazırda söylediğimiz muhaliflerimizin açgözlülüğüne katlanamayacağımız kaçınılmazdır. O zaman atalarımızın ocaklarını ve gömüldükleri yerleri (toprakları) terk edeceğiz ve (sizin çiftçileriniz için önceliği olan ve onların yaşadıkları yerdeki kişilere aldırmayıp, bu yaşam suçunu taşıyan adamlardan) kendimizi korumak için başka bir ülkeye göç edeceğiz, hem doğduğumuz hem büyüdüğümüz ve atalarımızın zamanından beri imparatorluk bütçesi için üzerimize aldığımız görevde çiftçilik yapmaya devam ettiğimiz İmparatorluk mülkünden gidip mülteciler (sığınmacılar) olacağız.

YORUM : Lidya'daki Ağa Bey köyde bulunmuş olan bu yazıt, Septimius Severus döneminin imparatorluk malikânelerinde çalışan köylülerin -γεωργοί/ *coloni*- yaşam koşulları hakkında bir fikir vermektedir.²⁹⁸ Bu yazıt, köylülerin doğrudan imparatorun kendisine -isim

²⁹⁸ Bkn., Kaya 2006, 44.

vermeden- yaptıkları şikâyeti içerir. Olasılıkla Asya eyalet *procurator*'unun emrinde olan *colletiones* ve *frumentarii* olarak adlandırılan görevlilerin pek çok kez bölgeye girmesi, köylülere rahat vermemeleri ve hatta köylülerin arkadaşlarını zincire vurmaları bu şikâyetin neden olmuştur. Son olayda bu kişiler, imparatorluk malikânesinde ürünün belli bir bölümünü imparatorluk hazinesine vermek üzere kiracı olarak oturan köylülerden dokuzunu, *procurator*'a götürmek üzere tutuklamışlar, bu dokuz köylüden birisi, onların istedikleri 1000 Attike *drakhmi*'sinin üzerinde bir parayı vermek suretiyle kurtulmuş, ancak diğerlerinin akıbetinin ne olduğunu köylüler öğrenememişlerdir. Bölgenin, imparatora ait mülkünü yöneten *procurator*'una ve aynı şekilde eyalet düzeyinde *procurator*'lara gitmeleri yarar sağlamamıştır. Sonuç olarak köylüler, bu çapulcuların kendilerine yasal olmayan taleplerle gelmelerinden ve onların baskınları yüzünden artık toprak işçiliği yapamadıkları için imparatorluk vergilerini ödeyemeyeceklerini bildirirler. Haksızlıkların devam etmesi durumunda da atalarının mezarlarının bulunduğu bu köyü terk edip yerleşiklerinin daha iyi korunduğu başka bir malikâneye gideceklerini eklerler.²⁹⁹ İmparatorların, *proconsul*'a ve *procurator*'lara bu kişileri cezalandırmaları ve malikâneye yapılan düşmanca baskınları durdurmaları için emir vermeleri ve yardım etmeleri, köylülerin dilekçelerinin özetidir. Bu bilgi ışığında, imparatorun köylülere karşı düşmanca bir tavrının olduğu söylenemez, ancak Septimius Severus'un imparatorluğu döneminde, köylülerin kaderlerine terk edilmiş, eyalet valilerinin ve *procurator*'ların insafına bırakılmış oldukları açıkça görülmektedir. Eyalet *procurator*'unun -*procurator provinciae*- *proconsul*'un işlerini de idare etmesinin, 3. yüzyılın özelliklerinden biri olduğu söylenir. Keil'e ve Premierstein'e göre böyle bir durum ilk kez Septimius Severus döneminde Afrika'da görülmüş ve zamanla vekil olan kişinin, bağımsız ve kalıcı görevi haline gelmiştir.³⁰⁰ Pflaum ve Rémy de bu durumu tartışmışlardır.³⁰¹ Pflaum, senatör sınıfından yöneticilerin *procurator* vekillerini üç tipe ayırmıştır:

- 1) Ölüm durumunda ya da siyasî nedenlerden dolayı görevden alınmış senatör sınıfından yöneticinin yetkileriyle donatılmış olan *procurator*. Pflaum ve Rémy, bu maddenin, olağanüstü durumlar altında pratik bir çözüm olarak değerlendirilmesi gerektiğini söylemektedirler.
- 2) Daha kökten bir çözüm olan ikinci madde, gerçek bir eyaletin *procurator*'u olarak atanmasından önce, gerekli olan yasal bahaneyi yaratmak için kişinin vekil olarak özel

²⁹⁹ Bkn., Broughton 1959, 656 vd.

³⁰⁰ Bkn., Keil – Premierstein 1914, 55.

³⁰¹ Bkn., Pflaum 1950, 135-139; Rémy 1976, 465-471.

atanmasına izin vermektir. C. Furius Sabinus Timesitheus, bu durumun bilinen en iyi örneğidir.³⁰²

- 3) İ.S. 3. yüzyılda *vir egregius agens vice praesidis* unvanıyla bağımsız bir vekillik oluşturulmuştur. İ.S. 235-249 yılları arasında *vir egregius agens vice praesidis Daciae Apulensis* (v. e. a. v. p. *Daciae Apulensis*) olarak hizmet eden Aurelius Marcus, bu maddenin en iyi bilinen örneklerinden biridir. Ancak, bu tip bir görev Gallienus dönemine özgü olmuştur. Pflaum'un ve Rémy'nin düşüncesine göre Aelius Aglaus açıkça ilk maddedeki *procurator* tipine uymaktadır ve Pflaum tarafından *procurator provinciae Asiae CC* olarak tanımlanmaktadır.³⁰³

Yukarıdaki söz konusu yazıtta da Aelius Aglaus, atlı sınıfından birkaç *-en az iki- procurator*'dan biridir.³⁰⁴ Dilekçenin ifadesi, *procurator*'luk basamağında iki adım olduğunu ve Aelius Aglaus'un olağanüstü görevinin³⁰⁵ köylülere güçlük çıkardığını göstermektedir. Çünkü böyle bir durumda olağan olan doğal olarak *procurator* ve *proconsul* olmalıydı. Dilekçe sahipleri, bu durumda uygun görülen bütün yetkililere başvurmuşlardır: *procurator a patrimonio* unvanıyla mülk *procurator*'una, eyaletin atlı sınıfından *procurator*'u olan *procurator rationis privatae*'a ve son olarak *procurator provinciae agens vice proconsulis*'e. Köylülerin amacı, direkt emir vermesi için imparatoru ikna etmektir.³⁰⁶ Onların yerel çabaları göz önüne alındığında, atlı sınıfından *procurator*'ların tepkilerine ilişkin dikkâte değer ölçüde sessizdirler. Rémy tarafından *-İ.S. 88-282 yıllarını içine alacak şekilde-* yapılan araştırmada, Asya *proconsul*'u için dört yedek vekil örneği olduğu görülür: İ.S. 88 yılında C. Minicius Italus, İ.S. 224-235 yılları arası Sulpicius Rufus, İ.S. 235-238 yılları arası Timesitheus ve İ.S. 276 yılında Iulius Proculus. Rémy, Aelius Aglaus'un *procurator Asiae agens vice proconsulis* olarak Septimius Severus dönemine tarihlendirilmesinde tek bir yazıtın, bu politikanın Severus tarafından başlatıldığını ve özellikle desteklendiğini söylemek için yeterli kanıt olmayacağını düşünmektedir. Özetle Aelius Aglaus'un, imparator tarafından *procurator provinciae Asiae* olarak ve *procurator agens vice proconsulis* yetkisiyle Asya eyaletine atanmış *procurator*'lardan biri olduğunun söylenmesi yeterli olacaktır.

Bkn., Gaius Furius Aquila Timesitheus, T.113

³⁰² Bkn., Rémy 1976, 465-471: *Senatör vekili olarak proconsul provinciae Africae Q. Aradius Rufinus, nadir örneklerden biridir.*

³⁰³ Bkn., Pflaum 1960-II, 1072.

³⁰⁴ Κρς., ... ἐπὶ τοὺς κρατίστους ἐπιτρόπους] ve τοῖς ἐν Ἀσίᾳ κρατίστοις ἐπιτρόποις ὑμῶν.

³⁰⁵ Bkn., satır 7-8: Αἰλίου Ἀγλαοῦ [τοῦ] [κρατίσ]του καὶ τὰ τῆς ἀνθυπατείας μέρη= *Procurator provinciae (et) procurator agens vice proconsulis.*

³⁰⁶ Bkn., satır 31-33: ... καὶ δεόμεθα εὐμενῇ ὑμῶς προσέσθαι τὴν δέησιν ἡμῶν καὶ ἐπιθέσθαι τῷ ἐζηγουμένῳ τοῦ ἔθνους καὶ τοῖς κρατίστοις ἐπιτρόποις ὑμῶν ἐκδικῆσαι τὸ τετολημένον ...

T.64. Iulius Proculus (İ.S. 276)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 276
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.065 m.; genişlik: 0.518 m.; derinlik: 0.43 m.; harf boyu: 0.032-0.03 m.
 EDİSYON : IvEphesos VII, 1, 3020; Keil 1951-3, 20; AE 1924, 70
 YAZIT :

omnipotenti numini
 2 Imp(eratoris) Caes(aris) M(arc) Cl(audii) Taciti Pii Fel(icis)
 [in]victi Aug(usti), pont(ificis) max(imi),
 4 [p(atris) p(atriae)] trib(unicia) p(otestate) II, co(n)s(ulis) II, proco(n)s(ulis)
 Iul(ius) Proculus v(ir) p(erfectissimus) proc(urator)
 6 agens vice proco(n)s(ulis) ex
 [c]aelesti dignatione eius
 8 sacrae religionis eius
 antistes.

ÇEVİRİ : Her şeye gücü yeten Tanrı'ya! Baş rahip, vatanın babası, iki kez *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, iki kez *consul*'luk yapmış, *proconsul* imparator Caesar Marcus Claudius Tacitus Pius Felix Invictus Augustus'un mükemmel *procurator*'u Iulius Proculus, *proconsul* yetkisiyle hareket ederek, onun (imparatorun) tanrısal onuruna göre, onun kutsal dininin baş rahibi (olarak) (kendisini onurlandırdı).

YORUM : Yukarıdaki söz konusu yazıtın bize verdiği bilgiler dışında, Proculus'un kariyeri hakkında elimizde başka bilgi bulunmamaktadır. Kendisi, yazıtta Marcus Aurelius döneminde atlı sınıfından üyeler için kullanılan *vir perfectissimus* sıfatıyla anılmaktadır. Proculus, yazıttan da anlaşıldığı üzere, valinin yetkisiyle hareket ederek İ.S. 275-276 yıllarında hüküm süren ve Tacitus olarak bilinen imparator Caesar Marcus Claudius Tacitus Augustus'u onurlandırmıştır. Yazıtta, *procurator agens vice proconsulis* olarak verilen kesin bilgidен yola çıkarak, Proculus'un vali yetkisiyle eyalet *procurator*'u olarak görev yaptığı söylenebilir.

4.1.2 Asya Eyaletinde İmparatorun Malî İşlerinin İdaresiyle Görevli Procurator'lar

T.65. Lucius Vibius Lentulus (İ.S. 109-112)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. ~109
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvEphesos III, 736; McCabe, Ephesos 1398, 1; SEG 26, 1246
 YAZIT :

1 [Λ(ούκιον)] Οὐείβιον Γ[αίου υἱὸν]
 [Αἰ]μιλία Λέντ[ουλον]
 [ἔ]πιτροπον Α[ὐτοκράτορος]
 Νέρβα Τραι[ανοῦ Καίσαρος]
 5 [Σ]εβαστοῦ, ἀπὸ τῶ[ν] λό[γων]
 [λωρ]εικάτης, Ἀσίας, Π[αννο]-
 [ν]ίας, Δαλματίας, μο[νήτης]
 ἔπαρχον εἵλης Φλ[αουίας β']
 πολειτῶν Ῥωμαίω[ν, χειλίαρ]-
 10 χον λεγιῶνος ζ Γ[εμίνης]
 Φιδήλεως, ἔπαρχ[ον τεκτόνων,]
 βοηθῶ Λ(ουκίου) Πομπ[ηίου Οὐοπίσ]-
 κου Κατελλίου [Κέλερος ὁδῶν]
 ναῶν ἱερῶν τό[πων τε δημοσίων·]
 15 Τιβέριος Ἰού[λιος -]
 Κον[-].

ÇEVİRİ : Tiberius Iulius Con....., imparator Nerva Traianus Caesar Augustus'un, *loricata* ile görevli ve Asya, Pannonia, Dalmatia eyaletlerinin malî işleriyle görevli *procurator*'u, Roma yurttaşlarından (oluşan) II. Flavia kanadının *praefectus*'u, VII. Gemina Fidelis lejyonunun askerî *tribunus*'u, mühendislerin *praefectus*'u, Gaius'un oğlu Aemilia bucağından Lucius Vibius Lentulus'u, kutsal tapınak yollarının ve kamu alanlarının (*curator'u*) Lucius Pompeius Vopiscus Catellius Celer'in yardımıyla (onurlandırdı).

2) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. ~109

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 15 cm.; genişlik: 96 cm.; derinlik: 22 cm.; harf boyu: 2 cm.

EDİSYON : IvEphesos VII, 1, 3046; McCabe, Ephesos 1400; AE 1924, 81; Keil 1951-3, 46; Smallwood 1966, 286; Pflaum 1970, 5, 2

YAZIT :

- 1 Λ(ούκιον) Ουείβιον Γαίου
 υῖὸν Αἰμιλία Λέντουλον
 ἐπίτροπον αὐτοκράτορος
 Νέρβα Τραιανοῦ Καίσαρος
- 5 Σεβαστοῦ Γερμανικοῦ
 Δακικοῦ ἀπὸ τῶν λόγων
 Λωρεικάτης Ἀσίας Παννονίας
 Δαλματίας μονήτης,
 ἑπαρχὸν εἵλης
- 10 Φλαουίας β' πολειτῶν Ῥωμαίων,
 χιλίαρχον λεγιῶνος
 ζ' Γεμίνης φιδήλεως, ἑπαρχὸν
 τεκτόνων, βοηθ<ὸν> Λ(ουκίου)
 Πομπηίου Οὐοπείσκου
- 15 Κατελλίου Κέλερος <ἐπιμελητοῦ> ὁδῶν
 ναῶν ἱερῶν τόπων τε
 Ο δημοσίων Ο,
 Κλαύδιος Στρύμων,
 Κλαύδιος Ἐπίγονος,
- 20 Κλαύδιος Εὐήμερος,
 Κλαυδίου Στρύμονος υἱοὶ
 ἀπελευθέρου Κλαυδίου
 Ἀριστίωνος,
 τὸν ἴδιον εὐεργέτην.

ÇEVİRİ : İmparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus Dacicus'un *loricata* ile görevli ve Asya, Pannonia, Dalmatia eyaletlerinin malî işleriyle görevli *procurator*'u, Roma yurttaşlarından (oluşan) II. Flavia kanadının *praefectus*'u, VII. Gemina Fidelis lejyonunun askerî *tribunus*'u, mühendislerin *praefectus*'u, Gaius'un oğlu Aemilia bucağından Lucius Vibius Lentulus'u, Claudius Aristion'un azatlısı (olan) Claudius Strymon'un oğulları Claudius Strymon,

Claudius Epigonos, Claudius Euemerios, kendi hayırseverini, kutsal tapınak yollarının ve kamu alanlarının (*curator*’u) Lucius Pompeius Vopiscus Catellius Celer’in yardımıyla (onurlandırdı).

3) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. ~109
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 2.40 m.; genişlik: 3.30 m.; derinlik: –; harf boyu: 0.08 m.-0.04 m.
 EDİSYON : IvEphesos VI, 2061, 1; McCabe, Ephesos 1399, 1; AE 1913, 143 a; Keil 1951-2, 61I; Pflaum 1970, 5, 1; Robert, Hellenica 3, 312

YAZIT :

- 1 ἡ βουλὴ κα[ὶ] ὁ δῆμος
 ἐτείμησαν
 Λ(ούκιον) Οὐεῖβιον Γ(αίου) υἱὸν
 Αἰμιλία Λέντουλον
- 5 [ἐπ]ίτροπον Α[ὕτο]κράτο-
 ρος Νέρο[υα Τρ]αιανοῦ
 Καίσαρος Σ[εβα]στοῦ Γερ-
 μανικοῦ Δ[ακικοῦ, ἀ]πὸ
 τῶν λόγων [λωρικάτ]ης,
 10 Ἀσίας, Πανν[ονίας, Δαλ]-
 ματίας, μον[ήτηρ, ἑ]παρχον]
 εἰλης [Φλαουίας β’ πολει]-
 τῶν Ῥω[μαίων, χειλίαρχον]
 λεγιῶ[νος ζ Γεμίνης Φιδή]-
 15 λεως, [ἑ]παρχον τεκτό[ν]ων,
 βοη[θῶ Λ(ουκίου) Πομπηίου]
 Οὐ[πίσκου Κατελλίου]
 [Κ]έλε[ρος ὁδῶν ναῶν]
 [ἰε]ρῶ[ν τόπων τε δημοσίων·]
 20 [τῇ]ν ἀν[άστασιν ποιη]σαμέ]
 [νου-] ἐκ προσόδων ὑπὸ Τ(ίτου) Φλα]-
 [ουίου Μοντά]ν[ου δημο]-
 [σία δελτικ]ῇ δια[θήκῃ]
 [λελειμμένων].

ÇEVİRİ : Efes Danışma ve Halk Meclisi, imparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus Dacicus'un, *loricata* ile görevli ve Asya, Pannonia, Dalmatia eyaletlerinin malî işleriyle görevli *procurator*'u, Roma yurttaşlarından (oluşan) II. Flavia kanadının *praefectus*'u, VII. Gemina Fidelis lejyonunun askerî *tribunus*'u, mühendislerin *praefectus*'u, Gaius'un oğlu Aemilia bucağından Lucius Vibius Lentulus'u, kutsal tapınak yollarının ve kamu alanlarının (*curator*'u) Lucius Pompeius Vopiscus ve Catellius Celer'in yardımıyla (onurlandırdılar). Yontunun, Titus Flavius Montanus'un vasiyetiyle kamuya bıraktığı gelirden yapılmasına.

4) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : İ.S. 102-112

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 2.40 m.; genişlik: 3.30 m.; derinlik: –; harf boyu: 0.08 m.-0.04 m.

EDİSYON : IvEphesos VI, 2061, 2; McCabe, Ephesos 1399, 1; AE 1913, 143a; Keil 1951-2, 61I; Pflaum 1970, 5, 1; Robert, Hellenica 3, 312

YAZIT :

- 1 ἡ βουλὴ [καὶ ὁ δῆμος]
ἐτ[είμησαν]
Τ(ίτον) Φλάου[ιον Μοντᾶνον]
δῖς ἑπαρχον τεχνειτ[ῶν,]
5 ἀρχιερ[έα Ἀσίας ναοῦ τοῦ]
[ἐ]ν Ἐφέσῳ κοινοῦ τῆς Ἀσίας, σεβασ-
[τοφάντην καὶ ἀγωνοθέτην διὰ
[βίο]υ, τελειώσαντα τὸ [θ]έατρον
[κα]ὶ κα[θιερ]ώσαντα ἐν τῇ [ἀ]ρχιεροσύνῃ,
10 δ[όντα καὶ μ]ονομαχίας καὶ κυνήγια,
κα[ταθέντα κ]αὶ τοῖς πολ[ε]ίταις τὸ
ἄρισ[το]ν [ἐκ]άστῳ δην(άρια) γ', [τῇ] τε βο[υ]λῇ
καὶ τῇ γερουσίᾳ πληρώσαντα τὰ δίκαια
πάντα, ἀριθμήσαντα καὶ εἰς τὴν τοῦ
15 [λιμέ]νος κατασκευὴν μυριάδα[ς] ἑπτὰ
[ῆ]μισυ καὶ ἀγωνοθετήσαντα ἀγῶνα
κοινὸν [ν τῆς Ἀ]σίας ἐπιφανῶς
Λ(ούκιος) Οὐδεί[βιος Λέ]ν[τ]ου[λος, ἐ]πίτρο[πος Αὐτοκρά]-
τορ[ος Νέρο]υα Τραιαν[οῦ Καίσαρος]

20 Σεβα[στοῦ Γ]ερμανικοῦ[ῶ Δακικοῦ]
 [ἀπὸ] τῶν λόγων, ἐκ π[ροσόδων δη]-
 [μοσί]α δελ[τ]ικῇ διαθ[ήκη] λελειμ]-
 μέ[νω]ν ὑπ' αὐτ[οῦ].

ÇEVİRİ : Efes Danışma ve Halk Meclisi, iki kez mühendislerin *praefectus*'u, Asya eyaletinin Efes'te bulunan Asya Birliği Tapınağı'nın baş rahibi, *sebastophantes* ve ömür boyu *agonothetes*, tiyatronun yapımını tamamlatıp, baş rahipliğinde kutsal kutsal kılan, gladyatör ve yabanıl hayvan dövüşleri düzenleyen, yurttaşların her birine üç dinar dağıtan, Danışma ve Halk Meclisi için bütün adli işleri tamamına erdiren, limanın hazırlığı için yetmiş bin (dinarın) yarısını veren, Asya Birliği'nin yarışmalarını seçkin bir biçimde yöneten Titus Flavius Montanus'u onurlandırdı, imparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus Dacicus'un malî işleriyle görevli *procurator*'u Lucius Vibius Lentulus, onun tarafından devlete bırakılan vasiyetindeki gelirden (yontuyu yaptırdı).

YORUM : Askerî kariyerinden sonra Lentulus sırasıyla Asya, Pannonia ve Dalmatia eyaletlerinde imparatorun malî işleriyle görevli *procurator*'u oldu. Daha sonra Roma'ya nakledildi ve imparatorun *loricata*³⁰⁷ ile görevli ilk *procurator*'u olarak hizmet etti. Bu görevlerin hepsini, daha sonra yolların, kutsal binaların ve kamu alanlarının *curator*'u -*curator viarum aedium sacrarum locorumque publicorum*- olan L. Pompeius Vopiscus'un yardımcısı olduğu halde, Traianus döneminde ve İ.S. 114 yılından önce üstlendi. Celer İ.S. 72 yılında *consul*, 77-78 yıllarında Lusitania'nın *legatus Augusti pro praetore*'si idi ve M.S. 91 yılında Arval Biraderler -*Fratres Arvales*- arasında olduğu biliniyordu. L. Pompeius Vopiscus ve C. Arruntius Catellius Celer, muhtemelen İ.S. 77-79 yılları arasında *consul suffectus* olarak görev yapmıştı. İ.S. ~80 yılında *curator viarum aedium sacrarum locorumque publicorum* görevindeyken, *consul* rütbesindeki bir *curator* olarak yardımcısının -*adiutor*- olması çok doğaldı ve bu yardımcı büyük ihtimalle Lucius Vibius Lentulus idi. Lentulus'un kariyeri, senatör sınıfından bir *consul*'un ya da *praetor*'un yardımcısı olan *praefectus fabrum* göreviyle devam etti. Daha sonra İspanya'da VII. Gemina Lejyonunda askerî komutan -*tribunus militum*- ve Roma yurttaşlarından oluşan II. Flavia kanadında *praefectus* olarak görev yaptı, İ.S. 90 yılından önce Yukarı Germania'da kaldı. Yerine getirdiği askerî görevler sonucunda, *procurator*'luk makamı L. Vibius Lentulus'a açılmış olmalıdır. Bu makamda *ducenarius* derecesiyle, ilk olarak Pannonia ve Dalmatia eyaletlerinin, daha sonra Asya eyaletinin muhasebesiyle görevli *procurator* olarak hizmet etti ve *procurator a loricate* olarak atanıp, Roma'ya geri döndü.

³⁰⁷ Procurator a loricate= Ἐπίτροπος ἀπὸ τῶν λόγων λαοικατίας: Merkez binası Roma'da *Iulius Forum*'unda -*Forum Iulium*- zırlı Caesar heykelinin yanında bulunduğu için bu isimle anılan, idarî ve malî etkinliklerle ilgili görev.

Bkn., Fl[---]eus Boethus, T.110

4.1.3 Asya, Frigya ve Karya Eyaletinde İmparatorun Özel Mülkünün İdaresiyle Görevli Procurator'lar

T.66. Tiberius Claudius Serenus (İ.S. 197)

1) EYALET	: Asya
BULUNTU YERİ	: Efes (<i>Ephesos</i>)
DÖNEM	: İ.S. 211-212
TÜR	: Onur Yazıtı
EDİSYON	: IvEphesos III, 647; McCabe, Ephesos 1305; Devijver 1976-I, C. 184
LİTERATÜR	: PIR ² , C 1017; Potter 1998, 270-274
YAZIT	:

ἀγαθῇ τύχῃ·

- 2 ψηφισαμένης τῆς κρατίστης
βουλῆς καὶ τοῦ ἱερωτάτου δήμου
- 4 τῆς πρώτης πασῶν καὶ μεγίστης
καὶ ἐνδοξοτάτης καὶ μητροπόλεως
- 6 τῆς Ἀσίας καὶ νεωκόρου τῆς
[Ἀρτέμιδος καὶ τρὶς νεωκόρου τῶν Σεβαστῶν]
- 8 Tib(erio) Cl(avdio) Seren[o proc(vratori)]
rationis pr[ivatae pro]vinciae
- 10 Asia[e et Phrygi]ae
et Cariae, tribvno
- 12 cohort(is) VI civivm
Romanorvm, praef(ecto)
- 14 cohortis secvndae
Hispaniorvm
- 16 Severvs Avgg(vstorvm) nn(ostrorvm) verna
exactor praeposito
- 18 ivstissimo.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! Bütün kentlerin ilk, en büyük, en ünlü ana kenti, (tanrıça) Artemis'in tapınak bekçisi ve imparatorların üçüncü tapınak bekçisi Asya'nın yüce Danışma ve kutsal Halk Meclisi'nin kararıyla; imparatorlarımızın vergi memuru (saray) kölesi, Severus, Asya

eyaletinin, Frigya'nın ve Karya'da imparatorun özel mülk işleriyle görevli *procurator*'u,³⁰⁸ son derece adil komutan, Roma yurttaşlarından oluşan VI. *cohors*'un *tribunus*'u, İspanyalılardan oluşan II. *cohors*'un *praefectus*'u (olan) Tiberius Claudius Serenus'u (onurlandırdı).

2) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : Pflaum 1960-II, 283, 1
 YAZIT :

Tib(erius) Cl(audius) Sere[nus] praefectus cohortis secundae

2 Hispanorum, tribunus cohortis sextae civium Romanorum,
 [procurator] rationis p[rivatae pro]vinciae Asi[ae et

4 Phrygi]ae et Cariae.

ÇEVİRİ : İspanyalılardan oluşan II. *cohors*'un *praefectus*'u, Roma yurttaşlarından oluşan VI. *cohors*'un *tribunus*'u, Asya eyaletinde, Frigya'da ve Karya'da imparatorun özel mülk işleriyle görevli *procurator*'u Tiberius Claudius Serenus.

YORUM : Serenus'un kariyeri, imparator Severus'un yarattığı bir görev olan *ratio privata* kelimesinin kullanılmasından dolayı, Severus dönemine ya da daha sonraki bir döneme tarihlendirilmektedir. Tiberius Claudius Serenus'un adının geçtiği, Capua'dan bir kurşun su borusu İ.S. 2. yüzyılın ortasına yani daha erken bir döneme tarihlendirilmiştir, ancak *patrimonium privatum* kelimesinin *ratio privata* olarak yeni tanımı İ.S. 3. yüzyılın ilk yarısına ait görünmektedir.³⁰⁹ Serenus'un ve Cosconius'un, Severus döneminde devlet memuru olarak göreve getirilmeleri, Emerita'da bulunmuş ve Gaius Titius Similis'i onurlandıran bir yazıtla doğruluk kazanmaktadır.³¹⁰ Serenus'un ve Marcus Aurelius Marcio'nun durumları da oldukça ilginçtir, çünkü her ikisi de imparatorun mülk *procurator*'ları olarak görünmektedirler. *Patrimonium*'un idaresi, maliye *procurator*'ları tarafından yapılan görevlerle kesinlikle karıştırılmamalıdır, ancak onların rollerinin tanımı, imparator Marcus Aurelius döneminde, mülk ve hazine bölgeleri arasında coğrafi benzerlik yaratmak için *patrimonum*'un düzenlenmesindeki bir değişikliği yansıtan olasılık olarak kalmaktadır.

³⁰⁸ Procurator rationis privatae= Ἐπίτροπος λόγου πραιβάτης.

³⁰⁹ Bkn., Pflaum 1960-I, 3.

³¹⁰ Bkn., ILS 1372; CIL II, 484; Pflaum 1960-II, 330.

T.67. Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET	: Asya
BULUNTU YERİ	: Efes (<i>Ephesos</i>)
DÖNEM	: —
TÜR	: Onur Yazıtı
ÖLÇÜLER	: Yükseklik: 82 cm.; genişlik: 46.5 cm.; derinlik: 47 cm.; harf boyu: 3.2-4 cm.
EDİSYON	: IvEphesos III, 837; AE 1972, 592
YAZIT	:

[praef(ecto) alae Avgvstae]

2 [G]ermaniciana[e]

tribvno leg(ionis) [XV]

4 Apollinaris, p[raef(ecto)]

coh(ortis) VI Petr[aeorvm]

6 [-]

procvr(atori) rat[ionis]

8 [p]rivatae [prov]inci[ae

Asiae].

ÇEVİRİ : Augusta Germania kanadının praefectus'u, XV. Apollo lejyonunun askerî *tribunus*'u, VI. Petraea *cohors*'unun, Asya eyaletinde imparatorun özel mülk işleriyle görevli *procurator*'u (olan) (onurlandırdılar).

YORUM : Adı bilinmeyen bu *procurator* hakkında, ilgili yazıt dışında elimizde başka bilgi bulunmamaktadır. Yazıtın verdiği bilgiler ışığında, bu kişinin Asya eyaletinde imparatorun özel mülküyle görevli bir *procurator* olarak hizmet etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

4.2 Asya Eyalet Oyunlarının İdaresiyle Görevli Procurator'lar

T.68. Nomen Incertum (İ.S. ~3. yüzyıl)

1) EYALET	: Roma
BULUNTU YERİ	: İtalya
DÖNEM	: İ.S. ~200
TÜR	: Onur Yazıtı
EDİSYON	: IGUR II, 60; AE 1941, 63; Robert, Hellenica 3, 311
YAZIT	:

1 [— — — — — — — — — —]

[ἐπίτροπο]ν Μακ[εδονίας],

[ἐπίτροπ]ον λούδων Ἀσίη[ς],
 [ἐπί]τροπον λούδου
 5 ματουτείνου,
 ἐπίτροπον Νωρικοῦ,
 εὐθηνιάρχην τῆς λαμ-
 προτάτης πόλεως
 τῶν Ἀλεξανδρέων
 10 καὶ βουλευτήν,
 ἡ δυστυχῆς μήτηρ
 τὸν υἱόν.

ÇEVİRİ : Makedonya'nın *procurator*'u, Asya eyalet oyunlarıyla görevli *procurator*, Matutinus okulunun,³¹¹ Noricum'un *procurator*'u, İskenderiyelilerin görkemli kentinin başarılı yöneticisi ve Meclis üyesi (senatör), bahtsız annesi, oğlunu (onurlandırdı).

YORUM : Adı bilinmeyen bu *procurator* hakkında, ilgili yazıt dışında elimizde başka bilgi bulunmamaktadır. Yazıtın bize verdiği bilgiler ışığında, bu kişinin Asya eyaletinin oyunları ile görevli *procurator* olarak hizmet etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

4.3 Asya, Bitinya, Galatya, Kapadokya, Likya, Pamfilya, Kilikya, Kıbrıs, Pontus, Paflagonya'da Gladyatör Okullarının İdaresiyle Görevli Procurator'lar

T.69. Sextus Pacuvius Restitutus (İmparator Marcus Aurelius – Septimius Severus Dönemi)

1) EYALET : Bitinya-Pontus
 BULUNTU YERİ : Bursa-Uludağ (*Prusa ad Olympum*)
 DÖNEM : İ.S. 161-209
 TÜR : Mezar Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.25 m.; genişlik: 0.32 m.; derinlik: 0.66 m.; harf boyu: 0.03 m.
 EDİSYON : IvPrusa ad Olympum, 175; CIL III, 6994; Pflaum 1960-I, 284
 YAZIT :
 1 D(is) [M(anibus)].
 Sex(to) Pacuv[io]
 Restituto [proc(uratori)]

³¹¹ Ludus Matutinus: Yabanıl hayvanlarla dövüşen gladyatörleri çalıştırmak için Roma'da kurulmuş olan ve gündüz eğitim veren okul.

Augg(ustorum) ad f[amil(iam)]
 5 gladiat[or(iam) per]
 Asiam e[t adhae]-
 rentes p[rovin]-
 cias, pro[c(uratori) Augg(ustorum)]
 ad XX tr[ans Pa]-
 10 dum Seleuc[us]

— —.

ÇEVİRİ : Ölmüşlerin ruhlarına! (Filanca kişi bu mezarı), Asya eyaletinde ve komşu eyaletlerde imparatorların gladyatör okullarının idaresiyle görevli, Po Irmağı'nın ötesindeki bölgelerde %5'lik miras vergisini toplamakla görevli imparatorların *procurator*'u, Sextus Pacuvius Restitutus için (yaptırdı).

YORUM : Söz konusu yazıttan elde ettiğimiz bilgiler ışığında, Restitutus'un, Asya ve komşu eyaletlerde düzenlenen oyunlarda görev alan gladyatörlerin yetiştirildiği okulların idaresiyle görevli *procurator* olarak hizmet etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

T.70. Romanus Montanus (İ.S. 212 ve İ.S. 217)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Bergama (*Pergamon-Asklepieion*)
 DÖNEM : İ.S. 212-217
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvPergamon III, 16
 YAZIT :

Iuliae Aug(ustae), matri Aug(usti)
 2 et castrorum et senatui
 et patriae, domina[e]
 4 suae
 Romanus Montan[us],
 6 proc(urator) Aug(usti) famil(iarum) glad(iatoriarum).

ÇEVİRİ : İmparatorun gladyatör okullarının idaresiyle görevli *procurator*'u Romanus Montanus, imparatorun, ordugâhın, senatonun ve vatanın annesini, kendi leydisini (hanımını) (onurlandırdı).

YORUM : Söz konusu yazıttan elde ettiğimiz bilgiler ışığında, Romanus Montanus'un, imparatorun gladyatör okullarının idaresiyle görevli *procurator* olarak hizmet etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Bkn., Lucius Didius Marinus, T.122

4.4 Asya Eyaletinde %2,5'luk Liman Vergisini Toplamakla Görevli Procuratorlar

T.71. Titus Flavius Asclepas (İ.S. 2. yüzyılın sonu)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Arızlı (*Lysias*)
 DÖNEM : İ.S. 2. yüz yılın sonu
 TÜR : Adak Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.00 m.; genişlik: 0.46 m.; taban: 0.61 m.; derinlik: 0.41 m.;
 harf boyu: 0.025-0.03 m.
 EDİSYON : MAMA IV, 113
 YAZIT :

1 T(ιτους) Φλάουιος Ἀσκλη<η>-
 πᾶς ἐπίτροπος τεσσ-
 αρακοστ<ῆ>ς τὸν βω-
 4 μὸν τ<ῆ> θεῶ.

ÇEVİRİ : (Asya eyaletinde) %2,5'luk liman vergisini toplamakla görevli *procurator* Titus Flavius Asclepas, (bu) sunağı tanrıça için (yaptırdı).

YORUM : Söz konusu yazıt dışında, Titus Flavius Asclepas'ın kim olduğu ya da kariyerinde nasıl bir seyir izlediği hakkında elimizde başka bir bilgi bulunmamaktadır. Yazıtta, *τεσσαρακοστῆς* olarak belirtilen görev *procurator XXXX portus provinciae Asiae* olarak bilinmektedir.

Bkn., Gaius Furius Sabinius Aquila Timesitheus, T. 113

T.72. Lucius Boionius Pansa Flavianus (İ.S. 3. yüzyıl)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl
 TÜR : —
 EDİSYON : IvEphesos III, 924, 1-4; McCabe, Ephesos 1914, 1
 YAZIT :

1 ἐπὶ Λ(ουκίου) Βοϊωνίου Πάνσα

2 Φλαβιανοῦ ἐπιτρόπου

λιμένων Ἀσίας

4 κόρος ἀγνεΐα.

ÇEVİRİ : Asya eyaletinde %2,5'luk liman vergisiyle görevli Lucius Boionius Pansa Flavianus'un *procurator*'luğunda kutsal kılındı.

YORUM : Yazıttan açıkça anlaşıldığı gibi, Flavianus, Asya eyaletinde %2,5'luk liman vergisini toplamakla görevli *procurator* olarak hizmet etmiştir.

T.73. Marcus Antonius Baebianus (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Dinar (*Apameia*)

DÖNEM : —

TÜR : Adak Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 73.5 cm.; genişlik: 40 cm.; derinlik: 41 cm.; harf boyu: 3-3.5 cm.

YAZIT :

1 Avg(ustis) Sacr(um)

Ascilepio et Hygiale

sanct(is)

M(arcus) Antonius Baebianus

5 proc(urator) p(ortus) XXXX p(rovincia) A(siae)

votum reddidit.

ÇEVİRİ : Asya eyaletinde %2,5'luk liman vergisini toplamakla görevli *procurator* Marcus Antonius Baebianus, tanrı Asclepius'a ve tanrıça Hygialis'e adağını adadı.

YORUM : Baebianus'un kim ya da nasıl bir kariyere sahip olduğu hakkında ilgili yazıt dışında elimizde başka bir belge bulunmamaktadır. Frigya'da bulunan bu yazıttan Baebianus'un, imparatorun azatlısı olarak, Asya eyaletinde %2,5'luk liman vergisini toplamakla görevli bir *procurator* olarak hizmet ettiği anlaşılmaktadır.

T.74. Ianuarius (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi

TÜR : Mezar Yazıtı

EDİSYON : McCabe, Ephesos 2116

LİTERATÜR : Cottier vd. 2008, 290, (dn. 37)

YAZIT :

Dis man[ibvs].

2 Adis Ianva[rii proc(vratoris)]

pvblic(i) XXX[X p(ortvum) Asiae]

4 ser(vvs) symbo[larivs].

ÇEVİRİ : Ölmüşlerin ruhlarına! Asya eyaletinde %2,5'luk liman vergisini toplamakla görevli *procurator* Ianuarius'un bildiri (ilân) dağıtıcı kölesi Adis (bu mezarda yatıyor).

YORUM : İlgili yazıttan Ianuarius'un Asya eyaletinde %2,5'luk liman vergisini toplamakla görevli *procurator* olarak hizmet etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

T.75. Marcus Aurelius Mindius Matidianus Pollio (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Bodrum (*Halikarnassos*)

DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : McCabe, Halikarnassos 42, 1; ILS 8858; OGIS, 525; Pflaum 1960-I, 4

YAZIT :

1 ἀγαθῇ τύχῃ·

[K]αλόκαιρος καὶ Εὐτύχ[ης]

[π]ραγματ(ευταὶ) Μ(άρκου) Αὐρ(ηλίου) Μινδί-

4 [ου] Ματιδιανοῦ Πωλλί-

[ω]νος ἀρχώνου μ λι[μ]-

ένων Ἀσίας καὶ ἐπι-

[τ]ρόπου Σεβ(αστοῦ) καὶ βιθυ-

8 νιάρχου δις καὶ ἀσιάρ-

χου ναῶν τῶν ἐν Ἐφέ-

σφ τὸ τελώνιον κα[ὶ]

σὺν αὐτῷ στοᾶν σὺ[ν]

12 τῷ παντὶ κόσμῳ ἀ<π>[ὸ]

τῶν θεμελίων κατε-

σκεύασαν καὶ τὴν

Ἀφροδίτην ἐχρύσωσαν.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! Asya eyaletinde toplanan %2,5'luk liman vergisinin yöneticisi ve imparatorun *procurator*'u, ikinci kez Bitinya yöneticisi, Efes'teki tapınakların Asya yöneticisi Marcus Aurelius Mindius Matidianus Pollio'nun işçileri (olan) Colacaerus ve Euthyches, gümrük evini ve onunla birlikte stoa'yı, vakıfların kredisıyla hazırladılar ve tanrıça Aphrodite'yi (heykelini) altınla kapladılar.

YORUM : İlgili yazıttan Pollio'nun Asya eyaletinde %2,5'luk liman vergisini toplamakla görevli bir yönetici ve imparatorun *procurator*'u olduğu anlaşılmaktadır.

4.4.1 Asya ve Bitinya Eyaletinde %2,5'luk Liman Vergisini Toplamakla Görevli Procurator'lar

T.76. Lucius Titinius Clodianus *signo Consultius* (İ.S. 234)

1) EYALET : Kuzey Afrika
 BULUNTU YERİ : Djemila (*Cuicul*)
 DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : CIL VIII, 8328; Cagnat 1911, 5-14; AE 1912, 132; AE 1941, 175; Pflaum 1960-I, 75, 1
 LİTERATÜR : Jarrett 1962, 853-859
 YAZIT :

L(ucio) Titinio C[lodiano e(gregio) v(iro), mil(itiarum IIII)],
 2 a commentar(iis) prae[fectorum praetorio em(inentissimorum) v(iorum)],
 praesidi et proc(uratori) [prov(inciae) Epiri,
 4 praesidi et proc(uratori)] Alpium maritimarum,
 proc(uratori) quadrag(esimae) portus Asiae et]
 6 Bithyniae, proc(uratori) p[rov(inciae) Moesiae inf(erioris),
 proc(uratori) patrimoni] partes praes(idis) agenti
 8 [pr]ov(inciae) Numid(iae),
 proc(uratori) quadr[a]g(esimae) Gal[liar(um)],
 10 proc(uratori) hereditat(ium),
 [p]roc(uratori) l[u]di magni splendidissimus
 12 [ordo] col(oniae) Cuiculitanorum
 conlatione spo[rtu]larum facta posuit.

ÇEVİRİ : Seçkin insan, askerlik hizmetinde dördüncü kademedeki, son derece seçkin *praefecti praetor*'ların raporlarıyla *-commentariis*³¹² görevli (*procurator*'u), Epirus eyaletinin yöneticisi ve *procurator*'u, deniz ötesindeki Alp'lerin yöneticisi ve *procurator*'u, Asya eyaletinde ve Bitinya eyaletinde %2,5'luk liman vergisini toplamakla görevli *procurator*, Aşağı Moesia eyaletinin *procurator*'u, Numidia eyaletinin yöneticisinin yetki haklarıyla mülk *procurator*'u, Galya'da %2,5'luk gümrük vergisiyle görevli *procurator*, miras *procurator*'u, büyük gladyatör eğitim okulunun *-Ludus Magnus*³¹³ *procurator*'u (olan) Lucius Titinius Clodianus'u, Cuicula kolonisinin son derece ünlü sınıfı, para toplayarak (*kendi keselerinden*) (onurlandırdı).

2) EYALET : Kuzey Afrika

BULUNTU YERİ : Djemila (*Cuicul*)

DÖNEM : —

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : Pflaum 1960-I, 331, 2, (*bis* 292); AE 1911, 100; ILS 9490

YAZIT :

L(ucio) Titinio Clodiano e(gregio) v(iro),

2 mil(itiarum) IIII, a comm(entariis) praef(ectorum) praet(orio),
praesidi et proc(uratori) prov(inciae) Epiri item

4 Alpium maritim(arum) et proc(uratori) quadrag(esimae)
portus Asiae et Bitiniae (sic),

6 proc(uratori) prov(inciae) Moesiae inferior(is),
proc(uratori) prov(inciae) Numidiae partes

8 praes(idis) agenti C(aius) Pomponius Saturninus
actuarius al(ae) Panno(niorum).

ÇEVİRİ : Seçkin insan, askerlik hizmetinde dördüncü aşamayı tamamlamış, *praefecti praetor*'ların raporlarıyla görevli (*procurator*), Epirus eyaletinin yöneticisi ve *procurator*'u ve (aynı şekilde) deniz ötesindeki Alp'lerin (yöneticisi ve *procurator*'u), Asya eyaletinin ve Bitinya eyaletinin %2,5'luk liman vergisiyle görevli *procurator*'u, Aşağı Moesia eyaletinin *procurator*'u,

³¹² Commentarii: Askerî bir görevlinin ya da bir kamu görevlisinin görev yıllarına ait tutulan evrak, raporlar. Örneğin, *commentarii proconsulum* ya da *commentarii praefectorum*, vb. Bu görevi yapan kişi, *procurator a commentariis* olarak adlandırılmaktaydı.

³¹³ Ludus Magnus: İ.S. 81-96 yılları arasında Esquilino ve Celio arasındaki vadide, imparator Domitianus tarafından yaptırılan ve çevresinde Cumhuriyet ve Augustus döneminden de yapılar bulunan, Roma'nın en büyük gladyatör arenası.

Numidya eyaletinin yöneticisinin yetki haklarıyla hareket eden mülk *procurator*'u Lucius Titinius Clodianus'u, Pannonia kanadının *actuarius*'u³¹⁴ Gaius Pomponius Saturninus (onurlandırdı).

3) EYALET : Kuzey Afrika
 BULUNTU YERİ : Lambaesa (*Lambaesis*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : AE 1917-1918, 85; Pflaum 1960-I, 331, 3, (*bis* 292)
 YAZIT :

Consulti L(ucio) Titinio Clodiano

2 multarum duc(enariarum) viro,
 nunc ducen(ario) ludi magni
 4 C(aius) Vibius Maximus eq(ues) R(omanus),
 fl(amen) p(er)p(etuus),
 6 f(isci) a(dvocatus),
 candidatus eius patrono rarissimo.

ÇEVİRİ : Pek çok *ducenarius* derecesinde görev yapmış, şimdi büyük gladyatör eğitim okulunun *ducenarius* derecesindeki (*procurator*'u) olan *consultus* nişanıyla tanınan Lucius Titinius Clodianus'u, Roma atlı sınıfı üyesi, ömür boyunca flamen rahibi olan, *advocatus fisci*, *candidatus*,³¹⁵ Gaius Vibius Maximus, eşi benzeri az bulunur *patronus*'unu (*koruyucusunu*) (onurlandırdı).

4) EYALET : Kuzey Afrika
 BULUNTU YERİ : Djemila (*Cuicul*)
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : Pflaum 1960-I, 331, 4, (*bis* 292); CIL VIII, 8329
 YAZIT :

Claudiae Salviae coniu[gi]

2 L(ucii) Titini Clodiani e(gregii) v(iri),
 proc(uratoris) Au[g(ustorum)] n[n(ostorum)],
 4 splendidissimus ordo col(oniae) Cuiculitanor(um)
 conlatione p(ublica) sportularum facta posuit.

³¹⁴ Actuarius (*Ἀκτουάριος*): Geç İmparatorluk döneminde, askerlerin ücretlerini ve erzaklarını dağıtmakla görevli memur.

³¹⁵ Candidatus: 1) Terfi bekleyen asker. 2) Geç İmparatorluk döneminde, muhafız ya da hassa alayı askeri.

- 6 L(ucio) Titinio Maximo Clodiano
fl(amini) p(er)p(etuo),
8 filio L(ucii) Titini Clodi[ani] splendidiss[ima]
col(onia) Cuiculitanorum conlatione
10 facta sportularum patrono posuit.
Titinae Clodiae san[ctissimae]
12 filiae Ti[tini Clodia]ni s[plendidissima]
col(onia) Cuiculitanorum conlatione
14 facta sportularum posuit -----
L(ucii) Titini Clo]dia[ni e(gregii) v(iri),
16 proc(uratoris) Augg(ustorum) nn(ostrorum)]
splendidissimus ordo col(oniae)
18 Cuiculitan(or)um conlatione
sportularum facta posuit.

ÇEVİRİ : Cuicula kolonisinin son derece ünlü sınıfı, kamu parasından, seçkin insan, imparatorlarımızın *procurator*'u, Lucius Titinius Clodianus'un karısı Claudia Salvia'yı (onurlandırdı). Son derece ünlü Cuicula kolonisi, Lucius Titinius Clodianus'un oğlu, ömür boyu *flamen* rahibi, Lucius Titinius Maximus Clodianus için para toplayarak (kendi keselerinden), *patronus*'larını (onurlandırdı). Son derece ünlü Cuicula kolonisi, Titinius Clodianus'un son derece muhterem kızı Titinia Clodia'yı, para toplayarak (*kendi keselerinden*) (onurlandırdı). İmparatorlarımızın *procurator*'u, seçkin insan Lucius Titinius Clodianus'un son derece ünlü Cuicula kolonisi, para toplayarak (*kendi keselerinden*) (onurlandırdı).

- 5) EYALET : Mısır
BULUNTU YERİ : İskenderiye (*Alexandria*)
DÖNEM : —
TÜR : —
EDİSYON : POxy 12, 1468, 1. 28; Pflaum 1960-I, 331, 5 (*bis* 292)
YAZIT : Παρὰ Τίτιανῶ Κλωδιανῶ
ÇEVİRİ : Titianus Clodianus yanında/ ile birlikte

Bkn., Gaius Furius Sabinius Aquila Timesitheus, T.113

4.5 Asya, Likya, Pamfilya, Frigya, Galatya Eyaletlerinde ve Kiklad Adalarında %5'lik Miras Vergisinin Toplanmasıyla Görevli Procurator'lar

T.77. Quintus Petronius Novatus (İ.S. 169-176 ya da İ.S. 180-198)

1) EYALET : Kuzeybatı Afrika
 BULUNTU YERİ : Tiklat (*Tubusuctu*)
 DÖNEM : İ. S. 169-176 ya da İ.S. 180-198
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : AE 1967, 644
 LİTERATÜR : Potter 1998, 270-274
 YAZIT :

...] Q(uintus) Pe[tro]nius C(aii) f(ilius) Cor(nelia tribu)

2 Novatus, praef(ectus) coh(ortis) [...]
 Gallor(um), trib(unus) leg(ionis) XIII Ge-
 4 minae, praef(ectus) eq(uitum) I Hisp(anorum),
 praef(ectus) eq(uitum) I Campagon(um),
 6 proc(urator) Aug(usti) XX her(editatium) per A-
 siam, Phrygiam, Lyciam,
 8 Galatiam, patronus
 coloniae,
 10 d(ecreto) [d(ecurionum)].

ÇEVİRİ : Gaius'un oğlu, Cornelia bucağından Quintus Petronius Novatus, ...
 Galya *cohors*'unun *praefectus*'u, XIV. Gemina lejyonunun *tribunus*'u, I. İspanya süvari birliğinin *praefectus*'u, I. Campagona süvari birliğinin *praefectus*'u, imparatorun, Asya, Frigya, Likya, Galatya eyaletinde %5'lik miras vergisini toplamakla görevli *procurator*'u, koloninin *patronus*'u, Meclis üyelerinin kararıyla (onurlandırıldı).

YORUM : Quintus Petronius Novatus, Tiklat'ta keşfedilmiş yukarıdaki söz konusu yazıt sayesinde bilinmektedir. Yazıtın bize verdiği bilgiler ışığında, atlı sınıfından bir kişi olan Novatus, kariyerine, önce Galya *cohors*'unun *praefectus*'luğu ile başlamış, XIV. Gemina lejyonunun askerî komutanı olmuş, İspanya ve Campagona süvari birliğinin *praefectus*'luğunun ardından, Asya, Frigya, Likya, Galatya eyaletinde %5'lik miras vergisini toplamakla görevli imparator *procurator*'u olarak görev yapmıştır. Ayrıca, *praefectus* olarak görev yaptıktan sonra, *procurator*'luğa terfi edilmenin oldukça sık rastlanan bir durum olduğu da bilinmektedir.

T.78. Gaius Valerius Fuscus (M.S. 181)

1) EYALET	: Roma
BULUNTU YERİ	: Ostia
DÖNEM	: —
TÜR	: Onur Yazıtı
EDİSYON	: CIL VI, 1633= ILS 1426; Pflaum 1960-I, 280
YAZIT	:

C(aio) Valerio Qvir(ina) Fvsko

- 2 proc(uratori) XX per Campan(iam),
 proc(uratori) ad XX per Asiam [L]yciam Pamphyliam,
 4 proc(uratori) ad annon(am) [O]stiae,
 pro[c(uratori)] a[d] al[i]menta,
 6 pro[c(uratori)] a[d] XX per Hisp(aniam) c[i]ter(iorem),
 proc(uratori) a[d] XX p[e]r Syriam, cvratores [---].

ÇEVİRİ : *Curator*’lar, Campania’da %5’lik miras vergisini toplamakla görevli *procurator*, Asya, Likya, Pamfilya’da %5’lik miras vergisini toplamakla görevli *procurator*, Ostia’nın buğday tedarikiyle görevli *procurator*’u, gıda tedariki ile görevli *procurator*, beri İspanya’da %5’lik miras vergisini toplamakla görevli *procurator*, Suriye’de %5’lik miras vergisini toplamakla görevli *procurator* (olan), Quirina bucağından Gaius Valerius Fuscus’u (onurlandırdılar).

YORUM : Söz konusu yazıtta açıkça belirtilen ve hemen hemen aynı görülen görevler silsilesi, Gaius Valerius Fuscus’un, Campania’da, Asya, Likya ve Pamfilya’da, beri İspanya’da ve Suriye’de %5’lik miras vergisini toplamakla görevli *procurator* olarak hizmet etmiş olduğunu göstermektedir.

T.79. Marcus Ulpius Stephanus (İ.S. 2. yüzyıl)

1) EYALET	: Asya
BULUNTU YERİ	: İstanköy (Kos)
DÖNEM	: İ. S. 2. yüzyıl
TÜR	: Mezar Yazıtı
EDİSYON	: Segre 1993, 703; Maiuri 1925, 562
LİTERATÜR	: Potter 1998, 270-274
YAZIT	:

D(is) M(anibus) Ulpiae Verecundae optimae lib(ertae) coniugi fecit M(arcus)

- 2 Ulpus Aug(usti) lib(ertus) Stephanus proc(urator) XX her(editatium) regionis
Kariaes
- 4 et insularum Cucladum memoriae causa.
Θεοῖς Καταχθονίοις
- 6 Οὐλπία Οὐερηκούνη Ἀγάθη
ἀπελευθέρῃ καὶ συμβίῳ [ἐ]ποίησεν
- 8 Μ(ἄρκος) Οὐλπιος Σεβαστοῦ ἀπελεύθερος
Στέφανος ἐπίτροπος κ' κληρονομιῶν
- 10 περιόδου Καρίας καὶ νήσων Κυκλάδων
μνίας χάριν.

ÇEVİRİ : Ölmüşlerin Ruhlarına! (Bu mezarı), imparatorun azatlısı, Karya bölgesinde ve Kiklad adalarında %5'lik miras vergisini toplamakla görevli *procurator* Marcus Ulpus Stephanus, azatlı ve kusursuz eşi Ulpia Verecunda'nın hatırası için (yaptırdı).

YORUM : Marcus Ulpus Stephanus'un yaptığı görev, Kos'da karısı için yaptırdığı iki dilli mezar yazıtı sayesinde bilinmektedir. Stephanus, Karya bölgesinde ve Kiklad adalarında miras vergisini toplamakla görevlendirilmiş, Asya *procurator*'unun altında ya da ondan bağımsız çalışan bir *procurator* idi. Asya eyaletine bağlı olarak Kiklad adalarından bahsedilmesi, yazıtın kesin olarak Marcus Aurelius dönemine tarihlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.³¹⁶

T.80. Aurelius Quartus (İ.S. 217)

- 1) EYALET : Asya
- BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
- DÖNEM : İ.S. 214
- TÜR : Onur Yazıtı
- ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.82 m.; genişlik: 0.52 m.; derinlik: 0.38 m.; harf boyu: 0.043 m.
- EDİSYON : IvEphesos VII, 1, 3052; McCabe, Ephesos 1138; Keil 1951-3, 52
- LİTERATÜR : PIR², A 1591
- YAZIT :

- [ἡ πρώτη καὶ μεγίστη]
- 2 [μητρόπολις τῆς Ἀσίας]
καὶ δις νεωκόρος
- 4 τῶν Σεβαστῶν
Ἐφεσίων πόλις
- 6 Αὐρ(ήλιον) Κουάρτον

³¹⁶ Bkn., Pflaum 1971, 64-68.

τὸν κράτιστον
 8 καὶ εὐσταθῇ
 ἐπίτροπον
 10 εἰκοστῆς
 κληρονομιῶν.

ÇEVİRİ : Asya'nın ilk ve en büyük ana kenti, imparatorların (imparatorluk kültürünün) iki kez tapınak bekçiliğini (yapmış olan) Efes kenti, %5'lik miras vergisini toplamakla görevli haşmetli ve seçkin *procurator* Aurelius Quartus'u (onurlandırdı).

YORUM : Aurelius Quartus'un seçkin ve önemli bir devlet görevlisi olduğu, Asya eyaletinin başkenti Efes'in, kendisini onurlandırırken kullandığı sıfatlardan -ὁ κράτιστος καὶ ὁ εὐσταθής- belli olmaktadır. Söz konusu yazıttan Quartus'un, %5'lik miras vergisini toplamakla görevli bir *procurator* olarak hizmet etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

T.81. Marcus Romanus Iuventinus (Severus'lar Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 198-212
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.22 m.; genişlik: 0.54 m.; derinlik: 0.48 m.; harf boyu: 0.066-0.052 m.
 EDİSYON : IvEphesos VII, 2, 4335; Keil 1951-4, 3, 35; AE 1952, 218
 YAZIT :
 [Iuli]ae Aug(ustae)
 2 matri
 castrorum
 4 M(arcus) Romanus
 Iuventinus
 6 proc(urator) Augg(ustorum) XX her(editatium)
 provinci[a]e Asiae.

ÇEVİRİ : İmparatorların Asya eyaletinde %5'lik miras vergisini toplamakla görevli *procurator*'u Marcus Romanus Iuventinus, ordugâhın annesi Iulia Augusta'yı (onurlandırdı).

YORUM : Marcus Romanus Iuventinus, Asya eyaletinde %5'lik miras vergisini toplamakla görevli *procurator* olarak hizmet etmiştir. Iuventinus, söz konusu yazıtta, Septimius Severus'un eşi olan ve ordugâhın annesi olarak onurlandırılan imparatoriçe Iulia Domna'yı onurlandırmıştır.

Bkn., Quintus Cosconius Fronto, T.114

Bkn., Gaius Furius Sabinius Aquila Timesitheus, T.113

Bkn., Caecilius Arellianus, T.102

4.5.1 Frigya Bölgesinin Procurator'ları

T.82. Hesperus (İ.S. 125-126)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Çavdarhisar (Aizanoi)
 DÖNEM : İ.S. 125-126
 TÜR : Mektup
 EDİSYON : MAMA IX, 1, 1; Smallwood 1966, 454 b; OGIS 502, 129; Bringmann – Steuben 1995, 286-290
 LİTERATÜR : Christol – Drew-Bear 2005, 189-216
 YAZIT :

- 1 Ἀουίδιος Κουῖητος Αἰζανειτῶν ἄρχουσι βουλῇ
 δήμῳ χαίρειν· ἀμφισβήτησις περὶ χώρας ἱερᾶς, ἀνατεθείσης
 πάλαι τῷ Δίῳ, τρειβομένη πολλῶν ἐτῶν, τῇ προνοίᾳ τοῦ
 μεγίστου αὐτοκράτορος τέλους ἔτυχε. ἐπεὶ γὰρ ἐπέστειλα αὐτῷ δηλῶν
 5 τὸ πρᾶγμα ὅλον, ἡρόμην τε ὅτι χρὴ ποιεῖν, δύο τὰ μάλιστα τὴν
 διαφορὰν ὑμῖν κεινοῦντα καὶ τὸ δυσεργές καὶ δυσεύρετον τοῦ
 πράγματος παρεχόμενα, μείξας τῷ φιланθρώπῳ τὸ δίκαιον ἀκολουθῶς
 τῇ περὶ τὰς κρίσεις ἐπιμελείᾳ τ[ὴν] πολυχ[ρ]όνιον ὑμῶν μάχην καὶ ὑποψίαν
 πρὸς ἀλλήλους ἔλυσεν, καθὼς ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ἣν ἔπεμψεν πρὸς με
 10 μαθήσεσθε, ἥς τὸ ἀντίγραφον ὑμῖν πέπομφα. ἐπέστειλα δὲ Ἑσπέρῳ τῷ ἐπιτρόπῳ τοῦ
 Σεβαστοῦ, ὅπως γεόμετρας ἐπιτηδ[εῖους] λεξάμενος ἐκείνοις
 προσχρήσεται τὴν χώραν διαμετρῶν κάκ [τούτου ἀγαθὸν] ὑμῖν γενήσεται.
 καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν τοῦ Καίσαρος γραμμάτω[ν] ὑμῖν δ]εδήλωκα ὅτι <ο> δεῖ τελεῖν
 ὑπὲρ ἐκάστου κλήρου κατὰ τὴν [τοῦ Καίσαρος ἀπό]φασιν ἐξ ἧς ἂν ἡμέρας
 15 λάβητε τὴν ἐπιστολήν. ἕκαστος δὲ τὸ τέλος τῷ] ἱερο[ταμίᾳ τῆς]
 χώρας τελέσει, ἵνα μὴ πάλιν τινὲς ἀ[μφισβητοῦντες περὶ αὐτῆς τοῦ]
 βράδειον ἀπολαῦσαι τὴν πόλιν τῆς [προσηκούσης προσόδου παραίτιοι]
 γένωνται· ἀρκεῖ γὰρ αὐτοῖς τὸ μέχρι ν[ῦν] ἀπολελαυκέναι τούτων. πέπομ]φα
 δὲ καὶ τῆς πρὸς Ἑσπερον ἐπιστο[λῆς τὸ ἀντίγραφον καὶ ἥς Ἑσπερος ἐ]μοῖ
 20 γέγραφεν. ἐρρῶσθαι ὑμᾶς εὐχο[μαι].

YORUM : İ.S. ~125-126 yıllarında Avidius Quietus, Asya eyaletinin *proconsul*'u iken, Augustus'un azatlısı Hesperus da imparator Hadrianus'un mülk *procurator*'u olarak Frigya bölgesinde görev yapmaktaydı.

T.83. Papirius Paullinus (İmparator Hadrianus Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Kütahya (*Kotiaion*)
 DÖNEM : İ.S. 117-138
 TÜR : Sınır Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.16 m.; genişlik: 0.66 m.; derinlik: 0.24 m.; harf boyu: 0.045 m.
 EDİSYON : MAMA X, 255
 YAZIT :

1 [ex auctoritate(?) {vel. sim.}]
 [Imp(eratoris)] Caesaris [T]r[ai]-
 ani Hadriani Au[g(usti)]
 termini [-c.7-]-
 5 cianorum per Pa[pi]-
 rium Paullinum,
 procur(ante) Septem-
 bre Aug(usti) lib(erto).

ÇEVİRİ : İmparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus'un buyruğuyla cianus'ların sınırları Papirius Paullinus aracılığıyla, imparatorun azatlısı September'in gözetiminde (belirlendi).

YORUM : Aslanapa ve Gökçeler arasındaki yolun yaklaşık 2-3 km. ilerisinde bulunmuş olan bu sınır yazıtı, imparator Hadrianus'un emriyle, bir imparator *procurator*'u olan Papirius Paullinus tarafından diktirilmiştir. Hakkında çok az şey bildiğimiz Paullinus, Frigya'nın *procurator*'u olarak imparatorun mülküyle görevlidir. Bu sınır yazıtının dikilmesi sırasında orada bulunan ve yazıttan imparator'un azatlısı olduğunu anladığımız September ise, Paullinus'un yardımcısı olabilir.

T.84. Statilius Marcianus (İmparator Hadrianus Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Goncalı (*Laodikeia ad Lycum*)
 DÖNEM : İ.S. 117
 TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : MAMA VI (*Liste*) 141, 16; CIG 3939; IGRR IV, 856; IvLaodikeia, 43

YAZIT :

1 [Στατιλιον] Μαρκιανὸν

[τὸ]ν κράτιστο[ν]

[ἐπί]τροπον

[_] τοῦ Σεβαστοῦ

5 Π(όπλιος) Αἴλιος Ἀμμ[ιανός].

ÇEVİRİ : Publius Aelius Ammianus, imparatorun haşmetli *procurator*'u St(atilius) Marcianus'u (onurlandırdı).

YORUM : Yazıtın buluntu yeri olan Frigya, imparator mülkünün en fazla olduğu yerlerden biri olarak bilinmektedir. Bu veri ışığında, Marcianus, bu bölgede imparator Hadrianus'un mülk *procurator*'u olarak hizmet etmiş olmalıdır.

T.85. Marcus Aurelius Crescens (İmparator Marcus Aurelius Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Stektorium

DÖNEM : —

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : IGRR IV, 749; ILS 8856; Potter 1998, 270-274

LİTERATÜR : Zwiffelhofer 2003, 80, 19

YAZIT :

1 ἡ βου[λή] καὶ ὁ δ[ι]μο[ς]

ἐτείμησεν Μ(ἄρκον) Αὐρ(ήλιον)

Σεβαστῶν ἀπελεύθερον

Κρήσκεντα, ἐπίτροπον

5 Λυγδούνου

Γαλλίας καὶ ἐπίτροπον

Φρυγίας καὶ ἐπίτροπον

καστρῆσιν, ἐν παντὶ

καιρῷ εὐεργετήσαντα

10 τὴν πόλιν ἡμῶν τοῦ ἀνδριάντος

τὴν ἀνάστασιν

ποιησαμένου Αὐρ(ηλίου) Σεβαστῶν

ἀπελευθέρου

Ζωσίμου.

ÇEVİRİ : Danışma ve Halk Meclisi, imparatorların azatlısı, Gallia Lugdunum'un *procurator*'u, hem Frigya'nın *procurator*'u hem de ordugâhın *procurator*'u, uygun olan her fırsatta kentimize hayırseverlik yapmış (olan) Marcus Aurelius Crescens'i onurlandırdı. Yontunun dikilmesiyle, imparatorların azatlısı Aurelius Zosimos'un ilgilenmesine.

YORUM : Marcus Aurelius Crescens'in, Frigya bölgesinde etkin bir biçimde hizmet ettiği dönem, büyük olasılıkla Marcus Aurelius dönemi olabilir. Kendisinin, Frigya *procurator*'u olarak belirtilmesi, Crescens'in, imparatorun mülk *procurator*'u olarak hizmet etmiş olduğunu göstermektedir.

Bkn., Marcus Aurelius Marcio, T.95

T.86. Critobulus (Severus'lar Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Karamanlı-Eren Çayı Vadisi
 DÖNEM : İ.S. 207-208
 TÜR : Adak Yazıtı
 EDİSYON : SEG 48, 1585 a; Sterrett 1884, 44-46; Ramsay 1895-1897-I, 127; IGRR IV, 889
 YAZIT :

- 1 Ἀγαθὴ Τύχη ἔτους ρβ´
 οἱ μύσται τοῦ Διὸς Σαουάζου
 ὑπὲρ σωτηρίας αὐτῶν καὶ
 τοῦ δήμου Ὀρμηλέων καὶ σωτηρίας
- 5 Ἀννίας Φαυστείνης
 καὶ Τιβερίου Κλαυδίου, ἐπὶ ἐπιτρόπου
 Κριτοβούλου, ἐπὶ
 πραγμα[τ]ευτῶν Ἀβασκάντου
 καὶ [Α]νθίνου καὶ Μαρ[κ]ελλίωνος,
- 10 ἐπὶ μισθωτῶν
 [Κλαυδ]ίου Ἀβασκάντου καὶ
 [Μήνιδ]ος Νεικάδου Ἡρα[κλεί]δου
 καὶ Νεικάδου δῖς,
 [ἱερα]τεύοντος Κιδραμα[ντος]
- 15 δῖς καὶ Ἑλπίδος τῆς
 [γυ]ναικὸς αὐτοῦ Μῆνις Δι[ομ]ήδου,

- Οσαις Ἀττάλου ἱε[ρε]ύς
 Ἑρμοῦ, Μᾶρκος δις Μη[ν]ογένου,
 Ἐνθεος Κρατέρο[υ]
 20 Σ]υμάχου ἱερεὺς Διονύσου,
 [Μ]ῆνις Ἀττάλου Μουνδίω[ν]ος,
 Ἄτταλος Δημητρίου,
 [Μῆ]νις Ἀτειμήτου, Ἰσπάτα[λ]ος
 Μήνιδος, Ἐνθεος [Μήνιδος],
 25 Μῆνις Ποσιδωνίου Ἐνθ[εο]ς,
 Ἄκεπτος Μήνιδος, Οσαι[ς]
 [Γ]λαύκου, Μῆνις Νεικολάου
 Κιβυράτου, Μενιστεὺς Μήνι[δ]ος
 Μενιστέος, Νέαρχος Μήνιδο[ς],
 30 Νέαρχος Νεικολάου Κιβυράτ[ου].

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! Yıl 182. Zeus Sabazius gizem(lerinin) rahipleri, kendilerinin ve Ormeleüs halkının ve Annia Faustina'nın³¹⁷ ve Tiberius Claudius'un³¹⁸ kurtuluşu (*afiyeti*) için, Critobulus'un *procurator*'luğunda, Meclis görevlileri Abascantus, Anthius ve Marcellionus, kiracılar Claudius Abascantus, Menis Nikades Herakleides ve II. Nicades, II. Cidraman'ın rahipliğinde ve bizzat Men Diomedes'in karısı Elpis'in (*rahibeliğinde*): Attalus'un oğlu, (*Tanrı*) Hermes'in rahibi Osais, Menogenes'in oğlu II. Marcus, Craterus Sy(m)machus'un oğlu, (*Tanrı*) Dionysos'un rahibi Entheus, Attalus'un oğlu Menis Mundionus, Demetrius'un oğlu Attalus, Atimetes'in oğlu Menis, Menis'in oğlu Ispatalus, Menis'in oğlu Entheus, Posidonius'un oğlu Menis Entheus, Menis'in oğlu Aceptus, Glaucus'un oğlu Osais, Nicolaus Cibyrates'in oğlu Menis, Menis'in oğlu Menisteys Menisteus, Menis'in oğlu Nearchus, Nicolaus Cibyrates'in oğlu Nearchus, (*hediyelerini Tanrı Zeus Sabazius'a sundular*).

YORUM : Frigya'lının tanrısı olan Zeus Sabazius, o bölgedeki köylüler tarafından imparatorluk kültü tanrıları arasında tapınım görmekteydi.³¹⁹ Ramsay, Annia Faustina'nın, Ummidia Cornificia'nın kızı ve Aurelia Faustina'nın gerçek annesi olduğunu ve İ.S. 200 yılında *consul* rütbesinde olan Tiberius Claudius Severus³²⁰ ile evlenmiş olduğunu söylemektedir.

³¹⁷ Annia Aurelia Faustina: İ.S. 218-222 yılları arası hüküm süren ve Elagabalus olarak da bilinen Roma imparatoru Varius Avitus Bassianus Marcus Aurelius Antoninus'un üçüncü eşidir.

³¹⁸ Tiberius Claudius Severus Proculus (İ.S. 163-218): Annia Faustina'nın babasıdır.

³¹⁹ Bkn., Brill 1989, 38-49.

³²⁰ Bkn., PIR¹, 814.

Olasılıkla azatlı bir kişi olan Critobulus, Frigya bölgesinde imparatorun mülk *procurator*'u olarak görev yapmış olmalıdır.

T.87. Aurelius Philocurius (İ.S. 212-217)

1) EYALET	: Asya
BULUNTU YERİ	: Yarışlı (<i>Takina</i>)
DÖNEM	: İ.S. Temmuz 212-Ekim 213
TÜR	: Ferman
ÖLÇÜLER	: Yükseklik: 1.40 m.; genişlik: 0.90 m.; harf boyu: 0.012-0.015 m.
EDİSYON	: Şahin – French 1987, 133-142; SEG 37, 1186; AE 1989, 721; Hauken 1998, 217-243
YAZIT	:

1. Belge

- 1 Αὐτοκράτωρ Καῖς[αρ] Μᾶρκος Αὐρ. Ἀντωνεῖνος Εὐσεβῆς
 Σεβαστὸς Παρθι[κὸς] μέγιστος Βρεταννικὸς μέγιστος
 Τακινεῦσιν δι' [Αὐ]ρηλλίων Ἀνδρονείκου καὶ Ἰλαριανοῦ
 4 ὁ ἐπίτροπός μου καὶ ἀπελεύθερος πᾶσαν πρόνοιαν ποιή-
 σεται τοῦ μήτε πρὸ καιροῦ τοὺς στρατιώτας ἐπὶ προ-
 φάσει τῶν κρατίστων ἀνθυπάτων προεκθέοντας ἐν-
 οχλεῖν ὑμεῖν μήτε τὰς πόλεις καταλείποντας πορ-
 8 θεῖν τοὺς ἀγρούς· τὸν αὐτὸν τοῦτον ἔξετε πρὸς τὸ καὶ τὸν
 μισθὸν τὸν ἐφ' ἐκά[σ]τῳ τῶν μελίων ἐπὶ ταῖς ἀμάξαις ἀπο-
 λαμβάνειν καὶ τ[οῦ]ς βοῦς κατὰ καιρὸν χωρὶς πάσης ἐργολα-
 [βί]ας ὑμεῖν [ἀποδίδ]οσθαι. * Rescripti. M * Ὀφίλλιος Θεόδωρος
 12 [ἀ]νέγων·

1. Belgenin Kayda Geçirilmesi

- 12 [καὶ ἐσφρά]γισαν Μ. Αὐρ. Ζώσιμος, Μ. Αὐρ. Τορκουᾶτος,
 [Μ. Α]ὐρ. Ζῆθ[ος, Μ. Αὐρ.] Καλλίνικος, Μ. Αὐρ. Γέμελλος, Μ. Αὐρ. Εὐπλους,
 [Μ. Α]ὐρ. Τ[-----] * πρὸ vac καλ. vac.

2. Belge

- 14 μέρος ἐπιστολῆς Αὐρ(ήλιος) Φιλο-
 [κυρίου ἐπιτρόπου]· Avrelivs Philocyrius C. Pompeiano Tranqvil[lo]
 16 [-----p]eto praecipias miliari<a>colonis dominicis pro a[...]
 [----- vica]nis solvi qvascvmqve in transferendis fiscis[....]
 [----- domi]nicis praestiterint sicvti et de iis ex ipsa re ivdi[cabis?]

[-----e]t rel(iqua). vac.

3. Belge

- 19 αντίγραφον ἐπισ(τολῆς) ἀνθ(υπάτου) Γαουίου Τρανκύλ[λου]· vac.
- 20 [Γάουιος Τράνκυλλ]ος ἀνθ(ύπατος) Τακινέω[ν ἄρχ]ουσι δήμῳ vac.χαίρειν·
ἀνέγων ὑμῶν τὸ ψήφισμα καὶ τῇ[ν θεῖ]αν ἀντιγραφὴν καὶ κεινηθεῖς ἐ-
[μαθον ὡς στρατιώτας τ]ινὰς ὑμεῖς αἰτι[ᾶσθε] πλημμελοῦντας παρὰ τὰ θεῖα
[προστάγματα καθ' ὑμ]ων ἐπεξελθεῖν· [ἐ]πεὶ δὲ ῥήτησασθε παρ' ἐμοῦ ὃ καὶ
24 [ἤδη χωρὶς ταύτης τ]ῆς συγχωρήσεως [ἐν] ἐξουσίᾳ εἴχετε· ἐπειδὴ περ πα-
[ραβαίνεται καὶ τὰ] θεῖα γράμματα, ὥ[στ]ε ταῦτα προτεθῆναι οὐ μόνον
[ὑμῖν συγχωρῶ, ἀλλὰ] καὶ προτρέπομα[ι· οὐ] μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ διὰ παν-
[τὸς ἐν τῷ φανερωτ]άτῳ προτιθέναι [τοῦ δ]ήμου χωρίῳ πρὸς τὸ
28 [τὰ νῦν προστεταγμέ]να ὑπὸ πάντων [γνωριεῖ]σθαι, ὡς τῶν ἀνηκουσ-
[τούντων τούτων καὶ πλη]μμελούντων κ[αὶ τῶν] ἀσεβούντων· ἐρρωσθαι ὑμᾶς
εὐχομαι·

4. Belge

- 30 [μέρος ἐπιστολῆς Φιλο]κυρίου· A[vr. Philocyri]vs Pacuvio Aimiliano
s(vpra) s(criptvm) qvid
[-----m]i domine. frater et collega
[-----]oqve colonos dominicos
32 [-----]cvm fieri prohibeas

5. Belge

- 34 [vacat ? Πακούιος Αἰμιλιανὸς Τακ]ινέων δημάρχους χαίρειν·
[-----]τὰ ὑπὸ Αὐρ. Φιλ[ο]κυρίου γραφέντα [-----]
36 [-----]-ειν στατιωναρ[ιο -----]
[-----]ῖνα μ]ὴ ἀγνοῇτε τοῦτο [-----]
[-----] τὰ γραφέντα μ[οι-----]
[-----Αὐρ(ηλίου) Φιλοκυρί]ου τοῦ τῆς Φρυγίας ἐπιτρόπου το[-----]
40 [-----]μισατε ἐπιστάμενοι τὸν ἑαυτὸ[ν ----]νον
[-----]-ς ἀπαντῇ τὸ ἀνθυπάτου ἀν[έγν]ων·
[-----]. ἐπεὶ μὴ ὑβρίζειν ἀλλὰ μηδὲ ἐ[νι] ὀνόματι
[-----]τινι καὶ εἴ τινα δὲ ὑπὲρ ἀμαξῶν φ<ι>σκιάρια
45 [-----]λυσαι δίδοσθαι εἰδότες ὅτι ἐάν τι παρὰ ταῦ-
[τα ποιήσετε, --- μετα]πεμφθέντες κολασθήσεσθε· vac.

6. Belge

- 46 [----- Τακινέω]ν δημάρχους χαίρειν· ἀνέγων τὰ ὑφ' ὑ-

- μ[ῶν γράμματα καὶ --]-ΙΕΠΟ--ΛΚΕΙΤΕ· ΚΕΚ[Ε]ΛΕΥΚΕΙΝΑΝ κατασχε-
 θῆναι [----- πα]ρὰ τὸ δέον ἔπραξεν,
 ἀλλ' ἐπε[ὶ ----- ἔδοξ]έν μοι καλῶς ἔχειν
 ἀντίγραφ[ον ἐπιστ(ολῆς) ἀνθ(υπάτου) καὶ τὰ θεῖα γ]ράμματα ἐν ἐπισημοτά-
 τῳ τόπῳ [ἀνασταθῆναι -----] οὖν φροντίσατε· ἅμα τῷ
 52 τινὰ ἐπιχε[-----]δηλῶσαι, ὅπως ἐπανορ-
 θώσεως τύχ[ητε----- ἐρρῶσθαι] ὑμᾶς εὖχομαι· vac

Αντὶν ἱθφ Edildiği Bölüm

- 54 ἀνεστάθη ἡ στ[ήλη λιθίνη ----- ἐπὶ τῆς] Μάρκ(ου) Ἰουνίου Κογκέσσου Αἰμίλ-
 [α]νοῦ ὑπατε[ί]ας [-----]ου καὶ Αὐρ. Ἡρακλείδου καὶ Αὐρηλ.
 56 [--]ιε[---]επιμ[---- Αὐρ. Ἀρτε]μιδώρου καὶ Αὐρ. Τροκ. Ἀνδρονίκου
 [-----δημαρχούν]των ἀ[-- Αὐρ. Διο]τίμῳ γραμματοφύλακι
 Τακιν[έων].

ÇEVİRİ :

1. İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Pius Augustus, Parth fatihi, Britanya fatihi, Takina halkını Aurelius Andronicus ve Aurelius Hilarianus aracılığıyla selamlar. *Procurator* ve azatlım, sizin huzur içinde olmanız için gerekli herşeyi yapacak, soylu *proconsul*'ların emriyle (yol hazırlığı için) önden gönderilen askerlerin sizi taciz etmemeleri, kentleri terkedip araziye talan etmemeleri için gerekli önlemleri alacaktır. Aynı kimse, koşum çalışmalarınız için ücretlerinizi mil sayısına göre almanızı ve öküzlernizin, (tarafınızdan) hiçbir zahmete girilmeden zamanında geri verilmesini de sağlayacaktır. (Bu kararı) cevap olarak yazdım. (11) Ben Ofillius Theodorus (*reskript*'in kopyasını, çevirisini) usulüne uygun biçimde resmen okuyup teyid ettim. Huzurda bulunan tanıklar: M. Aurelius Gemellus, Marcus Aurelius Euplous, Marcus Aurelius T--. --Ayı-nın başından -- gün önce (14)

2. *Procurator* Aurelius Philocyrius'un mektubundan parça: Aurelius Philocyrius, Cl. Pompeianus Tranquillus'a [] imparator malikânesinde oturanların mil hesabına göre [] ve ücretlerin işin ağırlık derecesine göre ödenmesini sağlamalısın. Fiscus'un [] malikâne sakinlerine tazminat ödenmeli ve bu işte, duruma uygun biçimde karar almalısın [] (19)

3. *Proconsul* Gavius Tranquillus'un mektubunun kopyası: *Proconsul* Gavius Tranquillus, Takina Danışma ve Halk Meclisi'ni selamlar. Sizin şikâyetnâme-yi ve imparatorun cevabî yazısını okudum ve bazı askerlerin, imparator karnâmelerini çiğneyerek, size baskı yapmalarına ve böylece suç işlemiş olmalarına ilişkin şikâyetlerinizden pek etkilendim. Şimdi ise, kanunî olarak yapmakta serbest olduğunuz şeyi nezdimde de rica ettiğiniz için: İmparator emirnâmelerinin çiğnenmeleri nedeniyle, bunların yalnız dikilmelerini istemiyorum, bunu tavsiye de ediyorum; yalnız bugün için

değil, her zaman için köyünüzün belli bir yerinde dikili kalmalıdır; öyle ki durumu herkes bilsin. Çünkü, itaat etmeyenler, suçlu ve günahkâr muamelesi görecektir. Sağlık ve selamet içinde olmanızı dilerim. (29)

4. Aurelius Philocurius'un [mektubu ?]: A[urelius Philocuri]us, Pacuvius Aemilianus'u [selamlar?]
[yukarıdaki yazı [] muhterem kardeşim ve meslekdaşım, []
imparator malikânesinin sakinlerini [] yapılmasını önlemelisin ----. (34)

5. [Pacuvius Aemilianus] Takina Demarkh'larını selamlar. [] Aurelius Philocurius'un
mektubu [] stationarus'lar [] bilmelisiniz [] mektup []
]. (38)

6. Frigya *procurator*'u []os'un [mektubu?] *Proconsul*'un karşılanması
hususunu okudum [] istismar etmemek, bilâkis hiçbir isim altında [] ve
eğer arabalara yüklü bazı desteler [] çünkü, şunu bilmelisiniz ki, eğer bu tedbirlere karşı
[gelirseniz], (polis aracılığıyla) yakalanacak ve cezalandırılacaksınız (45)

7. [filanca] Takina *demarkh*'larını selamlar. Yazınızı [] okudum. [] görevini
ihmal et-, bilakis [] *Proconsul*'un mektubunun ve imparatorluk emirnâmesinin
en görkemli bir yere dikilmesi için çaba harcamanızı uygun görüyorum. [] herşeyin
yolunda gitmesi için []. Sağlık ve selâmet içinde olmanızı dilerim. (53)

8. [Taş] stel, Marcus Iunius Concessus Aemilianus'un (*pro?*)*consul*'luğu sırasında dikildi ve
Aurelius Heraclides ve Aurelius [] ve Aurelius Arte]midorus ve Aurelius Troc. Andronicus
[memuriyette idiler;] Takina'lının arşiv memuruna [].

YORUM : Yarışlı köyü, Burdur Gölü'nün -antik *Ascania Limne*- biraz güney batısına
düşmekte ve antik Takina kentini ya da köyünü karşılamaktadır. Roma İmparatorluğu'nun Asya
eyaletinin güney doğu sınırında bulunan Takina, güneyde Limyra ve Kibyra üzerinden kuzeye
giden yol güzergâhında idi.³²¹ Bu köy, antik devirde imparator ailesine ait bir malikânenin sınırları
içinde bulunmaktaydı. Bu mektup, Caracalla'nın hukukî içerikli cevabî yazısı -*rescriptio*- olup,
şimdiye kadar bilinenler arasında en güzel örneklerden birini oluşturmaktadır. Mektubun içeriği,
gerek Roma hukuku gerekse Roma askerî tarihi, prosopografi ve idarî yazışmalar açısından büyük
önem taşımaktadır. Caracalla'nın *rescriptio*'su, yazıtın içeriğinden anlaşıldığı üzere, Takina
halkının, Roma askerlerinin keyfî davranış ve çapulculuklarına ilişkin bir şikâyetinden
kaynaklanmıştır. Köyün, imparatorluk malikânesinde bulunuşu, Takinalılar'a, şikâyetlerini resmî
kanaldan değil, imparatorun bir azatlısı olan Aurelius Philocurius tarafından doğrudan imparatora
iletme olanağını sağlamıştır. Takina'nın Roma'ya gelen temsilcilerine, anlaşılan *rescriptio*'nun
Yunanca bir kopyası verilmiştir. Bu kopya, yedi tanığın huzurunda hazırlanmış ve doğruluğu saray
arşivinin bir yetkilisi tarafından doğrulanmıştır. *Rescriptio*, Caracalla'nın tek başına hüküm sürdüğü

³²¹ Bkn., Magie 1950-I, 1048; Robert, *Hellenica* 10, 234 vd..

döneme -(İ.S. 211-217)- aittir. *Constitutio Antoniniana* ile tanıdığımız 11 Temmuz 212 tarihi, belgenin tarihlenmesinde *terminus post quem* olarak kabul edilmelidir. Ancak, Caracalla yazıtta Germania fatihi unvanını taşımadığı için *rescriptio*'nun 213 yılından önceye tarihlenmesi gerekmektedir. O halde bu *rescriptio*, 11 Temmuz 212 ile ~Ekim 213 tarihleri arasında kaleme alınmış olmalıdır. Bu tarihlerde Asya eyaletini, Gavius Tranquillus adında bir *proconsul* yönetmekteydi. Söz konusu yazıtta adı geçen Aurelius Philocurius'un, imparatorun mülk *procurator*'u olarak hizmet etmiş olduğu açıktır.

T.88. Aurelius Threptus – Philocurius (İ.S. 213) – Novellius (İ.S. 237)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Sülmenli-Akar Çay (*Eulandra*)
 DÖNEM : İ. S. 200-237
 TÜR : Ferman
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.82 m.; genişlik: 0.69 m.; derinlik: 0.12 m.; harf boyu: 1.4-1.5 cm. (*ilk 29 harf*); 1.6 cm (*diğer harfler*)
 EDİSYON : SEG 13, 625; Frensd 1956, 46-56
 YAZIT :

1 [-----et -----co(n)s(ulibus)] III Cal(endas) Iunias Anosenis, Panas Anosenus (dixit) τὴν ὁδὸν ΚΑΜΕΙΝΟΙ ὁφειλ-

[. c. 19] παρ' Ἀμορείου· ἡμεῖς δεχόμεθα [κα]ὶ ἀπὸ Φιλομηλείου καὶ ἀπὸ Μείρου

. c. 21] οὐται εἰς μονήν. Threptus proc(urator) (dixit) αἱ ὁδοὶ αὐταὶ ἄς λέγετε ἡμᾶς ὑπηρε-

[τεῖν c. 16] εἰσέχουσι καὶ ποῦ πρώτηλα δίδεται; Panas (dixit) δίδομεν ταύτη τῇ ὁδῷ

5 [. c. 14 τοῖς ἀπ]ὸ Συννάδων ἐρχομένοις ἀπὸ πέμπτου μιλίου παρέχομεν καὶ ἀπὸ Ἀμο-

[ρείου c. 14] καὶ ἀπὸ Μείρου ἕως Καμάξου τέσσαρες μιλίαι ἡμεῖν ἐπίκεινται.

[Alexander Antimach]enus (dixit) καὶ ἡμεῖς τὰ ἀπὸ Ἀμορείου καὶ τὰ ἀπὸ Ἀνκύρας ἐρχόμενα πάντα

[. c. 17 πέ]νητές ἐσμεν. Threptus Anosensis (dixit) πόσις ἐστὶν τῆς κόμης τῆς ὑμετέρας

[ἡ ἀποφορά(?); Panas Anosenus (dixit) . .] υ'. Threptus proc(urator)

- (dixit) Ἀντιμαχηνῶν δὲ πόσα; Alexander (dixit) ,βψν´. Threptus
 10 [proc(urator) (dixit) -- ἐπὶ] πολλῶν ἐπιτρόπων ἤδη τοῦτο ἐπράχθη
 καὶ ἡ[ρ]εσε καὶ ἐστέρξατε· χρή οὖν
 [ὕμᾱς . . . c. 7. . . κατὰ τὴν ἀνη]λογίαν τῆς ἀποφορᾶς καὶ τὴν
 ὑπηρεσίαν παρέχειν. Panas (dixit) διὰ συνηγόρο (ν.)
 [ἐκκαλούμεθα Δ]οκιμείω. Threptus proc(urator) (dixit) ἵνα τί πλείω εἶπητε ὧν
 εἰρήκατε; ε(ι) δεῖ οὖν ὑμᾶς
 [. c. 16. κατὰ τ]ὴν ἀνηλογίαν τῆς ὑμετέρας ἀποφορᾶς
 καὶ τῆς Ἀντιμαχηνῶν διδόναι
 [ἄλλο μέρος(?) ----- Threptus proc(urator)] (dixit) ἐπειδὴ καὶ ἐνθήκην
 λέγεται δεδόσθαι Ἀντιμαχηνοῖς καὶ ἐναλ-
 15 [λὰξ c. 16. ὑμ]ῖν, τὸ ἥμισυ ὑμεῖς ὑπομενεῖτε καὶ τὸ ἥμισυ Ἀντιμαχηνοί.
 τοῦτο
 [φροντίζει ὥσπερ δεδιήτ]ημαι Σύμφορος ὁ ὀπίων ἵνα μήτε ὑμεῖς
 μέμψεσθε μετὰ ταῦτα
 [μήτε οἱ Ἀντιμαχηνοί(?) κατ]ὰ ἑαυτὸ ἵνα εἰδῶσιν ἑκάτεραι αἱ κῶμαι
 ὅτι τοῦτο οὕτως δεῖ εἶναι.
 [Panas (dixit) -----μ]έλλομεν ἀνγαρείας ἀπάγειν εἰς
 Ἀντιμάχεια(ν), πῶς ἔσται; Threptus
 [proc(urator) (dixit) -----μ]έχρις οὔ ἢ διαδοχὴ ἐστὶν ἥμισυ καὶ
 ἥμισυ ὑπηρετήσετε. vacat Αὐρ(ήλιος) Σύμ-
 20 [φορος Ἀνοσσηνοῖς καὶ Ἀντι]μαχηνοῖς κωμήταις καὶ γεραιοῖς
 χαίρειν. Ἐπεὶ ἐνετύχετε τῷ
 [κρατίστῳ (?) καὶ]υμένῳ μου κυρίῳ ἐπιτρόπῳ Αὐρ. Θρέπτῳ
 περὶ ἀνγαρειῶν ὧν ἀπελύ-
 [θητε -----Σ]ύνναδα, ἔδοξεν αὐτοῦ τῇ μεγαλιότητι διεῖλαι
 καὶ ποιῆσαι ὑ-
 [μῖν -----καταφανὲ]ς ὥς δεῖν ἕκαστον ὑμῶν τὰς ἡμίσεις
 ἀνγαρίας διαδέχεσθαι ἀπὸ
 -----] κώμης· ἐκέλευσε δέ μοι ὅπως περὶ
 τούτου φροντίδα ποιήσω. παραγ-
 25 [γέλλω ὑμῖν ἀκόλουθα τοῖς ὑ]πὸ τοῦ κυρίου μου ἐπιτρόπου Αὐρ. Θρέπτου
 κεκριμένοις ὥς ἐάν
 [τις τὰ ὑπὸ τοῦ κυρίου ἐπιτρό]που ὀρισθέντα ἀντιτάσσεται, οὐκ

- ἀγνοήσει τὸν ἑαυτοῦ κίνδυνον. *vacat*
 [Αὐρ. Σύμφορος γεραιοῖς(?) Ἀν]τιμαχηνοῖς χαίρειν. Κατὰ<τὰ> ὀρισθέν-
 ντα δι' ὑπομνημάτων ὑπὸ τοῦ
 [κρατίστου(?) -----ἐ]πιτρόπου Αὐρ. Θρέπτου
 φροντίσατε κατὰ τὸ ἐπιβάλλον ἀπο-
 [δέχεσθαι(?) -----τ]ὰς ἀγγαρίας, ἐὰν δὲ ἀμελήσετε, λόγον
 ὑφέξετε. *vacat*
- 30 [Imp(eratori) Antonino III et Caelio B]albino co(n)s(ulibus) V Idus Octobres
 Prymnesso, Philocurius proc(urator) (dixit)
 -----τοῖς κεκριμένοις στασιάζουσιν, οἱ δὲ
 στασιάζοντες κολα- νν.
 [σθήσονται ἀκόλουθα τοῖς κε]κριμένοις. Vales (dixit) Ἀνοσσηνοὶ
 ἀξιοῦσιν στατιωνάριον λαβε[ῖν].
 [Philocurius proc(urator) (dixit) ὅπως τηρ(?)ῇται τὰ κεκριμένα,
 δώσω στατιωνάριον. Mario Perpet-
 [uo et Mommio Corneliano co(n)s(ulibus)] VI Idus Octobres Synnadis, Novellius
 proc(urator) (dixit) Τὸν ὄρο(ν)
- 35 [τὸν δεδομένον ὑπὸ Θρέπτο]υ ἀναλυθῆναι οὐχ οἷόν τέ ἐστὶν καὶ
 διὰ τοῦτο φροντίσουσιν
 [ὅπως πειθαρχήσουσι τ]οῖς ὀρισθεῖσιν. ἄλλο μέρος. Novellius
 proc(urator) (dixit) Ἀγάθων ὁ
 [ὀπτίων(?) -----κατὰ τ]ὰ φθάνοντα ὑπὸ Θρέπτου
 ὀρίσθαι τούτου πρόνοιαν ποιή-
 [σει -----ἐὰν δὲ ἀπειθοῦντάς] τ[ι]νας καταλάβῃ, δηλώσει μοι
 καὶ τότε ὄρον δώσω καὶ
 [-----ὑπηρε(?)τ]ήσει τῷ ταβλαρήῳ κατὰ τὴν
 ἀπόφασιν τὴν ὑπὸ Θρέπτου
- 40 [ὀρισθεῖσαν(?) -----]ις τὰ κεκριμένα· ἐὰν δὲ ἀπειθήσωσιν οἱ
 Ἀνοσσην[οί],
 -----Ε. . . Α τῆς ἀποφορᾶς πεπ-----

YORUM : Bu yazıt, Frigya'daki Anossa ve Antimacheia adlı iki köy arasında *angareia* -ἀγγαρεία- nedeniyle çıkmış bir anlaşmazlığı gün yüzüne çıkarmıştır. Sülmenli'de -*Eulandra*- bulunan bu yazıtta adı geçen iki köyün, batıda Synnada'ya ve Dokimium'a, doğuda Polybotus'a kadar uzanan geniş imparatorluk mülkünün sınırları içinde bulunduğu anlaşılmıştır. Yazıtta, söz konusu anlaşmazlığa ilişkin Aurelius Threptus, Philocurius ve Novellius adındaki üç

azatlı *procurator* tarafından tutulan resmî kayıtların bir bölümü ortaya koyulmaktadır. Son iki *procurator*'un yöneticilik yaptıkları kesin tarihler, yazıtın 30. ve 34. satırlarındaki *consul*'luk tarihlerinden yola çıkılarak tespit edilmiştir. Bu verilere göre, Philocurius'un İ.S. 213, Novellius'un ise İ.S. 237 yılında *procurator* olarak görev yaptıkları belirlenmiştir. W.H.C. Frend, Aurelius Threptus'un görev süresinin kesin olarak belirlenemediğini, ama adından yola çıkarak Threptus'un, imparator Marcus Aurelius dönemine kadar özgürlüğünü elde etmemiş olabileceğini belirtmektedir. Ayrıca, Aurelius Threptus'un *procurator* olarak görev yaptığı tarihin İ.S. 161 ile 213 yılları arasında -belki de İ.S. ~200- herhangi bir zaman olabileceğini iddia etmektedir.³²² Büyük ihtimalle bu üç *procurator*, Küçük Asya'da imparator mülkünün idaresiyle görevlendirilen ve bölge *procurator*'ları olarak bilinen *procurator*'lar dizininin üyeleriydiler. Bu *procurator*'lar, İ.S. 2. ve 3. yüzyıla tarihlenmiş bir dizi yazıtla gün ışığına çıkarılmışlardır.³²³ Bu yazıttaki Philocurius ile İ.S. 213 yılında bölgede *procurator* olarak görev yapan ve Takina yazıtından tanıdığımız Aurelius Philocurius'un aynı kişiler olduğu açıktır.³²⁴ Tartışma, kamu seferi -*cursus publicus*- için her köyün temin etmesi gereken *angareia* hizmeti ile ilgilidir. Bu hizmet, devlet adına özel kişilerin ve malların taşınması için yük arabası ve yük hayvanı temin etmek anlamına gelmekteydi.³²⁵ *Angareia* adıyla bilinen bu sistem, Pers ve Yunan yöneticilerinden Roma'ya kalmış bir mirastır.³²⁶ Söz konusu yazıt, İ.S. 3. yüzyılda Frigya'daki idarî sistemin işleyişine ışık tutması ve bölgenin tarihî coğrafyası hakkında verdiği ek bilgiler bakımından da önemlidir. İlgili yazıtın ilk satırları, Anossa halkının davacı olduğunu ve *procurator* Aurelius Threptus tarafından yapılan ilk soruşturmanın Anossa köyünde gerçekleştiğini göstermektedir. Her iki taraf kendi sözcüleri -*Anossa*'lılar için *Panas* ve *Antimacheia* sakinleri için *Alexander*- tarafından temsil edilmiştir. Panas ile *procurator* arasında geçen görüşme -*satır 1-19*- yazıtın oldukça büyük bir bölümünü kapsamaktadır. Panas'ın açılış beyanı yazıtın geneline bakıldığında anlaşılması en zor olan bölümdür. Bunun nedeni ne olup bittiğine ilişkin net bir bilgi vermeyen *καμειν* ya da *κάμεινοι* sözcüğünün yarattığı güçluktur.

³²² Bkn., Frend 1956, 49, dn. 4.

³²³ Bkn., Aurelius Philocurius, T. 87; Frend 1956, 49, dn. 5; Keil – Premierstein 1914, 37 (İ.S. 198-211 ve İ.S. 245-247 yıllarına tarihlenmiş Ağa Bey Köyü ve Altın Taş yazıtları); OGIS 2, 519; ayrıca bkn., MAMA IV, 63: *Ἀγαθῇ τύχη[ι]. Αὐρήλιον Ἀρισταίνετο[ν] τὸν δικαιοτάτον τῆς Φρυγίας[ς] ἐπίτροπο[ν] ἢ πόλιν, τὴν ἐπιμέλεια[ν] τῆς ἀναστάσε[ως] ποιησαμένων[ν] τῶν περὶ Αὐρ(ήλιον) Ἀθήναιο[ν] Ἀκύλιον πρῶτον ἄρχοντα ἀρχόντων.*; MAMA VI, 378: *Τὸν κράτιστον ἐπίτροπον τοῦ Σεβ(αστοῦ) Αὐρ(ήλιον) Φαυστεινον τὸν εὐεργέτην καὶ κτίστην ἢ πατρίς. προνοησαμένων τῆς ἀναστάσεως τῶν περὶ Αἰλ(ιον) Διονυσόδωρ[ον] ἱππικὸν πρῶτον ἄρχοντα τὸ β ἀρχόντων.*

³²⁴ Bkn., Aurelius Philocurius, T. 87.

³²⁵ Bkn., Rostovtzeff 1926, 332-340.

³²⁶ Suda (=Suidas), *ἀγγαρεία* sisteminin Bizans dönemi boyunca -İ.S. 1000 yılına kadar- kullanılmış olduğunu belirtir; ayrıntılı bilgi için bkn., Suda 46: *... καὶ ἀγγαρεύεσθαι καλοῦσιν ὥσπερ ἡμεῖς νῦν, τὸ εἰς φορτηγίαν καὶ τοιαύτην τινὰ ὑπηρεσίαν ἄγεσθαι.*

Anlaşmazlığın özel bir yol üzerindeki *-(τὴν ὁδὸν καμειῖν οἱ ὀφείλ[οντες]/παρ Ἀμορείου) ya da (τὴν ὁδὸν κάμεινοι ὀφείλουσι ...)-* yükümlülüklerle ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Yazıtın birinci ve ikinci satırlarında yönleri, Amorium'dan kuzeye, Mirus'tan *-Malatya-* kuzeybatıya ve Philomelium'dan güneydoğuya doğru üç yoldan bahsedilmektedir. Yazıtın üçüncü satırındaki *πορευ-* ya da *συμβάλλ[ονται εἰς μὲν]* kelimeleri çevrildiğinde, Philomelium ve Mirus'tan çıkan yolların, olasılıkla Anossa köyü civarında özel bir noktada *-mansio-* birleştiği anlaşılabılır. Ancak, Panas beşinci satırda kendi köyünün de yükümlü olduğu, Synnada'dan güney batıya giden başka bir yoldan bahsetmektedir ve yazıtın üçüncü satırındaki eksik yer adı Synnada olabilir. Bu noktada Panas, köyünün yükümlülüklerini beyan etmek üzere söz alırken, o civarda herhangi bir yerde özel bir noktada birleşen iki yol olduğu ve Anossa köyünün her iki yol üzerindeki geliş-gidişten sorumlu olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşılık *procurator* ayrıntıları sorar (3. satır: *Bahsettiğiniz yollar için size hizmet veriyoruz...*). Panas, köyünün bir dizi kısa ve dikkâtle belirlenmiş yol mesafesinde hizmet vermek zorunda olduğunu işaret ederek yanıt verir. Mesafeler tam olarak şu şekildedir: Synnada beşinci milden gelen yollar için ve Amorium'dan gelen yollar için (hizmet) veriyoruz, [...] ve Mirus'tan Kamaxos'a kadar dört mil bizim sorumluluğumuzdadır (satır 4-6). Bu yanıttan sonra sıra Antimacheia'lılara gelir. Onların sözcüsü Alexander, Amorium ve Ancyra'dan aşağı inen yola her şeyi sağlamakla yükümlü olduklarını kabul etmektedir (satır 7-8). Bu nedenle Antimacheia halkının Anossa'lılara, sadece tek yönde uzun mesafeli geliş-gidiş hizmeti vermek için yükümlü olduğu görünmektedir. Alexander'ın bahsettiği Ancyra *-Ankara-* Galatya'nın başkentiydi ve anlaşmazlığın yaşandığı yerden yaklaşık 200 mil uzaklıktaydı. Sülmenli yazıtı, İ.S. 3. yüzyılın ilk yarısında eyalet yönetimiyle ilişkili olarak Küçük Asya'dan başka yazıtlarla bağlantılı olarak düşünülebilir.³²⁷ Bu yazıt, köylülerin *procurator* Aurelius Threptus'a dilekçe olarak gösterdikleri *-Ἐπεὶ ἐνετύχετε τῷ [κρατίστῳ (?) καὶ . . .]υμένῳ μου κυρίῳ ἐπιτρόπῳ Αὐρ. Θρέπτῳ περὶ ἀναγκαιῶν- angareia* sisteminin İ.S. 3. yüzyılda nasıl işlediğine ilişkin oldukça net bilgiler vermektedir. Geç Roma İmparatorluk döneminde *codex Theodosianus*'taki *angareia* sistemine ilişkin bir dizi kanun, bu terimin, bölge sakinlerinin kamu seferi *-cursus publicus-* için yük arabaları ve öküzler dahil olarak sağlamaları gereken hizmetler için kullanıldığını göstermektedir. Yazıtta terimin tam da bu şekilde kullanılmış olduğu görünmektedir.

T.89. Aurelius Aristaenetus (İ.S. 218-223)

1) EYALET	: Asya
BULUNTU YERİ	: Şuhut (Synnada)
DÖNEM	: İ.S. 200-250

³²⁷ Bkn., Keil – Premierstein 1914, 25; Hauken 1998, 35-57.

TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.23 m.; genişlik: 0.29 m.; derinlik: 0.68 m.; harf boyu: 0.035 m.
 EDİSYON : MAMA IV, 63; IGRR IV, 702
 LİTERATÜR : Zwiffelhofer 2003, 19; PIR¹ 1210; PIR² 1456
 YAZIT :

- 1 Ἀγαθῇ τύχη[ι]·
 Αὐρήλιον Ἀρισταίνετο[v]
 τὸν
 δικαιότατον
 5 τῆς Φρυγία[ς]
 ἐπίτροπο[v]
 ἢ πόλις,
 τήν
 ἐπιμέλεια[v]
 10 τῆς
 ἀναστάσε[ως]
 ποιησαμένω[v]
 τῶν περὶ
 Αὐρ(ήλιον) Ἀθήναιο[v]
 15 Ἀκύλιον
 πρῶτον
 ἄρχοντα
 ἀρχόντων.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! Kent, Frigya'nın son derece dürüst *procurator*'u Aurelius Aristaenetus'u (onurlandırdı). Belediye başkanı Aurelius Athenaeus Aquilius'un emrindeki yöneticilerin, yontunun dikilmesiyle ilgilenmelerine.

2) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Şuhut (*Synnada*)
 DÖNEM : İ.S. 200-250
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IGRR IV, 703
 YAZIT :

Ἀγαθῇ τύχη
 Ἡ κρατίστη βουλὴ

- ἑτείμησεν
 4 [τὸ]ν ἐν πᾶσι εὐεργ[έτην] καὶ κτίστην τῆς πα-
 [τρ]ίδος Αὐρ(ήλιον) Ἀρισταίνετον ἐπίτρο[π]-
 ον Σεβαστοῦ,
 γραμματεύοντος
 8 τῆς βουλῆς Μ(αρκοῦ) Αὐρ(ηίλου)
 Ἀλεξάνδρου Ἀχιλ-
 λέως.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! Yüce Meclis her durumda hayırsever ve kentin kurucusu Aurelius Aristaenetus'u, imparatorun *procurator*'unu onurlandırdı, Marcus Aurelius Alexander Achilleus'un Meclis yazmanlığında.

YORUM : Söz konusu yazıtta, açık ve net olarak görülen Frigya'nın *procurator*'u ifadesi, Aurelius Aristaenetus'un, bu bölgenin mülk *procurator*'u olarak görev yaptığını kanıtlamaktadır. Bugüne kadar ele geçen yazıtlarda, Frigya bölgesinin tüm *procurator*'larının köle kökenli azatlılar olduğu anlaşılmıştır, dolayısıyla Aristaenetus'un da imparatorun azatlısı olarak bu göreve getirilmiş olma ihtimali yüksektir. Efes ve Bergama kentlerinden bulunan başka yazıtlardan da tanıdığımız Frigya *procurator*'u Aurelius Aristaenetus, yine Synnada'da bulunan ikinci yazıtta *εὐεργέτης καὶ κτίστης τῆς πατρίδος* olarak tanımlanmaktadır. Kendisinin yazıtta bu şekilde tanımlanmış olması, Aristaenetus'un muhtemelen kendi kesesinden Synnada kenti için önemli resmî binalar bağışlamış olduğunu düşündürmektedir.

T.90. Aurelius Theon (İ.S. 249-251)

- 1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Çavdar Hisar (*Aizanoi*)
 DÖNEM : İ.S. 244/ 49-251/ 60
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.48 m.; genişlik: 0.84 m. (*tepe*), 0.64 m. (*orta*), 0.83 m. (*alt*);
 derinlik: 0.80 m. (*tepe*), 0.60 m. (*orta*), 0.90 m. (*alt*); harf boyu: 0.03 m.
 EDİSYON : MAMA IX, 17
 YAZIT :

- 1 ἀγαθῇ τύχῃ.
 ἡ λαμπροτάτη
 Αἰζανειτῶν πόλις
 Αὐρ(ήλιον) Θέωνα, τὸν κρά-
 5 τιστον ἐπίτροπον

τῶν Σεβαστῶν, τὸν
 ἑαυτῆς εὐεργέτην,
 ἐπιμεληθέντος τῆς
 ἀναστάσεως Αὐρ(ήλιου) Φι-
 10 λίππου τρίς, υἱοῦ καὶ
 ἐγγόνου ἀρχιερέων
 τῆς πατρίδος, στρα-
 τηγοῦ πρώτου.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! Son derece ünlü Aezanoi kenti, imparatorların haşmetli *procurator*'u Aurelius Theon'u, kentin hayır severini (onurlandırdı). (Yontunun) dikilmesiyle III. Aurelius Philippus'un, oğlunun ve vatanın baş rahiplerinden, baş kumandan (olan) büyük torununun ilgilenmelerine.

YORUM : Söz konusu yazıttaki isim, Caracalla'nın, herkese Roma yurttaşlığını garanti ettiği İ.S. ~212 yılından sonrasını ve olasılıkla Aurelius isminin daha az kullanıldığı İ.S. 260 yılından öncesini işaret etmektedir. Yazıtta τῶν Σεβαστῶν olarak belirtilen imparatorlar, iki ya da daha fazla imparatoru işaret ediyor olabilir. Aurelius Theon, olasılıkla Frigya bölgesinde imparatorun mülk *procurator*'u olarak hizmet etmiş olmalıdır.

T.91. Tiberius Aelius Alypus (İ.S. 2. ya da 3. yüzyıl)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Afyon Karahisar (*Akreones*)
 DÖNEM : İ.S. 2. ya da 3. yüzyıl
 TÜR : Adak Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.32 m.; genişlik: 0.65 m.; derinlik: 0.45 m.; harf boyu: –
 EDİSYON : AE 1991, 1539; SEG 41, 1414
 YAZIT :

1 Ἑρμῆς Τι(βερίου) Αἰλίου Ἀλύπου ἐπιτρόπου
 τῶν Σεβαστῶν
 δοῦλος πραγματευτῆς
 ἐποίησε τὸν βωμὸν
 5 σὺν πάσῃ τῇ κατασ[κ]ευῇ
 Ἀμμία τῇ ἑαυτοῦ
 συνβίῳ μνείας χάριν καὶ
 -----.

ÇEVİRİ : İmparatorların *procurator*'u Tiberius Aelius Alypus'un zanaatçı kölesi Hermes, (bu) sunağı her tür donanımıyla birlikte kendi karısı Ammia'nın ve 'nın hatırası için yaptırdı.

YORUM : Söz konusu yazıttan, Alypus'un *procurator* olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır. Görev yaptığı bölge ise olasılıkla Frigya bölgesi olabilir.

T.92. Aurelius Elpidophorus (İ.S. 2. ya da 3. yüzyıl)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Şuhut (*Synnada*)
 DÖNEM : İ.S. 2. yüzyıl
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : AE 2009, 1430; SEG 56, 1689
 YAZIT :

Ἀγαθῇ Τύχῃ·
 τὸν δικαιοτάτον
 ἐπίτροπον
 4 τοῦ Σεβαστοῦ
 Αὐρ(ήλιον) Ἐλπιδηφόρον
 Αὐρ(ήλιος) Εὐαγρος β'
 πρῶτος ἄρχ(ων) τὸ β'
 8 ἀρετῆς
 καὶ τῶν εἰς τὴν
 πατρίδα
 καὶ ἑαυτὸν
 12 εὐεργεσιῶν
 ἔνεκεν.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! İkinci kez belediye başkanı (olan) II. Aurelius Euagrus, imparatorun son derece adil *procurator*'u Aurelius Elpidophorus'u, erdeminden (yiğitliğinden), hem vatanına hem de kendisine yaptığı hayırlı işlerden ötürü (onurlandırdı).

2) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Şuhut (*Synnada*)
 DÖNEM : İ.S. 200-250
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : MAMA IV, 65; IGRR IV, 705

YAZIT :

ἀγαθῇ τύχῃ·
τὴν κρατίστην
Κλ(αυδίαν) Σεπτιμίαν

Νικαρέτην

5 γυναῖκα Αὐρ.

Ἐλπιδηφόρου

τοῦ κρατίστου

Αὐρ. Εὐαγρος

Εὐάγρου

10 πρῶτος ἄρχων

τὸ δεύτερον

ἀρετῆς καὶ

σωφροσύνης

ἔνεκα.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! Euagrus'un oğlu, ikinci kez belediye başkanı (olan) Aurelius Euagrus, haşmetli *procurator* Aurelius Elpidephorus'un, mükemmel karısı Claudia Septimia Nicaretēs'i, erdeminden, iyilik severliğinden ötürü (onurlandırdı).

YORUM : Aurelius Elpidephorus, merkezî görev yeri Synnada olarak belirlenmiş Frigya bölgesinde, imparator'un azatlı *procurator*'u olarak bulunuyordu ve bölgedeki bütün imparatorluk mülkünden o sorumluydu. Dolayısıyla, bu bölgede, imparatorun mülk *procurator*'u olarak görev yapıyordu.

T.93. Nomen Incertum (İ.S. 205-208)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Uşak (*Tymion*)

DÖNEM : İ.S. 205/ 208

TÜR : Bina Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 79 cm.; genişlik: 76 cm.; derinlik: 26 cm.; harf boyu: 1.5-2 cm. (*Yunanca*)-2 cm. (*Latince*)

EDİSYON : AE 2003, 1690; Hauken vd. 2003, 33-44; Lampe – Tabbernee 2004, 169-178

YAZIT :

Ἐγγεγραμμένον

καὶ ἀντιβεβλημένον ἐκ τεύχους

- [βιβλιδί]ων ἐπιδοθέντων τοῖς κυρίοις αὐτοκρά-
 4 [τορσι καὶ] προτεθέντων ἐν περ[ι]στόῳ θερμῶν Τρα-
 [ιανῶν] ἀντιγραφῆς καθὼς ὑπογέγραπται.
 [---] Aug(ustas) ADPEDIPATA dominis nn(=nostris) Antonino Pio
 [Aug(usto) et Sep(timio) Geta Caesare co(n)s(ulibus)
 8 Imp(erator) Caesar L(ucius) Septimius
 [Severus P]ius Pertinax Augustus Arabicus Adiabenicus
 [Parthic]us Maximus et Imp(erator) Caesar M(arcus) Aurelius Anto-
 [ninus Pi]us Augustus colonis Tymiorum et Simoen-
 12 [tium] Proc(urator) noster i[n]te[r]ponet se adversum in-
 [licitas] exactiones et a[dver]sum perseverantes ut e[xi]-
 [gant i]nstanti[ssime muner?]a. Aut si res maiorem v[i]-
 [gorem] desider[abit non cu]nctabitur at praesidem
 16 [provi]nciae [Asiae defender]e eas personas adver-
 [sum i]nlic[ite munera? exigentes? in] officii sui modum.

ÇEVİRİ : İmparatora sunulmuş ve Traianus Hamamları'nın sütunlarına asılarak kamu oyuna duyurulan birçok dilekçe arasından yazılmış ve kontrol edilmiş ve aşağıda yazılı olan yanıt metni. [Yanıtın tarihi 6. ve 7. satırlardadır]. Temmuz ayında (ya da Ağustos), *consul*'lar olarak efendilerimiz Antoninus Pius, Augustus ve Septimius Geta Caesar. [Gönderenler ve Alıcıdan yazıtın 7-11. satırlarında bahsedilmektedir] imparator Caesar Lucius Septimius Severus Pius Pertinax Augustus Arabicus Adiabenicus Parthicus Maximus ve imparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Pius (=Caracalla) Augustus, Tymion ve Simoe halkına. [Yanıtın 11. ile 16. satırlar arasındaki içeriği] *Procurator*'umuz yasa dışı vergi alınmasına ve zorla para toplamaya kalkışanlara karşı çıkacaktır. Eğer daha üst bir otorite tarafından karar verilmesi gereken bir konu ile ilgili talep olursa, *procurator*, Asya eyaleti valisinden görevi uyarınca, bu kişileri yasa dışı yollarla para toplamaya kalkışanlara karşı koruma altına almasını istemekten çekinmeyecektir.

YORUM : Uşak yakınlarındaki Susuzören köyünde bulunan ve yalnızca üst kısmı korunmuş olan bu yazıt, bir imparatorluk cevabı yazısıdır *-rescriptio-*. Söz konusu yazıtın verdiği bilgiler ışığında, Frigya bölgesinde bulunan imparatorluk yerleşmelerinden Tymion ve yakınındaki Simoe kolonilerinin sakinleri, kendilerinden haksız yere para talep eden bazı yetkilileri, imparatora şikâyet etmişler ve Roma'dan aldıkları cevabı, bu stel üzerine yazdırmışlardır. Yazıda, Roma İmparatorluk döneminde, imparatorlara yapılan başvurularla ilgili izlenen usul anlatılmaktadır. Buna göre, imparatorun o sıradaki ikâmetgâhına yazılı olarak verilen bir şikâyet dilekçesi önce inceleniyor ve imparatorun buna verdiği cevap, bir sekreter *-a libellis-* tarafından bu şikâyet dilekçesinin altına yazılıp imparatora imzalatılıyordu. Şikâyet ve cevap içeren bu belgeler, Roma'nın belli bir

yerinde, belli bir süre askıda tutuluyordu.³²⁸ Süresi dolup da askıdan indirilen belgeler, imparatorluk arşivine kaldırılmaktaydı. Şikayet sahipleri diledikleri takdirde, kendilerine verilen cevabın bir kopyasını, askı süresi içinde alabiliyorlardı. Ancak, kopyanın geçerli olabilmesi için yedi tanık tarafından imzalanması ve mühürlenmesi gerekiyordu. Uşak Müzesi'nde korunan bu yazıtta, imparator cevabının aslına uygun olduğuna ilişkin onay (*Yunanca*) ve tarih (*Latince*) okunabilmekle birlikte, imparatorun verdiği Latince cevabın çok az bir kısmı korunmuştur. İmparator, bölgeden sorumlu olan kendi *procurator*'una, arazi sakinlerinin haklarını korumasını buyurmuş, aksi taktirde Asya *proconsul*'unun devreye gireceğini belirtmiştir. Yazıtta adı belirtilmeyen *procurator*'un, imparatorun mülk *procurator*'u olarak görev yaptığı açıkça anlaşılmaktadır. Yazıtta adı geçen imparatorlar, Septimius Severus ile tahtı paylaştığı oğlu Caracalla'dır. Belge, Antoninus Pius ile Publius Geta'nın *consul* olarak görev yaptıkları yıla tarihlenmektedir. Bu kişiler, ilki İ.S. 205, diğeri de İ.S. 208 yılında birlikte *consul* olduklarına göre, elimizdeki yazıt, bu tarihlerden birine ait olmalıdır. Lampe, bu metin sayesinde Frigya bölgesinde ilk kez imparatora ait bir arazinin varlığının kanıtlandığını belirterek, sosyal ve ekonomik tarih yönünden çok önemli bir belge olan bu yazıtın, bugüne değin varlığı bilinmeyen Simoe yerleşmesinin de varlığını kanıtladığını iddia etmiştir.

Bkn., Aelius Aelianus, T.96

4.5.2 Mermer ve Taş Ocaklarının İdaresiyle Görevli Procurator'lar

T.94. Chresimus (İ.S. 1. yüzyılın sonu)

1) EYALET	: Asya
BULUNTU YERİ	: Efes (<i>Ephesos</i>)
DÖNEM	: İ.S. ~92-~105
TÜR	: Adak Yazıtı
EDİSYON	: IvEphesos XIII-3, 856; McCabe, Ephesos 1413, 1; SEG 4, 531
LİTERATÜR	: PIR ¹ , U 545; Herrmann 1988, 121-122, Hirt 2004, 115-134
YAZIT	:

Transcriptio I

	Αὐτο[κράτορι]
2	Καίσαρι [Νέρουα Τραιανῶ]
	Σεβαστῶ [Μάρκος Οὐλπίος]
4	Χρήσιμος, ἀπ[ελεύθερος Σεβασ]-

Transcriptio II

	Αὐτο[κράτορι]
2	Καίσαρι [Δομιτιανῶ]
	Σεβαστῶ [- Φλάουιος]
4	Χρήσιμος, ἀπ[ελεύθερος Σεβασ]-

³²⁸ Roma'da bu belgelerin askıya çıkarıldığı iki yer bilinmektedir: Palatinus Tepesindeki Apollon Tapınağı ve Traianus Hamamları.

	[τοῦ,] ἐπίτροπο[ς λατομίωνε[ῶν]		[τοῦ,] ἐπίτροπο[ς λατομίων
6	[-]ερῶ σὺν Ἡ[-]	6	[- ἰ]ερωσύνη[-]
	[-]του ψήφ[ωσις -]		[-]του ψήφ[ισ -]
8	[-]εις λί[θος -]	8	[-]εις λί[-]
	[-]της [-]		[-]της [-]
10	[ἀνέ]θηκ[εν].	10	[ἀνέ]θηκ[εν].

ÇEVİRİ 1 : İmparatorun azatlısı, taş ocaklarının *procurator*'u *Marcus Ulpius Chresimus*, imparator Caesar Nerva Traianus Augustus için (bunu) adadı.

ÇEVİRİ 2 : İmparatorun azatlısı, taş ocaklarının *procurator*'u *Flavius Chresimus*, imparator Caesar Domitianus Augustus için (bunu) adadı.

2) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Aydın (*Tralleis*)

DÖNEM : İ.S. 96-98

TÜR : İthaf Yazıtı

EDİSYON : IvTralles, 148; McCabe, Tralles 24, 1; CIL III, 7146; EE V, 61

YAZIT :

- 1 [Imp(eratori)] Nerva[e Caes(ari) Aug(usto)]
 p(atri) p(atriae)
 [Chr]esimus [Aug(usti) l(ibertus) proc(urator) lapi-
 [cidin]arum ce[llam?]
- 5 [cal]dariam g[ymnasii]
 [Tral]lianoru[m marmoribus]
 [exo]rnatam ad[iectis -]
 [- d]uobus [dedicavit.]
 [Αὐ]τοκράτορι Νέρ[ουα Σεβαστῶ]
- 10 πατρὶ πατρίδ<ο>[ς]
 Χρήσιμος ἀπε[λεύθερος ἐπί]-
 τροπος λατομε[ῶν τὸ θερμὸν]
 τοῦ γυμνασίου [παρὰ Τραλ]-
 λανοῖς τῇ πο[ικιλίαι]
- 15 λίθων κοσμήσ[ας δύο -]
 οὺς ἐν αὐτῷ [προσθεῖς] ·
 καθιέρωσ[εν].

ÇEVİRİ : İmparatorun taş ocaklarının azatlı *procurator*'u Chresimus, Tralleis'teki *gymnasium*'un sıcak sulu hamam odasını iki ekletip mermerlerle süslettirerek, vatanın babası, imparator Nerva Caesar Augustus'a ithaf etti.

3) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Milet (*Miletos*)
 DÖNEM : İ.S. ~98/ 130
 TÜR : Mezar Yazıtı
 EDİSYON : McCabe, Miletos 494, 5; Herrmann 1988, 119
 YAZIT :

Χρήσιμος Σεβαστοῦ

2 ἀπελεύθερος ἐπὶ
 τῶν λατομίων.

ÇEVİRİ : Augustus'un azatlısı, taş ocaklarının (idaresiyle görevli) Chresimus (*burada yatıyor*).

4) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Milas (*Mylasa*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Sınır Yazıtı³²⁹
 EDİSYON : IvMylasa II, 929; McCabe, Mylasa 274, 5; AE 1988, 1028= SEG 38, 1073= Herrmann 1988, 122-125
 YAZIT :

1 [Imp(erator) Caesar [[divi Vespasia]]-
 [<Nerva>[ni f(ilius) Domitianus]] Aug(ustus) [[Germa]]-
 [[nicus,] pontif]ex maxim[us],
 [trib(unicia) pot(estate) [X—']] [imp(erator) XXII,] co(n)sul [XVI?],
 5 [[cens(or) per(ennis)], p(ater) p(atriae) vias restituit
 [per] Chresimum lib(ertum) pro[cur(atorem)]
 a marmoribus.
 Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ [Θεοῦ]
 [Οὐεσπασιανοῦ υἱὸς Δομι]-
 10 <Νέρουας> [τιανὸς] Σεβαστὸς [Γερμα]-

³²⁹ Latince ve Yunanca olarak iki dilde yazılmış olan bu sınır yazıtında, imparator Domitianus'un uğradığı *damnatio memoriae* sonucu unvanları silinmiş, yerine imparator Nerva'nın unvanları yazılmıştır.

- [νικός,] ἀρχιερεὺς μέγισ-
 τος, δημαρχικῆς ἐξουσί-
 ας [τὸ ι´, αὐτοκράτωρ τὸ κβ´,]
 ὕπατος τὸ <γ´,>[ις´?], [τειμητῆς]
 15 [αἰώνιος], πατήρ πατρί-
 δος τὰς ὁδοὺς ἀποκα-
 τέστησεν
 διὰ X[ρ]ησίμου ἀπελευθέ-
 [ρου κα]ί? ἐπιτρόπου λατομίων.
 20 ζ´.

ÇEVİRİ : İmparator Caesar tanrısıl Vespasianus'un <Nerva'nın> oğlu, Domitianus Augustus Germanicus, baş rahip, on kez *tribun*'luk (yetkisiyle donatılmış), yirmi iki kez imparator (olarak esenlenmiş), on altı kez *consul* (olarak seçilmiş), ömür boyu *censor*'luk (yetkisini elinde tutan), vatanın babası, yolları, azatlısı (ve) taş ocaklarının *procurator*'u (olan) Chresimus gözetiminde onarttı.

YORUM : Efes, Milet, Tralles ve Milas yazıtları aracılığıyla tanınan, Domitianus ve Nerva döneminde *procurator a marmoribus* olarak görev yaptığı anlaşılan Chresimus'un durumu biraz karışıktır. 1930'lu yıllarda Louis Robert tarafından Milas yakınında bir yolda bulunan iki dilli sınır taşının dışında geri kalan tüm yazıtlar kent bazındadır. Yazıtlardan Chresimus'un hangi maden ocağından sorumlu olduğu anlaşılmadığı için bu *procurator*'un tam olarak eylemlerini ve hangi görevleri yaptığını anlamak güçleşmektedir. Louis Robert tarafından yapılan çizimi temel alan, Milas sınır taşının *editio princeps*'i Peter Herrmann, Chresimus'un idaresi altında olan Milas civarındaki yolların restorasyonunun bölgedeki mermer yapımıyla doğrudan bağlantılı olduğunu düşünmüştür. Herrmann edebî ve arkeolojik kaynaklara dayanarak İyonya'nın güneyinde ve Karya'nın kuzeyinde Alabanda, Milet, Milas, Latmos Herakleiası, Iasos ve Efes civarındaki taş ocaklarının bu nedenle imparatorluk kontrolü altında olabileceğini tartışmıştır.³³⁰ Chresimus'un mermerle ilişkili olduğu Tralles'te bulunmuş yazıttan anlaşılmaktadır. Kendisi *gymnasium*'un sıcak hamam odasını *-cella caldaria-* renkli mermerle süsletmiştir.³³¹ Chresimus'un Tralles yazıtındaki unvanı taş ocaklarının *procurator*'u *-procurator lapidinarum-*, Milas yazıtındaki unvanı mermer ocaklarının *procurator*'u *-procurator a marmoribus-*, Milas/ Tralles yazıtlarındaki unvanı taş ocaklarının *procurator*'u *-ἐπίτροπος λατομίωνε[ιδών]-* ve Tralles'e renkli mermer bağışı, onun bölgede bulunma nedeninin ya mermer ticareti ya da mermer çıkarmakla yakından bağlantılı olduğunu düşündürmektedir. Mermer çıkarma olasılığı biraz daha düşük görünmektedir.

³³⁰ Bkn., Herrmann 1988, 126 vd.

³³¹ Bkn., Chresimus, T. 94, 2.

Chresimus'un, İyonya'nın güneyinde ya da Karya'nın kuzeyinde yerli mermer üretimi ve ticaretiyle bağlantılı olduğunu öne süren Herrmann'ın iddiasını kanıtlamak için hiç epigrafik belge yoktur. Chresimus'un Latince unvanının Yunanca çevirisi Milas yazıtında *ἐπίτροπος λατομίων*, Tralles yazıtında *ἐπίτροπος λατομε[ῶν]* onun birkaç maden ocağının kontrolüyle görevli olduğunu işaret eder gibidir. Milas yazıtıyla ortaya çıkan orijinal Latince unvan ise Chresimus'u sadece mermer idaresiyle görevli *procurator -procurator a marmoribus-* olarak göstermektedir. Yerel maden ocaklarının imparatorluk kontrolü altında olduğunu gösteren bir işaret yoktur. İmparatorluk görevlilerinin bulunduğu ve Chresimus'un bağlantılı olabileceği en yakın maden ocakları Dokimeion'daki *pavonazetto*³³² maden ocaklarıdır ya da belki Kios'taki ve Teos'taki imparatorluk kontrolündeki maden ocaklarıdır. İki liman kenti olan Efes ve Milet en büyük ticaret merkezleriydiler ki Efes, Asya eyaletinde en önemli limana sahipti. Her iki kent de Büyük Menderes Nehrinin havzasına yakın yerlerde kurulmuştu, bu bakımdan batı Anadolu'nun iç bölgelerine -özellikle *Frigya*'ya- geçiş imkânı veriyorlardı. Dokimeion'dan mermer ve Yukarı Tembris vadisinden madenler olasılıkla Synnada, Apameia, ve Laodiceia ad Lycum -*Goncalı*-yoluyla Büyük Menderes Nehrinden Tralles'e ve sonra Milet'e ya da Efes'e ihraç edilmekteydi. Bu durumda Efes ve Milet limanlarının mermer ürünlerinin yüklenmesi için kullanılmış olmaları tartışılabilir. Asya *proconsul*'u Lucius Antoninus Albus'un Efes limanında kereste ve mermer stoklanmasına ilişkin beyannamesi -*edictum*-, bu tür etkinliklerin orada devam ettiğini göstermektedir. Bu nedenle Chresimus belki mermer ihracatıyla ilişkilendirilmiş olabilir.³³³ Chresimus'un inşaat projesine para bağışlaması, bu kentlerin ona sevgi ve saygı duymalarını sağlamış olmalıdır. Bazı renkli mermerlerin Küçük Asya'da, Yunanistan'da ya da Afrika'daki imparatorluk kontrolü altındaki taş ocaklarından gelmiş olma ihtimali çok yüksektir ve bunlar imparatorluk hediyesi olarak Efes'lilere sunulmuş olabilir ya da inşaatçılar tarafından satın alınmış olabilir.³³⁴ Belki Chresimus Asya eyaletinin başkentine, Milet'e, Tralles'e ve başka kentlere imparatorluk taş ocaklarından talep edilen mermeri tedarik etmekle görevlendirilmiş olabilir.³³⁵ Chresimus'un bir yol çalışmasını denetlemesi, *procurator a marmoribus* olarak yaptığı görevlerle bağlantılı görünmemektedir. Zaman zaman imparatorluk görevlilerine, kendi görevlerinin dışında ek görevler verilebiliyordu. İ.S. 62 yılında Asya eyaletinin gümrük vergisi -*portorium provinciae Asiae*-, ithal ve ihraç edilen mallar üzerinden verilen geçiş ücreti Asya eyaletinin mülk *procurator*'u

³³² İ.Ö. 13 yılındaki yangından sonra Augustus tarafından yeni baştan imar edilen Aemilia bazilikası, ilk kez renkli Frigya mermerinin -*pavonazetto*- kullanıldığı önemli yapılardan biridir; ayrıntılı bilgi için bkn., Albustanlıoğlu 2006, 15.

³³³ Bkn., IK 11-1, 23.

³³⁴ Bkn., CIG 3148= IGRR IV, 1431.

³³⁵ *Milas yazıtındaki Chresimus ile Claudius Tepesinden bir yazıtta adı geçen (Marcus) Ulpius Chresimus aynı kişiler olmamalıdır*, ayrıntılı bilgi için bkn., Herrmann 1988, 121.

tarafından idare edilmiştir.³³⁶ Bundan başka maliye ve mülk *procurator*'ları ve hatta azatlılar aslında valinin görevleri arasında yer alan bir eyaletin yol yapım çalışmalarında görevli olarak bulunabiliyorlardı. Örneğin, Galatya eyaletinin maliye *procurator*'u Marcus Arruntius Aquila³³⁷ İ.S. 50 yılında Likya-Pamfilya'daki yol yapım çalışmalarında, Bitinya eyaletinin maliye *procurator*'u Gaius Iulius Aquila³³⁸ İ.S. 58 yılında Apameia-Nicaea arasındaki yol yapım çalışmasında, Bitinya eyaletinin maliye *procurator*'u Lucius Antonius Naso³³⁹ İ.S. 78 yılında Bitinya'daki yol yapım çalışmalarında, bir başka maliye *procurator*'u Titus Pri... Pacatus³⁴⁰ Sinop'taki yol yapımında görevlendirilmişlerdir. Bu nedenle asıl görevi *procurator a marmoribus* olan Chresimus'un böyle bir yol yapım çalışmasında bulunması normal görünmektedir.

T.95. Marcus Aurelius Marcio (İ.S. 177-180)

- 1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Kaymaz (*Tricomia*)
 DÖNEM : İ.S. ~176-177
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : CIL III, 348= ILS 1477= CIG 3822; Ramsay 1941, 273; Campanile 1994, 178; Potter 1998, 270-274
 YAZIT :
 M(arco) Avr(elio) Avg(usti) liber(to)
 2 Marcioni proximo
 rationum, proc(uratori)
 4 marmorvm, proc(uratori)
 prov(inciae) Britanniae,
 6 proc(uratori) summi chorag(i),
 proc(uratori) prov(inciae) Fryg(iae) {Phrygiae}
 8 Senecianus collib(ertus)
 ex tabular(io) h(onoris) c(ausa).
 ÇEVİRİ : Arşivden sorumlu, aynı efendinin azatlısı Senecianus, maliye *procurator*'u, mermer ocaklarının *procurator*'u, Britanya eyaletinin *procurator*'u, sahne donatım şefinin

³³⁶ Bkn., Eck 1997, 72, dn. 16/ 80/ 135.

³³⁷ Bkn., Marcus Arruntius Aquila T. 115.

³³⁸ Bkn., Gaius Iulius Aquila, T. 104.

³³⁹ Bkn., Lucius Antonius Naso, T. 105.

³⁴⁰ Bkn., Titus Pri... Pacatus, T. 107.

procurator'u, Frigya eyaletinin *procurator*'u (ve) Augustus'un en yakın azatlısı (olan) Marcus Aurelius Marcio'yu onurlandırdı.

2) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Şuhut (*Synnada*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IGRR IV, 704
 YAZIT :

[— — —]

2 ον ἀγαθὸν καὶ δίκαι-
 ον Αὐρ(ελιον) Μαρκίωνα
 4 ἐπίτροπον τῶν θει-
 οτάτων αὐτοκρατόρων
 6 διὰ τὰς εἰς τὴν πατρί-
 δα εὐεργεσίας,
 8 τὴν ἐπιμέλειαν τῆς
 ἀναστάσεως ποιησα-
 10 μένων παρ' ἑαυτῶν
 Αὐρ. Χρυσαντίωνος
 12 καὶ Μαρκιανοῦ Ζωτικοῦ
 Κάστορος καὶ Διονυσίου
 14 Ἀνδρέστου καὶ Ἑρμογέ-
 νους Θεμίσωνος καὶ
 16 Αὐξάνοντος Γαίου
 ἀρχόντων τῆς πόλεως.

ÇEVİRİ :, tanrısar imparatorların erdemli ve dürüst *procurator*'u Aurelius Marcio'yu, kente yaptığı hizmetlerden ötürü (onurlandırdı/ onurlandırdılar). Kentin yöneticileri Aurelius Chrysantion'un, Marcianus Zoticus Castor'un, Dionysius Andrestes'in, Hermogenes Themison'un ve Auxanon Gaius'un yontunun yapımıyla ilgilenmelerine.

3) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Kaymaz (*Tricomia*)
 DÖNEM : İ. S. 2. yüzyılın sonu
 TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : CIL III, 6997= ILS 1477; Ramsay 1941, 275, 270; IGRR IV, 546

YAZIT :

Αἰλ(ιαν) Μαξίμιλ[λαν]

2 τὴν σεμνοτ[άτην]

γυναῖκα το[ῦ κρα]-

4 τίστου ἐπιτρ[όπου] Τρόκναδες.

ÇEVİRİ : Troknades kenti, haşmetli *procurator*'un son derece aziz karısı Ailia Maximilla'yı (onurlandırdı).

4) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Afyon Karahisar (*Akreones*)

DÖNEM : İ.S. 2. yüzyılın sonu

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.85 m.; genişlik: 0.55 m.; derinlik: 0.35 m.; harf boyu: 0.04 m.

EDİSYON : MAMA IV, 4; IGRR IV, 676

YAZIT :

Αἰλ(ιαν) Μαξίμιλλαν

2 τὴν σεμνοτάτην

γυναῖκα Αὐρηλίου

4 Μαρκίωνος ἐπιτρό-

που τῶν κυρίων

6 αὐτοκρατόρων

κτίστου τῆς πόλεως

8 Αὐρ(ήλιος) Δημήτριος

ἀρχιερεὺς τῶν

10 Σεβαστῶν.

ÇEVİRİ : Yüce imparatorların baş rahibi Aurelius Demetrius, yüce imparatorların *procurator*'u,³⁴¹ kentin kurucusu Aurelius Marcianus'un çok aziz karısı Aelia Maximilla'yı (onurlandırdı).

YORUM : Frigya'da bulunmuş tüm bu yazıtlar ya azatlı bir *procurator* olan Marcus Aurelius Marcio'nun ya da onun karısı Aelia Maximilla'nın onurlandırılması ile ilgilidir. Tricomia'da bulunmuş olan ilk yazıt, Marcio'nun *procurator* olarak yaptığı görevlerin bir listesini vermektedir. Yazıttan da anlaşıldığı gibi Marcio önce *proximus rationum* olarak görev yapmıştır.

³⁴¹ Yazıtta τῶν κυρίων αὐτοκρατόρων olarak belirtilen imparatorlar, Marcus ve Verus (161-169), Marcus ve Commodus (177-180) ya da Severus ve Caracalla (198-209) olabilirler.

Proximus rationum ya da *proximus a rationibus*, azatlı biri için oldukça yüksek bir derecedeydi ve bu unvanla görevli kişi Roma'da malî işlerle ilgilenmekteydi. Bu derece aynı zamanda *procurator*'luk görev sıralamasında genellikle başlangıç noktası olarak da bilinmekteydi.³⁴² Daha sonra *procurator marmorum* olarak atanmıştır. Hirschfeld ve Strubbe bu görevin, Dokimeion'daki imparatorluk taş ocaklarının *procurator*'luğu olduğu üzerinde tartışmışlardır.³⁴³ Elbette *procurator marmorum* unvanının yanında herhangi açıklayıcı bir bilgi olmadığı için, bunun bölgeye yakın olan Dokimeion'daki maden ocaklarıyla ilişkilendirilmesi mantıklıdır. Ancak ilk yazıtın, Senecianus adında bir *tabularius* tarafından üst'ünün *-Aurelius Marcio procurator provinciae Phrygiae* onuruna diktirilmekle görevlendirilmesi, durumu biraz karıştırmaktadır. Roma'da *procurator proximus rationum* olarak görev yapan birinin daha sonra *procurator marmorum* olarak atanması, Aurelius Marcio'nun aslında ilk olarak bu görevi yaptıktan sonra Roma'da görevlendirilmiş olduğu izlenimini vermektedir.³⁴⁴ Marcio, *procurator provinciae Britanniae*, *procurator summi choragi* olarak hizmet ettikten sonra *procurator provinciae Phrygiae* unvanıyla imparatorun mülk *procurator*'u olarak Frigya'da görev yapmıştır.

4.5.3 Frigya ve Karya Bölgesinin Procurator'ları

T.96. Aelius Aelianus (İ.S. 3. yüzyıl)

1) EYALET	: Frigya ve Karya
BULUNTU YERİ	: Kütahya (<i>Kotiaion</i>)
DÖNEM	: İ.S. 253-260
TÜR	: Sınır Yazıtı
ÖLÇÜLER	: Yükseklik: 180 cm.; genişlik: 75 cm.; derinlik: 22 cm.; harf boyu: 4 cm.
EDİSYON	: IvEphesos III, 616; AE 1982, 896; SEG 32, 1287
YAZIT	:
1	Εἰού(λιος) Διονύσιος ἀπὸ χιλιαρχῶν, κατὰ τὴν κέλευσιν τοῦ κρατίστου
5	ἐπιτρόπου τῶν Σεβαστῶν Εἰουλ(ίου) Εἰουλιανοῦ διέποντος κὲ τὰ τῆς ἡγεμονίας

³⁴² Bkn., Weaver 1972, 224/ 252-258.

³⁴³ Bkn., Hirschfeld 1905, 170, 5.

³⁴⁴ Bkn., Hirt 2004, 113.

μέρη Φρυγίας τε καὶ Καρίας, γενόμενος ἐπὶ τῶν τόπων
 καὶ τὴν ἀκριβίαν ἐξσετάσας
 10 ὥροθετησα,
 παρόντος καὶ γεομέτρου
 Αἰλιανοῦ Ἑαρινῶ[υ]
 ὄρος Ταταηνῶν καὶ
 Σπορηνῶν.

ÇEVİRİ : Ben askerî komutanlardan Aelius Dionysius, imparatorların haşmetli *procurator*'u, Frigya ve Karya bölgesinin yöneticisi Aelius Aelianus'un buyruğuyla, bölgeye gelip, geometri uzmanı Aelianus Earinus (bölgede) hazır bulunurken, sınırları belirledim ve notunu aldım, Tataenus'ların ve Sporenius'ların sınırı.

YORUM : İmparator Gallienus döneminde, alt kadrolardan gelerek bir lejyonun *praefectus*'u olmayı başaran atlı sınıfı üyesi Aelius Aelianus, Gallienus'un senatörleri ordu kumandanlığından uzak tutma siyasetinden kârlı çıkan kişilerden biri olarak görünmektedir. Hayatının geri kalanı hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. İ.S. 260 yılının sonuna doğru Epirus'un *procurator*'u olarak atanmış olabilir. Buna rağmen, onun, imparator Probus döneminde, eyalet yöneticisi *-praeses-* olarak Afrika'ya atandığına dair genel bir kanı vardır. Yazıtta, imparatorların *procurator*'u olduğu belirtilen Aelianus, Frigya ve Karya bölgesinin yöneticisi olarak anılmaktadır. Bu durumda olasılıkla imparatorun mülk *procurator*'u olarak bölgede görev yapmış olabilir.

4.6 Kilikya Eyaletinin Procurator'ları

Bkn., Gaius Iulius Proculus, T.135

T.97. Scribonianus (İmparator Hadrianus Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İmparator Hadrianus Dönemi
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.20 m.; genişlik: 0.105 m.; derinlik: 0.15 m.; harf boyu: 0.019-0.018 m.
 EDİSYON : IvEphesos VII, 2, 5112; McCabe, Ephesos 1521; Keil 1951-5, 1, 12
 YAZIT :

[- - -]

- 2 Σκρε[ιβωνιανόν,]
 ἔγγο[νον Τι(βερίου) Ἰουλίου]
 4 Κέλσ[ου Πολεμαία]-
 νοῦ, ἐ[πίτροπον θεοῦ]
 6 Τραια[νοῦ ἐπαρχίας Κι]-
 λικί[ας -]
 8 [·]υ[-].

ÇEVİRİ : Tiberius Iulius Celsus Polemaeanus'un büyük torunu, tanrısai Traianus'un Kilikya eyaletinin *procurator*'u Scribonianus'u (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

YORUM : İlgili yazıttan Scribonianus'un, Tiberius Iulius Celsus Polemaeanus'un torunu olduğu anlaşılmaktadır. Celsus, atlı sınıfından bir aileye mensup olup, İ.S. 43-45 yılları arasında Sardes'te dünyaya gelmiştir. İ.S. 92 yılında Roma'da *consul* olarak seçilmiş, 105-106 ya da 106-107 yılları arasında, Roma kentinde kamu binalarıyla görevli *curator* olarak hizmet etmiştir. 114 yılında, yetmiş yaşında öldüğünde, Asya eyaletinin *proconsul*'u olarak görev yapmaktaydı. Polemaeanus'un oğlu olan Tiberius Iulius Aquila, babasının hatırası için 114 yılında Efes'teki ünlü Celsus Kütüphanesi'nin inşa edilmesini buyurdu. Kütüphanenin 125-126 yılları arasında tamamlandığı düşünülmektedir. Bu bilgiler ışığında, Scribonianus'un Polemaeanus'un torunu ve Tiberius Iulius Aquila'nın oğlu olduğu anlaşılmaktadır. Yazıtta, imparator Traianus'un tanrısai sıfatıyla belirtilmesi, Scribonianus'un imparator Hadrianus döneminde Kilikya eyaletinin *procurator*'u olarak hizmet etmiş olduğunu düşündürmektedir. Scribonianus, Roma İmparatorluğuna askerî bir eyalet olarak hizmet eden Kilikya eyaletinde, maliye *procurator*'u olarak görev yapmış olabilir.

T.98. Titus Varius Clemens (İ.S. 148)

- 1) EYALET : Slovenya
 BULUNTU YERİ : Celje (*Celeia*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : CIL III, 5211-5212-5213-5214-5215-5216= ILS 1362, 1362 a, 1362 b;
 Pflaum 1960-I, 156, 1-2-3-4-5
 YAZIT : CIL III, 5212= ILS 1362
 T(ito) Vario T(iti) fil(io)
 2 Clementi Cl(audia) Cel(eia)
 proc(uratori) Avg(usti) provinciar(um) Raetiae,

- 4 Mavretan(iae) Caesariensis, Lvsitaniae, Ciliciae,
 praef(ecto) al(ae) Britannicae miliar(iae),
 6 praef(ecto) avxiliariorvm tempore expeditionis in Tingitaniam missorvm,
 praef(ecto) eq(uitum) alae II Pannoniorvm,
 8 trib(un)o leg(ionis) XXX Ulp(iae),
 praef(ecto) coh(ortis) II Gallorvm Macedon(icae)
 10 Valer(ius) Urbanvs, Licin(ius) Secvndinvs
 decvriones alar(es) provinc(iae)
 12 Mavretan(iae) Caesariensis.

ÇEVİRİ : Titus'un oğlu, Claudia Celeia bucağından, imparatorun Raetia, Mauretania Caesariensis, Lusitania, Kilikya eyaletlerinin *procurator*'u, Britanya kanadının *praefectus*'u, sefer zamanı Tingitania'ya gönderilen yardımcı birliklerin *praefectus*'u, II. Pannonia süvari kanadının *praefectus*'u, XXX. Ulpia lejyonunun askerî *tribunus*'u, Galya(lılardan oluşan) II. Makedonya *cohors*'unun *praefectus*'u, Mauretania Caesariensis eyaletinin yardımcı süvari subayları Valerius Urbanus ve Licinius Secundinus, Titus Varius Clemens'i (onurlandırdılar).

2) Ibid. CIL III, 5212= ILS 1362 a

- T(ito) Vario Clementi
 2 proc(uratori) provinciar(um) Belgicae
 Germaniae superioris Germaniae inferioris,
 4 Raetiae, Mavretan(iae) Caesariensis,
 Lvsitaniae, Ciliciae,
 6 praef(ecto) eq(uitum) alae Britannic(ae) miliar(iae),
 praef(ecto) auxiliorum in Mauretanium Tingitanam
 8 ex Hispania misso[r]um,
 praef(ecto) equitum alae II Pannonior(vm),
 10 trib(un)o mil(itum) leg(ionis) XXX Ulp(iae) V(ictricis),
 praef(ecto) coh(ortis) II Gallorvm Macedon(icae)
 12 cives Romani [e]x Italia et aliis provinciis
 in Raetia consistenses.

ÇEVİRİ : Belçika, Yukarı Germania, Aşağı Germania, Raetia, Mauretania Caesariensis, Lusitania, Kilikya eyaletlerinin *procurator*'u, Britanya süvari kanadının *praefectus*'u, Hispania'dan Mauretania Tingitania'ya gönderilen yardımcı birliklerin *praefectus*'u, II. Pannonia süvari kanadının *praefectus*'u, XXX. Ulpia Victrix lejyonunun askerî *tribunus*'u, Galya(lılardan

oluşan) II. Makedonya *cohors*'unun *praefectus*'u Titus Varius Clemens'i, İtalya'dan Roma yurttaşları ve başka eyaletlerden Raetia'da ikâmet edenler (onurlandırdılar).

3) Ibid. CIL III, 5213

T(ito) Vario Clemen[ti proc(uratori)]
 2 provin[ciarum] Bel[gicae et]
 Germ(anicae) [utriusq(ue)],
 4 Rae[tiae, Maure[taniae] ...

ÇEVİRİ : Belçika eyaletinin ve her iki Germania eyaletinin, Raetia'nın, Mauretania
 procurator'u Titus Varius Clemens'i (onurlandırdılar).

4) Ibid. CIL III, 5214

[T(ito) Vario Clemen[ti proc(uratori)]
 2 Aug(usti) provin(ciarum) B]el[gicae
 German(iae) utriusq(ue),
 4 praef(ecto) alae Britannicae] miliar(iae),
 [praef(ecto) alae II Pann(oniorum),
 6 praef(ecto) auxiliario]rum ex Hispa[nia]
 missorum mo[mento exped(itionis)
 8 in Mauretanium T]ingitanam,
 trib(uno) [mil(itum)] leg(ionis) XXX Ulp(iae) V(icticis),
 10 pr[ae(fecto) coh(ortis) II] Gallorum
 [Maced(onicae)] tribun[i et conductores]
 12 public[orum?] in R[aetia consistenses?].

ÇEVİRİ : İmparatorun Belçika ve her iki Germania eyaletinin *procurator*'u, Britanya kanadının *praefectus*'u, II. Pannonia kanadının *praefectus*'u, sefer zamanı İspanya'dan Mauretania Tingitania'ya gönderilen yardımcı birliklerin *praefectus*'u, XXX. Ulpia Victrix lejyonunun askerî *tribunus*'u, Galya(lılardan oluşan) II. Makedonya *cohors*'unun *praefectus*'u Titus Varius Clemens'i, (askerî) *tribunus*'lar ve Raetia'da ikâmet eden kamu yapıları(nın) müteahhitleri (onurlandırdılar).

5) Ibid. ILS 1362 b

T(ito) Vario Clementi
 2 ab epistvlis Avgvstor(um), proc(uratori) provinciar(um)
 Belgicae et vtrivsq(ue) Germ(aniae),

- 4 Raetiae, Mavret(aniae) Caesarens(is) Lvsitaniae,
 Ciliciae, praef(ecto) eqvit(um) al(ae) Britannicae miliar(iae),
 6 praef(ecto) avxiliorvm in Mavret(aniam) Tingitan(am)
 ex Hispania missorvm, praef(ecto) eqvit(um) al(ae) II
 8 Pannoniorvm, trib(un) leg(ionis) XXX U(lpiae) V(ictricis),
 praef(ecto) coh(ortis) II Gallorvm Macedonicae
 10 civitas Treverorvm praesidi optimo.

ÇEVİRİ : İmparatorların yazışmalarıyla görevli (*procurator*), Belçika ve her iki Germania eyaletinin, Raetia, Mauretania Caesariensis, Lusitania, Kilikya eyaletlerinin *procurator*'u, Britanya süvari kanadının *praefectus*'u, İspanya'dan Mauretania Tingitania'ya gönderilen yardımcı birliklerin *praefectus*'u, II. Pannonia süvari kanadının *praefectus*'u, XXX. Ulpia Victrix lejyonunun askerî *tribunus*'u, Galya(lılardan oluşan) II. Makedonya *cohors*'unun *praefectus*'u, eşi benzeri bulunmaz komutan Titus Varius Clemens'i, Trever Kenti (onurlandırdı).

6) Ibid. CIL III, 5216

[T(ito) Vario Clementi, etc.]

- 2 us Cornelius Saturninus
 [...] s [.. pat]roni causarum
 4 [p]rovinciae Mauretaniae Caesarensis.

ÇEVİRİ : Cornelius Saturninus, Mauretaniae Caesarensis eyaletinin
patronus'u (koruyucusu) Titus Varius Clemens'i (onurlandırdı).

7) EYALET : Kuzey Afrika

BULUNTU YERİ : Cezayir (*Lambaesis*)

DÖNEM : İ. S. 151-152

TÜR : Mektup

EDİSYON : Pflaum 1960-I, 7; CIL VIII, 2728= ILS 5795

YAZIT :

... Patientia Virtus Spes ... [Varius Clemens Valerio] Etrusco: *et Salditani, civitas splendidissima, et ego cum Salditanis rogamus te, domine, uti Nonium Datum veteranum leg(ionis) III Aug(ustae), libratores, hortaris veniat Saldas, ut quod relicum est ex opere eius perficiat. Profectus sum et inter vias latrones sum passus; nudus saucius evasi cum meis; Saldas veni; Clementem procuratorem conveni, etc. Ergo ego, qui primus libram feceram, ductum atsignaveram, fieri institueram secundum formam, quam Petronio Celeri pro(curatori) dederam, opus (effeci). Effectum aqua missa dedicavit Varius Clemens pro(curator).*

ÇEVİRİ : Sabır, erdem, umut Varius Clemens, Valerius Etruscus'a selam eder: *Görkemli kent (Salda'dan), hem Salditanus'lar hem de onlarla birlikte ben, size, Efendim, 3. Augusta lejyonunun kıdemli askeri, topçu sınıfından Nonius Datus'un, Salda'ya gelmesini ve işinden geri kalan ne varsa yapıp bitirmesini, teşvik ediyor musunuz, diye soruyoruz. Yola çıktım ve yollarda haydutların saldırısına uğradım, askerlerimle birlikte soyuldum. Salda'ya geldim, procurator Clemens ile birlikte bir araya geldim vb. Böylece ilk teraziyi (libreyi) yapıp verdim, procurator Petronius Celere'e verdiğim yapmış olduğum ikinci şekli tamamladım. Sonuç olarak, procurator Varius Clemens, su gönderildikten sonra, bunu (suyu) adadı, vb. (Tarih: İ.S. 151-152).*

8) EYALET : Lübnan
 BULUNTU YERİ : Ma'rab
 DÖNEM : İ. S. 154-161
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : Pflaum 1960-I, 8; CIL XVI, 117
 YAZIT :

Imp(erator) Caesar,
 2 divi Hadrian[i f(ilius),
 divi Traiani Parthi]ci nep(os),
 4 divi Nervae prone[pos,
 T(itus) Aelius Hadrianus] Antoninus Aug(ustus) Pius,
 6 pont(ifex) max(imus),
 [trib(unicia) pot(estate) ---],
 8 imp(erator) II, co(n)s(ul) II[II, p(ater) p(atriae)]
 ---- [et sunt in Raetia]
 10 sub Vario Clemente proc(uratore) ---

ÇEVİRİ : Tanrısız Hadrianus'un oğlu, tanrısız Traianus'un torunu, tanrısız Nerva'nın büyük torunu, imparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius, baş rahip, ... kez *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, iki kez imparator olarak esenlenmiş, dört kez *consul* (seçilmiş), vatanın babası, ... ve Raetia'da olanlar, Varius Clemens'in *procurator*'luğunda.

9) EYALET : Almanya
 BULUNTU YERİ : Straubing (*Raetia-Sorviodurum*)
 DÖNEM : İ. S. 156-157
 TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : Pflaum 1960-I, 9; CIL XVI, 183; AE 1953, 115

YAZIT :

[Imp(erator) Caes(ar),
 2 divi Hadri]ani f(ilius),
 divi Traian(i) Par[thici nep(os),
 4 divi Nerv]ae prone(pos)
 T(itus) Aelius Hadri[an(us) Antonin(us) Aug(ustus) Pius,
 6 pon(tifex)] max(imus),
 tri(bunicia) pot(estate) XX,
 8 imp(erator) II, co(n)s(ul) IV,
 p(ater) p(atriciae) [equitib(us) et peditib(us) qu]i
 10 militaveru(nt) in alis IV – et coh(ortibus) XII –
 [et su]nt in Ra(e)tia
 12 sub Vari(o) Clemente proc(uratore), etc.

ÇEVİRİ : Tanrısall Hadrianus'un oğlu, tanrısall Traianus Parthicus'un torunu, tanrısall Nerva'nın büyük torunu, imparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius, en yüksek baş rahip, yirmi kez *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, iki kez imparator olarak esenlenmiş, dört kez *consul* (seçilmiş), vatanın babası, IV. kanatlarında ve XII. *cohors*'larında askerlik yapmış süvarileri ve piyadeleri ve Raetia'da olanlar(ı) (onurlandırdı), Varius Clemens'in *procurator*'luğunda, vb. (Tarih: 9 Aralık 156/ 10 Aralık 157).

10) EYALET : Slovenya

BULUNTU YERİ : Celje (*Celeia*)

DÖNEM : —

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : Pflaum 1960-I, 10; CIL III, 15205

YAZIT :

..... pr[ae]f(ecto)
 2 equit(um) alae I Fl(aviae) Aug(ustae) Britannicae] mil[iar(iae),
 praef(ecto) auxiliariorum missorum in]ter
 4 t[empus expedit(ionis) in Mauretanium Tingitanam ex] Hispa[nia,
 praef(ecto) eq(uitum) al(ae) II Pannonior(um),
 6 trib(un)o mil(itum)] [leg(ionis)] XXX [U(l)pie V(icticis),
 praef(ecto) coh(ortis) II Gallorum Macedon(icae)]
 8 [...] R [...].

ÇEVİRİ : I. Flavia Augusta Britannica süvari kanadının *praefectus*'u, sefer zamanı İspanya'dan Mauretania Tingitana'ya gönderilen yardımcı birliklerin *praefectus*'u, II. Pannonia süvari kanadının *praefectus*'u, XXX. Ulpia Victrix lejyonunun askerî *tribunus*'u, Galya'lılardan oluşan II. Makedonya *cohors*'unun *praefectus*'u (*Titus Varius Clemens*'i) (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

YORUM : Slovenya'da -*Celeia*- doğan Titus Varius Clemens, başarıyla geçtiği askerî kariyer basamakları sonucu, Roma seçkinler sınıfının arasında kabul görmüş ender kişilerden biridir. İ.S. 115 yılında doğan Titus, çocukluğundan itibaren ailesi tarafından savaşçı bir ruhla yetiştirildi. Böylece, ilerde erişeceği askerî kariyerine hazırlanmış oldu. Clemens, eğitimi sırasında, sıradışı performans göstererek kendini kanıtladı ve bu durum, onun atanma yolunu açtı. Askerî görevine, ~135 yılında, II. Galya *cohors*'unun *praefectus*'u olarak başladı. Daha sonra sırasıyla, XXX. lejyonun *tribunus*'u, II. Pannonia süvari tümeninin kumandanlığı, İspanya'dan Tingitana Mauretania'ya gönderilen yardımcı birliklerin kumandanlığı ve Britanya çifte süvari tümeninin kumandanlığı gibi çeşitli görevler üstlendi. Roma İmparatorluğu'na askerî bir eyalet olarak hizmet eden Kilikya eyaletinde yönetici *procurator -praeses-* olarak görev yaptı. 117 yılında, yönetici Meclis'in sadık bir üyesi olarak kabul edildiği söylenir. Clemens, imparator Marcus Aurelius döneminde, Senatus'a kabul edildi. Şimdiye kadar kendisiyle ilgili plâklar ve tabletler üzerine yazılmış on bir onur yazıtının bir kısmı Avusturya-Viyana'da bulunmuştur. Bunların çoğu, kendisiyle ilgili tarihî kayıtlardır. Kendisine ithaf edilmiş çok sayıda yazıt da Metz,³⁴⁵ Pannonia hatta Fas -*El Mağrip*- gibi imparatorluğun öteki eyalet ve kentlerinde ele geçirilmiştir.

Bkn., Marcus Arruntius Frugi, T.137

T.99. Marcus Aurelius Faustus (İmparator Marcus Aurelius Dönemi)

1) EYALET : Suriye (*Syria*)
 BULUNTU YERİ : Jerash (*Decapolis-Gerasa*)
 DÖNEM : İ.S. 200-225
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : AE 1930, 96; Welles 1939, 177
 YAZIT :
 1 M(arcum) Aur(elium) Faustum
 Aug(usti) lib(ertum) proc(uratorem)
 rationis ur-

³⁴⁵ Metz, Fransa'nın Lorraine bölgesinin ve Moselle bölümünün merkezi olan, Moselle ve Seille'in kıyısındaki kenttir.

bicae volu-
 5 ptarensis,
 ite[m p]rovin-
 ciae [Ar]abi-
 ae, i[tem] pro-
 [vinciae C]il-
 10 [iciae, — — —].

ÇEVİRİ : (Kişi/ kişiler), kent eğlencelerinin yönetimiyle görevli, İmparatorun azatlı *procurator*'u, aynı şekilde Arabistan'ın ve yine Kilikya eyaletinin (*procurator*'u) Marcus Aurelius Faustus'u (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

YORUM : İlgili yazıtın verdiği bilgiler ışığında, Marcus Aurelius Faustus'un, imparator Marcus Aurelius'un azatlısı olarak Arabistan'da ve Kilikya'da *procurator*'luk yapmış olduğu anlaşılmaktadır. Faustus, Roma İmparatorluğu'na askerî bir eyalet olarak hizmet eden Kilikya eyaletinde maliye *procurator*'u olarak görev yapmış olabilir.

T.100. Pannonius Avitus (İ.S. 212)

1) Dig. 29. 2, 86.

Pannonius Avitus cum in Cilicia procuraret heres institutus ante vita decesserat, quam heredem se institutum cognosceret. quia bonorum possessionem, quam procurator eius petierat, heredes aviti ratam habere non potuerant, ex persona defuncti restitutionem in integrum implorabant, quae stricto iure non competit, quia intra diem aditionis avitus obisset, etc.

ÇEVİRİ : Pannonius Avitus, Kilikya'da *procurator*'luk yaparken, kendisine bir ardıl atandı, fakat Avitus, kendisine bir ardıl atandığını öğrenmeden öldü. *Procurator*'un istemiş olduğu mal varlığını -*bonorum possessio*-, Avitus'un ardılları onaylayamadığı için, ölünün adına yeni bir düzenlemenin çarelerini aradılar, ancak bu çare, söz konusu kesin yasa için yeterli değildi, çünkü Avitus, vasiyetinin kabul edilmesi gerektiği süre zarfında ölmüştü vb.

YORUM : Avitus, Roma İmparatorluğu'na askerî bir eyalet olarak hizmet eden Kilikya eyaletinde eyalet *procurator*'u olarak görev yapmıştır.

Bkn., Tiberius Claudius Plotinus, T.152

T.101. Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Umman
 BULUNTU YERİ : Ürdün (*Gerasa*)
 DÖNEM : —

TÜR : Mezar Yazıtı

EDİSYON : CIL III, 14158; Welles 1939, 207

YAZIT :

[--- l]ib(erto) proc(uratori)

2 prov(inciae)

Cilic(iae), proc(uratori) prov(inciae) Arabia[e]

4 [..]ia Sabina uxor et Ulpianus f[il(ius)].

ÇEVİRİ : Karısı ..ia Sabina ve oğlu Ulpianus, Kilikya eyaletinin, Arabistan eyaletinin azatlı procurator'u için (bu mezarı yaptırdılar).

YORUM : Yukarıdaki söz konusu yazıt dışında, adı bilinmeyen bu kişi hakkında elimizde başka hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Azatlı olduğu anlaşılan bu kişi Kilikya eyaletinin procurator'u olarak görev yapmıştır.

4.6.1 Kilikya Eyaletinde İmparatorun Özel Mülkünün İdaresiyle Görevli Procurator'lar

T.102. Caecilius Arellianus (İ.S. 3. yüzyıl)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : —

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.01 m.; genişlik: 0.50 m.; derinlik: 0.422 m.; harf boyu: 0.053-0.035 m.

EDİSYON : IvEphesos VII, 1, 3054; McCabe, Ephesos 1248; Keil 1951-3, 54; AE 1924, 83

YAZIT :

1 Καικίλιον

Ἀρελλιανὸν

ἐπίτροπον Κιλικίας

λόγου πραιβάτης

5 τὸν καὶ τὰ μέρη τῆς

ἡγεμονίας ἐνχειρισθέντα

Ἀρποκρατίων Σεβ(αστοῦ)

ἀπελεύθερος

ἀπὸ ταβλαρίων κομμ(ενταρίων)

10 εικοστῆς κληρονομ(ιῶν)
ἐπαρχείου [-]
τὸν ἑαυτοῦ προ[στάτην].

ÇEVİRİ : İmparatorun arşiv defterleriyle ve eyaletinde %5’lik miras vergisini toplamakla görevli azatlısı Harpocraton, Kilikya’da (imparatorun) özel mülküyle görevli *procurator*’u, kendi hayırseveri Caecilius Arellianus’u (onurlandırdı).

YORUM : Söz konusu yazıtın verdiği bilgiler ışığında, imparatorun azatlısı olarak belirtilen Harpocraton’un önce Roma’daki saray arşivinden sorumlu *tabularius* olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır. Saray işleri *-officia Palatina-* olarak adlandırılan bu görevlerin, çoğunlukla imparatorun azatlıları tarafından yapıldığı bilinmektedir. Harpocraton’un, daha sonra *-yazıtın eksik olan bölümünden dolayı-* adını bilmediğimiz bir eyalette %5’lik miras vergisini toplamakla görevli *procurator* olarak hizmet etmiş olduğu anlaşılmaktadır. Eğer yazıtın buluntu yeri dikkâte alınacak olursa, bu eyalet Asya eyaleti olabilir. Bu durumda Harpocraton Arellianus’un azatlısı olarak Asya eyaletinde %5’lik miras vergisini toplayan bir *procurator* ise, Arellianus’un da bu eyalette onun amiri *-προστάτης-* olarak %5’lik miras vergisini toplayan bir *procurator* olması muhtemeldir. Söz konusu yazıtta, Harpocraton, kendi hayırseveri olarak belirtilen Arellianus’u onurlandırmıştır. Görevinin, *ἐπίτροπος Κιλικίας λόγου πρεϊβάτης* olarak belirtildiği ve Latince *procurator Ciliciae rationis privatae* kelimesine karşılık gelen dizin, kelime anlamıyla *Kilikya’nın özel mülk procurator’u* anlamına gelmektedir. Dolayısıyla Arellianus’un, Kilikya eyaletinde imparatorun mülk *procurator*’u olarak görev yapmış olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

4.7. Bitinya ve Pontus Eyaletinin Procurator’ları

T.103. Iunius Cilo (İ.S. 53-54)

1) Tac. ann. 12. 21.

Traditus posthac Mithridates vectusque Romam per Iunium Cilonem, procuratorem Ponti, ferocius quam pro fortuna disseruisse apud Caesarem ferebatur, elataque vox eius in vulgum hisce verbis: *non sum remissus ad te, sed reversus: vel si non credis, dimitte et quaere. vultu quoque interrito permansit, cum rostra iuxta custodibus circumdatus visui populo praeberetur*. Consularia insignia Ciloni, Aquilae praetoria decernuntur.

ÇEVİRİ : Bundan sonra, Mithridates ele geçirildi ve Pontus’un *procurator*’u Iunius Cilo tarafından Roma’ya getirildi. Burada talihin onu getirdiği duruma aldırmadan, İmparatorun huzurunda oldukça küstah bir biçimde konuştuğu ve kalabalığa şu sözlerle seslendiği söylenir: *Ben sana gönderilmedim, ama geri geldim: eğer (bana) inanmıyorsan, beni (geri) gönder ve yakalamaya*

çalış. Kürsünün yanında, etrafı muhafızlarla kuşatılmış, cümle aleme gösterilirken, görünüşüyle de çok korkusuzdu. Cilo'ya *consul*, Aquila'ya ise *praetor* nişanlarının verilmesi kararlaştırıldı.

2) Cass. Dio 60. 33, 5.

ὁ δὲ δὴ Νάρκισσος οὕτως ἐνετρώφα τῷ Κλαυδίῳ ὥστε λέγεται, ἐπειδὴ ποτε οἱ Βιθυνοί, δικάζοντος τοῦ Κλαυδίου, Ἰουνίου Κίλωνος τοῦ ἄρξαντός σφων πολλὰ κατεβόησαν ὥς οὐ μετρίως δωροδοκῆσαντος, καὶ ἤρετο ἐκεῖνος τοὺς παρεστηκότας ὅ τι καὶ λέγουσιν (οὐ γὰρ συνίει διὰ τὸν θόρυβον αὐτῶν), εἶπε τε ὁ Νάρκισσος ψευδόμενος ὅτι χάριν τῷ Ἰουνίῳ γινώσκουσι, πιστεῦσαί τε αὐτῷ καὶ εἶπεν: οὐκοῦν ἐπὶ διετὲς ἔτι ἐπιτροπεύσει.

ÇEVİRİ : İşte Narcissus'un Claudius ile dalga geçtiği şöyle anlatılır: Claudius mahkemede oturum yaptığı sırada, Bitinya'lılar, yöneticileri (olan) Iunius Cilo'yu, çok fazla rüşvet almasından ötürü, bağıra çağıra protesto ettiler. İmparator, (*gürültünün nedenini anlayamadığı için*) yanında bulunanlara, onların ne dediklerini sordu, Narcissos da yalan söyleyip, *Iunius için size minnet gösteriyorlar (şükranlarını sunuyorlar)* deyince, Claudius (da) ona inanıp *o halde, Iunius iki sene daha (onların) procurator'u olsun* dedi.

LİTERATÜR : Deininger 1965, 51

YORUM : Attius Laco'nun Bitinya eyaleti valisi olduğu dönemde, Iunius Cilo bu eyalette *procurator* olarak görev yapmaktaydı. Bitinya gibi bir senato eyaletinde, imparator *procurator*'unun eyalet valisinden bağımsız olarak görev yapması alışılmış bir durum değildir. Yeni kanıtlar bize imparator Nero döneminin başlarında hem Iunius Cilo hem de Attius Laco'yu onurlandırmak amacıyla basılan farklı boyuttaki iki bronz sikkenin, Nicaea kenti tarafından darp edilmiş olduğunu göstermektedir. Sikkelerden ilkinin arka yüzünde önce Iunius Cilo daha sonra Attius Laco isimleri varken, diğer sikkede isimler Attius Laco ile başlamakta, sonradan Iunius Cilo'ya dönmektedir. Bu durum, bu iki yüksek Romalı memurun, görev yaptıkları eyalette aynı zamanda *procurator* ve *proconsul* olarak hareket ettiklerini göstermektedir.³⁴⁶ Seltman'ın, imparator Nero dönemi başlarında senato eyaleti statüsünde olan Bitinya-Pontus'un, *proconsul*'ların ve *procurator*'ların ikili kontrolünde olduğu biçimindeki tezi, Nicaea'da bulunmuş bu bronz sikkeye dayanmaktadır.³⁴⁷ Onun görüşü yeni kanıtlarla pekiştirilmiştir. Bosch'a göre,³⁴⁸ Iunius Cilo İ.S. 54-55 yıllarında ikinci kere eyaletin *procurator*'u olurken, Attius Laco da aynı tarihte Bitinya-Pontus eyaletinin valisiydi.³⁴⁹ Diğer taraftan Hirschfeld'in ve A. Stein'in görüşleri³⁵⁰ Seltman'ın tezini tamamen

³⁴⁶ Bkn., Doğancı 2007, 191-193.

³⁴⁷ Bkn., Heichelheim 1944, 176-177.

³⁴⁸ Bkn., Bosch 1935, 83/ 88.

³⁴⁹ Bkn., Cass. Dio, 60. 33, 6.

³⁵⁰ Bkn., Stein 1948, 222-224; PIR² I, 854/ 1359.

çürütme de zayıflatmaktadır. Cilo, Kimmer Bosporus’unda hak iddia eden Mithridates’i Roma’ya boyun eğdirmek üzere harekete geçmiş ve başarıyla yerine getirdiği görev sonucunda *consularia insignia* ile ödüllendirilmiştir.³⁵¹ Bu memuriyetini Bitinya *procurator*’luğu görevi izlemiştir (İ.S. 53-55).³⁵² L. Zuckermann, Cilo’nun Bitinya’daki görevinin uzunluğuna dikkât çekmekte ve Cadius Rufus’un halefi P. Pasidienus eyalete gelinceye kadar, Cilo’nun geçici olarak eyaleti kontrol etmiş olduğunu iddia etmektedir.³⁵³ Cassius Dio’ya göre Iunius Cilo, imparator Claudius zamanında Bitinya’yı yönetiyordu.³⁵⁴ Bitinya’lılar tarafından *lex repetundarum*’a dayandırılarak imparator Claudius’a şikâyet edilmiş ancak, suçsuz bulunmuştur. Bunun üzerine Claudius onu iki yıllığına daha Bitinya’da görevlendirmiştir. Söz konusu sikkeler sayesinde, Cilo’nun memuriyet döneminin imparator Nero dönemine kadar sürdüğü anlaşılmıştır.³⁵⁵ Nitekim Seltman’ın ve Bosch’un iddiaları da bu doğrultudadır.³⁵⁶ Sikkelerden anlaşıldığı kadarıyla, Attius Laco ile Iunius Cilo eş zamanlı olarak eyalette bulunmuşlardır. Attius Laco İ.S. 54-55 yıllarında Pontus ve Bitinya eyaletinin *proconsul*’u iken, Iunius Cilo, İ.S. 53 yılından 55 yılına kadar bu eyaletin ikinci kez *procurator*’u olarak hizmet ediyordu. Bu bilgiler ışığında Cilo’nun, Bitinya eyaletinin kesinlikle eyalet *procurator*’u olarak hizmet etmiş olduğunu söyleyebiliriz.

T.104. Gaius Iulius Aquila (İ.S. 58)

1) Tac. ann. 12. 15.

At Mithridates Bosporanus amissis opibus vagus, postquam Didium ducem Romanum roburque exercitus abisse cognoverat, relictos in novo regno Cotyn iuventa rudem et paucas cohortium cum Iulio Aquila equite Romano, spretis utrisque concire nationes, inlicere perfugas; postremo exercitu coacto regem Dandaridarum exturbat imperioque eius potitur. quae ubi cognita et iam iamque Bosporum invasurus habebatur, diffisi propriis viribus Aquila et Cotys, quia Zorsines Siracorum rex hostilia resumpserat, externas et ipsi gratias quaesivere missis legatis ad Eunonen qui Aorsorum

³⁵¹ Bkn., Haris – Ryde 1980, 877.

³⁵² Aslında Cilo’nun eyalete *procurator* olarak gönderilmesi, Claudius’un senatoya *procurator*’ların yetkilerini artıran bir kararı kabul ettirmesiyle ilgilidir. Bu karar sonucunda, *procurator*’lar artık hem imparatorun mülkünü yönetmeye hem de *fiscus* için devlet gelirlerini toplamaya başlamışlardı. Bu durum, Bitinya gibi senato eyaletlerinde valinin gücünün azalmasına ve yolsuzluklara yol açıyordu. Cilo hakkında Bitinya’lılar tarafından rüşvet almaktan dava açılması böyle bir durum sonucunda olmuştu. Cilo aklanmış olsa da mahkemedeki ortak görüş, Claudius’un dikkâtsizliği yüzünden, Cilo’nun mahkûm edilmesinin engellendiği yönündeydi.

³⁵³ Bkn., Haris – Ryde 1980, 878.

³⁵⁴ Bkn., Cass. Dio, 61. 33. 6.

³⁵⁵ Bkn., Waddington vd. 1908, 36-38.

³⁵⁶ Bkn., Bosch 1935, 83; Stumpf 1991, 181-184.

genti praesidebat. nec fuit in arduo societas potentiam Romanam adversus rebellem Mithridaten ostentantibus. igitur pepigere, equestribus proeliis Eunones certaret, obsidia urbium Romani capesserent.

ÇEVİRİ : Malını mülkünü kaybettikten sonra, başı boş dolaşan Bosporuslu Mithridates, Romalı önder Didius'un ve ordusunun en seçkin bölümünün gitmiş olduğunu, yeni krallıkta, deneyimsiz genç bir prens olan Cotys'ün ve Romalı atlı (sınıfı üyesi) Iulius Aquila komutasında birkaç cohors'un kaldığını öğrendikten sonra, her ikisini de küçümseyip, komşu kabileleri kışkırttı ve kaçakları o yöne çekti. Nihayet bir ordu topladıktan sonra, Dandarida'lıların kralını kovdu ve onun yetkisini ele geçirdi. Bu durum öğrenilince ve (Mithridates'in) her an Bosporus'u işgâl edeceği düşünülürken, Siracus'ların kralı Zorsines düşmanca şeyler ele geçirdiği için, Aquila ve Cotys, kendi güçlerine (birliklerine) güvenmeyerek, bizzat kendileri Aorsi kabilesinin şefi Eunones'e elçiler gönderip yabancı (dış) dostluklar aradılar.

2) Ibid. 12. 21

Traditus posthac Mithridates vectusque Romam per Iunium Cilonem, procuratorem Ponti, ferocius quam pro fortuna disseruisse apud Caesarem ferebatur, elataque vox eius in vulgum hisce verbis: *non sum remissus ad te, sed reversus: vel si non credis, dimitte et quaere*. Vultu quoque interrito permansit, cum rostra iuxta custodibus circumdatus visui populo praeberetur. Consularia insignia Ciloni, Aquilae praetoria decernuntur.

ÇEVİRİ : Bundan sonra, Mithridates ele geçirildi ve Pontus'un *procurator*'u Iunius Cilo tarafından Roma'ya getirildi. Burada, talihin onu içine düşürdüğü duruma aldırmadan, imparatorun huzurunda oldukça küstah bir biçimde konuştuğu ve kalabalığa şu sözlerle seslendiği söylenir: *Ben sana gönderilmedim, ama geri geldim: eğer (bana) inanmıyorsan, beni (geri) gönder ve yakalamaya çalış*. Kürsünün yanında, etrafı muhafızlarla kuşatılmış, cümle aleme gösterilirken, görünüşüyle de çok korkusuzdu. Cilo'ya *consul*, Aquila'ya ise *praetor* nişanlarının verilmesi kararlaştırıldı.

3) EYALET : Bitinya ve Pontus

BULUNTU YERİ : Amasra (*Amastra*)

DÖNEM : İ.S. 45-54

TÜR : Bina Yazıtı

EDİSYON : CIL III, 6983= ILS 5883; IGRR III, 83; Pflaum 1960-I, 21, 1

YAZIT :

A.1. pro pace Au[gusti] in honorem Ti(berii) Claudi

Germanici [Caesaris Aug(usti)] divi Aug(usti) perpetuus sacer-

dos C(aius) Iulius [Aquila pr]aef(ectus) fabr(um), bis in aerar(ium) delatus
a co(n)s(ulibus) A(ulo) Gabin[i]o [Secundo Ta]uro Statilio Corvino mon-

5 tem cecidit e[st] v[er]am — —]essionem d(e) s(ua) p(ecunia) f(ecit). {vac.}

- B.1. ὑπὲρ τῆς Σεβα[σ]τῆς εἰρήνης καὶ εἰς] τὴν τεῖμῃν Τιβερίου Κλαυ-
δίου Γερμ[ανικ]οῦ Καίσαρος Σεβασ[το]ῦ ὁ τοῦ ἐπουρανίου θεοῦ
Σ<ε>βαστοῦ ἀρχ[ιερεὺς διὰ βίου(?) Γάϊος] Ἀκυίλας ἑπαρχος
δὲ εἰς τὸ αἰρ[άριον ἀναφερόμεν]ος ὑπὸ ὑπάτων Ὀλου Γα-
5 βεινίου Σεκού[ν]δου καὶ Ταύρου Στα[τε]ιλίου Κορουίνου τὸν λόφον
κόψας τὴν ὁδ[ὸν — — — — —]ον ἐκ τῶν ἰδίων ὑπαρχόντων
ἐποίησεν.

ÇEVİRİ : Augustus barışı adına, Tiberius Claudius Germanicus Caesar Augustus'un
onuruna, tanrısal Augustus'un ömür boyu rahibi olan, mühendislerin *praefectus*'u, *consul*'lar Aulus
Gabinus Secundus Taurus Statilius Corvinus tarafından ikinci kez kamu hazinesine tayin edilen
Gaius Iulius Aquila, dağı yıktırdı (?) ve yolu, kendi kesesinden yaptırdı.

4) EYALET : Bitinya ve Pontus

BULUNTU YERİ : İznik (*Nicaea*)

DÖNEM : İ.S. 58

TÜR : Bina Yazıtı

EDİSYON : Ivİznik 13; Smallwood 1967, 349-1; CIG 3743; CIL III, 346; IGRR III, 15;
Pflaum 1960-I, 21, 2

YAZIT :

- 1 [Nero C]laudius divi
[Claudi filius], Germanici Caesaris nepos,
[Ti(beri) Caesaris Aug(usti)] pronepos, divi Aug(usti) abnepos, Caesar
[Augustus Germanicus p]on[t(ifex) max(imus)], trib(unicia) pot(estate) IIII,
[imp(erator) V], co(n)s(ul) III
5 [viam Apamea Nicae]a[m collapsa]m vetustate restituit, muniendam
curavit [per G(aium) Iulium] Aquilam proc(uratorem) suum.
Νέρων Κλαύδι[ος], Θεοῦ Κλαυδίου υἱός, Γερμανικοῦ
Καίσαρος υἱών[ός], Τιβερίου Καίσαρος Σεβαστοῦ [ἔγ]γονος,
Θεοῦ Σεβαστοῦ ἀ[πό]γονος, Καῖσαρ Σεβαστὸς Γερμανικός, ἀρχιερεὺς
μέγιστος, δ[η]μαρχι[κῆς ἐξου]σίας τὸ δ', αὐτοκράτωρ τὸ ε', ὑπάτος τὸ γ' [τὴν]
10 ὁδὸν ἀπὸ Ἀπαμε[ίας πρ]ὸς Νεΐκαιαν κατεφθαρμένην τῇ ἀρχαιότη[τι]
ἀποκαθέστησε [καὶ κατασ]κευασθῆναι π[άλιν] προσ[έτα]ξεν [δ]ιὰ

Γαίου Ἰουλίῳ[υ Ἀκουίλᾱ] τοῦ ἰδίου ἐπιτρόπου.

ÇEVİRİ : Nero Claudius, tanrısai Claudius'un oğlu, Germanicus Caesar'ın torunu, Tiberius Caesar Augustus'un torununun oğlu, Tanrısai Augustus'un soyundan, Caesar Augustus Germanicus, baş rahip, dört kez *tribun*'luk (yetkisiyle donatılan), beş kez imparator (olarak esenlenmiş), üç kez *consul* (seçilmiş), Apamea'dan Nicaea'ya giden ve eskiliği nedeniyle bozulmuş olan yolu onarttı ve kendi *procurator*'u Gaius Iulius Aquila gözetiminde (yolun) yapılmasını sağladı.

YORUM : *Procurator*'lar yazıtlarda yol onarımlarıyla ilgili olarak da karşımıza çıkmaktadırlar. Bunun nedeni, bu onarım projelerinin zaman zaman hazine tarafından finanse edilmesiyle ilgilidir. Bugün, muhtemelen İznik-Gemlik yolunun yapımı sırasında parçalanarak inşaatta kullanıldığı için izine rastlayamadığımız yukarıdaki söz konusu yazıt, İznik'ten yaklaşık 10 km. mesafede, gölün güney kıyısında Sarıkaya mevkiinde yol üzerinde bir kayaya yazılmış bulunuyordu. Bitinya asıllı olan Gaius Iulius Aquila, İ.S. 58 yılında Pontus ve Bitinya eyaletinin eyalet *procurator*'luğunu yaparken, Apamea-Nicaea arasındaki yolun yapımını üstlenmiş görünmektedir. Amasra'da bulunmuş yol inşaatıyla ilgili bir diğeri yazıtta da yine bu *procurator*'un ismine rastlamaktayız.³⁵⁷

T.105. Lucius Antonius Naso (İ.S. 78)

1) Tac. hist. 1. 20.

Exauctorati per eos dies tribuni, e praetorio Antonius Taurus et Antonius Naso, ex urbanis cohortibus Aemilius Pacensis, e vigilibus Iulius Fronto. nec remedium in ceteros fuit, sed metus initium, tamquam per artem et formidine singuli pellerentur, omnibus suspectis.

ÇEVİRİ : O günlerde Antonius Taurus ve Antonius Naso *praetor*'luktan, Aemilius Pacensis, Roma *cohors*'larından ve Iulius Fronto gözcülerden kovulan *tribunus*'lardı. Bu durum diğeri için çare değil, korkunun başlangıcı oldu. Güya herkesten şüphelenilirken, kurnazlıkla, korku duyulan (*korku veren*) münferit kişiler tek tek defediliyorlardı.

2) EYALET : Bitinya ve Pontus

BULUNTU YERİ : Bursa (*Prusa ad Olympum*)

DÖNEM : İ.S. 78

TÜR : Bina Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1. 60 m.

³⁵⁷ Bkn., ILS 5883= IGRR III, 83; Pflaum 1960-I, 21; PIR² J 166.

EDİSYON : IvPrusa ad Olypnum 9; CIL III, 6993= ILS 253; Pflaum 1960-I, 36, 2-3; Dobson 1978, 203; AE 1986, 647; Rathmann 2003, 160/ 869; Richier 2004, 47

YAZIT :

A.1. Imp(erator) Caesar

Vespasianus Aug(ustus)

pont(ifex) max(imus), tr(ibunicia) pot(estate) IX, imp(erator) [XII],

p(ater) p(atriciae), co(n)s(ul) VIII, desig(natus) IX,

5 T(itus) Imp(erator) Aug(usti) f(ilius), co(n)s(ul) V[I], des(ignatus) VII,

[Domitianus] [Caes(ar)] Aug(usti) f(ilius), co(n)s(ul) V, des(ignatus) VI,

vias a novo munierunt per

L(ucium) Antonium

Nasonem proc(uratorem)

10 eorum.

ÇEVİRİ : İmparator Caesar Vespasianus Augustus, baş rahip, dokuz kez *tribun*'luk yetkisiyle donatılan, on sekiz kez imparator olarak esenlenen, vatanın babası, sekiz kez *consul*'luk yapmış, dokuzuncu kez *consul* seçilmiş; imparatorun oğlu, imparator Titus, altı kez *consul*'luk yapmış, yedinci kez *consul* seçilmiş, imparatorun oğlu, Domitianus Caesar, beş kez *consul*'luk yapmış, altıncı kez *consul* seçilmiş; kendilerinin *procurator*'u (olan) Lucius Antonius Naso gözetiminde, yolları yeniden onarttılar.

3) EYALET : Bitinya ve Pontus

BULUNTU YERİ : Gemlik-Muratoba (*Kios*)

DÖNEM : İ.S. 78

TÜR : Bina Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.50 m.; genişlik: 0.28 m.; harf boyu: 0.025 m.

EDİSYON : IvKios 14; SEG 31, 1071

YAZIT :

[Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Οὐέσ]πασι[ανὸς

Σεβαστὸς] ἀρχιερεὺς

μέγ[ιστος δημ]αρχικῆς

ἐξουσί[ας τὸ θ' αὐτ]ο[κ]ράτωρ

5 τ[ὸ η' πατὴρ π]ατρίδος

ὑπατο[ς τὸ η' ἀπο]δεδειγμέ[νος

τὸ θ'].

Αὐτοκρά[τωρ Καῖσαρ Τίτος Σ]εβαστοῦ

- υ[ἰὸς ὕπατος τὸ ζ'·] ἀποδεδειγμ[ένος
 10 τὸ ζ'· Δομι]τιανὸς
 Καῖσαρ [Σεβαστοῦ υἱ]ὸς
 ὕπατος τ[ὸ ε'· ἄποδεδει]γμένος
 τὸ ζ'· ὁδο[ὺς ἐπεσκε]ύασαν
 διὰ Λ. Αντ[ωνίου Νάσ]ωνος
 15 ἐπιτρ[όπου αὐτῶν]
 [— — —].

ÇEVİRİ : İmparator Caesar Vespasianus Augustus baş rahip, dokuz kez *tribun*'luk (yetkisiyle donatılmış), on sekiz kez imparator (olarak esenlenmiş olan), vatanın babası, sekiz kez *consul*'luk yapmış, dokuz kez (*consul* olarak) seçilmiş olan; imparator Caesar Titus, imparator'un oğlu, altı kez *consul*'luk yapmış, yedi kez (*consul* olarak) seçilmiş olan; Domitianus Caesar, imparatorun oğlu, beş kez *consul*'luk yapmış olan, altı kez (*consul* olarak) seçilmiş olan: kendilerinin *procurator*'u (olan) Lucius Antonius Naso'nun gözetiminde, yolları yaptırdılar.

- 4) EYALET : Pontus ve Paflagonya
 BULUNTU YERİ : Hisarönü (*Tieion*)
 DÖNEM : İ.S. 78
 TÜR : Bina Yazıtı
 EDİSYON : CIL III, 14188³
 YAZIT :

- Imp(erator) C[a]esar
 Vespasianus
 Aug(ustus), p(ontifex) m(aximus), trib(unicia) p(otestate) [IX],
 [i]mp(erator)] XIIIX,
 5 co(n)s(ul) IIX, desig(natus) IX;
 T(itus) Imp(erator) Caesar Aug(usti) [f(ilius)],
 trib(unicia) p(otestate) V[II],
 co(n)s(ul) V[I, desig(natus) VII];
 Domitianus Cae-
 10 sar Aug(usti) f(ilius), co(n)s(ul) V,
 desig(natus) VI, r[e]n[ov(atum)]
 per L(ucium) Ant[oniu]m
 [N]asonem proc(uratorem) [—]
 [— — —].

ÇEVİRİ : İmparator Caesar Vespasianus Augustus baş rahip, dokuz kez *tribun*'luk (yetkisiyle donatılmış), on sekiz kez imparator (olarak esenlenmiş olan), sekiz kez *consul*'luk yapmış, dokuz kez (*consul* olarak) seçilmiş olan; imparator Caesar Titus, imparator'un oğlu, yedi kez *tribun*'luk (yetkisiyle donatılmış), altı kez *consul*'luk yapmış, yedi kez (*consul* olarak) seçilmiş olan; Domitianus Caesar, imparatorun oğlu, beş kez *consul*'luk yapmış olan, altı kez (*consul* olarak) seçilmiş olan, *procurator* Lucius Antonius Naso'nun gözetiminde, yolları yeniden yaptırdılar (yenilettiler).

5) EYALET : Suriye
 BULUNTU YERİ : Baalbek (*Heliopolis*)
 DÖNEM : İ.S. 1. yüzyıl
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : CIL III, 14387= ILS 9199; Pflaum 1960-I 36, 1
 YAZIT :

[L(ucio)] Antonio, M(arci) f(ilio), Fab(ia tribu)
 2 Nasoni [(centurioni) le]g(ionis) III Cyrenaicae,
 [(centurioni) le]g(ionis) XIII Geminae,
 4 [honorat]o albata decursione ab imp(eratore),
 [praef(ecto)] civitatis Colaphianorum,
 6 [primo] pilo leg(ionis) XIII Gem(inae),
 trib(un) leg(ionis) I Italic(ae),
 8 [trib(un) coh(ortis)] IIII vigilum,
 [trib(un) coh(ortis)] XV urban(ae),
 10 trib(un) coh(ortis) XI urban(ae),
 trib(un) coh(ortis) IX prae[t(oriae)],
 12 donato] ab imperator[e Nerone co]ron(a)
 [valla]ri corona au[rea] vexillis
 14 [duob]us ha[stis puris] du[a]bus,
 [primopilo bis le]g(ionis) XIV Gem(inae),
 16 [trib(un) coh(ortis)] I praet(oriae) et
 pra[ep]osito supra [vetera]nos Romae
 18 m[o]rantium [pluriu]m exercituum,
 proc(uratori) Aug(usti) [Po]nto et B[ithyni]ae.

ÇEVİRİ : Marcus'un oğlu, Fabia bucağı'ndan, III. Cyrenaica lejyonunun *centurio*'su, XIII. Gemina lejyonunun *centurio*'su, imparator tarafından (beyaz) askerî manevra nişanıyla

onurlandırılan, Colophon Devleti'nin *praefectus*'u, XIII. Gemina lejyonunun *primipilus*'u, I. İtalya lejyonunun askerî *tribunus*'u, III. gözcüler *cohors*'unun askerî *tribunus*'u, XV. kent *cohors*'unun askerî *tribunus*'u, XI. kent *cohors*'unun askerî *tribunus*'u, IX. *praetor cohors*'unun askerî *tribunus*'u, imparator Nero tarafından askerî ve altın çelenkle, iki sancakla, iki uçsuz mızrak ile donatılmış, XIV. Gemina lejyonunun ikinci (kez) *primipilus*'u, I. *praetor cohors*'unun *tribunus*'u, Roma'da konuşlanan pek çok ordunun emekli askerin komutanı, imparatorun Pontus ve Bitinya (eyaletinin) *procurator*'u (olan) Lucius Antonius Naso'yu (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

YORUM : Lucius Antonius Naso, İ.S. 69 yılında Bitinya'nın *procurator*'u olarak hizmet etmiştir. Baalbek'te bulunan yazıt Naso'nun hali hazırda onurlandırıldığını ve uzun bir askerî kariyere sahip olduğunu göstermektedir. Sıradan bir er olarak başlayan askerlik hayatında, önce *centurio*'luğa yükselmiştir. Kendisine, imparator Nero tarafından iki lejyonda bölük komutanı olarak madalya verilmiş, III. lejyonda kıdemli bölük komutanı olmuş, IV. lejyonda kurmay subay olmuş, daha sonra kendisine gözcülerin *cohors*'u ve bunu takiben iki kent *cohors*'u verilmiştir. Vespasianus döneminde İ.S. 69 yılının Ocak ayında, IX. muhafız alayının kumandanlığına getirilmiştir. İmparator Otho'yu desteklemesinin ödülü olarak XIV. lejyonun kumandanlığına terfî edilmiştir. Bu lejyonun karışık etkinliklerinde Naso tarafından oynanan rol ne olursa olsun, imparatorun yaptığı değişikliklerden hiç etkilenmeden kariyerine devam etmiştir. Nitekim, I. muhafız alayının askerî komutanlığı, Pontus ve Bitinya eyaletinin yönetici *procurator*'luğu, Naso'nun daha sonra atandığı görevlerdi. İ.S. 77 ya da 78 yılında, Bursa'dan başka bir yazıt, bu bölgede Naso'nun görev aldığı yol yapım çalışmalarından söz etmektedir.³⁵⁸

T.106. Gnaeus Pompeius Proculus (Flavius'lar Dönemi)

1) EYALET : Roma
 BULUNTU YERİ : Roma
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : CIL VI, 1627; Pflaum 1960-I, 91
 LİTERATÜR : Dobson 1978, 102
 YAZIT :

C(naio) Pompeio Proculo

2 [(centurioni) le]g(ionum) complurium,
 [p(rimo)] p(ilo) leg(ionis) IIII F(laviae) f(elicis),
 4 [trib(unu)] coh(ortis) I urbanae,

³⁵⁸ Bkn., IvPrusa ad Olympum 9.

[pr]oc(uratori) Ponti et [Bit]hyniae.

ÇEVİRİ : Çok sayıda lejyonun *centurio*'su (olan), IV. Flavia Felix lejyonunun *primus pilus*'u, I. kent *cohors*'unun *tribunus*'u, Pontus'un ve Bitinya'nın *procurator*'u Gnaeus Pompeius Proculus'u (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

YORUM : Atlı sınıfı üyesi olan Proculus, Pontus ve Bitinya eyaletinde eyalet *procurator*'u olarak hizmet etmiştir.

T.107. Titus Pri..... Pacatus (İ.S. 85)

1) EYALET : Bitinya ve Pontus

BULUNTU YERİ : Sinop (*Sinope*)

DÖNEM : İ.S. 85

TÜR : Bina Yazıtı

EDİSYON : AE 1986, 646

YAZIT :

[I]mp(erator) Caesar d[ivi]

2 Vespasiani f(ilius) Domit[ia]-
nus Aug(ustus) Germanic(us) pont[if(ex)]

4 max(imus) tr(ibunicia) pot(estate) IV imp(erator) IX co(n)[s(ul) XI
c]ensoria pot(estate) p(ater) p(atriciae) viam [---

6 Si]nopens [*colonia Sinopensium*] stravit per T(itum) Pri[.....]
Pacatum p[roc(uratorem)] suu[m]

8 ---].

ÇEVİRİ : Tanrısal Vespasianus'un oğlu imparator Caesar Domitianus Augustus Germanicus, baş rahip, dört kez *tribun*'luk (yetkisiyle donatılmış), dokuz kez imparator (olarak esenlenmiş olan), on bir kez *consul* (olarak seçilmiş), *censor*'luk yetkisine sahip, vatanın babası, kendi *procurator*'u Titus Pri..... Pacatus aracılığıyla Sinop (kolonisinin) yolunu taşla döşetti.

YORUM : Yazıttan da anlaşıldığı üzere Pacatus, imparator Domitianus döneminde Pontus ve Bitinya eyaletinde imparatorun *procurator*'u olarak hizmet etmiştir.

T.108. Viridius Gemellinus (İ.S. 111)

1) Plin. epist. 10. 27

Maximus libertus et procurator tuus, domine, praeter decem beneficiarios quos adsignari a me Gemellino, optimo viro, iussisti sibi quoque confirmat necessarios esse milites sex

ÇEVİRİ : Efendim, azatınız ve *procurator*'unuz Maximus, son derece seçkin bir adam olan Gemellinus'a, tarafımdan tahsis edilmesini buyurduğunuz seçilmiş on adam haricinde, kendisi için de altı askerin gerekli olduğunu onaylıyor.

2) Ib. 10. 28

Traianus ad Plinium: cum ad pristinum actum reversus fuerit, sufficient illi duo a te dati milites et totidem a Viridio Gemellino, procuratore meo, quem adiuvat.

ÇEVİRİ : Traianus'un Plinius'a mektubu:, ancak önceki görevine geri döndüğü vakit, senin tarafından verilen o iki asker ve *procurator*'um Viridius Gemellinus (tarafından verilen) aynı çokluktaki asker yardımcı olacaktır.

3) Ib. 10. 84

Traianus ad Plinium: adhibitis Viridio Gemellino et Epimacho, liberto meo, procuratoribus.

ÇEVİRİ : Traianus'un Plinius'a mektubu: *procurator*'um Viridius Gemellinus'un ve azatlı (*procurator*'um) Epimachos'un yardımlarıyla

YORUM : İ.S. 111-113 yılları arasında Plinius, İmparator Traianus'un *legatus*'u olarak görev yaparken, Viridius Gemellinus, Bitinya eyaletinde yönetici *procurator* olarak bulunmaktaydı. Yukarıdaki söz konusu belgelerden de anlaşıldığı üzere, Viridius Gemellinus atlı sınıfından bir *procurator* olarak eyalette bulunurken, azatlı oldukları anlaşılan iki *procurator*, Maximus ve Epimachus -olasılıkla Gemellinus'un asılları olarak- ona yardımcı olmuş görünmektedirler.

T.109. Aurelius Ophellius Maior Macedo (İmparator Hadrianus Dönemi)

1) EYALET : Makedonya

BULUNTU YERİ : Epir (*Epirus*)

DÖNEM : —

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : CIG 1813b; ILS 8849; Pflaum 1960-I, 112

YAZIT :

᾽Ωλω Ὀφε[λ]λίῳ Μ[α]ιω[ρ]ι Μακεδό[ν]ι ἑπαρχῷ σπ[εί]ρης ἑκτης πραιτωρίας
 2 χειλι[άρχῳ]
 λεγιῶνος α' Μινερβίας ε[ὐ]σε]-
 4 βοῦς πιστῆς, ἐπιτρόπῳ Σε[βά]σ]-
 τοῦ Ἡπειρου, ἐπιτρόπῳ ἐ[παρ]-
 6 χείας Πόντου καὶ Βιθυνί[ας],

- ἐπιτρόπῳ ἀπὸ τῶν ἀπολα[ύ]-
 8 σεων Σεβαστοῦ vacat
 Μνηστήρ Σεβαστοῦ ἀπελ[εύθε]-
 10 ρος βοηθὸς αὐτοῦ, κατὰ τὸ [ψή]-
 φισμα τῆς βουλῆς τὸν ἴδιον
 12 εὐεργέτην.

ÇEVİRİ : VI. *praetor cohors*'unun *praefectus*'u, I. Minerva Pia Fidelis lejyonunun askerî *tribunus*'u, imparatorun Epirus (eyaletinin) *procurator*'u, Pontus ve Bitinya eyaletinin *procurator*'u, imparatorun saray eğlenceleriyle -ἀπὸ τῶν ἀπολαύσεων- görevli *procurator*'u Aurelius Ofellius Maior Macedon'u, imparatorun azatlısı, kendisinin yardımcısı Mnester, hayırseverini, Danışma Meclisi'nin kararına göre (onurlandırdı).

YORUM : Söz konusu yazıttan anlaşıldığı üzere, atlı sınıfı üyesi olan Macedon, Pontus ve Bitinya eyaletinde imparatorun *procurator*'u olarak hizmet ederken, bu yazıtle kendisini onurlandıran ve bir imparator azatlısı olan Mnester'in, Macedon'un astı ve yardımcısı olduğu anlaşılmaktadır.

T.110. Fl[---]eus Boethus (İmparator Marcus Aurelius Dönemi)

- 1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İmparator Marcus Aurelius Dönemi
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : AE 1976, 676; SE 1886, 5
 YAZIT :

- [---] Φλ [---
 2 -----]εα Βοήθον, ἐπ[ίτροπον ἐπαρχείας Ἡπείρου sive Ἀραβίας sive Ἰουδαίας,
 ἐπίτρο]πον ἐπαρχείας Π[όντου Βιθυνίας, ἐπίτροπον
 4 κληρο]νομιῶν, ἐπίτρ[οπον ἐπαρχείας Ἀσίας
 ἐπὶ τ]ῶν λόγων τῶν κ[αθόλου αὐτοκράτορος
 6 Καίσ]αρος Τραιανοῦ Ἀδρι[ανοῦ Σεβαστοῦ,
 ---]ιος Ἀττικός, βοηθός ἐν Ῥώμῃ τὸν
 8 ἑαυτοῦ εὐεργέ[την].

ÇEVİRİ : yardımcısı, Epirus'un, Arabistan'nın ya da Iudaea'nın *procurator*'u, Pontus'un, Bitinya'nın *procurator*'u, miras vergisinin *procurator*'u, Asya eyaletinde imparator

Caesar Traianus Hadrianus Augustus'un malî işleriyle görevli *procurator*'u³⁵⁹, Roma'daki yardımcısı ...ius Atticus, kendi hayırseveri Fl[---]eus Boethus'u (onurlandırdı).

YORUM : Yazıttan açıkça anlaşıldığı üzere, Boethus, Epirus, Arabistan ve Iudaea eyaletinde *procurator* olarak hizmet etmiştir. Pontus ve Bitinya eyaletinin mülk *procurator*'luğunu ve olasılıkla yine bu bölgede miras vergisini toplamakla görevli *procurator* olarak görev yaptıktan sonra, imparatorun malî işleriyle görevli *procurator*'u olarak Asya eyaletine atanmıştır.

T.111. Publius Sallustius Sempronius Victor (İ.S. 234)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : İstanköy (*Kos*)
 DÖNEM : İ.S. 232-233
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : CIG 2509a; IGRR IV, 1057; SEG 39, 851; Paton – Hicks 1891, 102/ 325
 YAZIT :

1 ἁ βουλὰ καὶ ὁ δᾱμος
 τῆς λαμπροτάτης
 Κώϊων πόλεως ἐτεί-
 μασεν κατὰ τὰ πο-
 5 λειτευθέντα ὑπὸ
 ἄρχοντος Μάρκου
 Αὐρ(ηλίου) Ἀριστίωνος, Κόσ-
 μου υἱοῦ,
 Πό(πλιον) Σαλλούστιον
 10 Σεμπρώνιον Οὐί-
 κτορα, τὸν κράτι-
 στον ἑπαρχον βεῖ-
 κούλων, ἡγεμόνα καὶ
 δουκηνάριον Σαρδο-
 15 νίας, τῆς ἐπὶ πᾶσαν
 θάλασσαν ἡγησάμε-
 νον εἰρήνης μετ' ἐξου-
 σίας σιδήρου, δουκηνά-
 ριον τοῦ Σεβαστοῦ

³⁵⁹ Procurator a rationibus= Ἐπίτροπος ἐπὶ τῶν λόγων τῶν καθόλου= ἐπίτροπος ἐπὶ τῶν καθόλου λόγων.

20 Πόντου καὶ Βειθυνίας.

ÇEVİRİ : Kos'luların son derece ünlü kentinin Danışma ve Halk Meclisi, Marcus Aurelius Aristion'un *arkhon*'luğunda, Cosmos'un oğlu, taşıtlarla görevli haşmetli *praefectus - praefectus vehiculorum-*, Sardinya'nın *praeses*'i ve *ducenarius* derecesindeki *procurator*'u, kılıç taşıma hakkıyla *-ius gladii-* tüm denizde barışa önderlik eden, imparatorun Pontus ve Bitinya (eyaletinin) *ducenarius* (derecesindeki *procurator*'u) Publius Sallustius Sempronius Victor'u onurlandırdı.

YORUM : Publius Sallustius Sempronius Victor, Pontus ve Bitinya eyaletinde imparatorun *procurator*'u olarak hizmet etmiştir.

Bkn., Gaius Furius Sabinius Aquila Timesitheus, T.113

4.7.1 Bitinya ve Pontus Eyaletinde Nüfus Sayımıyla Görevli Procurator'lar

T.112. Marcus Aemilius Bassus (İ.S. 120)

1) EYALET : Roma-Liguria
 BULUNTU YERİ : Albintimilium
 DÖNEM : —
 TÜR : Mezar Yazıtı
 EDİSYON : AE 1915, 58; ILS 9506; Pflaum 1960-I, 103, 2
 YAZIT :

[M(arcus) Aemilius] M(arci) f(ilius) Fal(erna tribu) Bassus,
 2 [prae]f(ectus) coh(ortis) pr(imae) Antioch(ensium),
 [trib(unus)] coh(ortis) pr(imae) Brittonu[m],
 4 pra]ef(ectus) alae Moesic(ae),
 [pro]c(urator) Imp(eratoris) Caes(aris) Trai[ani]
 6 Hadriani Aug(usti) ad XXXX Gall(iarum)
 item ad censum agendum Ponto Bithyniae,
 8 epistrateg(us) Pelusio item Thebaidis,
 proc(urator) provinciae Iudaeae
 10 t(estamento) p(oni) i(ussit).

ÇEVİRİ : Marcus'un oğlu, Falerna bucağından Marcus Aemilius Bassus, I. Antakya *cohors*'unun *praefectus*'u, I. Britanya *cohors*'unun *tribunus*'u, Moesia kanadı'nın *praefectus*'u, imparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus'un Galya eyaletinde %2,5'luk gümrük vergisini

toplamakla görevli, aynı şekilde Pontus'un ve Bitinya'nın nüfus sayım *procurator*'u, Pelusium'un, aynı şekilde Thebai kentinin *epistrategus*'u, Iudaea eyaletinin *procurator*'u, vasiyeti uyarınca (bu mezarın buraya) yapılmasını buyurdu.

2) Ibid., Pflaum, 1960-I, 103, 3 = CIL V, 8116, 9

YAZIT : M(arci) Aemili Bassi

ÇEVİRİ : Marcus Aemilius Bassus'un (*mührü?*)

3) EYALET : Dacia

BULUNTU YERİ : Porolissum

DÖNEM : İ.S. 110

TÜR : Mil Taşı

EDİSYON : CIL XVI, 163; Pflaum 1960-I, 103, 1

YAZIT :

Imp(erator) Caesar divi Nervae f(ilius) Traianus

2 Aug(ustus) Germ(anicus) Dacicus pontif(ex) maximus,
tribunic(ia) potestat(e) XIII,

4 imp(erator) VI, co(sul) V p(ater) p(atriciae)
– a(nte) d(iem) VI non(as) Iul(ias)

6 C(aio) Eruciano Silone L(ucio) Catilio Severo co(n)s(ulibus)
coh(ortis) I Britton(um) (milliariae)

8 Ulpiae torquat(ae) c(ivium) R(omanorum)
cui prae(e)st M(arcus) Aemilius Bassus, etc.

ÇEVİRİ : Tanrısal Nerva'nın oğlu, imparator Caesar Traianus Augustus Germanicus Dacicus, baş rahip, on dört kez *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, altı kez imparator olarak esenlenmiş, beş kez *consul* (olarak seçilmiş), vatanın babası, Temmuz ayının *nona*'larından altı gün önce (=2 Temmuz), Gaius Erucianus Silo'nun (ve) Lucius Catilius Severus'un *consul*'luklarında, Marcus Aemilius Bassus'un komuta ettiği, I. Britanya *cohors*'unun, Roma yurttaşlarından oluşan Ulpia Torquata (Binler) *cohors*'unun, vb. (*Tarih: 2 Temmuz 110*).

YORUM : Yukarıdaki yazıtlarda, Marcus'un oğlu Bassus'un kariyeri açıkça gözler önüne serilmektedir. Iudaea'nın resmî adı imparator Hadrianus'tan sonra Suriye-Filistin -*Syria-Palaestina*- olarak değiştirildiği için, Bassus'un kariyeri, Hadrianus dönemine tarihlendirilmelidir. Çünkü Bassus, Hadrianus'un tahta geçmesiyle, Galya eyaletinde %2,5'luk gümrük vergisini toplamakla görevli *procurator* olarak atanmış, bu görevden sonra Pontus ve Bitinya'da imparatorun nüfus sayımıyla görevli *procurator*'u olarak hizmet etmiştir. Bu görevlerin ardından daha yüksek

görevlere, Aşağı Mısır'daki Pelusium bölgesinin *propraetor*'luğuna, daha sonra Thebai bölgesinin *propraetor*'luğuna ve son olarak Iudaea'nın *procurator*'luğuna atanmıştır.

4.7.2 Bitinya, Pontus ve Paflagonya Eyaletinde İmparatorun Özel Mülkünün İdaresiyle Görevli Procurator'lar

T.113. Gaius Furius Sabinius Aquila Timesitheus (İ.S. ~235-236)

1) Hist. Aug. 23. 5-6; 23. 7.

... finita igitur sollicitudine in Africa Gordiano iam iterum et Pompeiano cons. bellum Persicum natum est. quando et adulescens Gordianus, priusquam ad bellum proficisceretur, [et] duxit uxorem filiam M<i>sithei, doctissimi viri, quem causa eloquentiae dignum parentela sua putavit et praefectum statim fecit.

ÇEVİRİ : Böylece Afrika'daki huzursuzluk sona erdikten sonra, Gordianus'un ikinci (*consul*'luğunda) ve Pompeius'un *consul*'luğunda Pers savaşı çıktı. O zaman genç bir adam olan Gordianus, savaşa gitmeden önce, son derece bilgili (bir adam olan), belâgati nedeniyle kendi babasına lâıyk gördüğü ve vakit geçirmeden *praefectus* yaptığı Misisheus'un kızını aldı (kızıyla evlendi).

Ibid., 25. 6-7.

et Misishei quidem epistolam Gr<a>ecam quidam fuisse dicunt, sed in hanc sententiam.

ÇEVİRİ : Birtakım kişiler, bu düşüncenin aksine, Yunanca mektubun gerçekten Misisheus'un (mektubu) olduğunu söylerler.

Ibid., 27. 2-3.

sed haec omnia per Misisheum, socerum Gordiani eundemque praefectum, gesta sunt.

ÇEVİRİ : Ama bütün bu şeyler, Gordianus'un kayın pederi ve (söz konusu) aynı *praefectus* olan Misisheus aracılığıyla yapıldı.

Ibid., 27. 4; 27. 7, 8, 9, 10.

Extat oratio Gordiani ad senatum, qua de rebus gestis suis scribens Misistheo praefecto suo et socero in gentes gratias agit, etc. Misistheo eminenti viro, parenti principum, praefecto praeto<rii>, totius <o>rbi<s> <tutori> resti<tutori>[s] re<i> p. senatus populusque Romanus vicem reddidit.

ÇEVİRİ : Gordianus, Senatus'a bir konuşma yapar, kendi yaptığı işler hakkında yazdığı bu konuşmayla, kendi *praefectus*'u ve kayın pederi Misisheus'a halk karşısında teşekkür eder, vb.

Seçkin insan, *princeps*'lerin babası, *praefectus praetorii*, bütün dünyanın kurtarıcısı, Cumhuriyetin onarıcısı Misitheus'a, Roma Senatosu ve Roma halkı kaderini teslim eder.

Ibid., 28. 1-6.

Sed ista felicitas longior esse non potuit. nam Misitheus, quantum plerique dicunt, artibus Philippi, qui post eum praefectus praetorii est factus, ut alii, morbo extinctus est, etc. Philippus eum propter pleraque vehementer timuisse fertur atque ob hoc per medicos insidias eius vitae parasse, et quidem hoc genere; cum effusione alvi Misitheus laboraret atque a medicis sistendi ventris gratia poculorum iuberetur accipere, mutatis, quae fuerant parata, id fertur datum, quo magis solveretur. atque ita exanimatus est.

ÇEVİRİ : Ancak bu mutluluk çok uzun sürmedi. Çünkü pek çok kişinin söylediği, Misitheus'un, ondan sonra *praefectus praetorii* olarak atanan Philippus'un hileleriyle, ötekiler gibi hastalıktan öldüğüdür, vb. Philippus'un, onun yüzünden fazlasıyla korkmuş olduğu ve bu nedenle doktorlar aracılığıyla, onun hayatına kast etmek için tuzak hazırlamış olduğu söylenir, işte şu şekilde: Misitheus, bağırsaklarının ifradı nedeniyle acı çektiği ve doktorlar tarafından midesi kontrol edilip de ilaç alması buyurulduğu için, hazırlanmış şeylerin (ona), değiştirildikten sonra verildiği söylenir ve işte böyle ölür.

2) Zos. 1. 17, 2.

ἐν τούτῳ δὴ πρὸς γάμον ἄγεται Γορδιανὸς Τιμησικλέους θυγατέρα, τῶν ἐπὶ παιδεύσει διαβοήτων ἀνδρὸς, ὃν ὑπαρχὸν τῆς αὐλῆς ἀναδείξας ἔδοξε τὸ διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας τῇ κηδεμονίᾳ τῶν πραγμάτων ἐλλεῖπον ἀναπληροῦν, etc.

ÇEVİRİ : Bu durumda, Gordianus, eğitim açısından ünlü bir adam olan Timesicles'in kızını alır (kızıyla evlenir); onu, sarayın vekil yöneticisi olarak atayıp, toyluğu nedeniyle, işlerin sıkıntısı altında ezildiği, vb.

Ibid., 1. 18, 3.

τοῦ δὲ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ δόξαντος ἐν τῇ πρώτῃ μάχῃ κεκρατηκέναι, Τιμησικλῆς ὁ τῆς αὐλῆς ὑπαρχὸς τελευτήσας ἡλάττωσε πολὺ τῷ βασιλεῖ τὴν ἐπὶ τῇ ἀσφαλείᾳ τῆς ἡγεμονίας πεποιθήσιν.

4) EYALET : Galya

BULUNTU YERİ : Lyon (*Lugdunum*)

DÖNEM : —

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : CIL XIII, 1807= ILS 1330; Hübner 1885, 608; Pflaum 1960-II, 317, 1

YAZIT :

C(aio) Fvrio Sabinio Aquilae Timesitheo proc(uratori) prov(inciarum) Lvgvd(unensis) et Aquit(anicae), proc(uratori) prov(inciae) Asiae ibi vice XX et XXXX itemq(ue) vice procos(ulis), proc(uratori) prov(inciae) Bithyniae Ponti Paphlagoniae tam patrimonii qvam rat(ionis) privatae ibi vice proc(uratoris) XXXX item vice proc(osulis), proc(uratori) patrimon(i) prov(inciarum) Belgic(ae) et dvarvm Germaniar(um) ibi vice praesid(is) prov(inciae) German(iae) inferior(is), proc(uratori) prov(inciae) Syriae Palaestinae ibi exactori reliqv(or)um) anon(ae) sacrae expeditionis, proc(uratori) in vrbe magistro XX ibi logistae thymelae, proc(uratori) prov(inciae) Arabiae ibi vice praesid(is) bis, proc(uratori) ration(is) privat(ae) per Belgic(am) et dvas Germ(anias), praef(ecto) coh(ortis) I Gallic(ae) in Hispan(ia) C(aius) Atilivs Marvllvs Arvern(us) et C(aius) Sacconivs Adnatvs Mediomatr(icus) patrono optimo.

ÇEVİRİ : Lugdunensis ve Aquitania eyaletlerinin *procurator*'u, Asya eyaletinin *procurator*'u, orada %5'lik miras vergisini ve aynı şekilde %2,5'luk liman vergisini toplamakla görevli *procurator* ve aynı şekilde *proconsul* yetkisiyle Bitinya eyaletinin, Pontus'un, Paflagonya'nın mülk *procurator*'u, orada %2,5'luk liman vergisini toplamakla görevli *procurator* ve aynı şekilde *proconsul* yetkisiyle, Belçika ve iki Germania eyaletlerinin mülk *procurator*'u, orada Aşağı Germania eyaletinin valisinin yetkisiyle, Suriye eyaletinin, Filistin'in *procurator*'u, orada kutsal buğday seferinin vergi memuru (olarak), kentte *procurator* ... (?), Arabistan eyaletinin *procurator*'u, orada iki kere valinin yetkisiyle, Belçika ve iki Germania'da imparatorun özel mülküyle görevli *procurator*, İspanya'daki I. Galya *cohors*'unun *praefectus*'u olan Gaius Furius Sabinus Aquila Timesitheus'u, Gaius Atilius Marullus Arvernus ve Gaius Sacconius Adnatus Mediomatricus, eşi benzeri bulunmaz koruyucularını (onurlandırdılar).

5) EYALET : Arabistan

BULUNTU YERİ : Bostra

DÖNEM : —

TÜR : Adak Yazıtı

EDİSYON : AE 1936, 151; Pflaum 1960-II, 317, 2

YAZIT :

[ca. 9]aniis Numinibus patriis

2 Furius Timesitheus

proc(urator) Aug(ustorum).

ÇEVİRİ : İmparatorların *procurator*'u Furius Timesitheus Baş Tanrılar 'a (adağını adadı).

6) EYALET : Roma
 BULUNTU YERİ : —
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : CIL VI, 1611= ILS 31831; Pflaum 1960-II, 317, 3
 YAZIT :

[C(aius) Furi]us Timesitheus

2 [et ---] praef(ecti) praetorio
 em(inentissimi) v(iri) [----]tati
 4 cum maioriaris
 [--- opti]mo fortissimoque [---].

ÇEVİRİ : Son derece seçkin kişiler (olan) hassa alayı kumandanları Gaius Furius Timesitheus ve, saygıdeğer lerle birlikte en iyi ve yiğit

YORUM : İ.S. ~190-243 yılları arasında yaşamış olan Gaius Furius Sabinius Aquila Timesitheus, Roma atlı sınıfının bir üyesiydi. Kendisi, İ.S. 238-244 yılları arasında hüküm süren Roma imparatoru III. Gordianus'un en önemli danışmanlarından biriydi. Timesitheus'un nereli olduğuna ilişkin bilginiz yok denecek kadar azdır. Kariyerine, Severus'lar döneminde, imparator Elagabalus zamanında, Hispania Citerior'daki Veleia'da *praefectus cohortis Gallicae* olarak başlamıştır. Daha sonra Belçika ve Germania'da *procuratori rationis privatae* olarak kariyerine devam etmiştir. Bu görevindeki başarılarından dolayı, imparatorun kendisini terfi ettirmesiyle İ.S. 221-222 yıllarında Arabistan eyaletinin *procurator*'u olarak görev yaptı. Bu eyaletteki *procurator*'luğu sırasında, imparator Elagabalus bir suikast sonucu öldürülmüş, yerine Severus Alexander Roma imparatoru olmuştu. Severus Alexander onu Roma'ya çağırarak, Timesitheus da burada kaldığı süre içinde bazı malî görevler üstlenmiştir. Timesitheus, İ.S. 232-233 yıllarında, imparator Severus Alexander'in Persler'e karşı yaptığı doğu seferine katılmıştır. Bu seferin ardından, Suriye ve Filistin eyaletlerinde *procurator* olarak görevlendirilmiştir. Buradaki görevini tamamladıktan sonra, yine imparatorun isteğiyle *procurator patrimonii* olarak Belçika ve Germania eyaletlerine gitmiştir. Timesitheus, imparator Maximinus Thrax Döneminde (İ.S. 235-238), İ.S. 235-236 yıllarında Bitinya-Pontus eyaletinin *procurator*'u olmuştur. Bu görevinin hemen ardından Asya eyaletinin *procurator*'luğuna getirilmiştir. İmparator Maximinus Thrax'ın İ.S. 238 yılında bir suikast sonucu öldürülmesinden sonra Roma tahtını ele geçiren III. Gordianus (İ.S. 238-244), Timesitheus'u, kariyerine yakışır biçimde Lugdunensis ve Aquitania eyaletlerine *procurator* olarak atamıştır. Timesitheus'un bu eyaletlerde yaptığı *procurator*'luk süresi İ.S. 238/239 yıllarına tarihlendirilmektedir. İ.S. 241 yılında III. Gordianus, hassa alayı kumandanı olarak görev yapacak güvenilir birini arıyordu. İmparator bu görev için Timesitheus'u seçti ve onu bu göreve atadı.

Timesitheus, imparatorun hüküm döneminde önemli, sorumluluk sahibi ve öne çıkmış bir figür oldu ve bu dönem boyunca kazandığı politik deneyimlerle hem imparator Gordianus'a hem de imparatorun annesi Antonia Gordiana'ya, Roma İmparatorluğu'nun yönetiminde yardım etti. Timesitheus, 241 yılının Mayıs ayında kendi kızı Furia Sabina Tranquillina ile imparator Gordianus'un evlenmesini sağladı. Buna rağmen, kendi karısının kim olduğu bilinmemektedir. Kızı, Roma imparatoriçesi olmuştur. Timesitheus, imparatora karşı değil, onunla yan yana, İmparatorluğun yararına çalışan bir figür olarak bilinmektedir. İmparatorluğun Afrika'daki sınırlarının geliştirilmesini buyurdu. III. Gordianus tahta çıkmadan önce Sasani Devleti'nin kurucusu Artaxerxes, Nisibis ve Carrhae'yı ele geçirmişti. Artaxerxes'in oğlu I. Shapur da babasının politikalarını devam ettirerek Roma'ya karşı düşmanca bir tavır sergilemeye başlamıştı. Onun, İ.S. 241 yılında Orontes -Asi Nehri- üzerine yaptığı sefer, Antiocheia'yı -Antakya- ciddi biçimde tehdit etti. Bunun üzerine harekete geçen Gordianus, yanına Timesitheus'u da alarak, ordusuyla karşı harekete geçti. Bu sırada Goth'lar da ayaklanmıştı. III. Gordianus, Moesia'ya ilerleyerek isyancıları yenilgiye uğrattı. Timesitheus'un müdahalesiyle barış yapıldı. Bu zaferden sonra, ordu Asya'ya geçirildi ve Timesitheus, İ.S. 243 yılında Persleri Resaena Savaşı'nda yendi, Nisibis'i ve Carrhae'yı yeniden ele geçirerek, Persleri, Roma topraklarından defetti. Daha sonra yeni seferler planlarken, aniden hastalandı ve öldü. İmparator Gordianus'un ölümünün ardından, Arabistanlı 1. Philippus (*I. Philippus Arabs*) olarak bilinen ve İ.S. 244-249 yılları arasında hüküm sürecek olan Marcus Iulius Philippus tahta çıktı.

4.8 Pontus, Bitinya, Pontus İç Bölgesinde ve Paflagonya'da %5'lik Miras Vergisinin Toplanmasıyla Görevli Procurator'lar

T.114. Quintus Cosconius Fronto (Severus'lar Dönemi)

1) EYALET	: İtalya
BULUNTU YERİ	: Sardinya (<i>Sardinia-Carales</i>)
DÖNEM	: İmparator Severus Dönemi
TÜR	: Onur Yazıtı
EDİSYON	: CIL X, 7583= ILS 1359; Pflaum 1960-I, 264, 2; Potter 1998, 270-274
YAZIT	:

[Q(uinto) Cosconio M(arci) f(ilio) P]oll(ia)

- 2 Fronton[i] praef(ecto) fab[r(um)] a co(n)s(ule) a[dl]ecto,
praef(ecto) coh(ortis) [I Ant]i(ochensium),
- 4 trib(un)o mil(itum) l[eg(ionis) I] Ital(icae),

- proc(uratori) Avgvst(orum) [ad ve]ctig(al) [XX her(editatium) p]er Pontvm
 6 et Bithy[niam e]t Pontvm mediterr[ane]vm [et Pap]hlagoniam,
 proc(uratori) Avg(ustorum) item [ad ve]ctig(al) XX her(editatium)
 8 per Asiam Lyciam [Phr]ygiam Galatiam insvlas [C]ycladas,
 svbpraef(ecto) ann(onae) vrb(is),
 10 proc(uratori) Avg(ustorum) ad vectig(al) ferr(ariarum) Gallic(arum),
 proc(uratori) Avg(ustorum) et praef(ecto) prov(inciae) Sard(iniae),
 12 optimo et rarissimo praesidi P(ublius) Sempronius Victor,
 optio praetori.

ÇEVİRİ : *Consul* tarafından seçildikten sonra, mühendislerin *praefectus*'u (olan), Antakya'lılardan oluşan I. *cohors*'un *praefectus*'u, I. İtalya lejyonunun askerî *tribunus*'u, imparatorların Pontus, Bitinya, Pontus'un iç bölgesi ve Paflagonya'da %5'lik miras vergisini toplamakla görevli *procurator*'u, yine Asya, Likya, Frigya, Galatya, Kiklad adalarında %5'lik miras vergisini toplamakla görevli imparatorların *procurator*'u, Roma'nın buğday tedarikiyle görevli *subpraefectus*'u, imparatorların Galya demir madenlerinin vergisini toplamakla görevli *procurator*'u, imparatorların *procurator*'u ve Sardinya eyaletinin *praefectus*'u, mükemmel ve eşi benzeri az bulunur yöneticiyi, Marcus'un oğlu, Pollia bucağından Quintus Cosconius Fronto'yu, *optio* (rütbesindeki) Publius Sempronius Victor, komutanı(nı) (onurlandırdı).

- 2) EYALET : İtalya
 BULUNTU YERİ : Sardinya (*Sardinia-Carales*)
 DÖNEM : İmparator Severus Dönemi
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : CIL X, 7584; Pflaum 1960-I, 264, 2
 YAZIT :

- Q(uinto) Cosconio M(arci) f(ilio) Poll(ia)
 2 Frontoni praef(ecto) fabr(um) a cos(ule) a[dl]ecto,
 praef(ecto) coh(ortis) I [An]ti(ochensium),
 4 trib(un) mil(itum) leg(ionis) I Ital(icae),
 proc(uratori) Avgvst(orum) ad vectig(al) XX her(editatium) per Pontvm
 6 et Bithyniam et Pontvm mediterranevm et Pap]hlagoniam,
 proc(uratori) [Avg(ustorum)] item ad vectig(al) XX her(editatium)
 8 per Pamph[y]liam Lyciam Phrygiam Galatiam et insvlas Cyclades,
 svbpraef(ecto) ann(onae) vrb(is),
 10 proc(uratori) Avg(ustorum) ad vectig(al) [fer]r(ariarum) Gallic(arum),

proc(uratori) Avg(ustorum) et praef(ecto) prov(inciae) Sard(iniae),
 12 optimo et sanctissimo praeposito Lucretius [A]ug(ustorum)
 tabul(arius) prov(inciae) Sard(iniae).

ÇEVİRİ : *Consul* tarafından seçildikten sonra, mühendislerin *praefectus*'u (olan), Antakya'lılardan oluşan I. *cohors*'un *praefectus*'u, I. İtalya lejyonunun askerî *tribunus*'u, Pontus, Bitinya, Pontus'un iç bölgesi ve Paflagonya'da %5'lik miras vergisini toplamakla görevli imparatorların *procurator*'u, yine Pamfilya, Likya, Frigya, Galatya ve Kiklad adalarında %5'lik miras vergisini toplamakla görevli imparatorların *procurator*'u, Roma'nın buğday tedarikiyle görevli *subpraefectus*'u, imparatorların Galya demir madenlerinin vergisini toplamakla görevli *procurator*'u, imparatorların *procurator*'u ve Sardinya eyaletinin *praefectus*'u, mükemmel ve son derece muhterem yöneticiyi, Marcus'un oğlu, Pollia bucağından Quintus Cosconius Fronto'yu, imparatorların Sardinya eyaletinin arşivcisi Lucretius (onurlandırdı).

3) EYALET : İtalya
 BULUNTU YERİ : Sardinya (*Sardinia-Carales*)
 DÖNEM : İmparator Severus Dönemi
 TÜR : Adak Yazıtı
 EDİSYON : CIL X, 7860; Pflaum 1960-I, 264, 3
 YAZIT :

Nymphis sanc[t(issimis)]
 2 M(arcus) Cosconius Fronto
 [p]roc(urator) Aug(ustorum)
 4 pr[ae]f(ectus)] prov(inciae) Sard(iniae)
 l(ibens) d(ono) d(edit).

ÇEVİRİ : İmparatorların *procurator*'u, Sardinya eyaletinin *praefectus*'u, Marcus Cosconius Fronto son derece kutsal *nympha*'lara içtenlikle adağını sundu.

YORUM : Sardinya Carales'ten çıkan iki yazıt, Cosconius Fronto'nun kariyerini gözlerimizin önüne sermesi bakımından oldukça değerlidir. Her iki yazıtta da kendi birliğinin üyeleri tarafından onurlandırılmış olan Cosconius'un hizmet ettiği dönem, Sardinya'nın, Commodus döneminde atlı sınıfı üyelerinin yönettiği bir eyalet olması nedeniyle, Pflaum tarafından imparator Severus dönemine tarihlendirilmiştir. Cosconius'un ve Novatus'un kariyerleri, Severus döneminde Frigya'nın hâlâ bağımsız bir yönetim bölgesi olarak ele alındığını göstermektedir. Nitekim Efes'te bulunmuş ve İ.S. 211-212 yıllarına tarihlendirilmiş bir yazıttan³⁶⁰ tanıdığımız Tiberius Claudius Serenus'un kariyeriyle de bu nokta doğrulanmış görünmektedir. Yazıtlardan da

³⁶⁰ Bkn., IvEphesos III, 647; McCabe, Ephesos 1305; Devijver 1976-I, C. 184.

açıkça anlaşıldığı gibi Fronto, Anadolu'nun pek çok eyaletinde, çoğunlukla %5'lik miras vergisinin toplanmasıyla görevli *procurator* olarak hizmet etmiştir.

4.9 Galatya Eyaletinin Procurator'ları

T.115. Marcus Arruntius Aquila (İ.S. 50)

1) EYALET	: Likya ve Pamfilya
BULUNTU YERİ	: Antalya (<i>Attaleia</i>)
DÖNEM	: İ.S. 50
TÜR	: Mil Taşı
EDİSYON	: CIL III, 6737= ILS 215; IGRR III, 768
LİTERATÜR	: Rathmann 2003, 243
YAZIT	:

- 1 Ti(berius) Clavdivs Drvsi f(ilius) Caesar
Avg(ustus) Germanicvs
pontif(ex) maximvs
tr(ibunicia) pot(estate) X imp(erator) XIIIX p(ater) p(atriae) co(n)s(ul) design(natus)
- 5 V per M(arcum) Arrvntivm
Aqvila procvr(atorem) suom {suum}
vias refecit.
Τιβέριος Κλαύδιος
Δρούσου υἱὸς Καῖσαρ
- 10 Σεβαστὸς Γερμανικὸς
ἀρχιερεὺς μέγιστος
δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ ἰ αὐτοκράτωρ τὸ υἱ
πατὴρ πατρίδος [ὑπάτος]
[ἀποδεδειγμένος τὸ ε'],
- 15 [διὰ Μ(ἄρκος) Ἀρρούντιον Ἀκουίλαν]
[τὸν ἐπίτροπον ἑαυτοῦ]
[ὁδοὺς ἀποκατέστησε].

ÇEVİRİ : Drusus'un oğlu, baş rahip, on kez *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, on sekiz kez imparator olarak esenlenmiş, vatanın babası, beş kez *consul* olarak seçilmiş Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus, kendi *procurator*'u Marcus Arruntius Aquila aracılığıyla yolları yeniden yaptırttı.

2) EYALET : Pamfilya
 BULUNTU YERİ : Kınık-Bozoluk (*Xanthos-Letoion*)
 DÖNEM : İmparator Claudius Dönemi
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 50 cm.; genişlik: 77 cm.; derinlik: –; harf boyu: 3 cm.
 EDİSYON : AE 1981, 811; Balland 1981-VII, 64
 YAZIT :

[Māp]κον Ἀρρούντιον Ἀκύλαν
 2 [υ]ῖόν Λουκίου Ἀρρουντίου
 Ἑρμ[α]κότου καθηγητοῦ αὐτοκρατόρων,
 4 χειλίαρχον λεγεῶνος
 Κυρηναϊκῆς, ἐπίτροπον
 6 [Κ]α[ίσαρος] Π[αμφυλίας].

ÇEVİRİ : İmparatorların rehberi Lucius Arruntius Hermacotus'un oğlu, Cyrenaica lejyonunun *tribunus*'u, Caesar'ın Pamfilya eyaletinin *procurator*'u (olan) Marcus Arruntius Aquila'yı (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

3) EYALET : Likya ve Pamfilya
 BULUNTU YERİ : Balat-Çamlık
 DÖNEM : İ.S. 72
 TÜR : Adak Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 30 cm.; genişlik: 40 cm.; derinlik: –; harf boyu:–
 EDİSYON : AE 1972, 624; Bean – Mitford 1970, 21, 4
 YAZIT :

1 Γάιος ΤΡΩΛΛΙΟ --
 Κακλουμεός, στρατολογηθεῖς
 ὑπὸ ἐπιτρόπου Ἀρουντίου
 Ἀκύλα λεγιῶνι ζ' Σιδηρᾷ
 5 καὶ στρατε[υ]σάμενος ἐπὶ Τιβερίου
 Κλαυδίου Καίσαρος ἔτη κζ'
 καὶ παιδαρχήσας καλῶς ἀπελύθη
 ὑπὸ Οὐεσπασιανοῦ
 Καίσαρος --Α-ΩΙΝ δὲ εἰς τὴν ἰδίαν
 10 πατρίδα κατ' [ε]ὐχὰς ἀνεθηκ[ε]
 τὸ ἱέρωμα Ἀπόλλωνι.

ÇEVİRİ : *Procurator* Ar(r)untius Aquila tarafından, VI. Sidera lejyonuna asker olarak alınıp, Tiberius Claudius Caesar'ın 27. yılında askerlik hizmeti yaparak, Vespasianus Caesar tarafından kendi vatanına gönderilen (terhis edilen) (ben) Caclumea'lı Gaius Trollio., tanrı Apollon'a adağını adadı(m).

YORUM : Claudius İ.S. 43 yılında genç senatör Quintus Veranius'a bir askerî birliğin başına geçmesini, Likya'ya giderek oradaki karışık duruma son vermesini ve bölgeyi Roma eyaleti olarak düzenlemesini buyurdu. Quintus Veranius, İ.S. 43-48 yılları arasında Likya'da vali olarak görev yaptı. Likya'nın ele geçirilmesinden sonra, bölgede askerî açıdan güvenliğin sağlanabilmesi için burada muazzam bir yol yapım projesi gerçekleştirilmiş, iki yıl süren bu projenin ardından, Likya'da ulaşılmayan köy ya da kasaba kalmamıştır. Bir numaralı yazıtta, böyle bir yol yapım çalışmasının örneği görülmektedir. Bu çalışma, imparator Claudius döneminde, Xanthos'lu *procurator* Aquila'nın gözetiminde gerçekleştirilmiştir. Galatya eyaletinde *procurator Augusti* olarak İ.S. 50 yılında görev yapmış olan M. Arruntius Aquila, Attaleia kentinde bulunan yukarıdaki bir numaralı yazıt sayesinde tanınmıştır. Mommsen, bu yazıttan yola çıkarak, Pamfilya'nın İ.S. 50 yılında kendi *procurator*'una sahip bir eyalet konumunda olduğunu öne sürmüştür.³⁶¹ Yeni araştırmalar, Pamfilya'nın İ.Ö. 25/ 24-İ.S. 72/ 73 yılları arasında, Galatya eyaletine bağlı olduğu görüşünü güçlendirmiştir.³⁶² Bununla birlikte Patara'da bulunmuş Stadiasmus Anıtı, Pamfilya bölgesinin İ.S. 43 yılında imparator Claudius tarafından oluşturulan Likya eyaletine dahil olmadığını kanıtlamaktadır. Bu durumda Aquila'nın belirtildiği gibi Pamfilya eyaletinde görev yapmış olması mümkün görünmemektedir.³⁶³ M. Arruntius Aquila, imparator Vespasianus döneminde *consul* olarak görev yapmış olan *M(arcus) Ar[ru]ntius Aqu[il]a M(arci) f(ilius) Ter(entia)*'nın babası olabilir, ancak bu konuda kesin bir kanıt bulunmamaktadır.³⁶⁴

Bkn., Gaius Cassius Salamalla, T.146

T.116. Iulius Publius (İ.S. 117)

EYALET : Galatya
BULUNTU YERİ : Konya (*Ikonion*)
DÖNEM : İ.S. 117
TÜR : Onur Yazıtı

³⁶¹ Bkn., CIL III, 6737; PIR² A, 1138.

³⁶² Bkn., Brandt 1992, 98 vd.; Milner 1998, 120.

³⁶³ Bkn., Ünver 2005, 25.

³⁶⁴ Bkn., Tiberius Claudius Clemens, T. 11.

EDİSYON : IGRR III, 264
 LİTERATÜR : Haensch 1997, 597
 YAZIT :

ἀγαθῇ τύχῃ.
 Ἰούλιον Πόπλιον,
 τὸν κράτιστον ἐπίτρο-
 πον, ἀγνεία καὶ δικαι-
 5 οσύνη πάντας ὑπερβα-
 λόμενον τοὺς πρὸ αὐτοῦ
 Λ. Καλπ(οῦρνιος) Ὀρέστης, πρίνκεψ
 καὶ λογιστῆς τῆς λαμπρᾶς
 Εἰκονιέων Κολωνίας, τὸν
 10 ἑαυτοῦ καὶ τῆς πατρί-
 δος εἰς πάντα εὐερ-
 γέτην.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! Görkemli İkonion kolonisinin ileri geleni ve saymanı olan Lucius Calpurnius Orestes, kendisinin ve vatanın hayırseveri, haşmetli *procurator* Iulius Publius'u, gösterdiği tüm hayırseverliğinden ötürü (onurlandırdı).

YORUM : Iulius Publius, ilgili kaynaklarda Galatya eyaletinin maliye *procurator*'u olarak geçmektedir (*Bkn. Literatür*).

Bkn., Valerius Eudaemon, T.148

T.117. Titus Furius Victorinus (İ.S. 142)

1) Hist. Aug. 14. 5, 2.

... et Lucius quidem, quod amissus esset praef. pr<a>etorio Furius Victorinus, <a>tqu[a]e pars exercitus interisset, redeundum esse[t] censebat, etc.

ÇEVİRİ : gerçekten Lucius bile geri dönmeleri gerektiğini düşünüyordu, çünkü hassa alayı kumandanı *-praefectus praetorio-* Furius Victorinus ölmüş ve ordusunun bir bölümü yok olmuştu, vb.

2) EYALET : İtalya
 BULUNTU YERİ : Roma
 DÖNEM : —

TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : CIL V, 648= CIL VI, 1937= CIL XIV, 440= ILS 9002; Pflaum 1960-I, 139, 1
 LİTERATÜR : Birley 1966
 YAZIT :

[T(ito)] Furio L(ucii) f(ilio) Pal(atina) Victorino
 2 praef(ecto) praet(orio) Imperator[um
 M(arci) Antonini et L(ucii) Veri Augg(ustorum),
 4 consularibus] o[rna]m[e]n[tis] honorato et
 [ob victoriam] Parthicam [M(arci) Aureli Antonini]
 6 et [L(ucii)] Ver[i Augg(ustorum)] coron(a)
 murali vallari [aurea] hast[is] pur[i]s I[III]
 8 vexillis obsidionali[b]u[s IIII] donato,
 [praef(ecto)] Aegypti, praef(ecto) [ann(onae)] urb(is),
 10 proc(uratori) a rat(ionibus), praef(ecto) [cl(assis)] praet(oriae)
 Mis[en(ensium), praef(ecto) cl(assis) pr(aetoriae)] Ravennatium,
 12 proc(uratori) ludi magni, proc(uratori)
 provinciae Hispaniae et Gal(atiae), praef(ecto)
 14 alae Frontoniana, tr(ibunus) legionis II Adiutric(is),
 [praef(ecto)] coh(ortis) Bracarum in Brita[nia] ...

ÇEVİRİ : Marcus Antoninus Augustus'un ve Lucius Verus Augustus'un hassa alayı kumandanı -*praefectus praetorio*-, *consul*'luk nişanlarıyla donatılan, Marcus Aurelius Antoninus Augustus'un ve Lucius Verus Augustus'un Parth yengisinden dolayı sur çelengiyle³⁶⁵ altın istihkâm çelengiyle³⁶⁶ dört uçsuz mızrakla, dört muhasara sancağıyla donatılan, Mısır'ın *praefectus*'u, Roma'nın buğday tedarikiyle görevli *praefectus*'u, muhasebe işleriyle görevli *procurator*, Misenum *praetor* donanmasının *praefectus*'u, Ravenna *praetor* donanmasının *praefectus*'u, büyük gladyatör eğitim okulunun -*ludus magnus*- *procurator*'u, İspanya eyaletinin ve Galatya'nın *procurator*'u, Frontoniana kanadının *praefectus*'u, II. Adiutrix lejyonunun *tribunus*'u, Britanya'da Braca *cohors*'unun *praefectus*'u (olan), Lucius'un oğlunu, Palatina bucağından, Titus Furius Victorinus'u (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

3) EYALET : Galatya
 BULUNTU YERİ : Karahamzalı Köyü

³⁶⁵ Corona murali: Kuşatma altına alınmış bir kentin sur duvarına tırmanan ilk askere verilen nişan.

³⁶⁶ Corona vallari aurea: Düşman kampın istihkâmlarına çıkan ilk askere verilen altın nişan.

DÖNEM : İ.S. ~140-145
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : Pflaum 1960-I, 139, 2
 YAZIT :

Τ(ιτον) Φούριον Ο[ύικτο]-
 2 ρεῖνον ἐπίτρ[οπον]
 {vac.} τοῦ Σεβα[στοῦ]
 4 Αἴλιος Προ[κυλ]-
 ιανὸς Μηνό[δω]-
 6 ρος τὸν ἐαυ[τοῦ]
 φίλον καὶ εὐ[ερ]-
 8 γέτην.

ÇEVİRİ : Aelius Proculianus Menodorus, Augustus'un *procurator*'u (olan) kendi dostu ve hayırseveri Titus Furius Victorinus'u (onurlandırdı).

4) EYALET : İtalya
 BULUNTU YERİ : Roma
 DÖNEM : İ.S. 163
 TÜR : Mezar Yazıtı
 EDİSYON : AE 1916, 47; CIL VI, 39449; Pflaum 1960-I, 139, 3
 YAZIT :

D(is) M(anibus) s(acrum)
 2 C(aio) Manlio C(ai) f(ilio)
 Publ(ilia tribu) Cassiano Verona, factus
 4 miles per Furium Victorinum et Cornelium Repentinum
 pr(aefectos) pr(aetorio) in coh(orte) II pr(aetoria),
 6 (centuria) Placidi IIII k(alendas) Aug(ustas)
 Laeliano et Pastore co(n)s(ulibus) - - -

ÇEVİRİ : Ölmüşlerin kutsal ruhlarına! II. *praetor cohors*'unda hassa alayı kumandanları Furius Victorinus ve Cornelius Repentinus sayesinde asker olan (filanca), Gaius'un oğlu, Publilia bucağından, Gaius Manlius Cassianus Verona'yı (onurlandırdı), Placidus'un süvari birliği -centuria-, Ağustos ayının *kalend*'lerinden 4 gün önce, Laelianus'un ve Pastor'un *consul*'luklarında

5) EYALET : Lübnan

BULUNTU YERİ : Sur (*Tyrus*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : OGIS 707; IGRR III, 1103; ILS 8846; Pflaum 1960-I, 139, 4
 YAZIT :

Τ(ίτῳ) Φουρίῳ Οὐικτωρείῳ ἐπάρχῳ Αἰγύπτου,
 2 ἐπάρχῳ πραιτωρίου Φορτουνᾶτος
 Σεβασ[τῶν] ἀπελ(εύθερος) ἀρχιταβλάριος Αἰγύπτου
 4 καὶ ἐπίτροπος προσόδων Ἀλεξαν[δρείας].

ÇEVİRİ : İmparatorların azatlısı, Mısır'ın arşiv yöneticisi ve İskenderiye'nin kiralıyla görevli *procurator*'u Fortunas, Mısır'ın *praefectus*'u, hassa alayı kumandanı Titus Furius Victorinus'u (onurlandırdı).

6) EYALET : Mısır
 BULUNTU YERİ : İskenderiye (*Alexandria*)
 DÖNEM : İ.S. 159
 TÜR : Kararnâme
 EDİSYON : Pflaum 1960-I, 139, 5
 YAZIT :

1.9-12 ---- καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐγένετο ἐν τῇ πόλει τῇ ις' Τίτος Φούριος Οὐικτωρίνος ----- 1.38 (ἔτους) κβ,
 Ἐπίφ κ - .

ÇEVİRİ : ve (Mısır) kentinde 16. *praefectus* oldu, Titus Furius Victorinus
 22. yıl(in)da

7) EYALET : Mısır
 BULUNTU YERİ : İskenderiye (*Alexandria-Alabanthis*)
 DÖNEM : İ.S. 159-160
 TÜR : Kararnâme
 EDİSYON : Pflaum 1960-I, 39, 6
 YAZIT :

Ἀπογράφομαι [κατὰ τὰ κελευσθέντα ὑπὸ τ]οῦ ἡγεμονεύσαντος [Τίτου Φουρίου Οὐικ]τορείνου ----
 [τοῦ διεληλ(υθότος) κγ'] (ἔτους) Ἀντωνίνου Καίσαρος.

ÇEVİRİ : *Praefectus* Titus Furius Victorinus tarafından buyurulanları kayıt altına alıyorum geldiği (geldikten sonra), Antoninus Caesar'ın 23. yılında.

YORUM : Victorinus, Galatya eyaletinin maliye *procurator*'u olarak hizmet etmişti. Bunun yanında, Britanya'da, Danube'de -Tuna-, İspanya'da görev yaptı, İtalya donanmalarının *praefectus*'u ve daha sonra da Mısır'ın *praefectus*'u oldu ve Roma kentinde de pek çok görev üstlendi. İ.S. 160-168 yılları arasında önce Antoninus Pius ve sonra Marcus Aurelius döneminde *praefectus praetorio* rütbesindeydi. Romalılar tarafından *Bellum Germanicum* ya da *Expeditione Germanica* olarak adlandırılan, 166 yılından 180 yılına kadar süren, Yukarı ve Orta Tuna'nın her iki bölümüne yayılmış soylar olan Marcomanni, Quadi ve öteki Alman soylarının Roma İmparatorluğu'na karşı başlattığı bir dizi akın, Marcus Aurelius dönemine damgasını vuran en büyük sıkıntılardan biriydi. Bu akınların en büyük ve en tehlikeli olanı, batı kesimindeki *Marcomanni* olarak adlandırılan Alman soylarının akınlarıydı. Marcomanni soyu, Opitergium'u -Oderzo- yerle bir etmiş ve Aquileia'yı kuşatmıştı. Bu akınla, Gaius Marius'un, Cimbri ve Teutones soylarını bozguna uğrattığı yıl olan İ.Ö. 101'den beri, İtalya'ya ilk kez düşman birlikler giriyordu. *Historiae Romanae*, bu savaş sırasında *praefectus praetorio* Furius Victorinus'un ve ordusunun kenti terk etmeye çalıştıklarını, Victorinus'un kendisinin öldüğünü ve ordusunun bir bölümünün yok olup gittiğini anlatmaktadır. Victorinus'un o sırada bölgede çıkan veba salgını nedeniyle mi yoksa savaş sırasında mı öldüğünü kesin olarak bilemiyoruz.³⁶⁷ Çünkü metinde geçen ve edilgen biçimde kullanılan *amittere* fiilinin anlamı,³⁶⁸ Victorinus'un öldüğünü açıklamasına rağmen, hangi nedenle öldüğü hakkında kesin bir bilgi vermemektedir.

T.118. Claudius Valerianus (İmparator Marcus Aurelius Dönemi)

1) EYALET : Galatya
 BULUNTU YERİ : Eskişehir (*Dorylaion*)
 DÖNEM : İ.S. 177-180
 TÜR : Bina Yazıtı
 EDİSYON : Mitchell 1982, 34. 1
 YAZIT :
 1 τὸν ναὸν σὺ[v]
 τοῖς ἀγάμ[α]-
 σιν κατεσ[κεύ]-
 ασεν Εὐτύχη
 5 <ς> Σεββ(αστῶν) οἰκόνο-

³⁶⁷ Bkn., Hist. Rom. vit. Marc. Ant. Phil. 13. 6: ... *et multa quidem milia pestilentia consumpsit multosque ex proceribus, quorum amplissimis Antoninus statuas conlocavit, etc.*

³⁶⁸ Bkn., Hist. Rom. vit. Marc. Ant. Phil. 14. 5, 2.

- {v}μος {οἰκόνομος}χωρίων
 Κωνσιδιανῶ[v]
 [σὺν Φα]υστε[ί]-
 νῳ καὶ Νεικε-
 10 ρωτιανῶ οὐ-
 ἐρναις [v]ίοις
 αὐτοῦ, ἀπο [ι]-
 [ε]ροῦντος Κλα[v]-
 δίου Οὐαλερια-
 15 νοῦ το[ῦ] κρατί[σ]-
 τοῦ ἐπιτρόπ[ου].

ÇEVİRİ : (Bu) tapınağı yontularıyla birlikte imparatorların Considiane kırsal bölgelerinin kâhyası Eutyches, aile köleleri olan oğulları Faustinus ve Nicerotianus ile birlikte yaptırdı, haşmetli *procurator* Claudius Valerianus kutsal kıldı.

YORUM : Yukarıdaki söz konusu yazıt dışında, Claudius Valerianus ile ilgili elimizde başka hiçbir bilgi bulunmamaktadır.

T.119. Stephanus (İ.S. 184)

- EYALET : Galatya
 BULUNTU YERİ : Ladik (*Laodicea*)
 DÖNEM : İ.S. 184
 TÜR : Adak Yazıtı
 EDİSYON : MAMA 1, 23
 LİTERATÜR : Haensch 1997, 595, A II-2
 YAZIT :

[[— — —]]

[[— — —]]

- 1 Stephanus lib(ertus) proc(urator)
 ex voto
 dedic(avit) d[— — —]
 Marullo et Aeliano co(n)s(ulibus).

ÇEVİRİ : Azatlı *procurator* Stephanus, adağını adadı; Marullus'un ve Aelianus'un *consul*'luklarında.

YORUM : Söz konusu yazıtta adı geçen *consul*'lar, İ.S. 184 yılının *consul*'ları olan Lucius Cossonius Eggius Marullus ve Gnaeus Papirius Aelianus'tur. İlgili kaynaklarda Stephanus'un, Galatya eyaletinde azatlı statüsünde bir *procurator* olarak hizmet etmiş olduğu belirtilmektedir, ancak Stephanus'un maliye mi yoksa mülk *procurator*'u olarak mı hizmet ettiği belli değildir (*Bkn., Literatür*).

T.120. Glycerinus (İ.S. 2. yüzyıl)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Ladik (*Laodicea Catacecaumene*)
 DÖNEM : İ.S. 222-235
 TÜR : Adak Yazıtı
 EDİSYON : MAMA I, 24
 LİTERATÜR : Haensch 1997, 596, A III-1
 YAZIT :

[I]uliae Mameae [san]-
 [c]tissimae Augu[s]-
 tae, matri dom[ini]
 nostri Sever[i Ale]-
 5 xandri pii fel[icis Au]-
 gusti et cast[rorum],
 Glycerinus lib(ertus) [proc(urator)]
 praediorum Quadratia[no]-
 rum gratias agens numini maies-
 10 tatique eius libens posui.

ÇEVİRİ : Efendimiz imparator Severus Alexander Pius Felix'in ve ordugâhın annesi son derece aziz imparatoriçe Iulia Mamea için, ben %4'lük mülk vergisini toplamakla görevli azatlı *procurator* Glycerinus, şükranlarımı sunarak (bu adağı) onun ruhuna ve saygınlığına adadım.

YORUM : Azatlı *procurator* Glycerinus hakkında, söz konusu yazıt dışında elimizde başka hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Yazıttan, kendisinin, %4'lük mülk vergisiyle görevli, imparatorun mülk *procurator*'u olarak görev yapmış olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

T.121. Aufidius Iulianus (İ.S. 209-211)

1) EYALET : Galatya

BULUNTU YERİ : Ankara (*Ankyra*)

DÖNEM : İ.S. 209-211

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.33 m. (*Yazılı sütun gövdesi: 0.89 m.*); genişlik: 0.64 (*Sütun gövdesi: 0.52 m.*); harf boyu: 6 cm. (*İlk beş satır pürüzsüz*)-4.5 cm. (*Son üç satır pürüzlü ve başka bir elden çıkmış gibi*); harf biçimi: II. 1-5 arası E, Σ ve A harfine karşıt olarak II. 6-8 arası, epsilon (E) ve sigma (Σ) yarım ay biçiminde (C), alpha (A) köşeli biçimdedir. Harf biçimlerindeki farklılık, 1-5 arası satırların, yazıtın ithaf edildiği kişinin kimliği kesinleşmeden önce kazındığı, bu kişinin ismi belli olduktan sonra, yazıtın başka bir elle kazındığı izlenimini uyandırmaktadır.³⁶⁹

EDİSYON : SEG 6, 11; AE 1924, 88; Bosch 1967, 221,³⁷⁰ AE 1924, 88; Mitchell – French 2012, 55

YAZIT :

Αὐφίδ(ιον)
 Ἰουλιανόν,
 τὸν κράτ(ιστον) ἐ-

4 πίτροπον τῶν
 Σεβββ(αστῶν)
 [Φ]αυστεῖνος τὸν
 ἐαυτοῦ πραιπόσιτον

8 κὲ εὐεργέτην.

ÇEVİRİ : Faustinus, üç imparatorun haşmetli *procurator*'u, kendi yöneticisi ve hayır severi (olan) Aufidius Iulianus'u (onurlandırdı).

YORUM : Aufidius Iulianus³⁷¹ ile ilgili bulunmuş dört yazıttan, içinde Σεβββ. olarak okunan bölümün açıkça görüldüğü bu onur yazıtı, söz konusu taşın üç imparator döneminde diktirildiğini işaret etmektedir. Bu durum, Severus'un, Caracalla'nın ve Geta'nın imparatorlar olarak üçlü yönetimi paylaştıkları dönemle bağlantılı görünmektedir. Iulianus'u onurlandıran, imparator azatlısı ve arşivci Faustinus, *procurator*'un alt kadrosunda çalışan personelden biridir.

2) EYALET : Galatya

BULUNTU YERİ : Ankara (*Ankyra*)

DÖNEM : İ.S. 209-211

³⁶⁹ Bkn., Mitchell – French 2012, 55.

³⁷⁰ Αὐφίδ(ιον) Ἰουλιανόν, τὸν κράτ(ιστον) ἐπίτροπον τῶν Σεβββ(αστῶν) {Σεβ(αστῶν τριῶν)}, [Ιο]υστεῖνος τὸν αὐτοῦ πραιπόσιτον κὲ εὐεργέτην.

³⁷¹ Bkn., PIR² A 1388.

TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IGRR III, 168; CIG 4037; Bosch 1967, 222;³⁷² Mitchell – French 2012, 56
 LİTERATÜR : PIR² A 1388
 YAZIT :

Ἀγαθῇ τύχῃ
 Αὐφίδιον
 Ἰουλιανόν
 4 τὸν κράτ(ιστον) ἐπίτρο-
 πον τῶν Σεββ[β](αστῶν)
 τὸν ἐν πᾶσι ἀγνόν
 κὲ δίκαιον κὲ πάσῃ
 8 ἀρετῇ κεκοσμη-
 μένον
 Εὐτυχίδης Σεββ[β](αστῶν)
 ἀπελεύθ(ερος) ταβου-
 12 λάριος τὸν ἑαυτοῦ
 πάτρ<ω>να κὲ ἐν πᾶσιν
 εὐεργέτην.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! İki (üç) imparatorun azatlısı ve arşiv yöneticisi Eutychides, üç/ iki imparatorun haşmetli *procurator*’u, her durumda saygın, doğru ve her türlü erdemle donatılmış kendi koruyucusunu ve her durumda hayırsever biri olan Aufidius Iulianus’u (onurlandırdı).

YORUM : İlgili yazıtın 5. ve 10. satırındaki üçüncü beta Σεββ[β] harfi, Geta’nın *damnatio memoriae*’a uğramasından dolayı kasten silinmiş görünmektedir. Iulianus’u onurlandıran imparator azatlısı ve arşivci Eutychides, *procurator*’un alt kadrosunda çalışan personelden biridir.

3) EYALET : Galatya
 BULUNTU YERİ : Ankara (*Ankyra*)
 DÖNEM : İ.S. 209-211
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IGRR III, 169; Bosch 1967, 223;³⁷³ Mitchell – French 2012, 57

³⁷² Ἀγαθῇ τύχῃ. Αὐφίδιον Ἰουλιανόν, τὸν κράτ(ιστον) ἐπίτροπον τῶν Σεβββ(αστῶν) {Σεβ(αστῶν τριῶν)} τὸν ἐν πᾶσι ἀγνόν κὲ δίκαιον κὲ πάσῃ ἀρετῇ κεκοσμημένον, Εὐτυχίδης Σεβββ(αστῶν) {(τῶν τριῶν) Σεβ(αστῶν)} ἀπελεύθ(ερος) ταβουλάριος τὸν ἑαυτοῦ πάτρ<ω>να κὲ ἐν πᾶσιν εὐεργέτην.

YAZIT :

[Αὐ]φίδ[ιον]

Ἰουλιανὸν

[τ]ὸν [κ]ράτ[ιστον]

4 ἐπί[τρ]οπ[ον]

τῶν [Σ]εββ[β](αστῶν)

Κύρ[ικ]κο[ς]

[τ]ὸν [π]ά[τρωνα].

ÇEVİRİ : Cyriacus, üç imparator'un haşmetli *procurator*'u, efendisi (koruyucusu) Aufidius Iulianus'u (onurlandırdı).

YORUM : Yazıtın 6. satırında geçen *Κύρικκος* ismi, Kelt kökenli isimlerden biridir. Daha yaygın isimler olan *Κυριακός* ve benzer şekilde *Κυριακή*, sadece Geç İmparatorluk döneminde geçerli olmuş ve sadece Hristiyanlar tarafından kullanılmıştır. Daha önceki iki yazıtta, Iulianus'u onurlandıran imparator azatlılarının aksine, Cyriccus'un koruyucusundan yarar sağlayan özel biri olduğu görülmektedir.

4) EYALET : Galatya

BULUNTU YERİ : Ankara (*Ankyra*)

DÖNEM : İ.S. 209-211

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : CIG 4038; IGRR III, 170; Bosch 1967, 224;³⁷⁴ Mitchell – French 2012, 58

YAZIT :

Αὐφίδιον

[Ι]ουλιανό(ν)

τὸν κράτ(ιστον)

4 ἐπίτροπον

τῶν Σεββ[β.](αστῶν)

Μαξιμεῖνος

τὸν πάτρω-

8 να διὰ πάντα

τὸν κρατορι OKI ...

³⁷³ [Αὐ]φίδ<δ>[ιον] Ἰουλιανό<ν>, [τ]ὸν [κ]ράτ[ιστον] ἐπί[τρ]οπ[ον] τ<ῶν> [Σ]εββ[β](αστῶν) {Σεβ(αστῶν τριῶν)} Κύρ[ικ]κό[ς] [τ]ὸν [π]ά[τρωνα].

³⁷⁴ Αὐφίδιον [Ι]ουλιανόν, τὸν κράτ(ιστον) ἐπίτροπον τῶν Σεβ(αστῶν) {Σεβ(αστῶν τριῶν)}, Μαξιμεῖνος τὸν πάτρωνα διὰ πάντα τὸν κρατορι.

ÇEVİRİ : Maximinus, üç imparatorun haşmetli *procurator*'u (olan), her bakımdan yiğit efendisi (koruyucusu) Aufidius Iulianus'u (onurlandırdı).

YORUM : Daha önceki iki yazıtta, Iulianus'u onurlandıran imparator azatlılarının aksine, Maximinus'un koruyucusundan yarar sağlayan özel biri olduğu görülmektedir.

T.122. Lucius Didius Marinus (İ.S. 212 – 214/ 215)³⁷⁵

- 1) EYALET : Galatya
 BULUNTU YERİ : Ankara (*Ankyra*)
 DÖNEM : İ.S. 196
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.76 m.; genişlik: 0.65 m.; derinlik: 0.68 m.; harf boyu: 0.040-0.025 m.
 EDİSYON : CIL III 249= CIL III, 6753= ILS 1396; Bosch 1967, 336, 276; Pflaum 1960-II, 295, 1; Mitchell – French 2012, 52
 YAZIT :
- B(onae) F(ortunae)
 L(ucio) Didio Marino v(iro) e(gregio)
 proc(uratori) Aug(usti) n(ostri) provinc(iae) Ara[b](iae)
 4 proc(uratori) Galatiae proc(uratori) fam(iliarum)
 glad(iatoriarum) per Gallias Bret(anniam) Hisp-
 [a]nias German(iam) et Raetiam
 proc(uratori) Minucia proc(uratori) alimen-
 8 [to]r(um) per Transpadum Histriam
 [et] Liburniam proc(uratori) vectigalior(um)
 [p]opul(i) R(omani) quae sunt citra Padum,
 proc(uratori) fam(iliarum) glad(iatoriarum) per Asiam Bi-
 12 thyn(iam) Galat(iam) Cappadoc(iam) Lyciam
 Pamphyl(iam) Cilic(iam) Cyprum Pontum
 Paflag(oniam) trib(un) coh(ortis) I praetor(iae),
 Marianus Aug(usti) n(ostri) lib(ertus) p(rae)p(ositus) (vicesimae)
 16 lib(ertatis) Bithyniae Ponti Paflag(oniae)

³⁷⁵ Mitchell – French, Lucius Didius Marinus'un Galatya eyalet *procurator*'luğunu İ.S. 196 yılına tarihlemektedirler. Demougin Lucius Didius Marinus'un Asya eyalet *procurator*'luğunu İ.S. 212-214/ 215 yılları arasına tarihlemektedir; bkn., Demougin 1990, 222 ve Mitchell – French 2012, 52.

nutritor eius.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! Seçkin kişi, imparatorumuzun Arabistan eyaletinin *procurator*'u, Galatya'nın *procurator*'u, Galya eyaletlerinde, Britanya'da, İspanya eyaletlerinde, Germania ve Raetia'daki gladyatör okullarının *procurator*'u, Minucia'nın *procurator*'u, Transpadana'da,³⁷⁶ Istria'da ve Liburnia'da gıda tedarikiyle görevli *procurator*, Po'nun beri yanındaki Roma halkından vergi toplamakla görevli *procurator*, Asya'da, Bitinya'da, Galatya'da, Kapadokya'da, Likya'da, Pamfilya'da, Kilikya'da, Kıbrıs'ta, Pontus'ta ve Paflagonya'daki gladyatör okullarının *procurator*'u, I. Praetor *cohors*'unun *tribunus*'u olan Lucius Didius Marinus'u, Bitinya, Pontus ve Paflagonya'nın %5'lik azatlık vergisiyle görevli yöneticisi, imparatorumuzun azatlısı ve (*L. Didius Marinus'un*) babalığı (olan) Marianus (onurlandırdı).

YORUM : Bir heykel kaidesi üzerinde yazılmış olan bu onur yazıtı, Galatya'daki görevini tamamlayıp, Arabistan *procurator*'u olarak atanmış olan L. Didius Marinus'un onuruna babalığı Marianus tarafından diktirilmiştir. İlgili yazıttan Marinus'un, Bitinya, Pontus ve Paflagonya'da %5'lik azatlık vergisini toplamakla görevlendirilmiş bir imparator azatlısı olduğu anlaşılmaktadır. İ.S. ~110 yılında Plinius'un, imparator Traianus'a yazmış olduğu mektuplar, imparator azatlılarının, Ankara'nın kuzeyindeki bu geniş ve kırsal bölgelerde idarî görevler için kullanılmış olduklarını göstermektedir.³⁷⁷ İlgili yazıttan L. Didius Marinus'un da benzer, ama daha üst derece görevler yapmış olduğu anlaşılmaktadır. S. Mitchell ve D. French'e göre, Marinus ile Marianus arasındaki ilişki, Marianus'u tanımlamak için *nutritor* -babalık- kelimesinin seçimiyle ortaya çıkmaktadır. Mitchell ve French, bu kelime gerçek anlamıyla kullanılırsa, Marinus'un, Marianus'un beslemesi olduğunun, kelime mecazî anlamda kullanılırsa, Marianus'un, Marinus'un akıl hocası -mentor- olarak hareket etmiş olduğunun anlaşılabileceğini iddia etmektedirler.³⁷⁸

2) EYALET : Asya

³⁷⁶ İtalya'da Po Irmağı'nın kuzeyindeki bölge.

³⁷⁷ Bkn., Plin. epist. 10. 20-21: *Traianvs Plinio. Nihil opus sit, mi Secunde carissime, ad continendas custodias plures commilitones conuerti. Perseueremus in ea consuetudine, quae isti prouinciae est, ut per publicos seruos custodiantur.* ibid., 10. 27-28: *C. Plinivs Traiano Imperatori. Maximus libertus et procurator tuus, domine, praeter decem beneficiarios, quos adsignari a me Gemellino optimo uiro iussisti, sibi quoque confirmat necessarios esse milites sex. Hos interim, sicut inueneram, in ministerio eius relinquendos existimaui, praesertim cum ad frumentum com-parandum iret in Paphlagoniam. Quin etiam tutelae causa, quia ita desiderabat, addidi duos equites. In futurum, quid seruari uelis, rogo rescribas; Traianvs Plinio. Nunc quidem proficiscentem ad comparationem frumentorum Maximum libertum meum recte militibus instruxisti. Fungebatur enim et ipse extraordinario munere. Cum ad pristinum actum reuersus fuerit, sufficient illi duo a te dati milites et totidem a Virdio Gemellino procuratore meo, quem adiuvat.*

³⁷⁸ Bkn., Mitchell – French 2012, 52.

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 212-217
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.185 m.; genişlik: 0.54 m.; derinlik: 0.53 m.; harf boyu: 0.04 m.
 EDİSYON : IvEphesos VII, 1, 3051; McCabe, Ephesos 1170; Keil 1951-3, 51; Pflaum 1960-II, 295; IGRR III, 6753; ILS 1396; ILS 9240
 YAZIT :

 2 [τ]ὸν [τ]ο[ῦ] θειο[τά]-
 του Αὐτοκράτορος
 4 Μ(άρκου) Αὐρ(ηλίου) Ἀντωνείνου
 Σεβαστοῦ Εὐσεβοῦς
 6 Εὐτυχοῦς Ἀνεικίτου
 ἐπὶ τῶν διαγνώσεων
 8 καὶ ἐπίτροπον
 Δείδιον Μαρεῖνον
 10 Φλ(άουιος) Δαμιανός].

ÇEVİRİ : Flavius Damianus, tanrısallık abidesi imparator Marcus Aurelius Antoninus Augustus Pius Felix Invictus'un son derece seçkin kişilerden biri olan *procurator*'u Didius Marinus'u (onurlandırdı).

3) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 215-217
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvEphesos III, 660 E; Keil 1951-3, 138 (*yorum*: 3051), Pflaum 1960-II, 295, 5
 LİTERATÜR : PIR² D 71; Haensch 1997, 645; Demougin 1990, 223.
 YAZIT :

L(vcio) Didio Marino
 2 proc(vratori) Avgvsti n(ostri)
 provinciae Asiae
 4 et a sacris
 cognitionibvs
 6 p(erfectissimo) v(iro)

cornicvleri et
 8 beneficiari et
 exacti
 10 hvmanissimo
 praesidi.

ÇEVİRİ : Emir subayları, askerî güvenlik güçleri ve saymanlar, imparatorumuzun Asya eyaletinin *procurator*'u ve kutsal adlî davalarla görevli (*procurator*), mükemmel insan, son derece insancıl bir yönetici (olan) Lucius Didius Marinus'u (onurlandırdılar).

4) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Bergama (*Pergamon-Asklepieion*)
 DÖNEM : İ.S. 215
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvPergamon III, 14
 YAZIT :

[Imp(eratorem) Caesarem Marcum Aurelium A]-
 2 ntoninum Pi[um Felicem Aug(ustum)]
 [Parthicum max(imum),
 4 Bretannicum max(imum),
 Ge]rmanicum max(imum),
 6 [patrem patriae] [L(ucius) Didius Marinus et Aris]-
 taenetus lib(erti) pr[occ(uratores)] {procuratores duo}.

ÇEVİRİ : (İki) Azatlı *procurator* Lucius Didius Marinus ve Aristaenetus, imparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Pius Felix Augustus'u, en büyük Parth fatihini, en büyük Britanya fatihini, vatanın babasını (onurlandırdılar).

5) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Bergama (*Pergamon-Asklepieion*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : AE 1933, 281
 YAZIT :

[M(arcum) Aurelium An]toninu[m August]um Pi[um Felicem
 2 et Iuliam Soae]miadem [et Iuliam] Mama[eam Augustas
 Aris]taenetu[s et]s lib(erti) pr[occ](uratores).

ÇEVİRİ : Azatlı *procurator*'lar Aristaenetus ve s, Marcus Aurelius Antoninus Augustus Pius Felix'i, Augusta Iulia Soaemiades'i ve Augusta Iulia Mamaea'yı (onurlandırdılar).

6) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Bergama (*Pergamon-Asklepieion*)
 DÖNEM : İ.S. 215
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvPergamon III, 15; AE 1933, 282; Pflaum 1960-II, 295, 6
 YAZIT :

Iuliam [A]ug[ust]am,
 2 matrem [Aug(usti) et c]-
 astrorum et senatus L(ucius)
 4 Didius Marinus et A[ri]staenetus
 lib(erti) procc(uratores) {procuratores duo}.

ÇEVİRİ : (İki) azatlı *procurator* Lucius Didius Marinus ve Aristaenetus, imparatorun, ordugâhın ve senatonun annesi Iulia Augusta'yı (onurlandırdılar).

7) EYALET : Dacia
 BULUNTU YERİ : Avusturya (*Asturia*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Adak Yazıtı
 EDİSYON : AE 1911, 4; ILS 9240; Pflaum 1960-II, 295, 295, 2
 YAZIT :

Marti Gradivo
 2 L(ucius) Didius Marinus
 proc(urator) Aug[g(ustorum)]
 4 ex voto fecit.

ÇEVİRİ : İki imparatorun *procurator*'u Lucius Didius Marinus, Mars Gradivus'a adağını adadı.

8) EYALET : Dacia
 BULUNTU YERİ : Avusturya (*Asturia*)
 DÖNEM : —
 TÜR : İthaf Yazıtı
 EDİSYON : AE 1911, 5; Pflaum 1960-II, 295, 3

YAZIT :

- [P]ro salut[e]
 2 Iuliae Au[g(ustae)]
 matri (sic) [c]astror(um)
 4 [e]t Aug[g(ustorum)]
 L(ucius) [D]idius M[a]rinus
 6 [p]r[oc(urator)] di[c]avit.

ÇEVİRİ : *Procurator* Lucius Didius Marinus, ordugâhın ve iki imparatorun annesi Iulia Augusta'nın sağlığı için (bunu) adadı.

9) EYALET : Roma

BULUNTU YERİ : Apulia

DÖNEM : —

TÜR : Liste

EDİSYON : CIL IX, 338= ILS 6121; Stylow 2000, 783; Hübner 1885, 811; Pflaum 1960-II, 295, 7

YAZIT :

L(ucio) Mario Maximo II L(ucio) Roscio Aeliano cos(ulibus) Marcus Antoninus Priscus L(ucius) Annius Secundus II vir(i) quinquenn(ales) nomina decurionum in aere incidenda curaberunt: patroni c(larissimi) v(iri): App(ius) Claudius Iulianus, T(itus) Lorenius Celsus, M(arcus) Aedinius Iulianus, L(ucius) Didius Marinus, L(ucius) Domitius Honoratus, M(arcus) Antonius Balbus, M(arcus) Statius Longinus, L(ucius) Pontius Verus, C(aius) Betitius Pius, C(aius) Gavivius Maximus, C(aius) Furius Octavianus, L(ucius) Bruttius Praesens, C(aius) Bruttius Crispinus, C(aius) Petronius Magnus, C(aius) Iunius Numidianus, M(arcus) Papirius Candidus, L(ucius) Caecilius Maximus, Q(uintus) Caelius Flavianus, L(ucius) Lucilius Priscilianus, L(ucius) Pontius Bassus, L(ucius) Pontius Mauricus, M(arcus) Antonius Crispinus, Ti(berius) Iulius Licinianus, C(aius) Sulpicius Arrenianus, C(aius) Licinius Licinianus, L(ucius) Valerius Turbo, L(ucius) Flavius Lucilianus, P(ublius) Marcius Maximillianus, M(arcus) Statius Patruinus, M(arcus) Statius Longinus iun(ior), M(arcus) Valerius Turbo iun(ior); patroni eq(uites) R(omani): P(ublius) Gerellanus Modestus, T(itus) Ligerius Postuminus, T(itus) Munatius Felix, T(itus) Flavius Crocalianus, C(aius) Galbius Soterianus, T(itus) Aelius Rufus, T(itus) Aelius Flavianus, Q(uintus) Coelius Sabinianus; quinquennalicii: T(itus) Aelius Rufus, T(itus) Aelius Flavianus, M(arcus) Antonius Priscus, L(ucius) Annius Secundus; allekti inter quinq(uennalicios): C(aius) Galbius Soterianus, L(ucius) Abuccius Iulianus, C(aius) Silius Anthus, P(ublius) Aelius Victorinus; II viralicii: A(ulus) Caesellius Proculus II, L(ucius) Faenius Merops II, L(ucius) Abuccius Maximinianus, Q(uintus) Iunius

Alexander II (et alia nomina viginti quinque); aedilicii: T(itus) Flavius Crocolianus (et alia nomina duodeviginti, in his) L(ucius) Faenius Merops iun(ior); quaestoricii: L(ucius) Ceius Asclepiodotianus (et alia nomina octo); pedani: Q(uintus) Fabius Fabianus (et alia nomina triginta et unum); praetextati: T(itus) Flavius Frontinus, C(aius) Iulius Hospitalis iun(ior), L(ucius) Abuccius Proculus iun(ior) (et alia nomina viginti duo).

ÇEVİRİ : II. Lucius Marius Maximus ve Lucius Roscius Aelianus'un *consul*'luklarında, beş yıl (sürelî) *duoviri*, Marcus Antoninus Priscus ve Lucius Annus Secundus, *decurio*'ların adlarının bronz (tabelaya) yazılmasıyla ilgilendiler: Son derece ünlü *patronus*'lar: Appius Claudius Iulianus, Titus Lorenus Celsus, Marcus Aedinius Iulianus, Lucius Didius Marinus, Lucius Domitius Honoratus, Marcus Antonius Balbus, Marcus Statius Longinus, Lucius Pontius Verus, Gaius Betitius Pius, Gaius Gavivius Maximus, Gaius Furius Octavianus, Lucius Bruttius Praesens, Gaius Bruttius Crispinus, Gaius Petronius Magnus, Gaius Iunius Numidianus, Marcus Papirius Candidus, Lucius Caecilius Maximus, Quintus Caelius Flavianus, Lucius Lucilius Priscilianus, Lucius Pontius Bassus, Lucius Pontius Mauricus, Marcus Antonius Crispinus, Tiberius Iulius Licinianus, Gaius Sulpicius Arrenianus, Gaius Licinius Licinianus, Lucius Valerius Turbo, Lucius Flavius Lucilianus, Publius Marcius Maximillianus, Marcus Statius Patruinus, Küçük Marcus Statius Longinus, Küçük Marcus Valerius Turbo; Roma atlı sınıfı(ndan) *patroni*: Publius Gerellanus Modestus, Titus Ligerius Postuminus, Titus Munatius Felix, Titus Flavius Crocalianus, Gaius Galbius Soterianus, Titus Aelius Rufus, Titus Aelius Flavianus, Quintus Coelius Sabinianus; beş yıllık görevliler: Titus Aelius Rufus, Titus Aelius Flavianus, Marcus Antonius Priscus, Lucius Annus Secundus; beş yıl görev yapacak kişiler arasına seçilenler: Gaius Galbius Soterianus, Lucius Abuccius Iulianus, Gaius Silius Anthus, Publius Aelius Victorinus; iki yıllık görevliler: 2. Aulus Caesellius Proculus, 2. Lucius Faenius Merops, Lucius Abuccius Maximinianus, 2. Quintus Iunius Alexander (ve diğer yirmi beş kişinin adları); *aediles -bayındırlık memurları-*: Titus Flavius Crocolianus (ve diğer on sekiz kişinin adları, bunlar içinde) Küçük Lucius Faenius Merops; *quaestor*'lar *-defterdarlar-*: Lucius Ceius Asclepiodotianus (ve diğer sekiz kişinin adları); pedanus'lar: Quintus Fabius Fabianus (ve diğer otuz bir kişinin adları); erginler: Titus Flavius Frontinus, Küçük Gaius Iulius Hospitalis, Küçük Lucius Abuccius Proculus (ve diğer yirmi iki kişinin adları).

YORUM : I. Küçük Annia Cornificia Faustina (İ.S. 160-212), Romalı bir prenses ve Roma imparatoru Marcus Aurelius ile Roma imparatoriçesi Genç Faustina'nın kızıydı, aynı zamanda Roma imparatoriçesi Lucilla ile Roma imparatoru Commodus'un kız kardeşiydi. Anne tarafından dedesi, Roma imparatoru Antoninus Pius ve anneannesi Roma imparatoriçesi Yaşlı Faustina idi. Baba tarafından büyük babası *praetor* Marcus Annus, büyük annesi ise Domitia Lucilla idi. Kendisine, halası Annia Cornificia Faustina'nın anısına aynı isim verildi. Roma'da

doğdu ve büyüdü. Cornicia Faustina İ.S. 182 yılında *consul* olarak görev yapan Afrikalı bir Romalı siyaset adamı Marcus Petronius Sura Mamertinus ile evlendi. İ.S. 173 yılından sonra Cornificia Faustina, Mamertinus için Petronius Antoninus adında bir oğul dünyaya getirdi. İ.S. 180 yılında Cornificia Faustina ailesiyle birlikte kış mevsiminde Marcus Aurelius'un kışlık kampında bulunmuş olabilir. İ.S. 180 yılında Marcus Aurelius ölmüştü ve Faustina'nın erkek kardeşi Commodus, Roma imparatoru olarak babasının tahtına geçmişti. İ.S. 190-192 yılları arası bir zamanda Commodus, Faustina'nın kocasının, oğlunun, kayın biraderinin ve görümcesinin öldürülmesini buyurdu. Cornificia Faustina, Commodus'un siyasi infazından kurtuldu ve daha sonra Lucius Didius Marinus ile evlendi. Atlı sınıfının bir üyesi olan Lucius Didius Marinus, kariyerine I. *praetor cohors*'unun askerî *tribunus*'u olarak başlamış, Asya, Bitinya, Galatya, Kapadokya, Likya, Pamfilya, Kilikya, Pontus ve Paflagonya eyaletlerindeki gladyatör yetiştiren okulların idaresiyle görevli *procurator*, Po Ovasının beri yanındaki Roma halkından vergi toplamakla görevli *procurator*, Transpadana'da, Istria'da ve Liburnia'da gıda tedarikiyle görevli *procurator*, Minucia'nın *procurator*'u, Küçük Asya'daki görevine benzer şekilde, Galya'da, Britanya'da, İspanya'da, Germania'da ve Raetia'daki gladyatör okullarının *procurator*'u, İ.S. 196 yılında Galatya'nın³⁷⁹ ve İ.S. 212-214 yılları arasında Asya eyaletinin *procurator*'u olarak görev yapmıştır.³⁸⁰ İ.S. 215 yılında Caracalla döneminde *procurator a sacris cognitionibus* olmak için Asya *procurator*'luğundan ayrılmıştır.³⁸¹ İmparator Pertinax'ın kısa hüküm dönemi süresinde (İ.S. 193), Lucius Didius Marinus'un karısı Cornificia Faustina, Roma imparatoruyla sıkı ilişkiler içine girmiştir. İ.S. 212 yılında, Faustina elli yaşındayken Roma imparatoru Caracalla onun öldürülmesini buyurdu. Faustina'nın ölümüyle Marcus Aurelius'un ve Genç Faustina'nın yaşayan son çocuğu da ortadan kaldırılmış oldu.

T.123. Sergius Paulinianus (İ.S. 222-235)

1) EYALET : Galatya
 BULUNTU YERİ : Ankara (*Ankyra*)
 DÖNEM : İ.S. 222-235
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.70 m.; (*sütun gövdesi*) 0.91 m.; genişlik: 0.57 m. (*tepe noktası*)-0.46 m. (*sütun gövdesi*); derinlik: 0.60 m. (*tepe noktası*); harf boyu: 0.05 m. (*4. satırdaki*

³⁷⁹ Mitchell ve French ilgili yazıttan yola çıkarak Lucius Didius Marinus'un Galatya eyalet *procurator*'luğunu İ.S. 196 yılına tarihlemişlerdir; ayrıntılı bilgi için bkn., Mitchell – French 2012, 52.

³⁸⁰ Bkn., Pflaum 1960-II, 295.

³⁸¹ Bkn., IvEphesos 660E ve 3051; Pflaum 1960-II, 295.

ITEM kelimesinin *I* harfi ve 5. satırdaki *ALEXANDRIAE* isminin *I* harfi daha uzun, 6. satırdaki *COR(NICULARIUS)* kelimesinin *O* harfi küçük)

EDİSYON : AE 1937, 87; Pflaum 1960-I, 262 bis; Bosch 1967, 198; Mitchell – French 2012, 59

LİTERATÜR : PIR² S 526

YAZIT :

Serg(io) Pauliniano
v(iro) e(gregio) proc(uratori) Aug(usti) n(ostri)
provinciae Gala-
4 tiae, item Alexan-
driae
Aur(elius) Statianus cor-
nicularius eius
8 honoris causa.

ÇEVİRİ : Kendi emir subayı Aurelius Statianus, imparatorumuz Augustus'un Galatya eyaletinin, aynı şekilde İskenderiye'nin *procurator*'u, seçkin bir kişi (olan) Sergius Paulinianus'u liyakâtinden ötürü (onurlandırdı).

YORUM : Köklü bir senatör ailesi olan İtalyan kökenli Sergii Paulli, imparatorluk döneminden itibaren Pisidia Antiocheia'sında yerleşmiş bir aileydi ve Anadolu'da önemli mülklere sahiptiler. *Procurator* Sergius Paulinianus da olasılıkla bu aileden gelmektedir.³⁸² Kendisi, L. Didius Marinus gibi, emri altındaki çalışanlardan biri olan Aurelius Statianus tarafından, Mısır'daki yeni görevi için eyaletten ayrılırken onurlandırılmıştır. Paulinianus'un İskenderiye'de hangi görevi üstlendiği belirtilmemektedir. Bu görev, olasılıkla *procurator ad dioecesis Alexandriae* ya da daha üst seviye bir görev olan *idios logos*'un *procurator*'unun görevi olabilir.³⁸³ Sergius Paulinianus, C. Iulius Senecio³⁸⁴ da olduğu gibi, İ.S. 212 yılından itibaren bağımsız olan Doğu İmparatorluğu'nda, olasılıkla Roma yurttaşı yeni nesil ailelerden birinin üyesi olan *cornicularius* Aurelius Statianus tarafından onurlandırılmıştır, bu nedenle Aurelius Statianus yazıt dili olarak Latinceyi seçmiş olmalıdır.

T.124. Gaius Claudius Firmus (İ.S. 244-260)

1) EYALET : Galatya

³⁸² Bkn., Halfmann 1979, 105-107; Drew-Bear ve Christol tarafından yeniden gözden geçirilmiştir, 2002.

³⁸³ Bkn., Pflaum 1960-II, 262 bis.

³⁸⁴ Bkn., Gaius Iulius Senecio, T. 125.

- BULUNTU YERİ : Ankara (*Ankyra*)
- DÖNEM : İ.S. 244-260
- TÜR : Onur Yazıtı
- ÖLÇÜLER : (*Fragman A'nın ölçüleri kaydedilmemiştir*) Fragman B: yükseklik: 0.73 m.; genişlik: 0.52 m.; derinlik: 0.60 m.; harf boyu: (*Satır 1-4*): 0.035 m.; (*Satır 5*): 0.045 m.; (*Satır 6*): 0.055 m.; (*Satır 7-8*): 0.050 m.
- EDİSYON : IGRR III, 181; Bosch 1967, 199; Pflaum 1960-I, 277; SEG 27, 846; AE 1981, 788; Mitchell 1977, 4; Mitchell – French 2012, 60
- LİTERATÜR : PIR² C 867-868; Pflaum 1982, 128
- YAZIT :
- (Fragman A)** Γ(άιον) Κλ(αύδιον) Φίρμον
τὸν κράτιστον ἐπίτρο[πον]
τῶν Σεβαστῶν Γαλατί[ας, ἐπί]-
4 [τροπον] εἰκοστῆς κληρονομιῶν
[Ι]σ(π)ανίας Βαιτικῆ(ς) Λουσι[τανί]-
[ας], ἑπαρχον ὀχημάτων ἐν [Γαλ]-
[λί]αις Λουγδουν[ησίᾱ] Ἀκου[ι]-
(Fragman B) 8 τανικῆι Ναρβονησίᾱ, ἐπίτροπ[ον τῆς]
Μινουκίας ἐν Ῥώμῃ, ἐπιμ[εληθ]-
έντ(α) ὁδῶν ἐν Ἰταλίᾱ Τραιανῆς Ἀ[δρι]-
ανῆς Αὐρηλιανῆς Ἀντωνειν[ι]-
12 νῆ[ς], τὸν ἀγνὸν κὲ δίκαιον
Ἄλφιος
(vac) Δομετιανός (vac)
β(ενε)φ(ικιάριος) κορνικουλάρι(ος)
16 τὸν ἑαυτοῦ πάτρωνα διὰ
πάντα.

ÇEVİRİ : İmparatorların Galatya eyaletinin haşmetli *procurator*'u, İspanya'da, Baetica'da, Lusitania'da %5'lik miras vergisini toplamakla görevli *procurator*, Galya'da, Lugdunensis'te, Aquitania'da, Narbonensis'te taşıt arabalarıyla görevli *praefectus*, Roma'da Minucia bölgesinin *procurator*'u, İtalya'da *Via Traiana*,³⁸⁵ *Via Hadriana*,³⁸⁶ *Via Aurelia*³⁸⁷ ve *Via*

³⁸⁵ *Via Traiana*: *Via Appia*'nın bir uzantısı olarak imparator Traianus tarafından yaptırılan bu yol, Beneventum'dan Brundisium'a değin uzanmaktadır.

³⁸⁶ *Via Hadriana*: İmparator Hadrianus tarafından yaptırılan ve İ.S. 137 yılında tamamlanan bu yol, Antinopolis'ten Berenike'deki Kızıl Deniz'e kadar uzanmaktadır.

*Antoniniana*³⁸⁸ yollarının (bakımıyla) görevli (*curator*), doğru ve dürüst insanı, her bakımdan (kendisinin) koruyucusu (olan) Gaius Claudius Firmus'u, yaveri (emir subayı), hayır sever Alfius Domitianus (onurlandırdı).

YORUM : Gaius Claudius Firmus, İ.S. 260 yılından önce Galatya'da maliye *procurator*'u olarak görev yapmış olmalıdır, çünkü İ.S. 260 yılında atlı sınıfı için en yüksek makama gelmiş ve Mısır'ın *praefectus*'u olmuştur. Galatya'daki görevinden sonra, İspanya, Baetica ve Lusitania'da %5'lik miras vergisini toplamakla görevli imparator *procurator*'u olarak kariyerine devam ettiği anlaşılmaktadır. Claudius Firmus, Gallia, Lugdunensis, Aquitania ve Narbonensis'te taşıt arabalarıyla görevli *praefectus* olarak hizmet ettikten sonra, Roma'da Minucia bölgesinin *procurator*'luğuna terfi edilmiş ve İtalya'da önemli görevlerden biri olan *curator*'luğa getirilmiştir. Bu görevde, İtalya'daki *Via Traiana*, *Via Hadriana*, *Via Aurelia* ve *Via Antoniniana* adları verilen yolların bakımı ve düzeniyle görevli olmuştur.

T.125. Gaius Iulius Senecio (İ.S. 253-260)

1) EYALET : Galatya-Pontus
 BULUNTU YERİ : Ankara (*Ankyra*)
 DÖNEM : İ.S. 253-260
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : CIL III, 251= ILS 1373; Bosch 1967, 64; Mitchell – French 2012, 53
 YAZIT :

B(onae) F(ortunae).

C(aium) Iu[l(ium)] Senecio-
 nem v(irum) e(gregium)

4 proc(uratorem) prov(inciae) Ga-
 lat(iae) item vice prae-
 sidis eiusd(em) prov(inciae)
 et Ponti

8 Zeno Aug(ustorum) lib(ertus)
 tabular(ius)
 prov(inciae) eiusd(em) praepo-
 sito incomparabili.

³⁸⁷ Via Aurelia: İtalya'daki en eski Roma yollarından biri olan Via Aurelia, ~İ.Ö. 241 yılında yaptırılmıştır. O dönemin *censor*'larından biri olan Gaius Aurelius Cotta, yol yapım çalışmasının idaresiyle görevlendirilmiştir.

³⁸⁸ Via Antoniniana: Kuzey Beyrut'ta, imparator Aurelius Antoninus tarafından yaptırılmış yoldur.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! İmparatorların azatlısı, aynı eyaletin arşiviyle görevli (olan) Zeno, seçkin kişi, Galatya eyaletinin (*procurator*'u), aynı şekilde aynı eyaletin yöneticisinin yetkisiyle (hareket eden) ve Pontus'un *procurator*'u (olan), eşi benzeri bulunmaz komutanı, Gaius Iulius Senecio'yu (onurlandırdı).

2) EYALET : Galatya-Pontus

BULUNTU YERİ : Ankara (*Ankyra*)

DÖNEM : İ.S. 253-260

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.05 m; harf boyu: (*satır 1-5*) 0.06-0.045 m.

EDİSYON : AE 1930, 144; AE 1931, 128; SEG 6, 12; Bosch 1967, 65;³⁸⁹ Mitchell – French 2012, 54

LİTERATÜR : Haensch 1997, 589

YAZIT :

[Γ(αιον) Ἰ]ούλ(ιον) Σενε-

κίωνα

τὸν κράτιστον

4 ἐπίτροπον

τῶν Σεββ(αστῶν)

πράξαντα κὲ

τὰ τῆς ἡγεμονίας

8 μέρη ἐνδόξως

τὸν ἀγνότατον

κὲ δικαιότατον

Αὐρ(ήλιος) Πωλίων

12 β(ενε)φ(ικιάριος) κορνικουλ(αριος)

τὸν ἑαυτοῦ

ν. πάτρωνα ν.

ÇEVİRİ : Ayrıcalıklı asker ve emir subayı Aurelius Pollio, imparatorların {iki imparatorun} haşmetli *procurator*'u, baş kumandanlık hizmetlerini seçkin bir biçimde yapmış, son derece doğru ve düzgün bir kişi olan kendi koruyucusu Gaius Iulius Senecio'yu (onurlandırdı).

³⁸⁹ Bkn., Bosch 1967, 65: [Γ(αιον) Ἰ]ούλ(ιον) Σηνεχίωνα τὸν κράτιστον ἐπίτροπον τῶν Σεββ(αστῶν) {(τριῶν) Σεβ(αστῶν)} πράξαντα κὲ τὰ τῆς ἡγεμονίας μέρη ἐνδόξως τὸν ἀγνότατον κὲ δικαιότατον Αὐρ(ήλιος) Πωλίων β(ενε)φ(ικιάριος) τὸν ἑαυτοῦ πάτρωνα; ayrıca bkn., PIR² I, 564: Gaius Iulius Senecio, üç değil, iki İmparator'un *procurator*'uydu.

YORUM : İlk yazıtta açıkça belirtilen iki eyalet -*Galatia ve Pontus*- İ.S. 250 yılında kısa bir dönem tek bir valinin yönetimi altında birleştirilmişti. Mitchell ve French, yazıttaki harflerin biçim ve görünüşlerinin, İ.S. 260 yılına ait yazıtlara çok benzer olduğunu belirtmektedirler.³⁹⁰ C. Iulius Senecio'nun emri altındaki kişiler tarafından diktirilen bu iki kaidenin farklı dillerde olması dikkâte değerdir. Birinci yazıtta azatlı olduğu belirtilen Zeno, en azından resmî amaçlar için ana dil olarak Latince kullanılan bir çevrede bulunmaktaydı. Aurelius Pollio ise, İ.S. 212 yılından itibaren bağımsız olan Doğu İmparatorluğu'nda, Roma yurttaşı yeni nesil ailelerden birinin üyesiydi ve olasılıkla ana dili Yunancaydı. Söz konusu yazıtlardan da anlaşıldığı gibi C. Iulius Senecio, Galatya ve Pontus eyaletinin *procurator*'u, Galatya eyaletinde ise vali yetkisiyle eyalet *procurator*'u olarak görev yapmıştır.

T.126. Titus Aelius Amiantus (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Goncalı (*Laodikeia ad Lycum*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Mezar Yazıtı
 EDİSYON : MAMA I, 21; CIL III, 287= ILS 6776
 LİTERATÜR : Haensch 1997, 596, A II, 4
 YAZIT :

d(is) m(anibus).

Valeriae Cleo-

patrae fecit

T(itus) Ael(ius) Amiantus Aug(usti)

5 lib(ertus) proc(urator) coiu-

gi sue bene

merenti, cum

qua vixit annis

X. ex peculio ip-

10 seius {ipsius} scripsit

Valerius An-

dronicus lib(ertus).

ÇEVİRİ : Ölmüşlerin ruhlarına! (Bu mezarı), imparatorun azatlı *procurator*'u Titus Aelius Amiantus, on yıl kendisiyle yaşadığı (ve bunu) hak eden eşi Valeria Cleopatra için yaptırdı.

³⁹⁰ Bkn., Mitchell – French 2012, 54.

(Titus Aelius Amiantus'un) azatlısı Valerius Andronicus ise bu yazıtı bizzat kendi kesesinden yazdırttı.

YORUM : Söz konusu yazıttan Amiantus'un, sadece imparatorun azatlı *procurator*'u olduğu bilgisini çıkarabiliyoruz. Ancak, ilgili kaynaklarda bu kişi, Galatya eyaletinde görev yapan bir *procurator* olarak geçmektedir (*Bkn., Literatür*).

T.127. Nomen Incertum (İ.S. 13-15)

1) EYALET : Galatya
 BULUNTU YERİ : Burdur (*Sagalassos*)
 DÖNEM : İ.S. 13-15
 TÜR : Ferman
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 125 cm.; genişlik: 79.5 cm.; harf boyu: (*Latince*) 5 (1.1), 3 (1.2), 0.6-0.8 m. (3-25); (*Yunanca*) 1 cm. (26-52)
 EDİSYON : Mitchell 1976, 106-131; AE 1976, 653; SEG 26, 1392
 YAZIT :

Sex(tus) Sotidius Strabo Libuscidianus leg(atus)
 Ti(beri) Caesaris Augusti pro pr(aetore) dic(it)
 Est quidem omnium iniquissimum me edicto meo adstringere id quod Augusti
 alter deorum alter principum
 maximus diligentissime caverunt, ne quis gratuitis vehiculis utatur, sed quoniam
 licentia quorundam

5

praesentem vindictam desiderat, formulam eorum quae [pra]estari iudico
 oportere in singulis civitatibus
 et vicis proposui servaturus eam aut si neglecta erit vindicaturus non mea tantum
 potestate sed
 principis optimi a quo .D. . . . VMEN mandatis accepi maiestate. (vac)
 Sagalassenos {o} ministerium carrorum decem et mulorum totidem praestare
 debent ad usus neces-
 sarios transeuntium, et accipere in singula carra et in singulos schoenos ab iis
 qui utentur aeris denos, in mulos autem singulos

10

et schoenos singulos aeris quaternos, quod si asinos malent eodem pretio duos
 pro uno mulo dent.

Aut, si malent, in singulos mulos et in singula carra id quod accepturi erant si ipsi praeberent (*vac.*)

dare praestent iis qui alterius civitatis aut vici munere fungentur, ut idem procedant. Praestare autem debebunt vehicula usque Cormasa et Conanam.

neque tamen omnibu-

s huius rei ius erit, sed procuratori principis optimi filioque eius, usu da[to us]que ad carra decem aut

15

pro singulis carris mulorum trium aut pro singulis mulis asinorum binorum quibus eodem te-

mpore utentur soluturi pretium a me constitutum; praeterea militantibus, et iis qui diplomum hab-

ebunt, et iis qui ex alis provinciis militantes commeabunt ita ut senatori populi Romani non plus quam

decem carra aut pro singulis carris muli terni aut pro singulis mulis asini bini praestentur soluturis id quod

praescripti; equiti Romano cuius officio princeps optimus utitur ter carra aut in singula terni muli aut

20

in singulos [mu]los bini asini dari debebunt eadem condicione, sed amplius quis desiderabit conducet

arbitrio locantis; centurioni carrum aut tres muli aut asini sexs eadem

condicione. iis qui frumen-

tum aut aliudq<u>id tale vel quaestus sui caussa vel usus portant praestari nihil volo, neque cuiquam p-

ro suo aut suorum libertorum aut servorum iumentu. mansionem omnibus qui erunt ex

comitatu nostro et militantibus ex omnibus provinciis et principis optimi libertis et servis et iumentis

25

eorum gratuitam praestari oportet, ita ut reliqua ab invititis gratuita non e<x>sigant.

Σέξτος Σωτίδιος Στράβων Λιβουσκιδιανὸς πρεσβευτῆς Τιβεφίου Καίσαρος

Σεβαστοῦ ἀντιστράτηγος

λέγει· ἔστιν μὲν ἄδικον τὸ ἀκρεὶ βέστατα ἡσφαλισμένον ὑπὸ τῶν Σεβαστῶν τοῦ

μὲν θεῶν τοῦ δὲ αὐτοκρατόρων μεγέστου ἐμὲ διατάγματι ἐπισφείνγειν· ἐπεὶ δὲ
 ἢ τινῶν πλεονεξία
 τὴν παραυτίκα ἐνδικίαν αἰτεῖ, κατὰ πόλιν καὶ κώμην ἔταξα κανόνα τῶν
 ὑπηρεσιῶν
 ὃν τηρήσω
 οὐ μόνον δι' ἐμάντοῦ ἀλλὰ ἐὰν δεῖ καὶ τὴν τοῦ σωτῆρος Σεβαστοῦ δεδοκός
 μοι
 περὶ τοῦ των ἐντολ[ὰς] προσπαραλαβὼν θειότητα. Σαγαΐασσεῖς λειτουργεῖν δεῖ
 μέχρι δέκα κάρρων
 ἕως Κορμάσων καὶ Κονάνης, νωτοφόροις δὲ ἴσοις ἐπὶ τῷ λαμβάνειν ὑπὲρ μὲν
 κάρρου κατὰ σχοῖνον ἄσσάρια δέκα, ὑπὲρ δὲ νωτοφόρου κατὰ σχοῖνον ἄσσάρια
 τέσσαρα, ὑπὲρ δὲ
 ὄνου κατὰ σχοῖνον ἄσσάρια δύο· ἢ εἰ προκρείνουσιν χαλκὸν διδόναι τοῖς
 ὑπηρετοῦσιν ἐξ ἄλλων
 τόπων προσθέτωσαν αὐτοῖς ὅσον αὐτοὶ ὑπηρετοῦντες ἔμελλον λ<α>μβάνειν· οὐ
 πᾶσιν δὲ τοῖς βουλομένοις τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν παρέχεσθαι δίκαι<όν> ἐστίν,
 ἀλλὰ τῷ
 τοῦ Σεβαστοῦ ἐπιτρόπῳ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ μέχρι κάρρων δέκα ἢ νωτοφόρων εἰς
 λόγον ἐνὸς κάρρου τριῶν ἢ ὄνων εἰς ἐνὸς ἡμιόνου λόγον δυεῖν οἷς ὑπὸ τὸν
 αὐτὸν
 καιρὸν χρήσ[εσ]ονται ἀποδιδόντες τὸν ὠρισμένον μισθόν· ἐπὶ τούτοις καὶ τοῖς
 στρατευομένοις, καὶ τοῖς διπλώματα ἔχουσιν, καὶ τοῖς ἐξ ἄλλων ἐπαρχειῶν
 διοδεύουσιν,
 ἐξ ὧν τοῖς μὲν συνκλητικοῖς οὐ πλείονα τῶν δέκα ζευκτῶν, ἢ ὑπὲρ ἐνὸς τρεῖς
 ἡμιόνους
 ἢ ὑπὲρ ἐνὸς ἡμιόνου δύο ὄνους, ἀποδιδούσιν τὸν ὠρισμένον μισθὸν
 παραστῆσαι ἀνάγκην ἔξουσιν· τοῖς δὲ ἵπικῆς τάξεως ἐάν τις ἐν ταῖς τοῦ
 Σεβαστοῦ χρή[αις] ἢ κάρρων τριῶν, ἢ εἰς τὸν ἐκάστου λόγον ἡμιόνων τριῶν,
 ἢ ὄνων ἕξ ἐπὶ τῇ ιδί[α]ι αἰρέσει· ἑκατοντάρχῃ κάρρον ἢ νωτοφόρους τρεῖς, ἢ
 ὑπὲρ ἐκάστου
 ὄνους δύο, [τοῖς] τὸν μισθὸν διδοῦσιν, ἐὰν δὲ τις τούτοις μὴ ἀρκῆται τὰ λοιπὰ
 μισθώσε[ται παρ]ὰ τῶν βουλομένων τοῖς σείτον ἢ ἄλλο τοιοῦτο ἐπ' ἐμπορίᾳ
 ἢ χρήσει διακομίζουσιν ὑπηρετεῖσ[θ]<αι> οὐ βούλομαι. ὑπὲρ ιδίων ἢ
 ἀπελευθερικῶν
 ἢ

δουλικῶν κτηνῶν λαμβάνεσθαι τι ἀποδοκιμάζω, σταθμὸν πᾶσιν τοῖς τε μεθ'
 ἡμῶν καὶ τοῖς στρατευομένοις ἐν πάσαις ἐπαρχείαις καὶ τοῖς τοῦ Σεβαστοῦ
 ἀπελευθέρους
 καὶ δούλοις καὶ τοῖς κτήνεσιν αὐτῶν ἄμισθου παρασχεθῆναι δεῖ, τᾶλλα δὲ
 --- PN –ca 5--- ΝΠΑΡΑΣ---ΟΝΤΩΝ.

ÇEVİRİ : İmparator Tiberius Caesar'ın *legatus pro praetor*'u Sextus Sotidius Strabo Libuscidianus beyan eder: Kendi beyanıyla *-edictum-* bu şeye mecbur kalmak, gerçekten benim için son derece adaletsiz bir şey. Biri tanrıların en büyüğü, diğeri imparatorların en büyüğü olan Augustus'lar, bu durumu önlemek için son derece ilgi gösterdiler şöyle ki ödeme yapmadan yük arabalarının kullanılması doğru değildir. Bununla birlikte, bazı insanların disiplinsizliğinin anında cezalandırılması gerektiği için, ayrı ayrı kasabalara ve köylere, bu hizmetlerin kayıt defterini koydurttum ki bunların tedarik edilmesi gerektiğini beyan ettim, incelemek amacıyla, ya da eğer ihmâl edilecek olursa, sadece benim yetkimle değil, aynı zamanda mükemmel *princeps*'lerin yetkisiyle uygulanması için, ki *princeps*'lerden bu konulara ilişkin talimatlar aldım. Sagalassus Halkı, on yük arabası(ndan oluşan) hizmeti ve geçip giden insanların gerekli kullanımları için bir o kadar katır tedarik etmelidir, (Sagalassus Halkı) bu hizmeti kullananlardan bir yük arabası için *schoenus*³⁹¹ başına on asses ve bir katır için *schoenus* başına dört asses almalıdır, ama (Sagalassus Halkı) (katır yerine) eşek tedarik etmeyi (vermeyi) tercih ederse, aynı ücret üzerinden (olmak şartıyla) bir katır yerine (bir katıra karşılık) iki eşek vermelidir. Seçenek olarak, eğer tercih ederlerse, başka kasaba ya da köyden kendi katırları ve yük arabaları için, aynı ücretle, görevi üstlenen kişilere ödeme yapabilirler, çünkü eğer hizmeti kendileri sağlasalardı, aynı hizmeti vermeleri için, ücret alacaklardı. Cormasa'ya ve Conana'ya nakil sağlamaya mecburdurlar. Bununla birlikte, bu hizmeti kullanma hakkı herkese değil (sadece) mükemmel *princeps*'in *procurator*'una ve onun oğluna (verilecektir) ve (onlara) on yük arabasına kadar kullanım (hakkı) ya da bir yük arabası yerine üç katır ya da aynı durumda bir katır yerine iki eşek verilmiştir, karar verdiğim ücrete tabi olarak. Buna ek olarak askerlik hizmetindeki kişilere hem tavsiye mektubu *-diploma-* olanlara hem de askerlik hizmetinde başka eyaletlerden seyahat edenlere şu şekilde (hizmet kullanımı verilmiştir): on yük arabasından daha fazla olmayacak şekilde ya da her yük arabası için üç katır ya da her katır için iki eşek, Romalı senatörlere verilmelidir, emrettiğim şekilde ücrete tabi olarak; üç yük arabası ya da her yük arabası için üç katır ya da her katır için iki eşek, aynı durumda, mükemmel *princeps*'in, hizmetinden yararlandığı Romalı bir atlıya verilmelidir, ama herhangi biri daha çok (araç ya da hayvan) isterse, onları, kiralayan kişi tarafından belirlenen ücretle kiralayacaktır; bir yük arabası, üç katır ya da altı eşek aynı durumda bir *centurio*'ya verilecektir. Kendi kullanımı ya da satmak için buğday ya da bu türden herhangi bir şey taşıyan kişiler için hiçbir şey verilmesini ve kendisinin,

³⁹¹ Σχοῖνος (Lat. *schoenus*): Persler tarafından kullanılan, 60 stades'e denk gelen arazi uzunluk ölçüsü.

azatlılarının ya da kölelerinin yük hayvanı için herhangi bir kişiye hiçbir şey verilmesini istemiyorum. Kadromun bütün üyeleri için, diğer eyaletlerden askerlik hizmetindeki kişiler için, mükemmel *princeps*'in azatlıları ve köleleri için ve bu kişilerin hayvanları için ücretsiz barınak ve konuk severlik (ikram) sağlanmalıdır, öyle bir yolla ki bunlar ücret vermeden ve kişilerin isteği olmadan başka hizmetler istemesinler.

YORUM : Sextus Sotidius Strabo Libuscidianus Galatya eyaletinin Tiberius dönemindeki ilk valisidir. İ.S. 13-16 yılları arasında eyalette *legatus Augusti pro praetore* unvanıyla görev yapmıştır.³⁹² Söz konusu yazıttan, Strabo'nun eyalet valisi olarak Pisidya'daki Sagalassos kentinin yükümlülüklerini düzenlemiş ve kendisine göre her kentte ve köyde sağlanması gereken hizmetlerin listesini bir fermanla belirlemiş olduğu anlaşılmaktadır. Bu ferman, geçip giden askerlerin ve insanların Sagalassos'un ve çevresindeki köylerin haklarını çiğnememeleri için düzenlenmiştir. Anlaşıldığı kadarıyla birileri halkı para bile ödemedi fazla hayvan ve yük arabası vermeye zorlamıştır. Strabo fermanda ayrıntısıyla kimlere, ne şekilde hizmet verileceğini sıralamıştır. Yazıtın dördüncü satırında Cormasa'ya ve Conana'ya yapılacak nakilden bahsedilmektedir. Bu nakille ilgili olarak herkese sağlanmayan, ama bir tek imparatorun *procurator*'una ve oğluna sağlanacak olan taşıt arabaları ve yük hayvanları, bir imparator *procurator*'unun hem vali hem de halk gözünde hangi etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Elimizdeki belgelerden Galatya eyaletinde görev yapan ilk *procurator*'un tarihsel zamanı İ.S. 50 yılından itibaren başlamaktadır. Bu nedenle İ.S. 13-16 yıllarında hangi *procurator*'un burada görev yaptığı bilinmemektedir. Bu yazıttaki *procurator*'un görevi açıkça belirtilmemiş, sadece imparatorun *procurator*'u olduğunun altı çizilmiştir. Söz konusu yazıtın buluntu yeri ve verdiği bilgiler dikkâte alındığında, adı bilinmeyen bu *procurator*'un imparator tarafından görevlendirilen eyalet *procurator*'u olması kuvvetli bir ihtimaldir.

T.128. Nomen Incertum (İ.S. 1. yüzyıl)

1) EYALET	: Bitinya ve Pontus
BULUNTU YERİ	: Konuralp-Üskübü (<i>Prusias ad Hypium</i>)
DÖNEM	: İ.S. 81-96/ 98-117
TÜR	: Onur Yazıtı
EDİSYON	: IvPrusias ad Hypium, 56; ILS 8855; IGRR III, 70; Pflaum 1960-I, 85; AE 1888, 44

³⁹² Bkn., Mitchell 1976, 107.

YAZIT :

- — —
 [ἐπίτροπον _ _ _]
 2 [Σεβαστ]οῦ χώρας Σ[ου]μελοκεννησίας
 καὶ ἐ[παρ(χείας)]
 4 Γερ(μανίας) Λιμιτανῆς, ἐπί[τροπον]
 [τ]οῦ αὐτοῦ Σεβαστοῦ ἐπα[ρ]χείας
 6 Γαλατίας καὶ τ[ῶν]
 σύνενγυς ἐθνῶν,
 8 Πομπηία Ἀντιπατρίς
 τὸν ἐαυτῆς εὐεργέτην.

ÇEVİRİ : Pompeia Antipatris, Sumelocennes kırsal bölgesinin, Germania Limitane eyaletinin *procurator*'unu, bizzat imparatorun Galatya eyaletinin ve yakın (bölge) kabilelerinin *procurator*'unu, kendisinin hayırseverini (onurlandırdı).

YORUM : Yazıttan açıkça anlaşıldığı gibi adı bilinmeyen bu kişi, Galatya eyaletinin maliye *procurator*'u olarak görev yapmıştır.

T.129. Nomen Incertum (İ.S. 2. yüzyıl)

- 1) EYALET : Bitinya ve Pontus
 BULUNTU YERİ : Sinop (*Sinope*)
 DÖNEM : İ.S. 102-114
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvSinope, 110; AE 1965, 348
 YAZIT :

- — —
 1 [co]rona mural(i), prae[f(ecto) orae maritimae]
 [Am]astr(ensis) et clas[s(is) Ponticae, proc(uratori)]
 [Im]p(eratoris) Nervae [Traiani]
 [Cae]s(aris) Aug(usti) Ger[man(ici) Dacic(i) provinc(iarum)]
 5 [Galatia]e et Paph[lagoniae — — —]
 — — —.

ÇEVİRİ : sur çelengi ile (donatılmış), Amasra kıyılarının ve Pontus donanmasının *praefectus*'u, imparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus Dacicus'un Galatya ve Paflagonya eyaletlerinin *procurator*'u (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

YORUM : Yazıttan açıkça anlaşıldığı gibi, adı bilinmeyen bu kişi Galatya eyaletinde maliye *procurator*'u olarak hizmet etmiştir.

4.9.1 Galatya ve Pamfilya Eyaletinin Procurator'ları

T.130. Sextus Afranius Burrus (İmparator Claudius – Nero Dönemi)

1) Cass. Dio 61. 3, 2-3.

ὡς δὲ ἐπὶ πολὺ τοῦτ' ἐγίνετο, ἐδυσχέρανεν ὁ τε Σενέκας καὶ ὁ Βοῦρρος, φρονιμώτατοί τε ἅμα καὶ δυνατώτατοι τῶν περὶ τὸν Νέρωνα ἀνδρῶν ὄντες (ὁ μὲν γὰρ ἑπαρχος τοῦ δορυφορικοῦ ἦν, ὁ δὲ διδάσκαλος αὐτοῦ), καὶ ἔπαυσαν τὸ γινόμενον τοιαῦδε ἀφορμῆς λαβόμενοι.

ÇEVİRİ : Bu durum, uzun süre böyle devam ettiği için, Nero'nun çevresindeki adamların içinden en akli başında ve en etkili kişiler olan Seneca ve Burrus (*çünkü biri (Burrus) hassa alayı komutanı, diğeri ise (Seneca), Nero'nun öğretmeni*) (bu duruma) tahammül edemediler ve uygun bir fırsatını bulup, bu duruma son verdiler.

2) Cass. Dio 61. 7, 5.

ὅτι τοῦ Βρεττανικοῦ τελευτήσαντος οὐκέθ' ὁ Σενέκας καὶ ὁ Βοῦρρος ἐπιμέλειάν τινα ἀκριβῆ τῶν κοινῶν ἐποιοῦντο, ἀλλ' ἡγάπων εἰ καὶ μετρίως πῶς διάγοντες αὐτὰ περισωθεῖεν, καὶ ἐκ τούτου ὁ Νέρων λαμπρῶς ἤδη πάντων ὧν ἤθελεν ἐπ' ἀδείας ἐνεπίμπλατο.

ÇEVİRİ : Britannicus'un ölümünden sonra Seneca ve Burrus, devlet işlerine bir daha fazla önem vermediler, ama devleti ılımlılıkla çekip çevirme ve hâlâ hayatta kalmaları konusunda tatminkârdılar. Bundan dolayı, Nero artık açıkça ve ceza korkusu duymadan bütün arzularını gidermeye başladı.

3) Cass. Dio 61. 20, 3.

καὶ αὐτῷ καὶ ὁ Βοῦρρος καὶ ὁ Σενέκας, καθάπερ τινὲς διδάσκαλοι, ὑποβάλλοντές τι παρειστήκεσαν, καὶ αὐτοὶ τάς τε χεῖρας καὶ τὰ ἱμάτια, ὅποτε φθέγγαιτό τι, ἀνέσειον, καὶ τοὺς ἄλλους προσεπεσπῶντο.

ÇEVİRİ : Onun (Nero'nun) yanında, tıpkı öğretmenler gibi (kendisini) teşvik etmek için, Burrus ve Seneca durdular. Yüksek sesle bir şey söylediğinde, kollarını ve giysilerini çekiştirdiler, diğerlerini de (aynı şekilde davranmaları için) teşvik ettiler.

4) Cass. Dio 62. 13, 1-3.

..... ἐν δὲ τῇ Ῥώ μὴ ὁ Νέρων Ὀκταβίαν τὴν Αὐγουστὰν ἀπεπέμψατο μὲν πρότερον διὰ Σαβῖναν τὴν παλλακίδα, ὕστερον δὲ καὶ ἀπέκτεινε, καίτοι τοῦ Βούρρου ἐναντιουμένου αὐτῷ καὶ κωλύοντος ἀποπέμψασθαι, καὶ ποτε εἰπόντος “οὐκοῦν καὶ τὴν προῖκα αὐτῇ” τοῦτ’ ἔστι τὴν ἡγεμονίαν “ἀπόδος”. οὕτω γὰρ πῶς ἐρρωμένως αὐτῇ ἐχρήτο ὥστε ποτὲ δεύτερον ἐρωτηθεὶς ὑπ’ αὐτοῦ γνώμην περὶ ὧν ἀπεφίνατο, εἶπεν ἄντικρυς ὅτι “περὶ ὧν ἂν ἅπαξ τι εἴπω, μηκέτι μου αὐθις πύθη”. τοῦτον μὲν οὖν φαρμάκῳ διώλεσε

ÇEVİRİ : Roma’da, Nero, odalıḡı Sabina nedeniyle, önce Octovia Augusta’yı boşadı ve sonra da (onu) öldürttü. Bunu, Octavia’yı boşamasını engellemek için gayret eden ve bir keresinde *o halde onun çeyizini geri ver -bağımsızlıḡını geri ver anlamında-* diyen Burrus’un ona karşı çıkmasına rağmen yaptı. Gerçekten açık sözlülük Burrus’un özelliḡiydi ve bunu öyle korkusuzca kullanırdı ki örneḡin, zaten açıklamış olduḡu bir konu hakkında Nero tarafından ikinci kez fikri sorulduğunda dobralıkla *bir kere söylediḡim şeyler hakkında bir daha soru sorma*, diye yanıt vermişti. Böylece Nero onu zehirle ortadan kaldırttı.

5) Suet. Ner. 35. 5.

Burro praefecto remedium ad fauces pollicitus toxicum misit. Libertos divites et senes, olim adoptionis mox dominationis suae fautores atque rectores, veneno partim cibis partim potionibus indito interceptit.

ÇEVİRİ : *Praefectus* Burrus’a, boḡazı için ilaç sözü verip zehir gönderdi. Önce evlâtlıḡa kabulü, sonra tahta çıkması için kendisini destekleyip yol gösteren yaşlı ve varıl azatlıları, biraz yiyeceklerine biraz içeceklerine zehir koydurtup öldürttü.

6) Tac. ann. 12. 42.

..... transfertur regimen cohortium ad Burrum Afranium, egregiae militaris famae, gnarum tamen cuius sponte praeficeretur.

ÇEVİRİ : *Cohors*’ların yönetimi asker olarak üstün bir şöhreti olan Burrus Afranius’a devredildi, bununla birlikte (Burrus) kimin isteḡiyle bu göreve getirildiḡinin farkındaydı.

7) Tac. ann. 14. 51.

Sed gravescentibus in dies publicis malis subsidia minuebantur, concessitque vita Burrus, incertum valetudine an veneno. valetudo ex eo coniectabatur, quod in se tumescentibus paulatim faucibus et impedito meatu spiritum finiebat. plures iussu Neronis, quasi remedium adhiberetur, inlitum palatum eius noxio medicamine adseverabant, et Burrum intellecto scelere, cum ad visendum eum

princeps venisset, adspectum eius aversatum sciscitanti hactenus respondisse: "ego me bene habeo." civitati grande desiderium eius mansit per memoriam virtutis et etc.

ÇEVİRİ : Ama devletin durumu gün geçtikçe daha da kötüleşirken, onun destekçileri azalıyordu. Burrus, hastalıktan mı zehirden mi bilinmez, öldü. Boğazının yavaş yavaş şişmesi ve kanallarının tıkanmasıyla nefes alamadığı için, (bu) hastalıktan (öldüğü) tahmin ediliyordu. Pek çok kişi, Nero'nun buyruğuyla, (Burrus'un) boğazı için, sanki ilaç gibi birtakım zehirli deva verildiğini ve Burrus ne olup bittiğini anladığında, *princeps*'in onu ziyarete geldiği bir gün, onun görünüşünden kaçıp, (nasılsın) sorusuna: *ben gerçekten iyiyim* cevabını vermiş olduğunu iddia ediyordu. Roma, böyle yiğit bir adamın anısından dolayı büyük bir boşluk hissetti ve vb.

8) EYALET : Galatya

BULUNTU YERİ : Konya (*Iconium*)

DÖNEM : İmparator Nero Dönemi

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : (*1. parça*) Yükseklik: 0.32 m.; genişlik 0.20 m.; derinlik: 0.22 m; uzunluk: 0.04 m.; (*2. parça*) Yükseklik: ~0.90-1 m.; genişlik: ~0.55-0.56 m; derinlik: –; uzunluk: 0.04 m.

EDİSYON : IvPerge I, 222

LİTERATÜR : PIR² A 441

YAZIT :

- [Sex(to) Afranio] Sex(ti) f(ilio) Vol(tinia)
- 2 [Burro, tr(ibun) mil(itum), proc]urat(ori)
- [Augustae, procurat(ori)]
- 4 [Ti(beri) Caesaris, procurat(ori)]
- Divi Claudii pro[vin]-
- 6 ciae Galaticae [et]
- Pamphyliae, et pr[ae]-
- 8 fecto praetori Di[vi]
- Claudi et Neronis
- 10 Claudii Caesaris
- Aug(usti) Germanici,
- 12 Ti(berius) Claudius Divi Claudii
- l(ibertus) et sacerdos
- 14 Plocamus, amico
- suo h(onoris) c(ausa).

ÇEVİRİ : Sextus'un oğlu, Voltinia bucağından, askerî *tribunus*, imparatoriçenin *procurator*'u, Tiberius Caesar'ın *procurator*'u, tanrısai Claudius'un Galatya eyaletinin ve Pamfilya'nın *procurator*'u, tanrısai Claudius'un ve Nero Claudius Casear Augustus Germanicus'un hassa alayı komutanı -*praefectus praetorio*-, tanrısai Claudius'un azatlısı ve rahibi Tiberius Claudius Plocamus, dostu Sextus Afranius Burrus'a, onurundan ötürü (bunu ithaf etti).

9) EYALET : Galya

BULUNTU YERİ : Vasio

DÖNEM : İ.S. 51-62

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : CIL XII, 5842= ILS 1321; Smalwood 1966, 259; Pflaum 1960-I, 13, 1

YAZIT :

Vasiens(ium) Voc(ontiorum) patrono Sex(to) Afranio,
 2 Sex(ti) f(ilio), Volt(inia tribu) Burro trib(un) mil(itum),
 proc(uratori) Augustae,
 4 proc(uratori) Ti(berii) Caesar(is),
 proc(uratori) divi Claudi,
 6 praef(ecto) praetori,
 ornamentis consular(ibus).

ÇEVİRİ : Vasio'lu Vocontius'lar, Sextus'un oğlu, Voltinia bucağından, askerî *tribunus*, imparatoriçenin *procurator*'u, Tiberius Caesar'ın *procurator*'u, tanrısai Claudius'un *procurator*'u, hassa alayı komutanı, *consul* nişanlarıyla (donatılmış) *patronus*'ları (koruyucuları) Sextus Afranius Burrus'u (onurlandırdılar).

YORUM : Sextus'un oğlu, Voltinia bucağından Sextus Afranius Burrus, İ.S. 50-51 yılından 61-62 yılına kadar hassa alayı komutanı olarak görev yaptı. Kendisi hakkındaki bilgilerin çoğunu, Tacitus'tan,³⁹³ Cassius Dio'dan,³⁹⁴ Suetonius'tan³⁹⁵ ve Galya Narbonensis'te bulunmuş bir yazıttan öğrenmekteyiz.³⁹⁶ Burrus'a, *Vasio kentinin oğlu* unvanının verildiği anlaşılmaktadır. Vocontius'lar, kelt kökenli bir kabiledir. Sextus Afranius Burrus, Roma imparatoru Nero'nun özel öğretmeni idi, kendisi, daha sonra hassa alayı komutanı olarak Nero'nun danışmanı olmuştu. Galya Narbonensis'te doğmuş olan Burrus, Genç Agrippina tarafından Claudius'un ölümü üzerine, oğlu Nero'nun imparator olarak güvenliğinin sağlanması amacıyla *praefectus* seçilmiştir. Yukarıdaki söz

³⁹³ Bkn., Tac. ann. 12. 42, 7 ve 13. 2, 1.

³⁹⁴ Bkn., Cass. Dio 61 ve 62.

³⁹⁵ Bkn., Suet. Ner. 35. 5.

³⁹⁶ Bkn., CIL XII, 5842.

konusu yazıtlardan da açıkça görüldüğü gibi Burrus, Galatya ve Pamfilya eyaletinde maliye *procurator*'u olarak görev yapmıştır. Kendisi, Nero'nun saltanatının ilk sekiz yılı boyunca Genç Seneca ile birlikte imparatorluğun istikrarlı bir şekilde yönetilmesine yardım etti. Nero'nun Genç Agrippina'yı öldürtmesine razı olduysa da daha sonra Nero üzerindeki etkisini kaybetti. Bazı söylentilere göre zehirlendiği için İ.S. 62 yılında öldü. Roma'da kullanılan bir *cognomen* olan *Burrus*, *Pyrrhos*'un, Latince söyleniş biçimidir.

T.131. Lucius Pupius Praesens (İ.S. 54-55)

1) EYALET : Galatya
 BULUNTU YERİ : Düğer (*Tymbrianassos*)
 DÖNEM : İ.S. 55
 TÜR : Sınır Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.22 cm. (*üst parça: 48 cm.-alt parça: 74 cm.*); genişlik: 63 cm.; çap: 61 m.; yazılı alan yüksekliği: 1.02 cm.-yazılı alan genişliği: 55 cm.
 EDİSYON : Ramsay 1895-1897, 165; Ramsay 1886, 128-129; Bean 1959, 84-88; SEG 48, 1550; IGRR III, 335; OGIS 2, 538; Horsley – Kearsley 1998, 123-129
 YAZIT :

1 ἐξ ἐπιστολῆς Θεοῦ
 Σεβαστοῦ Γερμανικοῦ
 Καίσαρος Κοίντος Πε-
 τρώνιος Οὔμβερ πρε-
 (vv.)σβευτῆς καὶ ἀντις-
 {τις}τράτηγο<ς> Νέρω-
 νος Κλαυδίου Καίς-
 αρος Σεβαστοῦ Γερ<μανικοῦ>
 καὶ{σαρος} Λούκ[ι]-
 ος Πούπιος Πραΐσης
 [ἐπί]τροπος Νέρωνο-
 ς (v.) Κλαυδίου Καίσαρο-
 ς Σεβαστοῦ Γερμανικο-
 ῦ ὥρ(v.)οθέτησαν τὰ μ-
 ἐν <ἐν> δεξι<ᾱ> εἶναι Σα-
 γαλα<σσε>ων, τὰ δὲ
 ἐν ἀριστερᾷ εἶναι

κώμης Τυνβρία<νασσέ>ω-
 <ν> Νέρωνος Κλαυδί-
 (ν.)ου Καίσαρος Σεβασ-
 (ν.)τοῦ Γερμανικοῦ,
 (ν.)ἐν ᾗ καὶ πέμπτον
 (ν.)μέρος Σαγαλασ<σέ>ω-
 ν (vacat)

ÇEVİRİ : Tanrısal Augustus Germanicus Caesar'ın mektubuna göre, Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus'un *legatus propraetor*'u (olan) Quintus Petronius UMBER ve Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus'un *procurator*'u (olan) Lucius Pupius Praesens, sınırı belirlediler: Sağ taraftaki bölge/ arazi Sagalassos'lulara aittir, sol taraftaki bölge/ arazi, Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus'un (*mülkü olan*) Tymbrianassos'luların köyüne aittir ki buradaki beşte birlik bölüm de Sagalassos Halkına aittir.

YORUM : Ramsay ve Bean tarafından sınır işaretlerinin kopyasının çıkarılması, imparator Nero'nun fermanıyla harekete geçen *legatus pro praetor* Quintus Petronius UMBER ile *procurator* Lucius Pupius Praesens tarafından Sagalassos bölgesi ile imparator mülkünün üzerinde bulunan Tymbrianus köyünün bulunduğu bölge arasındaki sınırın düzenlenmiş olduğunu gözler önüne sermiştir. Sağ tarafta yer alan arazilerin Sagalassos'lulara, sol taraftaki arazinin de Tymbrianassos'lulara ait olduğu belirlenmiştir. Bean, Q. Petronius UMBER'i, İ.S. 53-54 yıllarında Galatya eyaletinin *legatus*'u olarak düşünmüştür.³⁹⁷ Oysa L. Pupius Praesens de Galatya Iconium'da *procurator* olarak etkin bir şekilde görev yapmaktaydı.³⁹⁸ Bununla birlikte Mitchell, Pisidya'nın oldukça büyük bir bölümünün, İ.S. 43 yılında hali hazırda Likya-Pamfilya eyaletine bağlı olduğunu ve Q. Petronius UMBER'in, imparator Claudius döneminin sonunda Pamfilya eyaletinin yöneticilerinden biri olabileceğini savunmuştur. Görünen o ki, sınırların düzeltilmesi için Claudius tarafından emirler zaten verilmiş, ancak sınırların düzeltilmesi, onun ölümünden sonra, Nero döneminin ilk yıllarında gerçekleştirilmiştir.³⁹⁹ *Procurator*'ların sorumlulukları zaman zaman eyalet sınırlarının ötesine uzandığı için, Iconium'daki ve Sagalassos'taki *procurator*'ların etkinlikleri, bu teoriye engel teşkil etmemektedir.⁴⁰⁰

2) EYALET : Galatya

BULUNTU YERİ : Konya (*Iconium*)

³⁹⁷ Bkn., Bean 1959, 84-88.

³⁹⁸ Bkn., IGRR III, 263.

³⁹⁹ Bkn., Bean 1959, 84-88.

⁴⁰⁰ Bkn., Mitchell 1993, 1. 67/ 2. 154.

DÖNEM : —

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : (1. parça) Yükseklik: 0.32 m.; uzunluk: 0.57 m.; derinlik: 0.63 m.; genişlik: 0.04 m.; (2. parça) Yükseklik: ~0.85 m.; uzunluk: ~0.57 m.; derinlik: 0.04 m.

EDİSYON : IvPerge I, 24

YAZIT :

L(ucio) Pupio L(ucii) f(ilio) Sab(atina) Prae-
 2 senti, trib(un)o milit(um), praefecto
 equitum alae
 4 [Pi]centianae, proc[u]-
 [ra]tori Divi Claudi
 6 [et Ne]ronis Claudi
 [Caes]aris Aug(usti) Germa-
 8 [nici] provinciae Galaticae
 et Pamphy-
 10 liae, et a loricata,
 Ti(berius) Claudius Divi Clau-
 12 di l(ibertus) et sacerdos Plocamus,
 amico suo
 14 h(onoris) c(ausa).

ÇEVİRİ : Tanrısıl Claudius'un azatlısı ve rahibi Tiberius Claudius Plocamus, Lucius'un oğlu, Sabatina bucağından, askerî *tribunus*, Picentina süvari kanadı'nın *praefectus*'u, tanrısıl Claudius'un *procurator*'u ve Nero Claudius Casear Augustus Germanicus'un Galatya ve Pamfilya eyaletinin (*procurator*'u) ve *a loricata* ile görevli *procurator* (olan) Lucius Pupius Praesens'i, kendi dostunu, saygıyla (onurlandırdı).

YORUM : Picentina kanadının *praefectus*'u olan Lucius Pupius Praesens, daha sonra imparator Claudius ve Nero döneminde, Galatya ve Pamfilya eyaletinin *procurator*'u olmuştur. Picentina kanadı'nın *praefectus*'u olarak görev yaptıktan sonra, Galatya eyaletinin *procurator*'u olarak Iconium'da onurlandırılan Praesens, IvPerge I, 24'te yayınlanmış bir başka yazıttan daha bilinmektedir. Yazıtlar sayesinde ele geçen en önemli sonuçlardan biri, Lycia ve Pamfilya'nın, imparator Vespasianus dönemine kadar birleştirilmemiş olduğudur. Bu konu öncelikle Brandt ve daha sonra Şahin tarafından kararlılıkla tartışılmıştır. İki yazıttan, her iki *procurator*'un, Claudius ve Nero döneminde, Galatya ve Pamfilya eyaletinde görevlendirilmiş oldukları anlaşılmakta, dolayısıyla Özdzibay'ın da söylediği gibi, Pamfilya'nın Galatya ile Claudius ve Nero döneminde

birleştirilmiş olduğu kuşku götürmez biçimde kanıtlanmış olmaktadır.⁴⁰¹ Ancak, pek çok akademisyen Likya ve Pamfilya eyaletinin, Claudius döneminde kurulduğuna inanmaktadır.⁴⁰² Aslında, Likya ve Pamfilya'nın tek bir eyalet olarak birleşmesi fikri, Cassius Dio'nun anlatımına dayanmaktadır.⁴⁰³ Daha önce belirtilen akademisyenlerin büyük çoğunluğu Dio'nun, yaşamı boyunca süregelen bir dava olarak gerçek bir olayı Claudius dönemine yansıttığını düşünmüşlerdir. Bu fikri kanıtlamak için Kolb tarafından kullanılan diğer bir tartışma Mela'dan gelmektedir.⁴⁰⁴ Kolb basit bir biçimde coğrafi düzenlemenin Likya ve Pamfilya'nın uygun coğrafi bir sırada olduğunu göstermediğini belirtir, çünkü Pamfilya, batıya uzanan Likya'dan önce verilmiştir ve bu sıra - yazıtlarda resmi olarak gösterildiği gibi- Likya ve Pamfilya'nın birleşik bir eyalet olmasıyla açıklanabilir. Bununla birlikte, eyaletin *Pamphylia et Lycia* olarak da belirttiği gözden kaçmamalıdır.⁴⁰⁵ Bununla birlikte diğer bir edebî ve epigrafik kanıt, bu genel düşünceye -*communis opinio*- karşı çıkmaktadır. Likya'dan iki anıtsal yazıt, *Stadiasmus Patarensis* (Claudius) ve *Lex Portorii Provinciae Lyciae* (Nero), eyalet yöneticileri tarafından idare edilen ve sadece Likya ve Likya kentleriyle ilgili iki önemli imparator eyleminden bahseder. *Stadiasmus Patarensis*, Quintus Veranius'un yönetici olarak, Likya'da sadece yol yapımıyla ilgilenmiş olduğunu açık ve net bir biçimde gösterir.⁴⁰⁶ Pamfilya'da, Quintus Veranius, Vilius Flaccus, Eprius Marcellus, Licinius Mucianus, Marcius Priscus ve Cn. Avidius gibi Claudius-Nero döneminin yöneticilerinden bahseden hiçbir yazıt bulunmamıştır. Bu yöneticilerle ilgili bütün yazıtlar Likya'dan gelmiştir ve yazıtlar bu yöneticilerin birleşik bir eyaleti değil, Likya'yı yönettiklerini göstermektedir. Aynı zaman diliminde Pamfilya'dan iki dilli bir yazıt, *procurator* M. Arruntius Aquila'nın İ.S. 50 yılında Pamfilya'da yol inşaatlarını kontrol ettiğini göstermektedir.⁴⁰⁷ Aynı kişi Pisidya'nın doğusundan ele geçen bir yazıtta, Claudius döneminde Galatya'nın *procurator*'u olarak gösterilmiştir.⁴⁰⁸ Leptis

⁴⁰¹ Bkn., Brandt 1992, 98; Şahin 1994, 130; IvPerge I, 31; IvPerge II, 138; Zimmermann 1999, 538; konuyla ilgili ayrıntılı yorum için bkn., Şahin – Adak 2007, 85-93.

⁴⁰² Bkn., Treuber 1887, 205; Syme 1934, 126; Syme 1937, 228; Magie 1950-II, 1386; Balland 1981-VII, 2; Mitchell 1993, 154.

⁴⁰³ Bkn., Cass. Dio 60. 17, 3: (Κλαύδιος) τοὺς τε Λυκίους στασιάσαντας, ὥστε καὶ Ῥωμαίους τινὰς ἀποκτεῖναι, ἐδουλώσατό τε καὶ ἐξ τὸν τῆς Παμφυλίας νομὸν ἐσέγραψεν.

⁴⁰⁴ Bkn., Mela 1, 14: ... deinde Arabia angusta fronte sequentia litora attingit. ab ea usque ad flexum illum quem supra rettulimus Syria, et in ipso flexu Cilicia, extra autem Lycia et Pamphylia, Caria, Ionia, Aeolis, Troas usque ad Hellespontum.

⁴⁰⁵ Bkn., IvPerge I, 154, 158, 293 ve IvSide 58.

⁴⁰⁶ Bkn., Stadiasmus Patarensis: [Τιβ]έ[ρ]ιος Κλαύδιο[ς Δρού]σου υἱὸς Καῖσαρ Σεβασ[τὸς Γ]ερμανικὸς ὁ τῆς οἰκουμ[ένης] Ἀὔτοκράτωρ ὁδοὺς καθ' ὃ[λην] Λυκίαν ἐποίησεν διὰ τῇν Κοῖν[τ]ου Οὐρανί[ου] τοῦ ἰδίου π[ρεσβευ]τοῦ ἀντιστρατήγου ὑπ[ε]ρί[ε]σαν ὧ[ν] ἐστὶν μέτρον τὸ ὑπογε[γραμμέν]ον.

⁴⁰⁷ Bkn., IGRR III, 768.

⁴⁰⁸ Bkn., Bean – Mitford 1965, 4= AE 1972, 624.

Magna'dan bir yazıt⁴⁰⁹ Calpurnius Asprenas'ı, *legatus propr(aetore) provinc[ia]e Galateae Paphlagoniae Pamphyliae Pisidiae* unvanıyla göstermektedir. Tacitus'a göre bu aynı Calpurnius Asprenas, İ.S. 69 yılında Galba döneminde, Galatya'da ve Pamfilya'da görevliydi.⁴¹⁰ Arruntius, İ.S. 50 yılında Pamfilya'da yol inşası ile meşgul iken, Likya'nın yöneticisi Eprius, Oinoanda yakınında bir köprü yaptırdı.⁴¹¹ Bu kanıtlar, Pamfilya'nın, Likya yöneticisinin idarî alanı içinde olmadığını açıkça göstermektedir. Paphos'tan önemli bir yazıt Eprius'un, Claudius ve Nero döneminde Likya eyaletinin tek yöneticisi olduğunu gösterir.⁴¹²

3) EYALET : Galatya
 BULUNTU YERİ : Konya (*Iconium*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : CIG 3991; ILS 8848; IGRR III, 263; Pflaum 1960-I, 24, 1
 YAZIT :

[K]λαυδ[εικονιέ]-
 [ω]ν ὁ δῆμος ἐτεί-
 μησεν
 [Λε]ύκιον Πούπιον Λευ-
 5 [κ]ίου υἱὸν Σαβατεῖνα
 [Π]ραΐσεντα, χειλίαρχον,
 [ἔ]παρχον ἱππέων ἄλλη[ς]
 [Π]εικεντενῆς {Picentina}, ἐπίτρο-
 [π]ον Καίσαρος πρὸς ὅ-
 10 [χ]θαις Τιβέρεως, ἐπίτρο-
 [π]ον Τιβερίου Κλαυδίου
 [Κ]αίσαρος Σεβαστοῦ Γερ-

⁴⁰⁹ Bkn., IRT 346.

⁴¹⁰ Bkn., Tac. ann. 2. 9: *Galatiam ac Pamphyliam provincias Calpurnio Asprenati regendas Galba permiserat.*

⁴¹¹ Bkn., Milner 1998, 117-123.

⁴¹² Bkn., SEG 18, 587: *[Ἀπόλλ]ωνι [Υλάτη. Τίτω Κλωδίῳ Ἐπρίῳ] Μαρκέλλῳ, [ταμία, δημάρχῳ, στρατηγῷ, πρεσβ]ευτῇ λεγιῶνος τε[σσαρακαίδεκάτης Γεμίνης (?) Γα]λίου Καίσαρος Σεβαστοῦ, π[ρεσβευτῇ ἀντιστρατ]ήγῳ Λυκίας Τ<ι>βερίου Κλαυδίου Καίσαρος Γερμανικοῦ καὶ Νέρωνος Κλαυδίου Κα[ίσαρος Γερμανι]κοῦ, ἀνθυπάτῳ Κύπρου, Ἀριστοκ[λῆς Ἀρισ]τοκ<λ>έους τιμῆς χάριν.* Adak'ın yorumları için bkn., Şahin – Adak 2007, 88.

- [μ]ανικοῦ καὶ Νέρωνος
 [Κ]λαυδίου Καίσαρος Σε[β]α[σ]
 15 [τ]οῦ Γερμανικοῦ [Γ]αλα-
 [τ]ικῆς ἐ[π]αρχείας, τ]ὸν ἐ-
 [αυ]τοῦ εὐεργέτην καὶ
 [κ]τίστην.

ÇEVİRİ : Claudiconeia’lıların Halk Meclisi, Lucius’un oğlu, Sabatina bucağından, askerî *tribunus*, Picentina süvari kanadı’nın *praefectus*’u, Caesar’ın Tiber Irmağı sahillerinin yönetimiyle görevli *procurator*’u, Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus’un *procurator*’u ve Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus’un Galatya eyaletinin (*procurator*’u), kendi hayırseveri ve kurucusu Lucius Pupius Praesens’i onurlandırdı.

- 4) EYALET : Galatya
 BULUNTU YERİ : Burdur (*Sagalassos*)
 DÖNEM : İ.S. 54
 TÜR : Sınır Yazıtı
 EDİSYON : Pflaum 1960-I, 24, 2; IGRR III, 335
 YAZIT :

- Λο[ύκι]ος
 2 Πούπιος
 Πραΐση[νς ἐπί]τροπος
 4 Ν[έρ]ωνος Κλα[υδ]ίου
 [Κ]αΐς[αρ]ος Σε[βαστ]οῦ
 6 Γε[ρ]μανικοῦ.

ÇEVİRİ : Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus’un *procurator*’u Lucius Pupius Praesens (*Tarih: İ.S. ~54*).

YORUM : Lucius Pupius Praesens, söz konusu yazıtlardan da anlaşıldığı gibi Galatya eyaletinin maliye *procurator*’u olarak hizmet etmiştir. Son yazıt Tymbriada sınır yazıtı olmalıdır. Tymbriada bölgesinde imparatorun arazileri olduğu için, valinin yanı sıra imparator’un *procurator*’unun sınır tespitinde devreye girdiği anlaşılmaktadır.

4.9.2 Galatya ve Paflagonya Eyaletinde Nüfus Sayımıyla Görevli Procurator'lar

T.132. Publius Gavius Balbus (İmparator Hadrianus Dönemi)

1) EYALET	: Asya
BULUNTU YERİ	: Efes (<i>Ephesos</i>)
DÖNEM	: İ.S. 123-148
TÜR	: Onur Yazıtı
ÖLÇÜLER	: Yükseklik: 1.23 m.; genişlik: 0.72 m.; derinlik: 0.61 m.; harf boyu: 0.025 m.-0.018 m.
EDİSYON	: IvEphesos VII, 1, 3048; McCabe, Ephesos 1188 -1188. 1; Keil 1951-3, 48; AE 1924, 82; Pflaum 1960-I, 145
YAZIT	:

- 1 Π(όπλιον) Γάουιον Π(οπλίου) υἱὸν
 Παλατ(εῖνα) Βάλβον, ἵππον
 δημόσιον ἔχοντα, ἐν τοῖς ἀπολέκτοις
 κρεῖνοντα, ἑπαρχον τεχνειτῶν, ἑπαρ(χον)
 5 σπείρης β Λουκηνσίων, χειλιάρχην λεγ(ιῶνος) β
 Σεβ(αστῆς), ἑπαρχον εἵλης α Καννενεφατίων, ἐπί-
 τροπον Σεβαστοῦ ἐπὶ τῶν κήνσων Γαλατίας
 καὶ Παφλαγονίας, ἐπιμελητὴν ὁδῶν
 Κορνηλίας καὶ τριουμφαλίας, ἐπίτροπον
 10 τοῦ Σεβαστοῦ ἐπαρχείας Χερσονήσου,
 Χερσονησῖται οἱ παρὰ τὸν Ἑλλήσ-
 ποντον ψηφίσματι βουλῆς Αἰλίου
 μουνικιπίου Κοίλων αὐξήσαντα τήν
 τε πόλιν καὶ τὸ ἔθνος καὶ παντοίως
 15 ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ εὐεργετήσαντα
 καὶ ἐν τῇ μεγίστῃ ἐνδείᾳ τῶν τροφῶν
 τηρήσαντα μετ' ἐκτενείας ἅπαντας.

ÇEVİRİ : Hellespontus'ta (bulunan) Chersonesos(luların) Danışma Meclisi'nin kararıyla, Aelius Municipius'un oğlu Coilus, Publius'un oğlu, Palatina bucağından, kamu atına -*equus publicus*- sahip olan, seçilmiş kişiler içinde bulunan, mühendislerin *praefectus*'u, II. Lucensis *cohors*'unun *praefectus*'u, II. Augusta lejyonunun askerî *tribunus*'u, I. Cannenephatia kanadı'nın *praefectus*'u, imparatorun Galatya ve Paflagonya (eyaletinin) nüfus sayımıyla görevli

procurator'u, *Via Cornelia*'nın ve *Via Triumphalis*'in *curator*'u, imparator'un Chersonesus eyaletinin *procurator*'u, kenti ve kavmi aydınlatan, gerek özel gerek devlet adına her türlü hayırseverliği yapan, en büyük kıtlık zamanında bütün cömertliğiyle kol kanat geren (*kenti besleyen*) Publius Gavius Balbus'u (onurlandırdı).

YORUM : Söz konusu yazıttan da anlaşıldığı gibi, Balbus, imparator Hadrianus'un Galatya ve Paflagonya eyaletinin nüfus sayımıyla görevli *procurator*'u olarak hizmet etmiştir.

T.133. Nomen Incertum (İ.S. 223)

1) EYALET : İtalya

BULUNTU YERİ : —

DÖNEM : —

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : CIL VI, 1644= ILS 1836; Pflaum 1960-II, 336

YAZIT :

[ca. 14. I.] prae(fecto) [pr]a[e]t(orio), e(minentissimae) m(emoriae) v(iro)

[omnibus equestris militia]e gradib[us perf]uncto,

[praeposito equitum Mauror(um) e]t Hosroen[or(um), p]raef(ecto) cl(assis)

[ca 6. I, proc(uratori) ad cens(us) accipiend]os prov[inc(iae) Gal]latiae

5 [et Paphlagoniae, proc(uratori) ad fusa frumenti per] Numidiam

[ca. 32. I., proc(uratori)] prov(inciae) - - -.

ÇEVİRİ : *Praefectus praetorio*, bütün askerî hizmetleri yerine getirmesiyle son derece ünlü kişi, Maurores ve Hosroeni süvarilerinin komutanı, ... donanmasının *praefectus*'u, Galatya eyaletinin nüfus sayımıyla görevli *procurator*'u ve Paflagonya'nın, Numidya'da buğday dağıtımıyla görevli (*procurator*), ... eyaletinin *procurator*'u

YORUM : Söz konusu yazıttan da anlaşıldığı gibi, adı bilinmeyen bu kişi, imparatorun Galatya ve Paflagonya eyaletinde nüfus sayımıyla görevli *procurator* olarak hizmet etmiştir.

4.10 Kapadokya Eyaletinin Procurator'ları

T.134. Iulius Paelignus (İ.S. 51)

1) Tac. ann. 12. 49.

Erat Cappadociae procurator Iulius Paelignus, ignavia animi et deridiculo corporis iuxta despiciendus, sed Claudio perquam familiaris, cum privatus olim conversatione scurrarum iners

otium oblectaret. is Paelignus auxiliis provincialium contractis tamquam reciperaturus Armeniam, dum socios magis quam hostis praedatur, abscessu suorum et incursantibus barbaris praesidii egens ad Radamistum venit; donisque eius evictus ultro regium insigne sumere cohortatur sumentique adest auctor et satelles. quod ubi turpi fama divulgatum, ne ceteri quoque ex Paeligno coniectarentur, Helvidius Priscus legatus cum legione mittitur etc.

ÇEVİRİ : Kapadokya'nın, aptallığıyla ve benzer şekilde, gülünç vücuduyla hor görülen, Iulius Paelignus (adında) bir *procurator*'u vardı, ama Claudius ile çok sıkı fıkıydı. Bir zamanlar özel hayatında dalkavukların (soytarıların) dostluğuyla boş vaktini zevkle geçirirdi. İşte bu Paelignus, Ermenistan'ı geri alacakmış gibi eyalet yardımcı birliklerini topladıktan sonra düşmanlar yerine müttefikleri soyarken, kendi adamlarının gitmesiyle ve barbarların baskısıyla, yardıma muhtaç kalıp Radamistus'a geldi ve onun hediyeleriyle akıllı başından gidince, bile isteye onu, kraliyet nişanı takması için teşvik etti ve (o), nişan takarken (kendisi), yetkili ve yardımcı olarak (orada) hazır bulundu. Bu çirkin söylenti yayıldığında Paelignus yüzünden öteki yöneticilerin de (onunla) aynı kefeye koyulmamaları için Helvidius Priscus görevlendirilip, bir lejyonla birlikte (buraya) gönderildi vb.

2) Cass. Dio 61. 6, 6.

ὅτι Λαλιανὸς ὁ ἀποσταλεὶς εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἀντὶ τοῦ Πολίωνος τὴν τῶν νυκτοφυλάκων ἀρχὴν προσετέτακτο κ.τ.λ.

ÇEVİRİ : Polion yerine Armenia'ya gönderilen Laelianus, eskiden gözcülerin başına atanmıştı (gözcülerin kumandanıydı) vb.

YORUM : İmparator Claudius döneminde Kapadokya'nın *procurator*'u olan Iulius Paelignus, İ.S. 51 yılında Iberialı gaspçı Rhadamistus zamanında, Ermenistan'ı istila etti ve kenti yağmaladı, o zaman Rhadamistus, Ermenistan'ın yasal kralı olan amcası Mithridates'i, Gornea kalesinin dışında onu koruyan Roma garnizonunu aldatarak, öldürmüştü. Paelignus, emir-komuta zinciri olmaksızın hareket ederek, Rhadamistus'u, Ermenistan'ın yeni kralı olarak tanıdı. Suriye yöneticisi Ummidius Quadratus, Helvidius Priscus'u bu sıradışı durumu düzeltmesi için bir lejyonla birlikte gönderdi. Ancak, Priscus, Parth Savaşı'na neden olmaması için geri çağırıldı. Iulius Paelignus, Roma İmparatorluğu'nun sınır eyaleti olan Kapadokya'da eyalet *procurator*'u olarak hizmet etmiştir.

T.135. Gaius Iulius Proculus (İ.S. 55)

1) EYALET : Galatya

BULUNTU YERİ : Pisidya Antiocheiası

DÖNEM : —

TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : —
 EDİSYON : AE 1914, 128; Pflaum 1960-I, 25; AE 1966, 472
 YAZIT :

[C(aio) Iulio C(ai) f(ilio)] Ser(gia tribu), Proculo
 II vir(o), aug(uri), trib(un)o
 mil(itum) leg(ionis) III Cyre-
 naic(ae), iuridico Ale-
 5 xandreae et Ae-
 gypti, proc(uratori)
 Nero[nis Cl]audi
 Ca[esaris] Aug(usti) Ger-
 ma[nici pr]ovin-
 10 ciae [Capp]adociae et Ciliciae
 ala Aug(usta) Germa-
 nica h(onoris) c(ausa).

ÇEVİRİ : Augustus Germanicus (askerî) kanadı, Gaius'un oğlu, Sergia bucağından, *duovir*, *augur*, III. Cyrenaica lejyonunun askerî *tribunus*'u, İskenderiye'nin ve Mısır'ın yargıcı, Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus'un Kapadokya ve Kilikya eyaletinin *procurator*'u (olan) Gaius Iulius Proculus'u onurlandırdı.

2) EYALET : Likya ve Pamfilya
 BULUNTU YERİ : Side (*Adalia*)
 DÖNEM : Flavius'lar Dönemi
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.57 m.; genişlik: 0.82 m.; derinlik: 0.25 m.; harf boyu: 0.05 m.
 EDİSYON : AE 1966, 472; IvSide, 55, 1; Bean 1965, 118; Pflaum 1982, 25
 YAZIT :

— — —
 2 Γ(αιον) Ἰούλιον Γ(αιου) υἱὸν Σεργία
 Πρόκλον, χειλίαρχον λε-
 4 γεῶνος γ Κυρηναικῆς, δικαι-
 οδότην Αἰγύπτου, ἐπίτροπον
 6 Σεβαστοῦ ἐπαρχείας Καππα-
 δοκίας καὶ Κιλικίας, πάππον

8 Μάρκου ἥρωος.

ÇEVİRİ : Gaius'un oğlu Sergia bucağından Gaius Iulius Proculus'u, III. Cyrenaeca lejyonunun *chiliarchus*'unu, Mısır'ın yasa koyucusunu, imparatorun Kapadokya ve Kilikya eyaletlerinin *procurator*'unu, Marcus'un kahraman dedesini (onurlandırdı/ onurlandırdılar).
YORUM : Pisidya Antiocheiası yurttaşı olan Gaius Iulius Proculus, bu kentte çeşitli memuriyetler üstlenmişti ve kendisinin Side kenti ile akraba ilişkisi vardı. Her iki yazıtın verdiği bilgiler ışığında Proculus'un, Roma İmparatorluğu'nun sınır eyaleti olan Kapadokya'da ve askerî bir eyalet olan Kilikya'da, eyalet *procurator*'u olarak hizmet etmiş olduğunu söyleyebiliriz.

T.136. Lucius Valerius Proculus (İ.S. ~132-147)

1) EYALET : İspanya
BULUNTU YERİ : Malaka (*Malaca*)
DÖNEM : —
TÜR : Onur Yazıtı
EDİSYON : CIL II, 1970= ILS 1341; Pflaum 1960-I, 113, 1
YAZIT :

L(ucio) Valerio L(ucii) f(ilio) Qvir(ina tribu) Procvlo praef(ecto) cohort(is) IIII
2 Trachvm Syriacae, trib(un)o milit(um) legion[is] VII Clavdia[e p(iae) f(idelis)],
praef(ecto) classis Alexandrin(ae) et potamop[h]y[l]aciae, proc(uratori)
Avg(usti)
4 Alpivm maritvmar(um), delectatori Avg(usti), procu[ratori] provinc(iae)
vlter(ior)is Hispan(iae) Baetic(ae), proc(uratori) provinc(iae) Cap[p(adociae),
Paf]lag(oniae)
Gal(atiae), proc(uratori) provinciae Asiae, proc(uratori) provinciarvm trivm
Galliar(um)
6 r[.....] Aug(usti), [prae]fecto [ann]on(ae), [praef(ecto) Aegypti], r(es)
publica
Malacit(anorum) patrono d(ecreto) d(ecurionum).

ÇEVİRİ : Malaca Devleti, Lucius'un oğlu, Quirina bucağından, Lucius Valerius Proculus'u, Trachisli (*askerlerden oluşan*) III. Syria *cohors*'unun *praefectus*'u, VII. Claudia Pia Fidelis lejyonunun askerî *tribunus*'u, İskenderiye donanmasının ve Potamophylacia'nın *praefectus*'u, imparatorun deniz ötesindeki Alp bölgesinin *procurator*'u, imparatorun *delectator*'u, beri İspanya-Baetica eyaletinin *procurator*'u, Kapadokya eyaletinin *procurator*'u, Paflagonya'nın, Galatya'nın, Asya eyaletinin *procurator*'u, üç Galya eyaletinin *procurator*'u, imparator'un, buğday

tedariğiyle görevli *praefectus*'u, Mısır'ın *praefectus*'unu, *patronus*'unu (koruyucusunu), Kent Meclisi'nin kararıyla (onurlandırdı).

2) EYALET : Roma
 BULUNTU YERİ : Roma
 DÖNEM : İ.S. 144
 TÜR : İthaf Yazıtı
 EDİSYON : Pflaum 1960-I, 113, 2; CIL VI, 1002= ILS 7269
 YAZIT :

Imp(eratori) Caesari divi Hadriani
 2 f(ilio) divi Traiani Parthici
 nep(oti) divi Nervae
 4 pronep(oti) T(ito) Aelio Hadriano Antonino
 Aug(usto) Pio, pont(ifici) max(imo),
 6 trib(unicia) potest(ate) VII, imp(eratori) II, cos(uli) III,
 p(atri) p(atriae) corpus pistorum
 8 ----- praef(ectura) L(ucii) Valeri Proculi

ÇEVİRİ : Fırıncılar birliği, tanrısız Hadrianus'un oğlu, Parth fatihi tanrısız Traianus'un torunu, tanrısız Nerva'nın büyük torunu, baş rahip, yedi kez *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, iki kez imparator olarak esenlenmiş, üç kez *consul* (seçilmiş), vatanın babası (olan) imparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius'u (onurlandırdı); Lucius Valerius Proculus'un *praefectus*'luğunda

3) EYALET : İspanya
 BULUNTU YERİ : Malaka (*Malaca*)
 DÖNEM : —
 TÜR : İthaf Yazıtı
 EDİSYON : Pflaum 1960-I, 113, 3; CIL II, 1971
 YAZIT :

Valeriae C(ai)
 2 f(iliae) Lucillae
 L(ucii) Valeri Proculi praef(ecti)
 4 Aegypti d(ecreto) d(ecurionum)
 Malac(itanorum).

ÇEVİRİ : Mısır'ın *praefectus*'u Gaius Lucius Valerius Proculus'un kızı Valeria Lucilla, Malaca Meclis üyelerinin kararıyla (onurlandırıldı).

4) EYALET : Roma
 BULUNTU YERİ : Palestrina (*Praeneste*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : Pflaum 1960-I, 113, 4; CIL XIV, 2957
 YAZIT :

C(aio) Valerio L(ucii) f(ilio)
 2 Quir(ina tribu) Florino praef(ecto)
 coh(ortis) II Thrac(um)
 4 Syriacae,
 trib(uno) milit(um) leg(ionis) VII Claud(iae)
 6 piae fidelis Proculus fratri optimo.

ÇEVİRİ : Proculus, Lucius'un oğlu, Quirina bucağından, Gaius Valerius Florinus'u, Trachisli (askerlerden oluşan) II. Syria *cohors*'unun *praefectus*'u, VII. Claudia Pia Fidelis lejyonunun askerî *tribunus*'u (olan) mükemmel kardeşini (onurlandırdı).

5) EYALET : Roma
 BULUNTU YERİ : Roma
 DÖNEM : İ. S. 144
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : Pflaum 1960-I, 113, 5
 YAZIT :

Ἔτους ἐβ[δόμου] Αὐτοκράτορος Καί[σαρος]
 2 – Λου[κ]ίῳ Οὐαλερίῳ Πρόκλῳ –
 [Τίτ]ου Αἰλίου Ἀδριανοῦ Ἀντωνίν[ου]
 4 Σεβαστοῦ Εὐσεβοῦς μηνὸς Γε[ρμ]ανικίου ιζ' –

ÇEVİRİ : İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius'un 7. yılında, Germanicus ayının 17. gününde Lucius Valerius Proculus'u (onurlandırdı) (= 12 Mayıs 144).

6) EYALET : Mısır
 BULUNTU YERİ : İskenderiye (*Alexandria*)

DÖNEM : İ. S. 144
 TÜR : Resmî Liste
 EDİSYON : Pflaum 1960-I, 113, 6; AE 1939, 313
 YAZIT :

[T(ito) Sta]tilio Maximo L(ucio)
 2 Lolli[ano Avito cos(ulibus)
 anno] VII Imp(eratoris) Caesaris
 4 Titi [Aeli Hadriani Anto]nini
 Aug(usti) Pii p(atris) p(atriae) L(ucio)
 6 Va[lerio Proculo praef(ecto)]
 Aeg(ypti) professiones li[berorum
 8 acceptae citra c]ausarum
 cognition[em tab..... item pag(ina)
 10 lo]co XV III idus Iun[ias ..]

ÇEVİRİ : Titus Statilius Maximus'un ve Lucius Lollianus Avitus'un *consul*'luklarında, imparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius'un, vatanın babasının 7. yılında, Lucius Valerius Proculus Mısır *praefectus*'u iken, bilgi edinme amacıyla çocukların (çocuklara ilişkin) sicil defterleri alınarak aynı şekilde 15 sayfa yerine, Haziran ayının *idus*'larından 3 gün önce (=10 Haziran 144).

7) EYALET : Mısır
 BULUNTU YERİ : İskenderiye (*Alexandria*)
 DÖNEM : İ. S. 147
 TÜR : İthaf Yazıtı
 EDİSYON : Pflaum 1960-I, 113, 7
 YAZIT :

Λ[ου]κίωι [Οὐαλερίωι Πρόκ]λωι ἐπάρχωι Αἰγύπτου – (ἔτους) ι' Φαρμοῦθι κ[.].

ÇEVİRİ : Lucius Valerius Proculus Mısır *praefectus*'u iken – 10 yıl, *Pharmutis* ayının κ[.] (=15-25 Nisan 147).

YORUM : L. Valerius Proculus'un İ.S. ~145-147 yılları arasında Mısır *praefectus*'luğu yaptığını ele geçen bir papirüs sayesinde bilmekteyiz.⁴¹³ Kendisi, 147 yılından sonra, başka görevlerde hizmet etmiştir. Kariyenin ilk yılları Hadrianus dönemine tarihlendirilmelidir. Proculus ilk olarak İskenderiye donanmasının ve Potamophylacia *praefectus*'u olarak hizmet etti. Potamophylacia *praefectus*'unun görevi, Nil Nehri'nin güvenliğini sağlamak ve gümrük vergisini toplamaktı. Söz

⁴¹³ Bkn., POxy 2, 208.

konusu yazıtta Latince *et* (ve) bağlacının kullanılmış olması, Proculus'un iki görevi de aynı zamanda yapmış olduğunu düşündürmektedir. Proculus daha sonra Augustus'un deniz ötesindeki Alp eyaletlerinin *procurator*'u olarak atandı, bundan sonra olasılıkla Afrika'da asker toplamakla görevli imparatorluk memuru oldu. Bu görevin ardından sırayla Baetica'da, Kapadokya'da ve Galatya'da maliye *procurator*'u, Asya'da mülk *procurator*'u ve üç Galya eyaletinde *procurator* olarak hizmet etti. Proculus'un 144 yılında buğday tedarikiyle görevli *praefectus -praefectus annonae-* olarak hizmet etmiş olduğu bilinmektedir. 145-146 yıllarında Mısır'ın *praefectus*'u olarak Valerius Eudaemon'un yerine geçti ve 147 yılında da M. Petronius Honoratus, kendisinin yerini aldı.

T.137. Marcus Arruntius Frugi (İ.S. 2. yüzyılın ilk yarısı)

- 1) EYALET : Galatya
 BULUNTU YERİ : Konya (*Iconium*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : AE 1908, 200; ILS 9013; Pflaum 1960-I, 157
 YAZIT :
- M(arco) Arruntio M(arci)
 fil(io) Serg(ia tribu) Frugi praef(ecto)
 coh(ortis) III Ulp(iae) Petraeor(um), trib(un)o mil(itum) leg(ionis) XIII
 Gem(inae),
 4 praef(ecto) alae Parthor(um) sagit(tariorum), proc(uratori) Aug(usti)
 provin(ciae)
 Britan(niae) ad census, provin(ciae)
 Cilic(iae), prov(inciae) Cappadoc(iae) et
 Armeniae minoris et Ponti mediterrani
 8 M(arcus) Claudius Longus
 cognato suo ob me-
 rita.

ÇEVİRİ : Kendi akrabası Marcus Claudius Longus, Marcus'un oğlu, Sergia bucağından, *Petra*'lıların III. Ulpia *cohors*'unun *praefectus*'u, XIII. Gemina lejyonunun askerî *tribunus*'u, *Parth*'lı okçular kanadı'nın *praefectus*'u, Augustus'un Britanya eyaletinin nüfus sayımıyla görevli *procurator*'u, Kilikya eyaletinin, Kapadokya eyaletinin, Küçük Ermenistan'ın ve Pontus iç bölgesinin *procurator*'u (olan) Marcus Arruntius Frugi'yi (yaptığı) hizmetlerden dolayı (onurlandırdı).

YORUM : Marcus Arruntius Frugi, askerî görevinde üç zorunlu hizmeti yerine getirdikten sonra⁴¹⁴ Britanya eyaletinde nüfus sayımıyla görevli *procurator* olarak kariyerine başlamıştır. Bu görevden sonra Kilikya, Kapadokya, Küçük Ermenistan eyaletinin ve Pontus iç bölgesinin *procurator*'luğuna getirilmiştir. Frugi, Roma İmparatorluğu'nun sınır eyaleti olan Kapadokya'da ve askerî bir eyalet olan Kilikya'da eyalet *procurator*'u olarak hizmet etmiştir.

T.138. Maesius Rufus (İ.S. 161 ve İ.S. 169)

1) EYALET : Pisidya
 BULUNTU YERİ : Denizli (*Sebastopolis*)
 DÖNEM : İ.S. 161/ 169
 TÜR : Adak Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.78 m.; genişlik: 0.5 m.; derinlik: 0.57 m.; harf boyu: 0.4-0.5 m.
 EDİSYON : CIL III, 14184 (6)
 LİTERATÜR : Haensch 1997, 589
 YAZIT :
 [--- Ma]esius Rufus
 2 proc(urator) Augustor(um)
 memoriae
 4 causa.
 ÇEVİRİ : İmparatorların *procurator*'u Maesius Rufus'un hatırası için.
 YORUM : İlgili yazıtın verdiği bilgiler ışığında Maesius Rufus'un Kapadokya eyaletinde imparatorların *procurator*'u olarak görev yapmış olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu imparatorlar, Lucius Verus ve Marcus Aurelius olmalıdır.

T.139. Titus Desticius Severus (İ.S. 164)

1) EYALET : İtalya
 BULUNTU YERİ : Iulia Concordia (*Concordia Sagittaria*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı

⁴¹⁴ Tres militiae:

- 1) Praefectus cohortis III Ulbiae Petraeorum.
- 2) Tribunus militum legionis XIII Geminae.
- 3) Praefectus alae Parthorum sagittariorum.

EDİSYON : CIL V, 8660= ILS 1364; Hübner 1885, 351; Pflaum 1960-I, 167, 1-2-3-4

YAZIT :

- T(ito) Desticio T(iti) f(ilio)
 Cla(udia) Severo p(rimo) p(ilo) leg(ionis)
 X Gem(inae) svbpraef(ecto) vigil(um),
 proc(uratori) Avg(usti) prov(inciae) Daciae svperior(is),
 5 proc(uratori) provinc(iae)
 Cappadoc(iae) item Ponti mediterrane(i)
 et Armeniae minor(is) et Lycaoniae
 An[tioch]ian(ae), proc(uratori) prov(inciae) Raetiae,
 fla[mini divi Ha]driani, pontifici,
 10 [patrono] coloniae,
 ala[e ... Fl(aviae) (milliariae) Ger]manvs, Martial(ius) Titianvs,
 Frontinivs, ...]an(us); alae I Fl(aviae) Ivliivs Memorinvs,
 Ivli[vs]s, Fl(avius) Speratvs, alae I sing(ularium), Aelivs
 Seve[rvs, Pe]tron(ius) Ivlianvs, decvri(ones) exerc(itus)
 15 Raetici
 praesidi optimo et sanctissimo,
 l(ocus) d(atus) d(ecreto) d(ecurionum).⁴¹⁵

ÇEVİRİ : Titus'un oğlu, Claudia bucağından, X. Gemina lejyonunun *primus pilus*'u, gözcülerin *subpraefectus*'u, imparatorun Yukarı Dacia eyaletinin *procurator*'u, Kapadokya eyaletinin *procurator*'u, aynı şekilde Pontus iç bölgesinin ve Küçük Ermenistan'ın ve Lycaonya Antiocheiana'nın (*procurator*'u), Raetia eyaletinin *procurator*'u, tanrısız Hadrianus'un rahibi, baş rahip, koloninin *patronus*'u (koruyucusu), ... Flavia (binler) kanadından Germanus, Martialis Titianus, Frontinius, ...anus; I. Flavia kanadından Iulius Memorinus, Iulius s, Flavius Speratus; I. (birler) kanadından Aelius Severus, Petronius Iulianus, Raeta ordusunun süvari subayları, mükemmel ve son derece muhterem komutan Titus Desticius Severus'u (onurlandırdı); (bu) yer, Meclis üyelerinin kararıyla verildi.

2) Ibid. CIL V, 1227

T(ito) Desticio T(iti) f(ilio)
 Cla(udia) Severo p(rimo) p(ilo) leg(ionis)

⁴¹⁵ L.D.D.D.=Locus Datus Decreto Decurionum: Kent meclisindeki atlı sınıfı üyelerinin kararıyla, yazıtın yerleştirileceği yerin parasının ödendiğini göstermekte ve bu yerin, söz konusu amaca uygun şekilde kullanılabileceğini belirtmektedir.

- X Gem(inae) svbpraef(ecto) vigil(um),
 proc(uratori) Avg(usti) prov(inciae) Daciae svperior(is),
 5 proc(uratori) provinc(iae)
 Cappadoc(iae) item Ponti mediterrane(i)
 et Armeniae minor(is) et Lycaoniae
 proc(uratori) Augustor(um) provinciae Raetiae,
 procur(atori) prov(inciae) Belgicae,
 10 flamini divi Hadriani, pontifici,
 patrono coloniae M(arcus) Claud(ius)
 Paternus amico optimo,
 l(ocus) d(atus) d(ecreto) d(ecurionum).

ÇEVİRİ : Marcus Claudius Paternus, Titus'un oğlunu, Claudia bucağından, X. Gemina lejyonunun *primus pilus*'u, gözcülerin *subpraefectus*'u, imparatorun Yukarı Dacia eyaletinin *procurator*'u, Kapadokya eyaletinin *procurator*'u, aynı şekilde Pontus iç bölgesinin ve Küçük Ermenistan'ın ve Lycaonya'nın (*procurator*'u), imparatorların Raetia eyaletinin *procurator*'u, Belçika eyaletinin *procurator*'u, tanrısal Hadrianus'un rahibi, baş rahip, koloninin *patronus*'u (koruyucusu) olan, eşi benzeri bulunmaz dostu Titus Desticius Severus'u (onurlandırdı); (bu) yer, Meclis üyelerinin kararıyla verildi.

3) Ibid. CIL V, 1877

- [T(ito)] Dest[icio T(iti) f(ilio)]
 2 Cla(udia) Sev[ero, p(rimo) p(ilo) l]eg(ionis)
 X Ge[m(inae), subpra]ef(ecto) vi[gil(um),
 4 proc(uratori) Aug(usti)] prov(inciae) [Daciae super(ioris)]

ÇEVİRİ : Titus'un oğlu, Claudia bucağından, X. Gemina lejyonunun *primus pilus*'u, gözcülerin *subpraefectus*'u, imparatorun Yukarı Dacia eyaletinin *procurator*'u Titus Desticius Severus'u (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

4) Ibid. CIL V, 1189

- T(ito) Desticio T(itii) f(ilio)
 Cl(audia) Severo

ÇEVİRİ : Titus'un oğlu, Claudia bucağından Titus Desticius Severus'u (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

5) EYALET : İtalya

BULUNTU YERİ : Rhaetia (*Raetiae*)
 DÖNEM : İ. S. 166
 TÜR : Mektup
 EDİSYON : Pflaum 1960-I, 167, 5; CIL XVI, 121
 YAZIT :

[Imp(erator) Caesar] M(arcus) Aurelius Antoninus Aug(ustus) Armeniacus [pontif(ex)] ma[x(imus), t]rib(unicia) pot(estate) XX, imp(erator) III, co(nsul) III et [Imp(erator) Cae]s(ar) L(ucius) Aurelius Verus Aug(ustus) Armeniacus Parthic(us) m[ax(imus), t]rib(unicia) pot(estate) VI, imp(erator) III, cos(ul) II, procos(ul), div[i] Ant[o]nini f(ili), divi Hadriani nepotes, divi Traiani Parthici pronepotes, divi [N]e[r]vae abnepotes equitib(us) et pedit[ib(us), q]ui militaver(unt) --- et sunt in [Rae]tia sub [De]sticio Severo pr[oc(uratore)] --- a(nte) d(iem) --- M(arco) Vibio Liberale, P(ublio) M[artio Vero co(n)s(ulibus)]. Mart/ Nisan 166

ÇEVİRİ : İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Augustus Armeniacus, baş rahip, yirmi kez *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, üç kez imparator olarak esenlenmiş, üç kez *consul* (seçilmiş) ve imparator Caesar Lucius Aurelius Verus Augustus Armeniacus Parthicus Maximus, altı kez *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, üç kez imparator olarak esenlenmiş, iki kez *consul* (seçilmiş), *proconsul*, tanrısız Antoninus'un oğulları, tanrısız Hadrianus'un torunları, tanrısız Traianus Parthicus'un büyük torunları, tanrısız Nerva'nın torununun torunu, asker olarak hizmet eden süvariler ve piyadeler için ve Raetia'da olanlar *procurator* Desticius Severus yönetiminde gününden önce Marcus Vibius Liberalis'in ve Publius Martius Verus'un *consul*'luklarında.

YORUM : *Desticii* ailesi, Titus *praenomen*'i ve İuba *cognomen*'i ile yurtları olan kuzey İtalya-Concordia'dan ele geçen yazıtlar sayesinde bilinmektedirler. Söz konusu yazıtlardan elde ettiğimiz bilgiler ışığında, Titus Desticius Severus'un, görevlendirildiği tüm eyaletlerde -eyaletlerin özellikle askerî ve sınır eyaletleri olmaları bakımından- eyalet *procurator*'u olarak hizmet etmiş olduğu söylenebilir. Severus, İ.S. 166 yılında Raetia'nın da eyalet *procurator*'u idi.

T.140. Nomen Incertum (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Mısır
 BULUNTU YERİ : İskenderiye (*Alexandria*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : ILS 9470; AE 1910, 169

YAZIT :

- 1 -----ενον Σ[ε]βαστοῦ
 ἀπελεύθερον,
 ἐπίτροπον
 καλενδαρίου
 5 Οὐηλιανοῦ, ἐπ[ί]τροπον
 χαρτηρᾶς
 Ἀλεξανδρείας,
 ἐπίτροπον
 Καππαδοκίας,
 10 Ἰούλιος Σερίντιος
 Αἰμιλιανὸς
 [τ]ὸν ἑαυτοῦ
 [εὐ]εργέτην.

ÇEVİRİ : Iulius Serintius, imparatorun azatlısı, Velianus takviminin *procurator*'u, İskenderiye yazışmalarının *procurator*'u, Kapadokya'nın *procurator*'u ...enus'u, kendi hayırseverini (onurlandırdı).

YORUM : Söz konusu yazıt dışında, ...enus adlı *procurator* hakkında elimizde başka hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Yazıt, bu kişinin Kapadokya'nın *procurator*'u olduğunu açıkça belirtmektedir. Dolayısıyla, ...enus'un bu eyalette, maliye *procurator*'u olarak hizmet etmiş olabileceği düşünülebilir.

T.141. Nomen Incertum (İmparator Marcus Aurelius Dönemi)

- 1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İmparator Marcus Aurelius Dönemi
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 62 cm.; genişlik: 57 cm.; derinlik: 28 cm.; harf boyu: 3-2.5 cm.
 EDİSYON : AE 1993, 1478; McCabe, Ephesos 1886, 5
 YAZIT :
 [- - -]
 2 [· ·]··ι [ἐπί]τρ[ο]-
 [π]ον Σεβαστο[ῦ]
 4 [ἐπα]ρχείας Ἡπει[ρου],

- ἐπαρχείας Καπ[πα]-
 6 δοκίας καὶ Πόν[του]
 καὶ Λυκαονί[ας, ἐπαρ]-
 8 χείας Ῥήγν[ου Νωρ(ικοῦ)]
 ἐπαρχεί[ας Ἀσίας]
 10 ἐπίτροπ[ον -].

ÇEVİRİ : Augustus'un Epirus eyaletinin, Kapadokya, Pontus ve Likaonya eyaletinin, Noricum krallığının,⁴¹⁶ Asya eyaletinin *procurator*'u (olan) (onurlandırdı/ onurlandırdılar)

YORUM : İlgili yazıttan adı bilinmeyen bu kişinin Asya eyaletinin *procurator*'u olarak hizmet etmiş olduğu anlaşılmaktadır. W. Eck, bu *procurator*'un kariyer çizgisini, Titus Desticius Severus'un kariyeriyle kıyaslayıp, görünürdeki büyük benzerlikten dolayı, Marcus Aurelius dönemine tarihlemektedir.⁴¹⁷

4.10.1 Kapadokya ve Küçük Ermenistan Eyaletinde Nüfus Sayımıyla Görevli Procurator'lar

T.142. Quintus Baienus Blassianus (İ.S. 110 ve İ.S. 115)

- 1) EYALET : İtalya
 BULUNTU YERİ : Ostia
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.735 m.; genişlik: 0.425 m.; derinlik: 0.025-0.037 m.; harf boyu: 0.025-0.065 m.
 EDİSYON : CIL XIV, 5341, 5353, 5382; AE 1972, 70; AE 1974, 123 I. I., 10, 4, 37; Pflaum 1960-I, 126, 1
 YAZIT :
 [Q(uinto) Baieno], P(ubl(i)) fil(io), Pup(inia),
 Bla(ssiano),
 praef(ecto) Aeg(ypti), pr[ae(f)ecto] annonae],
 [p]roc(uratori) a rat(ionibus) ?] proc(uratori) provinciar(um) Lu[gudun(ensis)] et

⁴¹⁶ Noricum, bugünkü Avusturya ve Slovenya toprakları üzerinde kurulmuş ve on iki kabileden oluşan bir Kelt krallığı idi. Geçmişte, Roma İmparatorluğu'nun bir eyaletiydi. Kuzeyde Tuna nehri, batıda Raetia, doğuda Pannonia, güneyde İtalya ve Dalmaçya ile çevriliydi.

⁴¹⁷ Bkn., Eck 1993, 128.

- 5 Aqu[itan(icae)],
 [praef(ecto) c]lassis praetor(iae) Rav[en]nat(is), pro[c(uratori) pro]
 [vinc(iae) Rae]t(iae) (?), proc(uratori) Mauretan(iae) Ti[n]git(anae), [...]
 [.....p]raef(ecto) class(is) Britan[n(icae), proc(uratori) ad cen]-
 [sus accip(iendos)] Cap[pa]doc(iae) Arm[en(iae) min[oris], Ponti mediterr[ani],
 10 functo tribus m[ilitiis equestrib(us),
 sacer]dot[i] Caeninensium,
 colleg(ium) fabr(um) t[ign]uariorum Ost(iensium),
 opti]mo [et s]anctissimo pi[ssimo]que patrono,
 c]uram agent[ibus
 15 ...] Maximo, C. (Gaio) [Iulio Tyranno,
 Iulio] Commune, magistris q(uin)q(uennalibus), lustris XXII].

ÇEVİRİ : Publius'un oğlu, Pupinia bucağından, Mısır'ın *praefectus*'u, buğday tedarikiyle görevli *praefectus*, muhasebe işleriyle görevli *procurator*, Lugdunensis ve Aquitania eyaletlerinin *procurator*'u, Ravenna *praetor* donanmasının *praefectus*'u, Raetia eyaletinin *procurator*'u, Mauretania Tingitana'nın *procurator*'u, ... Britanya donanmasının *praefectus*'u, Kapadokya'nın, Küçük Ermenistan'ın, Pontus iç bölgesinin nüfus sayımıyla görevli *procurator*'u, atlı sınıfına ait üç askerî hizmeti yerine getirmiş, Caeninensis'lilerin rahibi, Ostia marangoz işçileri derneği (cemiyeti), mükemmel, son derece muhterem ve dindar *patronus* (koruyucu) Quintus Baenus Blassianus'u (onurlandırdı), (yontunun dikilmesiyle) Maximus, Gaius Iulius Tyrannus ve Iulius Communis, beşinci yıl yöneticilerinin, ikinci beş yıl (?) ilgilenmesine.

- 2) EYALET : İtalya
 BULUNTU YERİ : Trieste (*Tergeste*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : CIL V, 539; I. I., 10, 4, 38; Pflaum 1960-I, 126, 2
 YAZIT :

- Q(uinto) Baieno P(ubl[i]i) fil(io)
 2 Pup(inia) Blassian[o]
 [p]raefecto coh(ortis) II Astu[rum]
 4 [tr]ib(un)o leg(ionis) VII
 C(laudia) [p(ia) f(idelis)]

ÇEVİRİ : Publius'un oğlu, Pupinia bucağından, II. Asturia *cohors*'unun *praefectus*'u, VII. Claudia Pia Fidelis lejyonunun askerî *tribunus*'u Quintus Baenus Blassianus'u (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

3) EYALET : İtalya

BULUNTU YERİ : Aquileia

DÖNEM : —

TÜR : —

EDİSYON : Pflaum 1960-I, 126, 6; CILSI, 229

YAZIT : [Q(uinti)] Baeini Bla[ssiani]

ÇEVİRİ : Quintus Baenus Blassianus'un (mührü ?).

YORUM : Blassianus'un kariyeri, Mısır *praefectus*'luğunda en son noktaya erişmişti.

Selefi, İ.S. 167 yılının Haziran ayına kadar görevinde kalmış, kendisi ise bu göreve 21 Şubat 168 yılında atanmıştı. *Praefectus* olarak görev yaparken, Ostia marangozcular cemiyeti tarafından 164-165 ve 168-169 yılları arasında onurlandırılmıştır. Ostia kariyer yazıtında, atlı sınıfından bir görevli olarak yaptığı, ancak açıkça belirtilmeyen üç hizmet, kendi vatani Trieste'de bulunmuş bir başka taşa ayrıntısıyla bulunmaktadır. Olasılıkla Britanya'da, II. Asturia *cohors*'unun *praefectus*'u olarak göreve başlamıştır. Eğer kendisi, Aquileia'nın *patronus*'u ve 122-124 yıllarında Britanya'nın yöneticisi olan Platorius Nepos tarafından görevlendirildiyse, bu durum zamanlamaya tam da uyacaktır. Dolayısıyla Blassianus ya VII. Claudia lejyonunda -*Moesia Superior*- ya da VII. Gemina lejyonunda -*Tarraconensis*-, askerî komutan olarak ve Kapadokya'da, II. Galya kanadının -*ala II Gallorum*- *praefectus*'u olarak hizmet etmiştir. Herhalde bundan sonra -*Britanya filosunun komutanlığından önce*- aynı eyalette doğrudan *sexagenarius* derecesindeki *procurator*'luğa atandı. O halde bu durum İ.S. ~140 yılına tarihlendirilebilir. Sonraki görevi bilinmemekle birlikte iki kez yönetici *procurator* olarak görev yapmıştır. Bunlardan biri Ravenna filosunun kumandanlığı, diğeri iki Galya eyaletinin kıdemli maliye *procurator*'luğudur. Bundan sonra, iki büyük *praefectus*'luğa terfi edilmeden önce, maliye *procurator*'u olarak hizmet etmiştir.

4.11 Likya ve Pamfilya Eyaletinin Procurator'ları

T.143. Gaius Pompeius Planta (İ.S. 74-76)

1) Plin. epist. 10. 7.

Tu, ex quo nomo sit, notum mihi facere debebis, ut epistulam tibi ad Pompeium Plantam, praefectum Aegypti, amicum meum, mittam.

ÇEVİRİ : Sen, hangi ise, mektubu Mısır'ın *praefectus*'u, dostum Pompeius Planta'ya göndermem için beni bilgilendireceksin.

2) Ibid., 10. 10.

Rogo ergo, indulgentissime imperator, ut mihi ad Pompeium Plantam, praefectum Aegypti, amicum tuum, sicut promisisti, epistulam mittas.

ÇEVİRİ : O halde, son derece müşfik imparator, söz verdiğiniz gibi bana Mısır'ın *praefectus*'u, dostunuz Pompeius Planta'ya (yazdığınız) mektubu göndermenizi rica ediyorum.

3) EYALET : Likya ve Pamfilya

BULUNTU YERİ : Çölkayı (Kibyris-Balboura)

DÖNEM : İ.S. 74-76

TÜR : Bina Yazıtı (Su Yolu)

EDİSYON : AE 1978, 804; SEG 28, 1218; IGRR III, 466; Pflaum 1960-I, 58, 1

YAZIT :

- 1 [Αὐτ]οκράτορι Καίσαρι Οὐεσπ(α)σιανῷ
[Σεβ]αστῷ ἀρχιερεῖ μεγίστῳ δημα[ρχικῇ]ς
ἐξουσίας τὸ (-) αὐτοκράτορι τὸ (-) πα[τρὶ]
πατρίδος ὑπάτῳ τὸ (-) ἀποδεδε[ιγμ]ένῳ
5 τὸ (-) τειμητῇ, Τίτῳ Καίσαρι Οὐ[εσπ]ασιανῷ
αὐτοκράτορι τὸ (-) ἀ[ρχιερε]ῖ
δημαρχικῇς ἐξουσίας (τὸ -) ὑπάτῳ
[τὸ (-)] ἀποδεδειγμένῳ τὸ (-) τειμητῇ,
[Καί]σαρι Σεβαστοῦ υἱῷ [[Δομιτιανῷ]]
10 [ὑπ]άτῳ τὸ (-) τ[---] Βαλβ(ο)υρέων
[ὁ δῆ]μος τὸ ὑ[δ]ραγώ(γι)ον
[Σεβ]ασ[τὸν κατ]εσκ[εῦ]ασε[v
διὰ Λο]υκίου
[Λο]υσκίο[υ Ὀκ]ρᾶ πρεσ[βε]υ[τοῦ]
15 τ[ῷ]ν [Σε]βαστῶν
[καὶ] ἀντισ[τρατήγου καὶ] διὰ Πομ[πηίου]
Πλάντα ἐπιτρόπου].

ÇEVİRİ : Baş rahip, .. kez *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, .. kez imparator olarak esenlenmiş, vatanın babası, .. kez *consul* olarak seçilmiş imparator Caesar Vespasianus Augustus, .. kez imparator olarak esenlenmiş, .. kez baş rahip, *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, .. kez *consul*

praef(ectum) Aeg(ypti) ...

ÇEVİRİ : İmparator Caesar Nerva Traianus Augustus Germanicus, baş rahip, *tribun*'luk yetkisiyle donatılan, iki kez *consul* olarak seçilen, vatanın babasını, Mısır'ın *praefectus*'u Gaius Pompeius Planta aracılığıyla (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

6) EYALET : Mısır

BULUNTU YERİ : El Manshah (*Ptolemais*)

DÖNEM : İ.S. 98-100

TÜR : Bina Yazıtı

EDİSYON : Bernand 1969, 176; Pflaum 1960-I, 5; IGRR I, 1154; SEG 8, 642

YAZIT :

a.1 ὑπὲρ Αὐτοκράτορος Καίσαρος Νέρουα

Τραιανοῦ Σεβαστοῦ Γερμανικοῦ

Ἀσκληπιῶι καὶ Ὑγείαι τὸν ναὸν

καὶ τὸ τέμενος ἐπεσκεύασεν

5 ἡ πόλις

ἐπὶ Πομπηίου Πλάντα ἡγεμόνος

ἐπιστρατηγοῦντος Καλπουρνίου Σαβείνου.

b.1 Παιᾶνα κλυτόμητιν ἀείσατε

κοῦροι, Λητοίδην Ἑκατον,

ἰὲ ὦ ἰὲ παιάν,

ὃς μέγα χάρμα βροτοῖσιν ἐγείνατο

μιχθεῖς

ἐν φιλότῃ Κορωνίδι τᾷ Φλεγυεῖαι,

ἰὴ παιάν, Ἀσκληπιόν,

δαίμονα κλεινότατον, ἰὲ παιάν.

τοῦ δὲ καὶ ἐξεγένοντο

5 Μαχάων

καὶ Ποδαλείριος ἡδ' Ἴασώ Ἀκεσώ τε πολύλλιτος,

ὦ ἰὲ παιάν,

Αἴγλη τε εὐῶπις Πανάκειά τε,

Ἑπιόνης παῖδες

σὸν ἀγακλυτῶι εὐαυγεῖ Ὑγείαι,

ἰὴ παιάν, Ἀσκληπιέ,

δαῖμον

- κλεινότατε, ἱὲ παιάν.
χαῖρέ μοι, ἴλαος δ' ἐπινείσσειο
ἀμετέραν
πόλιν εὐρύχορον, ἱὲ ᾧ ἱὲ παιάν,
δὸς δ' ἡμᾶς χαίροντας ὀρᾶν
10 φάος
ἀελίου δοκίμους σὺν ἀγακλυτῶι εὐαγγελί Ὑγιεῖαι,
ἱὲ παιάν, Ἀσκληπιέ,
δαῖμον σεμνότατε, ἱὲ παιάν.
Νείλου δὲ ῥοὰς δώης, μάκαρ, αἰδίους
καὶ τᾶϊδε πόλει
θάλος ἀμβρόσιον
πάσῃ τε ἀγανὸν κλέος Αἰγύπτῳι.
χαῖρέ μοι, ᾧ Παιάν, ἐπ' ἐμαῖς εὐφροσι ταῖσδ' αἰοδαῖς,
15 χαῖρ' ᾧ Πύθι' Ἀπολλων.

ÇEVİRİ : Danışma Meclisi, imparator Caesar Nerva Traianus Augustus Germanicus adına, Asclepius ve Hygeia için bir tapınak ve kutsal alan yaptırdı, Pompeius Planta'nın *legatus*'luğunda ve Calpurnius Sabinus'un *propraetor*'luğunda (= 18 Eylül 98).

7) EYALET : Mısır
BULUNTU YERİ : İskenderiye (*Alexandria*)
DÖNEM : İ.S. 99
TÜR : Kararnâme
EDİSYON : Pflaum 1960-I, 6
YAZIT :

τῆς τοῦ κρατίστου ἡγεμόνο(ς) [Πο]μπηίου Πλάντα (ἔτει) β' Αὐτοκράτορος Καίσαρος Νέρουα Τραιανοῦ Σεβαστοῦ Γερμανικοῦ Φαμε(νὸθ) ἁ.

ÇEVİRİ : Haşmetli *legatus* Pompeius Planta'nın (vasiyeti uyarınca), imparator Caesar Nerva Traianus Augustus Germanicus'un 2. yılında, Phamenos ayının 1. günü (= 25 Şubat 99).

YORUM : Vespasianus döneminde L. Luscius Ocrea imparatorların *legatus*'u olarak görev yaparken, C. Pompeius Planta, Likya'nın ve Pamfilya'nın *procurator*'u idi. IGRR I, 1154 numaralı yazıtta, Traianus, 97 yılının Eylül ayından önce, kendisine verilen *pater patriae* unvanıyla değil, aynı yılın Ekim ya da Kasım ayında kendisine verilen *Germanicus* unvanıyla anılmaktadır. Bu nedenle Planta'nın Mısır'ın *praefectus*'u olarak görev yaptığı zaman, bu tarihler arasında

olmalıdır. BGU 1, 226 numaralı yazıttan da en son görev süresinin 99 yılının 26 Şubat'ı olduğunu öğrenmekteyiz. Planta'nın *praenomen*'i 3 S. 1414, 72⁴¹⁸ numaralı yazıttan bilinmektedir. Kendisi, Mısır'ın *praefectus*'u olarak görev yapıyordu ve aynı zamanda imparator Traianus'un yakın dostuydu. Nitekim imparator Planta'yı güzel bir jest olarak Mısır'a gönderirken, insanlara karşı hayırseverlik yaptığını hissettiğini söylemiştir.

T.144. Eutactus (İ.S. 79-81)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : CIL VI, 1962= ILS 1943
 LİTERATÜR : Weaver 1965, 460-469
 YAZIT :

Eutacto

2 Aug(usti) lib(erto) proc(uratore)
 accenso delat(o)
 4 a divo Vespasiano
 patri optimo
 6 Clemens filius.

ÇEVİRİ : (Oğul) Clemens, tanrısal Vespasianus tarafından *accensus* olarak atanan edilen Augustus'un azatlı *procurator*'u mükemmel babası Eutactus'u (onurlandırdı).

2) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 80
 TÜR : İthaf ve Bina Yazıtı
 EDİSYON : IvEphesos II, 262; McCabe, Ephesos 733; McCrum – Woodhead 1961, 199, 2; AE 1930, 86
 LİTERATÜR : PIR² E 128; Weaver 1972, 274; Millar 2004, 84
 YAZIT :

Imp(eratori) T(ito) Caesari Divi

⁴¹⁸ *Imp(eratori) Caesar[i] Nervae Traiano Aug(usto) Germ(anico) pont(ifici) max(imo), tribunic(ia) potest(ate) co(n)s(ul) II, p(ater) p(atriciae), per C(aium) Pompeium Plantam praef(ectum) Aeg(ypti) --- .*

- 2 Vespasiani filio
 Vespasiano Aug(usto) pont(ifici)
 4 max(imo), trib(unicia) pot(estate) IX, imp(eratori) XV,
 co(n)s(uli) VIII, p(atri) p(atriae)
 6 Eutactus lib(ertus) pro(curator) provinciarum Asiae et Lyciae ex
 testamento Claudii
 8 Symmachi dedicavit.
 [αὐτο]κράτορι Τί[τ]ω[ι] Καίσαρι [θεοῦ] Οὐεσπασιανοῦ υἱῶι [Οὐεσ]πασιανῶι
 10 Σε[β]αστῶι [ἀ]ρχιε[ρ]εῖ μεγίστῳ δημαρχ[ικῆ]ς ἐξουσί[α]ς τ[ὸ θ']
 αὐτοκ[ρ]άτο[ρ]ι
 12 τὸ ιε' ὑ[πάτωι τὸ η'] [π]ατρὶ [πα]τρίδ[ος] [Εὐ]τ[α]κτ[ος] ἀπελεύθερος καὶ
 ἐπί[τ]ρ[ο]πος ἐπ[α]ρχεῖων τῶν Ἀσίας [Λ]υκίας [ἐ]κ διαθ[ή]κ[ης] Κλαυδ[ί]ου
 14 Συμμάχ[ου] κ[α]θιέ[ρ]ωσεν.

ÇEVİRİ : Asya ve Likya eyaletlerinin azatlı *procurator*'u Eutactus, Claudius Symmachus'un vasiyeti uyarınca (bunu) baş rahip (olan), dokuz kez *tribunluk* yetkisiyle donatılmış, on beş kez imparator olarak esenlenmiş, sekiz kez *consul*'luk yapmış, vatanın babası ve tanrısız Vespasianus'un oğlu (olan) imparator Titus Vespasianus Augustus'a ithaf etti (adadı).

YORUM : İmparator Vespasianus tarafından *accensus*⁴¹⁹ olarak terfi edildikten sonra, Titus döneminde, imparatorun azatlısı olarak Asya ve Likya eyaletlerinin *procurator*'luğunu yapan Eutactus, bu eyaletlerde imparatorun mülk *procurator*'u olarak görev yapmış olmalıdır.

T.145. Lucius Vienus Longus (İ.S. 81-84)

- 1) EYALET : Likya ve Pamfilya
 BULUNTU YERİ : Kale-Kekova (*Simena*)
 DÖNEM : İ.S. 80
 TÜR : Bina Yazıtı
 EDİSYON : CIG 4300; IGRR III, 1523; ILS 8796
 LİTERATÜR : Haensch 1997, 597
 YAZIT :

- 1 [Αὐτο]κράτορι Τίτῳ θεοῦ Οὐεσπασιανοῦ υἱῶ Καίσαρι
 [Οὐεσ]πασιανῶ Σεβαστῶ ἀρχιερεῖ μεγίστῳ, δημαρχικῆς
 [ἐξου]σίας τὸ ι', αὐτοκράτορι τὸ [ι]ε', ὑπάτω τὸ η', πατρὶ πατρίδος,
 τειμητῇ,

⁴¹⁹ Accensus: Yüksek bir kamu görevlisinin yanında hizmet eden yardımcı kişi.

- 5 ἐπὶ Τίτου Αὐρηλίου Κυήτου πρεσβευτοῦ καὶ ἀντιστρα-
[τήγο]υ τοῦ Σεβαστοῦ καὶ Γαίου Βιην[ί]ου Λόγγου ἐπιτρόπου
[τοῦ] Σεβαστοῦ, Ἀπερλειτῶν καὶ τῶν συνπολιτευομένων
ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος τὸ βαλανεῖον καὶ τὸ πρόστοον κατε-
σκεύασεν ἐκ θεμελίων.

ÇEVİRİ : Aperliti Danışma ve Halk Meclisi, Titus Aurelius Qu(in)tus'un *legatus*'luğunda -*legatus Augusti propraetore*- ve Gaius Vienus Longus'un *procurator*'luğunda, baş rahip, on kez *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış, on beş kez imparator olarak esenlenmiş, sekiz kez *consul* olarak seçilmiş, vatanın babası, tanrısal Vespasianus'un oğlu, imparator Titus Caesar Vespasianus Augustus için hamamı ve *proston*'u kendi kesesinden yaptırdı.

2) EYALET : Likya ve Pamfilya

BULUNTU YERİ : Aksu (*Perge*)

DÖNEM : İ.S. 81-84

TÜR : İthaf Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 11.27 m.; genişlik: 8.45 m.; derinlik: 1.48 m.; harf boyu: (*Doğu tarafı-satır 1*) 0.115 m.; (*satır 2-3*) 0.20 m.; (*satır 5*) 0.105 m.; (*satır 6 -9*) 0.10-0.115 m.; (*Batı Tarafı-satır 1-2*) 0.135 m.; (*satır 3*) 0.12-0.135 m.; (*satır 4*) 0.12 m.; (*satır 5*) 0.11 m.; (*satır 6-7*) 0.115 m.

EDİSYON : SEG 39, 1388c; IvPerge 56

YAZIT :

Doğu I. 1

θε[ῶι Σεβασ]τῶι

Οὐεσ[πασιανῶι]

II. 1

[θ]εῶι Σεβασ[τ]ῶι

Τίτωι Ο[— — — —]

2 [Αὐτοκράτορι Καίσαρι Δομιτιανῶι]

[Σεβαστῶι ἀρχιερεῖ μεγίστῳ δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ . ']

[αὐτοκράτορι τὸ . . ' ὑπάτῳ τὸ . . ' πατρὶ πατρίδος σωτῆρι τοῦ κόσμου]

- 5 ἱερεὺς τῆς Ἀρτέμιδος καὶ δημιουργὸς καὶ γυμνασίαρχος νέων τε καὶ γεραιῶν καὶ παίδων Δημήτριος Ἀπολλωνίου Ἐπικύδρου εὐσεβῆς φιλόκαισαρ καὶ φιλόπατρις πανάρετος υἱὸς τῆς πόλεως καὶ Ἀπολλώνιος Ἀπολλωνίου Ἐπικύδ[ρο]υ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐκ τῶν ιδίων [κα]τασκευάσαντες ἀνέ[θηκα]ν καθιερούντων Γαίου Καριστανί[ου] Φρ[όντω]νος πρεσ[β]ευτοῦ ἀ[ντι]στρατήγου τοῦ

[Αὐ]τοκράτορος [Δομιτιανοῦ] καὶ
[Λουκίου Οὐει]ήνου Λόγ[γο]υ ἐπιτρόπου τοῦ Σεβαστ(οῦ)

10

Bati I. 1

Σεβαστῇ
Εὐνομίαι

II. 1

Σωτῆρι Παμφύλῳ
ἐπηκόῳ Ἀπόλλωνι

III. 1

Σωτείραι Ἀσύλῳ
Περγαίαι Ἀρτέμει

IV. 1

εὐ[σεβεῖ φιλοκαίσ]αρι
ἱερ[ᾶ νεωκόρ]ῳ Πέργῃ

3 ἱερεὺς τῆς Ἀρτέμιδος καὶ δημιουργὸς [κ]αὶ γυμνασίαρχος νέων [τ]ε καὶ γεραιῶν
καὶ παίδων Δημήτριος Ἀπολλωνίου Ἐπικύδρου εὐσεβῆς φιλόκαισαρ καὶ
φιλόπατρις πανάρετος υἱὸς τῆς πόλεως καὶ

5 Ἀπολλώνιος [Ἀ]πολλωνίου Ἐπικύδρου ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐκ τῶν ιδίων
κατ[ασκ]ευάσαντες ἀνέθηκαν καθιερούντων
Γαίου Καριστανίου Φρ[ό]ντωνος πρεσβευτοῦ ἀντιστρατήγο[υ τοῦ]
[Αὐ]τοκράτορος [Δομιτιανοῦ]]καὶ
Λουκίου Οὐειήνου Λό[γ]γου ἐπιτρόπου τοῦ Σεβαστοῦ.

ÇEVİRİ : Tanrısāl Augustus Vespasianus için, tanrısāl Augustus Titus (Vespasianus) için, imparator Caesar Domitianus Augustus, yüksek baş rahip, .. kez *tribun*'luk yetkisiyle donatılan, .. kez imparator olarak esenlenen, .. kez *consul*, vatanın babası, kâinatın kurtarıcısı için, Artemis'in rahibi, zanaatkâr, gençlerin, yaşlıların ve çocukların *gymnasium* yöneticisi, Apollonius Epikydrus'un oğlu, dindar, imparator sever ve vatan sever, her tür erdemle donatılmış kentin oğlu Demetrius ve Apollonius Epicydrus'un (erkek) kardeşi Apollonius (bu yapıyı) hazırlayarak -imparator Domitianus'un *legatus*'u ve *propraetor*'u Gaius Caristianus Fronto ve imparatorun *procurator*'u Lucius Vienus Longus kutsal kıldıktan sonra- adadılar. Kutsal Eunomia için, kurtarıcı, işiten Pamfilya'lı Apollon için, Perge'li bakire tanrıça Artemis için, dindar, imparator seven Perge (kentinin) tapınak bekçisi rahibe için, Artemis'in rahibi, zanaatkâr, gençlerin, yaşlıların ve çocukların *gymnasium* yöneticisi, Apollonius Epicydrus'un oğlu, dindar, imparator sever ve vatan sever, her tür erdemle donatılmış kentin oğlu Demetrius ve Apollonius Epicydrus'un (erkek) kardeşi

Apollonius (bu yapıyı) hazırlayarak -imparator Domitianus'un *legatus*'u ve *propraetor*'u Gaius Caristianus Fronto ve imparatorun *procurator*'u Lucius Vienus Longus kutsal kıldıktan sonra adadılar.

3) EYALET : Likya ve Pamfilya

BULUNTU YERİ : Aksu (*Perge*)

DÖNEM : Flavius'lar Dönemi

TÜR : Adak Yazıtı

EDİSYON : AE 1991, 1531a

YAZIT :

- 1 Δημήτριος [---] καὶ Ἀπολλώνιος [---] κατασκευάσαντες ἀνέθηκαν καθιερούντων
Γαίου Καριστανίου Φρόντωνος πρεσβευτοῦ ἀντιστρατήγου τοῦ
αὐτοκράτορος [[Δομιτιανοῦ]] καὶ Λουκίου Οὐειήνου Λόγγου ἐπιτρόπου τοῦ
4 Σεβαστοῦ.

ÇEVİRİ : Demetrius ve Apollonius (bunu hazırlayıp), imparator Domitianus'un *legatus propraetor*'u (olan) Gaius Caristianus Fronto ve Augustus'un *procurator*'u (olan) Lucius Vienus Longus kutsal kıldıktan sonra, adadılar.

YORUM : Yazıtın buluntu yeri dikkâte alındığında, Longus'un, imparatorun maliye *procurator*'u olarak Likya ve Pamfilya eyaletinde görevlendirilmiş olduğu söylenebilir.

T.146. Gaius Cassius Salamalla (İ.S. 98 ve İ.S. 102)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Muğla-Dalyan (*Kaunos*)

DÖNEM : İ.S. 98-117

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : McCabe, Kaunos 30, 1; IvKaunos 310, 133

LİTERATÜR : PIR² 2, 519

YAZIT :

- Γάϊον Κάσσιον Σαλαμάλλαν ἐπίτρο-
2 πων αὐτοκράτορος Νέρουα Τραϊανοῦ
Καίσαρος Σεβαστοῦ Γερμανικοῦ Λυκίας καὶ
4 Παμφυλίας κα[ὶ] Γ[α]λατίας [ἡ] βουλὴ καὶ ὁ δῆ-
[μ]ος ὁ [Κ]αυνίων [κ]αὶ ἡ γερουσία.

ÇEVİRİ : Kaunos Danışma, Halk ve Yaşlılar Meclisi, imparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus'un, Likya, Pamfilya ve Galatya (eyaletinin) *procurator*'u (olan) Gaius Cassius Salamalla'yı (onurlandırdı).

YORUM : Gaius Cassius Salamalla, Likya, Pamfilya ve Galatya eyaletinde maliye *procurator*'u olarak hizmet etmiştir.

T.147. Caelius Florus (İ.S. 117)

1) EYALET : Likya ve Pamfilya
 BULUNTU YERİ : Kumluca (Rhodiapolis)
 DÖNEM : İ.S. 152-153
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Uzunluk: 7 m.; genişlik: 8 m.
 EDİSYON : TAM II, 905
 LİTERATÜR : Pflaum 1960-II, 1075; Kokkinia 2000, 129
 YAZIT :

.....
 Καίλιος Φλῶρος, ἐπίτροπος τοῦ Σεβαστοῦ, Μυρέων
 τῇ βουλῇ χαίρειν. Ὅπραμόα Ἀπολλωνίου
 δὲ τοῦ Καλλιᾶδου συνήδομαι, μὴ μόνον
 ὑπὸ τῶν αὐτοῦ πολειτῶν ἀξιουμένῳ μαρτυρίας
 5 ἐκτενοῦς, ἀλλὰ καὶ ὑμῶν αὐτῶν πληρέστατα
 μαρτυρούντων, δι' ὧν ἐπεστάλκετε καὶ
 [ἐμοὶ ψηφισμάτων· ὡς δὲ ἐναρέτου] ἐφ[ίετα]ι βίο[υ]
 [καὶ αὐτὸς ἡπι]σ[τάμην καὶ τούτῳ] ἀξιῶ τειμ[ᾶς]
 [παρέχεσθαι, πρ]ογ[όνων ὄντι ἐναρέ]των τῷ τε [ἔθνει]
 10 [ἀρχιφυλα]κί[αν σεμνῶς τετε]λεκότι.
 [Ἐρρῶσθαι ὑμᾶς εὖχομαι. Ἀναγράφεται ἐπὶ]
 Οὐβηρε[ίνου].....

YORUM : Caelius Florus, İ.S. 117 yılında Likya ve Pamfilya eyaletinin *procurator*'u idi. Kendisi Opramoas dosyasında yer alan üç mektupta belgelenmiştir.⁴²⁰ Son belge *procurator* görevleri ile ilgili oldukça önemli bir bilgi içermektedir. *Procurator* buradaki bir mektupta Opramoas'ı, imparator Traianus'un Parth savaşlarından geri dönüşü -*epanhodos*- ile ilgili haberdar etmektedir ve kendisi, imparatorun Likya'ya da uğrayacağından haberdar olduğu için Likyalı bu

⁴²⁰ Bkn., TAM II, 905 3 A, B ve 4 A.

zenginden imparatorun ağırlanması ile ilgili hazırlıklar yapmasını istemektedir. Burada bir *procurator*'un, imparatorun seyahati sırasında önemli lojistik alt yapıyı hazırladığı açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır.⁴²¹

T.148. Valerius Eudaemon (İ.S. 128/ 129)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. ~130-138
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvEphesos III, 666; McCabe, Ephesos 1376; CIL III, 431= ILS 1449; Pflaum 1960-I, 110, 2; Smallwood 1966, 283

YAZIT :

[_] proc(vratori)

2 [Imp(eratoris)] Caesaris Tr<ai>ani Hadriani

[_]c ad dioecesis Alexandr(iae),

4 [pr]oc(vratori) bibliothecar(vm) Graec(ae) et

Latin(ae), ab epist(vlis) Graec(is), proc(vratori) Lyc(iae)

6 Pamp(hyliae), Galat(iae), Paphl(agoniae), Pisid(iae), Pont(i),

proc(vratori) heredit(ativm) et proc(vratori) pro[vin]ciae

8 Asiae, proc(vratori) Syriae,

Hermes Avg(vsti) lib(ertvs) adivt(or)

10 eivs

h(onoris) c(avsae).

ÇEVİRİ : İmparatorun azatlı yardımcısı Hermes, imparator Caesar Traianus Hadrianus'un İskenderiye bölgesinde, Yunan ve Latin kütüphaneleriyle, Yunanca yazışmalarla görevli, Likya, Pamfilya, Galatya, Paflagonya, Pisidya'nın, Pontus'un *procurator*'u, miras vergisiyle görevli *procurator* ve Asya eyaletinin, Suriye'nin *procurator*'u (Valerius Eudaemon'u), liyakâtinden ötürü (onurlandırdı).

2) EYALET : Mısır

BULUNTU YERİ : İskenderiye (*Alexandria*)

DÖNEM : İ.S. 130-138

TÜR : Onur Yazıtı

⁴²¹ Yazıt ve tarihlenmesi ile ilgili bkn., Kokkinia 2000, 129.

EDİSYON : IGR III, 1077; Breccia 1991, 47; Botti 1893, 2492

YAZIT :

- [Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
 2 ἱμονι ἐπιτρόπῳ
 [Αὐτοκράτορος Κ]αί-
 4 σαρος Τραϊανοῦ
 [Ἀδριανοῦ Σεβασ]τοῦ ἐπὶ διοικήσεως
 6 [ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐ]πιτρόπῳ βιβλιοθηκῶν
 [Ῥωμαϊκῶν καὶ Ἑλ]λήνικῶν, ἐπὶ ἐπιστολῶν
 8 [Ἑλληνικῶν, ἐ]πιτρόπῳ ἐπαρχειῶν
 [Λυκίας Παμφ]υλίας Γαλατίας Πισ[ιδίας
 10 Πόντου Παφλα]γονίας Λυκαονία[ς,
 ἐπιτρόπῳ κλη]ρονομιῶν καὶ [ἐπ-
 12 αρχείας Ἀ]σίας, ἐπιτρ[όπῳ ἐπαρ-
 χείας Συρ]ίας
 14 ἐπιτ.....

ÇEVİRİ : Danışma ve Halk Meclisi, imparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus'un İskenderiye'deki yargıcı, Latince ve Yunanca kütüphanelerin *procurator*'u, Yunanca yazışmalarla görevli *procurator*, Likya, Pamfilya, Galatya, Pisidya, Pontus, Paflagonya, Likaonya eyaletlerinin *procurator*'u, miras vergisi *procurator*'u ve Asya eyaletinin (*procurator*'u), Suriye eyaletinin *procurator*'u, ... (olan) (*Valerius Eudae*)mon'u (onurlandırdı).

3) EYALET : Mısır

BULUNTU YERİ : İskenderiye (*Alexandria*)

DÖNEM : İ.S. 142

TÜR : Ferman

EDİSYON : POxy 2, 237

YAZIT :

- Οὐαλέριος Εὐδαίμων ἑπαρχὸς Αἰγύπτου λέγει.
 2 (ἔτους) ε' θεοῦ Αἰλίου Ἀντωνίνου, Ἐπεὶφ κδ'.

ÇEVİRİ : Mısır'ın *praefectus*'u Valerius Eudaemon beyan eder. Tanrısal Ailius Antoninus'un 5. yılında, *Epeph* ayının 24. günü (= 18 Temmuz 142).

4) EYALET : Mısır

BULUNTU YERİ : İskenderiye (*Alexandria*)

DÖNEM : İ.S. 142
 TÜR : Kararnâme
 EDİSYON : Botti 1894, 4
 YAZIT :

(Ἔτους) ε΄

- 2 Ἀντωνείνου τοῦ κυρίου ἐπαγομένων γ΄,
 προσελθόντων Ὀκταοῦιου Οὐάλεντος καὶ Κα-
 4 σίας Σεκούνδης πρὸ μιᾶς ὑπερτεθέντω[ν] Εὐδαίμων βουλευσάμενος σὺν τοῖς
 παρο[ύ]σι
 εἶπεν

ÇEVİRİ : İmparator Antoninus'un 5. yılında, Octavius Valentus ve Casia Secundes hazır bulunurken, Eudaemon hazır bulunanlarla istişare edip (şunu) beyan etti (=26 Ağustos 142).

5) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Pisidya-Güllük Dağı (*Termessus*)
 DÖNEM : İ.S. 142-143
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : AE 1929, 125; TAM III, 52
 YAZIT :

- [Ἡ β]ουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐτείμησεν
 2 [τὸν] γενόμενον διὰ βίου Διὸς Σολυμέως
 [ιερέα] Τιβέριον Κλαύδιον Ἀγρίππαν
 4 [ἔπ]αρχον σπείρης α΄ Παννωνί-
 [ων ἰ]ππικῆς παλαι-
 6 ᾶς, χειλίαρχον
 [λ]εγεῶνος ι(α)΄ Κλαυδίας εὐσεβοῦς πιστῆς,
 8 [ἔ]παρχον εἰλης α΄ Θρακῶν Ἡρακλιωτικῆς γενό-
 μενον ἀρχιστράτορα ἐπὶ Οὐ(α)λερίου Εὐδαίμονος
 10 ἐπάρχου Αἰγύπτου.

ÇEVİRİ : Valerius Eudaimon'un Mısır *praefectus*'luğunda, Danışma ve Halk Meclisi, ömür boyu Zeus Solymos'un rahibi, I. Pannonia eski süvari bölüğü'nün *praefectus*'u, XI. Claudia Pia Fidelis lejyonunun askerî *tribunus*'u, I. Trakya Herakliotes kanadının baş kumandanı (olan) Tiberius Claudius Agrippa'yı (onurlandırdılar).

YORUM : Hirschfeld'in Eudaemon olarak düzelttiği ve imparator Hadrianus'un arkadaşı olan bu kişi, ilk olarak imparatorun *procurator*'u olarak İskenderiye bölgesine atandı. Bu görevde muhtemelen İskenderiye bölgesinin ya da bir *praefectus* astı olarak bütün eyaletin maliye işleriyle görevlendirilmiş olabilir. Daha sonra Roma'da Yunanca ve Latince kütüphanelerle görevli kılındı. Bu görevden sonra imparatorluğun Yunanca yazışmalarıyla görevli *procurator*'u *-ab epistulis Graecis-*, sonra Likya, Pamfilya, Galatya, Paflagonya, Pisidya, Pontus ve Likaonya *procurator*'u, daha sonra miras vergisiyle görevli *procurator -procurator hereditatium-*, Asya *procurator*'u, Suriye *procurator*'u ve son olarak isimlerini bilmediğimiz iki eyaletin daha *procurator*'u olarak hizmet etmiştir. Eudaemon'un, bu görevlerin hepsini imparator Hadrianus döneminde yapıp yapmadığı belli değildir, ancak *Historiae Augustae* öyle olduğunu iddia etmektedir.⁴²²

T.149. Titus Statilius Apollinarius (İmparator Antoninus Pius Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Karahisar (*Herakleia Salbake*)
 DÖNEM : İ.S. 170
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.80 m.; genişlik: 0.81 m.; derinlik: 0.33 m.; harf boyu: 0.02 m.
 EDİSYON : MAMA VI, 97; AE 1940, 188; Robert, *Hellenica* 3, 10-28; Robert, *Carie* 2, 40; McCabe, *Herakleia Salbake* 3; Pflaum 1960-I, 124, 1
 YAZIT :

- 1 [ή βουλή καὶ ὁ δῆμος ἐτίμησαν Τ(ίτον) Στ(ατίλιον) Ἀπολλινάριον ἥρωα διὰ τοῦ]
 ὑπογεγραμμένου ψηφίσματος.
 [εἰσηγησαμένου —]ωνος, ἐπιψηφισαμένου Ἀριστοδ[ή]-
 [μου τοῦ —]ρευθη· ἐπειδὴ Τ(ίτος) Στ(ατίλιος) Ἀπολλινάριος[ς]
 [— προγόνω]ν ἐπιφανεσ<τά>των ὑπάρχων καὶ συνε-
 5 [κτικόντων τὴν πόλιν —]ν, αὐξησάντων δὲ καὶ ἀνυπερβλήτ[ως]
 [τὸν δῆμον — τειμαῖς — το]ῦ κ[υ]ρίου αὐτοκράτορος Καίσαρος Τρα-
 [ϊανοῦ Σεβαστοῦ — αὐτός τε] παρὰ πάντα τὸν βίον καὶ διὰ λόγων καὶ δ[ι']
 [ἔργων — ἐπιεικεῖ πρὸς] ἅπαντας ἦθει κεχρημένος ἀνεθρ[έ]-
 [ψατο υἱοῦς δύο, Σόλωνα μὲν — γενόμενον πρεμ]ιπειλάριον καὶ στρατο[π]εδάρχη
 κατα
 10 [— τοῦ αὐτ]οκράτορος ἐ<v> στρατείαις ἐνκεχειρηκότα

⁴²² Bkn., *Hist. Aug.* 15. 3: ... *nam Eudaemonem prius conscium imperii ad egestatem perduxit, etc.*

- [— σ]τρατ[εία]ν, αὐτός τε πρῶτον μὲν χειλία[ρ]-
 [χείας, —, ἔπειτα δὲ ἐπαρχείας — κ]αὶ ταύτ[α]ς ἐπιφανῶς ἐπιτελέσας, πισ-
 [τευθεῖς δὲ ἐπιτροπείαν — Λυκίας,] Παμφυλίας, Κύπρου καὶ ταύτην μετὰ
 [πάσης σπουδῆς — ἐπιτελέσας ὡς ὑπὸ —] μαρτυρηθῆναι, τὰ νῦν μετήλλαχεν
 καὶ κα-
 15 [ταλέλοιπεν πένθος? — δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ· τιμῆσαι] Τ(ίτον)
 Στ(ατίλιον) Ἀπολλινάριον ἥρωα ταῖς καλλίσ-
 [ταις τειμαῖς — παραμυθήσασθαι δὲ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ] Στ(ατιλίαν) Τατίαν
 καὶ τοὺς κρατίστους καὶ ἁ-
 [ξιολόγους υἱοὺς — καὶ —· ἐξεῖναι δὲ αὐτοῖς καὶ εἰκόνας ἐπιχρῦ]σους καὶ
 ἀνδριάντας ἀναθεῖναι
 [— ἐπὶ δὲ τούτων γενέσθαι τὰς ἀναλογούσας ἐπιγραφὰς] τούτῳ τῷ
 ψηφίσματι. ἔτους εν[σ']
 [-----Διο]γένους, Ἀδραστός Λυκίου
 20 [----- ο δεινα ὑ]πέγραψα.

ÇEVİRİ : Söz konusu yazıtın on dördüncü satırında *ταύτην* olarak gösterilen görev, imparatorun *procurator*'unun çeşitli eyaletler için -*özellikle Pisidya, Pamfilya, Kıbrıs ve olasılıkla Kilikya*- yaptığı tek bir görevi belirtmektedir.⁴²³ Orduda *ἐπαρχος* -*praefectus*- olarak hizmet ettikten sonra, genellikle *ἐπίτροπος* -*procurator*- görevine terfî edilmek olağan bir durumdu.⁴²⁴

- 2) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Ahmetlibey (*Apollo Klarios*)
 DÖNEM : İmparator Hadrianus Dönemi
 TÜR : Kararnâme
 EDİSYON : Robert, Carie 2, 132; Pflaum 1960-I, 124, 2
 YAZIT :

- 1 Οὐλπίων Ἡρακλεωτῶν ἀπὸ Σαλβά-
 κης. ἐπὶ πρυτάνεως Ἀπόλλωνος
 τὸ νᾶ', μη(νὸς) Ἀρτεμισιῶνος λ', ἱερατεύ-
 οντος Ἀρτεμιδώρου Ἀλεξάνδρου,
 5 προφητεύοντος Ἀτιμήτου β', γραμμα-
 τεύόντων Ἡφαιστίωνος Ἡροφίλου κ(αὶ) Σωτέλους Ποθουμένου
 οἱ ὑμνήσαντες παῖδες· Τ(ίτος) Στ(ατίλιος) Τ(ίτου) Στ(ατιλίου)

⁴²³ Bkn., IGRR III, 431.

⁴²⁴ Bkn., IGRR IV, 1213; ILS 8849, 8851.

- Ἀπολλιναρίου υἱὸς Σόλων, Ἀπολ-
λῶνιος καὶ Τρύφων οἱ Ποσιδωνίου
10 ἄρχοντος καὶ θεοπρόπου, Πυθέας
Μοσχᾶ, Ἀπολλώνιος Ἀρτεμῆ Φιλί-
νου, Ἀρχέτιμος β', Ἄδραστος Τιμο-
ξένου, Ἰούλιος Γ(αίου) υἱὸς Ζήνων Ἀ-
πολλώνιο<ς> Καλλικράτους·
15 χορηγὸς Διογᾶς Γ(αίου) Λικ(ιννίου) Διογένους
υἱός.

ÇEVİRİ : Salbace kentinden Ulpius Heracles (sülalesi): Apollo'nun 51. (Meclis) başkanlığında, Artemision ayının 30. günü, Artemidorus Alexander'in rahipliğinde, Atimetes'in ikinci sözcülüğünde, Hephaiston Herophilus'un ve Soteles Potumenus'un yazmanlığında. İlahi okuyan çocuklar: Titus Statilius Apollinarius'un oğlu Solon, yönetici ve bilici Posidonius'un oğulları Apollonius ve Tryphon, Pythea Moschas, Artemas Philinus'un oğlu Apollonius, II. Archetimus, Timoxenes'in oğlu Adrastus, Gaius'un oğlu Iulius Zenon, Callicrates'in oğlu Apollonius, Gaius Licinnius Diogenes'in oğlu Diogas koro başı.

YORUM : Birinci yazıtın verdiği bilgiler ışığında, Titus Statilius Apollinarius'un Likya ve Pamfilya eyaletinin *procurator*'u olarak görev yapmış olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

T.150. Titus Aelius Carpus (İ.S. 2. yüzyılın ilk yarısı)

- 1) EYALET : Likya ve Pamfilya
BULUNTU YERİ : Ovagelemiş (Patara)
DÖNEM : İ.S. 2. yüzyılın ilk yarısı
TÜR : Mezar Yazıtı
ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1 m.; genişlik: 0.57 m.; derinlik: 0.59 m.; harf boyu: (*Latince*) 0.04 m.; (*Yunanca*) 0.035 m.
EDİSYON : TAM II, 459; CIL III, 14179; IGRR III, 675
YAZIT :

- 1 [Dis Manibus]
T(ito) Aelio Au<g>(usti) lib(erto) Carpo
proc(uratori) provinc(iae) Lyciae Aelia
Cale marito optimo ac
5 pientissimo monumentum
et statuam de suo fecit.

Θεοῖς Δαίμοσιν.

Τίτ(ον) Αἴλιον Σεβ(αστοῦ) ἀπελ(εύθερον) Κάρπον

ἐπίτροπον ἐπαρχίας Λυκίας

10 Αἰλία Κάλῃ ἀνδρὶ ἀγαθωτάτῳ καὶ εὖσε-

βεστάτῳ μνήμῃς χάριν τὸ ἡρῶον

σὺν τῷ ἀνδριάντι ἐκ τῶν ιδίων

κατεσκεύασα. vacat

vacat.

ÇEVİRİ : Ölmüşlerin ruhlarına! Aelia Cale, Augustus'un azatlısı, Likya eyaletinin *procurator*'u (olan) çok sevgili ve son derece dindar eşi Titus Aelius Carpus için bu anıtı ve yontuyu kendi kesesinden yaptırdı.

YORUM : Söz konusu yazıtın bize verdiği bilgiler dışında, hakkında hemen hemen hiçbir şey bilmediğimiz Titus Aelius Carpus, yazıtta açıkça imparatorun azatlısı ve Likya eyaletinin *procurator*'u olduğu belirtilmektedir.

T.151. Creperius (İ.S. 198-211)

1) EYALET : Likya ve Pamfilya

BULUNTU YERİ : Antalya (Attaleia)

DÖNEM : İ.S. 198-211

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : CIG 4340b; IGRR III, 777; Lanckoronski 1890, 9, Bennett 2009, 185-195

YAZIT :

— — —

1 [— — — γυμνασιαρχήσαντα γεραιῶν καὶ]

καὶ νέων καὶ παίδων, ἑπαρχον σπε[ίρας]

Βρεττανικῆς, χειλιάρχον λεγιῶ[νος ιε']

Ἀπολλιναρίας, ἑπαρχον εἵλης πρ[ώτης]

5 Δαρδάνων, ἑπαρχον ἔθνους Δρομ[. . .],

γένους συνκλητικοῦ, φίλον καὶ ἐ[π]ί[τρο]-

πον γενόμενον τῶν Σεβαστῶν,

Τ(ίτος) Κρεπερήιος Φρόντων τὸν ἐα[υτοῦ]

πατέρα.

ÇEVİRİ : Titus Creperius Fronto, yaşlı ve hem genç hem de çocukların *gymnasium* yöneticiliğini yapan, Britanya kıtasının *praefectus*'u, XV. Apollinaris lejyonunun *tribunus*'u, I.

Dardanya kanadının *praefectus*'u, Dromedaria (yurttaşlarından oluşan) kanadının *praefectus*'u, senatör soyundan, Augustus'ların dostu ve *procurator*'u (olan) babasını (onurlandırdı).

YORUM : *Attaleia*'lı Creperius ailesinden olduğu anlaşılan, ancak adı bilinmeyen bu atlı sınıfının üyesi, imparator *procurator*'u olarak kariyerinin zirvesine imparator Severus ve Caracalla (İ.S. 198-209) ya da imparator Severus-Geta-Caracalla (İ.S. 198-211) ya da imparator Caracalla ve Geta (İ.S. 211) döneminde çıkmış olmalıdır. Olasılıkla en az bir kere *gymnasiarchus* gibi yerel ve sivil bir görev yaptıktan sonra *militiae equestres*'e katılmış, *cohors I Britannica equitata*'ya *praefectus* olarak atanmış ve *Dacia Porolissensis*'te konuşlanmıştır. Daha sonra o dönemde Kapadokya'daki Satala'da bulunan XV. Apollinaris lejyonunda *tribunus angusticlavus* olarak görev yapmıştır. Creperius'un, on yıl boyunca -İ.S. 193/194 yıllarındaki iç savaştan önce- bu görevde kaldığı düşünülmektedir. Askerî kariyerinin üçüncü aşamasında o zamanlar *Moesia inferior*'da bulunan *ala I Vespasiana Dardanorum*'un *praefectus*'u olarak atanmıştır. Doğu ve Tuna boyu eyaletlerinde bu görev aşamaları dizisi, Likya-Pamfilya'lının atlı sınıfı kariyerinin ilk üç aşaması için tipik konumlardır. Creperius'un İ.S. 193/194 yıllarındaki iç savaş sırasında imparator Severus'un tarafını tuttuğu düşünülmektedir. Creperius olasılıkla *exercitus Illyricus*'a katılmış olabilir çünkü kanıtlar Severus'lar döneminde ve belki İ.S. 198 yılından önce Creperius'un dördüncü askerî aşama olarak *ala I Ulpia Dromedariorum Palmyrenorum milliaria*'nın *praefectus*'luğuna atandığını göstermektedir. O dönemde bu birlik Suriye'de -*Syria*- konuşlanmıştı ve bu durumda Creperius, imparator Severus'un Mezopotamya seferine -*expeditio Mesopotamena*- katılmış olmalıdır. Bu seferden sonra Creperius *procurator* olarak imparatorluk idaresinde bir mevkiye terfi edilerek olasılıkla *procurator provinciae Lyciae et Pamphyliae* olarak atanmıştır. Dolayısıyla statüsündeki bu değişiklik nedeniyle söz konusu yazıtta, tahtta bulunan iki veya daha fazla ortak imparatorun dostu -*φίλος*-⁴²⁵ olarak nitelendirilmiş olabilir.

T.152. Tiberius Claudius Plotinus (İ.S. 212-217)

1) EYALET	: Likya ve Pamfilya
BULUNTU YERİ	: Aksu (Perge)
DÖNEM	: İ.S. 212-217
TÜR	: Onur Yazıtı
ÖLÇÜLER	: Yükseklik: 1.58 m.; genişlik: 0.62 m.; derinlik: 0.54 m.; harf boyu: 0.032 m.
EDİSYON	: IvPerge II, 293

⁴²⁵ Bu imparatorlar, Severus ve Caracalla (İ.S. 198-209) ya da Severus-Geta-Caracalla (İ.S. 198-211) ya da Caracalla ve Geta (İ.S. 211) olabilirler.

YAZIT :

- Τι(βέριον) Κλ(αύδιον) Τι(βερίου) Κλ(αυδίου) Ἡρακλᾶ[τος]
 ἐπιτρόπου δουκηνα[ρίου]
 υἰὸν Κυρεῖνα Πλωτεῖνο[ν]
 ἰππικαῖς στρατείαις κε[κος]-
 5 μημένον ὑπὸ τοῦ θειοτάτο[υ]
 Αὐτοκράτορος Καίσαρος Ἀν-
 τωνείνου, ἐ[πί]τροπον ἐπαρ-
 χείας Ναρβωννησίας {Narbonensis} καὶ θα-
 λασσίων Λιγυρίας, ἐπίτρ[ο]-
 10 πον Ἀφρικος διοικέσεως
 Λεπτεϊάνης, ἐπίτροπον
 ἐπαρχείων Παμφυλίας καὶ
 Λυκίας, ἐπίτροπον Κιλικίας
 ἀποδεδειγμένον
 15 Τίτος Αὐρήλιος Φλόριος.

ÇEVİRİ : Titus Aurelius Florius, *ducenarius* derecesindeki *procurator* Tiberius Claudius Heracla'nın oğlu, Quirina bucağından, son derece tanrısız imparator Caesar Antoninus tarafından atılı sınıfı seferleriyle (seferlerinde) görevlendirilen, Narbonensis eyaletinin ve Liguria maritimanın *procurator*'u, Afrika'daki Leptis *dioecesis*'inin *procurator*'u, Pamfilya ve Likya eyaletlerinin *procurator*'u (olan) (ve) Kilikya'nın *procurator*'u olarak atanan Tiberius Claudius Plotinus'u (onurlandırdı).

YORUM : Söz konusu yazıtta adı geçen Caesar Antoninus, Caracalla olarak bilinen imparator Lucius Septimius Bassianus'tur. Plotinus, Pamfilya ve Likya eyaletinin *procurator*'luğunu yaptıktan sonra Kilikya eyaletinin *procurator*'luğuna atanmıştır.

T.153. Nomen Incertum (İ.S. 198-209)

- 1) EYALET : Likya ve Pamfilya
 BULUNTU YERİ : Antalya (*Attaleia*)
 DÖNEM : İ.S. 198-209
 TÜR : Mil Taşı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 96.5 cm.; çap: 39 cm.
 EDİSYON : AE 1986, 689; SEG 31, 1295

YAZIT :

- 1 Α[ὐτοκρά]τωρ Καῖσαρ
[Λ(ούκιος) Σε]πτίμιος
Σε[ουήρος Ε]ὐσεβῆς
Πέ[ρτιναξ] Σεβ(αστὸς) Παρθικὸς
5 Ἀδ]ιαβηνικὸς
πατή[ρ π]ατρίδος δημαρχικῆς
ἐξουσίας
τε[ιμ]ητῆς καὶ
Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ
10 Μ(άρκος) Αὐρήλιος Ἀντωνεῖνος
Σεβ(αστὸς) Εὐσεβῆς
δημαρχικῆς ἐξουσίας
τειμητῆς
[[καὶ Λ(ούκιος) Σεπτίμιος
15 Γέτας Καῖσαρ]] τὰς ὁδοὺς
ἀποκα[τέστ]η[σαν
ἐπὶ ἐπιτρόπου
τῶν Σεβαστῶν -----].

ÇEVİRİ : Vatanın babası, *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış imparator Caesar Lucius Septimius Severus Pius Pertinax Augustus Adiabenicus, Parth fatihi ve *tribun*'luk yetkisiyle donatılmış imparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Augustus Pius ve Lucius Septimius Geta Caesar, yolları, imparatorların *procurator*'u 'nın gözetiminde yaptırırlar.

YORUM : Adı bilinmeyen bu *procurator* hakkında ilgili yazıt dışında elimizde başka bilgi bulunmamaktadır. Yazıtın bize verdiği bilgiler ışığında, bu kişinin yukarıda adı geçen iki imparatorun *procurator*'u olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır.

T.154. Nomen Incertum (İ.S. 3. yüzyıl)

- 1) EYALET : Likya ve Pamfilya
BULUNTU YERİ : Aksu (*Perge*)
DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl
TÜR : Mezar Yazıtı
EDİSYON : IvPerge XI, 138, 72; Lanckoronski 1890, 1171, 50; SEG 33, 1161
LİTERATÜR : Haensch 1997, 617

YAZIT :

[— — —] καὶ Ἀρτεμεισία
 [ἡ γυνή, θυγάτηρ — — —]λιους Ἑρμῆου τὸ
 [μνημεῖον κατεσκεύασαν ἑαυτοῖς καὶ — — —]υπη καὶ Εὐμήλω
 [— — — καθὼς — — —] διετάξατο καὶ ὦν
 5 [— — —]ιον [τ]ὸν περίβολο[ν]
 [— — —]. ἡ ἀνγεῖον κατεσ-
 [κεύασεν — — — ἐπ]ικρίμασιν ἐπι-
 [— — — τρόπων τοῦ Σε]βαστοῦ.

YORUM : Adı bilinmeyen bu *procurator*'un, ilgili kaynaklarda Likya ve Pamfilya eyaletinde imparatorun maliye *procurator*'u olarak görevlendirildiği belirtilmektedir (*Bkn. Literatür*).

4.12. Görev Yeri Belirlenemeyen Küçük Asya Procurator'ları

T.155. Marcus Aurelius Gaetylicus (İ.S. 7)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Geyre (*Aphrodisias*)
 DÖNEM : İ.S. 7
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : Reynolds 1982, 257; CIG 2800; SEG 32, 1097
 YAZIT :

1 [- - -]
 κατὰ τὰ ψηφι-
 σθέντα ἐτεί-
 4 μησαν Μᾶρ(κον) Αὐρ(ήλιον)
 Γαιτυλικόν,
 ἀπελεύθερον
 καὶ ἐπίτροπον
 8 τοῦ Σεβαστοῦ πρωτονεοποι-
 ὸν τῆς θεοῦ
 Ἀφροδείτης.

ÇEVİRİ : Yapılan oylamalara göre, ... tanrıça Aphrodite'nin tapınağına öncelik vererek yaptıran Augustus'un azatlısı ve *procurator*'u Marcus Aurelius Gaitylicus'u onurlandırdılar.

YORUM : Söz konusu yazıttan Gaitylicus'un, imparator azatlısı bir *procurator* olarak görev yaptığı anlaşılmamasına rağmen, bu görevin ne olduğu bilinmemektedir.

T.156. Lucius Cusinius Messalinus (İ.S. 42-43)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 98
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvEphesos, III, 660C; McCabe, Ephesos 1328-1328, 1
 LİTERATÜR : Pflaum 1960-I, 80
 YAZIT :

ή βουλὴ κα[ὶ ὁ δῆμος]
 2 ἐτείμ[ησαν]
 Λ(ούκιον) Κουσίνιον [- υῖον]
 4 Μεσσαλῖνον, [χιλίαρχον]
 λεγιῶνος [γ] Γαλ[λικῆς,
 6 ἀρχώνη κ' [κ]ληρονο[μιῶν, ἐπί]-
 τρο[πον Καί]σαρος, ἐπίτ[ροπον]
 8 [-]ον θεοῦ Ν[έρουα].

ÇEVİRİ : (Efes) Danışma ve Halk Meclisi III. Galya lejyonunun askerî *tribunus*'u, %5'lik miras vergisiyle görevli *procurator*, Caesar'ın *procurator*'u, ... tanrısız Nerva'nın *procurator*'u (olan) Lucius Cusinius Messalinus'u onurlandırdılar.

2) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Mezar Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.48 m; genişlik: 1.02 m; derinlik: 0.065 m.; harf boyu: (*satır 1*) 0.06 m., (*satır 2-4*) 0.04 m.
 EDİSYON : IvEphesos, 2246A; McCabe, Ephesos 2441
 YAZIT :

L(ucius) Cusinius L(ucii) l(ibertus) —]
 2 L(ucius) Cusinius L(ucii) l(ibertus) [—]
 [L(ucius) Cusi]nius L(ucii) f(ilius) V[—]

4 [Cusin]ia L(ucii) l(iberta) C[—].

ÇEVİRİ : (Bu mezarda) Lucius'un azatlısı Lucius Cusinius, Lucius'un azatlısı Lucius Cusinius, Lucius'un oğlu Lucius Cusinius, Lucius'un (kadın) azatlısı Cusinia (yatıyor).

3) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : —

TÜR : Mezar Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.55 m.; genişlik: 0.25 m.

EDİSYON : IvEphesos, 3335; CIL III, 14192; IGRR IV, 1600

YAZIT :

Cusinia [Euhemeria]

2 Cusini [Messa-]

lini [l(iberta)]

4 Κουσινία Εὐήμερία

Κουσινίου Μεσσαλείν(ου)

6 ἀπελευθέρα.

ÇEVİRİ : (Bu mezarda) Cusinius Messalinus'un (kadın) azatlısı Cusinia Euhemeria (yatıyor).

YORUM : Birinci yazıtta Messalinus'un, %5'lik miras vergisiyle görevli *procurator* olarak görev yaptığı, ancak bu vergiyi hangi eyalet ya da eyaletlerden toplamış olduğu belirtilmemektedir. Diğer iki yazıttan ise Messalinus'un, azat edilmiş kölelerin sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Bu da kendisinin Efes'te yaşadığı ve olasılıkla o kentin yurttaşı olduğu anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu kişi, Asya eyaletinden başka bir eyalette *procurator*'luk yapmış olmalıdır.

T.157. Gaius Lartidius Niger (İmparator Claudius Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Sarıç (*Magnesia Sipylum*)

DÖNEM : İ.S. 43-48

TÜR : Adak Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.82 m.; çap: 1.42 m.

EDİSYON : TAM V-2, 1398; IGRR IV, 1331

YAZIT :

1 Αὐτοκράτορι Τιβερίῳ Κλαυδίῳ Καίσαρι

Σεβαστῷ Γερμανικῷ ὑπάτῳ τὸ γ'
 Γάιος Λαρτίδιος Μάρκου υἱὸς Παλατίνα
 Νίγερ ἐπὶ[τροπος τοῦ Σεβαστου]
 5 ὁ καὶ τὸ ὑποκείμενον ἐ[κ τ]ῶν ιδίων
 στρῶμα ποιήσας.

ÇEVİRİ : Ben Marcus'un oğlu, imparator'un *procurator*'u, Palatina bucağından Gaius Lartidius Niger ki ben üç kez *consul*'luk yapmış olan imparator Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus için kendi kesemden şu şilteyi yapan kişi olarak da bilinirim.

YORUM : Yazıtın Lidya bölgesinde bulunmuş ve imparator Claudius dönemine tarihlendirilmiş olması, Niger'in, imparatorun mülk *procurator*'u olarak görev yapmış olduğunu düşündürmektedir.

T.158. Tiberius Claudius Balbillus (İmparator Claudius Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 55
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvEphesos, 3042; McCabe, Ephesos, 1278; AE 1924, 78; Keil 1951-3, 42; Smallwood 1966, 261a
 LİTERATÜR : Pflaum 1960-I, 15
 YAZIT :

1 [Ti(berio) Claud]io Ti(berii) Claudi
 [Thrasyll]i? f(ilio) Quir(ina)
 [Ba]lbillo
 [archierei] aedium divi Aug(usti) et
 5 [ararum sacrarum e]t lucorum sacro-
 [rum omnium qu]ae sunt Alexan-
 [dreae et in tota Aegypt]o et supra mu-
 [s]eum et a[b Alexandri]na bybliothece
 et archi[erei et ad Herm]en Alexan-
 10 dreon per [annos —'] et ad legati-
 ones et resp[onsa Graeca? Ca]esaris Aug(usti)
 divi Claudi e[t trib(uno) milit(um) le]g(ionis) XX et prae[f(ecto)]
 fabr(um) divi Cla[udi et d(onis) d(onato) in tri]umph[o a divo]

Claudio [corona — et hasta]

15 pura [et vexillo —].

ÇEVİRİ : Tiberius Claudius Thrasyllus'un oğlu, tanrısar Augustus tapınağının, kutsal sunakların hem İskenderiye'deki hem bütün Mısır'daki kutsal koruların baş rahibi, hem müze hem de İskenderiye kütüphanesinin (*curator'u*), İskenderiye'de Hermes tapınağının yıl boyunca baş rahibi, Caesar Augustus tanrısar Claudius'un elçilik (yazışmalarıyla) ve Yunanca yazışmalarla görevli (*procurator'u*), tanrısar Claudius'un XX. lejyonunun askerî *tribunus'u* ve *praefectus fabrum*, tanrısar Claudius tarafından yeni töreninde istihdam nişarıyla -*corona vallari*-, uçsuz mızrakla ve sancakla donatılmış, Quirina bucağından Tiberius Claudius Balbillus'u (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

2) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : —

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.27 m.; genişlik: 0.28 m.; derinlik: 0.10 m.; harf boyu: 0.02 m.

EDİSYON : IvEphesos IV, 3041; McCabe, Ephesos, 1277; Keil 1951-3, 41; Smallwood 1966, 261b. 1

LİTERATÜR : Pflaum 1960-I, 15

YAZIT :

1 [Ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος ἐτ]είμησεν
[Τιβ(έριον) Κλαύδι]ον Βαλβίλλον
[τὸν κράτιστον] ἐπίτροπον τοῦ
[Σεβαστοῦ διὰ τῆ]ν ἀδιάλειπτον
5 [αὐτοῦ εἰς τε τὴν] θεὸν εὐσέβειαν
[καὶ εἰς τὴν πόλιν] εὐεργεσίαν.

ÇEVİRİ : (Efes) Danışma ve Halk Meclisi, Augustus'un haşmetli *procurator'u* Tiberius Claudius Balbillus'u, tanrıçaya gösterdiği sebatkâr dindarlığı ve kente yaptığı hayırseverlikten dolayı onurlandırdı.

3) EYALET : Girit

BULUNTU YERİ : Delos

DÖNEM : —

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : Pflaum 1960-I, 15

YAZIT

:

Τιβέριον Κλαύδιον Βαλ[βίλλ]ον

ἐπίτροπον Καίσαρος,

Τιβέριος Κλαύδιος Νούιος

εὐνοίας ἔνεκεν

5

[τῆς] ε[ἰ]ς [ἑαυτόν].

ÇEVİRİ

: Tiberius Claudius Nuvius, kendisine karşı gösterdiği hayırseverlikten ötürü imparatorun *procurator*'u Tiberius Claudius Balbillus'u (onurlandırdı).

YORUM

: Balbillus ya da bilge Balbillus olarak bilinen Tiberius Claudius Balbillus,⁴²⁶ Mısırlı bir astrolog ve eğitimli bir akademisyendi. Balbillus, astrolog Tiberius Claudius Thrasyllus'un oğluydu. Kız kardeşi Eunia, hassa alayı komutanı *-praefectus praetorius-* olan Naevius Sutorius Macro ile evliydi. Balbillus, Roma atlı sınıfının üyesiydi. Mısır-İskenderiye'de doğmuş ve büyümüştü. Roma imparatoru Caligula döneminde, Roma'dan İskenderiye'ye kaçtı, ama çocukken çok sıkı dost olduğu imparator Claudius döneminde yeniden Roma'ya döndü. Claudius'a Britanya seferinde XX. lejyonun *-legio XX Valeria Victrix-* subayı olarak eşlik etti. Bu seferden döndüğünde, onur çelengiyle onurlandırıldı. Balbillus Roma'da hizmet eden atlı sınıfının en yüksek üyelerinden biriydi. İskenderiye'de tanrı Hermes tapınağının yüksek rahibi ve kütüphane müdürü olarak atandı. Bu sırada zamanını İskenderiye ve Roma arasında gidip gelerek geçirdi. İmparator Domitianus'un doğum gününe denk gelen güneş tutulmasını ve imparatorun ölüm tarihini önceden tahmin etti. Claudius'un bütün astrologların Roma'dan kovulmasına ilişkin kararı duyurulduktan sonra bile, imparatorun danışmanı olarak kaldı. Roma imparatoru Nero zamanında, pek çok astrologun kaçınılmaz sonundan sakındı, imparator kendisini İ.S. 56 yılında Mısır'ın *praefectus*'u olarak atadı. Balbillus, İ.S. 59 yılına kadar burada kaldı. İmparator Vespasianus zamanında yeniden Roma'ya döndü. Öldüğünde, sıkı dost olduğu imparator Vespasianus, onu onurlandırmak için *Balbillus Oyunları* adı altında bir spor festivali düzenledi. Bu festival, İ.S. 79 yılından 3. yüzyıla değin Efes'te⁴²⁷ kutlandı. Balbillus'un karısının adı bilinmemekle birlikte, kendisinin Yunanlı bir kadın olduğu bilinmektedir. Balbillus'un bu evliliğinden Claudia Capitolina adında bir kızı olmuştu. Capitolina, Commagene krallığından Gaius Iulius Archelaus Antiochus Epiphanes adlı Yunanlı bir prensle evlendi ve bu evlilikten biri erkek diğeri kız iki çocuk dünyaya geldi: Prens Gaius Iulius Antiochus Epiphanes Philopappus ve prenses Iulia Balbilla.⁴²⁶ Τιβέριος Κλαύδιος Βαλβίλλος, İ.S. 20-79.⁴²⁷ Pflaum, Balbillus'un Efes'li olduğunu varsaymaktadır. Balbillus, olasılıkla Asya *procurator*'u olarak atanmamış, ancak imparator ailesine yakın birisi olarak Efes kenti ve Artemis Tapınağı için çeşitli imtiyazlar sağlamış olabilir; ayrıntılı bilgi için bkn. Pflaum 1960-I, 15.

T.159. Lucius Antonius Rufius (İmparator Vespasianus Dönemi)

1) EYALET : Kilikya
 BULUNTU YERİ : Anamur-Bozyazı (*Kelenderis*)
 DÖNEM : İmparator Vespasianus Dönemi
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : SEG 44, 1224
 YAZIT :

1 Λούκιον Ἀντώνιον
 Προυφεῖον ἐπίτροπον
 Αὐτοκράτορος Καίσαρος
 Οὐεσπασιανοῦ Σεβαστοῦ

5 ὁ δῆμος.

ÇEVİRİ : Halk Meclisi, imparator Caesar Vespasianus Augustus'un *procurator*'u Lucius Antonius Rufius'u (onurlandırdı).

YORUM : Yazıtın, o dönem Roma'nın önemli askerî geçit yolları üzerinde bulunan Kilikya'da bulunmuş olması ve imparator Vespasianus dönemine tarihlendirilmiş olması, Rufius'un, bu bölgede maliye *procurator*'u olarak görev yapmış olabileceğini düşündürmektedir.

T.160. Titus Statilius Crito (İ.S. 102-104/ 105)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 102-114
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvEphesos III, 719; McCabe, Ephesos 1522; AE 1928, 94; SEG 4, 521; Smallwood 1966, 175
 YAZIT :

[οἱ] θύοντες τῷ προπάτορι
 Ἀσκληπιῷ καὶ τοῖς
 Σεβαστοῖς ἰατροῖς ἐτείμησαν
 4 Τ(ιτον) Στατίλιον Κρίτωνα τὸν
 ἀρχίατρον καὶ ἐπίτροπον αὐτοκράτορος
 Νέρουα Τραιανοῦ Καίσαρος
 Σεβαστοῦ Γερμανικοῦ Δακικοῦ

- 8 καὶ ἱερέα Ἀνακτόρων καὶ Ἀλεξάνδρου
 βασιλέως καὶ Γαίου καὶ Λουκίου
 τῶν ἐκγόνων τοῦ Σεβαστοῦ,
 ἐπὶ ἱερέως Τιβ(ερίου) Κλαυδίου Δημοστράτου
 12 Καίλιανοῦ, ἄρχοντος τῶν
 [ἰ]ατρῶν Λ(υκίου) Ἀτιλίου Οὐάρου,
 [κατ]ασκευάσαντος τὴν τειμὴν ὥς ὑπέσχετο τοῖς ἰατροῖς
 [ἐκ] τῶν ἰδίων Γ. Ἀρρίου Ἑρμέρωτος
 16 [καὶ] τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ἀρρίων Κελσιανοῦ
 καὶ Κέλσου.

ÇEVİRİ : Baş tanrı Asclepius ve imparatorlar için sunu sunan hekimler, baş hekim, imparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus Dacicus'un *procurator*'u, hakanların ve kral Alexander'in ve imparatorun büyük torunları Gaius'un ve Lucius'un hekimi (olan) Titus Statilius Criton'u (onurlandırdılar). Tiberius Claudius Demonstratus Caelianus'un rahipliğinde, hekimlerden Lucius Atilius Varus'un başkanlığında, harcamanın, hekimlere söz verdiği şekilde Gaius Arrius Hermerus'un ve onun oğulları Arrion'lardan Celsianus'un ve Celsus'un kendi keselerinden yapmalarına.

- 2) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Babadağ (*Herakleia Salbake*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : Robert, Carie 2, 75; McCabe, Herakleia Salbake 38
 YAZIT :

- [Τ(ίτον) Στατίλιον Κρίτωνα τὸν ἀρχίατρον καὶ ἐπίτροπον αὐτοκράτορος
 2 Νέρουα] Τραϊανοῦ [Καίσαρος Σεβαστοῦ]
 Γερμανικοῦ Δακικοῦ[ϋ]
 4 Στατεῖλιος Μαρκιανὸς
 σὺν Στατειλίᾳ Κριτωνίδ[ι]
 6 τῇ μητρὶ τὸν ἴδιον πατέρα.

ÇEVİRİ : Statilius Marcianus, annesi Statilia Criton ile birlikte, imparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus Dacicus'un baş hekim ve *procurator*'u olan kendi babası Titus Statilius Criton'u (onurlandırdı).

- 3) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Babadağ (*Herakleia Salbake*)
 DÖNEM : İ.S. 102-117
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.91 m.; genişlik: 1.12 m.; derinlik: 0.32 m.; harf boyu: 0.05 m.
 EDİSYON : MAMA VI, 91; Robert, *Carie* 2, 49; McCabe, *Herakleia Salbake* 13; Sterrett 1884, 13; Robert, *Hellenica* 3, 7-10

YAZIT :

[ή βουλή καὶ ὁ δῆμος Αὐτοκράτορα Καίσαρα]
 2 [Νέρουαν Τραϊανὸν Ἄρ]ιστον Σε[βαστὸν Γερ]-
 [μανικὸν Δακι]κὸν ἀρχιερέα μέγιστο[ν, δη]-
 4 [μαρχικῆς ἐξ]ουσίας τὸ ιθ, [αὐ]τοκράτορα
 [τὸ -, ὕπατον] τὸ , πα[τέρα πατρ]ίδο[ς],
 6 [-]ανους Α[-]
 [- ἐ]κ διαθήκη[ς Τ(ίτου)] Στατι[λίου]
 8 [Κρίτωνος το]ῦ γενομένου ἀρχιάτ[ρου καὶ]
 [ἐπιτρόπου κα]ὶ φ[ί]λο[ν] τοῦ κυρίου Κ[αίσαρος].

ÇEVİRİ : Danışma ve Halk Meclisi, baş rahip, on dokuz kez *tribun*'luk yetkisiyle (donatılan), ... kez imparator (olarak esenlenmiş), ... kez *consul* (seçilmiş), vatanın babası, imparator Caesar Nerva Traianus Aristus Augustus Germanicus Dacicus'u, baş hekim, *procurator* ve imparator Caesar'ın dostu Titus Statilius Criton'un kalıtına göre (onurlandırdılar).

YORUM : Yunanlı baş hekim ve imparator Traianus'un Dacia seferindeki *procurator*'u olan Titus Statilius Criton, *Kosmetikler* adında tıbbî ve *Getica* adında tarihsel bir eser yazmıştır. Yukarıdaki ithaf yazıtı, imparator Traianus'un, Efes'ten Attaleia'ya giderken, Parth seferini açmak için Roma'dan Antakya'ya yaptığı seyahat sırasında, İ.S. 113 yılının sonbahar mevsiminde Heracleia'ya yaptığı yolculuğu hatırlatmaktadır. Cassius Dio, Traianus'un Asya, *Likya* ve yakın bölge yollarıyla Seleuceia'ya (sc. *Pieria*) ilerlediğini belirtir.⁴²⁸ Traianus'un rotası, muhtemelen *Ephesus-Antiocheia-Heracleia-Cibyra-Attaleia* istikâmeti idi. Antakya'da Suriye'ye, 7 Ocak 114 tarihinde vardı. Dolayısıyla yukarıdaki yazıtın tarihlendiği zaman aralığında yani 114-115 yıllarında Traianus, söz konusu yolla Heracleia'da bulunmuştu. İmparator Caracalla'nın 215 yılında Heracleia ve Apollonia yoluyla izlediği yön, olasılıkla Traianus'un rotasını da aynı kılmış görünüyor. Traianus'un doktoru ve *procurator*'u olan Criton, muhtemelen Heracleia ziyaretinden kısa bir süre sonra hastalanarak ölmüş ve vasiyetinde söz konusu anıtın yapılmasını istemişti.

⁴²⁸ Bkn., Cass. Dio, 68. 17, 3-18, 1: ... ἐπειδὴν ἐς τὴν Συρίαν ἔλθῃ, πάντα τὰ προσήκοντα ποιήσει. καὶ οὕτω διανοίᾳς ὧν ἐπὶ τῆς Ἀσίας καὶ ἐπὶ Λυκίας τῶν τε ἐχομένων ἐθνῶν ἐς Σελεύκειαν ἐκομίσθῃ.

Traianus'un Criton adında tek bir doktoru ve dostu vardı. Dolayısıyla bu kişi, Suidas'ın ve Martialis'in söz ettiği yazar Criton ile aynı kişi olmalıdır.

T.161. Titus Claudius Flavianus Dionysius (İmparator Hadrianus Dönemi)

- 1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 117-138
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.367 m.; genişlik: 0.875 m.; derinlik: 0.70 m.; harf boyu: (*satır 1-4*) 0.03 m.-(*satır 5*) 0.02 m.
 EDİSYON : IvEphesos VII, 1, 3047; McCabe, Ephesos 1296; Durham 21, 373-374; Keil 1951-3, 47; SEG 13, 502; SEG 30, 1309
 YAZIT :
 [ή βουλὴ καὶ] ὁ δῆμος
 2 [Τ(ίτον) Κλ(αύδιον)] Φ[λαουιαν]ὸν Διονύσιον
 [τὸν] ῥήτορα καὶ σοφιστὴν
 4 [δ]ις ἐπίτροπον τοῦ Σεβαστοῦ
 Κλ(αύδιος) Εὐτυχὸς τὸν ἑαυτοῦ πάτρωνα.
 ÇEVİRİ : Efes Danışma ve Halk Meclisi, Augustus'un iki kez *procurator*'u (olmuş), hatip ve bilge Titus Claudius Flavianus Dionysius'u, Claudius Eutychus (da) kendi efendisini (onurlandırdı).

T.162. Iulius Maximianus (İ.S. 120)

- 1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Ağlasun (*Sagalassos*)
 DÖNEM : İ.S. 120
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.75 m.; genişlik: 1.08 m.; harf boyu: 3-3.5 cm.
 EDİSYON : AE 1993, 1560; SEG 43, 955
 YAZIT :
 1 Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
 Φλαουίαν Σεουήραν, γυναῖκα Ἰουλίου Μαξιμιανοῦ
 ἐπιτρόπου τῶν Σεβαστῶν,

4 θυγατέρα πόλεως, πανάρετον.

ÇEVİRİ : Danışma ve Halk Meclisi, imparatorların *procurator*'u Iulius Maximianus'un eşini, kentin kızını, çok erdemli Flavia Severa'yı (onurlandırdı).

YORUM : İlgili yazıtta Maximianus'un *procurator* olarak görev yaptığı anlaşılma ile birlikte nerede ve ne tür bir *procurator*'luk yaptığı anlaşılmamaktadır. Yazıtta belirtilen imparatorlar, imparator Traianus ve Hadrianus olabilir.

T.163. Hadrianus (İmparator Antoninus Pius Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : İ.S. 138-161

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : IvEphesos II, 282 A; McCabe, Ephesos 1017

YAZIT :

[Imp(eratori) Caes(ari) T(ito) Ael]io Hadria[no]

2 [Antonino Augu]sto

[..... Had]rianus proc(urator).

ÇEVİRİ : *procurator* Hadrianus, imparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus'u (onurlandırdı).

YORUM : İlgili yazıtta Hadrianus'un *procurator* olarak görev yaptığı anlaşılmasına rağmen, nerede ve ne tür bir *procurator*'luk yaptığı anlaşılmamaktadır. *Procurator* Hadrianus, imparator Antoninus Pius'u onurlandırmıştır.

T.164. ...ius Achilles (İmparator Antoninus Pius Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Alışehir (Philadelphia)

DÖNEM : İ.S.138-161

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 77 cm.; genişlik: 44 cm.; derinlik: 2 cm.; harf boyu: 2.5-3.5 cm.

EDİSYON : SEG 50, 1186; IGRR IV, 1627; AE 2000, 1382; TAM V-3, 1473

YAZIT :

1 [- - - - -]ιον Ἀχιλ[λέα]

[ἐπίτροπ]ον κα[θ]ολ[ικόν]

Αὐτοκράτορος Τ(ίτος) Αἰλ[ίου Α]δριανοῦ
 Ἀντωνεῖνο[υ Εὐ]σεβοῦς
 5 Καίσαρος Σε[βασ]τοῦ
 Ἑρέννιοι Νίγρο[ς καὶ]
 Ἀττικὸς प्राीफекτοι [τὸν]
 ἐαυτῶν εὐεργέτ[ην].

ÇEVİRİ : *Praefectus Erennioi Nigrus* ve *praefectus Atticus*, imparator Titus Aelius Hadrianus Antoninus Pius Caesar Augustus'un malî işleriyle görevli *procurator*'u, kendilerinin hayırseveri (olan) ...ius Achilles'i (onurlandırdılar).

YORUM : Söz konusu yazıtın verdiği bilgiler ışığında, olasılıkla Roma'da merkezî görevli olan Achilles'in *procurator a rationibus* olarak hizmet etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

T.165. Lucius Aurelius Lathicedes (İmparator Marcus Aurelius Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Bergama (*Pergamon-Asklepieion*)
 DÖNEM : İ.S. 161-211
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvPerge III, 29
 YAZIT :

1 Λ(υκιον) Αὐρήλιον Λαθικη-
 δὴν ἐπίτροπον τῶν Σεβαστῶν
 Τι(βεριους) Κλαύδιος Νικο-
 μήδης νεωκόρος
 5 θεᾶς Πώμης καὶ
 θεοῦ Αὐγούστου
 τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφόν.

ÇEVİRİ : Tanrıça Rome'nin ve tanrı Augustus'un tapınak bekçisi Tiberius Claudius Nicomedes, imparatorların *procurator*'u (olan) kendi erkek kardeşi Lucius Aurelius Lathicedes'i (onurlandırdı).

YORUM : İlgili yazıttan Lathicedes'in ne tür bir *procurator*'luk yaptığı anlaşılmamaktadır. Yazıtta τῶν Σεβαστῶν olarak anılan imparatorlar, Marcus Aurelius ve Lucius Verus olabilir.

T.166. Titus Aurelius Nestorianus (İmparator Marcus Aurelius Dönemi)

1) EYALET : Galatya
 BULUNTU YERİ : Ankara (*Ankyra*)
 DÖNEM : İ.S. 161/ 169-176/ 180
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IGRR IV, 187
 YAZIT :

- 1 Ἀγαθῇ τύχῃ.
 Τ(ιτον) [Αὐ]ρ(ήλιον) Νε<σ>τοριανὸν ἐπίτροπον τῶν
 κυρίων ἡμῶν [κ]αθ' <ᾠ>λων
 τὸν δίκαιον καὶ σεμνὸν, Κ(λαύδιος) Αἴλιος
 5 Ἀγησίλαος τὸν ἑαυτοῦ φίλον καὶ
 εὐε[ργέτην].

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! Claudius Aelius Agesilaus, imparatorlarımızın maliye işleriyle görevli *procurator*'u, her bakımdan dürüst ve soylu, kendi dostu ve hayırseveri (olan) Titus Aurelius Nestorianus'u (onurlandırdı).

YORUM : İlgili yazıttan Titus Aurelius Nestorianus'un *procurator a rationibus* olarak hizmet etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

T.167. Marcus Aurelius Lydius (İ.S. 161-180)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Hisarköy (*Attouda*)
 DÖNEM : İ.S. ~162-180
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.18 m.; genişlik: 0.57 m.; derinlik: 0.46 m.; harf boyu: 0.03-0.035 m.
 EDİSYON : MAMA VI, 72; McCabe, Attouda 10, 1; CIG 3950; IGRR IV, 843
 YAZIT :

- ἀγαθῇ τύχῃ·
 2 Μ(ᾶρκον) Αὐρ(ήλιον) Λύδιον ἐπί-
 τροπον Σεβαστῶν
 4 ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
 [ὁ Ἀ]ττουδέων τὸν

6 [αὐ]τ[ῶ]ν εὐεργέτην.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! Attouda Danışma ve Halk Meclisi imparatorların *procurator*'u, kendilerinin hayırseveri (olan) Marcus Aurelius Lydius'u (onurlandırdı).

YORUM : Söz konusu yazıtta, *Σεβαστῶν* olarak belirtilen imparatorlar, Marcus Aurelius ve Lucius Verus ya da Marcus Aurelius ve Commodus olabilirler.⁴²⁹ Marcus Aurelius Lydius, imparator Marcus Aurelius'un azatlısı olarak olasılıkla imparator mülkünün ve dolayısıyla imparator hazinesinin *-fiscus-* idaresiyle görevliydi.

T.168. Gaius Iulius Philippus (İmparator Caracalla – Geta Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)

DÖNEM : İ.S. 212

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.07 m.; genişlik: 0.53 m.; derinlik: 0.53 m.; harf boyu: 0.033-0.028 m.

EDİSYON : IvEphesos VII, 3049; McCabe, Ephesos 1236; Keil 1951-3, 49

YAZIT :

Γ(άϊον) Ἰούλιον Φίλιππον

ἐπιτροπικόν, πατέρα

Ἰουλίου Φιλίππου

4 τοῦ κρατίστου λογιστοῦ

τῆς πρώτης καὶ μεγίστης

μητροπόλεως τῆς Ἀ-

σίας καὶ δις νεωκόρου

8 τῶν Σεβαστῶν Ἐφεσίων

πόλεως,

τὴν τειμὴν ἀναστήσαντος

Μ(άρκου) Φουλβίου Πουπλι-

12 κianoῦ Νεικηφόρου

φιλοσεβάστου τοῦ γραμ-

ματέως vacat τοῦ δήμου

διὰ τὴν περὶ τὴν πατρίδα

16 ἡμῶν vacat εὖνοιαν.

⁴²⁹ Bkn., Anderson 1897, 399, 2.

ÇEVİRİ : (Efes Danışma ve Halk Meclisi), ilk ve en büyük ana kent Asya'nın (eyaletinin) ve Augustus'ların iki kez tapınak bekçiliğini yapmış olan Efes kenti'nin haşmetli saymanı Iulius Philippus'un babası (olan), *procurator* Gaius Iulius Philippus'u (onurlandırdı). Halk Meclisi yazmanı, imparator seven Marcus Fulvius Publicianus'un vatanımıza göstermiş olduğu iyi niyetten ötürü yontunun dikilmesi ile ilgilenmesine.

2) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Aydın (*Tralleis*)

DÖNEM : —

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : IvTralles 50; McCabe, Tralles 83, 1; CIG 2933; Sterrett 1884, 80; OGIS 501; IvMagnesia, 32

YAZIT :

- 1 Γ(άιον) Ἰούλιον Φίλιππον
ἐπίτροπον τῶν Σεβασ-
τῶν, πατέρα Ἰουλίου
4 Φιλίππου συνκλη[τι]-
<κ>οῦ, στρατ<η>γοῦ Ῥωμαίων
ἡ σύνοδος
τῶν ἀπὸ Ἰωνίας κα[ι]
8 Ἑλλησπόντο<υ>, τὸν
ἴδιον ἀγωνοθέτην καὶ
λογιστὴν καὶ
εὐεργέτην,
12 ἐπιμεληθέντων
Σεραπίωνος β Μάγνη-
τος ἀπὸ Σιπύλου ὀλυμ-
πιονίκου καὶ Τιβ(ερίου) Κλαυ-
16 δίου Σπερχειοῦ.

ÇEVİRİ : Ionia ve Hellespontus Meclisi, senatör ve Roma'lıların komutanı Iulius Philippus'un oğlu, imparatorların *procurator*'u, kendi agonothetes'i, saymanı ve hayırseveri (olan) Gaius Iulius Philippus'u (onurlandırdı), *Sipylos Olimpiyat Oyunları* gâlibi II. Serapion Magnetes'in ve Tiberius Claudius Spercheius'un gözetmenliğinde.

3) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Aydın (*Tralleis*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvTralles 51; McCabe, Tralles 84, 1; Sterrett 1884, 379; OGIS 499
 YAZIT :

- 1 Γ(άϊον) Ἰούλιον, Γ(αΐου) Ἰουλίου Φιλίππου ἀρχιερέως
 Ἀσίας υἱόν, Οὐελίνα Φίλιππον, ἱππέα Ῥω-
 μαῖον, τῶν ἐκλέκτων ἐν Ῥώμῃ δικαστῶν,
 4 ἐπίτροπον τῶν Σεβαστῶν, πατέρα Ἰουλί(ου)
 Φιλίππου συγκλητικοῦ, στρατηγοῦ Ῥωμαί-
 ων, ἱερέα διὰ βίου τοῦ Διὸς τοῦ Λαρασίου.

ÇEVİRİ : Asya eyaletinin baş rahibi Gaius Iulius Philippus'un oğlu, Roma'lı atlı, Roma'da seçilmiş yargıçlardan, imparatorların *procurator*'u, senatör Iulius Philippus'un babası, Roma'lıların komutanı, Larasius'lu Zeus'un ömür boyu rahibi (olan), Velina bucağından Gaius Iulius Philippus'u (onurlandırdı/ onurlandırdılar).

4) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Geyre (*Aphrodisias*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : OGIS 500; McCabe, Aphrodisias 282, 1; CIG 2790
 YAZIT :

- 1 κατὰ τὰ ἐψη-
 φισμένα ὑπὸ
 τῆς βουλῆς
 καὶ τοῦ δήμου
 5 Γ(άϊον) Ἰούλιον
 Φίλιππον,
 τὸν κράτισ-
 τον, πατέρα συνκλητι-
 κοῦ, καὶ ἀπὸ
 10 ἐπιτρόπων,
 λογιστεύσαν-
 τα καὶ τῆς ἡ-
 μετέρας πό-

λεως μετ' εὐ-
 15 νοίας, γενό-
 μενον ἐν πᾶ-
 σιν εὐεργέ-
 την.

ÇEVİRİ : (Danışma ve Halk Meclisi) (kendileri) tarafından yapılan oylamalara göre; haşmetli *procurator*'lardan, senatör babası, saymanlık yapan ve kentimize karşı gösterdiği iyi niyetle her durumda hayırsever bir kişi olan Gaius Iulius Philippus'u (onurlandırdılar).

YORUM : Söz konusu yazıtlardan Philippus'un, hangi *procurator*'lukları yapmış olduğu anlaşılmamaktadır. Kendisi imparatorların *procurator*'u olarak anılmaktadır. Bu imparatorlar Caracalla ve Geta olabilirler.

T.169. Aurelius Saturninus (İ.S. 214)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Bergama (*Pergamon-Asklepieion*)
 DÖNEM : İ.S. 214
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvPerge III, 44-1; SEG 40, 1133
 YAZIT :

1 [Αὐρ(ήλιον) Σ]ατορνῖνον [τὸν ἀγνότατ]ον
 ἐπίτροπον [ἐπὶ διαγ]νώσεων
 τῶν ἐξοχ[ωτά]των
 καθολικῶν, ἐπί[τρο]πον
 5 μετάλλων Οὐλπα[σ]κηνσίων,
 ἐπίτροπον
 Ἀστυρίας καὶ Καλληκίας,
 ἐπίτροπον χαρταρεᾶς
 ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐπίτροπον
 10 πακτεικιῶν, ἐπίτροπον
 τάξεως
 Κυντιλιανῆς
 τὸν φίλον
 Αὐρ(ελιος) Γάιος ἀσιάρχης
 15 ναῶν τῶν ἐν Περγάμῳ.

ÇEVİRİ : Bergama'daki tapınakların Asya yöneticisi Aurelius Gaius, muhasebeyle görevli, en seçkin kişilerden (biri olan) son derece muhterem *procurator*, Vipascensis maden ocaklarının idaresiyle görevli *procurator*, Asturia'nın ve Callecia'nın *procurator*'u, İskenderiye'de yazışmalarla görevli *procurator*, Cuntiliane bölgesinin *procurator*'u, dostu Aurelius Saturninus'u (onurlandırdı).

YORUM : İlgili yazıtın verdiği bilgiler ışığında, Aurelius Saturninus'un imparatorun mülkünden biri olan Vipascensis maden ocağının idaresiyle görevli *procurator* olarak hizmet ettiği anlaşılmaktadır.

T.170. Licinianus (İ.S. 217-218)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 217-218
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 33 cm.; genişlik: 49 cm.; derinlik: 16 cm.; harf boyu: 3 cm.
 EDİSYON : IvEphesos III, 813; McCabe, Ephesos 1779; AE 1966, 431
 YAZIT :

[- - -] [Α]ὐτοκράτορος Καίσαρος
 2 [Μ(άρκου) Ὀπελλίου] Σεουήρου
 [Μακρείνου] Εὐσεβοῦς Εὐτυ-
 4 χοῦς Σεβ(αστοῦ) καὶ Μ(άρκου) [Ὀπελλίου]
 [Α]ντωνείνου [Διαδουμενι]-
 6 [ανοῦ] Καίσαρος ἐπίτρο-
 [π]ον καὶ ἐπὶ διαγνώσεων
 8 [καὶ] τῶν Ῥωμαϊκῶν
 [ἐπ]ιστολῶν
 10 [- Λικ]ινιανόν.

ÇEVİRİ : (Efes Danışma ve Halk Meclisi), imparator Caesar Marcus Opellius Severus Macrinus Pius Felix Augustus'un ve Marcus Opellius Antoninus Diadumenianus Caesar'ın hem seçkin kişilerle olan hem de Roma yazışmalarıyla görevli *procurator*'u Licinianus'u (onurlandırdı).

YORUM : İlgili yazıttan imparatorun *procurator*'u Licinianus'un, *procurator a cognitionibus* ve *procurator ab epistulis Latinis* olarak görev yaptığı anlaşılmasına rağmen, bu görevi nerede yaptığı anlaşılmamaktadır.

T.171. Claudius Valerius Lysimachus (İ.S. 218-222)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : İ.S. 218-222
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 44 cm.; genişlik: 83 cm.; derinlik: 83 cm.; harf boyu: 3-4 cm.
 EDİSYON : IvEphesos III, 723 2/ 4-6; AE 1972, 595; Eck 1981, 248-249
 YAZIT :

B(ona) F(ortuna)

2 domini n(ostr) Imp(eratoris) M(arci) Aur(elii) [[Antonini]] Pii
 Felicis Aug(usti)

4 Cl(avdio) Valerio Lysimacho
 procvr(ator) et praeposito

6 dvarvm vexillationvm.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! (Efes Danışma ve Halk Meclisi) efendimiz imparator Marcus Aurelius Antoninus Pius Felix Augustus'un *procurator*'u ve iki sancağın komutanı (olan) Claudius Valerius Lysimachus'u (onurlandırdı).

YORUM : Söz konusu yazıttan, Lysimachus'un nerede ve ne tür bir *procurator*'luk yaptığı anlaşılmamaktadır.

T.172. Aurelius Faustinus (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Şuhut (*Synnada*)
 DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.17 m.; genişlik: 0.52 m.; derinlik: 0.42 m.; harf boyu: 0.04 m.
 EDİSYON : MAMA VI, 378
 YAZIT :

1 τὸν κράτιστον
 ἐπίτροπον τοῦ Σεβ(αστοῦ)
 Αὐρ(ήλιον) Φαυστειῶνον
 τὸν εὐεργέτην
 5 καὶ κτίστην ἡ πατρίς·

προνοησαμένων
 τῆς ἀναστάσεως
 τῶν περὶ Αἰλ(ιον)
 Διονυσόδωρ[ον]
 10 ἱππικὸν
 πρῶτον ἄρχοντα
 τὸ β ἄρχόντων.

ÇEVİRİ : Kent, imparatorun haşmetli *procurator*'u, (kentin) hayır severi ve kurucusu (olan) Aurelius Phaustinus'u (onurlandırdı), (yontunun) dikilmesiyle, ikinci kez belediye başkanı olan atlı (sınıfından) Aelius Dionysodorus'un emri altındaki yöneticilerin ilgilenmelerine.

YORUM : Milet yurttaşı olan Aurelius Faustinus hakkında, söz konusu yazıt dışında elimizde başka bilgi bulunmamaktadır. Yazıtta geçen τὸν εὐεργέτην καὶ κτίστην ἡ πατρίς ifadeleri, Faustinus'un Asya eyaleti dışında başka bir yerde *procurator*'luk yapmış olma ihtimalini yükseltmektedir.

T.173. ...ius Claudius (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : IvEphesos V, 1536; McCabe, Ephesos 1315
 YAZIT :

[ἡ βο]υλὴ καὶ ὁ δῆμ[ος]
 2 ἐτείμησαν
 [_]ιον Κλαύδιο[v]
 4 [_] ἐπίτροπο[v]
 [_]ορου Σεβαστοῦ, ἀπ[ὸ]
 6 [_]τ[.]ολ[_].

ÇEVİRİ : (Efes) Danışma ve Halk Meclisi, imparator Augustus'un *procurator*'u ...ius Claudius'u onurlandırdılar.

YORUM : İlgili yazıttan Claudius'un *procurator* olarak görev yaptığı anlaşılmasına rağmen, nerede ve ne tür bir *procurator*'luk yaptığı anlaşılmamaktadır.

T.174. Appianus Clarus (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Ören-Muğla (*Keramos*)
 DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi
 TÜR : Fragment
 EDİSYON : IvKeramos 58; McCabe, Keramos 79; Hicks 1890, 12
 YAZIT :

1 [_] Σεκοῦνδος
 [Τε]ρεντία
 [_]νου καὶ ἐπιτρόπου Ἀππιανοῦ Κλάρου.

ÇEVİRİ : nus'un ve *procurator* Appianus Clarus'un, Terentia
 bucağından Secundus

YORUM : İlgili yazıttan, Clarus'un *procurator* olarak görev yaptığı anlaşılmasına
 rağmen, nerede ve ne tür bir *procurator*'luk yaptığı anlaşılmamaktadır.

T.175. Aurelius Pinarius Gemellus (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.49 m.; genişlik: 0.31 m.; derinlik.: 0.05 m.; harf boyu: 0.022-
 0.017 m.
 EDİSYON : IvEphesos VII, 2, 4330; McCabe, Ephesos 1095; Keil 1951-4, 3, 30
 LİTERATÜR : PIR², A 633
 YAZIT :

[Ζ]ωτικὸς Ἀρ[τεμιδώρου]
 [γερουσιαστ]ής, μετέχων κ[αὶ τοῦ]
 [συνεδρίου τῶ]ν νεωποιῶν κ[ουρήτων]
 4 χρυσοφόρῳ]ν, ἐσσηνέυσας τὰ[ς δύο]
 [ἐσσηνίας καὶ] ναοφυλακίας, π[ληρώσας]
 δὲ καὶ τὰ] μυστήρια πάντ[α, ἐστιάσας]
 τὰ συνέδρια] πάντα καὶ τοὺς [ξένους]
 8 τοὺς κατὰ και]ρὸν ἐπιδημήσα[ντας]

[Ἄννιον Ἀνυλλῖ]νον Περκιννιανὸν
 [τὸν κράτιστον ἀν]γωναταμίαν ἐπιτρο[πεύοντα
 τὴν Ῥώμ]ην, δουκε[ν]άριον
 12 [καὶ Αὐρήλιον Πι]νάριον Γέμ[ελλ]ον κ
 [κληρονομιῶν ἐπὶ]τροπον π[ρὸ τ]ούτων.

ÇEVİRİ : Artemidorus'un oğlu Zoticus, Roma'nın buğday tedarikiyle görevli Annius Annulinus Percinnianus'u ve %5'lik miras vergisini toplamakla görevli *procurator* Aurelius Pinarius Gemellus'u (onurlandırdı).

YORUM : Söz konusu yazıttan Gemellus'un, *ducenarius* derecesinde %5'lik miras vergisini toplamakla görevli *procurator* olarak hizmet etmiş olduğu anlaşılmasına rağmen, bu görevi nerede yaptığı anlaşılmamaktadır.

T.176. Flavius Athenagoras Agathus (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Geyre (*Aphrodisias*)
 DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.80 m.; genişlik: 1.16 m.; derinlik: 0.54 m.; harf boyu: 0.0275-0.035 m.
 EDİSYON : MAMA VIII, 517-Sütun 1; McCabe, *Aphrodisias* 323; AE 1999, 1606 a
 YAZIT :

1 Σαλλουσί-
 [α]ν Φροντεῖναν
 Σαλλουστίου
 Προύφου συνκλη-
 5 τικοῦ θυγατέ-
 ρα, Σαλλουσί-
 ου Τιτιλλια-
 νοῦ συνκλητι-
 κοῦ ἀδελφὴν,
 10 Φλαβίου Ἀθη-
 ναγόρου συν-
 κλητικοῦ μη-
 τέρα, Φλαβίου Ἀ-

15 θηναγόρου Ἀγα-
 θοῦ ἐπιτρόπου
 Σεβαστοῦ γυ-
 ναῖκα
 Μίλων τρις τοῦ
 [Ε]ρμίου τοῦ Μί-
 20 λωνος.

ÇEVİRİ : Senatör Sallustius Rufus'un kızı, senatör Sallustius Titillianus'un kız
 kardeşi, senatör Flavius Athenagoras'ın annesi, imparatorun *procurator*'u Flavius Athenagoras
 Agathus'un karısı Sallustia Frontina'yı, Milon'un oğlu Hermias'ın oğlu III. Milon (onurlandırdı).

2) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Geyre (*Aphrodisias*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.16 m.; genişlik: 0.80 m.; derinlik: 0.54 m.; harf boyu: 0.0275-
 0.035 m.
 EDİSYON : MAMA VIII, 517a-Sütun 2; McCabe, *Aphrodisias* 324; AE 1999, 1606 b
 YAZIT :

Τίτον [Σ]αλλούστιον
 2 Σάγκτον
 Φλ[αβί]ου
 4 Ἀθηνα[γ]όρου
 ἐπιτρ[όπ]ο[υ]
 6 Σεβαστ[ο]ῦ υἱὸν
 Ἀθ[ην]αγόραν
 8 συ[νκ]λητικὸν
 (8 Satır Boş)
 Μίλων τρις
 10 τοῦ Ἑρμίου
 τοῦ Μίλωνος
 12 ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐτείμησεν
 Σωκράτην Θεοφράστου ἄνδρα
 14 γενόμενον καλὸν καὶ ἀγαθ[όν].

ÇEVİRİ : İmparatorun *procurator*'u Flavius Athenagoras'ın oğlu senatör Titus Sallustius Sanctus Athenagoras'ı; Milon oğlu Hermios oğlu III. Milon, Danışma ve Halk Meclisi, yiğit, doğru ve düzgün Theophrastus'un oğlu Socrates'i onurlandırdı.

3) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Geyre (*Aphrodisias*)

DÖNEM : —

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1. 16 m.; genişlik: 0.86 m.; derinlik: 0.41 m.; harf boyu: 0.0275-0.03 m.

EDİSYON : MAMA VIII, 517b-Sütun 3; McCabe, *Aphrodisias* 320; AE 1999, 1606 c

YAZIT :

1 T[ίτον] Φλ[ά]βιον [Φ]λαβίο[υ]

Μιθριδάτου υἱὸν

Ἀθηναγόραν Ἀγαθὸν

Τίτου Σαλλουστίου

5 Τίτου Φλαβίου Ἀθηναγόρ[ου]

συνκλητικοῦ

πατέρα καὶ Τίτου Φλαβίου

Ἀθηναγόρου Κλαυδιανοῦ

συνκλητικοῦ

10 πάππον Φλαβίας

Ἀπφίας Ἀσίας ἀρχιερείας

πατέρα ἐπίτροπον

Σεβαστοῦ.

14/ 17 (4 Satır Boş)

18 Μίλων τρις τοῦ Ἑρμίου

τοῦ Μίλωνος τὸν ἑαυτοῦ

[φί]λον καὶ εὐεργέτην.

ÇEVİRİ : Mithridates'in oğlu Titus Flavius Athenagoras Agathus'u, senatör Titus Flavius Athenagoras'ın oğlunu, Titus Sallustius'un babasını ve senatör Titus Flavius Athenagoras Claudianus'un dedesini, Asia'nın baş rahibesi Flavia Appia'nın babasını, Augustus'un *procurator*'unu, Milon oğlu Hermius oğlu III. Milon kendi dostu ve hayırseverini (onurlandırdı).

4) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Geyre (*Aphrodisias*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : CIG 2782; McCabe, *Aphrodisias* 315, 1; SEG 29, 1068; AE 1980, 865
 YAZIT :

- 1 ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ὁ Ἀφροδισιέων καὶ ἡ γερουσία
 Μᾶρ(κον) Οὐλ(πιον) Καρ(μίνιον) Κλαυδιανόν, υἱὸν Καρ(μινίου) Κλαυδιανοῦ
 Ἀσίας
- 4 ἀρχιερέως, πάππου καὶ προπάππου συν-
 κλητικῶν, τειμηθέντα ἐν πολλοῖς [ύ]πὸ τῶν
 αὐτοκρατόρων, ἄνδρα Φλ(αουίας) Ἀπφίας ἀρχιερείας
 Ἀσίας, μητρὸς καὶ ἀδελφῆς καὶ μάμμης συνκλη-
- 8 τικῶν, φιλοπάτριδος, θυγατρὸς τῆς πόλεως καὶ
 Φλ(αουίου) Ἀθηναγόρου ἐπιτρόπου Σεβαστοῦ, πατρὸς καὶ <πάππου καὶ>
 προπάππου
 συνκλητικῶν, αὐτὸν ἀρχι-
- 12 <ερέα τῆς Ἀσίας καὶ ἀρχι>ερέως τῆς Ἀσίας υἱόν, πατέρα Καρ(μινίου)
 Ἀθηναγόρου συν-
 κλητικοῦ, πάππον Καρμινίων Ἀθηναγόρου κα[ῖ]
 Κλαυδιανοῦ καὶ Ἀπφίας καὶ Λειβιανῆς συνκλη-
- 16 τικῶν, ἀργυροταμίαν τῆς Ἀσίας, λογιστὴν μετὰ
 ὑπατικοὺς δοθέντα τῆς Κυζικηνῶν πόλεως,
 ἀρχιερέα ταμίαν ἀρχινεοποιὸν ἱερ<έ>α διὰ βίου
 θεᾶς Ἀφροδίτης, ἣ ἀνέθηκεν χρήματα εἰς αἰ[ων]-
- 20 ἰων ἀναθημάτων κατασκευάς, ἀλλὰ καὶ τὸν <ῖ>ερατι[κὸν]
 χρύσειον στέφανον, καὶ τῇ πόλει δὲ μυριάδας δέκα
 <ῖ>μισυ ἀναθέντα εἰς αἰωνίων ἔργων κατασκευάς, ἀπὸ
 ὧν ἡ<δ>η δέδοται εἰς μὲν τὰ θεωρητήρια τοῦ θεάτρου
- 24 μύρια, καὶ τὸ ἔργον δὲ τοῦτο τὸ τῆς πλατείας ἔ-
 ξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους
 ἐκ θεμελίων μέχρι γείσους εὐτυχῶς γέγονε καὶ γε-
 νήσεται, καὶ ἐν τῷ Διογενιανῷ
- 28 δὲ γυμνασίῳ [ἀπ]ὸ ἐ-
 τέρων ιδίων χρημάτων τὸ ἀλιπτ<ή>ριον, καὶ τὸν ἐν[τὸς β]ασι-

- λικὸν αὐτοῦ καὶ τὰς εἰσόδους καὶ ἐξόδους μετὰ [τ]ῆς
 γυναικὸς Ἀφρίας <σ>κου<τ>λ<ώ>σαντα, καὶ τὰ ἀγάλματα πάν-
 32 τα τὰ ἐν τοῖς ἔργοις καὶ τοὺς ἀνδριάντας οἴκο[θ]εν
 κατεσκευακότα, καὶ τὰς λευκολίθους παραστά[δ]ας
 καὶ τὸ κατ' αὐτῶν εἶλημα μετὰ τῆς γλυφῆς αὐτῶν καὶ
 τοὺς κείονας μετὰ τῶν βωμο<σ>πειρῶν καὶ κεφαλῶν
 36 κατ<ε>σκευακότα, καὶ τῇ λαμπροτάτῃ δὲ βουλῇ καὶ τῇ ἱε-
 ρωτάτῃ γερουσίᾳ ἀνατεθεικότα χρήματα εἰς αἰωνίων
 κλήρ<ω>ν διανομάς, καὶ ἄλλας δὲ πολλὰς πολλάκις
 διανομάς δεδοκότα τοῖς τε τὴν πόλιν κατοικοῦσιν
 40 πολεῖταις τοῖς ἐπὶ τῆς χώρας, καὶ ἐτέ[ρ]ας δὲ διανο-
 μάς δεδοκότα πολλάκις τῇ βουλῇ πάση καὶ τῇ γε-
 ρουσίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐπιδόσεις πολλάκις ἐν παντὶ καιρῷ πε-
 ποιημένον κατὰ τὴν τῆς πόλεως γνώμην πολεῖταις
 44 τε καὶ ξ<έ>νοις, καὶ ἐλ<ειο>δ<ι>άκτο<υ>ς πολλάκις τεθεικότα
 ἐν τῷ καιρῷ τῆς τοῦ Τε<ι>μέλου ποταμοῦ εἰσαγωγῆς,
 καὶ πρεσβείας δὲ πολλάκις εὐτυχῶς ἐκτετελεκότα,
 [κ]αὶ παρ' ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ εὐεργέτην καὶ φιλόπατριν,
 48 [ἐν ἰ]δίοις ἔργοις ἀνέ[σ]τησεν· προσανατεθεικότα δὲ
 [πρ]όσφατον κ[αὶ] ἄλλα εἰς τὸ ἔργον πρὸς τὸ εἶναι
 [δρ]α{ι}χμὰς μυ(ριάδας) ια.

ÇEVİRİ : Aphrodisias Danışma, Halk ve Yaşlılar Meclisi, Asya'nın baş rahibi Carminius Claudianus'un oğlunu, dedesi ve büyük dedesi senatörlerden olan, imparatorlar tarafından her fırsatta (pek çok kere) onurlandırılan, Asya'nın baş rahibesi, (annesi, kız kardeşi, büyük annesi senatör ailesinden gelen), vatan sever, kentin kızı ve (babası, dedesi, büyük dedesi senatör'lerden olan) imparatorun *procurator*'u Flavius Athenagoras'ın kızı Flavia Apphia'nın kocası Marcus Ulpius Carminius Claudianus'u, bizzat onu, Asya'nın baş rahibinin oğlunu, senatör Carminius Athenagoras'ın babasını, Carminius'lardan senatör Athenagoras'ın, senatör Claudianus'un, Apphia'nın ve Liviane'nin dedesini, Asya'nın *quaestor*'unu, *consul*'lardan sonra Cysicus kentinin saymanı, baş rahip, hazineci başı, ömür boyunca tanrıça Aphrodite'nin rahibi ki onun için uzun ömürlü adak sunularının yapıları için para adamakla kalmadı, aynı zamanda kutsal amaçla altın bir çelenk sundu, kente de uzun ömürlü işlerin yapıları için beş bin (drakhmi) bahşetti, tiyatronun on bin (kişilik) oturma yeri için bundan (bu paradan) para verildi, bu iş, yolun her iki yanından, başından sonuna, yapılardan çatılara kadar mükemmel bir biçimde oldu ve olmaya devam edecek; Diogenia *gymnasium*'unda da her ikisinin kendi kesesinden beden eğitimi öğretmen evini ve onun içindeki

sütunlu yapıyı hem giriş yollarını hem de çıkış yollarını, karısı Apphia ile birlikte (yaptırdı) ve bu işler (yapılar) içindeki bütün tanrı (ve tanrıça) ile yiğitlik yontularını, evinde hazırlatarak (yaptırdı), hem beyaz kapı direklerini (sütunlarını) hem de onların aşağısındaki kanadı, kirişiyle birlikte (yaptırdı) ve sunakların alt ve üst bölümleriyle birlikte direklerini yaptırdı, görkemli Danışma Meclisi ve kutsal Yaşlılar Meclisi için ise uzun ömürlü arazilerin dağıtımları için para bahşederek *-birçok başka dağıtımları kimi zaman, arazi üzerinde oturan yurttaşlara (arazi üzerinde oturan ülke sakinlerine) vererek ve diğer dağıtımları kimi zaman bütün Danışma Meclisine ve Yaşlılar Meclisine vererek-* kentin düşüncesine göre yurttaşlara ve dışarıklı konuklara her fırsatta sık sık hayırsever bağışlar yapan, sık sık seçkin bir biçimde elçilik yapan ve bütün hayatı boyunca özel işlerinde hayırseverliğini ve yurtseverliğini (gösteren) Marcus Ulpius Carminius Claudianus'u onurlandırdı. Yontunun yakın zamanda dikilmesine ve bu iş için on bir bin *drakhmi*'nin harcanmasına.

YORUM : M. Ulpius Carminius Polydeuces Claudianus, ilk evliliğini Flavia Apphia ile yapmakla, statüsünü yükseltmiş ve seçkin kişilerden oluşan bir çevreye girmiştir. Çünkü Apphia'nın babası olan Titus Flavius Athenagoras Agathus, Aphrodisias'taki en eski ve seçkin ailelerden birinden gelmekteydi. Agathus, atlı sınıfının bir üyesi ve imparatorun *procurator*'u idi. Kendisi de İtalyan'ın seçkin ailelerinden biri olan Sallustius'ların kızıyla evlenmişti. Bu evlilikle, senatör sınıfından bir kayın peder ile bir kayına sahip olmuştu. Agathus'un kendi oğlu olan Titus Sallustius Flavius Athenagoras, usulüne uygun biçimde dayısının yaptığı görevler sırasıyla senatoya girmişti. Titus Flavius Athenagoras Agathus'un Asya'da görev yapıp yapmadığı bilinmemektedir. Bu durum bize, Anadolu'lu olduğu halde Sicilya'da görev yapan Demosthenes örneğini hatırlatmaktadır.

T.177. Hypatus (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : Roma İmparatorluk Dönemi
 TÜR : Resmî Kayıt
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.54 m.; genişlik: 0.54 m.; derinlik: —; harf boyu: 0.025-0.04 m.
 EDİSYON : IvEphesos VI, 2551B; McCabe, Ephesos 2440
 YAZIT :
 [_].CT proc(vrator) Hypatvs
 2 [debi]tvm restitveret
 [_] eivs haberet. si viveret,
 4 [habeat sibi hvivs t]emporis vsbras

- [D]ecimia Avcta T(ito) A(vli) l(iberto) Cvsinio
- 6 [_]nem . * (mille) praeteriti
- [temporis]s eoqve nomine in evm
- 8 [_]o q(vot)a(nnis) indvxit seqve non
- [_] patris svi pertineret
- 10 [ὑπογραφὴ Λ(ουκίου) Κουσι]νίου Συνέρωτος ὁμολογῶ
- [_]ιου καὶ τὴν τειμὴν αὐτοῦ κε[_].

ÇEVİRİ : Procurator Hypatus, borcu geri verdiğiinde, onun sahip olsun. Decimia Aucta, Aulus'un azatlısı Titus Cusinius'a eğer hayatta ise, bu zaman boyunca (borcun) faizini (kendisine) ödesin (?). 1000 drakhmi (olan) geçmiş borcu ve o isimle ona her yıl verdi ve kendisi kendi babasının (borcuyla?) ilişkili değildi (?). Lucius Cusinius Suerus'un imzası ve onun (biçtiği) değeri(i)

YORUM : Söz konusu yazıttan Hypatus'un nerede ve ne tür bir *procurator*'luk yaptığı anlaşılmamaktadır.

T.178. Iulius Pelago (Roma İmparatorluk Dönemi)

- 1) EYALET : Asya
- BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
- DÖNEM : —
- TÜR : Onur Yazıtı
- EDİSYON : IvEphesos III, 862
- LİTERATÜR : PIR², J 455
- YAZIT :

Pela[go Caesaris]

- 2 Avgv[sti libertvs et procvratör].

ÇEVİRİ : Caesar Augustus'un azatlısı ve *procurator*'u (Iulius) Pelago.

- 2) EYALET : Asya
- BULUNTU YERİ : Stratonikeia
- DÖNEMİ : —
- TÜRÜ : İthaf Yazıtı
- EDİSYON : IvStratonikeia, 1011; McCabe, Stratonikeia 66, 1; CIG 2735
- YAZIT :

- 1 [Ιούλιος Π]ελάγων Καίσαρ[ος ἀπ]-

[ελεύθερος] καὶ ἐπίτροπος ἐκ τῶν [ιδίων].

ÇEVİRİ : Caesar'ın azatlısı ve *procurator*'u Iulius Pelago (bunu) kendi kesesinden (yaptırdı).

YORUM : İlgili yazıttan Pelago'nun imparator azatlısı bir *procurator* olarak görev yaptığı anlaşılmasına rağmen, nerede ve ne tür bir *procurator*'luk yaptığı anlaşılmamaktadır.

T.179. Lollius Lollianus (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Ahat-Devrenköy (*Akmonia*)

DÖNEM : —

TÜR : Onur Yazıtı

EDİSYON : MAMA VI, Liste 149, 162; Bas – Waddington 1847-1877-VI, 1677; IGRR IV, 652

YAZIT :

[— — —]

[Σύμ]μαχον Συμ-

[μάχ]ου υἱόν, τὸν

[ρήτ]ορα καὶ πρῶτον

5 [ἐν] τῇ πόλει, λογισ-

[τῇ]ν βουλῆς τε κα-

[ἰ γερ]ουσίας, ἀδελφὸν

[Λολ]λίου Δημητρίου

[τοῦ] τῆς ἀρίστης μν[ή]-

10 [μης] ἀξίου, Λόλλιο-

[ς Λολλι]ανὸς ὁ κράτισ-

[τος ἐ]πίτροπος το-

[ῦ Σεβα]στοῦ τὸν θεῖον.

ÇEVİRİ : İmparatorun haşmetli *procurator*'u Lollius Lollianus, Symmachus'un oğlu, hatip, kentte önde gelen bir kişi, Danışma ve Yaşlılar Meclisi'nin saymanı, hatırası çok büyük Lollius Demetrius'un erkek kardeşi Summachus'u, (kendi) amcasını/ dayısını (onurlandırdı).

YORUM : Lollius Lollianus Roma atlı sınıfının üyelerinden biriydi. Söz konusu yazıtta, Loolianus'un *procurator* olarak görev yaptığı anlaşılmasına rağmen, nerede ve ne tür bir *procurator*'luk yaptığı anlaşılmamaktadır.

T.180. Publius Aelius Euthycritus (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Babadağ-Karahisar (*Herakleia Salbake*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : Robert, Carie 2, 53; McCabe, Herakleia Salbake 17, 1
 YAZIT :

1 [Π]όπλιον [Αἴλι]-
 on Εὐθύκριτο[ν],
 ἐπίτροπον Σε-
 4 βαστῶν ἢ βου-
 λῇ καὶ ὁ δῆμος
 τὸν ἴδιον πο-
 λείτην καὶ ε[ὐ]-
 8 εργέτην.
 vacat
 [ἐ]πιμεληθ[έν]-
 [τ]ος Λυ[-]
 12 [·]ΙΤΟΣ[-]
 [·]ΟΥ[-].

ÇEVİRİ : Danışma ve Halk Meclisi, imparatorların *procurator*'u, kendi yurttaşları ve hayırseverleri (olan) Publius Aelius Euthycritus'u (onurlandırdı), ... ilgilenmesine.

YORUM : Söz konusu yazıtta kullanılan yurttaş *-πολείτης-* kelimesi, Euthycritus'un köken olarak Küçük Asya'nın Karya bölgesinden olduğunu göstermektedir. Kendisinin *procurator* olarak görev yaptığı anlaşılmasına rağmen, nerede ve ne tür bir *procurator*'luk yaptığı anlaşılmamaktadır.

T.181. Theophilus (İ.S. 3. yüzyıl)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Kireli Kasabası
 DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl
 TÜR : Mezar Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.58 m.; genişlik: 1.92 m.; derinlik: 0.73 m.

EDİSYON : MAMA VIII, 341; IGRR III, 243; SEG 6, 451

LİTERATÜR : Haensch 1997, 595

YAZIT :

Θεόφιλος Σε-

βαστοῦ ἀπελεύθερος

ἐπίτροπος Καλλιγένει θρε-

4 πτῷ τειμιωτάτῳ

μνήμης χάριν.

ÇEVİRİ : İmparatorun azatlı *procurator*'u Theophilus, son derece değerli beslemesi Calligenes'in hatırası için (bu mezarı yaptırdı).

YORUM : İlgili yazıttan Theophilus'un imparator azatlısı bir *procurator* olduğu anlaşılmaktadır. Theophilus olasılıkla bulunduğu bölgenin *procurator*'u olabilir, çünkü yazıttan, beslemesi Calligenes'i orada gömdürmüş olduğu anlaşılmaktadır.

T.182. Bryonianus Lollianus signo Ctistius (İ.S. 3. yüzyıl)

1) EYALET : Likya ve Pamfilya

BULUNTU YERİ : Side (*Adalia*)

DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.48 m.; genişlik: 0.54 m.; harf boyu: 4.5 cm.

EDİSYON : Mansel vd. 1951, 6

YAZIT :

1 Βρυωνιανὸν Λολλιανὸν

τὸν κράτιστον δουκηνάριον,

ἀπὸ ἐπιτρόπων, πρειμοπειλά-

ριον, ἔγγονον καὶ ἀπόγονον ὑ-

5 πατικῶν, τὸν κτίστην καὶ φι-

λόπατριν. γερουσία Τετραπω-

λειτῶν.

[ἦλ]υθεν οὐκ ἀέκων ποταμὸς πάλι σαῖσιν ἄρωγαῖς,

Κτίστιε, σοῖς τε πονοῖς ἐς πόλιν ἡγαθέην·

10 [αὐ]τὸς γὰρ πόρον αὖθις ἀκοιμήτοιο ρέετθρου

δειμάμενος προχοαῖς ἡγαγες ὀλλύμενον·

[ο]ῦ Τετραπωλεῖται σε χάριν τείουσι γεραιοὶ

εἰκόνη μαρμαρέη κρέσσονι χρυσελάτου.

ÇEVİRİ : *Tetrapolit*’ler Yaşlılar Meclisi -*γερονσία Τετραπολιτῶν*⁴³⁰ *procurator*’lardan *ducenarius* derecesindeki haşmetli *procurator*, *primus pilus*, *consul*’ların akrabası ve ardılı, (kentin) kurucusu ve yurt sever Bryonianus Lollianus’u (onurlandırdı). Senin yardımın ey kurucu ve senin çalışmaların sayesinde nehir memnuniyetle kutsal kente geri geldi. Çünkü sen kendin durup dinlenmeyen, nehrin yolunu yeniden yapmakla kaybolmakta olanı çeşmelere doğru tekrar götürdün. Bunun için sana yaşlı *Tetrapolit*’ler, altından yapılanlardan daha iyi bir mermer heykel ile şükranlarını bildirirler.

YORUM : Yazıtın 8-13. satırlarında yer alan ve üç *distikhon*’dan oluşan şiir, epigram türü olup Homeros tarzında yazılmıştır. Şiirde, yazıtın dikilme amacı açıkça belirtilmektedir. Side’nin su tesisatı bozulmuştur, bunun için Bryonianus Lollianus, suyun yolunu yani su kemerini, kaynaklardan başlayarak bütün nehir boyunca kendi parasıyla tamir ettirmiştir. O zamandan beri *nymphaion*’un cephe tarafında bulunan çeşmelerden yeniden, sürekli ve bol bol su akmaya başlamıştır. Su kalıntıları bugün bile kent ile dağlar arasında duran *aquaeductus*’un kemerleri üzerinde bir kanalın içinde aktığı için, bu ve dört numaralı yazıtın son bölümünde yer alan her iki şiirde nehir, *ποταμὸς* kelimesiyle belirtilmiştir.

2) EYALET : Likya ve Pamfilya

BULUNTU YERİ : Side (*Adalia*)

DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Genişlik: 0.57 m.; derinlik: 0.52 m.; harf boyu: 5.5 cm.

EDİSYON : Mansel vd. 1951, 7

YAZIT :

1 [εὐτύχε]ι Πηγασί·

Κυρεϊνίαν Πάτραν,

τὴν κρατίστην γυ-

ναῖ[κ]α Βρυωνιανοῦ

5 Λολλιανοῦ, τοῦ κρατ(ίστου)

δοικηναρίου, ἀπὸ ἐπι-

⁴³⁰ Side’de yapılan kazılarda dört mahalle tespit edilmiştir:

1) Οἱ Μεγαλοπυλεῖται: Kentin kuzeyinde, kent kapısı yanında bulunmuştur.

2) Οἱ Τετραπολεῖται: Kent merkezinde, tiyatronun yanında bulunmuştur.

3) Οἱ Βομεῖται: Kentin güneyinde, bugünkü köy civarında bulunmuştur.

4) Τὸ Μέγα Συνέργιον: Kentin doğusunda, kent kapısının güneyinde bulunmuştur.

τρόπων, πριμιπιλαρίου,
κτίστου καὶ φιλοπατρίδος,
[θυ]γατέρα καὶ ἐγγόνην ὑπα-
10 τικῶν· γερουσία Τετραπω-
λειτῶν τὴν φιλόπατριν.

ÇEVİRİ : Sevin Pegasis! *Tetrapolit'*ler Yaşlılar Meclisi -*γερουσία Τετραπολειτῶν*-, *procurator*'lardan *ducenarius* derecesindeki haşmetli *procurator*, *primus pilus*, (kentin) kurucusu ve yurt sever Bryonianus Lollianus'un haşmetli karısı, *consul*'ların kızı ve torunu, yurt sever Quirinia Patra'yi,⁴³¹ (onurlandırdı).

3) EYALET : Likya ve Pamfilya
BULUNTU YERİ : Side (*Adalia*)
DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl
TÜR : Onur Yazıtı
ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.16 m.; genişlik: 0.57 m.; harf boyu: 4.5 cm.
EDİSYON : Mansel vd. 1956, 45; IGRR III, 810; Pflaum, 1960-II, 356, 2
YAZIT :

1 Κυρεινίαν Πάτραν τὴν κρα-
τίστην γυναῖκα Βρυωνιανοῦ
Λολλιανοῦ τοῦ κρατ(ίστου) δουκηνα-
ρίου ἀπὸ ἐπιτρόπων, πριμιπι-
5 λαρίου, κτίστου καὶ φιλοπά-
τρίδος καὶ ἐν πᾶσιν εὐεργέτου
τῆς πατρίδος, θυγατέρα καὶ ἐγγό-
νην ὑπατικῶν, γερουσία τοῦ με-
γάλου συνεργίου τὴν φιλόπατριν.
10 εὐτύχει Πηγασί.

ÇEVİRİ : Büyük İmâlâthane Yaşlılar Meclisi -*γερουσία τοῦ μεγάλου συνεργίου*-, *procurator*'lardan *ducenarius* derecesindeki haşmetli *procurator*, *primus pilus*, (kentin) kurucusu, yurt sever, her fırsatta kentinin hayırseveri olan Bryonianus Lollianus'un haşmetli karısı, *consul*'ların kızı ve torunu, yurt sever Quirinia Patra'yi (onurlandırdı). Sevin Pegasis!

4) EYALET : Likya ve Pamfilya

⁴³¹ Bkn., PIR² Q 54: *Quirinia Patra signo Pegasis*.

BULUNTU YERİ : Side (*Adalia*)
 DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.33 m.; (*orta bölüm*) yükseklik: 0.88 m.; harf boyu: –
 EDİSYON : IGRR III, 811; Pflaum 1960-II, 356, 1; Lanckoronski 1890, 107
 YAZIT :

- 1 Βρυωνιανὸν Λολλιανὸν [τὸν κράτ(ιστον)]
 δουκηνάριον, πρεμιπειλά[ριον, ἀπὸ]
 ἐπιτρόπων, συνγενῆ ὑπατικ[ῶν],
 κτίστην καὶ φιλόπατριν · γ[ερουσία τῶν]
 5 Μεγαλοπυλειτῶν.
 νηοῦ Νυμφάων σε παράσχεδον ἐστήσα[ντο]
 ἡγεμόνες πυλέων, Κτίστιε, τῶν μ[εγάλων],
 τερπόμενον ρεῖθροισι διειπετέος πο[ταμοῖο]
 θεσπεσίη τ' ἡχῇ · ὕδατος ἀενάου·
 10 ὑψηλῇ κραδίη γὰρ ἐδείμαο σοῖσι τέλεσσ[ι]
 αὐτῶν ἐκ πηγῶν · ὀλκὸν ἀπειρέσιον.
 εὐτύχι, Κτίστι.

ÇEVİRİ : *Megalopolit'*ler Yaşlılar Meclisi -*γερουσία τῶν Μεγαλοπυλειτῶν*- *ducenarius* derecesindeki haşmetli *procurator*, *primus pilus*, *procurator*'lar ve *consul*'lar (soyundan gelen), (kentin) kurucusu ve yurt sever Bryonianus Lollianus'u (onurlandırdı). Sevin, ey kurucu!

5) EYALET : Likya ve Pamfilya
 BULUNTU YERİ : Side (*Adalia*)
 DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : Mansel vd. 1951, 8
 YAZIT :

- 1 Βρυωνιανὸν Ἰασονια-
 νὸν Σέλευκον τὸν καὶ
 Ἀνατόλιν τὸν ἀξιολο-
 γώτατον υἱὸν Βρυωνια-
 5 νοῦ Λολλιανοῦ τοῦ κρα-
 τίστου δουκηναρίου ἀ-
 πὸ ἐπιτρόπων, πρεμιπει-

λαρίου, [κτίστο]υ καὶ φιλο-
 πάτρ[ιδος, γερ]ουσία
 10 Μεγα[λοπυλειτ]ῶν τὸν
 κτίσ[την τῆς πατ]ρίδος.

ÇEVİRİ : *Megalopolit*’ler Yaşlılar Meclisi *procurator*’lardan *ducenarius* derecesindeki
 haşmetli *procurator*, *primus pilus*, (kentin) kurucusu ve yurt sever Bryonianus Lollianus’un
*Anatolius*⁴³² olarak da bilinen her bakımdan anılmaya değer oğlu Bryonianus Iasonianus Seleucus’u,
 kentin kurucusunu (onurlandırdı).

6) EYALET : Likya ve Pamfilya
 BULUNTU YERİ : Side (*Adalia*)
 DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.02 m.; genişlik: 0.15 m.; derinlik: 0.36 m.; harf boyu: (*satır 1-*
3) 4 cm.-(*satır 4-9*) 3 cm.
 EDİSYON : Mansel vd. 1951, 9
 YAZIT :

1 [Βρυωνιανὸν Λολλιανὸν]
 [τὸν κράτιστον δουκηνά]-
 [ριον, ἀπὸ ἐπιτρόπων, πρει]-
 [μοπειλάριον, ἔγγονον καὶ]
 5 ἀ[πόγονον ὑπατικῶν]
 τὸν [κτίστην καὶ φιλόπατριν]
 γερο[υσία — — —].

vacat

Σαῖσιν ἐ[— — — — —] εὐθείην [—
 10 — — — — —]
 Ἐκ προχοῶ[ν — — — — —] οὐνεκα [— — —
 — — — — —]
 ὧν ἔνεκ’ ἀ[ντίδοσι]ν() χαρίτων κα[ῖ — — —]
 Βωμεῖτα[ι Ζ]ηνὸς στήσαν ἄγ[αλμα σέθεν].
 15 [εὐ]τύχει Κτί[στιε].

⁴³² Bkn., PIR² B 172: *Bryonianus Iasonius Seleucus signo Anatolius*.

ÇEVİRİ : Yaşlılar Meclisi, *ducenarius* derecesindeki haşmetli *procurator*, *procurator*’lardan (soyundan gelen), *primus pilus*, *consul*’ların akrabası ve ardılı, (kentin) kurucusu ve yurt sever Bryonianus Lollianus’u (onurlandırdı). Sevin ey kurucu!

YORUM : Pamfilya-Side’de, Bryonianus Lollianus’un, eşi Quirinia Patra’nın ve oğulları Bryonianus Iasonianus Seleucus’un, kentlerine yaptıkları hayırseverlikten dolayı onurlandırıldıkları bir dizi yazıt bulunmuştur. Karı-koca Sideli oldukları anlaşılan bu kişilerin isimleri, onların Roma yurttaşları olduğunu göstermektedir. Bu aile, devletin en asil ailelerinden birinin üyeleriydiler. Bryonianus ismi yerli olduğu halde, Lollianus Latince dir. Yazıtların karakter ve üsluplarından, Bryonianus’un İ.S. 3 yüzyılda yaşamış biri olduğu anlaşılmaktadır. *Ducenarius*⁴³³ derecesinde bir imparator *procurator*’u olan Lollianus’un *primipilus* unvanı, kendisinin oldukça yetenekli bir asker olduğunu göstermektedir. Çünkü *primipilus*, bir Roma lejyonunun en alt tabakalardan gelen ve bu rütbeyi üstün başarılar sonucu alabilen en yüksek *centurio*’su idi. Etkin askerlik görevini *primipilus* olarak bitiren kişi, *primipilaris* unvanını alır ve çoğu zaman imparatorun hizmetinde oldukça yüksek görevlere getirilirdi. Dolayısıyla Bryonianus, Roma Devleti’nin ordusunda en alttan başlayıp *primipilus* derecesine kadar yükselmiş, *primipilaris* unvanıyla ve herhalde iyi bir servete sahip olarak askerî görevden terhis edilmişti. Büyük kabiliyetleri sayesinde atlılar sınıfına yükseltilmiş ve imparatorların *procurator*’u olarak malî idarede hizmet etmiş, burada da *ducenarius* rütbesine kadar yükselmiştir. Yaşlılığında bu mevkiden çekilip Side’ye dönmüştür. Atlılar sınıfına girişinden sonra, Sideli kibar bir aileye ve senatör sınıfına mensup olan Quirinia Patra ile evlenmiştir. Bryonianus Lollianus’un hangi eyalette *procurator*’luk yaptığı belli değildir.

T.183. Ulpius Lollianus (Roma İmparatorluk Dönemi)

1) EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Efes (*Ephesos*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 ÖLÇÜLER : Yükseklik: 0.50 m.; genişlik: 0.49 m.; derinlik: 0.49 m.; harf boyu: 0.055-0.06 m.
 EDİSYON : IvEphesos VII-1, 3017; McCabe, Ephesos 1945, 1. 1; Keil 1951-3, 17; Eck 1980, 45-48; SEG 30, 1303

⁴³³ Resmî sınıflandırmada maaş derecesinin yazılması, imparator Marcus Aurelius dönemiyle (İ.S. 161-180) birlikte görülmeye başlamıştır. Yazıtlarda ilgili kişinin maaşının belirtilmesinin nedeni, para miktarının değil, yüksek rütbenin vurgulanması amacını taşımaktaydı.

YAZIT :

1. 1 ἀγαθῇ[ι]
τύ[χηι].
2. 1 Οὐλπ(ιος) Λολ[λ]ιανὸς Ὀνή[σι]μος φιλοσέβ(αστος) υἱὸς γραμματέως ἐνδόξου
λιτουργοῦ, ἀδελφ[ὸ]ς ἱερεῖω[ν, ἔγγ]ονος Συμ[—]
ἐνδόξου λιτ[ου]ργοῦ, προέγγο[ν]ος Οὐλπ(ίου) Λολλιανοῦ ἐπ[ιτρ]όπου
Σεβαστοῦ, ἀπόγονος [Ο]ὐλπίου [Πού]φου ἀ[σιάρ]χου ναῶ[ν τῶν]
ἐν Ἐφέσῳ, [πρ]ογόνων ὑ[πα]τικῶν Κλήμεντος κ[α]ὶ Κλημεντε[ῖ]ν[ο]υ
ἡ[γορα]νόμη[σε]ν
- 5 [εὐ]σ[ταθῶς κα]ὶ ἐλ[αι]οθέτησεν ἐν [π]ᾱσι τοῖς [γυ]μνασίο[ις] εὐτυχῶς].

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! İmparator seven Ulpius Lollianus Onesimus, ünlü kamu görevlisi yazmanın oğlu, rahiplerin kardeşi, ünlü kamu görevlisi Sym.... torunu, imparatorun *procurator*'u Ulpius Lollianus'un torununun torunu, Asya (eyaletinde) Efes'teki tapınakların yöneticisi Ulpius Rufus'un soyu, Clemens'in ve Clementinus'un eski *consul*'luklarında seçkin bir şekilde *agoranomos*'luk yaptı ve bütün *gymnasium*'larda cömert bir şekilde zeytin yağı dağıttı.

YORUM : İlgili yazıttan Lollianus'un nerede ve ne tür bir *procurator*'luk yaptığı anlaşılmamaktadır.

T.184. Marcus Aurelius Antoninus (İ.S. 3. yüzyıl)

- 1) EYALET : Bitinya ve Pontus
- BULUNTU YERİ : Konuralp-Üskübü (*Prusias ad Hypium*)
- DÖNEM : İ.S. 3. yüzyıl
- TÜR : Onur Yazıtı
- ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.70 m.; harf boyu: (*satır 1-4*) 5 cm.; (*satır 5 ve gerisi*) 3 cm.
- EDİSYON : Gephyra 3, 1-4; IvPrusias ad Hypium 21; IGRR III, 55; Pflaum 1960-II, 306
- YAZIT :

Yazıt I

- ἀγαθῇ τύχηι·
- 2 Μ. Αὐρήλιον
Ἀντωνεῖνον
- 4 τὸν κράτιστον
πρειμπειλάριν
- 6 καὶ ἐπίτροπον

Yazıt II

- ἀγαθῇ τύχηι·
- Μ. Αὐρήλιον
Ἀντωνεῖνον,
- τὸν κράτιστον
πρειμπειλάριν
- καὶ ἐπίτροπον

Yazıt III

- ἀγαθῇ τύχηι·
- Μ. Αὐρήλιον
Ἀντωνεῖνον,
- τὸν κράτιστον
πρειμπειλάριν
- καὶ ἐπίτροπον

	τοῦ Σεβαστοῦ,	τοῦ Σεβαστοῦ,	τοῦ Σεβαστοῦ,
8	φιλόπατριν,	τὸν φιλόπατριν	φιλόπατριν
	ἀνδρεῖον, κόσμιον,	καὶ φιλοπολείτην	καὶ φιλοπολείτην
10	φιλόξενον, ἀληθῆ,	καὶ πάσης ἀρετῆς	καὶ πάσης ἀρετῆς
	ἰσότηειμον, σπουδαῖον,	ἄξιον, φυλὴ Θηβαῖς	ἄξιον,
12	πάσῃ ἀρετῇ	τὸν ἴδιον	αἱ κράτισταί
	κεκοσμημένον,	εὐεργέτη	φυλαὶ Τιβεριανῇ
14	φυλὴ Ἀντωνιανῇ	καὶ τῆς πατρίδος.	καὶ Προυσίας
	τὸν ἴδιον εὐεργέτην		τὸν ἴδιον εὐεργέτην
16	καὶ τῆς πατρίδος.		καὶ τῆς πατρίδος.

ÇEVİRİ :

I- Hayırlı olsun! Antoniane *phyle*'si; kendisinin ve memleketinin hayırseveri, haşmetli *primipilaris* ve imparatorun *procurator*'u, vatanına sadık, cesur, saygın, yabancılara iyi davranan, dürüst, şerefli, gayretli ve tüm erdemlere sahip Marcus Aurelius Antoninus'u (bir heykelle onurlandırdı).

II- Hayırlı olsun! Thebais Phylesi; kendisinin ve memleketinin hayırseveri, haşmetli *primipilaris* ve imparatorun *procurator*'u, vatanını ve vatandaşlarını seven, tüm erdemlere layık Marcus Aurelius Antoninus'u (bir heykelle onurlandırdı).

III- Hayırlı olsun! Tiberiane ve Prusias Phyleleri; kendilerinin ve memleketinin hayırseveri, haşmetli *primipilaris* ve imparatorun *procurator*'u, vatanını ve vatandaşlarını seven, tüm erdemlere layık Marcus Aurelius Antoninus'u (bir heykelle onurlandırdı).

YORUM : Marcus Aurelius Antoninus'un imparatorun *procurator*'u olarak hizmet etmiş olduğu anlaşılacakla birlikte kendisinin hangi eyalette *procurator* olarak görev yaptığı ilgili yazıtlardan anlaşılmamaktadır.

T.185. Aurelius Apollonius (İ.S. 3. yüzyılın ilk yarısı)

1) EYALET : Asya

BULUNTU YERİ : Uluborlu (*Apollonia*)

DÖNEM : M.S. 225-250

TÜR : Onur Yazıtı

ÖLÇÜLER : Yükseklik: 1.01 m.; genişlik: 0.46 m.; derinlik: 0.57 m.; harf boyu: 0.04 m.

EDİSYON : MAMA IV, 150; CIG 3969; Sterrett 1885, 517; IGRR III, 317; Pflaum 1960-II, 344a, 2; Bas – Waddington 1847-1877-III, 747

YAZIT :

1 τὸν ἀγνὸν

- καὶ δίκαιον
ἐπίτροπον
τοῦ Σεβαστο[ῦ]
5 Αὐρήλιον Ἀπ[ολ]-
λώνιον ἢ βου[λή]
καὶ [ὁ] δῆμος Ἀ[πολ]-
λωνιατῶν Λυ[κί]-
ων Θρακῶν κ[ο]-
10 λώνων τὸν [ἴδι]-
ον εὐεργέτη[ν]
ἐτείμησαν [ἀν]δριάντι.

ÇEVİRİ : Apollonia, Likya, Trakya kolonilerinin Danışma ve Halk Meclisi, imparatorun temiz ve dürüst *procurator*'u, (kendilerinin) hayır severi, Aurelius Apollonius'u (bir heykelle onurlandırdılar).

- 2) EYALET : Asya
BULUNTU YERİ : Uluborlu (*Apollonia*)
DÖNEM : İ.S. 225-250
TÜR : Onur Yazıtı
EDİSYON : CIG 3970; Sterrett 1885, 517; IGRR III, 318; Pflaum 1960-II, 344a, 3; Bas – Waddington 1847-1877-III, 748
YAZIT :

- 1 — — — καὶ σεμνο[τά]-
την Αἰλίαν Ἀν-
τωνεῖναν, γυ-
ναῖκα Αὐρ. Ἀπολ-
5 λωνίου, τοῦ κρα-
τίστου ἐπιτρό-
που τοῦ Σεβαστοῦ,
ἢ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος Ἀπολ-
λωνιατῶν Λυ-
10 κίων Θρακῶν κολω-
νῶν, τῷ τῆς ἀρετῆς
ἐτείμησαν ἀν-
δριάντι.

ÇEVİRİ : Apollonia, Likya, Trakya kolonilerinin Danışma ve Halk Meclisi, imparatorun haşmetli *procurator*'u Aurelius Apollonius'un son derece muhterem karısı Aelia Antonina'yı, erdeminden ötürü bir heykelle onurlandırdı.

3) EYALET : Trakya
 BULUNTU YERİ : Kyustendil (*Pautalia*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Onur Yazıtı
 EDİSYON : Pflaum 1960-II, 344a, 1; IGRR I, 673
 YAZIT :

- 1 [ἀγαθῇ τύχῃ].
 τὸν κράτιστον
 ἐπίτροπον
 τῶν Σεβ·β(αστῶν) {Σεβαστῶν} · Αὐρ(ήλιον)
 5 Ἀπολλώνιον
 Αὐρ(ήλιος)· Ἡρώδης ὁ Πο-
 σιδωνίου δοῦλος
 τὸν ἑαυτοῦ πά-
 τρωνα.
 10 εὐτυχῶς.

ÇEVİRİ : Hayırlı olsun! Posidonius'un kölesi Aurelius Herodes, kendi efendisi, imparatorların haşmetli *procurator*'u Aurelius Apollonius'u cömert bir biçimde (onurlandırdı).

YORUM : Apollonius'un nerede ve ne tür bir *procurator*'luk yaptığı bilinmemektedir. İmparatorların haşmetli *procurator*'u olarak nitelendirilmesi, Apollonius'un atlı sınıfından bir *procurator* olduğunu göstermektedir.

T.186. Iranaeus (Roma İmparatorluk Dönemi)

EYALET : Asya
 BULUNTU YERİ : Tatarlı-Gınık (*Metropolis*)
 DÖNEM : —
 TÜR : Sınır Yazıtı
 EDİSYON : CIL III, 12237; AE 1897, 73; Ramsay 1895-1897, 756, 693
 LİTERATÜR : Hirt 2010, 113-114

YAZIT :

Termini
2 positi ab
Irenaeo Aug(usti)
4 lib(erto) proc(uratore) [in]ter
Sib[id]ind(enses) et
E...orcenos.

ÇEVİRİ : Sibidindens'liler ile E...orcenus'lular arasındaki sınırlar, Augustus'un azatlı *procurator*'u Iranaeus tarafından (belirlendi).

YORUM : Frigya'da taş ocaklarından çıkarılan ve Roma'ya nakledilen *pavonazetto* bloklarının üzerinde Iranaeus adında bir *procurator*'un adı okunmaktadır. Aynı isimli bir *procurator* Frigya Ginik'te bulunmuş başka bir yazıtta görünmektedir ve *procurator* olarak bu bölgede sınır taşı diktirmiş olduğu anlaşılmaktadır.⁴³⁴ Hirt, bu iki yazıtta geçen her iki Iranaeus'un aynı kişi olduğunu ve bu *procurator*'un bölgedeki sınır anlaşmazlığına müdahale etmesinin, onun Dokimeion taş ocaklarını idare etmesinin ötesinde bir yetkiye sahip olduğunu gösterdiğini düşünmektedir.⁴³⁵ Dolayısıyla Iranaeus'un sadece *procurator marmorum* olduğu değil, aynı zamanda *procurator provinciae Frygiae* olabileceği de düşünülmektedir.⁴³⁶ Frigya özerk bir eyalet değil, birkaç imparatorluk arazisinin -*regiones* ya da *tractus* gibi- birleşmesinden oluşmuş bir bölgeydi ve çok geniş bir alan, olasılıkla Hadrianus döneminde azatlı bir *procurator*'un kontrolü altındaydı.⁴³⁷ Bu bölgenin idare merkezi Synnada'da bulunmaktaydı ve burada pek çok imparatorluk görevlisinin -*officiales*- ve *procurator*'un bulunduğu, bölgede çıkan yazıtlardan tespit edilmiştir.⁴³⁸ Belki Strabo, Synnada ile Dokimeion maden ocakları arasındaki bağlantıyı güçlendirebilir. Çünkü Dokimeion'dan gelen mermerin Roma'da *marmor Synnadicum* ya da *λίθος Συννάδικος* olarak bilindiğini belirtmektedir.⁴³⁹ Belki bu iddia, Frigya'daki imparatorluk maden ocaklarının idareyle olan bağlantısını yansıtabilir, ancak Dokimeion maden ocaklarının çok geniş imparatorluk özel mülkü içinde bulunduğunu kanıtlanamamaktadır.⁴⁴⁰

⁴³⁴ Bkn., CIL III, 12237= AE 1897, 73; Burton 1993, 20.

⁴³⁵ Bkn., Hirt 2010, 113-114.

⁴³⁶ Bkn., Christol – Drew-Bear 1991, 122 vd.; Drew-Bear 1994, 814, dn. 240.

⁴³⁷ Bkn., Boulvert 1970, 294 ve dn. 209.

⁴³⁸ Bkn., CIL III, 7046, 7048; MAMA IV, 53, 54, 62, 63; SEG 28, 1210; IGRR IV, 704; *procuratores provinciae Phrygiae* için ayrıca bkn., Boulvert 1970, 294 ve dn. 209.

⁴³⁹ Bkn., Strab. 12. 8, 14.

⁴⁴⁰ Bkn., Strubbe 1975, 230 vd.: Epigrafik kayıtların İ.S. 1. yüzyılın sonundan itibaren Roma Devleti'nin doğrudan Frigya'da maden çıkarma işinin içinde olduğunu, oysa düzenli imparatorluk mülkünün İ.S. 2. yüzyılın ortasında

SONUÇ

Roma Cumhuriyet döneminde oldukça etkin ve önemli bir sınıf olan senatör sınıfının, Augustus tarafından yetki alanları sınırlandırılmış ve bu sınıftan farklı yeni bir seçkin sınıf oluşturulmuştur. Atlı sınıfı *-ordo equester-* olarak bilinen bu sınıf, senatör sınıfından daha alt düzeyde, ama imparatora gösterdikleri bağlılıkta ondan daha üst düzeydedir. Senatör sınıfından tamamen bağımsız olarak oluşturulan bu yeni sınıf, doğrudan imparator tarafından eyaletlerde istihdam edilmiş ve idarî yönetimde yer almaya başlamıştır. Böyle yeni bir oluşum arayışının nedeni, devletin senatör sınıfından *magistratus*'lar ve *promagistratus*'lar tarafından yeterli ve uygun bir biçimde yönetilememesidir. Şimdi imparatorun bu yeni görevlilere devletin maliye yönetiminde, yeni bürokraside, hassa alayı kumandanlığında ve Mısır eyaletinin valiliğinde ihtiyacı vardır. Senatör kariyeri kadar belirli bir düzende olmamakla birlikte İ.S. 1. ve 2. yüzyıl boyunca bir atlı sınıfı kariyeri gelişir. Öncelikle lejyonlarda ya da yardımcı birliklerde göreve başlayan atlı sınıfının üyeleri, askerî, adlî, malî ve idarî işler için eyaletlerde görevlendirilirler. Roma'nın ilk *princeps*'i Augustus, senatonun gücünü İ.Ö. 27 yılında eyaletlerle ilgili yaptığı düzenlemeyle sınırlandırır. Roma eyaletleri, senato ve imparator eyaletleri olarak iki gruba ayrılırlar. Bu tarihten itibaren artık tüm Roma eyaletlerinin yönetimini tayin etmek senatonun elinde değildir. Başta sınır eyaletleri olmak üzere belirlenen eyaletlerin valilerini atamak imparatorun yetkisindedir. Doğrudan senato tarafından atanan valiler *-proconsules-* senato eyaletlerini yönetirler. Bu eyaletlerde eskiden olduğu gibi atlı sınıfından vergi tahsildarları *-publicani-* tarafından toplanan dolaysız vergiler *-tributa-*, vergi denetimiyle görevli *quaestor*'un kontrolü altında olmaya devam eder. Dolayısıyla *quaestor*'ların görev ve sorumlulukları imparatorluk döneminde de değişmez. Doğrudan imparator tarafından atanan valiler *-legatus Augusti propraetore-* imparator eyaletlerini yönetirler. Bu eyaletlerden dolaysız *-tributa-* ve dolaylı vergileri *-vectigalia-* Tacitus'tan öğrendiğimize göre İ.S. 23 yılında hâlâ *publicani* toplamaya devam etmektedir.⁴⁴¹ Vergi tahsildarlarının bu alandan çekilmeleri, bu tarihten hemen sonra gerçekleşmiş olmalıdır. Dolayısıyla İ.S. 23 yılından sonra dolaysız vergiler *-tributa-* imparator tarafından kölelikten azat edilen azatlı *-liberti-* ve atlı sınıfına mensup *procurator*'lar *-procuratores Augusti-*⁴⁴² tarafından toplanmaya başlamış olmalıdır. İ.S. 2.

ortaya çıktığını belirtmektedir. Strubbe, Dokimeion ve Kurt köy maden ocaklarının ve olasılıkla buraların idaresinin imparatorluk mülküyle bağlantılı olmadığı sonucuna varmıştır.

⁴⁴¹ Bkn., Tac. ann. 4. 6: *at frumenta et pecuniae vectigales, cetera publicorum fructuum societatis equitum Romanorum agitantur.*

⁴⁴² İmparatorun azatlıları *-Augusti liberti-* unvanına sahip olan *procurator*'ların asıl görevi, imparator adına toprakların ya da toprağa bağlı her türlü ürünün ekilip biçilmesi ya da yetiştirilmesi, bu topraklara bağlı gelirlerin toplanması ve harcanması idi. Daha sonra bu *procurator*'lar, eyaletin ya da eyaletlerin maliye ile ilgili her türlü işleriyle, vergiler ve malî hukukla ilgili konularla görevlendirilmişlerdir. Bu anlamda onlar, valilerin etkinliklerini tamamlayıcı bir göreve

yüzyıla kadar *publicani* tarafından toplanan dolaylı vergiler de *-vectigalia-* bu tarihten sonra *procurator*'ların idaresine verilir. *Procurator*'lar vergi işlerini eyalet valisinden bağımsız olarak doğrudan imparatora bağlı olarak yürütürler. İ.S. 2. yüzyılda senato eyaletlerinde imparator mülkünün idaresiyle görevlendirilen mülk *procurator*'larına da *-procurator a patrimonio-* vergi toplama görevi verilir ve maliye *procurator*'ları *-procurator a rationibus-* ile aralarında ayırt edici bir fark kalmaz. Daha en başından itibaren mülk ve maliye *procurator*'ları yapısal olarak doğrudan imparator hazinesiyle ilişkili olmuşlardır. Bu bakımdan onların hazinenin ve dolayısıyla imparatorun temsilcileri olarak adlandırılmaları doğrudur. Paraya ilişkin her şey maliye kapsamına girmektedir. Bu nedenle mülk *procurator*'u *-procurator a patrimonio-* unvanıyla görev yapan bir *procurator* aslında maliye *procurator*'undan farklı bir şey yapmamaktadır. Durumu farklılaştıran ve karmaşıklaştıran şey, Augustus'un yarattığı eyalet düzenidir. Çünkü bu eyalet düzeninde senato eyaletlerinden vergi toplayanlar vergi tahsildarları *-publicani-* ve bu eyaletlerde imparator mülkünü yönetenler imparator tarafından gönderilen *procurator*'lardır. İmparator eyaletlerinde ise dolaysız ve İ.S. 2. yüzyıl itibariyle dolaylı vergileri toplayanlar ve imparator hazinesinin idaresiyle görevlendirilenler *procurator*'lardır. Aslında bu tabloda karışıklığı yaratan şeyin mülk sözcüğü *-patrimonium-* olduğu açıktır. Fakat senato eyaletlerine gönderilen *procurator*'ların da imparator eyaletlerindeki maliye *procurator*'ları gibi imparator hazinesiyle doğrudan bağlantılı oldukları anlaşıldığında karışıklık ortadan kalkacaktır. Bu mantık çizgisinde Küçük Asya'da tespit edilen ve hemen hemen çoğu *-nüans farkı olmakla birlikte-* aynı görevleri yapmak için eyaletler geneline gönderilmiş *procurator*'ların, şu şekilde sınıflandırılmaları uygundur.

1- MALİYE = FİNANS PROCURATORLARI

- **Procurator a rationibus**

İmparatora ve imparator hazinesine *-fiscus-* ilişkin tüm hesaplar *-rationes-*, maliye başkanı *-a rationibus-* tarafından tutulmaktaydı. Hazineye giren ve hazineden çıkan tüm hesapların incelenmesi ve kontrolü bu *procurator*'un idaresindeydi. Alt kadroda yer alan azatlılar ve köleler tarafından tutulan hazineye ilişkin tüm kayıtlar, *procurator a rationibus* tarafından imparatora sunulurdu. Augustus döneminde oluşturulan bu yeni göreve ilişkin ilk örnek, imparator Tiberius döneminden gelmektedir.⁴⁴³ *Principatus*'luk döneminin başında azatlılar *-liberti/ libertini-* tarafından yapılan bu göreve, İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısından itibaren atlı

sahipler. Özellikle *Principatus*'luk döneminin başlamasıyla *procurator*'lar imparator tarafından Iudaea gibi küçük eyaletlerin yöneticileri olarak da atanmışlardır; ayrıntılı bilgi için bkn., Kaya 2000, 195.

⁴⁴³ Bkn., CIL VI, 8409 C: *Antemo Ti(beri) Caesaris Augusti l(iberto) a rationib(us) accenso delat(o) ab Augusto.*

sınıfı üyeleri getirilmiştir. *Procurator a rationibus*, Marcus Aurelius döneminden itibaren kendi altında *procurator summarum rationum* unvanını taşıyan atlı sınıftan bir *procurator*'a sahip olmuştur.

- **Procurator patrimonii**

İmparatorun özel mülkünün hesaplarını tutmakla *-rationes patrimonii*⁴⁴⁴ görevli *procurator a patrimonio*'ya⁴⁴⁵ ilişkin ilk örnek Claudius döneminden gelmektedir.⁴⁴⁶ İmparatorlar tarafından kullanılan hazineye ilişkin hesaplar, her zaman kamu hesabından ayrı olarak tutulmuş olmalıdır.⁴⁴⁷ Dolayısıyla Augustus döneminin başından beri var olan *a patrimonio*, belki ilk kez düzenli çalışan bir bölüm olarak imparator Claudius tarafından organize edilmiş olabilir.⁴⁴⁸

- **Procurator rationis privatae = Procurator rei privatae**

Severus döneminde yeni bir bölüm olarak oluşturulan *patrimonium* ya da daha genel olarak *rei privatae* olarak da bilinen *ratio privata*, yüksek rütbeli bir *procurator*'un sorumluluğuna verilir.⁴⁴⁹ Aynı zamanda sadece *patrimonium* unvanıyla görev yapan bir dizi *procurator*

⁴⁴⁴ Bkn., ILS 1643: *Diis Manibus Ti(berii) Claudi Aug(usti) l(iberto) Dai tabulari(o) rationis patrimonii Caesarum vixit annis LIX Servilia Aphro coniugi carissimo.*

⁴⁴⁵ Bkn., ILS 1487: *Ti(berius) Claudius Marcellinus proc(urator) Aug(usti) a patrimonio.*

⁴⁴⁶ Bkn., CIL VI, 8506: *Ti(berius) Claudius Aug(ustus) l(ibertus) Primigenius tabul(arius) rat(ionis) patrim(onii) fec(it) sibi et Iuliae Septiminae f(iliae) piissimae q(ui) v(ixit) a(nnos) XXII d(ies) II et Iul(iae) Palatinae filiae et l(ibertae) Iul(iae) Felici f(iliae) et Iuliae Primaе coniugi karissim(ae) et libert(is) libertab(us) posterisq(ue) eor(um) in fr(onte) p(ede) XII in agro p(ede) XIV h(oc) m(onumentum) h(eredem) n(on) s(equetur).*

⁴⁴⁷ Bkn., Jones 1950, 25.

⁴⁴⁸ Bkn., Jones 1950, 25.

⁴⁴⁹ Bkn., CIL X, 6657= ILS 1387: *M(arco) Aquilio M(arci) f(ilio) Fabia (tribu) Felici a census equit(um) Roman(or)um prae(f)ecto cl(assis) pr(aetoriae) Ravennat(is) proc(uratori) patrim(onii) bis proc(uratori) hered(itatium) patrim(onii) privat(i) proc(uratori) oper(um) pub(licorum) praep(osito) vexillat(ionis) p(rimo) p(ilo) leg(ionis) XI Cl(audiae) (centurioni) fr(umentario) patron(o) col(oniae) ob mer(ita) eius Antiat(es) publ(ice). Tarihendirme için bkn., CIL VI, 1585b= ILS 5920: *Exemplaria litterarum rationalium dominorum n(ostorum duorum) scriptarum, pertinentes ad Adrastum Aug(ustorum) n(ostorum duorum) lib(ertum), quibus [[a]]ei (sic) permissum sit, aedificare loco Cannabae a solo iuris sui pecunia sua, pr<a>estaturus (sic) solarium sicut c[[a]]eteri (sic). Aelius Achilles, Cl(audius) Perpetuus, Flavianus, Eutyclus Epaphrodito suo salutem: Tegulas omnes et inpena<m> de casulis item Cannabis et aedificiis idoneis adsigna Adrasto procuratori columnae divi Marci, ut ad voluptatem suam hospitium sibi ex struat (sic), quod ut habeat sui iuris et ad heredes transmittat. Litterae datae (ante diem) VIII idus Aug(ustas) Romae Falcone et Claro co(n)s(ulibus) Aelius Achilles, Cl(audius) Perpetuus, Flavianus, Eutyclus Aquilio Felici.**

-*procuratores patrimonii*- ortadan kaybolur. Sadece sonuncu *procurator patrimonii* bilinmektedir ve bu da bir azatlıdır.⁴⁵⁰ Bununla birlikte eş zamanlı olarak hem *patrimonium* unvanıyla hem de *ratio privata* unvanıyla çalışan bir yığın *procurator* oluşur. *Patrimonium* eyalet bölümlerini ya da gruplarını,⁴⁵¹ *ratio privata* ise İtalya'nın bölgelerini yönetir.⁴⁵² Zamanla *procurator rationis privatae* eyaletlerde daha çok *magister rei privatae* unvanıyla anılır olur. *Ratio privata*'nın (=res privata) idaresi tamamen yeni bir alanı şekillendirir. *Patrimonium* fiilen hükümdarlık mülküne döndükten sonra *ratio privata* imparatorun özel

[[H]]adradio (sic) Aug(usti) lib(erto) ad aedificium, quod custodiae causa columnae centenariae pecunia sua exstructus est, tignorum vehes decem, quanti fisco constiterunt, cum pontem necesse fuit compingi, petimus dari iubeas. Litterae datae (ante diem) XIII Kal(endas) Sept(embres) Romae Falcone et Claro co(n)s(ulibus). Rationales Seio Superstiti et Fabio Magno. Procurator columna<e> (sic) centenari[a]e divi Marci exstruere habitationem in contermini[s] locis iussus opus adgredietur, si auctoritatem vestram acceperit. Petimus igitur aream, quam demonstraverit Adrastus lib(ertus) domini n(ostri), adsignari ei iubeatis, praestituto secundum exemplum ceterorum solarium. Litterae datae (ante diem) VII idus Sept(embres) Romae, redditae (ante diem) VIII idus Sept(embres) Romae isdem co(n)s(ulibus).

⁴⁵⁰ Bkn., ILS 1738 (Caracalla dönemi): M(arco) Aurelio Avg(ustorum) lib(erto) Proseneti a cubiculo Aug(usti) proc(uratori) thesaurorum proc(uratori) patrimoni proc(uratori) munerum proc(uratori) vinorum ordinato a divo Commodo in kastrense patrono piissimo liberti bene merenti sarcophagum de suo adornaverunt Prosenes receptus ad deum V non [.....] praes(e)nte et extricato II regrediens in urbe ab expeditionibus scripsit Ampelius lib(ertus).

⁴⁵¹ Bkn., CIL XIII, 1807= ILS 1330: C(aio) Fvrio Sabinio Aqvilaе Timesitheo proc(uratori) prov(inciarum) Lvgvd(unensis) et Aqvit(anicae), proc(uratori) prov(inciae) Asiae ibi vice XX et XXXX itemq(ue) vice proco(n)s(ulis), proc(uratori) prov(inciae) Bithyniae Ponti Paphlagoniae tam patrimoni qvam rat(ionis) privatae ibi vice proc(uratoris) XXXX item vice proc(onsulis), proc(uratori) patrimoni(i) prov(inciarum) Belgic(ae) et dvarvm Germaniar(um) ibi vice praesid(is) prov(inciae) German(iae) inferior(is), proc(uratori) prov(inciae) Syriae Palaestinae ibi exactori reliqv(um) anon(ae) sacrae expeditionis, proc(uratori) in vrbe magistro XX ibi logistae thymelae, proc(uratori) prov(inciae) Arabiae ibi vice praesid(is) bis, proc(uratori) ration(is) privat(ae) per Belgic(am) et dvas Germ(anias), praef(ecto) coh(ortis) I Gallic(ae) in Hispan(ia) C(aius) Atilivs Marvllvs Arvern(us) et C(aius) Sacconivs Adnatvs Mediomatr(icus) patrono optimo. ILS, 1371: Q(uinto) Axio, Q(uinti) f(ilio) Pal(atina) (tribu), Aeliano, eq(uiti) R(omano), Laurenti Lavinati(um), curatori ad popul(um) viar(um) Traianae et Aureliae Aeclanensis, proc(uratori) ad alim(enta) per Apuliam, Calabriam, Lucaniam et Bruttios, proc(uratori) rat(ionum) priv(atarum) prov(inciae) Maur(etaniae) Caes(ariensis) item per Belgicam et duas Germanias proc(uratori) prov(inciae) Dac(iae) Apul(ensis), bis vice praesidis, ordo col(oniae) Sarmiz(egethusae) metropol(is) patrono.

⁴⁵² Bkn., ILS 1347: C(aio) Attio Alcimo Feliciano p(erfectissimo) v(iro) praef(ecto) annonae praef(ecto) praet(orio) vice praef(ecto) vig(illum) magistro summae privatae magistro summarum rationum cur(atori) operis amphitheatri proc(uratori) hereditatium Romae proc(uratori) sacrae monetae proc(uratori) ferr(ariarum) proc(uratori) ann(onae) prov(inciae) Narbon(ensis) proc(uratori) privatae per Salarium Tiburtinam Valeriam Thusciam(?) proc(uratori) per Flaminiam Umbriam Picenum item vice proc(uratori) quadrag(esimae) Galliarum proc(uratori) alimentor(um) per Transpadum, Histriam, Liburniam, advocato fisci provinciar(um) XI ob eximium amorem in patriam splendidissimus ordo Turcet patrono.

servetinin yeni bir türü olur. *Patrimonium* ve *ratio privata*, *procurator rationis privatae*'ın altında ve gözetiminde iki bölüm olarak düzenlenir. Sonuç olarak Severus ya da Caracalla döneminde yaratılmış ve *trecenarius* derecesinde ücretlendirilmiş⁴⁵³ olan *procurator rationis privatae*'nın yüksek rütbeli atlı sınıfı üyeleri tarafından yapılan bir görev olduğu anlaşılmaktadır.

2- MÜLK PROCURATORLARI⁴⁵⁴

- **Procurator regionis**

Bölge *procurator*'u olarak bilinen *procurator regionis*, imparatorun mülk *procurator*'u -*procurator a patrimonio*- olarak görev yapmaktadır. Burada mülk -*patrimonium*- sözcüğü gerçek anlamıyla kullanılmıştır, çünkü bu *procurator*'lar doğrudan imparator hazinesiyle ilişkili değildirler. Dolayısıyla maliyeye ilişkin herhangi bir şey bu *procurator*'ların yetki alanında değildir. Kasaba, köy gibi eyaletten küçük bölgelere -*regiones*- çoğunluğu imparator azatlısı -*Augusti liberti*- olan *procurator*'lar gönderilmiştir. Küçük Asya'da Frigya bölgesinde ve bir de Frigya-Karya bölgesinde bu tür *procurator*'lar görev yapmışlardır. Bunlar, Synnada'da bulunan merkez ofise bağlı olarak çalışıyorlar ve görev yaptıkları bölgede imparatorluk arazilerini ve dolayısıyla imparatorun mülkünü -*patrimonium*- yönetiyorlardı. Küçük bölgelerin *procurator*'ları olarak görev yapmakla birlikte belgelerden tespit edilen, onların görev yaptıkları bölge ve bölge halkına ilişkin olumsuz herhangi bir durumu doğrudan imparatora bildirme yetkisine sahip olduklarıdır. Belgeler, imparatorun bu *procurator*'lar tarafından kendisine verilen bilgiyle duruma müdahale ettiğini kanıtlamaktadır.⁴⁵⁵

3- EYALET PROCURATORLARI

Eyalet *procurator*'ları -*procuratores provinciae*- durum ve statü bakımından diğer *procurator*'lardan farklıdır. Genel kanı senato eyaletlerinde görev yapan eyalet *procurator*'larının imparatorun mülkünü yönetmek, imparator eyaletlerinde görev yapan *procurator*'ların ise eyaletin malî işlerini

⁴⁵³ Bkn., ILS 1452: [.....] [adlecto in amplissimum] ordinem inter praetorios iudicio [ab epist]ulis Latinis procuratori summarum rationum [proc(uratori) prov(inciae) A]siae iuridico Alexandreae ab epistulis [Latinis adiutori proc(uratori) prov(inciae)] Macedoniae ab commentariis Corneli Re[pentini] pr[(aefecti)] pr[(aetorio)---].

⁴⁵⁴ *Procurator saltus* ve *procurator tractus* unvanıyla bilinen *procurator*'luklar da mülk *procurator*'ları maddesine girmektedirler. Ancak, Küçük Asya'da bu tür *procurator*'luklar görülmediği ve dolayısıyla konumuzla ilgili olmadıkları için tez kapsamına alınmamışlardır.

⁴⁵⁵ Bkn., Aurelius Philocurius, T. 87, *Nomen incertum*, T. 93.

yönetmek üzere görev yapacakları eyalete gönderildikleridir. Bu genel kanı tümüyle yanlış olmamakla birlikte eksiktir. Bu eksiklik şu örnekle açıklığa kavuşabilir. İç savaşa Pescennius Niger'in generali olarak katılan Asya eyalet valisi Aemilianus'un savaşta yenilip öldürülmesinden sonra Asya eyaleti, *procurator provinciae Asiae* unvanıyla Tiberius Claudius Xenophon'a teslim edilir. Xenophon'u eyalet *procurator*'u olarak atayan Septimius Severus'un eyalet yöneticilerine hiç güvenmediği, ama kendi adamlarına çok güvendiği açıktır. Severus, Asya eyaletindeki malikânelerinden ve mülkünden dolayı bu eyalete güvendiği bir *procurator*'unu atamıştır. Bu atamayla imparator, hem şahsen sahip olduğu malikânelerin kiralarını almak hem de Asya eyaletinin gelirlerinin imparator hazinesine *-fiscus-* gönderilmesini sağlamak istemiştir. Dolayısıyla *procurator*'un eyalete imparator mülkünü yönetmek üzere gönderilmesinin altındaki nedenin, aslında imparator hazinesinin *-fiscus-* finansından ya da parayla doldurulmasından başka bir şey olmadığı ortaya çıkmakta ve imparator *procurator*'unun orada bulunmasına sanki en başından beri böyle bir kılıf hazırlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Belgelerden tespit edilen, bu *procurator*'ların gönderildikleri eyaletin *-sanki o eyaletin gerçek valileriymiş gibi-* hemen hemen her şeyiyle ilgilendiklerini göstermektedir. Bizzat valinin maiyetinde bulunan bu *procurator*'lar, görevlendirildikleri eyaletin türüne göre sadece imparator mülkünü yönetmekle ya da vergi toplamakla değil, aynı zamanda özellikle yol yapım çalışmalarıyla, inşaat projeleriyle, sınır anlaşmazlıklarıyla ya da ilgili sınırların belirlenmesini denetlemekle ilgilenmişlerdir.⁴⁵⁶ Genel tabloya bakıldığında, söz konusu bu işlerin aslında tam da eyalet valisinin görevleriyle bire bire örtüştüğü anlaşılmaktadır. Dolayısıyla eyalet *procurator*'larına imparator tarafından verilen yetki ve görevler, diğer *procurator*'larla karşılaştırıldığında farklılık göstermektedir. Onların görev alanlarındaki farklılıklar, *imparator, procurator'larını eyalet valisinin yapmakla yükümlü olduğu aynı görevleri yaparlar diye mi, yoksa başka bir amaçla mı procurator provinciae unvanıyla eyaletlere gönderiyordu?* gibi bir sorunun sorulmasına neden olabilir. Bu sorunun cevabını verebilmek için madalyonun iki yüzüne de bakmak gerekir. Öncelikle, imparatorun özellikle eyaletlere eyalet *procurator*'u *-procurator provinciae-* unvanıyla gönderdiği *procurator*'larını her zaman değil, ama sık sık daha üst seviyeden yani azatlılardan değil, *-Küçük Asya'ya ilişkin belgelerden tespit edilen üç azatlı eyalet procurator'u dışında-*⁴⁵⁷ atlı sınıfı üyelerinden seçmiş olduğu açıktır,⁴⁵⁸ belgelerden anlaşılan da budur. Bu şekilde davranmasının nedeni, bu görevin

⁴⁵⁶ Bkn., Publius Atilius Clarus, T. 26, Octavius Licinianus, T. 33, Gaius Iulius Aquila, T. 104, Lucius Antonius Naso, T. 105, Titus Pri... Pacatus, T. 107.

⁴⁵⁷ Eutactus, Asya ve Likya eyaletinin, Titus Flavius Pergamus ve Titus Claudius Clemens Asya eyaletinin eyalet *procurator*'u olarak görev yapmışlardır; ayrıntılı bilgi için bkn., Eutactus, T. 144, 1 vd., Titus Flavius Pergamus, T. 10 (bu *procurator* için ayrıca bkn., dn. 274), Tiberius Claudius Clemens, T. 11, 2.

⁴⁵⁸ İmparator Hadrianus dönemiyle birlikte *procurator*'lar sadece atlı sınıfı üyelerinden seçilmeye başlarlar.

procurator'luklar içinde en üst derecede olmasıdır. Dolayısıyla eyalete gönderilen ve imparatoru temsil eden *procurator*, seviye ve bilgi bakımından nitelikli olmalıydı. Örneğin imparator tarafından Asya eyaletine *procurator provinciae Asiae* unvanıyla gönderilen bir kişi, senatör sınıfından seçilen valinin maiyetinde, yanında *quaestor* ve diğer senatör sınıfı üyeleri varken, azatlılar gibi sınıfsız değil, en azından atlı sınıfı gibi bir sınıfa ait olmalıydı. Bundan başka, bir eyaleti çekip çevirecek niteliklere sahip ve en önemlisi biraz da tecrübeli olmalıydı. Belgelere bakıldığında, bu *procurator*'ların eyalet *procurator*'u olarak görev yapacakları yerlere atanmadan önce sanki uzmanlık bilgisi kazansınlar diye genellikle başka *procurator*'luklar ya da görevler yaptıkları anlaşılmaktadır.⁴⁵⁹ Tüm bu özellikler arasında en önemlisi, bu kişiler imparatora bağlılıkta son derece güvenilir kişiler olmalıydılar. Çünkü eyaletin asıl yöneticisi olan valinin yanbaşıda eyalet *procurator*'u unvanıyla bulunan ve dolayısıyla eyalette ne olup bittiğini iyi bilen bu kişiler, imparatorun güvendiği adamlar olarak iyi olduğu kadar kötü ya da kuşkulu durumları da imparatora bildiriyor olmalıydılar. İ.S. 60/ 61 yılında meydana gelen Boudicca⁴⁶⁰ isyanından sonra eyalete gönderilen yeni *procurator*'un -ondan önceki *procurator* korkudan kaçtığı için- valiyle pek de iyi geçinemediği anlaşılmaktadır. Kendisine verilen yetkiyle imparator Nero ile doğrudan bağlantıya geçerek, valinin görevi kötüye kullandığına dair hakkında inceleme başlatılmasını önermiştir.⁴⁶¹ Diğer bir örnek yine Nero döneminden gelmektedir. Tek suçu, Augustus'un soyundan geldiği için Nero'nun çıkacağı tahta varis olacağından şüphe edilen Asya eyalet valisi Iunius Silanus, Asya eyaletinin *procurator*'u olan atlı sınıfından Publius Celer ve onun yardımcı azatlısı Helius tarafından zehirlenerek ortadan kaldırılmıştır.⁴⁶² Böylelikle ortada, geleceğin Roma imparatoru olacak Nero'ya zarar verecek herhangi bir rakip ya da varis bırakılmamıştır. Bu durumda Asya eyalet *procurator*'undan yardım almak, aslında onun yetki alanını da ortaya koymaktadır. Muhtemelen bu olay gerçekleşmeden önce, kimin ne konuştuğunu ya da nasıl davrandığını imparator -bu durumda geleceğin imparatoru Nero'nun annesi Agrippina- biliyor olmalıydı ki böyle bir plân yapılabilmişti.

⁴⁵⁹ Titus Flavius Iuncus bu tezi destekleyen uygun örneklerden biridir. Iuncus, askerî hizmetini tamamladıktan sonra sırasıyla *praefectus alae Gallorum veteranorum*, *procurator Ciliciae et Cypri*, *iuridicus Alexandriae* olarak ve son olarak *procurator Asiae* unvanıyla Asya eyaletinde görev yapmıştır; ayrıntılı bilgi için bkn., *Titus Flavius Iuncus*, T. 15.

⁴⁶⁰ Boudica (=Boudicca-Boadicea): İ.S. 61 yılında Roma'lının Britanya'daki işgalci güçlerine karşı isyan başlatan, kuzey Britanya'nın Norfolk bölgesinde yaşayan Iceni kabilesinin kraliçesi.

⁴⁶¹ *Procurator* Gaius Iulius Alpinus Classicianus, imparator Nero'ya Gaius Suetonius Paulinus'un Britanya'daki faaliyetlerinin, mevcut düşmanlıkların devamına neden olduğu yolunda bir rapor verir. Suetonius'u görevden almak için emri altındaki bazı gemilerin kaybolduğu bahanesiyle Nero'nun azatlı kölesi Poluclitus başkanlığında bir soruşturma açılır. Soruşturma sonunda Suetonius'un yerine Publius Petronius Turpilianus getirilir; ayrıntılı bilgi için bkn., Tac. Agr. 5. 14-16; ann. 14. 29-39; hist. 2. 23-26, 31-41.

⁴⁶² Bkn., *Publius Celer*, T. 5.

Bu örneklere dayanarak *procurator*'ların imparatorun bir bakıma ajanları gibi iş gördüklerini söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle senato eyaletlerinde -*senatörlerin yetki alanlarına asla müdahale edilmeyeceği garanti edilmiş gibi*- *procurator*'un imparator mülkünü yönetme bahanesiyle senato eyaletine gönderilmesi ve orada imparatorun şahsına özel bir adam olarak bulunması ve eyaletin yüksek kademeli yönetici sınıfı içinde neler olup bittiğinden imparatorun haberdar edilmesi ... *Procurator*'un eyalette kendisine verilen görevlerle birlikte imparator için böyle bir şey yapması çok zor olmayacaktır.

4- KÜÇÜK EYALETLERİ YÖNETEN PROCURATORLAR⁴⁶³

İ.S. 1. yüzyılın ilk yarısında *praefectus* rütbeli eyalet *procurator*'ları -*procuratores praesidiales-Corsica, Iudaea, Noricum, Thracia ve Mauritania* gibi küçük eyaletleri yönetmekle görevlendirildiler. İmparator tarafından kendilerine ceza hukuku temelinde ölüm yetkisinin -*ius gladii*- verildiği bu tip *procurator*'lar, eyaletlerindeki yardımcı birliklere kumanda eder, medenî hukukta ve ceza hukukunda yargı yetkilerini kullanırlar ve eyaletin malî işlerini denetlerlerdi. İmparatorlukta baş gösteren kritik bir durumda -İ.S. 66 yılında Iudaea'da baş gösteren ayaklanmada olduğu gibi- lejyonların kalıcı olarak bu tür eyaletlerde konuşlandırılmasına karar verilirse, *legatus Augusti propraetore*, eyalet *procurator*'unun yetkisini ve görevlerini devralırdı.

5- ÖZEL PROCURATORLUKLAR

Roma Cumhuriyet döneminde seçimle iş başına gelen *aedilis, quaestor, vb.* kamu memurlarının yaptıkları su kanallarının -*aqueductus*-, yolların -*viae*-, mermer ve taş ocaklarının -*metalla*-, köyler arası taşımacılık veya kurye hizmetlerinin -*angareia*-, kütüphanelerin -*bibliothecae*-, harcamalarının imparatorluk hazinesinden karşılandığı oyunların -*ludi*- idaresi, nüfus sayımının -*census*- yapılması ve kontrolü gibi pek çok değişik görev, imparatorluk döneminde imparatorun bizzat kendisi tarafından atanan *procurator*'lar tarafından yapılmaya başlanmıştır. Asya eyalet oyunlarının, Asya, Bitinya, Galatya, Kapadokya, Likya, Pamfilya, Kilikya, Kıbrıs, Pontus, Paflagonya'da yapılan gladyatör oyunlarının, Frigya ve Karya bölgesinde mermer ve taş ocaklarının, Pontus, Bitinya, Galatya, Paflagonya, Kapadokya, Küçük Ermenistan'da nüfus sayımının idaresi ve kontrolü, Küçük Asya'da *procurator*'lar tarafından yapıldığı tespit edilen bu özel görevlerdendir.

⁴⁶³ Küçük Asya'da bu tür bir *procurator*'luk tespit edilmemiştir.

KAYNAKÇA KISALTMALARI

AE	L'Année Épigraphique, Paris 1888 vdd.
AJA	American Journal of Archaeology, Baltimore, 1897 vdd.
AJP	American Journal of Philology, Baltimore 1880 vdd.
ANRW	Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt. Geschichte und Kultur Roms im Spiegel der neueren Forschung, H. Temporini – W. Haase (ed.), Berlin-New York 1972 vdd.
APS	American Periodicals Series Online™, Kanada
AS	Anatolian Studies, Londra 1951 vdd.
CAH	The Cambridge Ancient History, vol. XI, The High Empire, A.D. 70-192; vol. XII, The Crisis of Empire A.D. 193-337, Cambridge 2008
Chiron	Chiron, Mitteilungen der Kommission für alte Geschichte und Epigraphik des Deutschen Archäologischen Instituts, Münih 1971 vdd.
CIG	Corpus Inscriptionum Graecarum, I-IV, Berlin 1828-1877
CIL	Corpus Inscriptionum Latinarum, I-XVII, Berlin 1853 vdd.
CILSI	E. Pais, Corpus Inscriptionum Latinarum Supplementa Italica, Roma 1888 vdd.
CIQ	Classical Quarterly
DNP	Der Neue Pauly, Enzyklopädie der Antike
EA	Epigraphica Anatolica, Bonn 1983 vdd.
EE	Ephemeris Epigraphica, 1881 vdd.
Gephyra	Gephyra, 1-8, Ege Yayınları 2004 vdd.
Hesperia	Journal of the American School of Classical Studies at Athens, Princeton 1943
Histara	Histoire de l'art, histoire des representations et archéologie
Historia	Zeitschrift für Alte Geschichte
IGRR	R. Cagnat vd., Inscriptiones Graecae ad Res Romanas pertinentes I-IV, Paris 1906-1927
IGUR	L. Moretti, Inscriptiones Graecae Urbis Romae, 4 ser., 5 vol., Roma 1968-1990
ILS	H. Dessau, Inscriptiones Latinae Selectae I-III, Berlin 1892-1916
IvDidyma	Die Inschriften von Didyma
IvEphesos	Die Inschriften von Ephesos
IvIlion	Die Inschriften von Ilion
Ivİznik	Die Inschriften von İznik (Nikaia)
IvKaunos	Die Inschriften von Kaunos
IvKeramos	Die Inschriften von Keramos

IvKios	Die Inschriften von Kios
IvLaodikeia	Die Inschriften von Laodikeia am Lykos
IvMagnesia	Die Inschriften von Magnesia am Sipylos
IvMilet	Die Inschriften von Milet
IvMylasa	Die Inschriften von Mylasa
IvPergamon	Die Inschriften von Pergamon
IvPerge	Die Inschriften von Perge
IvPriene	Die Inschriften von Priene
IvPrusa	
ad Olypium	Die Inschriften von Prusa ad Olypium
IvPrusias	
ad Hypium	Die Inschriften von Prusias ad Hypium
IvSelge	Die Inschriften von Selge
IvSide	Die Inschriften von Side im Altertum
IvSinope	Die Inschriften von Sinope
IvSmyrna	Die Inschriften von Smyrna
IvStratonikeia	Die Inschriften von Stratonikeia
IvTralles	Die Inschriften von Tralleis und Nysa
JHS	The Journal of Hellenic Studies, 1880 vdd.
JRS	The Journal of Roman Studies, Londra 1911 vdd.
Klio	Klio, Beiträge zur alten Geschichte, Berlin 2000 vdd.
MAMA	Monumenta Asiae Minoris Antiqua
MDAI(A)	Mitteilungen des deutschen archäologischen Instituts, Abteilung Istanbul (Tübingen), (1st. Mitt.)
OGIS	W. Dittenberger, <i>Orientis Graeci Inscriptiones Selectae</i> I-II, Leipzig 1903-1905
PIR ¹	<i>Prosopographia Imperii Romani Saeculi I-III</i> , Hrsg. v. E. Klebs, H. Dessau – P. von Rohden, 3 cilt, Berlin 1897-1898
PIR ²	<i>Prosopographia Imperii Romani Saeculi I-III</i> , Hrsg. v. E. Groag, E. Stein – L. Petersen, Berlin 1952 vdd.
POxy	The Oxyrhynchus Papyri
RE	Real Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft, Neue Bear-beitung begonnen von G. Wissowa, fortgeführt von W. Kroll – K. Mit-telhaus, zuletzt herausgegeben von K. Ziegler, Stuttgart-Münih 1893-1980
RG	W. H. Waddington – E. Babelon – Th. Reinach, <i>Recueil général des monnaies grecques d’Asie Mineure: Bithynie</i> , Paris 1908 vdd.

SEG	Supplementum Epigraphicum Graecum, Leiden 1923
TAM	Tituli Asiae Minoris, 1920 vdd.
ZPE	Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik, Bonn 1967 vdd.

ANTİK KAYNAK EDİSYONLARI⁴⁶⁴

App. civ.	<i>Bella Civilia (The Civil Wars: J. Carter)</i> , Penguin Classics, Londra 1996
Cic. leg. agr.	M. Tullius Cicero, <i>De Lege Agraria (The Speeches, 1-3: J. H. Freese)</i> , Loeb Classical Library, New York 1930
Cic. off.	M. Tullius Cicero, <i>De Officiis (On Duties: W. Miller)</i> , Loeb Classical Library, Cambridge 1913
Cass. Dio	Cassius Dio, <i>Historia Romana (Roman History: E. Carry)</i> , Loeb Classical Library, Londra 1954
Dig.	Corpus Iuris Civilis 1: <i>Institutiones, Digesta (The Digest: Th. Mommsen – P. Kruger)</i> , Berlin 1992
Dion Chrys.	Dion Chrysostomos, <i>Orationes (The Orations: H. L. Crosby)</i> , Loeb Classical Library, Londra 1962
Hist. Aug.	<i>Scriptores Historiae Augustae, (The Augustan History, 1-3: D. Magie)</i> , Loeb Classical Library, Londra 1960-1961
Liv.	Titus Livius, <i>Ab Urbe Condita (From the Founding of the City, I-XIII: B. O. Foster – F. G. Moore – E. Sage – A. C. Schlesinger)</i> , Loeb Classical Library, Londra 1919-1951
Liv. per.	Titus Livius, <i>Ab Urbe Condita Librorum Periochae (From the Founding of the City: B. O. Foster)</i> , Loeb Classical Library, Londra 1919
Ov. Pont.	Publius Ovidius Naso, <i>Epistulae ex Ponto (Karadeniz'den Mektuplar: Ç. Düriüşken)</i> , Yapı Kredi Yayınları, Kazım Taşkent Klasik Yapıtlar Serisi, İstanbul 1999
Plin. epist.	Gaius Plinius, <i>Epistulae (Genç Plinius'un Anadolu Mektupları: Ç. Düriüşken – E. Özbayoğlu)</i> , İstanbul 1999
Plin. nat.	Gaius Plinius Secundus, <i>Naturalis Historia (Natural History: H. R. Racham)</i> , Loeb Classical Library, Londra 1947
Strab.	Strabon, <i>Geographika (Antik Anadolu Coğrafyası, 12-13-14: A. Pekman)</i> , Arkeoloji Sanat Yayınları, İstanbul 1991
Suet. Iul.	
Aug.	
Tib.	
Cal.	

⁴⁶⁴ Antik kaynak edisyonları için *Der Neue Pauly*'de (*Der Neue Pauly Enzyklopädie der Antike*) kullanılan kısaltmalar temel alınmıştır.

Claud.	
Ner.	
Dom.	Gaius Suetonius Tranquillus, <i>De Vita Caesarum (The Twelve Caesars: J. C. Rolfe)</i> , Loeb Classical Library, Londra 1956
Tac. ann.	Cornelius Tacitus, <i>Annales (The Annals of Tacitus: C. H. Moore – J. Jackson)</i> , Loeb Classical Library, Londra 1962
Tac. hist.	Cornelius Tacitus, <i>Historiae (The Histories of Tacitus: C. H. Moore – J. Jackson)</i> , Loeb Classical Library, Londra 1962
Varro ling.	Marcus Terentius Varro, <i>De Lingua Latina, Liber IV (M. Terenti Varronis de lingua latina quae supersunt: G. Goetz – F. Schoell)</i> , Leipzig-Teubner, 1910
Zos.	Zosimos, <i>Historia Nova (The Decline of Rome: J. J. Buchanan – H. L. Davis)</i> , Trinity University Press, San Antonio 1967

KAYNAKÇA

Abbott – Johnson 1976

F. F. Abbott – A. C. Johnson, *Municipal Administration in the Roman Empire*, Londra 1976

Albustanlıoğlu 2006

T. Albustanlıoğlu, *Dokimeion Işığında Roma İmparatorluk Döneminde Mermer Kullanımı-İmparatorluk Yönetimindeki Anadolu Mermer Ocaklarının İşletme Stratejisi ve Organizasyonu* Doktora Tezi, 2006

Anderson 1897

J. G. C. Anderson, *A Summer in Phrygia I*, JHS 17, 1897, 396-424

Balland 1981-VII

A. Balland, *Inscriptions d'époque impériale du Létôon*, Paris 1981 (Fouilles de Xanthos VII)

Bartoccini 1924-I, 1925-II

R. Bartoccini, *Rivista della Tripolitania (Rivista a cura dell'Ufficio di Colonizzazione del Governo della Tripolitania)*, 2 vols., Roma, 1924-1925

Bas – Waddington 1847-1877

Ph. L. Bas – W. H. Waddington, *Voyage archéologique en Grèce et en Asie Mineure, fait par ordre du gouvernement français pendant les années 1843 et 1844*, Paris 1847-1877

Bean 1959

G. E. Bean, *Notes and Inscriptions from Pisidia, Part I*, AS 9, 1959, 84-88

Bean 1965

G. E. Bean, *Side Kitabeleri-The Inscriptions of Side*, Ankara 1965

Bean – Mitford 1965

G. E. Bean – T. Mitford, *Journeys in Rough Cilicia 1962-1963*, Viyana 1965

Bean – Mitford 1970

G. E. Bean – T. Mitford, *Journeys in Rough Cilicia 1964-1968*, Viyana 1970

Bennett 2009

J. Bennett, *A Prefect of the ala I Ulpia Dromedariorum Palmyrenorum milliaria from Attaleia? IGR 3.777 re-assessed*, *Adalya* 12, 2009, 185-195

Bernand 1989

A. Bernand, *De Thèbes à Syène*, Paris 1989

Bernard 1969

E. Bernard, *Inscriptions métriques de l'Égypte gréco-romaine, Recherches sur la poésie épigrammatique des Grecs en Égypte*, Paris 1969

Birley 1966

A. Birley, *Marcus Aurelius*, Boston-Toronto 1966

Bosch 1935

C. E. Bosch, *Die Kleinasiatischen Münzen der Römischen Kaiserzeit*, Verlag von W. Kohlhammer, Stuttgart 1935

Bosch 1940

C. E. Bosch, *Roma Tarihinin Ana Hatları*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1940

Bosch 1967

C. E. Bosch, *Quellen zur Geschichte der Stadt Ankara im Altertum*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1967

Botti 1893

G. Botti, *Notice des Monuments exposés au Musée gréco-romain d'Alexandrie*, İskenderiye 1893

Botti 1894

G. Botti, *Papyrus Cattaoui*, Kahire 1894

Boulvert 1970

G. Boulvert, *Esclaves et affranchis impériaux sous le Haut-Empire romain: Rôle politique et administratif (Biblioteca di Labeo 4)*, Naples 1970

Brandt 1992

H. Brandt, *Gesellschaft und Wirtschaft Pamphyliens und Pisidiens im Altertum*, Bonn 1992

Breccia 1991

E. Breccia, *Iscrizioni greche e latine (Catalogue Général des antiquités égyptiennes du Musée d'Alexandrie, nos 1-568)*, Kahire 1911

Brill 1989

E. J. Brill, *Corpus Cultus Iovis Sabazii (CCIS)*, vol. 3, New York 1989

Bringmann – Steuben 1995

K. Bringmann – H. von Steuben, *Schenkungen hellenistischer Herrscher an griechische Städte und Heiligtümer, Tl. I, Zeugnisse und Kommentare: Teil I*, Berlin 1995, 286-290

Broughton 1959

T. R. S. Broughton, *An Ecomic Survey of Ancient Rome I-IV: Roman Asia Minor*, New York 1959

Brunt 1983

P. A. Brunt, *Princeps and Equites*, JRS 73, 1983, 42-75

Brunt 1990

P. A. Brunt, *Roman Imperial Themes*, Oxford 1990

Bruun 1991

C. Bruun, *The Water Supply of Ancient Rome: A Study of Roman Imperial Administration*, Helsinki 1991

Buckler – Robinson 1932-VII

W. H. Buckler – D. M. Robinson, *Sardis VII, Greek and Latin Inscriptions*, Leiden 1932

Burton 1993

G. P. Burton, *Provincial Procurators and the Public Provinces*, Chiron 23, 1993, 13-28

Cagnat 1911

R. Cagnat, *Le procureur de Numidie L. Titinius Clodianus, Symbolae litterariae in honorem Iulii de Petra*, *Histara* 8, 1911, 5-14

Campanile 1994

M. D. Campanile, *I sacerdoti del koinòn d'Asia (I sec. a. C.-3 sec. d. C.), Contributo allo studio della romanizzazione delle élites provinciali nell'Oriente greco*, Pisa 1994

Cascio 2008

E. L. Cascio, *The Age of the Severans*, *CAH* XII, 2008, 137-150

Caskey 1935

J. L. Caskey, *New Inscriptions from Troy*, *AJA* 39, 1935, 588-592

Christol – Drew-Bear 1982

M. Christol – Th. Drew-Bear, *Une Délimitation de Territoire en Phrygie-Carie, Travaux et Recherches en Turquie 1982 (Collection Turcica 2)*, Leuven 1983

Christol – Drew-Bear 1991

M. Christol – Th. Drew-Bear, *Les carrières de Dokimeion à l'époque severienne*, *Epigraphica* 53, 1991, 113-174

Christol – Drew-Bear 2005

M. Christol – Th. Drew-Bear, *De Lepcis Magna à Aizanoi: Hesperus procureur de Phrygie et l'administration des carrières de marbre. Le monde romain à travers l'épigraphie: méthodes et pratiques (Lille, 8-10 Novembre 2001)*, J. Desmulliez, Chr. Hoët-van Cauwenberghe (ed.), Lille, 189-216

Cottier vd. 2008

M. Cottier – M. H. Crawford – C. V. Crowther, *The Customs Law of Asia*, Oxford 2008

Dabrowa 1993

E. Dabrowa, *Legio X Fretensis: A Prosopographical Study of its Officers (I-III A.D.)*, Stuttgart 1993

Daguet-Gagey 1997

A. Daguet-Gagey, *Les opera publica à Rome (180-305) ap. J.-C.: Construction et administration* (Collection des études augustiniennes. Série Antiquité 156), Paris 1997

Deininger 1965

J. Deininger, *Die Provinziallandtage der römischen Kaiserzeit von Augustus bis zum Ende des dritten Jahrhunderts n. Chr.*, Münih 1965

Demougin 1990

S. Demougin, *L. Lucilius Pansa Priscillianus Procurateur d'Asie*, ZPE 81, 1990, 213-223

Demougin 1992

S. Demougin, *Prosopographie des chevaliers Romains Julio – Claudiens (43 av. J.-C.-70 ap. J.-C.)*, Roma 1992 (Collection de l'Ecole Française de Rome 153)

Devijver 1976-I, 1977-II, 1980-III

H. Devijver, *Prosopographia militiarum equestrium quae ab Augusto ad Gallienum I-II-III* (Symbolae Facultatis Litterarum et Philosophiae Lovaniensis, Series A/3), Leuven 1976-1977-1980

Dobson 1978

B. Dobson, *Die Primipilares. Entwicklung und Bedeutung, Laufbahnen und Persönlichkeiten eines römischen Offiziersranges*, Bonn 1978

Doğancı 2007

K. Doğancı, *Roma Principatus Dönemi (M.Ö. 27-M.S. 284) Bithynia Eyaleti Valileri* (Prosopografik Bir İnceleme), Doktora Tezi, Ankara 2007

Domaszewski 1908

A. von Domaszewski, *Die Rangordnung des römischen Heeres*, Bonn 1908 (Einführung, Berichtigung und Nachträge von Brian Dobson 2, Köln 1967)

Drew-Bear 1994

T. Drew-Bear, *Nouvelles Inscriptions de Dokimeion*, Mélanges d'Archéologie et d'Histoire de l'École française de Rome 106, 1994, 747-844

Dunant – Pouilloux 1958

C. Dunant – J. Pouilloux, *Recherches sur l'histoire et les cultes de Thasos II*, Paris 1958

Dunstan 2011

W. E. Dunstan, *Ancient Rome*, Londra 2011

Durham 1958

N. C. Durham, *Greek, Roman and Byzantine Studies*, Cambridge 1958

Eck 1974

W. Eck, *Zu drei ephesischen Inschriften*, ZPE 14, 1974, 166-167

Eck 1979

W. Eck, *Die staatliche Organisation Italiens in der hohen Kaiserzeit*, Münih 1979

Eck 1980

W. Eck, *Epigraphische Untersuchungen zu Konsuln und Senatoren des 1.-3. Jh. n. Chr.*, ZPE 37, 1980, 31-68

Eck 1981

W. Eck, *Miscellanea Prosopographica*, ZPE 42, 1981, 246-249

Eck 1994

W. Eck, *M. Lucretius Iulianus, procurator Augustorum. Zur Funktion und sozialen Wertschätzung von Provinzialprokuratoren*, ZPE 100, 1994, 559-576

Eck 1995

W. Eck, *Prosopographica II*, ZPE 106, 1995, 249-254

Eck 1996

W. Eck, *P. Celerius, procurator Asiae, und Tac. ann. 13. 1, Splendidissima Civitas*, Études d'histoire Romaine en Hommage à François Jacques, A. Chastagnol – S. Demougin – C. Lepelley, Paris 1996, 67-78

Eck 1997

W. Eck, *Der Kaiser, die Führungsschichten und die Administration des Reiches (von Vespasian bis zum Ende des antoninischen Dynastie)*, Berlin 1997

Eck 1999

W. Eck, *Flavius Iuncus, Bürger von Flavia Neapolis und kaiserlicher Prokurator*, Gedenkschrift zu Ehren von U. Vogel-Weidemann, *Acta Classica* 42, 1999, 67-75

Eck 2007

W. Eck, *Rom und Judaea, Fünf Vorträge zur römischen Herrschaft in Palaestina*, Tübingen 2007

Eck 2008

W. Eck, *Government and Civil Administration, CAH XI, The High Empire, A.D. 70-192*, 2008, 195-266

Eich 2005

P. Eich, *Zur Metamorphose des politischen Systems in der römischen Kaiserzeit Die Entstehung einer "personalen Bürokratie" im langen dritten Jahrhundert*, *Klio* 9, Berlin 2005

Erdemir – Gökbunar 2007

H.P. Erdemir – R. Gökbunar, *Efes Gümrük Yazıtında Gümrük Vergileri*, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 9/ 1, 2007, 227-234

Frank 1938

T. Frank, *An Economic Survey of Ancient Rome*, Baltimore 1938

Freis 1984

H. Freis, *Historische Inschriften zur römischen Kaiserzeit*, Darmstadt 1984

French 1991

D. H. French, *Sites and Inscriptions from Phrygia, Pisidia and Pamphylia*, *EA* 17, 1991, 51-68

Frend 1956

W. H. C. Frend, *A Third-Century Inscription Relating to Angareia in Phrygia*, *JRS* 46, 1956, 46-56

Gordon vd. 1993

R. Gordon – M. Beard – J. Reynolds – C. Roueche, *Roman Inscriptions*, JRS 83, 1993, 131-158

Gordon vd. 1997

R. Gordon – M. Beard – J. Reynolds – C. Roueche, *Roman Inscriptions*, JRS 87, 1997, 203-240

Graevius 1694-1699

J. G. Graevius, *Thesaurus Antiquitatum Romanarum*, 72 vol., Leiden 1694-1699

Graevius 1704-1725

J. G. Graevius, *Thesaurus Antiquitatum et Historiarum Italiae*, 30 vol., Leiden 1704-1725

Growther 1996

C. Growther, *A New Procurator of Asia: Octavius Licinianus (I. Priene 230)*, EA 26, 1996, 141-144

Haensch 1997

R. Haensch, *Capita Provinciarum, Statthaltersitze und Provinzialverwaltung in der römischen Kaiserzeit*, Mainz 1997 (Kölner Forschungen 7)

Haris – Ryde 1980

B. F. Haris – N. Ryde, *Bithynia: Roman Sovereignty and Survival of Hellenism*, ANRW II, 7. 2, 1980, 857-901

Hauken 1998

T. Hauken, *Petition and Response: An Epigraphic Study of Petitions to Roman Emperors*, Bergen 1998

Hauken vd. 2003

T. Hauken – C. Tanrıver – K. Akbıykoğlu, *A New Inscription from Phrygia*, EA 36, 2003, 33-44

Heichelheim 1944

F.-M. Heichelheim, *Attius Laco, the Proconsul, and Iunius Cilo, the Procurator, in Bithynia*, AJA 27, 1944, 176-177

Hekster 2008

O. Hekster, *Rome and its Empire (AD 193-284)*, Londra 2008

Herrmann 1980

P. Herrmann, *Milet 1899-1980, Ergebnisse, Probleme und Perspektiven einer Ausgrabung, Kolloquium Frankfurt am Main*, MDAI(I) 31, 1980, 175-185

Herrmann 1986

J. Herrman, *Archäologische Quellen, Analyse historischer Strukturen und Rekonstruktion von Ereignisgeschichte (Arcaeological sources, analyses of historical structures and reconstruction of event history)*, Slovenska Archeológia, Leipzig 1986

Herrmann 1988

P. Herrmann, *Chresimus, procurator lapicidinarum. Zur Verwaltung der kaiserlichen Steinbrüche in der Provinz Asia*, Tyche 3, 1988, 119-128

Herrmann 1994

P. Herrmann, *Milet unter Augustus. C. Iulius Epikrates und die Anfänge des Kaiserkults*, MDAI(I) 44, 1994, 203-236

Herrmann – Malay 2003

P. Herrmann – H. Malay, *Statue Bases of the Mid Third Century A.D. from Smyrna*, EA 36, 2003, 1-11

Hicks 1890

E. L. Hicks, *Ceramus (Keramos) and its inscriptions*, JHS 11, 1890, 109-128

Hirschfeld 1876

O. Hirschfeld, *Untersuchungen auf dem Gebiete der Römischen Verwaltungsgeschichte*, Berlin 1876

Hirschfeld 1888

O. Hirschfeld, *Inscriptiones Galliae Narbonensis Latinae*, Berlin 1888

Hirschfeld 1889

O. Hirschfeld, *Inscriptiones Aquitaniae et Lugdunensis*, Berlin 1889

Hirschfeld 1905

O. Hirschfeld, *Die Kaiserlichen Verwaltungsbeamten bis auf Diocletian*, Berlin 1905

Hirt 2004

A. M. Hirt, *Chresimus, procurator a marmoribus und der Strassenbau. Überlegungen zu Logistik und Transportwesen kaiserlicher Steinbrüche*, R. Frei-Stolba, *Siedlungen und Verkehr im Römischen Reich*, Bern 2004, 115-134

Hirt 2010

A. M. Hirt, *Imperial Mines and Quarries in the Roman World, Organizational Aspects 27 BC-AD 235*, Oxford University Press, New York 2010

Horsley 1976

G. H. R. Horsley, *New Documents illustrating early Christianity, vol. 1 (A Review of the Greek Inscriptions and Papyri Published in 1976)*, Avustralya 1976

Horsley – Kearsley 1998

G. H. R. Horsley – R. A. Kearsley, *Another Boundary Stone Between Tymbrinassos and Sagalassos in Pisidia*, ZPE 121, 1998, 123-129

Hout 1999

M. P. J. van den Hout, *A Commentary on the letters of M. Cornelius Fronto*, Boston 1999

Hübner 1885

E. Hübner, *Exempla scripturae epigraphicae Latinae a Caesaris dictatoris morte ad aetatem Iustiniani*, Berlin 1885

Hüttl 1933-I/ 1936-II

W. Hüttl, *Antoninus Pius, vol. I-II*, Prag 1933-1936

IvDidyma

A. Rehm – R. Harder, Berlin 1958 (IK 2)

IvEphesos

H. Wankel, Bonn 1979 (*IK 11-Teil 1a: 1-47 – Teil 1b: 48-100*)

Ch. Börker – R. Merkelbach, Bonn 1979 (*IK 12-Teil 2: 101-599*) (*Repertorium*)
(*Unter Mitarbeit von H. Engelmann- D. Knibbe*)

H. Engelmann – D. Knibbe – R. Merkelbach, Bonn 1980 (*IK 13-Teil 3: 600-1000*)
(*Repertorium*)

H. Engelmann – D. Knibbe – R. Merkelbach, Bonn 1980 (*IK 14-Teil 4: 1001-1445*)
(*Repertorium*)

Ch. Börker, Bonn 1980 (*IK 15-Teil 5: 1446-2000*) (*Repertorium*)

R. Merkelbach – J. Nollé, Bonn 1980 (*IK 16-Teil 6: 2001-2958*) (*Repertorium*)
(*Unter Mitarbeit von H. Engelmann, B. İplikçioğlu, D. Knibbe*)

R. Meriç – R. Merkelbach – J. Nollé – S. Şahin, Bonn 1981 (*IK 17, 1-Teil 7.1: 3001-3500*) (*Repertorium*)

R. Meriç – R. Merkelbach – J. Nollé – S. Şahin, Bonn 1981 (*IK 17, 2-Teil 7.2: 3501-5115*) (*Repertorium*) (*Beilage: Addenda et corrigenda zu den Inschriften von Ephesos 1-7, 1*)

H. Engelmann, Bonn 1984 (*IK 17, 3-Teil 8.1*) *Wortindex* (*Beilage von J. Nollé: Konkordanzen*)

J. Nollé, Bonn 1984 (*IK 17, 4-Teil 8.2*)

IvIlion

P. Frisch, Bonn 1975 (*IK 3*)

Ivİznik

S. Şahin, Bonn 1979 (*IK 9-Teil 1/ 1-633*)

Bonn 1981 (*IK 10, 1-Teil 2, 1/ 701-1210*)

Bonn 1982 (*IK 10, 2-Teil 2, 2/ 1230-1597*)

Bonn 1987 (*IK 10, 3-Teil 2, 3: T 1-69*) (*Testimonia*)

IvKaunos

C. Marek, Münih 2006

IvKeramos

E. Varinlioğlu, Bonn 1986 (*IK 30*)

IvKios

T. Corsten, Bonn 1985 (*IK 29*)

IvLaodikeia

T. Corsten, Bonn 1997 (*IK 49/ Teil 1*)

IvMagnesia

T. Ihnken, Bonn 1978 (*IK 8*)

IvMilet

P. Herrmann, Berlin 1997 (*Teil 1/ 187-406*)

New York 1998 (*Teil 2/ 407-1019*)

IvMylasa

W. Blumel, Bonn 1987 (*IK 34-Teil 1*)

Bonn 1988 (*IK 35-Teil 2*)

IvPergamon

M. Fränkel, Berlin 1890 (*IK 8, 1-2*)

Berlin 1969 (*IK 8, 3*)

IvPerge

S. Şahin, Bonn 1999 (*IK 54-Teil 1*)

Bonn 2004 (*IK 61-Teil 2*)

IvPriene

H. Gärtringen, Berlin 1906

IvPrusa ad Olympum

T. Corsten, Bonn 1991 (*IK 39-Teil 1*)

Bonn 1993 (*IK 40-Teil 2*)

IvPrusias ad Hypium

Walter A., Bonn 1985 (*IK 27*)

IvSelge

J. Nollé and F. Schindler, Bonn 1991 (*IK 37*)

IvSide

J. Nollé, Bonn 1993 (*IK 43-Teil 1*)

Bonn 2001 (*IK 44-Teil 2*)

IvSinope

D. French, Bonn 2004 (*IK 64*)

IvSmyrna

G. Petzl, Bonn 1982 (*IK 23-Teil 1*)

Bonn 1990 (*IK 24-Teil 1, 1/ Teil 2, 2: Addenda-Corrigenda-Indices*)

IvStratonikeia

M. Ç. Şahin, Bonn 1981 (*IK 21-Teil 1*)

Bonn 1982 (*IK 22, 1-Teil 2, 1*)

Bonn 1990 (*IK 22, 2-Teil 2, 2*)

IvTralles

F. B. Poljakov, Bonn 1989 (*IK 36-Teil 1*)

Jarrett 1962

M. G. Jarrett, *The Career of L. Titinius Clodianus*, *Latomus* 21, 1962, 853-859

Jones 1949

A. H. M. Jones, *The Roman civil service (clerical and subclerical grades)*, *JRS* 39, 1949, 38-55
(repr. in *Studies in Roman Government and Law*, Oxford, 1960)

Jones 1950

A. H. M. Jones, *The Aerarium and the Fiscus*, *JRS* 40, 1950, 22-29

Kaya 2000

M. A. Kaya, *Anadolu'daki Galatlar ve Galatya Tarihi*, İzmir 2000

Kaya 2003

M. A. Kaya, *Anadolu'daki Roma Garnizonları*, *Tarih İncelemeleri Dergisi* 18-2, 2003, 83-94

Kaya 2005

M. A. Kaya, *Anadolu'da Roma Eyaletleri: Sınırlar ve Roma Yönetimi*, Tarih Araştırmaları Dergisi 38, 2005, 11-30

Kaya 2006

M. A. Kaya, *Roma İmparatoru Septimius Severus Döneminde Anadolu*, Tarih Araştırmaları Dergisi 39, 2006, 27-48

Kehoe 1988

D. Kehoe, *The Economics of Agriculture on Roman Imperial Estates in North Africa*, Göttingen 1988

Keil – Premierstein 1914

J. Keil – A. von Premierstein, *Bericht Über Eine Dritte Reise in Lydien und den Angrenzenden Gebieten Ionien*, Philosophisch-Historische Klasse 57, 1914, 37

Keil 1951

J. Keil, *Forschungen in Ephesos*, veröffentlicht vom Österreichischen Archaeologischen Institute, Viyana 1951

Knibbe – Engelmann 1989

D. Knibbe – H. Engelmann, *Das Zollgesetz der Provinz Asia. Eine neue Inschrift aus Ephesos*, EA 14, 1989

Kokkinia 2000

C. Kokkinia, *Die Opramoas-Inschrift von Rhodiapolis. Euergetismus und Sociale Elite in Lykien*, Bonn 2000

Lampe – Tabbernee 2004

P. Lampe – W. Tabbernee, *Das Reskript von Septimius Severus und Caracalla an die Kolonen der kaiserlichen Domäne von Tymion und Simoe*, EA 37, 2004, 169-178

Lanckoronski 1890

C. Lanckoronski, *Le Villes de la Pamphylie et de la Pisidie*, (Fransızca ed.), Paris 1890

Langer 1981

N. P. Langer, *Power and Propaganda: Relations Between Rome and Bithynia under the Empire*, Virjinya 1981

Leunissen 1989

P. M. Leunissen, *Konsuln und Konsulare in der Zeit von Commodus bis Severus Alexander (180-235 n. Chr.): Prosopographische Untersuchungen zur senatorischen Elite im römischen Kaiserreich*, Amsterdam 1989

Levick 2000

B. Levick, *The Government of the Roman Empire: A Source Book*, Londra 2000

Lewis 1954

N. Lewis, *On official corruption in Roman Egypt: The Edict of Vergilius Capito*, APS 98, 1954, 153-158

Lewis – Reinhold 1955

N. Lewis – M. Reinhold, *Roman Civilization, Sourcebook II: The Empire*, New York 1955

Liebenam 1886

W. Liebenam, *Beiträge zur Verwaltungsgeschichte des Römischen Kaiserreichs, I. Die Laufbahn der Procuratoren bis auf die Zeit Diocletians*, Jena 1886

Macro 1980

A. D. Macro, *The Cities of Asia Minor Under the Roman Imperium*, ANRW II, 1980, 659-695

Magie 1950-I/ 1950-II

D. Magie, *Roman Rule in Asia Minor: To the End of The Third Century After Christ*, vol. 1-2, Princeton 1950, (*Yeniden basım: Princeton 1975*)

Maiuri 1925

A. Maiuri, *Nuova silloge epigrafica di Rodi e Cos*, Firenze 1925

Malay 1999

H. Malay, *Researches in Lydia, Mysia and Aiolis*, Viyana 1999

MAMA IV

W. H. Buckler – W. M. Calder – W. K. C. Guthrie, *Monuments and Documents from Eastern Asia and Western Galatia*, Manchester 1933

MAMA VI

W. H. Buckler – W. M. Calder, *Monuments and Documents from Phrygia and Caria*, Manchester 1939

MAMA VIII

W. M. Calder – J. M. R. Cormack, *Monuments from Lycaonia, the Pisido-Phrygian Borderland, Aphrodisias*, Manchester 1962

MAMA IX

C. W. M. Cox – A. Cameron – J. Cullen, *Monuments from the Aezanatis*, ed. B. Levick – S. Mitchell – J. Potter vd., Londra 1988

MAMA X

W. Moir Calder, *Monuments from the upper Tembris Valley, Cotiaenum, Cadi, Synaus, Ancyra, and Tiberiopolis*, ed. B. Levick – S. Mitchell – J. Potter vd., Londra 1993

Mansel vd. 1951

A. M. Mansel – E. Bosch – J. İnan, *1947 Senesi Side Kazılarına Dair Ön Rapor*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1951

Mansel vd. 1956

A. M. Mansel – G. E. Bean – J. İnan, *Side Agorası ve Civarındaki Binalar: 1948 Yılı Kazılarına Dair Rapor*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1956

McCabe, Amyzon

D. F. McCabe, *Amyzon Inscriptions, Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1991

McCabe, Aphrodisias

D. F. McCabe, *Aphrodisias Inscriptions, Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1991

McCabe, Attouda

D. F. McCabe, *Attouda Inscriptions, Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1991

McCabe, Chios

D. F. McCabe, *Chios Inscriptions, Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1986

McCabe, Didyma

D. F. McCabe, *Didyma Inscriptions, Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1985

McCabe, Ephesos

D. F. McCabe, *Ephesos Inscriptions, Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1991

McCabe, Halikarnassos

D. F. McCabe, *Halikarnassos Inscriptions, Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1991

McCabe, Herakleia Salbake

D. F. McCabe, *Herakleia Salbake Inscriptions, Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1991

McCabe, Kaunos

D. F. McCabe, *Kaunos Inscriptions, Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1991

McCabe, Keramos

D. F. McCabe, *Keramos Inscriptions Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1991

McCabe, Magnesia

D. F. McCabe, *Magnesia Inscriptions, Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1991

McCabe, Miletos

D. F. McCabe, *Miletos Inscriptions, Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1984

McCabe, Mylasa

D. F. McCabe, *Mylasa Inscriptions, Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1991

McCabe, Priene

D. F. McCabe, *Priene Inscriptions Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1987

McCabe, Sebastopolis

D. F. McCabe, *Sebastopolis Inscriptions, Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1991

McCabe, Smyrna

D. F. McCabe, *Smyrna Inscriptions, Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1988

McCabe, Stratonikeia

D. F. McCabe, *Stratonikeia Inscriptions, Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1991

McCabe, Tralles

D. F. McCabe, *Tralles Inscriptions, Texts and List*, The Institute for Advanced Study, Princeton 1991

McCrum – Woodhead 1961

M. McCrum – A. G. Woodhead, *Select Documents of the Principates of the Flavian Emperors (AD 68-96)*, Cambridge 1961

McElderly 1913

R. K. McElderly, *Some Conjectures on the Reign of Vespasian*, JRS 3-1, 1913, 116-126

Millar 1966

F. Millar, *The Emperor, the Senate and the Provinces*, JRS 56, 1966, 156-166

Millar 1977

F. Millar, *The Emperor in the Roman World*, Ithaca 1977

Millar 2004

F. Millar, *Rome, the Greek World, and the East*, vol. 2, *Government, Society and Culture in the Roman Empire*, Amerika 2004

Milner 1998

N. P. Milner, *A Roman Bridge at Oinoanda*, AS 48, 1998, 117-123

Mitchell 1976

S. Mitchell, *Requisitioned Transport in The Roman Empire, A New Inscription from Pisidia*, JRS 66, 1976, 106-131

Mitchell 1982

S. Mitchell, *Regional Epigraphic Catalogues of Asia Minor, II: The Ankara District. The Inscriptions of North Galatia*, Oxford 1982

Mitchell 1993

S. Mitchell, *Anatolia, Land, Men and Gods in Asia Minor II, The Rise of Church*, Oxford 1993

Mitchell – French 2012

S. Mitchell – D. French, *The Greek and Latin inscriptions of Ankara (Ancyra)*, Münih 2012

Mommsen 1996

Th. Mommsen, *Römische Kaisergeschichte, I-II-III*, Münih 1854-1856 (*Routledge Çeviri: A History of Rome under the Emperors*, Londra 1996)

Newton 1883-1916

C. T. Newton, *The Collection of Greek Inscriptions in the British Museum*, 5 vols., Londra 1883-1916

Oliver 1989

J. H. Oliver, *Greek Constitutions of Early Roman Emperors from Inscriptions and Papyri*, Philadelphia 1989

Paton – Hicks 1891

W. R. Paton – E. L. Hicks, *The Inscriptions of Cos*, Oxford 1891

Petersen 1955

H. Petersen, *Senatorial and Equestrian Governors in the Third Century A.D.*, JRS 45, 1955, 47-57

Pflaum 1948

H.-G. Pflaum, *Le Marbre de Thorigny*, Bibliothèque de l'École Pratique des Hautes Études, 4e section, Paris 1948

Pflaum 1950

H.-G. Pflaum, *Les Procurateurs Équestres Sous Le Haut-Empire Romain*, Paris 1950

Pflaum 1957

H.-G. Pflaum, *Procurator*, RE XXIII, 1957, 1240-1279

Pflaum 1960-I, II

H.-G. Pflaum, *Les Carrières Procuratoriennes Équestres Sous Le Haut-Empire Romain*, Paris 1960-I, II

Pflaum 1961-III

H.-G. Pflaum, *Les Carrières Procuratoriennes Équestres Sous Le Haut-Empire Romain*, Paris 1961-III

Pflaum 1970

H.-G. Pflaum, *Les Officiers Équestres De La Légion VII Gemina*, León 1970

Pflaum 1971

H.-G. Pflaum, *Une Inscription Bilingue de Kos et La Perception de La Vicesima Hereditatium*, ZPE 7, 1971, 64-68

Pflaum 1974

H.-G. Pflaum, *Abrégé des procurateurs équestres*, Paris 1974

Pflaum 1982

H.-G. Pflaum, *Les Carrières Procuratoriennes Équestres Sous Le Haut-Empire Romain*, Supplément, Paris 1982

Potter 1998

D. Potter, *Procurators in Asia and Dacia under Marcus Aurelius: A Case Study of Imperial Initiative in Government*, ZPE 123, 1998, 270-274

Premier 1830

T. Premier, *Lettres Inédites De Marc Aurèle De Fronton*, Paris 1830

Ramsay 1886

W. M. Ramsay, *Notes and Inscriptions from Asia Minor*, AJA (1) 2, 1886, 128-129

Ramsay 1895-1897

W. M. Ramsay, *The Cities and Bishoprics of Phrygia, Being an Essay of the Local History of Phrygia from the Earliest Times to the Turkish Conquest*, vol. I, Parts I-II, Oxford 1895-1897

Ramsay 1941

W. M. Ramsay, *The Social Basis of Roman power in Asia Minor*, Amsterdam 1941

Rathmann 2003

M. Rathmann, *Untersuchungen zu den Reichsstraßen in den westlichen Provinzen des Imperium Romanum*, Zabern 2003

Raubitschek 1943

A.E. Raubitschek, *Statue Base in Honor of L. Lucilius Pansa Priscillianus, Procurator of Asia. ca. 198-217 AD.*, Hesperia 12, 1943, 81-87

Rémy 1976

B. Rémy, *La Carrière de Q. Aradius Rufinus Optatus Aelianus*, Historia 25, 1976, 465-471

Reynolds – Perkins 1952

J. Reynolds – J. B. W. Perkins, *Inscriptions of Roman Tripolitania*, Roma 1952

Reynolds 1982

J. Reynolds, *Aphrodisias and Rome, Documents from the excavation of the theatre at Aphrodisias*, JRS Monographs 1, Londra 1982

Ricl – Akat 2007

M. Ricl – S. Akat, *A New Honorary Inscription for Cn. Vergilius Capito from Miletos*, EA 40, 2007, 29- 32

Robert 1943

L. Robert, *Sur un papyrus de Bruxelles*, RPh 17, 1943, 111-119

Robert, Amyzon

J. – L. Robert, *Fouilles d'Amyzon en Carie*, Paris 1983

Robert, Carie

J. – L. Robert, *La Carie 2, Le Plateau de Tabai et ses environs*, Paris 1954

Robert, Hellenica 3

L. Robert, *Hellenica, Recueil d'épigraphie, de numismatique et d'antiquités grecques, vol. 3*, Paris 1946

Robert, Hellenica 6

J. – L. Robert, *Hellenica, Recueil d'épigraphie, de numismatique et d'antiquités grecques, vol. 6*, Paris 1948

Robert, Hellenica 7

L. Robert, *Hellenica, Recueil d'épigraphie, de numismatique et d'antiquités grecques, vol. 7*, Paris 1949

Rostovtzeff 1926

M. Rostovtzeff, *Social and Economic History of the Roman Empire*, Oxford 1926

Schäfer 1998

Chr. Schäfer, *Spitzenmanagement in Republik und Kaiserzeit. Die Prokuratoren von Privatpersonen im Imperium Romanum vom 2. Jh. v.Chr. bis zum 3. Jh. n.Chr.*, Pharos, Studien zur griechisch-römischen Antike 10, St. Katharinen 1998

Schäfer 2000

N. Schäfer, *Die Einbeziehung der Provinzialen in den Reichsdienst in augusteischer Zeit*, Stuttgart 2000

Segre 1993

M. Segre, *Iscrizioni di Cos. Monografie della Scuola Archeologica di Atene e delle Missioni Italiane in Oriente* 6, Roma 1993

Seltman 1928

C. T. Seltman, *The Administration of Bithynia under Claudius and Nero*, The Numismatic Chronicle 5-viii, 1928, 100-103

Sherk 1955

R. K. Sherk, *The inermes Province of Asia Minor*, AJP 76, 1955, 400-414

Sherwin-White 1984

A. N. Sherwin-White, *Roman Foreign Policy in the East (168 BC to AD 1)*, University of Oklahoma, Oklahoma 1984

Smallwood 1966

E. M. Smallwood, *Documents Illustrating the Principates of Nerva Trajan and Hadrian*, Cambridge 1966

Smallwood 1967

E. M. Smallwood, *Documents Illustrating The Principates of Gaius, Claudius and Nero*, Cambridge 1967

Söğüt 2001

B. Söğüt, *Kilikya Bölgesindeki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları, İmparator Claudius Dönemi Tapınakları, La Cilicie: Espaces et Pouvoirs Locaux Tabla Ronde Internationale*, İstanbul, 2-5 Kasım, 1999, 479-504

Stauner 2004

K. Stauner, *Das offizielle Schriftwesen des römischen Heeres von Augustus bis Gallienus (27 v. Chr.-268 n. Chr.)*, Eine Untersuchung zu Struktur, Funktion und Bedeutung der offiziellen militärischen Verwaltungsdokumentation und zu deren Schreibern, Bonn 2004

Stein 1948

A. Stein, *Die Reichsbeamten von Dazien*, AJA 69, 1948, 222-224

Stein 1950

A. Stein, *Die Präfekten von Ägypten in der Römischen Kaiserzeit*, Bern 1950

Sterrett 1884

J. R. S. Sterrett, *An Epigraphical Journey in Asia Minor (During The Summer of 1884)*, Papers of The American School of Classical Studies at Athens, 2, 1883/ 1884, Boston 1888

Sterrett 1885

J. R. S. Sterrett, *The Wolfe Expedition in Asia Minor, (During The Summer of 1885)*, Papers of the American School of Classical Studies at Athens 3, Boston 1888

Stevenson 1939

G. H. Stevenson, *Roman Provincial Administration till the Age of the Antonines*, Oxford 1939

Strubbe 1975

J. Strubbe, *A group of imperial estates in Central Phrygia*, Ancient Society 6, 1975, 229-250

Stumpf 1991

G. R. Stumpf, *Numismatische Studien zur Chronologie der Römischen Statthalter in Kleinasien (122 v. Chr.- 163 n. Chr.)*, Saarbrücker Studien zur Archäologie und Geschichte, Bd. 4, Saarbrücken 1991

Stylow 2000

A. U. Stylow, *Die Accitani veteres und die Kolonie Iulia Gemella Acci. Zum Problem von veteres, Alt-Stadt und Kolonie in der Hispania Ulterior*, Chiron 30, 2000, 783

Syme 1934

R. Syme, *Galatia and Pamphylia under Augustus: The Governorship of Piso, Quirinus and Silvanus*, Klio 27, 1934, 126

Syme 1937

R. Syme, *Pamphylia from Augustus to Vespasian*, Klio 30, 1937, 228

Şahin – French 1987

S. Şahin – D. H. French, *Ein Dokument aus Takina*, EA 10, 1987, 133-142

Şahin 1994

S. Şahin, *Ein Vorbericht über den Stadiasmus Provinciae Lyciae in Patara*, Lykia 1, 1994, 130

Şahin 1997

S. Şahin, *Perge Tiyatrosu Yayın Çalışmalarının Ön Raporu: Yazıtlar, XVIII. Kazı Sonuçları Toplantısı (27-31 Mayıs 1996), 2. cilt*, Ankara 1997

Şahin – Adak 2007

S. Şahin – M. Adak, *Stadiasmus Patarensis. Itinera Romana Provinciae Lyciae*, İstanbul 2007

Şahin – Türktüzün 2008

N. E. A. Şahin – M. Türktüzün, *Weihung eines Patrimonialprocurators für Kaiser Diokletian aus Mysia Abbaitis*, Gephyra 5, 2008, 139-145

TAM II

E. Kalinka, *Tituli Lyciae linguis Graeca et Latina conscripti, Fasikül I*, Viyana 1920-*Fasikül II*, Viyana 1930-*Fasikül III*, Viyana 1944

TAM III

R. Heberdey, *Tituli Pisidiae, 1. Tituli Termessi et Agri Termessensis*, Viyana 1941

TAM V

P. Herrmann, *Tituli Lydiae linguis Graeca et Latina conscripti, Fasikül I*, Viyana 1981-Fasikül II, Viyana 1989

Thonemann 2011

P. Thonemann, *The Maeander Valley*, Oxford 2011

Torchia 1969

M. K. Torchia, *Trajan and Civic Autonomy in Bithynia: A Study of the Governments of Nicaea, Nicomedia and Prusa*, Yale University 1969

Treuber 1887

O. Treuber, *Geschichte der Lykier*, Stuttgart 1887

Ünver 2005

G. Ünver, *Lykia ve Pamphylia'nın Latince ve Latince-Yunanca Çift Dilli Yazıtları Işığında Romalılaşma Süreci*, Yüksek Lisans Tezi, Antalya 2005

Varinlioğlu – French 1992

E. Varinlioğlu – D. French, *Quatre milliaires du meme endroit*, AE 94, 1992, 403-412

Waddington 1867

W. H. Waddington, *Mémoire sur la chronologie de la vie du rhéteur Aelius Aristides*, Mémoires de l'Institut impérial de France, Paris 1867

Waddington vd. 1908

W. H. Waddington – E. Babelon – Th. Reinach, *Recueil Général des Monnaies Grecques d'Asie Mineure: Bithynie*, Paris 1908 vd.

Weaver 1965

P. R. C. Weaver, *Freedmen Procurators in the Imperial Administration*, Historia 14, 1965, 460-469

Weaver 1972

P. R. C. Weaver, *Familia Caesaris, A Social Study of the Emperor's Freedmen and Slaves*, Cambridge 1972

Welles 1939

C. B. Welles, *Gerasa: City of the Decapolis*. New Haven, American Schools of Oriental Research, 1939

Wesch-Klein 2001

G. Wesch-Klein, *Bithynia, Pontus et Bithynia, Bithynia et Pontus-Ein Provinzname im Wandel der Zeit*, ZPE 136, 2001, 251-256

Wesch-Klein 2008

G. Wesch-Klein, *Provincia, Okkupation und Verwaltung der Provinzen des Imperium Romanum von der Inbesitznahme Siziliens bis auf Diokletian*, Berlin 2008

White 1992

P. White, *Pompeius Macer and Ovid*, CIQ 42, 1992, 210-218

Wood 1877

J. T. Wood, *Discoveries at Ephesus, Appendix: Inscriptions from the site of the Temple of Dianas*, Londra 1877

Zimmermann 1999

M. Zimmermann, *Lycia et Pamphylia*, DNP 7, 1999, 538

Zwiffelhofer 2003

E. M.-Zwiffelhofer, *Politikôs Archein. Zum Regierungsstil der Senatorischen Statthalter in den Kaiserzeitlichen Griechischen Provinzen*, Historia Einzelschriften, 165, Stuttgart 2003

ALFABETIK DİZİN

A

	Aelius Aelianus (<i>Αἴλιος Αἰλιανός [=Εἰούλιος Εἰουλιανος]</i>)	T.96
	Aelius Aglaus (<i>Αἴλιος Ἄγλαος</i>)	T.63
Ti.	Aelius Alypus (<i>Τιβέριος Αἴλιος Ἄλυπος</i>)	T.91
T.	Aelius Carpus (<i>Τίτος Αἴλιος Κάρπος</i>)	T.150
T.	Aelius Amiantus (<i>Τίτος Αἴλιος Ἀμιάντος</i>)	T.126
P.	Aelius Euthycritus (<i>Πούβλιος (=Πόπλιος) Αἴλιος Εὐθύκριτος</i>)	T.180
Q.	Aemilius Aristides (<i>Κόϊντος Αἰμίλιος Ἀριστείδης</i>)	T.29
M.	Aemilius Bassus (<i>Μᾶρκος Αἰμίλιος Βάσσος</i>)	T.112
L.	Aemilius Decius Andromachus (<i>Λούκιος Αἰμίλιος Δέκιος Ἀνδρόμαχος</i>)	T.44
Sex.	Afranius Burrus (<i>Σέξτος Ἀφράνιος Βοῦρρος</i>)	T.130
M.	Antonius Baebianus (<i>Μᾶρκος Ἀντωνίος Βαιβιανός</i>)	T.73
L.	Antonius Naso (<i>Λούκιος Ἀντώνιος Νάσων</i>)	T.105
L.	Antonius Rufius (<i>Λούκιος Ἀντώνιος Ρουφεῖος</i>)	T.159
	Appianus Clarus (<i>Ἀππιανὸς Κλᾶρος</i>)	T.174
	Appius Alexander (<i>Ἄππιος Ἀλέξανδρος</i>)	T.32
M.	Arruntius Aquila (<i>Μᾶρκος Ἀρρούντιος Ἀκουίλα</i>)	T.115
M.	Arruntius Frugi (<i>Μᾶρκος Ἀρρούντιος Φροῦγης</i>)	T.137
L.	Artorius Pius Maximus (<i>Λούκιος Ἀρτώριος Πίος Μάξιμος</i>)	T.39
P.	Atilius Clarus (<i>Πούβλιος (=Πόπλιος) Ἀτίλιος Κλᾶρος</i>)	T.26
	Atilius Cognitus (<i>Ἀτίλιος Κόγνιτος</i>)	T.16
T.	At... Tiberinus (<i>Τίτος Ατ... Τιβερίνος</i>)	T.6
	Aufidius Iulianus (<i>Αύφιδιος Ἰουλιανός</i>)	T.121
M.	Aurelius Antoninus (<i>Μᾶρκος Αὐρήλιος Ἀντωνεῖνος</i>)	T.184
	Aurelius Apollonius (<i>Αὐρήλιος Ἀπολλώνιος</i>)	T.185
	Aurelius Aristaenetus (<i>Αὐρήλιος Ἀρισταίνετος</i>)	T.89
M.	Aurelius Crescens (<i>Μᾶρκος Αὐρήλιος Κρεσκενς</i>)	T.85
	Aurelius Elpidephorus (<i>Αὐρήλιος Ἐλπιδηφόρος</i>)	T.92
	Aurelius Euphrates (<i>Αὐρήλιος Εὐφράτης</i>)	T.42
	Aurelius Faustinus (<i>Αὐρήλιος Φαυστῖνος</i>)	T.172
M.	Aurelius Faustus (<i>Μᾶρκος Αὐρήλιος Φαοῦστος</i>)	T.99
M.	Aurelius Gaetylicus (<i>Μᾶρκος Αὐρήλιος Γαιτυλικός</i>)	T.155

	Aurelius Hermophilus (<i>Αὐρήλιος Ἑρμόφιλος</i>)	T.28
L.	Aurelius Lathicedes (<i>Λούκιος Αὐρήλιος Λαθικηδής</i>)	T.165
M.	Aurelius Lydius (<i>Μᾶρκος Αὐρήλιος Λύδιος</i>)	T.167
M.	Aurelius Marcio (<i>Μᾶρκος Αὐρήλιος Μαρκίων</i>)	T.95
M.	Aurelius Mindius Matidianus Pollio (<i>Μᾶρκος Αὐρήλιος Μίνδιος Ματιδιανός Πολλίων</i>)	T.75
T.	Aurelius Nestorianus (<i>Τίτος Αὐρήλιος Νεστοριανός</i>)	T.166
	Aurelius Ophellius Maior Macedo (<i>Αὐρήλιος Ὀφέλλιος Μαίωρ Μακεδών</i>)	T.109
	Aurelius Philocurius (<i>Αὐρήλιος Φιλοκύριος</i>)	T.87
M.	Aurelius Philippus (<i>Μᾶρκος Αὐρήλιος Φίλιππος</i>)	T.24
	Aurelius Pinarius Gemellus (<i>Αὐρήλιος Πινάριος Γέμελλος</i>)	T.175
	Aurelius Quartus (<i>Αὐρήλιος Κουάρτος</i>)	T.80
M.	Aurelius Rusticus (<i>Μᾶρκος Αὐρήλιος Ρούστικος</i>)	T.40
	Aurelius Saturninus (<i>Αὐρήλιος Σατουρνίνος (=Σατορνίνος)</i>)	T.169
	Aurelius Theon (<i>Αὐρήλιος Θεών</i>)	T.90
	Aurelius Threptus (<i>Αὐρήλιος Θρέπτος</i>)	T.88
B		
Q.	Baienus Blassianus (<i>Κόϊντος Βαϊένος Βλασσιάνος</i>)	T.142
L.	Boionius Pansa Flavianus (<i>Λούκιος Βοϊωνίος Πάνσα Φλαουιανός</i>)	T.72
	Bryonianus Lollianus (<i>Βρυωνιανός Λολλιανός</i>)	T.182
C		
	Caecilius Arellianus (<i>Καικίλιος Ἀρελλιανός</i>)	T.102
M.	Caecilius Numa (<i>Μᾶρκος Καικίλιος Νουμάς</i>)	T.46
	Caelius Florus (<i>Καίλιος Φλώρος</i>)	T.147
	Calpurnius Celerianus (<i>Καλπούρνιος Κελεριανός</i>)	T.13
	Calpurnius Verus (<i>Καλπούρνιος Ουηρος</i>)	T.36
C.	Cassius Salamalla (<i>Γάιος Κάσσιος Σαλαμάλλας</i>)	T.146
	Castrius Cinna (<i>Κάστριος Κίννα</i>)	T.43
P.	Celer (<i>Πούβλιος Κέλερ</i>)	T.5
	Chresimus (<i>Χρήσιμος</i>)	T.94
	Claudius Agrippinus (<i>Κλαύδιος Ἀγριππίνος</i>)	T.17
Ti.	Claudius Balbillus (<i>Τιβέριος Κλαύδιος Βάλβιλλος</i>)	T.158
Ti.	Claudius Clemens (<i>Τιβέριος Κλαύδιος Κλήμενς</i>)	T.11

C.	Claudius Firmus (<i>Γάιος Κλαύδιος Φίρμος</i>)	T.124
T.	Claudius Flavianus Dionysius (<i>Τίτος Κλαύδιος Φλαουιανός Διονύσιος</i>)	T.161
Ti.	Claudius Plotinus (<i>Τιβέριος Κλαύδιος Πλοτῖνος</i>)	T.152
Ti.	Claudius Serenus (<i>Τιβέριος Κλαύδιος Σερίηνος</i>)	T.66
	Claudius Valerianus (<i>Κλαύδιος Ουάλεριανός</i>)	T.118
	Claudius Valerius Lysimachus (<i>Κλαύδιος Ουαλέριος Λυσίμαχος</i>)	T.171
Ti.	Claudius Xenophon (<i>Τιβέριος Κλαύδιος Ξενοφῶν</i>)	T.25
Ti.	Claudius Zoilus (<i>Τιβέριος Κλαύδιος Ζοῖλος</i>)	T.34
Sex.	Cornelius Dexter (<i>Σέξτος Κορνελίος Δέξτερ</i>)	T.22
Q.	Cosconius Fronto (<i>Κοῖντος Κοσκώνιος Φρόντων</i>)	T.114
	Creperius (<i>Κρεπερήιος</i>)	T.151
	Critobulus (<i>Κριτοβούλος</i>)	T.86
L.	Cusinius Messalinus (<i>Λούκιος Κουσινίος Μεσσαλῖνος</i>)	T.156

D

T.	Desticius Severus (<i>Τίτος Δεστικίος Σεουήρος</i>)	T.139
L.	Didius Marinus (<i>Λούκιος Δίδιος Μαρίνος</i>)	T.122
	Dionysius (<i>Διονυσίος</i>)	T.30

E

	Eutactus (<i>Εὐτακτος</i>)	T.144

F

T.	Flavius Asclepas (<i>Τίτος Φλάουιος Ασκληπᾶς</i>)	T.71
	Flavius Athenagoras Agathus (<i>Φλάουιος Αθηναγόρας Ἄγαθος</i>)	T.176
T.	Flavius Iuncus (<i>Τίτος Φλαούιος Ἰοῦνκος</i>)	T.15
T.	Flavius Pergamus (<i>Τίτος Φλαούιος Πέργαμος</i>)	T.10
T.	Flavius Titianus (<i>Τίτος Φλάουιος Τιτιανός</i>)	T.19
	Fl[...]eus Boethus (<i>Φλ[...]ευς Βόηθος</i>)	T.110
C.	Furius Sabinus Aquila Timesitheus (<i>Γάιος Φούριος Σαβεινίος Ἀκουίλα Τιμησίθεος</i>)	T.113
T.	Furius Victorinus (<i>Τίτος Φούριος Οὐικτορεῖνος (Οὐικτωρεῖνος)</i>)	T.117

G

P.	Gavius Balbus (<i>Πούβλιος (=Πόπλιος) Γάουιος Βάλβος</i>)	T.132
M.	Gavius Maximus (<i>Μᾶρκος Γάουιος Μάξιμος</i>)	T.18
	Geminius Tertyllus (<i>Γεμίνιος Τέρτυλλος</i>)	T.41
	Glycerinus (<i>Γλυκερίνος</i>)	T.120

H

	Hadrianus (<i>Ἀδριανὸς</i>)	T.163
	Hesperus (<i>Ἑσπερος</i>)	T.82
	Hypatus (<i>Ὑπατος</i>)	T.177

I

	Ianuarius (<i>Ἰανουάριος</i>)	T.74
	Iranaeus (<i>Ἰραναῖος</i>)	T.186
Ti.	Iulius Alexander Capito (<i>Τιβέριος Ἰούλιος Ἀλέξανδρος Καπίτων</i>)	T.12
C.	Iulius Antonius Tertyllinus (<i>Γαῖος Ἰούλιος Ἀντωνίος Τερτυλλεῖνος</i>)	T.23
C.	Iulius Aquila (<i>Γάιος Ἰούλιος Ἀκουίλας</i>)	T.104
C.	Iulius Philippus (<i>Γαῖος Ἰούλιος Φίλιππος</i>)	T.168
C.	Iulius Proculus (<i>Γάιος Ἰούλιος Πρόκουλος (=Πρόκλος)</i>)	T.64
C.	Iulius Senecio (<i>Γάιος Ἰούλιος Σηνεχίων</i>)	T.125
	Iulius Iulianus (<i>Ἰούλιος Ἰουλιανός</i>)	T.38
	Iulius Maximianus (<i>Ἰούλιος Μαξιμιανός</i>)	T.162
	Iulius Paelignus (<i>Ἰούλιος Παιλεῖγνος</i>)	T.134
	Iulius Pelago (<i>Ἰούλιος Πελάγων</i>)	T.178
	Iulius Priscianus (<i>Ἰούλιος Πρισκιανός</i>)	T.27
	Iulius Proculus (<i>Ἰούλιος Πρόκουλος</i>)	T.64
	Iulius Publius (<i>Ἰούλιος Πόπλιος</i>)	T.116
	Iunius Cilo (<i>Ἰούνιος Κίλων</i>)	T.103
	...ius Achilles (<i>...ιος Ἀχιλλεύς</i>)	T.164
	...ius Claudius (<i>...ιος Κλαύδιος</i>)	T.173

L

C.	Lartidius Niger (<i>Γαῖος Λαρτίδιος Νίγερ</i>)	T.157
	... Licinianus (<i>... Λικινιανός</i>)	T.170
	...ius Firmus (<i>...λιος Φίρμος</i>)	T.9

	Lollius Lollianus (<i>Λόλλιος Λολλιανός</i>)	T.179
Cn.	Lucilius Capito (<i>Γναῖος Λουκίλιος Καπίτων</i>)	T.2
L.	Lucilius Pansa Priscillianus (<i>Λούκιος Λουκεῖλιος Πάνσα Πρισκιλλιανός</i>)	T.31

M

	Maesius Rufus (<i>Μαΐσιος Ροῦφος</i>)	T.138
C.	Minicius Italus (<i>Γάιος Μινίκιος Ἴταλος</i>)	T.61

N

	Novellius (<i>Νουέλλιος</i>)	T.88

O

	Octavius Licinianus (<i>Ὀκτάουιος (=Ὀκτάβιος) Λικινιανός</i>)	T.33

P

Sex.	Pacuvius Restitutus (<i>Σέξτος Πακούιος Ρεστιτουτός</i>)	T.69
	Pannonius Avitus (<i>Παννόνιος Αούιτος</i>)	T.100
L.	Peducaeus Fronto (<i>Λούκιος Πεδουκαῖος Φρόντων</i>)	T.3
Q.	Petronius Novatus (<i>Κόϊντος Πετρονιος Νοουατος</i>)	T.77
T.	Petronius Priscus (<i>Τίτος Πετρώνιος Πρίσκος</i>)	T.14
M.	Pompeius Macer (<i>Μᾶρκος Πομπεῖος Μάκερ</i>)	T.1
C.	Pompeius Planta (<i>Γάιος Πομπήιος Πλάντας</i>)	T.143
Cn.	Pompeius Proculus (<i>Γναῖος Πομπεῖος Πρόκουλος</i>)	T.106
	Pompeius Severus (<i>Πομπεῖος Σεουήρος</i>)	T.17
	Pontius Eglectus Iulianus (<i>Πόντιος Ἐγλεκτος Ἰουλιανός</i>)	T.37
T.	Pri... Pacatus (<i>Τίτος Πρι... Πακᾶτος</i>)	T.107
L.	Pupius Praese(n)s (<i>Λούκιος (=Λεύκιος) Πούπιος Πραΐσηνς (=Πραΐσης)</i>)	T.131

R

M.	Romanus Iuventinus (<i>Μᾶρκος Ρομανίος Ιουεντίνος</i>)	T.81
	Romanus Montanus (<i>Ρομανίος Μοντανός</i>)	T.70
S.	Rufinus Minicius Opimianus (<i>Σάλουιος Ρουφῖνος Μινίκιος Οπιμιανός</i>)	T.48

P.	Rutilius Bassus (<i>Πούβλιος (=Πόπλιος) Ρουτίλιος Βάσσος</i>)	T.47

S

P.	Sallustius Sempronius Victor (<i>Πούβλιος (=Πόπλιος) Σαλλούστιος Σεμπρώνιος Ούίκτωρ</i>)	T.111
	Scaurianus (<i>Σκαυριανός</i>)	T.45
	... Scribonianus (... <i>Σκρειβωνιανός</i>)	T.97
	Sergius Paulinianus (<i>Σέργιος Παυλενεΐανος (=Παυλινίανος)</i>)	T.123
T.	Statilius Apollinarius (<i>Τίτος Στατίλιος Απολλινάριος</i>)	T.149
T.	Statilius Crito (<i>Τίτος Στατίλιος Κρίτων</i>)	T.160
	Statilius Marcianus (<i>Στατίλιος Μαρκιανός</i>)	T.84
	Stephanus (<i>Στέφανος</i>)	T.119
	Successus (<i>Σούκκεσσος</i>)	T.20
	Sulpicius Iulianus (<i>Σουλπίκιος Ιουλιανός</i>)	T.21

T

	Theophilus (<i>Θεόφιλος</i>)	T.181
L.	Titinius Clodianus <i>signo Consultius</i> (<i>Λούκιος Τιτίνιος (=Τιτιανός) Κλωδιανός</i>)	T.76

U

	Ulpius Lollianus (<i>Ούλπιος Λολλιανός</i>)	T.183
M.	Ulpianus Stephanus (<i>Μάρκος Ούλπιος Στέφανος</i>)	T.79

V

	Valerius Eudaemon (<i>Ουαλέριος Ευδαΐμων</i>)	T.148
C.	Valerius Fuscus (<i>Γάιος Ουαλέριος Φουσκός</i>)	T.78
Cl.	Valerius Lysimachus (<i>Κλαύδιος Ουαλέριος Λυσίμαχος</i>)	T.171
L.	Valerius Proculus (<i>Λούκιος Ουαλέριος Πρόκουλος (=Πρόκλος)</i>)	T.136
T.	Varius Clemens (<i>Τίτος Ουάριος Κλήμης</i>)	T.98
Cn.	Vergilius Capito (<i>Γναΐος Ουεργίλιος Καπίτων</i>)	T.4
L.	Vibius Lentulus (<i>Λούκιος Ουείβιος Λέντουλος</i>)	T.65
L.	Vienus Longus (<i>Λύκιος Λόγγος Ουεινός</i>)	T.145
	Vinuleius Valens (<i>Ουενουλήιος Βάλης</i>)	T.8
L.	Vinuleius Pataecius (<i>Λούκιος Ουεινούλειος Παταΐκιος</i>)	T.7

Vipsanius Caecilianus Axius (<i>Οὐψάνιος Καικιλίανος Ἄξιος</i>)	T.35
Virdius Gemellinus (<i>Οὐίρδιος Γεμελλίνος</i>)	T.108
Vitellianus (<i>Οὐίτελλιανος</i>)	T.62

NOMINA INCERTA

Nomen Incertum	T.49
Nomen Incertum	T.50
Nomen Incertum	T.51
Nomen Incertum	T.52
Nomen Incertum	T.53
Nomen Incertum	T.54
Nomen Incertum	T.55
Nomen Incertum	T.56
Nomen Incertum	T.57
Nomen Incertum	T.58
Nomen Incertum	T.59
Nomen Incertum	T.60
Nomen Incertum	T.67
Nomen Incertum	T.68
Nomen Incertum	T.93
Nomen Incertum	T.101
Nomen Incertum	T.127
Nomen Incertum	T.128
Nomen Incertum	T.129
Nomen Incertum	T.133
Nomen Incertum	T.140
Nomen Incertum	T.141
Nomen Incertum	T.154

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI : Asuman COŞKUN ABUAGLA

Doğum Tarihi ve Yeri : 08/10/1975-ANKARA

Medeni Durumu : Evli

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise : 50. Yıl Lisesi, Çankaya – Ankara 1993

Lisans Diploması : Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü, Latin Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara 2001

Yüksek Lisans Diploması : Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü, Klasik Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara 2003

Tez Konusu : Anadolu’da Bulunan Yunan Mezar Taşlarındaki Lanetler ve Yasaklamalar

Doktora Diploması : Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı

Doktora Tez Konusu : Roma Dönemi Küçük Asya Procuratorları

Yabancı Dil / Diller : Türkçe, İngilizce, Klasik Yunanca, Latince

Bilimsel Faaliyetler

2011-2012 Yüzey Araştırması, Isparta-Gönen, Doç. Dr. Bilge Hürmüzlü Başkanlığında, Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Süleyman Demirel Üniversitesi 32260 Çünür, Isparta-Türkiye

2009-2010 Yüzey Araştırması, Isparta-Gönen, Yrd. Doç. Dr. Bilge Hürmüzlü Başkanlığında, Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Süleyman Demirel Üniversitesi 32260 Çünür, Isparta-Türkiye

2008-2009 Yüzey Araştırması, Isparta-Gönen, Yrd. Doç. Dr. Bilge Hürmüzlü Başkanlığında, Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Süleyman Demirel Üniversitesi 32260 Çünür, Isparta-Türkiye

2007-2008 Yüzey Araştırması, Isparta-Senirkent, Yrd. Doç. Dr. Bilge Hürmüzlü Başkanlığında, Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Süleyman Demirel Üniversitesi 32260 Çünür, Isparta-Türkiye

İş Deneyimi

Projeler :

2007- IAS (Isparta Arkeolojik Survey'i)

Çalıştığı Kurumlar :

2005- Öğretim Görevlisi (Latince), Bilkent Üniversitesi, İnsanî Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 06800 Bilkent, Ankara-Türkiye

2007-2008 Öğretim Görevlisi (Latince), Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Süleyman Demirel Üniversitesi 32260 Çünür, Isparta-Türkiye

E-Mail : asumanc@bilkent.edu.tr